ÇAYCUMA İLÇESİNİN COĞRAFYASI

Evren ATIŞ

Doktora Tezi
Coğrafya Anabilim Dalı
Prof. Dr. Saliha KODAY
2014
Her hakkı saklıdır

T.C.

ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
COĞRAFYA ANABİLİM DALI

Evren ATIŞ

ÇAYCUMA İLÇESİNİN COĞRAFYASI

DOKTORA TEZİ

TEZ YÖNETİCİSİ
Prof. Dr. Saliha KODAY

ERZURUM – 2014

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

TEZ BEYAN FORMU

20/08/2014

SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

BİLDİRİM

Atatürk Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğine göre hazırlamış olduğum " Çaycuma İlçesinin Coğrafyası " adlı tezin/raporun tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin/raporumun kağıt ve elektronik kopyalarının Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım:

Lisansüstü Eğitim-Öğretim yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca gereğinin yapılmasını arz ederim.

☐☐Tezimin/Raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.

☐☐Tezim/Raporum sadece Atatürk Üniversitesi yerleşkelerinden erişime açılabilir.

[redacted]Tezimin/Raporumun 3 yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin/raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.

20/08/2014

Evren ATIŞ

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TEZ KABUL TUTANAĞI

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Prof. Dr. SALİHA KODAY'ın danışmanlığında, **Evren ATIŞ** tarafından hazırlanan bu çalışma 20 / 08 / 2014 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından. Coğrafya Anabilim Dalı (**Türkiye Coğrafyası Bilim Dalı**)'nda Doktora Tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan	: Prof. Dr. Saliha KODAY	İmza: .....
Jüri Üyesi	:Doç. Dr. Mustafa ÖZDEMİR	İmza: .....
Jüri Üyesi	: Yrd. Doç. Dr. Yaşar GÖK	İmza: .....
Jüri Üyesi	: Doç. Dr. Zeki KODAY	İmza: .....
Jüri Üyesi	: Doç. Dr. Faruk KAYA	İmza: .....

Yukarıdaki imzalar adı geçen öğretim üyelerine aittir. 20 / 08 / 2014

Prof. Dr. Mustafa YILDIRIM
Enstitü Müdürü

İÇİNDEKİLER

ÖZET ..... **VI**
ABSTRACT ..... **VII**
KISALTMALAR ..... **VIII**
ŞEKİLLER DİZİNİ ..... **IX**
TABLOLAR DİZİNİ ..... **XI**
FOTOĞRAFLAR DİZİNİ ..... **XVI**
HARİTALAR DİZİNİ ..... **XXVII**
ÖNSÖZ ..... **XXIX**

GİRİŞ

I. ARAŞTIRMA SAHASININ YERİ VE SINIRLARI **1**
II. ARAŞTIRMANIN AMACI VE YÖNTEMİ **5**
III. ARAŞTIRMA SAHASIYLA İLGİLİ DAHA ÖNCE YAPILMIŞ ÇALIŞMALAR **8**

BİRİNCİ BÖLÜM
FİZİKİ COĞRAFYASI

1.1. YERYÜZÜ ŞEKİLLERİ **11**
1.1.1 Vadiler **27**
1.1.2 Plato, Tepe ve Dağlık Alanlar **33**
1.1.3. Kıyı Kesimi **38**
1.1.4 Karstik Saha ve Şekiller **42**
1.2. İKLİM ÖZELLİKLERİ **45**
1.2.1 Sıcaklık **48**
1.2.2. Basınç ve Rüzgarlar **57**
1.2.2.1 Basınç **57**
1.2.2.2 Rüzgarlar **59**
1.2.3. Nisbi (Bağıl) Nem ve Bulutluluk **67**
1.2.4. Yağış **74**
1.2.5. İklim Tipi **82**
1.3. BİTKİ ÖRTÜSÜ **87**
1.3.1. Psödomaki Sahası **90**
1.3.2. Orman Sahası **98**

1.4. HİDROĞRAFYA ÖZELLİKLERİ 112
1.4.1 Karadeniz 115
1.4.2. Akarsular 117
1.4.3.1. Filyos Çayı 118
1.4.3.2. Diğer Akarsular 135
1.4.3. Kaynaklar 137
1.5. TOPRAK ÖZELLİKLERİ 140
1.5.1. Toprak Tipleri 143
1.5.1.1. Azonal Topraklar 143
1.5.1.1.1. Alüviyal Topraklar 143
1.5.1.1.2. Kolluviyal Topraklar 144
1.5.1.2. Zonal Topraklar 145
1.5.1.2.1. Kahverengi Orman Toprakları 145
1.5.1.2.2. Kireçsiz Kahverengi Orman Toprakları 147
1.5.1.2.3. Gri Kahverengi PodzolikTopraklar 148
1.5.1.2.4. Kırmızı - Sarı PodzolikTopraklar 149
1.5.1.3. Sahil Kumulları 150

İKİNCİ BÖLÜM
BEŞERİ COĞRAFYASI

2.1. NÜFUS COĞRAFYASI 156
2.1.1. Nüfusun Gelişimi 157
2.1.2. Kır Nüfusu 169
2.1.3. Kasaba Nüfusu 181
2.1.4. Şehir Nüfusu 184
2.1.5. Nüfus Değişiminde Etkili Olan Faktörler 187
2.1.5.1. Doğumlar ve Ölümler 187
2.1.5.2.Göçler 189
2.1.6. Nüfusun Dağılışı ve Yoğunluğu 201
2.1.7. Nüfusun Sosyal ve Ekonomik Nitelikleri 219
2.1.7.1. Nüfusun Cinsiyet ve Yaş Gruplarına Göre Ayrımı 219
2.1.7.2. Nüfusun Eğitim ve Kültürel Özellikleri 228

2.1.7.3. Aile Büyüklükleri..... 245
2.2. YERLEŞME COĞRAFYASI VE ÖZELLİKLERİ 249
2.2.1. Yerleşmenin Tarihsel Gelişimi..... 250
2.2.2. Yerleşme Adları..... 252
2.2.3. Çaycuma İlçesindeki Yerleşmelerin Şekil ve Konum Özellikleri Yönünden Ayrımı..... 258
2.2.4. Fonksiyonel Özelliklerine Göre Yerleşmeler..... 274
2.2.4.1. Köy Yerleşmeleri..... 276
2.2.4.2. Kasaba Yerleşmeleri..... 287
2.2.4.2.1. Filyos Kasabası..... 289
2.2.4.2.2. Karapınar Kasabası..... 296
2.2.4.2.3. Nebioğlu Kasabası..... 303
2.2.4.2.4. Perşembe Kasabası 309
2.2.4.2.5. Saltukova Kasabası..... 314
2.2.4.3. Şehir Yerleşmesi 320
2.2.4.3.1. Çaycuma Şehri'nin Bükünkü Fonksiyon Alanları 325
2.2.4.3.1.1. Sanayi Alanları..... 334
2.2.4.3.1.2. Eğitim Sağlık ve Kültür Alanları..... 336
2.2.4.3.1.3. İş ve Ticaret Alanları 342
2.2.5. Meskenler ve Mesken Tipleri..... 351
2.2.5.1. Köy Konutları..... 356
2.2.5.2. Kasaba Konutları 363
2.2.5.3. Şehir Konutları..... 364

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
EKONOMİK COĞRAFYASI

3.1. ARAZİ BÖLÜNÜŞÜ VE ARAZİDEN FAYDALANMA 367
3.1.2. Yerleşim Alanları 369
3.1.3. Orman Alanları..... 372
3.1.4. Tarım Alanları..... 373
3.1.5. Diğer Alanlar 378
3.2. TARIM ÖZELLİKLERİ..... 379

3.2.1. Tarımsal Üretim 382
3.2.1.1 Seracılık Faaliyetleri 394
3.3. HAYVANCILIK 398
3.3.1 Büyükbaş Hayvancılık 400
3.3.2. Yük ve Çeki Hayvancılığı 405
3.3.3. Küçükbaş Hayvancılık 406
3.3.4. Kümes Hayvancılığı 409
3.3.5. Arıcılık 415
3.3.6. Balıkçılık. 420
3.4. ORMANCILIK 424
3.5. SANAYİ 429
3.5.1 Sanayinin Tarihsel Gelişimi 430
3.5.2 Sanayinin Mekânsal Dağılışı 432
3.5.3 Sanayinin Sektörel Dağılışı 434
3.5.3.1 Gıda Sanayi 435
3.5.3.1.1. Çaycuma Süt Ürünleri Fabrikası 436
3.5.4 Hammaddesi Taş ve Toprak Olan Sanayi 437
3.5.4.1 Filyos Ateş Tuğla 438
3.5.4.2 Çaytaş Ateş Tuğla 439
3.5.4.3 Yurtbay Tuğla ve Toprak Sanayi 440
3.5.5. Yem Sanayi 441
3.5.6. Orman Ürünleri ve Mobilya Sanayi 442
3.5.6.1. OYKA Kâğıt Ambalaj Sanayii ve Ticaret A.Ş. 443
3.5.6.2. ESSEL Selüloz ve Kâğıt Sanayi 444
3.5.6.3. Karademir Mobilya 445
3.5.6.4. SF Sandalye 446
3.5.7 Giyim Sanayi 447
3.5.7.1. Yeni Seher Tekstil 448
3.5.7.2.Eko Tekstil 448
3.5.8. Metal Sanayi 449
3.5.9. Elektrik, Plastik ve Kimya 450
3.5.9.1. Gersan Elektrik Fabrikası 450

3.5.9.2. Göker Plastik Fabrikası 452
3.6. ULAŞIM VE HABERLEŞME 454
3.7. TİCARET 474
3.8. TURİZM 482
3.8.1. Doğal Turistik Kaynaklar 483
3.8.1.1. Çayır Mağarası 483
3.8.1.2. Plajlar 485
3.8.1.3. Diğerleri 487
3.8.2 Beşeri Turistik Değerler 489
SONUÇ 497
KAYNAKÇA 510
ÖZGEÇMİŞ 530

ÖZET

DOKTORA TEZİ
ÇAYCUMA İLÇESİNİN COĞRAFYASI
Evren ATIŞ
Danışman: Prof. Dr. Saliha KODAY
2014, Sayfa: 563
Jüri: Prof. Dr. Saliha KODAY (Danışman)
Doç. Dr. Mustafa ÖZDEMİR
Yrd. Doç. Dr. Yaşar GÖK
Doç. Dr. Zeki KODAY
Doç. Dr. Faruk KAYA

Çaycuma İlçesi'ni coğrafi açıdan incelemek amacıyla ele alınan bu araştırma, bir doktora tezi çalışmasıdır. Araştırma sahasını oluşturan Çaycuma İlçesi, Zonguldak iline bağlı bir ilçe olup, Karadeniz Bölgesi'nin Batı Karadeniz Bölümü'nde yer almaktadır.

Çaycuma; yaklaşık ī)Ḍ km^{c} yüzölçümü ile Ereğli, Devrek ve Merkez ilçeden sonra yüzölçüm olarak Zonguldak'ın üçüncü büyük ilçesidir. İlçe, idari yapısı olarak ū kasaba Ḍñköy yerleşmesinden oluşmaktadır. ^{c}ṯẖñ yılı sonu itibariyle)^{c} .ṣ)ṭ nüfusu ile Merkez ilçe ve Ereğli'den sonra Zonguldak'ın en büyük ilçesidir. Çaycuma ilçesi; ^{c}ṯẖñ yılı itibariyle; ū^{c}.^{c}ī̃ñ' ü kır, ẖṣ.īẖū' i kasaba ve ^{c}ṣ.ṭñ^{c} şehi r nüfusuna sahiptir.

İnceleme sahasının idari sınırını kuzeyde, doğal sınırı teşkil eden Karadeniz oluşturmaktadır. Batıda Kilimli ve Zonguldak Merkez ilçe, güneyde ise Gökçebey ilçesi oluşturur. İlçenin doğusunda ise Bartın ili bulunmaktadır. İnceleme sahası; genel olarak doğu-batı doğrultuda uzanan Kuzey Anadolu Dağları'nın engebeli yeryüzü şekilleri ile Filyos Çayı'nın aşındırma ve biriktirme şekillerinin oluşturduğu bir arazi üzerinde yer alır. Çaycuma ilçesinin; Karadeniz Bölgesi nemli iklimi etki sahası içerisinde yer aldığı söylenebilir. Ayrıca bitki örtüsü özelliği olarak da nemli orman grubu içerisinde yer aldığından söz edilebilir. İlçenin bitki örtüsünü daha çok orman ve psödomaki oluşturmuştur.

Çaycuma, ẖ)^{v}ṭ yılına kadar küçük bir yerleşme durumundayken, söz konusu yılda Çaycuma Seka Kâğıt ve Selüloz Fabrikası'nın faaliyete geçmesiyle önemli bir gelişme göstermiştir. İlçe ekonomisinde geçmişte olduğu gibi, bugünde kömür madeni işçiliği önemli yer tutmaktadır. Bugün maden işçiliği yanı sıra sanayi ve hizmet sektörlerinde yeni iş sahaları ilçe ekonomisinde önemli bir yere sahiptir. Ulaşım açısından; hava, demir, deniz ve karayolu gibi elverişli bir konumda yer alması, önemli pazar alanlarına yakınlığı ve gelecekte yapımı planlanan Filyos Vadi Projesi'ne bağlı olarak kurulacak yeni sanayi tesisleri ile yerleşmenin yakın gelecekte önemli bir ilçe konuma geleceği söylenebilir.

Anahtar Kelimeler: Çaycuma, Filyos, İklim, Filyos Vadi Projesi

ABSTRACT

Ph. D. DISSERTATION
GEOGRAPHY OF ÇAYCUMA TOWN
Evren ATIŞ
Advisor: Prof. Dr. Saliha KODAY
2014, Pages: 563
Jury: Prof.Dr. Saliha KODAY (Advisor)
Assoc. Prof. Dr. Mustafa ÖZDEMİR
Assist. Prof. Dr. Yaşar GÖK
Assoc. Prof. Dr. Zeki KODAY
Assoc. Prof. Dr. Faruk KAYA

This study is a doctoral thesis z̲hich aims to research Çaycuma district geographically.Çaycuma, z̲here the research area takes place, is a district of Zonguldak province and also is located on Z̲ estern Black Sea shore of the Black Sea region.

Çaycuma z̲ith its ī) Ḍ sḥuare kilometers is the fourth largest district of Zonguldak folloz̲ing districts of Eregli, Devrek and central district. In terms of administrative structure, the district includes in ū toz̲ns and Ḍñ villages. By the end of ᶜṯẖñ, Çaycuma z̲ith its population of)ᶜ.ṣ)ṭ is the most important district of Zonguldak folloz̲ing Central district and Eregli. By ᶜṭ ẖñ, Çaycuma has ūᶜ.ᶜīñ prairies, ẖṣ.īẖū toz̲ns and a population of ᶜṣ.ṭñᶜ.

The administrative boundary of its research area is limited z̲ith the Black Sea z̲hich is the natural boundary of the region. Çaycuma is encircled by three districts and a province: Kilimli and Zonguldak city centre to the Z̲ est, Gökçebey to the South and Bartın province to the East. Çaycuma is located on the rugged landforms of the North Anatolian Mountains running in the direction of East-Z̲ est and also on the rugged terrain formed from the eroding and accumulation of the Filyos River. Çaycuma district can be said to take place in sphere of influence of the humid climate of the Black Sea region. Moreover, it takes part in the humid forest group z̲i th regards to flora. Largely, the flora of the district consists of forest and pseudo.

Although Çaycuma had been a small settlement by ẖ)ᵛṭ, z̲hen Çaycuma Seka pulp and paper industry z̲as established, it has developed highly because of the factory since then.

The labour of mine still takes an important place in the district economy as it z̲as in the past. Today in addition to mine labor, nez̲ job opportunities in industry and service sectors play an important role in the district economy. In the future, Çaycuma, z̲h ich takes place on the air, railz̲ay, marine and highz̲ay in terms of transportation, may be said to turn into an important district because of its proz̲imity to the marketing places and also z̲i th the nez̲ factories to be established z̲hich z̲il l actualize up to the planned construction of “Filyos Vadi Project”.

Key Words: Caycuma, Filyos, Filyos Vadi Project

KISALTMALAR

Çev:	:Çeviren
da:	:Dekar
DMİGM:	:Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü
DPT:	:Devlet Planlama Teşkilatı
DSİ:	:Devlet Su İşleri
ha:	:Hektar
HGK:	:Harita Genel Komutanlığı
km:	:kilometre
km^2:	:kilometrekare
m:	:metre
m^2:	:metrekare
mb:	:milibar
mm:	:milimetre
MTA:	:Maden Tetkik ve Arama Enstitüsü
s.	:Sayfa
ss.	:Sayfa sayısı
TÜİK:	:Türkiye İstatistik Kurumu

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1. 1. Seçilmiş İstasyonlarda Aylık Ortalama Sıcaklıkların Yıl İçindeki Seyri..... ūṭ

Şekil 1. 2. Seçilmiş İstasyonlarda Aylık Ortalama Yüksek Sıcaklıkların Yıl İçindeki Seyri..... ūḫ

Şekil 1. 3. Seçilmiş İstasyonlarda Aylık Ortalama Düşük Sıcaklıkların Yıl İçindeki Seyri..... ūᶜ

Şekil 1. 4. Seçilmiş İstasyonlarda Aylık En Düşük Sıcaklıkların Yıl İçindeki Seyri. ..... ūñ

Şekil 1. 5. Seçilmiş İstasyonlarda Ortalama Basıncın Yıl İçindeki Seyri. ..... ūḌ

Şekil 1. 6. Çaycuma'da Yıllık ve Mevsimlere Göre Rüzgâr Frekans Gülleri..... ṣḫ

Şekil 1. 7. Zonguldak'ta Yıllık ve Mevsimlere Göre Rüzgâr Frekans Gülleri. ..... ṣī

Şekil 1. 8. Devrek'te Yıllık ve Mevsimlere Göre Rüzgâr Frekans Gülleri. ..... ṣṣ

Şekil 1. 9. Zonguldak İstasyonunda Ortalama Sıcaklık – Nisbi Nem Durumu..... ṣ)

Şekil 1. 10. Devrek İstasyonunda Ortalama Sıcaklık – Nisbi Nem Durumu ..... ṣ)

Şekil 1. 11. Çaycuma İstasyonunda Ortalama Sıcaklık – Nisbi Nem Durumu..... ᵛṭ

Şekil 1. 12. Zonguldak ve Devrek'te Ortalama Bulutlu Gün Sayısı..... ᵛᶜ

Şekil 1. 13. Zonguldak İstasyonunda Yağışın Mevsimlere Göre Dağılımı..... ᵛᵛ

Şekil 1. 14. Devrek İstasyonundaYağışın Mevsimlere Göre Dağılımı ..... ᵛᵛ

Şekil 1. 15. Zonguldak'ın Thornzhite Yöntem ine Göre Su Bilançosu Diyagramı. ..... Ḍñ

Şekil 1. 16. Devrek'in Thornzhit e Yöntemine Göre Su Bilançosu Diyagramı. ..... Ḍī

Şekil 1. 17. Filyos Çayının Aylık Ortalama Akım Değerleri İle Devrek Meteoroloji İstasyonu'nun Aylık Yağış Değerlerinin Yıl İçerisindeki Seyri. ..... ḫᶜñ

Şekil 2. 1. Çaycuma İlçesi'nin Yıllara Göre Toplam Nüfusu (ḫ)īū -ᶜṭḫñ). ..... ḫū)

Şekil 2. 2. Çaycuma İlçesinin Yıllara Göre Erkek Kadın ve Toplam Nüfusu Gelişimi (ḫ) īū -ᶜṭḫñ). ..... ḫṣᶜ

Şekil 2. 3. Çaycuma İlçesi'nde Kır Nüfusunun Erkek – Kadın ve Toplam Gelişimi (ḫ)īū -ᶜṭḫñ) . ..... ḫᵛᶜ

Şekil 2. 4. Çaycuma'da Kır Yerleşme Sayılarının Nüfus Büyüklüğüne Göre Dağılımı ..... ḫḌḫ

Şekil 2. 5. Çaycuma İlçesi'nin Cinsiyete Göre Kasaba Nüfusunun Yıllara Göre Değişimi (ḫ)īū -ᶜṭḫñ ..... ḫḌī

Şekil 2. 6. Yıllara Göre Çaycuma İlçesi'ndeki Şehir Nüfusu (ḫ)īū -ᶜṭḫñ) . ..... ḫḌṣ

Şekil 2. 7. Çaycuma'dan Yurt dışına olan Göçlerin Ülkelere Göre Dağılımı..... ḫ)ñ

Şekil 2. 8. Araştırma Sahasında Sayım Yıllarına Göre Aritmetik Nüfus Yoġunluġu. ..... ᶜṭ)
Şekil 2. 9. Araştırma Sahasında Yükselti Basamağına Göre Nüfusun Dağılımı (ᶜṭẖñ) ..... ᶜẖū
Şekil 2. 10. Çaycuma İlçesinin Geniş Aralıklı Nüfus Piramidi (ᶜṭẖñ) ..... ᶜᶜū
Şekil 2. 11. Çaycuma İlçesinin Dar Aralıklı Nüfus Piramidi (ᶜ ṭẖñ). ..... ᶜᶜᵛ
Şekil 2. 12. Filyos Kasabasında Aktif Nüfusun Sektörel Dağılımı..... ᶜ)ᶜ
Şekil 2. 13. Karapınar Kasabasında Aktif Nüfusun Sektörel Dağılımı..... ñṭẖ
Şekil 2. 14. Nebioğlu Kasabasında Aktif Nüfusun Sektörel Dağılımı. ..... ñṭᵛ
Şekil 2. 15. Perşembe Kasabasında Aktif Nüfusun Sektörel Dağılımı. ..... ñẖᶜ
Şekil 2. 16. Saltukova Kasabasında Aktif Nüfusun Sektörel Dağılımı. ..... ñẖᵛ
Şekil 2. 17. Çaycuma Şehirinde Nüfusun Sektörel Dağılımı. ..... ñī)
Şekil 2. 18. EsenTepe Köyü Merkez Mahallesinde İki Katlı Eski Tip Ahşap-Karkas Tipi İki Katlı Bir Mesken Planı (Mesken Sahibi: İbrahim DURAK)..... ñṣẖ
Şekil 3. 1. Çaycuma İlçesi'nde Genel Arazi Bölünüşü. ..... ñṣ)
Şekil 3. 2. Çaycuma'daki Sanayi Tesislerin Sektörlere Göre Dağılışı (ᶜṭẖñ). ..... ī̃ñū

TABLOLAR DİZİNİ

Tablo 1. 1. Seçilmiş İstasyonlarda Aylık Ortalama Sıcaklıklar (°C). ūṭ

Tablo 1. 2. Seçilmiş İstasyonlarda Aylık Ortalama Yüksek Sıcaklıkların Yıl İçindeki Seyri ūḫ

Tablo 1. 3. Seçilmiş İstasyonlarda Aylık Ortalama Düşük Sıcaklıkların Yıl İçindeki Seyri ūᶜ

Tablo 1. 4. Seçilmiş İstasyonlarda Aylara Göre Ortalama ve Ekstrem Sıcaklık Günler Sayısı ūñ

Tablo 1. 5. Seçilmiş İstasyonlarda Aylık Ortalama ve Ekstrem Basınç Değerleri ūḌ

Tablo 1. 6. Çaycuma'da Rüzgarın Mevsimlere Göre Dağılımı (ᶜṭṭᵛ -ᶜṭḫñ) ṣṭ

Tablo 1. 7. Zonguldak'ta Rüzgarın Mevsimlere Göre Dağılımı (ḫ)ṣṭ -ᶜṭḫñ) ṣñ

Tablo 1. 8. Devrek'te Rüzgarın Mevsimlere Göre Dağılımı ṣū

Tablo 1. 9. Seçilmiş İstasyonlarda Aylık Ortalama Nisbi Nem Değerleri (Ż) ṣḌ

Tablo 1. 10. Zonguldak'ta Ort. Sisli, Açık , Bulutluluk,Bulutlu,ve Kapalı Günler Sayısının Yıl İçerisindeki Durumu ᵛḫ

Tablo 1. 11. Devrek'te Ort. Sisli, Açık , Bulutluluk,Bulutlu,ve Kapalı Günler Sayısının Yıl İçerisindeki Durumu ᵛᶜ

Tablo 1. 12. Seçilmiş İstasyonlarda Aylık Ortama Yağış Değerleri (mm) ᵛū

Tablo 1. 13. Seçilmiş İstasyonlarda Toplam Yağışın Mevsimlere Göre Dağılımı (ḫ)ṣī -ᶜṭḫñ) ᵛṣ

Tablo 1. 14. Zonguldak'ta, Ortalama Dolu, Kıraığı, Kar Yağışlı Günler Sayısı. Ḍṭ

Tablo 1. 15. Devrek'te Sisli Gün Sayıs, Ortalama Dolu, Kıraığı, Kar Yağışlı Günler Sayısı. Ḍṭ

Tablo 1. 16. Zonguldak'ın Thornẓhi te Yöntemine Göre Su Bilançosu. Ḍᶜ

Tablo 1. 17. Devrek'in Thornẓhit e Yöntemine Göre Su Bilançosu. Ḍī

Tablo 1. 18. Erinç Formülüne Göre Zonguldak. Ḍū

Tablo 1. 19. Erinç Formülüne Göre Devrek. Ḍū

Tablo 1. 20. De Martonne Formülüne Göre Zonguldak. Ḍṣ

Tablo 1. 21. De Martonne Formülüne Göre Devrek. Ḍṣ

Tablo 1. 22. Çaycuma İlçesin'nin Orman Varlıkları (ᶜṭḫñ). ḫṭṭ

Tablo 1. 23. Araştırma Sahasında Aġaçlandırma Faaliyetleri İle Oluşmuş Orman Miktarı. ḫḫṭ

Tablo 1. 24. Derecikören Akım İstasyonuna Ait Filyos Çayı'nın Aylık Ort. Akım Verileri ..... ẖᶜᶜ

Tablo 1. 25. Filyos Çayı ve Kollarında Meydana Gelen Taşkınların Tarih ve Değerleri. ..... ẖn̄ẖ

Tablo 2. 1. Çaycuma İlçesinin Kır Kasaba ve Şehir Nüfusu (ẖ)ī ū -ᶜṭẖñ) . ..... ẖū)

Tablo 2. 2. Çaycuma İlçesi'nin Erkek Kadın Toplam Nüfusu ve Gelişimi (ẖ)ī ū - ᶜṭẖñ). ..... ẖṣᶜ

Tablo 2. 3. Çaycuma İlçesi'nde Kır, Kasaba ve Şehir Nüfusunun Yıllara Göre Gelişimi (ẖ) ī ū -ᶜṭẖñ). ..... ẖᵛẖ

Tablo 2. 4. Çaycuma İlçesi'nde Kır Nüfusunun Erkek – Kadın ve Toplam Gelişimi (ẖ)ī ū -ᶜṭẖñ) . ..... ẖᵛᶜ

Tablo 2. 5. Çaycuma İlçesi'ndeki Kırsal Yerleşmelerin Nüfuslarının, Sayım Yıllarına Göre Durumu (ẖ)ī ū -ᶜṭẖñ). ..... ẖᵛū

Tablo 2. 6. Çaycuma İlçesinde Nüfusu Artan Köyler ve Artış Oranları (ẖ)ī ū -ẖ)ī ñ). ..... ẖᵛḌ

Tablo 2. 7. Çaycuma İlçesinde Nüfusu Azalan Köyler ve Azalış Oranları. ..... ẖᵛ)

Tablo 2. 8. Çaycuma İlçesinde Nüfus Gruplarına Göre Köy Yerleşmeleri ..... ẖḌṭ

Tablo 2. 9. Araştırma Sahasındaki Kırsal Yerleşim Birimlerinin Nüfus Büyüklüklerine Göre Dağılımı. ..... ẖḌẖ

Tablo 2. 10. Çaycuma İlçesinde Sayım Dönemlerine Göre Kasaba Nüfusu (ẖ)ī ū - ᶜṭẖñ). ..... ẖḌᶜ

Tablo 2. 11. Çaycuma İlçesinde Kasaba Nüfusunun Erkek-Kadın Toplamı ile Gelişimi. ..... ẖḌñ

Tablo 2. 12. Çaycuma ilçesinde Sayım Dönemlerine Göre Şehir Nüfusu (ẖ)ī ū - ᶜṭẖñ). ..... ẖḌū

Tablo 2. 13. Çaycuma Şehri Nüfusunun Erkek Kadın Toplamı ve Gelişimi (ẖ)Ḍū- ᶜṭẖñ). ..... ẖḌṣ

Tablo 2. 14. Araştırma Sahasında Doğum ve Ölüm Oranları İle Doğal Nüfus Artış Hızı. ..... ẖḌḌ

Tablo 2. 15. Çaycuma İlçesinden Yurt dışına Yönelik Göçlerin Ülkelere Göre Dağılımı (ᶜṭẖñ). ..... ẖ)ñ

Tablo 2. 16. Çaycuma İlçesine Göç Eden Nüfusun Geldikleri İllere Göre Dağılımı. ..... ẖ) ū

Tablo 2. 17. Çaycuma İlçesinden Göç Eden Nüfusun Göç Ettikleri İllere Göre Dağılımı (ᶜṭḫñ). ..... ḫ)Ḍ

Tablo 2. 18. Çaycuma İlçesinde Sayım Yıllarına Göre Aritmetik Nüfus Yoġunluġu (ḫ)īū -ᶜṭḫñ) . ..... ᶜṭ)

Tablo 2. 19. Araştırma Sahasında Yerleşim Birimlerinin Aritmetik Nüfus Yoġunlukları. ..... ᶜḫᶜ

Tablo 2. 20. Araştırma Sahasındaki Nüfusun Yükselti Basamaklarına Göre Ayırımı. .... ᶜḫī

Tablo 2. 21. Araştırma Sahasındaki Yerleşmelerin Yükselti Basamaklarına Göre Dağılımı. ..... ᶜḫū

Tablo 2. 22. Çaycuma İlçesindeki Yerleşim Birimlerinin Tarımsal Nüfus Yoġunlukları. ..... ᶜḫṣ

Tablo 2. 23. Araştırma Sahasında Sayım Dönemlerine Göre Nüfus Yapısı (ḫ)īū - ᶜṭḫñ). ..... ᶜᶜḫ

Tablo 2. 24. Araştırma Sahasındaki Nüfusun Cinsiyet Yapısı. ..... ᶜᶜᶜ

Tablo 2. 25. Çaycuma İlçesi Nüfusunun Geniş Aralıklı Gruplandırılmaya Göre Dağılımı ..... ᶜᶜū

Tablo 2. 26. Çaycuma İlçesi Nüfusunun Dar Aralıklı Gruplandırılmaya Göre Dağılımı (ᶜṭḫñ). ..... ᶜᶜū

Tablo 2. 27. Çaycuma İlçesinde ki Resmi ve Özel Okul Sayısı ..... ᶜᶜ)

Tablo 2. 28.Çaycuma İlçesi'nin Kadın Erkek ve Toplamda Eġitim Düzeyi (ṣ ñ̃ yaş). ..... ᶜñ̃ḫ

Tablo 2. 29. Çaycuma Şehri'nin Kadın Erkek ve Toplamda Eġitim Düzeyi (ṣ ñ̃ yaş). ..... ᶜñ̃ᶜ

Tablo 2. 30. Çaycuma İlçesi Okul Düzeylerine Göre Öġrenci Sayısı. ..... ᶜñ̃ñ̃

Tablo 2. 31. Çaycuma İlçesi Açık Öġretim Öġrenci Sayıları. ..... ᶜñ̃ñ̃

Tablo 2. 32. Çaycuma İlçesi'ndeki Diġer Eġitim Kurumları (ᶜṭḫñ̃ -ᶜṭḫī). ..... ᶜñ̃ī

Tablo 2. 33. Çaycuma İlçesi İlk – Orta Öġretim Taşımalı Eġitim Merkezleri. ..... ᶜñ̃ū

Tablo 2. 34. Çaycuma İlçe Merkezine Taşımalı Lise öġrenci Sayısı. ..... ᶜñ̃ṣ

Tablo 2. 35. Kasaba Merkezlerine Gelen Taşımalı Lise öġrenci Sayısı. ..... ᶜñ̃ṣ

Tablo 2. 36. Çaycuma Halk Eġitim Merkezi ve A.S.O Müdürlüġü'nce Açılıp-Tamamlanan Kurslar ..... ᶜñ̃ᵛ

Tablo 2. 37. Çaycuma Gençlik ve Spor İlçe Müdürlüğü-Gençlik Merkezi'nce Açılan Kurslar ..... ᶜñḌ
Tablo 2. 38. Çaycuma İlçesindeki Yerleşmelerin Hane Sayıları, Nüfusları ve Aile Büyüklükleri. ..... ᶜī˅
Tablo 2. 39. Çaycuma İlçesinde Yerleşmelerin Aile Büyüklüğü Gruplarına Göre Dağılışı ..... ᶜī)
Tablo 2. 40. Araştırma Sahasında Yer Adlarının Toponimik Kaynaklara Göre Dağılımı. ..... ᶜūū
Tablo 2. 42. Çaycuma İlçesindeki Köylerin Ekonomik Faaliyet Kollarına Göre Sınıflandırılması. ..... ᶜḌᶜ
Tablo 2. 43. Çaycuma İlçesindeki Köylerin Ormana Göre Konumları ..... ᶜḌñ
Tablo 2. 44. Araştırma Sahasında Köylerin Yüzölçümü Büyüklük ve Nüfusları ..... ᶜḌṣ
Tablo 2. 45. Araştırma Sahasında Kasabaların Nüfus ve Ekonomik Fonksiyonları ..... ᶜḌ˅
Tablo 2. 46. Filyos Kasabası'nde Aktif Nüfusun Sektörel Dağılımı. ..... ᶜ)h̲
Tablo 2. 47. Filyos Kasabası Mahallelerinin Cinsiyete Göre Nüfusu ..... ᶜ)ū
Tablo 2. 48. Karapınar Kasabası'nın Mahalle Nüfusları ..... ᶜ)Ḍ
Tablo 2. 49. Karapınar Kasabasında Aktif Nüfusun Sektörel Dağılımı. ..... ñṭṭ
Tablo 2. 50. Nebioğlu Kasabası Mahalle Nüfus Sayıları ..... ñṭū
Tablo 2. 51. Nebioğlu Kasabasında Aktif Nüfusun Sektörel Dağılımı. ..... ñṭ˅
Tablo 2. 52. Nebioğlu Kasabası Mahalle Nüfus Sayıları. ..... ñh̲h̲
Tablo 2. 53. Perşembe Kasabasında Aktif Nüfusun Sektörel Dağılımı..... ñh̲ᶜ
Tablo 2. 54. Saltukova Kasabasında Aktif Nüfusun Sektörel Dağılımı ..... ñh̲˅
Tablo 2. 55. Nebioğlu Kasabası Mahalle Nüfus Sayıları. ..... ñh̲Ḍ
Tablo 2. 56.Çaycuma İlçesi'nin Mahalle Nüfusları..... ñᶜū
Tablo 2. 57.Çaycuma Şehrinde Mahallelerin Yüzölçümü Büyüklükleri, Nüfus, Konut ve İnşaat Sayıları ..... ñᶜ)
Tablo 2. 58.Çaycuma Şehiri'n deki Özel ve Kamu İşyeri Sayıları..... ñīī
Tablo 2. 59. Çaycuma Şehrinde Ticari İşyeri Sayıları..... ñīū
Tablo 2. 60.Çaycuma'da Kamu Kurumlarında Çalışanların Kurumlara Göre Dağılımı (ᶜṭh̲ñ). ..... ñī˅
Tablo 2. 61.Çaycuma Şehri'nde Faal Nüfusun Sektörel Dağılımı. ..... ñī)
Tablo 2. 62. Çaycuma İlçesin'de Konut Sayıları..... ñūū

Tablo 3. 1. Çaycuma İlçesinde Genel Arazi Bölünüşü. ..... ñş)
Tablo 3. 2. Çaycuma İlçesindeki Yerleşim Birimlerine Ait Yerleşim Alanları (da). ..... ñ˅h̲
Tablo 3. 3. Çaycuma İlçesindeki Yerleşim Birimlerine Ait Tarım Alanları (da). ..... ñ˅˅
Tablo 3. 4. Çaycuma İlçesindeki Tarımsal Alet ve Makinalar. ..... ñḌh̲
Tablo 3. 5. Çaycuma İlçesinde Tarla Bitkileri Türlerinin Ekiliş ve Üretim Durumu (ᶜṭh̲ñ) . ..... ñḌñ
Tablo 3. 6. Çaycuma İlçesinde Sebze Ekiliş Alanları ve Üretim Durumu. ..... ñḌṣ
Tablo 3. 7. Çaycuma İlçesinde Meyve Aġacı Sayısı ve Üretimi ᶜṭh̲ñ. ..... ñḌ)
Tablo 3. 8. Çaycuma İlçesinde Sera Alanları ve Üretim Durumu (Dekar). ᶜṭh̲ñ ..... ñ)ū
Tablo 3. 9. Çaycuma İlçesinde Bütyükbaş ve Küçükbaş Hayvan Sayısına Türlerine Göre Süt Üretimi ..... ī̱ṭṭ
Tablo 3. 10. Çaycuma İlçesinde Büyükbaş Hayvan Sayısının Yerleşmelere Göre Dağılımı (ᶜṭh̲ñ). ..... ī̱ṭᶜ
Tablo 3. 11. Çaycuma İlçesinde Yük ve Çeki Hayvan Sayısı. ..... ī̱ṭū
Tablo 3. 12. Çaycuma İlçesinde Küçükbaş Hayvan Sayısının Yerleşmelere Göre Dağılımı (ᶜṭh̲ñ). ..... ī̱ṭḌ
Tablo 3. 13. Çaycuma İlçesi'ndeki Kümes Hayvan Sayısı. ..... ī̱ṭ)
Tablo 3. 14. Çaycuma İlçesinde Et ve Yumurta Tavuġu Çiftlik Sayı ve Kapasitesi. ..... ī̱h̲h̲
Tablo 3. 15. Çaycuma İlçesinde Arı Kovanlarının Dağılışı (ᶜṭh̲ñ). ..... ī̱h̲Ḍ
Tablo 3. 16. Çaycuma İlçesin'nin Orman Varlıkları (ᶜṭh̲ñ). ..... ī̱ᶜ˅
Tablo 3. 17. Araştırma Sahasında Orman Ürünleri Üretimi (ᶜṭh̲ñ). ..... ī̱ᶜ˅
Tablo 3. 18. Çaycuma'daki sanayi tesislerin kuruluş yıllarına göre dağılışı ..... ī̱ñh̲
Tablo 3. 19. Çaycuma'daki Sanayi Tesislerin Sektörlere Göre Dağılışı (ᶜṭ h̲ñ) ..... ī̱ñī̱
Tablo 3. 20. Çaycuma'daki Sanayi Tesislerin Sektörlere Göre İşçi Sayısının Dağılışı (ᶜṭh̲ñ) ..... ī̱ñṣ
Tablo 3. 21. Çaycuma İlçesindeki Yerleşmelerin Çaycuma Şehrine Olan Uzaklıkları (Km). ..... ī̱ṣᶜ
Tablo 3. 22. Çaycuma Zonguldak Havalimanı Yıllara Göre Uçuş ve Yolcu Sayıları. ..... ī̱ṣ)
Tablo 3. 23. Çaycuma Zonguldak Havaalanın Yıllara Göre Uçuş ve Yolcu Sayıları. ..... ī̱˅ṭ
Tablo 3. 24. Çaycuma İlçesinde Ticari İşyeri Sayıları. ..... ī̱˅˅

FOTOĞRAFLAR DİZİNİ

Fotoğraf 1. 1. Göldağı Güneyinde ki Karatese Yaşlı Kireçtaşlarından Bir Görünüm ..... h)
Fotoğraf 1. 2. Temenler Köy'ü Kuzey Kesimlerinde İbnimbirtlerden Bir Görünüm ..... ʿh
Fotoğraf 1. 3. Tabakalarda Belirgin Olarak Görülen Çarpılmış Kiltaşlarından Bir Görünüm (Güdüllü Köyü Güney Kesimleri)..... ʿʿ
Fotoğraf 1. 4. Çaycuma'da Bloklar Halinde Kumtaşı Kiltaşı Ardalanmasından Bir Görünüm (Taşçılı Köyü Kuzey Kesimleri). ..... ʿñ
Fotoğraf 1. 5. İlçe'de Sıkça Görülen Heyelanlardan Bir Görünüm (Ohlar Tepesi). ..... ʿī
Fotoğraf 1. 6. Kızılbel Köyü Kuzeyinde ki Heyelandan Bir Görünüm..... ʿū
Fotoğraf 1. 7. Büyükmağara Deresinin Ağız Kısmındaki Taraçalardan (Seki) ..... ñh
Fotoğraf 1. 8. Filyos Çayı'nın Batı Kesimindeki Dar ve Derin Vadiden Bir Görünüm..... ñh
Fotoğraf 1. 9. Karadere Yatağındaki Gömük Menderesten Bir Görünüm (Kdıoğlu Köyü Kuzeyi). ..... ññ
Fotoğraf 1. 10. Araştırma Sahasının Kuzey Kesimlerinde ki Plato Alanlarından Bir Görünüm..... ñī
Fotoğraf 1. 11. Araştırma Sahasında Batı Kesimlerinin Yüksek Arazilerinden Olan..... ñṣ
Fotoğraf 1. 12. Göldağı Zirvesindeki, Göl Tabanından Bir Görünüm..... ñṣ
Fotoğraf 1. 13. Ohlar Tepesi'nden Bir Görünüm..... ñḌ
Fotoğraf 1. 14. Kıyı Kesimi ve Filyos Plajından Bir Görünüm ..... ñ)
Fotoğraf 1. 15. Filyos'taki Aktif Falez ve Abrazyon Platformundan Bir Görünüm ..... īṭ
Fotoğraf 1. 16. Filyos Çayı'nın Ağız Kısmından Bir Görüntü. ..... īʿ
Fotoğraf 1. 17. Kireçtaşları Üzerinde Jeomorfolojik Karstik Gelişimin Başlangıç Evresini Temsil Eden Lapyalardan Bir Görünüm (Güdüllü Köyü Kuzeyi). ..... īñ
Fotoğraf 1. 18. Çayır Mağarası Yakınlarındaki Karstik Birimler Üzerinde Görülen Erime Çukurlarından Görünümler..... īī
Fotoğraf 1. 19. Çayır Mağarası'ndan Bazı Görünümler..... īū
Fotoğraf 1. 20. Çaycuma Şehri'nde Yoğun Bir Şekilde Görülen Hava Kirliliğinden Bir Görünüm (Veliköy Tepe'den). ..... ūū
Fotoğraf 1. 21. Çaycuma Şehri'nde Sıcaklık Terselmesinin Güçlü Olduğu Zamanlarda Bacalardan Çıkan Kirleticiler Direkt Atmosfere

Yükselemediğinden Şehrin Üzerine Çökerek Hava Kirliliğinin Yoğun Hissedilmesine Sebep Olmaktadır. ..... ūş

Fotoğraf 1. 22. Araştırma Sahasında Genellikle Sabah Saatlerinde Gözlenen Sisler Ulaşımı Olumsuz Etkilemektedir. ..... ᵛī

Fotoğraf 1. 23. Çalışma Sahasında Yağışlar Daha Çok Sağanak Şeklinde Etkili Olmaktadır. ..... ᵛḌ

Fotoğraf 1. 24. Çaycuma'da Islak Taneli Yağan Kar, Ağırlaşarak Çoğu Zaman Yıkımlara Neden Olmaktadır. ..... Ḍẖ

Fotoğraf 1. 25. Sahada Ölçülen Kar Kalınlığndan Bir Görünüm..... Ḍẖ

Fotoğraf 1. 26. Sahada Bitki Örtüsünün Yoğun Olduğu Alanlardan Görünümler (Çayır ve İhsanoğlu Köyleri). ..... ḌḌ

Fotoğraf 1. 27. Filyos Çayı Vadisi'nin Aşağı Kesimlerindeki Psödomakilerden Bir Görünüm.....)ñ

Fotoğraf 1. 28. Kayınların Ormanlatı Formasyonlarını Genelde Ormangülleri Oluşturur. .....)ī

Fotoğraf 1. 29. Yöredeki Mor Çiçekli Ormangüllerinden Bir.....)ī

Fotoğraf 1. 30. Güdüllü Köyü Yakınlarında Defnelerden Görünüm .....)ş

Fotoğraf 1. 31. Çaycuma'da Psödomaki ve Maki Topllulukları İçerinside Görülen Diğer Türler. .....)ᵛ

Fotoğraf 1. 32. Bolatdağı, Orman Örtüsünün Gür Olduğu Yerlerdendir. .....)Ḍ

Fotoğraf 1. 33. Çalışma Sahasında Yerleşim Yeri ve Tarım Sahaları İçin Ormanlar Tahrip Edilmiştir. .....))

Fotoğraf 1. 34. Göldağı Tepelik Mevkii ṣūṭ -ᵛṭ ṭ mler Seviyesinde Saf Halde Görülebilen Kayınlar ve Ormanaltı Formasyonunu. ..... ḫṭḫ

Fotoğraf 1. 35. Araştırma Sahasında Fıstıkçamları Genelde Bozuk Orman Sahası Rehabilitasyon Çalışması Sonucu Oluşturulan Alanlarda Görülür. ..... ḫṭñ

Fotoğraf 1. 36. Adaköy'de, Genç ve Gelişmis Dışbudak Sahalarından Bir Görünüm .... ḫṭñ

Fotoğraf 1. 37. Perşembe Kasabası ile Torlaklar-Çayır Köyleri Civar Ormanlarında Gürgen Ağaçları Geniş Bir Yayılış Alanı Gösterir. ..... ḫṭī

Fotoğraf 1. 38. Çayır Köyü Civarındaki Geniş Yapraklı Ormanlar İçerisinde Görülen Ihlamurlardan Bir Görünüm..... ḫṭṣ

Fotoğraf 1. 39. Yörede Kestaneler Daha Çok Diğer Ağaç Türleri İle Birlikte Karışık Halde Görülmektedir.(Hacıosmanlar Köyü –Ohlar Tepesi)..... ḫṭᵛ

Fotoğraf 1. 40. Göldağı Yamaçlarında İğne ve Geniş Yapraklı Türlerin Oluşturduğu Geçiş Kuşağından Görünümler. ..... ḫṭḌ

Fotoğraf 1. 41. Orman Yenileme Çalışmaları ile Oluşturulmuş Alanlardan Bir Görünüm..... ḫḫṭ

Fotoğraf 1. 42. Filyos Çayının Saltukova Kuzeyinden Görünümü. Yükseltinin düştüğü sahalarda akarsu Menderesler Çizerek Akar. (Fotoğraf Çaycuma-Zonguldak Havalimanı Arşivi) ..... ḫḫ)

Fotoğraf 1. 43. Filyos Çayının Yıl İçerisinde Aynı Kesitten Mevsimlere Göre Debisinden Görünümler. ..... ḫᶜḫ

Fotoğraf 1. 44. Filyos Çayı İlkbahar Mevsiminde Karadeniz'e Döküldüğü Yerde Belirgin Renk Katmanı Oluşturur. ..... ḫᶜī

Fotoğraf 1. 45. Filyos Çayı'nın Ağız Kesimindeki Yeni ve Eski Yataklarından Bir Görünüm..... ḫᶜū

Fotoğraf 1. 46. Filyos Çayı Kıyısındaki Tesisler ve Çevresindeki Yerleşmeler Tarafınadan Kirletilmektedir. ..... ḫᶜḌ

Fotoğraf 1. 47. Filyos Çayı Sanayi Tesislerinin Atıklarıyla Yoğun Olarak Kirletilmektedir (Oyka Kağıt Fabrikası Girişindeki Akarsu)..... ḫᶜ)

Fotoğraf 1. 48. ḫ))Ḍ Taşkınında En Çok Zarar Gören Saltukova Kasabasından Bir Görüntü (Saltukova Belediyesi Arşivi). ..... ḫñᶜ

Fotoğraf 1. 49. Filyos Çayı Taşkınlar Kadar Yıkımlara da Sebep Olmaktadır..... ḫñī

Fotoğraf 1. 50. Araştırma Sahasının Doğu Kesiminde Akarsuların Debileri ve Hızları Düşüktür. (Çorak (A) ve Akkavak (B) Derelerinden Görünümler) ..... ḫñṣ

Fotoğraf 1. 51. Yukarıdere Köyü yakınlarından Filyos Çayına Karışan Büyükmağara Dersinin oluşturduğu taraçalar üzerindeki tarım sahalarından bir görünüm ..... ḫñᵛ

Fotoğraf 1. 52. Yörede İçme ve Tarımsal Sahaların Su İhtiyacının Çok Büyük Bir Kısmını Çoğu Yerde Açılan Keson Kuyular Karşılar..... ḫñḌ

Fotoğraf 1. 53. Çaycuma'da Karstik Kaynak Suları İçme ve Tarımsal Sahalar için Kullanışlıdırlar..... ḫīṭ

Fotoğraf 1. 54. Sahada Filyos Çayı Tarafından Biriktirilmiş Alüvyal Sahalardan Bir Görünüm (Sefercik-Sazköy)..... ḫīī

Fotoğraf 1. 55. Kiltaşları Üzerinde Gelişmiş Kahverengi Orman Topraklarından Bir Görünüm..... ḫīṣ

Fotoğraf 1. 56. Nebioğlu Kasabası Kahverengi Orman Toprakları Üzerinde Tarımsal Faaliyeler Yoğun Olarak Yapılmakta. ..... ḫīᵛ

Fotoğraf 1. 57. Kireçsiz Kahverengi Orman Toprakları Filyos Sefercik Mahhelesi Geniş Yayılış Alanı Gösterir Tarımsal Faaliyet Olarak Karalahana Yetiştiriciliği Bu Toraklar Üzerinde Yaygındır..... ḫīḌ

Fotoğraf 1. 58. Sazköy Plajındaki Sahil Kumullarından Görünüm ..... ḫūṭ

Fotoğraf 1. 59. Filyos Kasabası Sahilindeki Kumullardan Bir Görüntü. ..... ḫūḫ

Fotoğraf 1. 60. Eğim Doğrultusunda İşlenen Toprakların Erozyonu Tetiklediği Yerlerden Bir Görünüm (Kahvecioğlu Köyü)..... ḫūᶜ

Fotoğraf 1. 61. Yolgeçen Köyü Gülşenler Mahallesinde Eğim Doğrultusunda Yanlış İşlenen Toprak Sahaları Çok Fazladır..... ḫūñ

Fotoğraf 1. 62. Karapınar Deresi'nde Yanlış Yapılan Islah Çalışmalarından Bir Görünüm..... ḫūī

Fotoğraf 1. 63. Kahvecioğlu, Güzeloğlu Köyleri ve Saltukova Kasabası Yakın Çevresinde Taban Suyu Seviyesinin Yüksek Olduğu Dönemlerden Görüntüler..... ḫūū

Fotoğraf 2. 1. Araştırma Sahasındaki Köylerde Büyük Bir Bölümünü Maden İşçisi Emeklilerinin Oluşturduğu Yaşlı Nüfus Yaşamaktadır..... ᶜᶜḌ

Fotoğraf 2. 2. Ticaret ve Sanayi Odası Tarafında Yaptırılan Çaycuma Anadolu Öğretmen Lisesi'nden Bir Görünüm ..... ᶜñṭ

Fotoğraf 2. 3. Çaycuma'da Gençlik ve Spor İlçe Müdürlüğü Tarfından Organize Edilen Kurslardan Bazı Görünümler. ..... ᶜñḌ

Fotoğraf 2. 4. Çaycuma Kültür Merkezinde Atatürkçü Düşünce Derneği Tarafından Organize Edilen İstanbul Rağmen Tiyatro Grubu'nun Akrep İsimli Tiyatro Oyununundan Bir Görünüm ..... ᶜīṭ

Fotoğraf 2. 5. Çaycumada Eğlencenin Önemli Bir Parçası Olan Köçeklerden Bir Görünüm..... ᶜīḫ

Fotoğraf 2. 6. Dağüstü Köyünde ki Hıdrellez Etkinlikleri Yoğun Bir Katılımla Kutlanır. ..... ᶜīᶜ

Fotoğraf 2. 7. Çaycuma İlçe Merkezi'nde Hıdrellez Etkinliklerinden Görünümler. ..... ᶜīñ

Fotoğraf 2. 8. Çaycuma'da Bayramlaşma Etkinliklerinden Bir Görünüm (Perşembe Kasabası, Sarıkadıoğlu Mahallesi). ..... ᶜīī

Fotoğraf 2. 9. Araştırma Sahasının İsminin Duyulmasında Büyük Katkısı Olan Çaycuma Manda Yoğurdu, Orijinal Bakracı ve Mandalardan Görünüm ..... ᶜīū

Fotoğraf 2. 10. Çaycuma Köprüsü Yapılmadan Önce Filyos Çayı Üzerinden Ulaşımın "Pot" Denilen Araçlarla Sağlandığı Dönemden Bir Görünüm (Demokrat Çaycuma Gazatesi Hasan ATAMAN Arşivi.)..... ᶜūṣ

Fotoğraf 2. 11. Çaycuma'da Yamaç Köylerine Örnek Oluşturan Taşçılı Köyü'nden Bir Görünüm..... ᶜṣñ

Fotoğraf 2. 12. Çaycuma'da Sırt Köylerine Örnek Oluşturan Kalafatlı Köyü..... ᶜṣī

Fotoğraf 2. 13. Çaycuma'da Alüvyal Düzlüklere Kurulan Yerleşmelere Örnek Oluşturan, Saltukova'nın Düzköy Mahallesi'nden Bir Görünüm..... ᶜṣṣ

Fotoğraf 2. 14. Çaycuma'da Vadi İçerinde Kurulmuş Yolboyu Yerleşemeye Örnek Oluşturan Karapınar Kasabasından Bir Görünüm..... ᶜṣᵛ

Fotoğraf 2. 15. Çaycuma'da Çok Mahalleli ve Dağınık Dokulu Köy Yerleşmelerinden Bir Görünüm(Helvacılar Köyü ve Yakın Çevresi). ... ᶜṣḌ

Fotoğraf 2. 16. Çaycuma'da Vadi Boyu Yerleşmeler Genel Olarak Toplu Dokuludur (Çomranlı Köyü). ..... ᶜᵛᶜ

Fotoğraf 2. 17. Çaycuma'da Mahalleli ve Toplu Dokulu Yerleşmelerinden Bir Görünüm (Hacı Osmalar Köyü). ..... ᶜᵛᶜ

Fotoğraf 2. 18. Araştırma Sahasında Köyler Yerleşmelerinden Genel Bir Görünüm..... ᶜᵛᵛ

Fotoğraf 2. 19. Çaycuma'da Modern Köy Yerleşmelerinden Olan Kayıkçılar Köyünden ki Kullanım Alanlarından Bir Görünüm..... ᶜᵛ)

Fotoğraf 2. 20. Çaycuma'da Köylerdeki Bazı İş Kollarından Birer Görünüm ..... ᶜḌẖ

Fotoğraf 2. 21. Çalışma Sahasında Ormanlık Alanlar En Çok Yerleşim ve Tarım Alanı İçin Tahrip Edilmiştir (Karamusa Köyü)..... ᶜḌū

Fotoğraf 2. 22. Filyos Kasabasından Bir Görünüm..... ᶜ)ṭ

Fotoğraf 2. 23. Filyos Kasabası'nıdan Bazı Görünümler..... ᶜ)ñ

Fotoğraf 2. 24. Karapınar Kasabasından Bir Görünüm..... ᶜ)ᵛ
Fotoğraf 2. 25. Karapınar Kasabasında Kurulan Haftalık Pazardan Bir Görünüm..... ᶜ))
Fotoğraf 2. 26. Karapınar Kasabasında Meydana Gelen ᶜṭṭ) Seli nden Birer Görünüm (Kaynak : Karapınar Belediye Arşivi). ..... ñṭᶜ
Fotoğraf 2. 27. Taşkından Korunmak İçin Karpınar Kasabası Yakınlarıdaki Dere Yataklarına Yapılan Bent ve Atıl Durumdaki Çobanoġlu Göleti Aġız Kısmından Bir Görünüm ..... ñṭñ
Fotoğraf 2. 28. Nebioğlu Kasabasından Bir Görünüm..... ñṭṣ
Fotoğraf 2. 29. Nebioğlu Kasabasında Görüntü Kirliliğine Sebep Olan Üst Yapı Önemli Bir Sorundur. ..... ñṭḌ
Fotoğraf 2. 30. Perşembe Kasabasından Bir Görünüm ..... ñẖṭ
Fotoğraf 2. 31. Perşembe Kasabasında Perşembe Günleri Kurulan Pazardan Bir Görünüm..... ñẖñ
Fotoğraf 2. 32. Saltukova Kasabasından Bir Görünüm..... ñẖḌ
Fotoğraf 2. 33. Saltukova Kasabası'da ẖ))Ḍ Taşkınından Bir Görünüm (Saltukova Belediyesi Arşivinden). ..... ñᶜṭ
Fotoğraf 2. 34. Eski Zamanlarda Çaycuma'dan Bir Görünüm (Kaynak: Mimarlar Odası Çaycuma Tem Arşv.) ..... ñᶜᶜ
Fotoğraf 2. 35. Çaycuma Şehrinin Veliköy Tepe'den Genel Bir Görünümü (Çaycuma Bld. Arşivi)..... ñᶜī
Fotoğraf 2. 36. Yatay Gelişim Gösteren Çaycuma Şehrinde Konutların Yayılış Alanlarından Genel Bir Görünüm (Kocakoruma Tepe'den). ..... ñᶜᵛ
Fotoğraf 2. 37. Çaycuma'da Dere Yataġında Çok Alçak Yapıldığı İçin Taşkınlara Sebep Olan Köprüler Çoġunluktadır. (ẖ))Ḍ Yılında İstasyon Mahallesi'de Taşkına Sebep Olan OYKA Kaġıt Fabrikası'na Ait Köprü)..... ññᶜ
Fotoğraf 2. 38. Organize Sanayi Bölgesi'nden Bir Görünüm (OSB Arşivi)..... ññū
Fotoğraf 2. 39. İstasyon Mahallesinde Yer Alan Yurtbay Tuġla Fabrikası (Önde) ve Küçük Sanayi Sitesi'nden Bir Görünüm ..... ññṣ
Fotoğraf 2. 40. Çaycuma Meslek Yüksek Okulu Kampüsünden Bir Görünüm..... ññᵛ
Fotoğraf 2. 41. Çaycuma Şehrindeki Bazı Sosyal Alanlardan Görünümler..... ññ)
Fotoğraf 2. 42. Çaycuma Şehrinde Çeşitli Spor Alanlarından Görünümler..... ñīṭ

Fotoğraf 2. 43. Çaycuma Şehrinde En Büyük Saġlık Kuruluşu Olan Çaycuma Devlet Hastasesi'nin Kocakoruma Tepe'den Görünümü.ü ..... ñīḫ
Fotoğraf 2. 44. Çaycuma Şehrinde Ticari Alanlar İçerisinde En Yoġun Yerlerden Olan Nihat Kantarcı (Seka) Caddesinden Bir Görünüm ..... ñīñ
Fotoğraf 2. 45. Çaycuma Şehrinde Periyodik Olarak Kurulan Pazarlar Ticaret Hayatının En Canlı Olduġu Günlerdir (Köylü Pazarı). ..... ñīū
Fotoğraf 2. 46. Çaycuma Şehri Yeni Mahalle'de Yazlık Konutlardan Bir Görünüm..... ñūṣ
Fotoğraf 2. 47. Çaycuma'da Bugün Çok Nadir Görülen Aġaç Meskenlere Bir Örnek (Akçahatipler Köyü). ..... ñūḌ
Fotoğraf 2. 48. Araştırma Sahasında Köylerde Ahşap-Karkas Yapı Tarzına Örnek Meskenlerden Görünümler. ..... ñṣṭ
Fotoğraf 2. 49. Çaycuma'da Köylerde Yeni Yapı Tarzına Örnek Meskenlerden Görünümler..... ñṣñ
Fotoğraf 2. 50. Çaycuma Şehrinde Çok Nadir Görülen Eski Tip Meskenlerden Bir Görünüm (Çay Mahallesi). ..... ñṣū
Fotoğraf 2. 51. Çaycuma Şehrinde Son Zamanlarda Daha Çok Site Şeklinde İnşa Edilen Konutlardan Bir Görünüm (Pehlivanlar Mahallesi, Veliköy Tepe'den)..... ñṣṣ
Fotoğraf 2. 52. Çaycuma Şehrinin Konut İnşaasında Önemli Bir Etkiye Sahip Olan Gurbetçilerin İnşa Ettiġi Aile Tipi Konutlardan Bir Görünüm (Yeni Mahalle, Uġur Mumcu Caddesi, Beyler Sokak.). ..... ñṣṣ
Fotoğraf 3. 1. Konut alanları daha çok Çaycuma şehrinde yoġunlaşmıştır..... ñ˅ṭ
Fotoğraf 3. 2. Çaycuma'da Orman Alanları Tarım ve Yerleşim Yeri Elde Etmek İçin Tahrip Edilmiştir. (Yolgeçen Köyü Gülşenler Mahallesi). ..... ñ˅ᶜ
Fotoğraf 3. 3. Filyos Çayı'nın Batı Keiminde Arazinin Egebeli Olması Nedeniyle Tarım Sahaları Tepelik Alanların Yamaçlarında Yer Alır (Kalafatlı Köyü). ..... ñ˅ī
Fotoğraf 3. 4. Filyos Çayı Vadi Tabanında Tarım Sahaları Çok Amaçlı Kullanılır. ..... ñ˅ī
Fotoğraf 3. 5. Çaycumada Yeryüzü Şekillerinin Engebeli Olması ve Mülküyet Sorunu Nedeniyle Tarım Sahaları Dar ve Parçalıdır. (Helvacılar ve Hacıibadi Köyleri). ..... ñ˅ū

Fotoğraf 3. 6. Araştırma Sahasında Tahıllar İçerisinde En Çok Hasadı Yapılan Ürün Buġdaydır. ..... ñDᶜ

Fotoğraf 3. 7. Çaycuma'da Mısır Üretimi Saltukova Kasabası Civarında Geniş AlanlardaYapılır. ..... ñDī

Fotoğraf 3. 8. Araştırma Sahasında Ayçiceği Tarımı Yapılan Sahalardan Bir Görünüm (Kerimler Köyü). ..... ñDū

Fotoğraf 3. 9. Bamya, Araştırma Sahasında Birim Alanda En Fazla Ürün Veren Bitkilerdendir (Çaycuma Şehiri Gemiciler Mahallesi). ..... ñDᵛ

Fotoğraf 3. 10. Gemiciler ve İstasyon Mahalleri'nde Deneme Amaçlı Yapılan Karpuz Üretiminde Olumlu Sonuçlar Alınmıştır. ..... ñDḌ

Fotoğraf 3. 11. Çaycuma'da Tarımsal Ürünler İçerisinde En İyi Ürün Getiren Sebzeler Arasında Patlıcan Tarlalarından Görünüm ..... ñDḌ

Fotoğraf 3. 12. Çaycuma'da Meyve Bahçelerinden Bir Görünüm ..... ñ)h̲

Fotoğraf 3. 13. Çaycuma'da Filyos Vadi Tabanı Boyunca Son Zamanlarda Oluşturulan Meyve Fidanı Bahçeleri Çoğunluktadır. (Kayıkçılar Köyü). ..... ñ)ᶜ

Fotoğraf 3. 14. Sazköy'de Fındık Bahçesinden Bir Görünüm ..... ñ)ñ

Fotoğraf 3. 15. Çaycuma'da Düz Sahalarda Daha Çok Yayılış Gösteren Seralarda Üretilen Ürünler Yöre Halkı İçin Önemli Ekonomik Kazanç Saġlamaktadır. ..... ñ)ᵛ

Fotoğraf 3. 16. Çaycuma'da Hayvancılığın En Önemli Destekçisilerinden Çaycuma Süt Fabrikası'ndan Bir Görünüm ..... ñ))

Fotoğraf 3. 17. Çaycuma'da Otlak Alanlarının Çok Dar Olması Nedeniyle Filyos Çayı Vadi Tabanında Yer Alan Yerleşmeler, Hayvanlar İçin Vadideki Otlak Alanları ile Su Kaynaklarından Faydalanmaktadır. ..... īṭñ

Fotoğraf 3. 18. İlçede Tahıl Üretim Alanlarından Elde Edilen Saman Yeterli Olmadığından İlçe Dışından Satın Alınmaktadır. ..... īṭī

Fotoğraf 3. 19. Sayıları Gittikçe Azalan Mandalar Yörede Çok Az Yerde Görülebilmektedir (Yolgeçen Köyü). ..... īṭū

Fotoğraf 3. 20. Gemiciler Mahallesinde, Devlet Desteği İle Alınmış Damızlık Küçükbaş Hayvalardan Bir Görünüm ..... īṭ)

Fotoğraf 3. 21. Ayvazlar Köyü Kulluk Mevkii'nde h^{v}.ṭṭṭ Tavuk Kapasiteli Et Tavuġu Kapasiteli Çiftlikten Bir Görünüm ..... ïḫï

Fotoğraf 3. 22. İhsanoğlu Köyü'nde Yer alan, Yumurta Tavuġu Çiftliğinden Bir Görünüm ..... ïḫū

Fotoğraf 3. 23. Kestane Balı Üretmek İçin Kovanlarını Ohlar Mevkii'ye Taşıyan Bir Çiftçi ve Elde ettiği Kestane Balından Bir Görünüm ..... ïḫ)

Fotoğraf 3. 24. Ahar Aylarında Çiçek Açan Orman Güllerinden Beslenen Arılar Acı Yada Diğer Adıyla Deli Bal Üretmektedir. ..... ï^{ᶜ}ṭ

Fotoğraf 3. 25. Filyos Kasabasındaki Balıkçı Barınağından Bir Görünüm ..... ï^{ᶜ}ḫ

Fotoğraf 3. 26. Çaycuma İlçesinde Tarım Hayatında Kadın İşgücü Önemli Bir Rol Oynar. ..... ï^{ᶜ}ï

Fotoğraf 3. 27. Çaycuma'da Ormancılık Faaliyetlerinden Bir Görünüm (Kalafatlı Köyü). ..... ï^{ᶜ}Ḍ

Fotoğraf 3. 28. Çaycuma Süt Fabrikası, Üretim Ünitesi ve Mamül Maddeden Birer Görünüm ..... ïñ^{v}

Fotoğraf 3. 29. Filyos Kasabasında yer Alan Filyos Ateş Tuġla Fabrikası'ndan Bir Görünüm ..... ïñ)

Fotoğraf 3. 30. Yurtbay Tuġla Fabrikası'ndan Görünümler. ..... ïïṭ

Fotoğraf 3. 31. Yurtbay Yem Fabrikası İlçedeki Hayvansal Gıda Temininde Önemli Rol Oynar. ..... ïïḫ

Fotoğraf 3. 32. Yabancı Sermaye ile Kurulmuş Trouz Nutri tion Tr Gıda Fabrikası'ndan Görünümler. ..... ïï^{ᶜ}

Fotoğraf 3. 33. Essel Kaġıt ve Selüloz Fabrikasından Genel Bir Görünüm (Osb Arşivi). ..... ïïū

Fotoğraf 3. 34. Ürettiği Ürünlerin Büyük Bir Bölümünü İhraç Eden Kara demir Mobilya Fabrikasından Görünümler. ..... ïïṣ

Fotoğraf 3. 35. Çaycuma'da Mobilya Fabrikaları İçerisinde Önemli Bir Yeri Olan SF Sandalye Fabrikasından Görünümler. ..... ïï^{v}

Fotoğraf 3. 36. Çaycuma'da Tekstil İşçilerinin Çok Büyük Bir Bölümünü Kadın İşler Oluşturmaktadır. (Seher Tekstil Fabrikası) ..... ïïḌ

Fotoğraf 3. 37. Dinamik Metel Raf Fabrikası'nda Ürettilen Ürünlerin Büyük Bir Bölümü İhraç Edilmektedir. ..... ïūṭ

Fotoğraf 3. 38. Gersan Elektirk Ürünleri Fabrikası, Çaycuma'da En Fazla İşçi İstihdam Eden Fabrikalardan Birisidir. ..... īūẖ
Fotoğraf 3. 39. Göker Plastik Fabrikasından Görünümler. ..... īūᶜ
Fotoğraf 3. 40. Çaycuma; Havayolu, Karayolu, Denizyolu ve Karayolu Ulaşımında Önemli Bir Avantaja Sahiptir. ..... īūṣ
Fotoğraf 3. 41. Çaycuma Şehirini Ana Karyoluna Bağlayan Ahşaptan Yapılmış İlk Köprü. (Demokrat Çaycuma Gazetesi Arşivi). ..... īūḌ
Fotoğraf 3. 42. Çaycuma'da Köprü Olmadığı Dönemde Çayın Üzerinden Ulaşım Pot Denilen Küçük Araçlarala Sağlanıyordu (Hasan Ataman Arşivi). ... īū)
Fotoğraf 3. 43. Askere Uğurlama Günleri Çaycuma Şehirlerarası Otabüs Terminalin de En Yoğun Zamanlardır. ..... īṣñ
Fotoğraf 3. 44. Çaycuma'da demiryolu Zonguldak- Karabük-Ankara Arasında Taşımacılıkta Önemli Bir Alternatiftir. ..... īṣū
Fotoğraf 3. 45. Filyos Çayı Vadi Tabanın da Kurulmuş Zonguldak-Çaycuma Havaalanının Güneydoğu Yönünden Genel Bir Görünümü (Havaalanı Arşivi). ..... īṣᵛ
Fotoğraf 3. 46. Zonguldak-Çaycuma Havalimanı Yoğunluğun En Fazla Olduğu Zamanlar Yurt dışı Uçuşları Günleridir..... īᵛẖ
Fotoğraf 3. 47. Havalimanı Yapımında Yanlış Yer Şeçimi Nedeniyle Uçakların İniş ve Kalkışlarına Tehlike Yaratan Kıranburnu Tepe'nin Bir Bölümü Yüksek Miktarda Para Harcanarak Tranşlanmıştır..... īᵛñ
Fotoğraf 3. 48. Çaycuma'da Her Hafta Cuma Günleri Kurulan Sebze Pazarından Bir Görünüm..... īᵛḌ
Fotoğraf 3. 49. Çaycuma'da Her Hafta Cuma Günleri Kurulan Sebze Pazarından Bir Görünüm..... īᵛ)
Fotoğraf 3. 50. Çaycuama İlçesi Civar Ormanlarında Toplanan Kestaneler Çaycuma Köylü Pazarında Satılılarak Ev Bütçesine Katkı Sağlamaktadır..... īḌṭ
Fotoğraf 3. 51. Çaycuam'da Defne Yaprağı Toplayıcılığı Yoğun Bir Şekilde Yapıldığından Ormanlara Zarar Verilmemesi İçin Toplama İşlemleri Orman Koruma Memurları Gözetiminde Yapılmaktadır (Güdüllü Köyü). ..... īḌẖ
Fotoğraf 3. 52. Çayır Köyü Mağarası'ndan Bir Görünüm ..... īḌī

Fotoğraf 3. 53. Filyos Plajından Bir Görünüm..... ïĎū
Fotoğraf 3. 54. Çaycuma'da ˇşţ m de Yer Alan Göldağı Dinlenme ve Mesire Alanı Şehrin Bunaltıcı Havası ve Yoğunluğundan Uzaklaşmak İsteyenler ile TrekingYürüyüşleri İçin Önemli Bir Yerdir..... ïĎĎ
Fotoğraf 3. 55. Filyos Çayı Vadisi Kuş Yaşam Alanı ve Bazı Doğal Çekicilikler. ..... ïĎ)
Fotoğraf 3. 56. Filyos Kasabasında HisarTepe Üzerinde Yer Alan Filyos Kalesinden Bir Görünüm..... ï)h̲
Fotoğraf 3. 57. Çayır Köyünde Roma Dönemine Ait Tarihi Kemer Köprü Bakımsızlıktan Yıkılma Seviyesine Gelmiştir. ..... ï)ᶜ

HARİTALAR DİZİNİ

Harita 1. 1. Araştırma Sahası ve Yakın Çevresinin Renklendirme Yöntemiyle Jeoloji Haritası..... ḫī
Harita 1. 2. Araştırma Sahası ve Yakın Çevresinin Topoġrafya Haritası ..... ḫū
Harita 1. 3. Araştırma Sahası ve Yakın Çevresinin Jeoloji Haritası. ..... ḫḌ
Harita 1. 4. Araştırma Sahası ve Yakın Çevresinin Depremsellik Haritası. ..... ʿṣ
Harita 1. 5. Araştırma Sahasının Bitki Örtüsü Haritası..... Ḍ)
Harita 1. 6. Araştırma Sahası ve Yakın Çevresinin Hidroġrafya Haritası. ..... ḫḫī
Harita 1. 7. Araştırma Sahası ve Çevresinin Toprak Haritası. ..... ḫīʿ
Harita 2. 1. Çaycuma İlçesinden Yurt dışına Yönelik Göçlerin Ülkelere Göre Dağılımı..... ḫ)ī
Harita 2. 2. Çaycuma İlçesine Göç Eden Nüfusun Geldikleri İllere Göre Dağılımı..... ḫ)ū
Harita 2. 3. Çaycuma İlçesinden Göç Eden Nüfusun Göç Ettikleri İllere Göre Dağılımı..... ḫ)Ḍ
Harita 2. 4. ḫ)īū Nüf us Sayımına Göre Araştırma Sahasında Nüfusun Dağılışı. ..... ʿṭī
Harita 2. 5. ḫ)ṣū Nüf us Sayımına Göre Araştırma Sahasında Nüfusun Dağılışı. ..... ʿṭū
Harita 2. 6. ʿṭḫñ Nüf us Sayımına Göre Araştırma Sahasında Nüfusun Dağılışı ..... ʿṭᵛ
Harita 2. 7. Araştırma Sahasında Aritmetik Nüfus Yoġunluġu. ..... ʿḫḫ
Harita 2. 8. Araştırma Sahasının Tarımsal Nüfus Yoġunluġu (ʿṭḫñ) ..... ʿḫḌ
Harita 2. 9. Çaycuma ve Çevresinin Antik Çaġ'daki Yerleşim Durumu. ..... ʿūḫ
Harita 2. 10. Araştırma Sahasında Yerleşmelerin Dağılışı ..... ʿṣḫ
Harita 2. 11. Araştırma Sahasında Yerleşmelerin Nüfus Büyüklükleri ..... ʿṣʿ
Harita 2. 12. Araştırma Sahasında Yerleşmelerin İdari Bölünüşü. ..... ʿᵛū
Harita 2. 13. Filyos Kasabasının Fonksiyon Alanları. ..... ʿ)ī
Harita 2. 14. Karapınar Kasabasının Yerleşim Alanları..... ʿ)Ḍ
Harita 2. 15. Nebioğlu Kasabasının Fonksiyon Alanları ..... ñṭī
Harita 2. 16. Perşembe Kasabasının Fonksiyon Alanları..... ñḫṭ
Harita 2. 17. Perşembe Kasabasının Fonksiyon Alanları..... ñḫṣ
Harita 2. 18. Çaycuma İlçesi'nin Fonksiyon Alanları..... ñʿṣ
Harita 3. 1. Çaycuma İlçesinde Arazi Kullanımı Haritası..... ñṣḌ
Harita 3. 2. Çaycuma İlçesinde Seracılık Faaliyetlerinin Dağılışı (ʿṭḫñ) . ..... ñ)ṣ
Harita 3. 3. Çaycuma İlçesinde Büyükbaş Hayvan Dağılışı (ʿ ṭḫñ). ..... ī ṭḫ

Harita 3. 4. Araştırma Sahasında Küçükbaş Hayvan Dağılışı (ᶜṯẖ̃) ..... ī̤ṭ˅
Harita 3. 5. Araştırma Sahasında Et ve Yumurta Tavuğu Çiftliklerinin Dağılışı (ᶜṯẖ̃) . ..... ī̤h̤ṭ
Harita 3. 6. Çaycuma İlçesi'nde Arı Kovanlarının Dağılışı (ᶜṯẖ̃). ..... ī̤h̤˅
Harita 3. 7. Çaycuma İlçesinin Ulaşım Haritası. ..... ī̤ṣh̤

ÖNSÖZ

Çaycuma ilçesinin coğrafyası adlı bu doktora tez çalışmasında; Çaycuma ilçe sınırları içerisinde kalan sahadaki beşeri ve ekonomik faaliyetlerin şekillenmesinde belirleyici olan insan-mekân etkileşimi ve coğrafyanın temel ilkelerinden olan; dağılış, nedensellik, karşılaştırma ve ilgi kurma gibi bilimsel yaklaşım doğrultusunda incelenmeye çalışılmıştır.

Karadeniz Bölgesi ile Marmara Bölgesi arası geçiş güzergâhı üzerinde yer alan Çaycuma ilçesinin doğal ve beşeri coğrafya özellikleri çeşitlilik göstermektedir. İlçede mevcut potansiyelin tespit edilmesi, gelecekteki ekonomik planlama kararlarının akılcı esaslara dayandırılması ancak bilimsel incelemelerle mümkün olabilir. Bu bağlamda kalkınma hamlesi içerisinde olan Çaycuma ilçesinin; fiziki, beşeri ve ekonomik coğrafya özelliklerinin günümüze kadar ayrıntılı bir şekilde araştırılmamış olması, tez konusu olarak seçilmesinde etkili olmuştur.

Zonguldak yöresi ve Çaycuma'da bugüne kadar maden işçiliği ve kömür madenine dayalı sanayi sektörü oldukça geniş istihdam imkânları sağlamıştır. Ancak günümüzde başta özelleştirme politikaları ve artan nüfus nedeniyle ilçedeki bu sektörler eski cazibesini kaybetmektedir. Gelecekte, sadece maden işçiliğine dayalı bir ekonominin yöre insanı için yeterli iş olanakları sağlayamayacağı düşünüldüğünde, ilçede yeni iş olanaklarınınoluşturulması gereği ortaya çıkmaktadır. Bunun için; başta taşa toprağa, orman ürünlerine, tekstil sanayi yatırımları ile tarım ve hayvancılık potansiyelinin değerlendirilerek yeni istihdam alanları için gerekli çalışmaların yapılması gerekmektedir.

Eldeki çalışmanın ortaya çıkarılmasında birçok kişinin katkısı olmuştur. Coğrafyanın vazgeçilmez bir duygu olduğunu bizlere öğreten Prof. Dr. Hayati DOĞANAY hocama, tez konumun belirlenmesi ve tezin yazım aşamasında hiçbir zaman desteğini esirgemeyen Prof. Dr. Ali ÖZÇAĞLAR hocalarıma sonsuz teşekkürlerimi sunarım

Lisans eğitimime başladığım yıldan bugüne kadar gerek coğrafya alanında gerekse sosyal gelişimimde katkıları yanısıra, tez konusunun belirlenmesi ve şekillenmesi aşamasında desteğini esirgemeyen, coğrafi görüş ve bilgileriyle yol

gösteren Prof. Dr. Saliha KODAY ve Doç. Dr. Zeki KODAY hocalarıma teşekkürü bir borç bilirim

Tez çalışmalarıma değerli görüşleri ile katkı sağlayan ve jürimde yer alıp eseri titizlikle okuyarak önerilerde bulunan hocalarım Doç. Dr. Mustafa ÖZDEMİR, Doç. Dr. Faruk KAYA ve Yrd. Doç. Dr. Yaşar GÖK'e, desteklerinden dolayı şükranlarımı sunarım

Lisans eğitimine başladığım günden bugüne kadar eğitimimde katkıları bulunan Coğrafya Bölümü hocalarım; Prof. Dr. İhsan BULUT, Prof. Dr. Kenan ARINÇ, Prof. Dr. Mehmet ZAMAN, Prof. Dr. Hasbi SOYLU, Doç. Dr. İbrahim KOPAR, Yrd. Doç. Dr. Günay KAYA ve Yrd. Doç. Dr. Cemal SEVİNDİ ve Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Coğrafya Öğretmenliği Bölümü'ndeki bütün hocalarıma, desteklerinden dolayı şükranlarımı sunarım

Çalışmanın hemen her aşamasında samimi görüşleriyle çalışmaya katkı sağlayan, arazi çalışmalarımda yanımda yer alan, kütüphanesindeki birbirinden değerli eserlerden faydalanmama imkân sağlayan Bülent Ecevit Üniversitesi Ereğli Eğitim Fakültesi öğretim üyesi Yrd. Doç. Dr. Şaban ÇELİKOĞLU'na teşekkürlerimi sunuyorum.

Çalışmalarım esnasında sabırla bana destek olan Kahramanmaraş ve Adana illeri eski Valisi İlhan ATIŞ ile fedakârca her zaman yanımda olan annem Nezaket ATIŞ, kardeşim Engin ATIŞ ve aileme, istatistikî verilerin toplanması esnasında kolaylık sağlayan Zonguldak ili Vali Yardımcısı Ekrem AYLAÇ, Çaycuma Kaymakamı Hasan YAMAN ve Kaymakamlık personeline, Çaycuma Belediyesi çalışanlarına özelliklede Sevgi GÜLVER ve Songül TOKSÖZ ODABAŞ'a, Saltukova, Filyos, Nebioğlu, Perşembe ve Karapınar Belediye başkanları ve çalışanlarına, Çaycuma İlçe Orman İşletme Şefi İlhan ALBUZ, İlçe Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürü Ali Özgür USLUBAŞ, İlçe Kadastro Müdürlüğü ile Çaycuma İlçe Emniyet Müdürlüğü çalışanları, özellikle de Başpolis Mürsel ÇOBAN'a, Çaycuma Zonguldak Havaalanı Müdürü Hasan ÖZŞAHİN ve personeline, Çaycuma Kokaksu Meteoroloji İstasyonu Müdürü Mustafa ALTINER'e, Çaycuma İlçe Jandarma Komutanlığı çalışanları ile yine arazi gezilerinde bölgeyi bizlere tanıtan Recep BAKIR, Âdem ERTÜRK ve yöre muhtarlarına, özelliklede Ercan KARAKUŞ'a, Zonguldak TUİK Bölge Müdürlüğü çalışanlarından Levent GÜNDAŞ'a, Çaycuma TSO çalışanları ve Kamuran MISIRLI'ya, Atatürk

Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü çalışanları ile ismini burada sayamadığım mülki ve yerel yönetim amirleri ve yüksek hoşgörüsü ile bana her zaman yardımcı olan bütün Çaycuma halkına ayrı ayrı teşekkür ederim.

Çaycuma ilçesinin fiziki, beşeri ve ekonomik coğrafya özelliklerinin ayrıntılı olarak ele alındığı, Çaycuma ilçesine ait sorunlara bilimsel çözüm önerilerinin getirilmeye çalışıldığı bu çalışmanın Çaycuma ilçesi yöneticilerine, Çaycuma halkına ve Çaycuma'ya ilgi duyanlara fayda sağlaması dileklerimle.

Erzurum-2014 **Evren ATIŞ**

GİRİŞ

I. ARAŞTIRMA SAHASININ YERİ VE SINIRLARI

Araştırma sahasını oluşturan Çaycuma ilçesi; Coğrafya Birinci Kongresi'nde kabul edilen coğrafi bölge sınırlarına göre Karadeniz Bölgesi'nin Batı Karadeniz Bölümü'nde yer alır. Zonguldak il sınırları içerisinde, Zonguldak şehrinin doğusunda yer alan Çaycuma ilçesi; ī̲h ºh̲Ḏ – ī̲h ºñṣ' kuzey enlemleri ile ñᶜ ºṭū – ñᶜ ºh̲ᶜ doğu boylamları arasında bulunur. Doğudan Bartın, batıdan Zonguldak illeri, kuzeyden Karadeniz, güneyden ise Gökçebey (Zonguldak) ilçesi ile çevrilidir.

İlçenin idari sınırı; genelde akarsuların su bölümü çizgileri ve akarsu yataklarını takip ettiğinde, sınırın büyük çoğunlukta doğal bir sınır özelliği gösterdiği söylenebilir.

Sahanın doğu sınırı; kuzeyden Karedeniz kıyısında kabaca, Kapan Burnu'ndan başlayıp güneye yönelerek Kıran Tepe (ᶜīḎ m), Harman Tepe (ñṭṭ m) zirvelerinden geçip doğuya yönelir. Güledağı Tepesi (ñᶜṣ m) zirvesinden geçerek güneydoğu doğrultusunda uzanan sınır, Atmacak Tepesi (h̲ūī̄ m) zirvesine ulaşır. Bu noktadan sonra yükseltisini kaybederek yaklaşık ūṭ ile Ḍṭ m arasında olan yükseltileri takip ederek güneye yönelen sınır; Güreşyeri Tepe (h̲ūṭ m), Meşelikbaşı Tepe (h̲h̲ṭ m) noktalarından sonra tekrar doğuya yönelir. Sırasıyla Tekke Tepe (ᶜṣᵛ m), Bostancı Tepe (ᶜūṭ m), Türbe Tepe (ᶜñṭ m), Maf Tepesi'ni (ᶜñṭ m) takip ettikten sonra genişçe bir kavis çizerek İlit Tepe'ye (ñṣṭ m) ulaşır. Buradan, önce güneye ardından doğuya yönelerek Darıharman Tepesi'ne (ñḌṭ m) ulaştıktan sonra güneye yönelir. Çobanoğlu Göleti'ni araştırma sahası dışında bırakarak Osmanmeşeliği Tepesi'ni (ᶜṭī̄ m) izler. Nebioğlu Beldesi'nin doğusundaki Aġar Dere yatağını takip ederek doğuya, Erikli Tepesi'ne (ᵛūñ m) ulaşır. Hacıosmanlar köyü doğusundan devam eden sınır Ohlar Tepesi (h̲ṭṭ ū m) zirvelerinde son bulur.

İnceleme sahasının güney sınırı; Ohlar Tepesi kuzey yamaçlarından ()ṣṭ m) başlayarak önce kuzeye, ardından batıya yönelir ve sırasıyla Pınar Tepesi (ūūṭ m), Yamaklar Tepesi'ni (ī̄ᵛh̲ m) takip ederek güney batıda yaklaşık ᶜūṭ -ñṭ ṭ m yükseltideki su bölmü çizgilerini takip ederek batıya yönelir. Ketil Tepe (ñḌī̄ m), Tavuk Tepesi (ī̄h̲) m) ve Sazsirildi Tepe'sini de (ñḌṭ m) geçtikten sonra, Eren Tepe (ñṣñ) zirvesinden yukseltisi ṣṭ - h̲ūṭ m arasında olan Tepelik ve yamaçları izleyerek Filyos Çayı

Vadisi'ne ulaşır. Vadinin batı yamaçlarına geçen sınır; güneye yönelerek belirli bir mesafe Filyos Çayı yatağını takip eder. Daha sonra, Çay Deresi yatağını izleyerek Sarıkaya Sırtları'nı izler ve İkizuçan Sırtları'nın güney ucunda son bulur.

Araştırma sahasının batı sınırı; güneyde İkizuçan Sırtları'nın güney ucundan başlayarak kuzeybatıya yönelip Çay Deresini takip eder, Dırazlar Mevkisi'nden kuzeye yönelir. Elezler Dağı (ñṭṭ m) güney yamacından Bayram ve Çavuşlar Deresi'ni takip ederek önce kuzeye Düz Tepe'sine (ṣūṭ m), ardından batıya yönelerek Sarıçalı Tepe'sine ulaşır (ṣ)Ḍ m). Kuzeye doğru uzanan sınır; Sarıçorak Sıtlarından (ṣūṭ m) bir kavis yaparak Karabeytarlabaşı Tepesi'nden (ʿ ṭ m) kuzeydoğu doğrultusunda uzanan sınır bölgenin yüksek kesimlerini oluşturan Tepelik alanların zirvesini takip eder. Bu Tepelik alanlar sırasıyla; Sazlık Tepe (ʿṣṭ m), Göl Tepesi (ʿʿẖ m), Asarlık Tepe'si dir (ūẖī m). Güdüllü Tepesi (ūṣ) zirvesinden Kirşekıran Tepesi'ne (ūūṭ m) ulaşan sınır kuzeye yönelip sırasıyla; İncirlitarla Tepe (ñṣṭ), Kuruşçukuru Tepe (ññṭ m), Namazlı Tepe (ñūṭ m), Kabukluçorak Tepesi'ni (īñī) geçip Deliklimeşe Tepe (ūīʿ), Fener Tepe (ūñṭ m), Kuyuyam Tepe'yi (īʿū m) takip eder. Daha sonra, önce doğuya ardından da kuzeye yönelerek yine doğal bir sınır özelliği göstererek, Heyelan Tepe (īṭṭ m), Meramtarla Tepe (ñ)ī), Isırganlı Tepe (ñīṭ m) ve Kıran Tepe (ẖʿṭ m) gibi Tepelik alanların zirvelerini takip ederek Karadeniz kıyısında son bulur.

Araştırma sahasının kuzey sınırını Karedeniz kıyı çizgisi oluşturur. Kuzey sınırı Batıda Kıran Tepesi'nin (ẖʿṭ m) kuzey yamaçlarının kıyı ile birleştiği sahadan başlar ve doğuya Kapan Burnu'na kadar kıyı çizgisini takip ederek devam eder. Kıyı çizgisi mevsimsel durumlara göre deniz suyunun kabarık veya çekik olmasına göre değişmektedir.

Yüzölçümü, ī)Ḍ kmʿ olan Çaycuma İlçesi, idari olarak bağlı bulunduğu Zonguldak ilinin merkez ilçesi (ṣñẖkmʿ), Ereğli ()ʿ kmʿ), Devrek ( )Ḍī.Ḍẖ kmʿ) ilçelerinden sonra üçüncü büyüklükte ilçesi iken, nüfus bakımından da merkez ve Ereğli İlçelerinden sonra ikinci büyük ilçesi durumundadır (Tablo ẖ Harita ẖ).

Tablo 1. Zonguldak İli Yüzölçümünün İlçelere Göre Dağılımı[h*].

İlçe	Yüzölçümü (km^2)	2013 Nüfusu	İlçe	Yüzölçümü (km^2)	2013 Nüfusu
Merkez	ṣñḫ. ḫū	ḫ^{c}ū.)ḫī	Kozlu	-	īī. īūī
Ereğli	)^{vc}. ḫḫ	ḫ^{v}ī. ḫDū	Kilimli	-	īṭ. ^{v}D)
Çaycuma	ī)D .ṭṭ **	)^{c}. ṣ)ṭ	Gökçebey	ḫDDṣ)	^{cc}. ^{c})ṣ
Devrek	)ñī. Dḫ	ūṣ.ū^{v}ḫ	**Toplam**	ñ.ñṭñ. DD	ṣṭḫ. ūṣ^{v}
Alaplı	ḫDī.)ḫ	īī. ṣṣD			

Kaynak: TUİK Zonguldak Bölge Müdürlüğü ^{c}ṭḫñ ve Netcad ū.ṭ Ortamında Ölçümler Yapılarak Hesaplanmıştır.

Fotoğraf .1. Araştırma Sahasından Genel Bir Görünüm(Çaycuma Havaalanı Arşivi)

[*] Yüzölçümüne göller dahil değildir.
[**] İlçede göl ve gölet bulunmadığından yüzülçümü aynıdır.

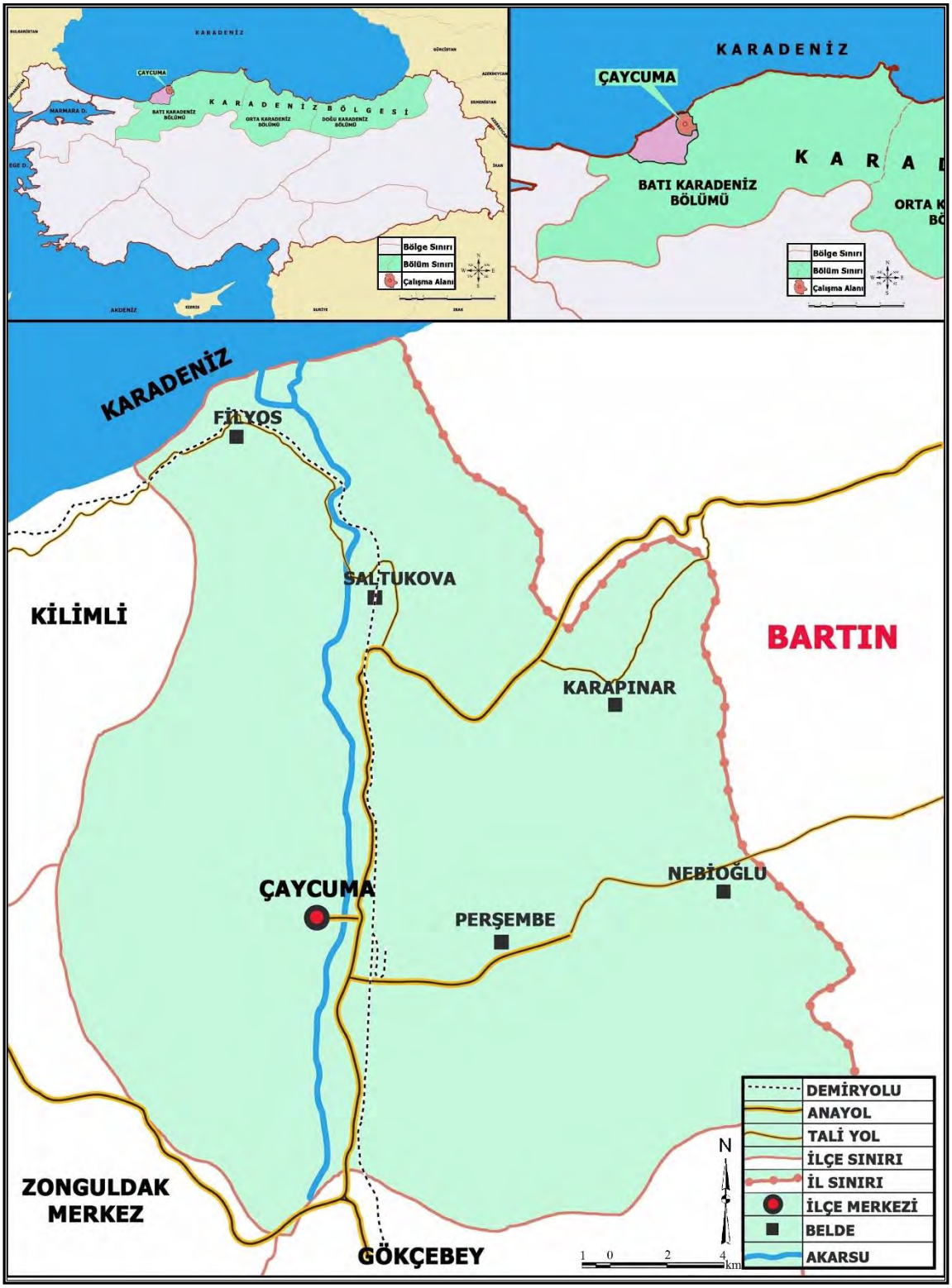

Harita 1. Araştırma Sahasının Lokasyon Haritası.

II. ARAŞTIRMANIN AMACI VE YÖNTEMİ

Dünya üzerinde ülkeler incelendiğinde gelişmişliğin bölgeler arasında farklılık gösterdiği görülür. Özellikle de gelişmekte olan ülkelerde bu bölgesel kalkınma farklılıkları gelişmiş ülkelere göre daha da belirgindir. ẖ). yüzyılda özellikle Avrupa kıtasını etkileyen sanayileşme ve şehirleşme faaliyetleri ülkemizde daha geç etkisini göstermiştir. Bu etkileşim ʿṭ.yüzyılı bulmuştur. Değişen sosyal ve ekonomik yapı, yaşam tarzını değiştiriken, şehirlerin fonksiyonlarının farklılışmasınada sebep olmuştur. Bu farklılıklar özellikle gelişmiş ülkelerin sembol durumunu temsil eden, tarım şehirlerinden sanayii ve ticaret şehirlerini ortaya çıkarmış, fiziki şartlarla birlikte bu değişim coğrafyanın da temel konusunu oluşturan insan-mekan etkileşimini üst seviyeye çıkarmıştır. Dolayısiyle bu etkileşim Coğrafya biliminin önemini artırmıştır.

Napolyon'un "Coğrafya milletlerin kaderini oluşturur", Yüce Önder Atatürk'ün "Coğrafyayı ve coğrafyasını iyi bilen bir millet, şüphesiz ondan faydalanmasını ve onu korumasını da bilir." veciz sözleriyle her zaman haklılığını kanıtlayan coğrafya bilimi, insanların yeryüzündeki faaliyet sahasını ve yaşam tarzını düzenleyerek, yaşam alanları hakkında bilgi edinmenin ve bu alanlardan en iyi şekilde yararlanmanın yollarını göstermekte ve buna bağlı olarak şekillenen farklı yaşam tarzlarının yeryüzündeki dağılışını ve etkilerini incelemektedir.Yeryüzündeki yaşam alanlarını geçmişle bağlantılı olarak tanıttığı ve bu mekanlardan en iyi şekilde yararlanmanın yollarını gösterdiği için coğrafya biliminin her türlü mekansal planlamada ve strateji belirlemede önemli bir yeri bulunmaktadır[1].

Coğrafya en genel anlamıyla; insan ve doğal çevrenin birbirleri üzerine olan etkilerini ve sonuçlarını değerlendirerek birtakım sonuçlara varmaktır. Bu nedenle doktora tezi olarak hazırlanan bu çalışmamızın öncelikli amacı: Araştırma sahasının coğrafi özelliklerini incelemek, önemli ulaşım yolları üzerinde olan, gelişen sanayi bölgeleri ile, yapılması planlanan Filyos Vadi Projesi gerçekleşme sürecinde coğrafi anlamda bazı tespitler ortaya koymaktır. Yakın çevresine göre gelişme hızı daha fazla olan yörede nüfus artış eğilimi gösterdiğinden, nüfusun sadece bu alanda yoğunlaşması yerine daha planlı öneriler belirlemek, fiziki ve beşeri unsurların yaşam tarzı üzerindeki

[1] Ali Özçağlar, *İdari Coğrafya*, Ümit Ofset Matbaacılık, Ankara ʿṭẖẖ, s.ẖ.

etkilerini tesbit ederek insan – mekan etkileşiminde olumlu sonuçlar ortaya koyarak yapılması gerekenler hakkında öneriler sunmak gibi temel amaçlar hedeflenmiştir.

Doğal çevrenin insan üzerindeki etkisini kabul etmekle birlikte, insanın doğal çevre şartlarına karşı pasif durumda olduğunu söylememiz mümkün değildir. İnsan, içinde bulunduğu çevreye karşı koyarak onu değiştirmeye ve isteklerine uydurmaya çalışır. Giyinmek için ürettiklerimiz, barınmak için yaptığımız çeşitli yapılar, seyehat etmek için yaptığımız çeşitli yol, tesis ve araçları, daha iyi yaşamak için yapılan çok çeşitli faaliyetler doğal görünümü bir hayli değiştirmiş durumdadır. İnsanın doğal şartlara karşı koyma ve doğal görünümü değiştirme yolunda sürdürdüğü çabalar, bir yere kadardır. Esasen belli bir yere kadar kalması da faydalıdır. Aksi takdirde doğal dengenin bozulmasıyla birlikte insanın zararına işleyen şartlara yer veren bir ortamın oluşması söz konusudur. Bugün yeryüzünün bazı yerlerinde doğal dengenin bozulmasına dair pek çok örnek mevcuttur. Bu durumun sonucu olarak da çok çeşitli sorunlar ortaya çıkmaktadır[ʿ].

Çok yakın zamana kadar bölge halkının temel geçim kaynağı maden kömürü olmuştur. Genel olarak TTK (Türkiye Taş Kömürü Kurumu) ve özel maden ocaklarına yönelen iş gücü özellikle TTK maden ocaklarında çalışmayı kendisine gelecek garantisi olarak görmüştür. Maden ocaklarına işçi alımının azalması, genç nüfusun artması yakın zamanda bölgede işsizlik sorununu artırabilir. Bu nedenle Çaycuma ilçesinin hızla gelişen sanayi atılımları, özellikle proje halinde adım adım uygulamaya konulan Filyos Vadisi Projesi ile gelişmişliğin göstergesi olan sanayi ve ticaret fonksiyonlarını ön plana çıkarmaya başladığından, çevresindeki diğer yerleşim yerlerine göre daha dikkat çekici bir yer haline gelmeye başlamıştır. Bu atılımlar ile yakın zamanda Çaycuma ilçesinde hızlı kentleşmenin yanı sıra plansız bir büyüme de söz konusu olacak ve bu durum birçok sorunu da beraberinde getireceği unutulmamalıdır. Bu nedenle doğal çevre - insan ilişkisini inceleyen coğrafya biliminin bakış açısıyla sorunların ele alınması yararlı olacaktır.

Coğrafya; insan ve çevrenin birbiri ile etkileşimini, coğrafyacı ise, bu etkileşimin etkilerini araştırıp çözüm önerileri ortaya koyduğundan coğrafyacı olmaksızın yapılan çevre ve mekânsal yatırımların olumsuz sonuçlar ortaya çıkarması

[ʿ] Erdem Baydil, *Genel Coğrafya*, Pegem Akademi Yayıncılık, Ankara ʿtẖẖ, s.ū .

muhtemeldir. Çaycuma ilçesi ulaşım bakımından havayolu, demiryolu, karayolu ve yük taşımacılığında faaliyet gösteren denizyolu ile çok önemli bir konuma sahiptir. Bu özel konumu nedeniyle Filyos Vadi Projesi'nin hayati bir öneme sahip olduğu bu dönemde hızla gelişen beşeri faktörlerin çevresel etkilerini araştırmak, gelişim yönünü olumluya yönlendirmek, çıkabilecek sorunlara coğrafi bakış acısıyla dikkat çekmek, araştırma sahasının coğrafi özelliklerini ve bunlardan faydalanma yollarını tespit etmek, çalışmamızın öncelikli amaçları arasındadır.

Yakın çevresine göre Karadeniz Ereğlisi'nden sonra hızlı bir gelişim gösteren Çaycuma ilçesinnin mevcut durumunu ortaya koymak, bölgenin kendine has özelliklerini tespit etmek, plan halindeki pojeler ile uygulama sahfasındaki etkileri irdelemek, coğrafi faktörlerin araştırılarak etkilerini tespit etmek, nüfusun, tarımın, sanayii ve ticaretin etkileri incelenerek önerilerde bulunabilmek amaçlanmıştır.

Araştırmamız sırasında elde edilen bilgiler coğrafyanın temel prensiplerinden olan dağılış, karşılıklı ilgi, bağlantı (korelasyon) ve sebep-sonuç ilkeleri kapsamında değerlendirilerek, sonuçlar elde edilmiş ve bu sonuçlar üzerinden önerilerde bulunulmuştur.

Coğrafyada iki bilimsel yoldan bilgiler elde edilir. Bunlar; uygulamalı bir bilim dalı olduğu için yerinde yapılan gezi - gözlem yani arazi gözlemleri ile tümevarım ve tümden gelim olarak isimlendirilen akıl yürütme yöntemleridir.

Bu bilimsel yöntemler doğrultusunda ilk önce çalışma sahasının sınırı belirlenmiş, sahaya hakim olmak için genel kaynak taraması yapılmış en genel anlamda bölge tanınmaya çalışılmıştır. Coğrafyanın veri toplama teknikleri kullanılarak öncelikle saha ile ilgili yayımlar araştırılarak ön bilgiler elde edildikten sonra en temel veri kaynağı olan arazi gezi gözlemlerine yer verilmiştir.

III. Araştırma Sahasıyla İlgili Daha Önce Yapılmış Çalışmalar

AKARTUNA, M, (1962)[3] **"*Çaycuma, Devrek, Yenice, Kozcağız Bölgesi'nin Jeolojisi*",** adlı çalışmada ḫ)ūñ yılında da aynı isimle ḫ/ḫṭṭ.ṭṭ jeoloji haritasına dayalı rapor ve daha sonraki yıllarda da yine aynı yöre hakkında yapılan bu çalışmada; Çaycuma'dan Devrek ve Yeniceye Kozcaġaz arazilerinin oluşumunda etkili olan tektonik faaliyetleri ile bu kesimlerin jeolojik birimleri hakkında bilgiler vermektedir.

ARDEL, A., (1964)[4]**, *"Batı Karadeniz Bölgesi'nde Morfolojik Müşahadeler",*** İstanbul Üniversitesi Coğrafya Enstitüsü Dergisi'nde yayımlanan makalede; inceleme sahasının da bazı kesimlerinden bahsedildiği, genel olarak Batı Karadeniz Bölümü'nün yeryüzü şekillerinin incelendiği bir çalışmadır.

AVCI, S., (1998)[5]**;*"Filyos Çayı Havzasının (Karabük-Filyos arası) Coğrafi Etüdü I Fiziki Şartlar",*** isimli makalesinde Filyos Çayı'nın Karabük'ten sonraki akarsu havzası esas alınarak yapılan çalışma, Filyos Çayı vadisinin özellikle aşağı çığırının coğrafi etüdü yapılarak Filyos Çayının arazi şekillenmesi ve sonucundaki sosyo-ekonomik sonuçlar ortaya konulmuştur.

AVCI, S., (1999)[6]**;*"Filyos Çayı Havzasının (Karabük-Filyos arası) Coğrafi Etüdü II Beşeri Coğrafya Özellikleri",*** adlı makalesi Filyos Çayı Havzası'nın (Karabük Filyos Arası) coğrafi etüdüne yönelik çalışmalarının ikincisini oluşturmaktadır. Karabük Filyos arasındaki yerleşmelerin beşeri özellikleri ele alınmıştır.

AVCI, S., (1999)[7]**;*"Filyos Çayı Havzasının (Karabük-Filyos arası) Coğrafi Etüdü III Ekonomik Coğrafya Özellikleri",*** adlı makalesinde Filyos Çayı Havzası'nın (Karabük Filyos Arası) coğrafi etüdüne yönelik çalışmalarının üçüncüsünü oluşturmaktadır. Karabük Filyos arasındaki yerleşmelerin ekonomik coğrafya özellikleri ele alınmıştır.

[ñ] Mehmet Akartuna, *Çaycuma, Devrek, Yenice, Kozcağız Bölgesi'nin Jeolojisi* , İstanbul Üniversitesi Fen Fakültesi Yayını, İstanbul ḫ) ṣᶜ.

[ī] Ahmet Ardel, "Batı Karadeniz Bölgesi'nde Morfolojik Müşahadeler", İst.Üniv., Coğrafya Enstitüsü Dergisi, Cilt:III, S.ḫī, İsta nbul, ḫ)ṣī.

[ū] Sedat Avcı, "Filyos Çayı Havzasının (Karabük-Filyos Arası) Coğrafi Etüdü ḫ : Fiziki Şartlar.*" İstanbul Üniversitesi Edebiyet Fakültesi Coğrafya Dergisi* Sayı :ṣ, İstanbul ḫ))Ḍ.

[§] Sedat Avcı, " Filyos Çayı Havzası'nın (Karabük Filyos Arası) Coğrafi Edüdü II, Beşeri Coğrafya Özellikleri İstanbul Üniversitesi Coğrafya Dergisi, Sayı :ᵛ, İstanbul ḫ))),

[ᵛ] Sedat Avcı, Filyos Çayı Havzasının (Karabük- Filyos arası) Coğrafi Etüdü III : Ekonomik Coğrafya Özellikleri, İstanbul Üniversitesi Coğrafya Dergisi, Sayı: ᵛ, İstanbul ḫ))).

EKİNCİ, D., (2001)[8], " *Büyükdere (Filyos Nehri'nin Bir Kolu) Havzası'nın Uygulamalı Jeomorfoloji Sorunları"*, isimli makalesinde araştırma sahasında Perşembe kasabası güneyinde yer alan Büyükdere Havzası'nın genel özellikleri, jeomorfolojisinden kaynaklanan arazi kaymaları ile taşkın ve havzanın depremselliğinden bahsetmiştir.

GÜNER,Y., (1975)[9], *" Filyos Vadisi'nin ve Dolayının Jeomorfolojisi"* isimli makalesinde; Filyos Vadisi'nin Karabük ile Karadeniz arasında kalan kesimi ve bunun yakın çevresinin jeomorfolojik özelliklerini anlatmaktadır.

ALAN,İ., AKSAY,A., (2002)[10] ***1.100.000 Ölçekli Türkiye Jeoloji Haritaları Zonguldak-F28 Paftası İzahnamesi*** , MTA Genel Müdürlüğü Jeoloji Etütleri Dairesi Başkanlığ'ınca araştırma sahasının da bir kısmının içerisinde kaldığı kesimlerin haritaları çizilmiş, jolojik birimleri ve formasyonlar hakkında bazı bilgiler vermektedir. İlçenin jeolojik ve jeomorfolojik özellikleri incelenirken eserden faydalanılmıştır.

KURTER,A., (1961)[11]; "***Zonguldak-Safranbolu arasında Morfolojik Müşahadeler",*** adlı makalesinde; Zonguldak- Çaycuma-Bartın-Safranbolu güzergahında bölgenin yapı ve raliyefine ait bazı müşahadeler yapılarak reliyefin ana hatları hakkında genel değerlendirmeler yapılmıştır.

SANER,S., (1980)[12] "Batı Pontidler'in ve Komşu Havzalarının Oluşumlarının Levha Tektoniği Kuramıyla Açıklanması, Kuzeybatı Türkiye ", Türkiye Jeoloji Kurumu'nun ñī. Bilimsel ve Teknik Kurultayı'nda sunulan ve MTA dergisinde de yayımlanan bu çalışmada Karadeniz'in güney ve kuzey kesimlerindeki oluşumlar ile Karadeniz'in oluşum ve jeolofi hakkında bilgiler verir. Ülkemizdeki Kuzey Anadolu Dağları kesimleri pontidler olarak tanımlanan çalışmada araştırma sahasınında yer aldığı Batı Ponditlerin genel yapısı anlatılırken Batı Pontidler kesiminde Çaycuma-Bartın havzası kısmıyle çalışma sahasının genel yapısı hakkında bazı bilgiler

---

[D] Deniz Ekici, *" Büyükdere (Filyos Nehri'nin Bir Kolu) Havzası'nın Uygulamalı Jeomorfoloji Sorunları"* Türk Coğrafya Dergisi, Sayı:ñş , İstanbul ʿṭ ṭh.

[)] Yılmaz Güner, "Filyos Vadisi'nin ve Dolayının Jeomorfolojisi", *Türkiye Jeoloji Bülteni*, Sayı: ḫḌ Ankara ḫ)ᵛū

[ḫṭ] İsmet Alan,Ahmet Aksay,*1.100.000 Ölçekli Türkiye Jeoloji Haritaları Zonguldak-F28 Paftası İzahnamesi* , MTA Genel Müdürlüğü Jeoloji Etütleri Dairesi, Ankara ʿṭ ṭᶜ,.

[ḫḫ] Ajun Kurter, "Zonguldak – Safronbulu arasında Morfolojik Müşahadeler", *İstanbul Üniversitesi Coğrafya Enst. Dergisi,* Sayı: ḫᶜ, İsta nbul ḫ) ṣḫ.

[ḫᶜ] Salih Saner, "Batı Pontidler'in ve Komşu Havzalarının Oluşumlarının Levha Tektoniği Kuramıyla Açıklanması, Kuzey Batı Türkiye", *MTA Dergisi* Sayı:) ñ-)ī, Ankara ḫ) Ḍṭ.

verilmiştir. Çalışmanın jeolojik ve jeomorfolojik özellikleri incelenirken eserden yararlanılmıştır.

TOKAY,M, (1954-55)[13], *"Filyos Çayı Ağzı–Amasra-Bartın-Kozcağız-Çaycuma Bölgesinin Jeolojisi"* adlı çalışmasında; Filyos Aġzı, Bartın, Kışlaköy Çaycuma Bölgesi'nin jeolojisine yönelik bir etüd çalışması yaparak bölgenin paleocoğrafyası hakkında bilgiler vermektedir.

YALÇIN,S., (1985)[14], *" Batı Karadeniz Bölümü (Sakarya-Filyos Kesimi) Bitki Örtüsünün Coğrafi Dağılışı (I)"* isimli makale çalışmasında Sakarya Nehri ile Filyos Çayı arasındaki bitki örtüsünün genel dağılışı ve özellikleri hakkında çalışma yöremizin de belirli bir kesimi hakkında bilgiler vermektedir**.**

YÜCEL,T., (1998)[15],*"Batı Karadeniz Bölgesi'nin Başlıca Topoğrafik Elemanları"* adlı makalesinde; araştırma sahasınında içerisinde yer aldığı Batı Karadeniz Bölümü'nün yeryüzü şekilleri hakkında bazı bilgiler vermektedir.

[ḫñ] Melih Tokay, "Filyos Çayı Aġzı,Amasra-Bartın –Kozcağız-Çaycuma Bölgesinin Jeolojisi", *Maden Tetkik ve Arama Enst. Mecmuası*,Ankara ḫ) ūi̇.

[ḫi̇] Sedat Yalçın, "Batı Karadeniz Bölümü (Sakarya – Filyos Kesimi) Bitki Örtüsünün Coğrafi Dağılışı I ", İstanbul Üniversitesi Coğrafya Dergisi, Sayı:ḫ, İstanbul ḫ)Ḍū s.ī˅.

[ḫū] Talip Yücel., *"Batı Karadeniz Bölgesi'nin Başlıca Topoğrafik Elemanları",* Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Coğrafya Araştırma Dergisi, S.ḫḫ, s.ñ-˅. Ankara ḫ))Ḍ.

BİRİNCİ BÖLÜM

FİZİKİ COĞRAFYASI

1.1. YERYÜZÜ ŞEKİLLERİ

İnceleme sahası, Alp orojenezi sonucunda oluşmuş Kuzey Anadolu Dağları tarafından güney ve kuzeyden kuşatılmıştır. Ülkemizin kuzeyinde doğu batı doğrultusunda uzanan dağlık kuşağın Batı Karadeniz kesiminde alçaldığı ve özellikle de Filyos Çayı tarafından aşındırıldığı, nispeten çevresine göre daha alçak kesimde yer alan araştırma sahasında yeryüzü şekilleri genel olarak engebeli ve tekdüze bir görünüm arz eder.

Ülkemiz genel olarak yüksek bir ülkedir. Yüksek yaylalar ve dağlardan ibaret olan bir yer için bu durumun önemi büyüktür. Bu yükseltiyle birlikte kısa mesafelerde bile yükselti farklılığı önem arz eder. İklimin genel karakterlerini tayin eden faktörler dışında Türkiye'de iklimin de dahil olduğu; bitki örtüsü, nüfusun dağılışı, iktisadi faliyet gibi bütün tezadların sebebi irtifa farkıdır[ḫṣ].

Türkiye'nin bulunduğu saha genel olarak Alp orojenik kuşağının Akdeniz bölümünde yer almaktadır. Ülkemizin şekillenmesinde önemli olan Alp orojenik hareketler, Kretase'den itibaren başlayan ve Oligosen sonlarına doğru en şiddetli safhasına ulaşmıştır. Bu hareketler neticesinde Kuzey Anadolu Dağları'nın ana çatısı oluşmuştur. Jeosenklinallerde biriken çökellerin sıkışarak kıvrılması ve yükselmesi sonucu meydana gelen Kuzey Anadolu Dağları, Alp orojenik sisteminin Anadolu'daki kuzey kanadını teşkil eder[ḫᵛ].

Alp orojenezine bağlı olarak oluşmuş dağlık silsilelerin kuzey kanadını oluşturan Kuzey Anadolu Dağları, batıda Istranca Dağları'ndan başlar. Anadolu'nun kuzeyinden doğuya doğru devam ederek uzanır ve İran'daki Elburuz Dağları'na kavuşur. Bu sistemin batısında Istranca Dağları metemorfik kültlelerden ibarettir. Çatalca Kocaeli Bölümü'nde ise Paleozoyik'e ait araziler kuzeydeki kıyı şeridi hariç, Zonguldak – Bolu

---

[ḫṣ] Ali Tanoğlu, "Türkiye'nin İrtifa Kuşakları" *Türk Coğrafya Dergisi*, Sayı:)-ḫṭ, Yıl:ñ, İstanbul ḫ)ï^{v}, s.ñṣ.

[ḫᵛ] İbrahim Atalay, *Türkiye Jeomorfolojisine Giriş*, Ege Üniv. Edebiyat Fak.Yay. No:), İzmir ḫ)Ḍ^{v}, s.^{v}ḫ-^{v}ç.

hattından itibaren Jura ve Kretase tortuları başlar. Samsun'un doğusundan itibaren Kretase volkano – sedimanter arazileri hakim duruma geçer[ḫD].

Kuzey Anadolu Dağları özellikle Bolu'dan itibaren doğuya doğru gerek fizyografik ve gerekse tektonik-jeolojik yapı yönünden kuzeyde Kuzey Anadolu dış kuşağı ve Kuzey Anadolu Dağları'nın iç veya güney kuşağı olmak üzere iki ayrı kuşağa ayrılabilir[ḫ)].

Karadeniz Bölgesi'nin batı bölümündeki dağlar, orta bölümündekinden daha yüksek, daha devamlı ve arızalı dağlardır. Burada yüksekliği ᶜṭṭṭ -ᶜūṭṭ m' yi bulan dağlar az değildir. Deniz kıyısına paralel ve iç bölgede sıra sıra uzanan bu dağlar; Kızılırmak'ın kolları olan Gökırmak ve Devrez Çay'ı vadileri boyundan içerilere doğru başlıca üç dağ sırası şeklinde görülür. Kuzeyde Küre Dağları, güneyde Ilgaz - Bolu Dağları daha güneyde de Köroğlu Dağları yer alır[ᶜṭ]. Batı Karadeniz'de önemli bir yer tutan İsfendiyar Dağları batıya doğru alçalarak sokularak, Bartın ve Filyos Çayları arasında silindiğinden devamlılığını kaybeder. ᶜṭ ila īṭ km genişliğindeki bu koridorda, yükseltisi ñṭṭ m'yi geçmeyen doğu-batı yönlü sırtlar görülür ve Filyos Çayı batısında kıyıda yeniden görülerek Ereğli'ye kadar uzanır[ᶜḫ].

Araştırma sahasının kuzeyinde daha çok kıyı kesimine yakın, Filyos Çayı'nın doğu ve batı kesiminde düşük yükseltide de olsa uzanan Küre Dağları'nın batı uzantılarından sonra, Çaycuma ilçesinin batı kesiminde bu büyük dağ sırası içerisinde uzanan Akçakoca Dağları, batıda Akçakoca'ya, doğuda ise Çaycuma'ya kadar uzanır. Bu dağlık kuşağı kuzey-güney yönünde iki sıra halinde kesen Bartın ve Filyos Çayları kıyı ile iç kesim arasında bağlantıyı sağlar. Nitekim Batı Karedeniz'de kıyı ile iç kesim arasındaki ulaşım, dağ ve Tepe sıralarını kesintiye uğratan Bartın ve Filyos Çayı vadilerinden sağlanmaktadır. Bu kesimde Zonguldak-Karabük demiryolu hattı Filyos vadisini takip etmektedir.

Batı Karadeniz'de Kuzey Anadolu Dağları'nın kıyı kuşağı, sahili iç kesimlerden izole eder. Doğuda Gerze ile batıda Akçakoca arasında uzanan kıyı kuşağının hemen gerisinde Küre ve Akçakoca Dağları yükselir. Bu iki dağlık kültlenin birbirine

---

[ḫD] Atalay,*Türkiye Jeomorfolojisine Giriş*, s:Ḍ).
[ḫ)] Atalay, *Türkiye Jeomorfolojisine Giriş*, s.)ī .
[ᶜṭ] Reşat İzbırak, *Türkiye I*, MEB Yayınları, İstanbul ḫ))ṣ, s. ñ̃ñ̃
[ᶜḫ] Talip Yücel, *Türkiye Coğrafyası*, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları, No:ṣḌ, Ankara ḫ) Ḍᵛ, s.ñ̃ᶜ.

yaklaştığı sahada Filyos ve Bartın Çaylarının oluşturduğu aşınınm yüzeyleri, geniş vadi tabanları ile orta yükseltideki Tepelik alanlar yer alır.

Araştırma sahasının genel olarak bugünkü görünümünü kazanmasında genç tektonik hareketler ile akarsuların aşındırma ve biriktirme şekillerinin etkili olduġu söylenebilir[cc].

İnceleme sahasının morfolojisinde genel olarak Kuzey Anadolu Daġları'nın uzanış doġrultusuna da uyan kabaca kuzeydoġu-güneybatı yönlü oroġrafik uzanımlar belirgindir. Bu uzanımların, sahanın genel olarak jeolojik yapısı ile de uyumlu olduġu görülür.

Çaycuma ilçesi Akçakoca Daġları'nın doġu ucunda, Filyos Çayı ve kolları tarafından şekillendirilen alanda yer alır. İlçenin doġu kesimini Filyos Çayı ile Bartın Çayı arasında kalan alçak aşınım sahaları oluşturur. Karedeniz Bölgesi'nin Batı Karadeniz Bölümü'nde yer alan ilçenin en yüksek sahalarını güneydoġu ucundaki Ohlar Tepesi kuzey yamaçları ()şṭ m), batıdaki Göldaġı Tepesi (ᵛᵛḫ m) ve Bolatdaġı Tepesi (ş̄ī m) arazileri oluşturur (Harita ḫ, Harita ᶜ, H arita ñ).

[cc] Mehmet Akartuna, *Çaycuma, Devrek, Yenice, Kozcağız Bölgesi'nin Jeolojisi* , İstanbul Üniversitesi Fen Fakültesi Yayını, İstanbul ḫ) şᶜ, s .ᶜ -ḫṭ.

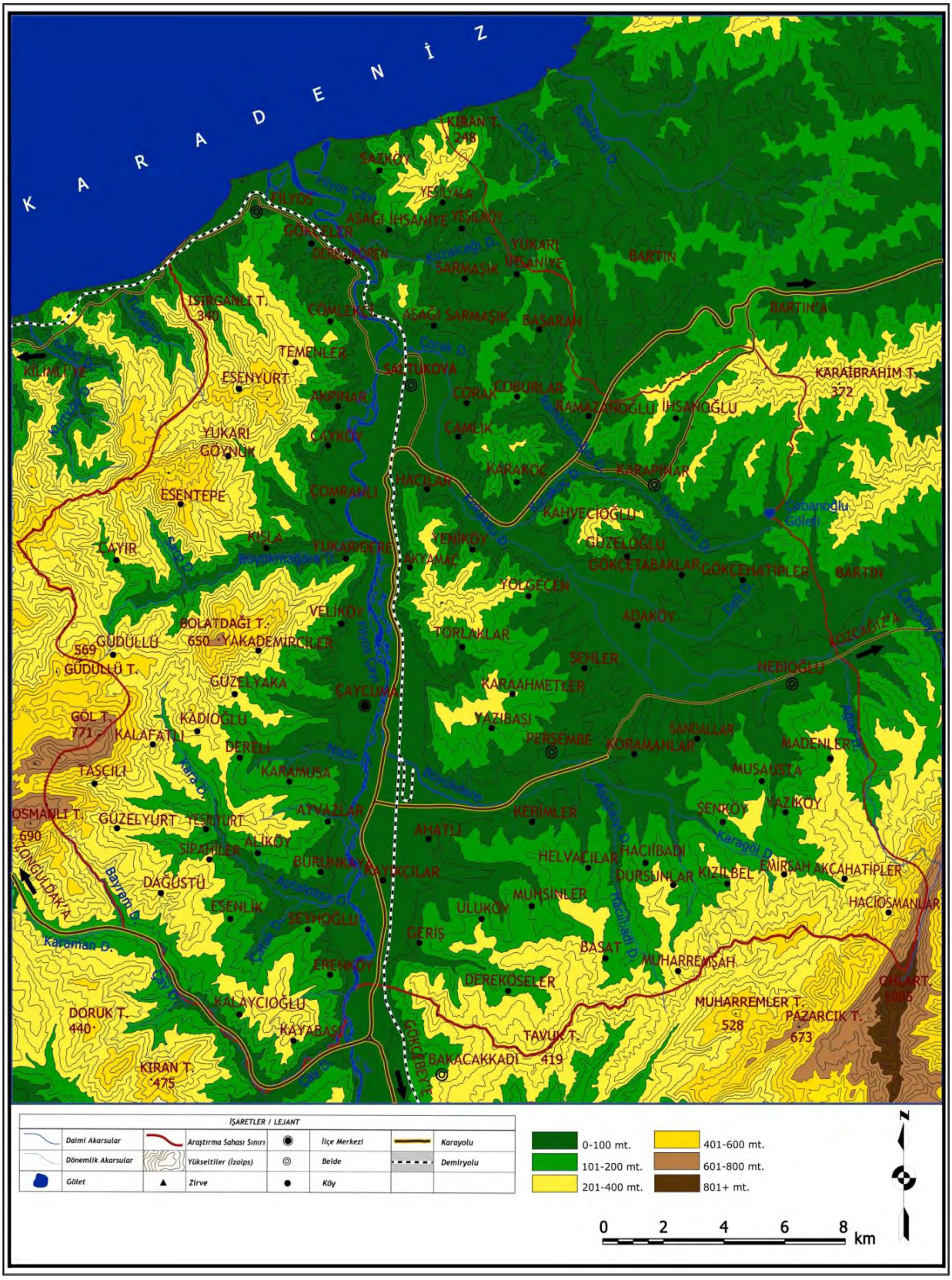

Harita1.1. Araştırma Sahası ve Yakın Çevresinin Renklendirme Yöntemine Göre Topografya Haritası.

Harita 1. 2. Araştırma Sahası ve Yakın Çevresinin Topoğrafya Haritası*

* Kastamonu ve Zonguldak Devlet Su İşleri Müdürlüğü Raporları ve Çaycuma Orman İşletme Şefliği Orman Amenajman Planı Haritalarından Faydlanarak Hazırlanmıştır.

hş

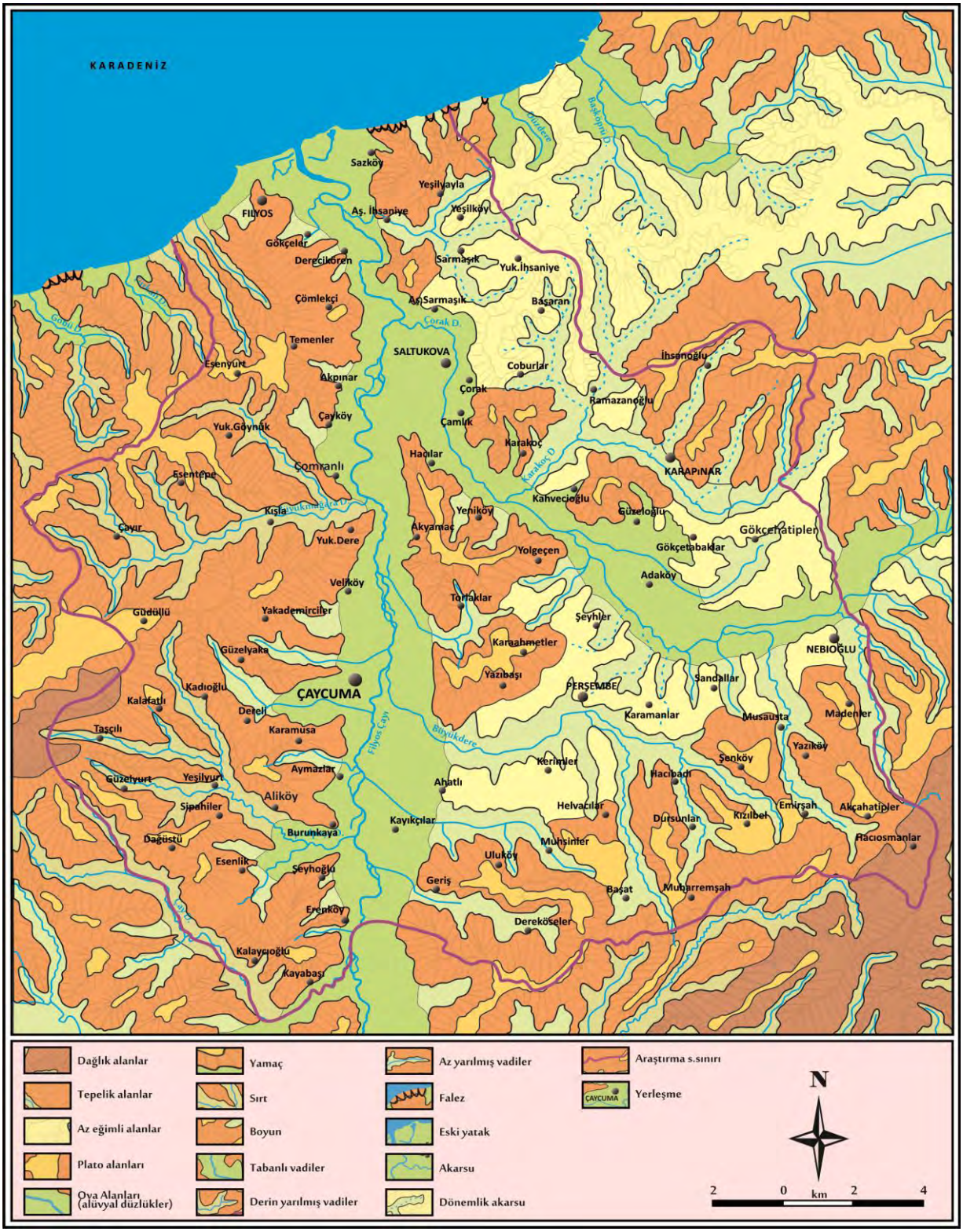

Harita 1. 3. Araştırma Sahası ve Yakın Çevresinin Jeomorfoloji Haritası

Zonguldak yöresinde Paleozoik formasyonların oluşturduġu pre-Alpin temel üzerinde tabanı detritikli olan Üst Jurasik-Alt Kretase karbonatları yer alır. Daha üstte sıġ denizelden itibaren üste doġru derin denizele geçen Alt Kretase kırıntılıları ve Üst Kretase'de volkano-kırıntılıfliş çökelleri bulunur. Mestrihtiyen ve Paleosen yaşlı pelajik fosilli killi kireçtaşı üzerine arada kesiklik olmaksızın Alt-Orta Eosen yaşlı lav katkıları içeren türbiditik çökeller gelir. Çaycuma Havzası güneyinde ise bu istif, sıġ denizel ve tabanı kırıntılı kiraçtaşı ile başlar. Çaycuma havzasında ise Eosen yaşlı Kumtaşı ve şeyl yaygındır[ˁñ]. Araştırma sahasında Eosen filişleri daha çok Filyos Çayı'nın güneydoġu kesimlerinde yaygınken, kireçtaşları ise Güdüllü ve Çayır köyü civar arazileri ile Göldaġı Tepelik ünitelerinde mostra vermiştir .

Çaycuma'da Göldaġı kütlesi birinci zamana ait arazilerden, yüksek platolar genelde ikinci zamana ait kayaçlardan, alçak platolar ve Tepelik alanlar üçüncü zaman arazisinden oluşmaktadır. Filyos Çayı Vadisi'nin tabanında yer alan alüvyonlar ise dördüncü zamanı temsil etmektedir[ˁī] .

Çaycuma İlçesi'nde Paleozoyik arazisi oldukça sınırlıdır. Sadece Güdüllü köyü civarında mostra veren Alt Ordovisyen yaşlı Aydos Formasyonu ve Orta Devoniyen-Alt Karbonifer yaşlı Yılanlı formasyonu, aynı zamanda ilçedeki en eski birimlerdir. Bunlardan Aydos formasyonu kuvasitik kumtaşı, konglomera ve çamurlardan oluşurken Yılanlı formasyonu kireçtaşı, dolomitik kireçtaşı ve dolomitlerden oluşmaktadır. Göldaġı güneyinde ise daha çok Kretase yaşlı kireçtaşları yüzeylenmiştir. (Fotoġraf h.h) (Harita h.ī).

[ˁñ] Salih Saner, "Batı Pontidler'in ve Komşu Havzalarının Oluşumlarının Levha Tektoniği Kuramıyla Açıklanması, Kuzeybatı Türkiye", *MTA Dergisi* Sayı:)ñ-)ī, An kara h)Dṭ, s .Ḍ.

[ˁī] Sedat Avcı, "Filyos Çayı Havzasının (Karabük-Filyos Arası) Coġrafi Etüdü h : Fiziki Şartlar", *İstanbul Üniversitesi Edebiyet Fakültesi Coğrafya Dergisi* Sayı :ş İstanbul h))Ḍ s.:ˁˁş

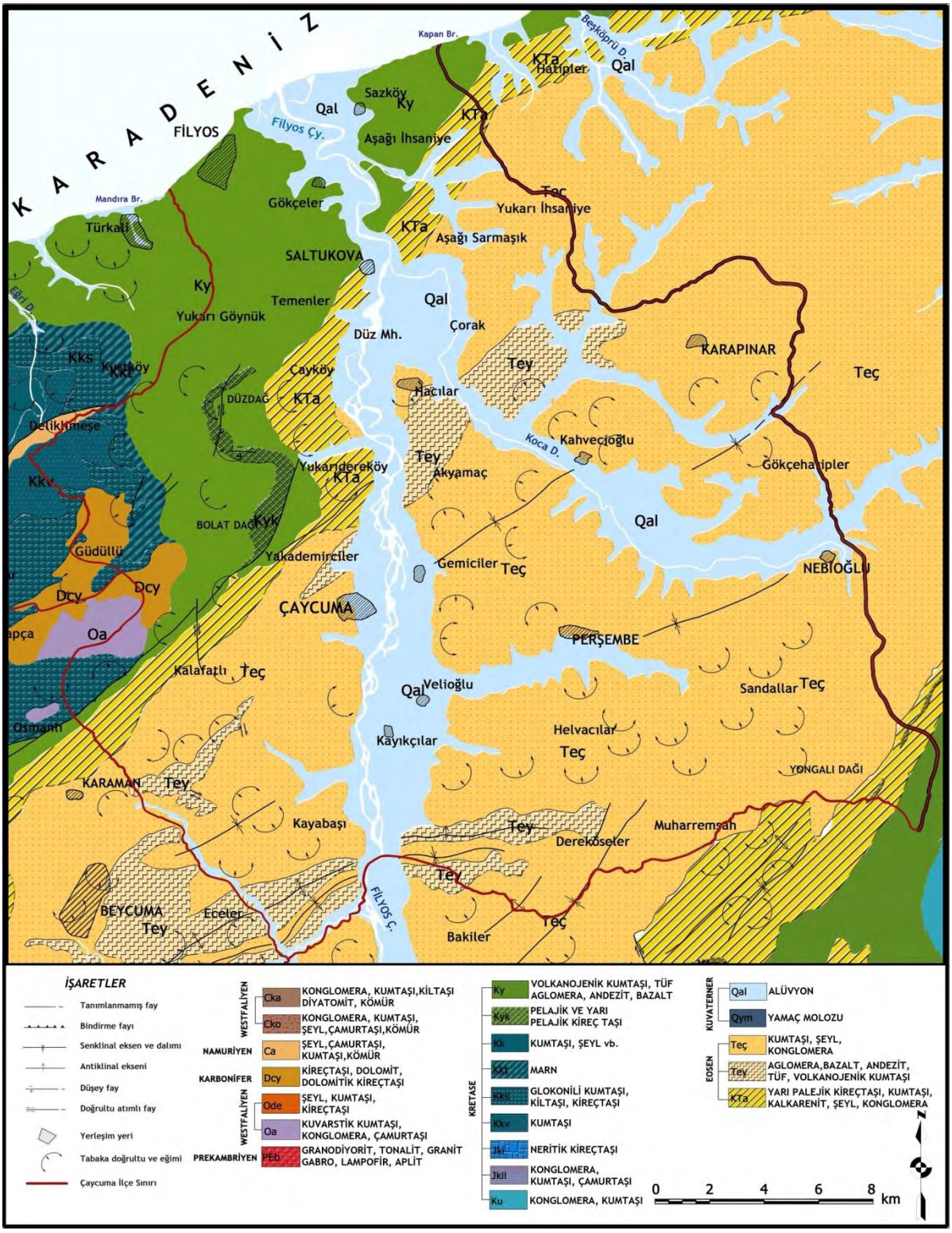

Harita 1. 4. Araştırma Sahası ve Yakın Çevresinin Jeoloji Haritası*.

* Maden Teknik ve Arama Genel Müdürlüğü Jeoloji Etütleri Dairesinin h.htt.tt t Ölçekli Türkiye Jeoloji Haritaları Zonguldak Paftalarından Faydalanılarak Hazırlanmıştır.

Fotoğraf 1. 1. Göldağı Güneyindeki Kretase Yaşlı Kireçtaşlarından Bir Görünüm

İlçede Alt Kretase, Kilimli formasyonuyla temsil edilmektedir. Ancak bu birim marnlardan oluşmuş Tasmaca üyesi ve glokonili kumtaşı, kiltaşı ve kireçtaşından oluşan Sapça üyesi ve kumtaşından ibaret olan Velibey üyesi gibi üç alt birime ayrılmaktadır. Bu birimlerin büyük bir bölümü Bolat Dağı'nın batısında yüzeylenmektedir. (Harita Jeoloji)

Üst Kampanien-Alt Eosen yaşlı Akveren formasyonu kuzeydeki Üst Kretase ve güneydeki Alt-Orta Eosen birimleri arasında sahanın batısından doğusuna bir kuşak halinde uzanır. Bu birim yarı pelajik kireçtaşı, şeyl, kumtaşı ve konglomeralardan oluşur.

Çaycuma'nın kuzeyi ile İhsanoğlu arasında aglomera, tüf, andezit, bazalt, volkanik kumtaşından oluşan Alt-Orta Eosen yaşlı Yığılca Formasyonu yer alır. Söz konusu formasyon yanalda ve düşeyde Çaycuma formasyonunun birimlerine geçiş gösterir. Mevcut volkanik kayalardan aşınan ve taşınan malzemeler ve yer yer volkanik aktivitenin olduğu zamanlarda havzada patlamalarla ulaşan volkanitler ve piroklastitler zamanla bu istifi meydana getirmiştir[ʿū].

[ʿū] İsmet Alan,Ahmet Aksay, *1.100.000 Ölçekli Türkiye Jeoloji Haritaları Zonguldak-F28 Paftası İzahnamesi* , MTA Genel Müdürlüğü Jeoloji Etütleri Dairesi, Ankara ʿṭ ṭʿ, S ayfa:ḫñ.

Araştırma sahasının kıyı kesiminde, batı sınırından başlayıp doğuya doğru, doğu-batı yönünde uzanan, kuzey-güney yönünde ise Karadeniz kıyısı ile Saltukova arasını kapsayan kesimde, volkanojenik kumtaşı, tüf, aglomera, andezit, bazaltlardan oluşan Üst Kretase yaşlı Yemişliçay formasyonu yer almaktadır[ᶜş]. Söz konusu formasyon Filyos Çayı tarafından oluşturulan geniş vadide birikmiş alüvyonlar tarafından kuzey güney yönünde kesintiye uġratılmıştır. Yörede volkanik birimlerin en belirgin yüzeylendiği kesimlere Çömlekçi, Temenler ve Çay köylerinin kuzey kesimlerinde rastlanır. Burada volkanik birimler arasına sıkışmış kumtaşlarının olduġu görülmektedir. Sütunlar halinde mostra veren volkanik birimlerin içerisindeki diġer gevşek dokulu birimlerin zamanla aşınıma uġraması sonucu geriye gözenekli ignimbirtler kalmıştır. Bu birirmler daha çok sütun şekiller almışlardır. (Fotoġraf h.ᶜ.)

[ᶜş] Bünyamin Akbaş, İbrahim E. Altun, Ahmet Aksay, *"1.100.000 Ölçekli Türkiye Jeoloji Haritaları Zonguldak-E28 Paftası İzahnamesi"*, Jeoloji Etütleri Dairesi, Ankara ᶜṭṭᶜ , Sayfa: hh.

Fotoğraf 1. 2. Temenler Köy'ü Kuzey Kesimlerinde İbnimbirtlerden Bir Görünüm

Bartın'la Çaycuma arasındaki havzanın ortasını krem renkli, sert, killi ve az kuvarslı banklı kalkerler, banklı greler ve bazen glokonili olabilen mavi - boz şistlerden müteşekkil Eoesen arazisi doldurur[ʿv].

Kumtaşı, silttaşı, kiltaşı-kumtaşı ardalanması, kireçtaşı, aglomera, tüfit ve marn ara seviyeli, Alt ve Orta Eosen yaşlı, yamaç çökkelerinden oluşmuş Çaycuma

[ʿv] Melih Tokay, "Filyos Çayı Aġzı, Amasra-Bartın –Kozcağız-Çaycuma Bölgesinin Jeolojisi", *Maden Tetkik ve Arama Enst. Mecmuası*, Sayfa:ṣḌ.

formasyonu, Filyos Vadisi ile Bartın Çayı arasındaki sahada yüzeylenmiştir. Bu formasyon; Filyos Vadisi'nin batısında ve Çaycuma ilçe merkezinin güneybatısında da yayılış göstermiştir. Bu birim yer yer bazalt, tüf aglomera ve volkajenetik kumtaşından oluşan Alt-Orta Eosen yaşlı Yığılca Formasyonu tarafından kesintiye uğratılmıştır. Ancak Filyos Çayı ve kollarının geçtiği yerlerde alüvyal malzemeler her iki birimin üzerini örtmüştür[ᶜᴰ].

İnceleme sahasında killi tabakalar yaygın olarak görülür. Bazı yerlerde kumtaşı ve kiltaşı ardalanması şeklinde de görülebilen killi birimler Kiltaşları şeklinde görülmektedir. Kiltaşı oluşumları araştırma sahanının batı kesimlerindeki Tepelik alanlardaki tabakalarda belirgin olarak çarpılmış kiltaşları görülebilmektedir (Fotoğraf ḫ.ñ).

Fotoğraf 1. 3. Tabakalarda Belirgin Olarak Görülen Çarpılmış Kiltaşlarından Bir Görünüm (Güdüllü Köyü Güney Kesimleri).

İnceleme sahasında kiltaşları ile beraber görülebilen bir başka birimde Esosen yaşlı kumtaşı, şeyl, volkanik kumtaşı ve yarı palejik kireçtaşıdır. Daha çok Filyos Çayı'nın güneybatı kesimlerinde mostra veren bu birimler; Kalafatlı, Taşçılı köylerinin

[ᶜᴰ] İsmet Alan, Ahmet Aksay, "*1.100.000 Ölçekli Türkiye Jeoloji Haritaları Zonguldak-F28 Paftası İzahnamesi*", Jeoloji Etütleri Dairesi, Ankara ᶜṭṭᶜ ,Sayfa:ḫñ-ḫī.

kuzey kesimlerinde de görülmektedir. Kretase dönemine ait kiltaşları ise genelde Filyos Çayı'nın kuzeybatı-güneydoğu kesimlerinde daha çok yayılış gösterir. Sahada bazı yerlerde ise bloklar halinde kumtaşı-kiltaşı ardalanması görülür. (Fotoğraf ẖ.ī).

Fotoğraf 1. 4. Çaycuma'da Bloklar Halinde Kumtaşı Kiltaşı Ardalanmasından Bir Görünüm (Taşçılı Köyü Kuzey Kesimleri).

Heyelanı belirleyen ve denetleyen faktörler her heyelanda farklı derecelerde etkili olabilmektedir[ʿ)] . Karadeniz Bölgesin'de görülen heyelanlar, çeşitli faktörlerin bir araya gelmesiyle sonuçları çok etkili olur. Bölgede klimatik nedenler olarak, özellikle ilkbahar aylarında karların ani erimesinin killeri akışkan hale getirmesi gösterilebilirken; litolojik nedenlerden, formasyonların ŻḌṭ'ini n killi-marnlı geçirimsiz kayaçlardan oluşmuş olması ve tabakaların fazla dirençli olmamasından bahsedilebilir. Heyalana sebep olan topoğrafik nedenler ise; arazinin Neojen Penepleninin genç epirojenik hareketlerle yükselmeleri, buna uygun olarak akarsuların derine kazmaları sonucu, litolojinin de uygun olması ile dik yamaçlı derin vadilerin ortaya çıkmış olması, yamaç denge profilini alamamasıdır. Heyelana sebep olan beşeri faktörler olarakda; dik yamaçların orta ve alt kısımlarına bahçe ve konut yeri açmak suretiyle toprağın bir

ʿ) İhsan Bulut, Mustafa Girgin, Yaşar Gök, " Kalecik Heyelanı-Karlıova" *Doğu Coğrafya Dergisi*", Cilt:ṣ Sayı :ñ, Erzurum ʿṭṭ ṭ,s. ūṣ.

kısmının alınması ve yamaç dengesinin daha da bozulması sonucu yamaçta kaymalar meydana gelir[ñt] .

Çaycuma ilçesinde heyelan olayları sıklıkla karşılaşılan kültle hareketlerindendir. Yörede jeolojik yapı, eğim, yağış durumu, bitki örtüsü ve yanlış arazi kullanımı heyelanların meydana gelmesinde belirleyici faktörlerdendir.

Bilindiği gibi az suyla doyan kayaçların bulunması, heyelan olayına zemin hazırlamakta ve heyalanın oluşumunu kolaylaştırmaktadır. Bu durum için en elverişli formasyonlar killi kayaçlardır. Filiş, marn ve tüf gibi depoların bulunduğu alanlarda heyelanlar daha sık görülmektedir. Buna karşın kalker ve bazalt türü kayaçlardan oluşan alanlarda ise heyelan olayları çok daha seyrek görülmektedir[ñh]. Killi ve marnlı yapısından dolayı Çaycuma formasyonunun yayılış gösterdiği alanlar heyelanların sıkça görüldüğü sahalar olarak dikkat çeker. Özellikle eğimle heyelan arasında pozitif bir ilişki olduğu gözlenir. Başka bir ifadeyle eğimin arttığı yerlerde heyelan fazla görülür (Fotoğraf ẖ.ū -ẖ.ṣ).

Fotoğraf 1. 5. İlçe'de Sıkça Görülen Heyelanlardan Bir Görünüm (Ohlar Tepesi).

[ñt] Mehmet Ardos "ḌŞubat ẖ)ᵛī Karabük Heyelanı", *İstanbul Üniversitesi Coğrafya Enstitüsü Dergisi* , Sayı : ᶜñ, İstanbul ẖ)Ḍṭ, s.ūñ.
[ñh] Cemalettin Şahin, Şengün Sipahioğlu, *Doğal Afetler ve Türkiye*, Gündüz Eğitim ve Yayıncılık,Anakara ᶜṭṭñ,s.ᵛ ñ

ʿū

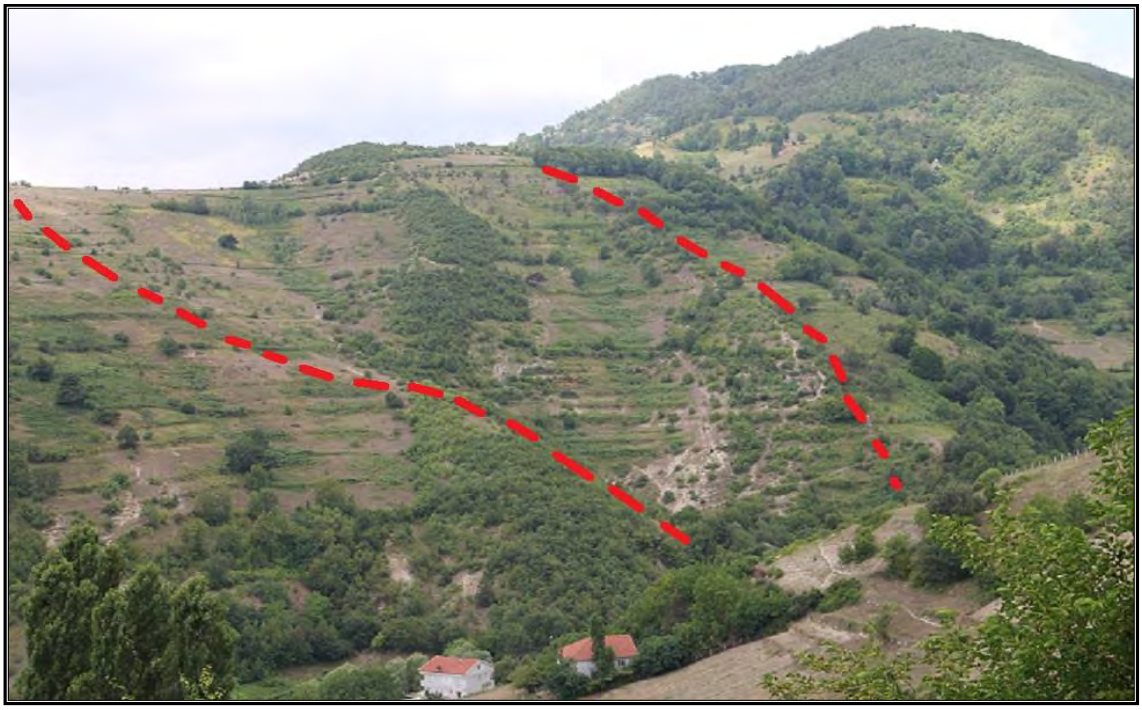

Fotoğraf 1. 6. Kızılbel Köyü Kuzeyindeki Heyelandan Bir Görünüm

Çaycuma ilçesinde, tarım alanı elde etmek amacıyla, bitki örtüsü birçok yerde bilinçsiz bir şekilde ortadan kaldırılmıştır. Özellikle eğimli arazilerde bitki örtüsünün tahrip edilmesiyle ortaya çıkan çıplak yamaçlar ile Eosen filişlerinin yaygın olduğu eğimli sahalar heyelan olaylarının fazla görüldüğü yerler olarak dikkat çeker. Sahada, tabaka yapısı ve eğim durumu dikkate alınmadan yapılan yol ve konut inşası gibi beşeri faaliyetler de zaman zaman heyelanı tetikleyici rol oynayabilmektedir. Çaycuma ilçesinde Muharremşah, Muhsinler, Saltukova, Temenler, Yukarıgöynük, Dursunlar, Geriş, Hacıosmanlar, Helvacılar ve Torlaklar heyelanın en sıkgörüldüğü yerlerdir.

Araştırma sahasının morfolojik yapısının şekillenmesinde stratigrafi ve litoloji gibi faktörler etkili olurken, tektonizmanın etkisi sınırlı kalmıştır. Sahada kuzey – güney ya da kuzeydoğu-güneybatı doğrultuda uzanan küçük ölçekli (ū-ḫṭ km) doğrultu atımlı ve tanımlanmamış faylar bulunur. Bu faylar Filyos Vadisi'nin batısında Düz Dağ, Bolat Dağı ve Kalafatlı dolaylarında yer alır (Harita ḫ.ū).

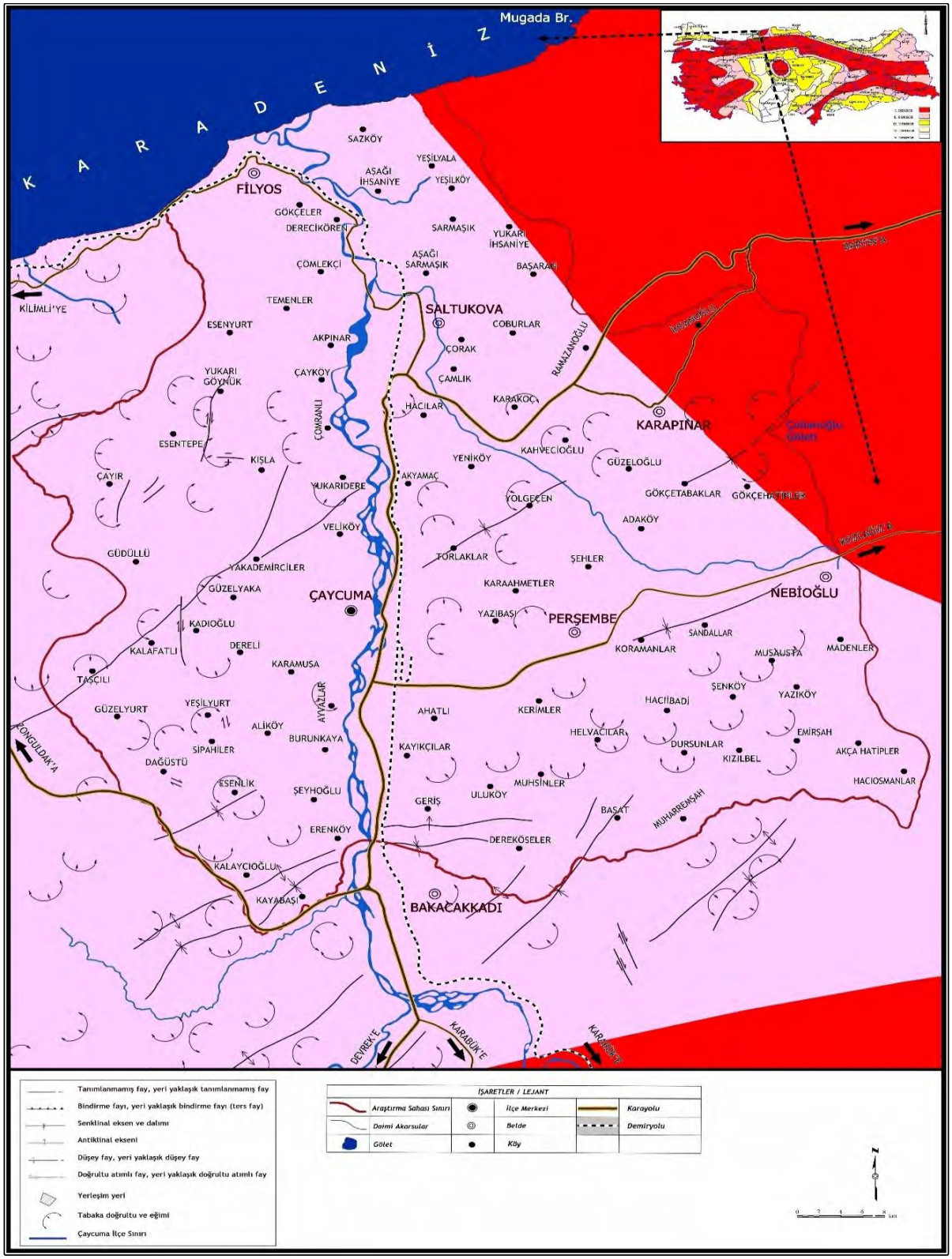

Harita 1. 5. Araştırma Sahası ve Yakın Çevresinin Depremsellik Haritası*.

* Maden Teknik ve Arama Genel Müdürlüğü Türkiye Deprem Haritaları Paftalarından Faydalanılarak Hazırlanmıştır.

Çaycuma, bulunduğu coğrafi konum nedeniyle ülkemizdeki aktif deprem sahalarına yakın bir yerde bulunur. Kuzey Anadolu Fay Hattı'nın batı tarafında Bolu, Sakarya, Düzce, Kocaeli merkezli olan depremlerin birçoğu yörede hissedilmektedir. İlçeyi özellikle Bolu-Gerede merkezli depremler daha çok etkilemektedir. Akçahatipler, Dursunlar, Helvacılar, Kalafatlı, Karaahmetler, Kızılbel, Madenler, Geriş, Uluköy, Şeyhoğlu ve Dereköseler yerleşmeleri yakın çevredeki depremlerden etkilenen yerlerdir. Sarsıntılardan etkilenen yerleşmelerin büyük çoğunluğunun ilçenin güney ve güneydoğu kesiminde yer almasında bu kesimlerin Kuzey Anadolu Fay Hattı'na daha yakın olmalarının etkisi büyüktür. Çaycuma'da yakın çevresinden etkilendiği sarsıntılar özellikle heyelanlar için önemli bir tetikleyicidir. Nitekim heyelan için tehlike arz eden yamaçlar bu tarz sarsıntılarda harekete geçebilmektedir. Bu nedenle yöredeki yapıların yer seçiminde bu olumsuzluk dikkate alınmalıdır.

Çaycuma'da son yıllarda deprem, heyelan, sel ve kaya düşmesi sonucu yaklaşık ñç yerleşmede çīiḌ konutta hasar meydana gelmiştir. Bu hasarların daha çok konutlarda oturulamaz düzeyde etkiler bıraktığı tespit edilmiştir[ñç].

Sahada Kuvaterner arazileri, akarsu vadi tabanlarında biriken alüvyonlar ve yamaç molozlarıyla temsil edilir. Filyos vadisi genişliği yer yer ç km'yi bulan geniş bir yatak içerisinde alüvyonlarını depolamıştır. Karapınar, Büyükdere (Perşembe) ve Kokaksu Dere'si alüvyal malzemeyle kaplı diğer alanlardır.

Araştırma sahasının genel olarak üç ana jeomorfolojik birimden oluştuğu söylenebilir. Sahanın orta kesimlerinden geçen Filyos Çayı ile kollarının oluşturduğu alüvyal düzlükler ve vadi tabanları alçak sahaları oluşturur. Sahanın güneydoğusunda ve batısında orta yükseklikte platolar ile bu iki jeomorfolojik unsur arasında ve Bartın, Filyos Çay'ları arasındaki alçak plato ve Tepelik alanlar yayılış gösterir.

1.1.1 Vadiler

İnceleme sahasının şekillenmesinde aşındırma ve biriktirme faaliyetleriyle akarsular etkin rol oynamıştır. Sahanın orta kesimlerinden güney – kuzey yönlü uzanan ve geniş bir yatak içerisinde akan Filyos Çayı ile buna genel olarak doğu batı yönlerden

[ñç] Çaycuma Kaymakamlığı çţḫñ Yılı Brifing Dosyası.

karışan, boyları kısa dereler mevcuttur. Filyos Çayı'ndan sonra Büyükdere (Perşembe), Karapınar, Büyükmağara, Kokaksu, Kara ve Nadır Dere'leri yörenin şekillenmesinde en etkin akarsular olduğu söylenebilir. Bugün ilçede en belirgin vadiler bu akarsular tarafından oluşturulmuş, aşınım ve birikim şekilleriyle topoğrafyada belirgin izler bırakmışlardır. İnceleme sahasında vadiler Filyos Çayı'nın doğu ve batısında kabaca doğu-batı yönlü uzanarak Filyos Çayı Vadisi'ne bağlanırlar.

Gökçebey'den başlayarak Karadeniz kıyısına dek birbirine paralel olarak uzanan yaygın sırtlardan ve bunlar arasında yer alan yayvan tabanlı vadilerden oluşmuş bölge, genellikle farklı engebeli düzlükler niteliğindedir. Bunlar Eosenin kaya türü özellikleri ve geniş kıvrımlarıyla kontrol edilmektedir. Vadilerde yer yer görülen alüvyonla boğulmalar kıyıya doğru daha belirginleşir. Perşembe Vadisi, Kokaksu Vadisi bu tür boğulmaların çok iyi görülebileceği yerlerdir. Vadi kesitleri düz tabanlı, bakışımlı yamaçlardır. Bölgede, yamaç eğimlerinin düşük olmasına rağmen, kil taşlarının bolluğu nedeniyle yer yer büyük heyelanlara rastlanmaktadır[ñ].

Filyos Çayı'nın doğu ve batı kesimlerinde az dirençli sahaların çok yer alması sık bir akarsu ağının gelişmesine olanak sağlamıştır. Nitekim engebenin çok olduğu Tepelik alanların ve sırtların fazlaca yer kapladığı sahada kısa boylu vadiler bulunur. Yörenin en uzun vadisi ise Filyos Çayı tarafından açılan Filyos Vadisi'dir. Bu vadinin özellikle de doğu tarafında düze yakın sahalar batısına göre daha fazla yer kaplar.

Çaycuma'nın kuzeyinde, Filyos Çayı Vadisi'nin doğu yamaçlarında, vadi tabanından daha yüksekte olan bazı düz seviyeler göze çarpmaktadır. Bunların tabandan itibaren yükseltisi ẖṣ-ẖḌ metre kadardır. Parçalar halinde kalmış olmalarına rağmen hemen hepsinin yükseltisi birbirine uymaktadır. Bunlar, çok taze olan depolarla örtülü olup, üzerlerinde yuvarlanmış akarsu çakıllarını andıran çakıllara tesadüf edilmektedir. Bu çakılların içerisi de bilhassa kalker çakılları önemli bir yer işgal etmiştir. Menşelerinin flüvyal olduğu açıkça görülebilen bu dolgu ve çakılların Filyos'un Kuaterner'deki daha eski ve yüksek seviyesine ait olmaları pek muhtemeldir. Bu takdirde ırmağın sonradan vuku bulan bir taban seviyesi alçalmasıyla, eski tabanını

[ñ] Yılmaz Güner,"Filyos Vadisi'nin ve Dolayının Jeomorfolojisi",Türkiye Jeoloji Bülteni,Sayı: ẖḌ,Ankara ẖ)ʿū,Say fa: ḌḌ

yararak gömülmesi, eski tabanına ait parçaların yamaç kenarlarında kısmen muhafaza edilmiş olmaları akla yakın gelmektedir[ñī].

Filyos Çayı; batıda Beycuma'dan gelen Çaydere'si kolunu aldıktan sonra, kabaca güney–kuzey doğrultusunda yer yer geniş tabanlı, alüvyal dolgulu bir yataktan akarak denize dökülmektedir. Çaycuma'nın yeryüzü şekilleri içerisinde en önemli yere sahip olan Filyos Çayı Vadi'si, Çaycuma ve civarında Üçüncü Zaman'a ait fliş serileri içinde açılmıştır. Burada doğu ve batı yamaçlar az meyilli bir şekilde uzanır ve tabana geçiş belli belirsiz olur. Bu şekildeki olgun yamaçların mevcudiyeti, yamaç oluşumunun oldukça ileri bir safhasına delalet ettiğini gösterir. Esasen aşınıma az dirençli ve kolay parçalanabilen flişler içerisinde, yamaç gerilemesinin ve yamaç profilinin tanziminin daha kolay olabileceği hatıra gelmektedir. Bahsi geçen flişler gri – boz renkli şist ve grelerden müteşekkil olup bunların kuvvetle kıvrılmış oldukları her tarafta müşade edilmektedir. Bu filişin yaşı Lütesiyen olarak tayin edilmiştir. Bunların içerisinde Filyos'un açmış olduğu vadinin genişliği ᶜ km kadardır. Taban tamamen alüvyonla doldurulmuş olup, bir ova görünüşü arz etmektedir. Vadi tabanında geniş tarım arazileri yer alır. Bilhassa mısır tarlaları ve sebzelik alanlar göze çarpar. Filyos Çayı, bu geniş alüvyal yatak içerisinde dar bir şerit halinde ve menderesler çizerek akar. Burada yatağının içerisinde kollara ayrılan akarsu örgülü drenaj tipine örnekler teşkil eder[ñū].

Filyos Çayı havzasında çok sık olan bitki örtüsünün her geçen yıl tahrip edilmesi sonucu Filyos Çayı eskiye göre daha çok malzeme taşımak zorunda kalmakta ve eğimin azaldığı kesimlerde yığdığı malzemeden dolayı da çevreye yayılarak su baskınlarına sebep olmaktadır. Çaycuma dolayında yakın geçmişte büyük su baskınları olmuş, başta yerleşim ve tarım arazilari büyük zarar görmüştür. Çaycuma'da Filyos'un taşıma gücünün çok azaldığı aşağı çığırda, sık sık yatak değiştirdiği göz önüne alınırsa bu bölgenin devamlı su baskınları tehlikesi altında olduğu anlaşılır. Yine çok fazla malzeme taşımak durumunda bulunan yan vadilerin ağız bölgelerinde taşkınlara sebep

---

[ñī] Ajun Kurter, "Zonguldak – Safronbulu Arasında Morfolojik Müşahadeler, *İstanbul Üniversitesi Coğrafya Enst. Dergisi,* Sayı: ẖᶜ, İsta nbul ẖ) ṣẖ. s .ẖᵛḌ.

[ñū] Ajun Kurter, "Zonguldak – Safronbulu arasında Morfolojik Müşahadeler", *İstanbul Üniversitesi Coğrafya Enst. Dergisi,* Sayı: ẖᶜ, İsta nbul ẖ) ṣẖ. S ayfa:ẖᵛᵛ -ẖᵛḌ

olmaları mümkündür. Yan derelerin ağızlarındaki birikinti konilerinin varlığı geçmişte bu cins taşkınların olduğuna işarettir[ñș].

Aşağı Filyos Vadi'si boyunca taraçalar da göze çarpmaktadır. Güner, bu bölgedeki sekileri şu şekilde anlatır: Oluşumun yersel kıvrımlanma ve faylarla ilgili olmadığı güvenle söylenebilir. Epirojenik hareketlerin sekilerin gelişmesinde rol oynadığını düşünmek mümkündür. İklim değişiklerinin de seki oluşumuna neden olabileceği düşünülebilir. Çeşitli yüksekliklerde korunmuş uyumlu sekilerin salt iklim değişiklikleri ile açıklanması olanaksız görülmektedir. Çünkü denize yakın bölgelerde bile seki seviyelerinin arasındaki paralellik bozulmamaktadır. Diğer yönden, seki malzemelerinin buzul arası devirlerde akarsuyun aşırı yükselmesi ile vadi doldurulması sonucu gelişmiş olmasının sözkonusu olabileceği gözönüne alınarak seki çakılları bu açıdan incelenmiştir. Sekileri oluşturan çakıllar arasında çizilmiş, parçalatılmış, ezilmiş çakıllara rastlanılmıştır. Seki malzemelerinin bölgeye çok uzak yerlere ait olmadığı da izlenmiştir. Sekilerin oluşumunda epirojenik hareketlerin büyük ölçüde etkin olduğu düşüncesi ise gerek sekiler arasındaki düzenli paralellikle, gerekse bölgede doruk düzlüklerinin varlığı ile kuvvetle desteklenmektedir. Epirojenik hareketlerin günümüzde de devam ettiği kıyıya yakın yan derelerin boğulmaya uğramalarından da anlaşılmıştır[ñˇ].

Araştırma sahanın kuzey kesimlerine doğru, Filyos Çayı'nın aşağı kısımlarında çayın yan kolları olan derelerin ağız kesimlerinde de görülebilmektedir. Bu kesimlerde görülebilen taraçlardan birtanesi de Büyükmağara Deresi'nin Filyos Çayı ile birleştiği ağız kesimde çok belirgin olarak görülür. Dar bir ağızda görülen bu taraçlar üzerinde bugün tarım arazileri ve kısmin de konutlar mevcuttur (Fotoğraf h.ˇ).

[ñș] Yılmaz Güner, "Filyos Vadisi'nin ve Dolayının Jeomorfolojisi", *Türkiye Jeoloji Bülteni*, Sayı: hD Ankara h)ˇū, s.DD.

[ñˇ] Güner, "Filyos Vadisi'nin ve Dolayının Jeomorfolojisi", s.)ț.

Fotoğraf 1. 7. Büyükmağara Deresinin Ağız Kısmındaki Taraçalardan (Seki) Bir Görünüm

Araştırma sahasının orta kesimlerinden akan Filyos Çayı ile bu çaya karışan derelerin geniş tabanlı vadi yatakları başlıca alçak sahaları oluşturur. Bu sahalar büyük çoğunlukla ḫṭṭ m'yi aşmaz. Daha yükseklerde ise genç oluşumlu "V" profilli vadiler batıdan Filyos Vadisi'ne inerler. Filyos Çayı'nın batı kesimlerindeki vadiler doğu kesimdekilere göre daha derin yarılmıştır (Fotoğraf ḫ.Ḍ). Doğudakiler ise arazinin daha alçak ve engebenin az olması nedeniyle daha geniş ve tabanlı vadilerdir.

Fotoğraf 1. 8. Filyos Çayı'nın Batı Kesimindeki Dar ve Derin Vadiden Bir Görünüm

İnceleme sahsınının doğu kesiminde nispeten derinlikleri az olan ana hatlarıyla Büyükdere, Karapınar ve Kokaksu Dereleri ve bunların yan kollarının oluşturduġu genelde kısa boylu vadiler görülür. Arazinin kısa mesafelerde sırt ve Tepelik alanlarla birbirini kesmesi vadi boylarının da kısa olmasına sebep olmuştur.

Filyos Çayı'na doğudan gelip karışan Büyükdere geniş tabanlı bir vadi içerisine yerleşmiştir. Nebioğlu ve Perşembe kasabalarının kuzey ve güney kesimlerinde nisbeten boyları kısa akarsuların açtığı vadiler pek derin olmadığından ve özellikle de Büyükdere dolaylarında genişleyen vadi tabanı geniş tabanlı alüvyal vadi tabanı oluşturmuştur. Bu vadi tabanı, başlıca tarım ve yerleşim yeri olarak kullanılmaktadır.

Yerel taban seviyesinde olan Büyükdere (Perşembe Deresi) yatağı özellikle yağışlı dönemlerde çevresindeki yüksek sahalardan gelen akarsuların taşıdığı sular ile taşkınlara maruz kalmaktadır[ñD]. Bu vadi tabanındaki yerleşme ve tarım sahaları Büyükdere'nin taştığı dönemlerde ciddi zarar görmektedir.

Filyos Çayı doğusunda yer alan Kokaksu Dere'si ve kollarının şekillendirdiği, Nebioğlu kasabasından başlayıp Saltukova'ya kadar kabaca kuzeybatı-güneydoğu doğrultusunda uzanan Kokaksu Vadisi sahada uzun boylu vadilerdendir. Uzandığı yatak boyunca başka isimlerle de anılan vadi, yaklaşık ẖ) km uzuluğundadır. Nebioğlu kasabası kuzeybatı kesimlerinde aşınıma elverişli gevşek dokulu, birimlerin olduġu arazilerden, Camialtı ve Deli Derenin getirmiş olduğu alüvyonların doldurduğu, nispeten yükseltinin de düşmesi nedeniyle vadi Adayköy civarında geniş tabanlı bir görünümdedir. Adaköy'den sonra kuzeybatıya doğu uzanan vadi; andezit, bazalt ve volkonik kumtaşlarından oluşan, Yakacak (ᶜ)ū m) ve Çamlık Tepe'lerinin (ñṭū m) olduğu kesimlerde daralıp ve derinleşen vadi, kabaca kuzey - güney doğrultuda "V" profili görünümündedir.

Karapınar kasabası dolaylarında ise, Bostancı ve Halimoğlu Tepeleri ile (ñūḌ m) Yakacak Tepe arasında Yalakköprü, Taşköprü, Değirmendere, Karapınar, Ramazaoğlu ve Karakoç derelerinin açtığı birçok vadi görülür. Bunlar içerisinde Karapınar Deresi'nin açtığı vadi diğerlerine göre daha uzun boyludur.

Araştırma sahasında Filyos Çayının batısında yer alan vadiler ise çayın doğusunda kalan vadilere göre boyları kısa, dar ve derin şekillidirler. Bu vadiler

---

[ñD] Deniz Ekinci "Büyükdere (Filyos Vadisi'nin Bir Kolu) Havzası'nın Uygulamalı Jeomorfoloji Sorunları", *Türk Coğrafya Dergisi*, Sayı:ñş, İstanbul ᶜṭṭẖ, s.ᶜī) -ᶜūṭ.

içerisine yerleşmiş akarsulardan bazıları gömük menderesler oluşturmutur. (Fotoġraf h̲.)) Filyos Çayının batısında, güneyden kuzeye doġru sıralanan vadiler içerisinde; Çay, Kara, Aptalpaşa, Nadir ve Büyükmaġara derlerinin açtığı vadiler en önemlileridir.

Fotoğraf 1. 9. Karadere Yatağındaki Gömük Menderesten Bir Görünüm (Kdıoğlu Köyü Kuzeyi).

1.1.2 Plato, Tepe ve Dağlık Alanlar

Araştırma sahasının aşınma faaliyetlerinin tanziminde Filyos Çayı ve kolları esas rolü oynamıştır. Birbirini takip eden kazma ve dolma safhaları, bölgedeki aşınmanın hızlanıp yavaşlamasına sebep olduġu gibi, bilhassa vuku bulan son yarılma safhası ile, Zonguldak–Çaycuma arasındaki bölge iyice yarılmış ve parçalanmış, bu suretle ortalama yükseltisi ūṭṭ -ṣṭ ṭ metre olan daha çok plato ve Tepelik alanların görüldüġü bu sahalar arızalı bir reliyef teşekkül etmiştir[ñ)] (Fotoġraf h̲.h̲ṭ).

Aşaġı Filyos Havzası'nda plato sahaları büyük çoġunlukla üst Kretase yaşlı kumtaşı, marn ve şeyllerle örtülmüştür. Sadece Göldaġı'nda Devon'a ait dolomit ve dolomotik kireç taşları da ortaya çıkmaktadır. Üst Kretase yaşlı oluşuklar kuzeye doġru

---

[ñ)] Ajun Kurter, "Zonguldak – Safronbulu arasında Morfolojik Müşahadeler" ,Sayfa:h̲ᵛḌ

yükseltisini kaybederek güneybatı-kuzeydoğu doğrultusunda uzanır ve Filyos Çayı'nın doğusunda Güllüdaġ'da da (ñ ʿş m) devam eder[ī̇t] .

Fotoğraf 1. 10. Araştırma Sahasının Kuzey Kesimlerinde ki Plato Alanlarından Bir Görünüm

Değişik dirençteki kayaçlar, Aşaġı Filyos Havzası'nda akarsuyun doğu ile batı kesimi arasında aşının farklılığı meydana getirmiştir. Filyos Çayı'nın doğusunu oluşturan formasyonlar daha kolay aşındırıldığı için, burada yükseltisi ñūṭ m'nin altında olan Tepeler yaygınken (Kızlartürbesi Tepe ʿʿʿ m, Soġuk Tepe ḫṣñ m, Çalı Tepe ʿṣ ṣ m, MalTepe ʿñū m, Ayanur Tepe ʿṣʿ m, Bakacak Tepe ʿḌḌm, Tekketürbe Tepe ñḫḌ m, Velibabatürbe Tepe ñīḊ m ve Kadımezarı Tepe ʿūī m) akarsuyun batısında yüksek Tepeler dağılış gösterir. (Kütüklüpaşa Tepe ʿūī m, Fenerdoruġu Tepe ū)ṣ m, Bolat dağı ṣīī m, Türbe Tepe ʿūḫ m, Alan Tepe ñḫṣ m, Burgucu Tepe īīṭ m, Erkıs Tepe ñ ʿ m, Dipsizgül Tepe ī)ṣ., Kıran Tepe ī ʿī m, Akmeşe Tepe ñṣ) m, Uzhan Tepe ñ)ʿ m)[īḫ]

Filyos Vadisi'nin batısında karstik şekillerin de göze çarptığı, yükseltisi ūṭṭ m yi bulmayan plato sahası yer almaktadır. Platoyu oluşturan yüzey, buradan itibaren doğuya doğru kalkerlerin üzerinde yer almış olan boz renkli killi şistleri kesmektedir.

[ī̇t] Sedat Avcı, "Filyos Çayı Havzasının (Karabük-Filyos Arası) Coġrafi Etüdü ḫ: Fiziki Şartlar", s.:ʿ ʿṣ.
[īḫ] Avcı, "Filyos Çayı Havzasının (Karabük-Filyos Arası) Coġrafi Etüdü ḫ: Fiziki Şartlar", s.:ʿʿ ʿ.

Bunların kuvvetli bir şekilde kıvrıldığı her tarafta göze çarpmaktadır. Muhtemelen, kalkerin üzerinde yer almış olan bu boz renkli şistler Tersiyer fliş serisine ait olmalıdırlar. Filyos Çayı'nın batısına doğru uzanmakta olan Tersiyer filişlerinin mezozoik kalkerleri ile kontağının burası olması akla çok yakın gelmektedir. Bu bölgede şistlerin hakim olması neticesinde, akarsu şebekesinin daha fazla olgunluk gösterdiği göze çarpmaktadır. Bilhassa bu sahada vadiler daha sık yer almıştır. Aşınmaya daha az dirençli kültlelerin hakim duruma geçmesiyle izah edilebilen bu durumun yanında, göze çarpan diğer bir husus aşınmaya az dirençli kültleler üzerinde yeni aşınma devresinin süratle her tarafa sokulmuş olması ve bu yüzden birçok akarsu vadileri arasındaki su bölümünü teşkil eden Tepe ve sırtların çok dar kısımlarda ibaret kalmasıdır[ïˆ] .

Çaycuma ilçesinin batısında nispeten doğu kesimdekilere göre daha yüksek Tepelik alanlar bulunur. İnceleme sahasının batı ve doğu kesimlerinde çok dar bir kesimde dağlık yerler de mevcuttur. Araştırma sahasının eski birimlerinden de olan bu kesimler Z estfaliyen yaşlı kuvarstik kumtaşı, konglomera ile Karbonifer'i temsil eden kireçtaşı, dolomitik kireçtaşından oluşmuş Göl Dağı kültlesi bu sahadaki başlıca yüksek alanları oluşturur. Göldağı kültesini oluşturan Sarıçalı Tepe (ş)Ḍ m), Karabeytarlabaşı Tepe (ᵛᶜṭ m), Sazlık Tepe (ᵛṣṭ m) Göl Tepe (ᵛᵛẖ m) aynı zamanda ilçenin batı sınırını oluşturur (Fotoğraf ẖ.ẖẖ.)

[ïˆ] Ajun Kurter, "Zonguldak – Safronbulu arasında Morfolojik Müşahadeler", *İstanbul Üniversitesi Coğrafya Enst. Dergisi* Sayı: ẖᶜ, İstanbul ẖ) ṣẖ, s.:ẖᵛᵛ.

Fotoğraf 1. 11. Araştırma Sahasının Batı Kesimlerinde Yüksek Arazilerinden Olan Göldaġı'ndan Bir Görünüm.

Göldaġı dağlık alanının yüksek kesimlerini Sazlık (ʸṣṭ m) ve GölTepe (ʸʸẖ m) oluşturur. Göldaġı'nın zirvesinde bir de göl tabanı mevcuttur. Bu göl; genel olarak kuzeybatı-güneydoğu doğrultusunda uzanır. Uzunluğu ī̱ṭ m, genişliği ise ʿṭ m olan, kabaca dikdörtgen şeklini andıran göl tabanı üzerinde, sazlık tipi kısa boylu kamışlar mevcuttur. Bahar aylarında kar erimeleri sonucu tabanında su biriken gölde, yılın büyük bir dönemimde su bulunmaz. Göldaġı ismininde bu göl nedeniyle bu kesimlerdeki dağlık alana verildiği düşünülebilir. (Fotoğraf ẖ.ẖʿ).

Fotoğraf 1. 12. Göldaġı Zirvesindeki, Göl Tabanından Bir Görünüm

Filyos Çayı'nın batı kesiminde çayın kolları tarafından parçalanmış engebeli bir arazi bulunmaktadır. Birer aşının bakiyesi görünümünde olan Tepelik kütleler başlıca orta yükesklikteki arazilerdendir. Çaycuma ilçe merkezinin batısında Eosen yaşlı yarı palejik kireçtaşı, şeyl, kumtaşı konglomeraların yaygın olduġu kayaçlardan oluşmuş Çamlık Tepe (ī̱ṯ m) yer alır. Kısmen güneybatı-kuzeydoġu doġrultuda uzanan bu Tepelik alanın, kuzey ve güneyi akarsular tarafından yarılmıştır.

Çaycuma ilçe merkezi kuzey ve kuzeybatı kesiminde kuzeydoġu-güneybatı yönünde uzanan Karatese yaşlı, palejik ve yarı palejik kireçtaşları ile volkanojenik kumtaşı, tüf ve aglomera birimlerinden oluşan Tepelik alanlarda geniş yer kaplar. Bu alanda, Çaycuma ilçe merkezinin kuzeyinden kuzeybatıya doġru; Kıranburnu Tepe (ʿñū m), Çaylaktürbesi Tepe (ūīī m), Odakorusa Tepe (ūūṭ m), Kaylık Tepe (ūūṭ m) ve serinin batısında ve en yüksek noktasında Bolatdaġı Tepe (ṣīī m) yer alır.

Çaycuma şehrinin kuzey ve kuzeybatı kesiminde yer alan Bolatdaġı tepelik alanlar ile Çaycuma şehir merkezi arasında yükseltileri nispeten düşük tepeler de bulunur. Kumtaşı, konglomera şeylden oluşmuş Veliköy Tepe (ẖūṭ m) ile şehir merkezinin batı kesiminde kalan ve daha çok kumtaşından oluşmuş Türbe Tepe (ʿū ẖ m) bunlardan bazılarıdır.

Araştırma sahasının doġu kesimindeki Tepelik alanlar ise, batıdakilere göre genelde daha alçaktır. Bu Tepelik alanlar, Gökçebey'den Karadeniz Kıyı'sına kadar daha çok birbirinin devamı şeklinde bir uzanış gösterir. Filyos Çayı ile Bartın Çayı arasında ise su bölümü çizgisini oluşturan ve kabaca kuzey-güney yönünde bir sırt üzerinde uzanan, daha çok kumtaşı, konglomera ve şeyl'den oluşmuş alçak Tepeler geniş yer kaplamaktadır.

Çaycuma ilçesinin güneydoġu sınırında yer alan Ohlar Mevkii sahanın bir diġer daġlık arazilerini olurşturmaktadır. Bu kesimdeki en önemli yükseltiyi Ohlar Tepesi (ẖṭṭū m) oluşturur. Araştırma sahasının en yüksek kesimlerinin de olduġu Ohlar Tepesi'nin, büyük bir kesimi Gökçebey ilçesi sınırlarında kalır. Ancak Çaycuma Gökçebey sınırını da oluşturan bu daġlık alanın,)ñṭ -)ṣṭ m seviyelerindeki sırtlarından geçen sınırın, batı yamaçlarındaki)ṣṭ m yükseltideki arazileri, araştırma sahası içerisinde kalır (Fotoġraf ẖ.ẖñ).

Fotoğraf 1. 13. Ohlar Tepesi'nden Bir Görünüm

1.1.3. Kıyı Kesimi

Anadolu'nun Karadeniz boyu, bir çok yerinde yüksek kıyılar biçimindedir. Böyle yerlerde denizi pek yakından takip eden daġ sıraları ve bu daġların kıvrımlı-kırıklı yapıları çoġu yerde kıyı çizgisine paralel uzanır. Buradaki kıyılar "boyuna kıyılar" soyundandır. Bu nedenle girinti çıkıntıları azdır. Böyle yerlerde dalgaların aşındırıcı etkileriyle yarlı kıyılar (falezli kıyılar) birbiri ardınca sıralanmış, aralarında yer yer türlü genişlikte kumsallar ve dere aġızlarında küçük deltalar, ırmak aġızlarında da büyük deltalar oluşmuştur.[ĩñ]

Google Earth ortamında yapılan ölçümlere göre Çaycuma ilçesinin Karadeniz'e olan toplam kıyı uzunluġu ortalama).ˇ km'dir. Kabaca kuzeydoġu – güneybatı doġrultusunda uzanan kıyı boyunca, Karadeniz kıyılarının genel özelliklerinden olan boyuna kıyı tipi nedeniyle girinti çıkıntı azdır. Bu bakımdan Çaycuma ilçesi kıyıları körfez ve koy bakımından fakirdir. Kıyı, genel olarak iki morfolojik yapıdan oluşmaktadır. Bunlardan birincisi, toplam ˇ.ī km uzunluġa sahip olan plajlardır (Fotoġraf ḫ.ḫī).

[ĩñ] Reşat İzbırak, *Türkiye I*, Milli Eġitim Bakanlığı Yayınları,İstanbul ḫ))ș,s.ĎĎ

Fotoğraf 1. 14. Kıyı Kesimi ve Filyos Plajından Bir Görünüm.

Kıyıda iki önemli plaj bulunmaktadır. Bunlardan biri; Filyos Çayı'nın doğusunda yer alan Sazköy Plajı'dır. Sözkonusu Plaj, yaklaşık ñ.ᵛ km uzunluğa sahiptir. Bu plajın Filyos Çayı Aġzı batısında ṣūṭ m'lik bir devamı yer almaktadır.

Kıyıda bir diğer plaj, yaklaşık ñ.ẖ km uzunluğa sahip Filyos Plajı'dır. Plajın hemen gerisinde Filyos kasabası bulunmaktadır. Filyos Limanı ve balıkçı barınağı palajı kesintiye uğratmaktadır.

Çaycuma kıyısında ki bir diğer morfolojik yapıyı ᶜ.ñ km uzunluğa sahip falezler oluşturur. Kıyıda belirgin üç falez sahası bulunmaktadır. Bunlardan ilki Sazköy Plajı'nın doğusunda, diğeri Filyos Çayı ağzının batı kesimi ve Filyos Plajı arasında, sonuncusu ise, Filyos Plajı'nın batısında uzanmaktadır.

Sazköy Plajı'nın doğusunda kalan falezli saha, genel olarak yüksek değildir. Doğuda yükseltisi yaklaşık ñū m'den başlayan oldukça dik yamaçlı kıyılarda yükselti, batıya doğru artarak ẖīṭ m'yi bulur. Bu sahada doğudan batıya doğru irili ufaklı ū tane plaj bir koy ve uzunluğu ẖṣṭ m' yi bulan bir de burun bulunmaktadır. Küçük plajların bazılarının bulundukları alanlar kısa boylu dönemlik küçük derelerin ağız kısmına denk gelmiştir. Bitki örtüsü bakımından gür ormanlarla kaplı bu falezli saha yaklaşık ẖ.ẖ km uzunluğundadır.

Filyos Çayı ağzı ile Filyos Plajı arasında kalan bir diğer falezli saha, yaklaşık ḫ km uzunluğunda oldukça aktif bir abrazyon sahasına karşılık gelir. Aktif falezlerin en belirgin olduğu bu kesim, Filyos (Hisarönü) Kalesi'nin de bulunduğu Hisar Tepe'nin (ʸṣ m) devamında yer alır. Söz konusu saha aynı zamanda bölgeyi en iyi gören stratejik bir konuma sahiptir. Nitekim bu sahanın batı ucunda Filyos (Hisarönü) Kalesi, doğu ucunda ise şuan boşaltılmış olmakla birlikte uzun yıllar faal olmuş deniz kuvvetlerine ait bir askeri tesis mevcuttur (Fotoğraf ḫ.ḫū).

Fotoğraf 1. 15. Filyos'taki Aktif Falez ve Abrazyon Platformundan Bir Görünüm

Filyos Plajı'nın batısında yer alan falezli saha ūṭṭ m'lik bir kıyı kuşağını oluşturur. Oldukça dik yamaçların görüldüğü bu arazi üzerinden Filyos – Zonguldak karayolu geçmektedir. Aktif falez sahasında meydana gelen göçmeler ve yamaçlardaki heyelanlar ulaşım için tehlike oluşturmaktadır. Bu nedenle bu kara yoluna yöre halkı tarafından *"ölüm yolu*"* adı verilmiştir.

Araştırma sahasında kıyı kesimi ortalama ṭ-ᶜūṭ m yükselti aralığında yer almaktadır. Kıyı kesimini kuzeydoğu – güneybatı doğrultulu volkanik kumtaşı, tüf, aglomera, andezit ve bazalttan oluşan Üst Kratse yaşlı Yemişli Çay Formasyonu oluşturur. Bu formasyonun bir kısmını Filyos Çayı kabaca güney – kuzey yönünde

* Ölüm Yolu: Filyos ile Zonguldak arasında kalan falezli sahalardan geçen karayolunun tamamını için kullanılır.

keserek taşıdığı alüvyonlarla üzerini örtmüştür. Bu saha aynı zamanda Filyos Çayı'nın ağız kısmını da oluşturur. Kıyı kesimindeki en geniş alçak sahayı da temsil eden bu bölge, Doğu – batı yönünde ᶜ.) km kuzey – güney doğrultuda ise ñ.Ḍ km uzunluğunda Üst Kretase araziyi keserek Filyos Çayı'nın yatağının eğiminin düştüğü ve dolayısıyla alüvyonlarını bıraktığı düz bir sahadır.

Kıyı çizgisinin ardında kalan sahada kabaca kuzeydoğu – güneybatı uzanışlı; volkanik kumtaşı, tüf, aglomera, andezit ve bazalttan oluşan Tepelik alanlar görülür. Bu Tepelik alanları Filyos Çayı güney – kuzey yönlü keser. Doğu kesiminde kalan Tepelik alanları Kıran Tepe (ᶜīḌ m), Harman Tepe (ḫṣṭ m), Tüydü Tepe (ᶜī) m) ve daha iç kesimde kalan Güledağı Tepe (ñᶜṣ m) oluşturur. Filyos Çayı'nın batı kesimindeki Tepelik alanlar ise yine doğudaki Tepelik alanların bir uzantısı şeklindedir. Kıran Tepe (ḫᶜṭ m), Isırganlı Tepe (ñīṭ m), Sarımsaklı Tepe (ḫ)ḫ m), Geriş Tepe (ᶜṣ) m)' den oluşan bu kesim deki yüksek sahalar doğudaki Tepelik alanlara göre nispeten daha çok yer tutar.

Tektonik bakımdan Karadeniz kıyıları, Alp kıvrımları sistemine ait bir dağ sırasının, çukurlaşmış kenarı üzerinde yer alır. Bu dik yamaç önünde kıta platformu (şelf) geniş değildir. Derinlik kısa bir mesafede -ᶜṭṭ m'ye varmakta ve ondan sonra -ḫṭṭṭ m'ye ve hatta -ᶜṭṭ ṭ m'ye inmektedir[ii] .

Kıyı kesiminde Filyos Çayı ve kollarının parçaladığı Üst Kretase arazilerinde yükseltisi ᶜūṭ m'yi pek geçmeyen aşınım bakiyeleri Tepeler mevcuttur. Bu Tepeler arasında Karadeniz'e karışan Filyos Çayı'nın ağız kısımında diğer akarsuların ağızlarında olduğu gibi delta ovası oluşamamıştır. Bu durum kıyının ve denizin morfolojik durumu ve deniz akıntılarıyla ilgilidir. Şöyle ki kıyı çizgisinde aniden derinleşen deniz tabanı ile kıyıda güçlü bir alt-üst akıntıların varlığı Filyos Çayı'nın taşıdığı malzemeyi kıyıda biriktirmesine engel olmaktadır. Günümüzde çayın Karadeniz'e döküldüğü kesimde çok dar bir alanda kıyı kumulları ile Filyos Çayı'nın getirdiği alüvyonların karışık halde bulunduğu bir saha yer mevcuttur (Fotoğraf. ḫ.ḫṣ).

[ii] Kenan Arınç, *Türkiye'nin Coğrafi Bölgeleri*, I.Cilt, Mega Ofset Matbaa, Erzurum ᶜ ṭṭş s.ᶜᶜñ.

Fotoğraf 1. 16. Filyos Çayı'nın Aġız Kısmından Bir Görüntü.

1.1.4 Karstik Saha ve Şekiller

Yerşekillerinin oluşum ve gelişimlerinde kayaçların da önemli rolleri vardır. Onların fiziksel ve kimyasal özelliklerindeki farklılıklar, çeşitli yerşekillerinin meydana gelmesine sebep olabilirler. Kalkerlerin erime özelliklerine baġlı olarak meydana getirdikleri yerşekillerinin oluşturduġu karst topoġrafyası buna örnektir[ïū] .

Karst topoġrafyası; karbondioksitli suların başta kireçtaşı olmak üzere kalker, jips, kayatuzu gibi eriyebilir kayaları eritmesi ile oluşmaktadır. Esas itibariyle karst topoġrafyası, kireçtaşı vaya kalkerin erimesi ve suda eriyik halde bulunan kalsiyum bikarbonatın suyun buharlaşması ile tekrar $CaCO_3$ (Kalsiyum Karbonat) şeklinde çökelmesi ile oluşur[ïş] .

Ülkemizde başta Akdeniz Bölgesi olmak üzere kireçtaşları ve jips üzerinde gelişen birçok karstik saha mevcuttur. Bugüne kadar araştırmalar genelde Akdeniz Bölgesi üzerinde olsa da Karadeniz Bölgesi Batı Karadeniz Bölümü'nde kireçtaşlarının oluşturduġu karstik sahalarda önemli morfolojik birimler oluşmuştur. Batı Karadeniz Bölümü'nde Karbanifer ve Kretase yaşlı karstik sahaların üzerinde gelişen karstik birimler, Zonguldak yöresinde dikkate deġer niteliktedir. Nitekim Zonguldak ili

---

[ïū] Yıldız Hoşgören, *Jeomorfolojinin Ana Çizgileri II*, Çantay Kitabevi, İstanbul ʿṭẖṭ, s.ˇū
[ïş] İbrahim Atalay, *Türkiye Coğrafyası*, Yeniçaġ Basın – Yayın Sanayi, Ankara ḫ))ḫ, s.ˇ ˇ.

sınırları içerisinde kayda değer, uzunluğu ḫṭṭ ṭ m'nin üzerinde Kızılelma, Gökgöl, Cumayanı, Erçek, Sofular, Ilıksu, İnağzı ve Çayır mağaraları bulunmakta. Çaycuma ilçesi ağırlıklı olarak kireçtaşları üzerinden gelişen bu büyük karstik birimin doğu ucunda dar bir sahada yer alsa da önemli morfolojik birimler ile kendini göstermiştir.

Karstik yerler inceleme sahasının batı kesiminde; Güdüllü, Çayır ve Taşçılı köylerinin batı ve kuzey taraflarında görülür. Sahadaki en yaşlı karstik birimler Güdüllü ve Taşçılı köyleri batısında, Alt Karbonifer yaşlı; kireçtaşı, dolomitik kireçtaşı ve dolomitten oluşan Yılanlı formosyonudur. Güdüllü Köyü batı ve kuzey kasimlerinde yüzeylenen karstik birimlerde yer yer karstik erime şekilleri görülür (Fotoğraf ḫ.ḫ^{v}).

Fotoğraf 1. 17. Kireçtaşları Üzerinde Jeomorfolojik Karstik Gelişimin Başlangıç Evresini Temsil Eden Lapyalardan Bir Görünüm (Güdüllü Köyü Kuzeyi).

Sahada bir diğer karstik yerler Çayır köyü ve yakın çevresinde yüzeylenmiştir. Bu kesimdeki karstik birimler, Alt Kretase Yaşlı kireçtaşı ve marn birimleriden oluşan Tasmaca, Sapça ve Velibey formasyonuna aittir. Bu sahada karstik birimler daha geniş

alanlarda görülür. Çayır köyü kuzeybatı kesimlerine denk gelen hidrolojik olarak aktif bir mağara yer alır. Mağaranın yakın bölgelerinde özellikle de doğu yönünde irili ufaklı çok sayıda erime çukurları görülür (Fotoğraf h.hD).

Fotoğraf 1. 18. Çayır Mağarası Yakınlarındaki Karstik Birimler Üzerinde Görülen Erime Çukurlarından Görünümler.

Çayırköy Mağarası, Viziyen yaşlı kireçtaşı, dolomit kireçtaşı ve dolamitlerin oluşturduğu ve yörenin en yaşlı karstik kayasını oluşturan Yılanlı Formasyonu içerisinde yatay olarak gelişmiş aktif bir kaynak mağaradır. Bu formasyonun altına gelen marn, kumtaşı ve kiltaşı ardalanmasından oluşan Tasmaca Formasyonu geçirimsiz özelliğinden dolayı, karstlaşma için karst taban düzeyi konumundadır. Üst Pliyosen'den sonra oluşmaya başlamış monosiklik gelişim özelliği olan mağarının doğu-batı yönünde uzanan ve iki yan koluyla toplam hhūṭ m uzunluğu olup, içinden büyük bir yer altı deresi geçmektedir[iv] .

Karbonifer döneme ait kireçtaşından oluşan mağarada aktif ve karstik oluşumlar görülebilmektedir. Ayrıca mağara içerisinde daha geride iki koldan gelen suyun mağara çıkışına doğru birleştiği bir akarsu da mevcuttur. Sapça, Sofular ve Güdüllü sahalarının yeraltı ve yerüstü sularının boşaltımını sağlayan bu akarsu mağara tabanını aşındırmaya devam etmektedir. Birçok kesiminde aktif olan Çayır Mağarası, Çayır köyünün kuzeybatı kesimlerinde deniz seviyesinden ḫᶜū m yükseltide bulunur.

[iv] Caner Ozansoy, Hamdi Mengi, *Mağara Bilimi ve Mağaracılık*, Tübitak Popüler Bilim Kitapları , Ankara ᶜṭṭṣ, s.ᶜ ñᶜ.

Mağaranın oluşumunda yer altı suları etkili olmuştur. Mağaranın ana girişi ağız kısmı yaklaşık ḫū m genişliğindedir. Mağaranın ana giriş kısımının ʿṭ m güneyinde ikinci bir giriş bulunmaktadır. Bu girişte eni ī m, boyu ḫʿ m olan bir göl yer alır. Mağaranın giriş ve iç kesimlerinde karstik aşındırma ve biriktirme şekillerinden olan; sarkıt, dikit ve sütunlar belirgin bir şekilde görülmektedir. Mağaranın iç kesimlerindeki fiziki yapısı yürümeyi engellemektedir. Mağaranın içerisinde canlı yaşamı olarak yarasalar da bulunmaktadır (Fotoğraf ḫ.ḫ)).

Fotoğraf 1. 19. Çayır Mağarası'ndan Farklı Görünümler.

1.2. İKLİM ÖZELLİKLERİ

Oldukça geniş bir bölge içerisinde uzun yıllar değişmeyen ortalama hava koşullarına iklim adı verilir. Başka bir ifadeyle iklim, kısa süreli günlük hava durumlarının uzun zaman içinde ki ortalamasıdır[ïD].

[ïD] Oğuz Erol, *Genel Klimatoloji*,Gazi Büro Kitabevi,Ankara ḫ))Ḍ,s.ḫṭ.

İklim, coğrafi çevrenin şekillenmesini ve insan hayatını kontrol eden bir etmendir. İklim bilhassa sıcaklık ve nem koşulları kayaların fiziki ufalanması ve kimyasal ayrışmasının başlıca faktörleri arsında yer alır. Akarsuların tipleri ve rejimleri, göllerin dağılışı, göl sularının kimyasal özllikleri yine iklime bağlıdır. Doğal bitki örtüsünün dağılışı doğrudan doğruya iklimin kontrolü altındadır. Nihayet insanların yeryüzündeki dağılışı ve mesken tipleri tarımsal faaliyetler, sanayi, ticaret, turizm ve ulaşım gibi çeşitli faaliyetleri de doğrudan ya da dolaylı olarak iklime tabidir[ī)] .

Çaycuma ilçesinin doğal ve beşeri çevre özelliklerinin şekillenmesinde de iklimin önemli bir rolü vardır. Bu nedenle ilçenin coğrafi özelliklerini irdelerken iklim durumunun kapsamlı bir şekilde ele alınması gerekmektedir. Bilindiği gibi herhangi bir sahanın iklim özelliklerini ortaya koyabilmek için o yerle ilgili düzenli olarak tutulmuş meteorolojik verilere ihtiyaç vardır. Çaycuma ilçesinde uzun zaman kayıt tutulmuş bir meteoroloji istasyonu bulunmamaktadır; ancak Zonduldak-Saltukova Havaalanı'nın faaliyete geçmesinden sonra kurulan Havaalanı Meteoroloji İstasyonu'nda ʿṭṭᵛ 'den bu yana meteorolojik verilerin bazıları tutulmaktadır. Adı geçen istasyona ait bazı verilerin, ortalama rasat değerleri bulunmaması nedeniyle, tutulan kısa zamanlı verilerin yanı sıra sahaya en yakın ve coğrafi özellikleri bakımından benzerlik gösteren Zonguldak ve Devrek Meteoroloji İstasyonları'na ait uzun yıllık verilere başvurulmuştur.

Çaycuma ilçesinin iklim elemanlarını ayrı ayrı ele almadan önce, iklim özellikleri üzerinde belirleyici olan planeter faktörlere ve coğrafi özelliklere yer verilmesi yerinde olacaktır.

Türkiye; engebeli, yüksek ve ortalama yükseltisi ẖẖṭṭ m kadar olan, kütlevi yapıya sahip bir ülkedir. Ülkenin deniz seviyesine göre yüksek olması, kıyılara paralel dağ sıralarının varlığı, denize yakınlık ve uzaklık gibi coğrafi faktörlerin etkisiyle de iklim özellikleri çok çeşitlenir. Başka bir anlatımla, konum ve reliyef özelliklerinin ülkenin iklim koşulları üzerinde çok derin etkileri vardır. Her şeyden önce Türkiye, kuzeyde "Batı Rüzgarları Sistemi" nin etkisinde bulunan Orta ve Batı Avrupa'nın her mevsimi yağışlı ılıman iklimi ile, Doğu Avrupa'nın karasal iklimi ve güneyde "Suptropikal Yüksek Basınç Rejimi" nin etkisinde bulunan her mevsimi kurak tropikal bölge arasında, bir geçiş kuşağı üzerinde bulunmaktadır. İklim özellikleri bakımından

---

[ī)] Ahmet Nişancı, *Klimatoloji,* Ondokuz Mayıs Üniversitesi Egitim Fak.Yay.No:ū), S amsun ẖ))ṭ, s .ʿ

esaslı farklar gösteren bu kuşak ve bölgeler arasında bulunan Türkiye'nin yıl içinde bu bölgelerdeki yağış ve sıcaklık koşullarını düzenleyen basınç ve rüzgar rejimlerinin etkileri altında kalacağı açıktır. Dolayısıyla Türkiye'nin kuzey ve güneyindeki iklim kuşaklarına ait özelliklerin yan yana veya birlikte görüldüğü bir geçiş sahası durumunda olması doğaldır[ūt].

Türkiye, konumu itibariyle, yıl içinde farklı kökenli hava kültlelerinin etkisi altında kalır. Ülkenin tüm iklim olaylarını bu hava kültlelerinin mevsimlik değişmeleri düzenler. Bununla birlikte, hava kültleleri yeryüzünde sürtünme, zemin tabiatı, yükselti ve yerşekillerinin uzanış doğrultusu nedeniyle termik ve dinamik değişimlere uğrar[ūḫ].

Ülkemiz dinamik-jenetik klimatoloji bakımından bir intikal sahası üzerindedir. Hakikaten Türkiye'de genel itibariyle, suptropikal kuşakta kıtaların batı tarafında gerçekleşen ve Akdeniz iklimi tipi adı altında tanınan jenetik bir makroklima tipinin sahası içinde ve onu meydana getiren faktörlerin etkisi altında bulunur. Bu sahanın kuzeyinde kutbi hava kültlelerinin, güneyinde ise tropikal hava kültlelerinin çekirdek sahaları yer almıştır. Böylece Türkiye de dahil olmak üzere bu sahanın başlıca özelliği kışın kutbi, yazın tropikal menşeli hava kütlelerinin hakim tesiri altında kalmasıdır[ūʿ].

Kış mevsiminde Akdeniz'e yönelen hava akımları deniz üzerinde değişmelere uğrar, sıcaklık ve nem içeriği artarak kararsız duruma geçer. Nitekim bu mevsimde maritim polar (mP) hava kültlesi Akdeniz havzasını en sık istila eden ve uzun süre etkili olan hava kültlesidir. Bu hava kültlesi, Avrupa üzerinden doğuya doğru hareket eden bir depresyonun soğuk cephesini izleyerek doğu ve güneydoğu yönünde ilerler. Balkanlar ve Ege Deniz'i üzerinden geçerek Türkiye'ye ulaşır[ūñ]. Araştırma sahasını içerisine alan Batı Karedeniz'de Karadeniz üzerinden gelen hava kültleleri kıyıya paralel uzanan dağ sıralarına çarparak yükselir. Bu yükselme sonucunda dağların kuzey yamaçlarına oroğrafik yağışlar düşer. Bünyesindeki nemi dağların kuzey yamaçlarına bırakan hava kültleleri iç bölgelere kuru karakterde ulaşır ve çok yağış bırakamaz.

Yaz mevsimi süresince Türkiye ve yakın çevresini ilgilendiren hava akımları kuzey ve kuzeybatı yolu ile Doğu Avrupa ve Balkanlar üzerinden geçerek Doğu Akdeniz havzasına ulaşır. Bu mevsimde kuzey ve kuzeybatıdan gelen hava kültleleri,

---

[ūt] Asaf Koçman, *Türkiye İklimi*, Ege Üniversitesi Edebiyet Fakültesi Yayını, İzmir ḫ)) ñ, s.ḫ-ʿ
[ūḫ] Asaf Koçman, *Türkiye İklimi*, s.ʿ
[ūʿ] Sırrı Erinç, *Klimatoloji ve Metodları*, Alfa Basım Yayım Dağıtım, İstanbul ḫ))ş, s.ʿ)ū
[ūñ] Asaf Koçman, *Türkiye İklimi*, s.ñ

güneye doğru hareketlerinde alttan ısınır, bağıl nemliliği gittikçe azalır ve dolayısıyla yaz yağışlarına imkan vermez. Bununla birlikte Türkiye'de orografi ile ilgili veya mahalli konveksiyonel hareketlere bağlı yağışlar gözlenir[ii].

1.2.1 Sıcaklık

Sıcaklık, bir maddede mevcut olan enerji miktarıdır. Dünya'mız, Güneş'ten gelen radyasyonla ısınır. Ancak bu radyasyonun tutulması ve yansıması güneş ışınlarının gelme açısına, yer yüzündeki maddenin radyasyonu tutmasına-yansıtılmasına ve güneşlenme süresinin uzunluğuna bağlı olarak değişme gösterir. Ayrıca okyanuslardaki akıntılar, atmosfer dolaşımı, sıcaklıklığın bir yerden diğer bir yere taşınmasını sağlayarak yeryüzünün ısınmasında etkili olur[iii].

İklim elemanları içerisinde sıcaklık önemli bir yere sahiptir. Sıcaklık; karların erimesi, don olaylarının meydana gelişi, buharlaşma, canlıların enerji ihtiyacının karşılanması gibi önemli bir fonksiyona sahiptir. Bu nedenle; fiziki, beşeri ve ekonomik faaliyetlerin olumlu ya da olumsuz yönde gelişmesinde sıcaklık önemli bir etkiye sahiptir[iv].

Araştırma sahasınnın iklim özelliklerini tespit etmek için kıyıdan ḫṭ km uzaklıkta ve ḫū m rakımda kurulmuş, Çaycuma Kokaksu Meteoroloji İstasyonu'nun verileri kullanılmıştır. Ayrıca sahada Karadeniz etkisinin Filyos Vadisi vasıtasıyla iç kesimlere kadar sokulabilmesi nedeniyle kıyı ve iç kesimlerden birer karşılaştırma istasyonu seçilmiştir. Karadeniz kıyısında ḫñ^{v} m yükseltide kurulmuş Zonguldak Meteoroloji İstasyonu, kıyıdan ñū km iç kesimde ve ḫṭ ḫ m yükseklikteki Devrek istasyonu karşılaştırma istasyonu olarak ele alınmıştır.

Sıcaklık değerlerini belirtirken Zonguldak, Devrek ve Çaycuma istasyonlarının rasatlarından yararlanılmıştır. Zonguldak ve Devrek istasyonları uzun yıllar ölçümlerin yapıldığı Çaycuma İstasyonu ise Çaycuma Havalimanı'na ʿṭṭ^{v} yılında yapılan istasyonun bu yıldan sonra düzenli kayıtlarının olması nedeniyle kısa süreli kayıtlarından faydanılmıştır. Bir sahanın iklim değerleri hakkında doğru

---

[ii] Sırrı Erinç, *Klimatoloji ve Metodları,* s.ʿ)ş -ʿ)^{v}.

[iii] İbrahim Atalay, *Uygulamalı Klimatoloji* , Meta Basım ve Matbaacılık Hizmetleri, ḫ Baskı, İzmir ʿṭḫṭ, s.ī ^{v}.

[iv] Yaşar Gök, *Horasan İlçesinin Coğrafyası*, Atatürk Üniversitesi Yayınları No:) ṣū, K.K.E.F. Yayınları No:ḫʿī, A raştırmalar Serisi No:ī), Erzurum, ʿṭṭ^{v}, s. ʿ ṭ -ʿḫ.

değerlendirmeler yapabilmek için uzun yıllar yapılmış ölçümlerin açıklayıcı olacağı gerçeğini de göz önünde bulundurmaktayız. Fakat Çaycuma Meteoroloji İstasyonu'nun kısa sureli de olsa yapılan ölçümlerinin, çalışmaya katkı sağlayacağı kanaatindeyiz.

Türkiye'de kıyılardan her ḫṭṭ km uzaklaştıkça sıcaklık farkı ᶜ,ᶜ °C kadar artar. Yine ortalama olarak her ḫṭṭ m yükselti artışında ṭ,ṣ °C sıcaklık farkı oluşur[ūᵛ]. Karadeniz Bölgesinde de mevsimler arası sıcaklık farkı kıyı kesimlerinden karaların iç kesimlerine doğru gidildikçe artar. Amplütüd kıyı kesiminde önemsiz olmasına karşın, iç kesimlerde önem kazanır[ūD]. Yeryüzü şekillerinin iklim üzerinde gösterdiği bu etki çalışma sahasının coğrafi konumu nedeniyle, amlütüdün yanı sıcaklık farkının az olmasına etki etmiştir. Çaycuma Meteoroloji İstasyonu ile karşılaştırma istasyonlarında sıcaklık farklarının başka bir ifadeyle amplütüd değerlerinin birbirine yakın olması denize göre konum (denizellik – karasallık) ve yükselti bakımından belirgin farklar olmamasına bağlanabilir.

Yıllık sıcaklık ortalaması Zonguldak (ḫñ,ṣū °C), Devrek (ḫñ,ṣ Ḍ°C) ve Çaycuma (ḫñ,)ᶜ °C) istasyonlarında birbirine yakın değerler gösterir. Her üç istasyonda da sıcaklıkların yıllık ortalaması ḫñ °C'nin üzerindedir (Tablo ḫ.ḫ ve Şekil ḫ.ḫ).

Aylık ortalama sıcaklıklar hiçbir istasyonda eksi değer göstermez. Hatta tüm istasyonlarda yıl boyunca ū °C' nin üzerindedir. Ortalama sıcaklıkların en düşük olduğu ay Zonguldak'ta (ṣ,ṭ °C) Şubat, Devrek (ū,ḫ °C) ve Çaycuma'da (ī,ᵛ °C) Ocak ayıdır. Zonguldak'ta diğer istasyonlara göre en soğuk ay ortalamasının yaklaşık ḫ °C kadar daha yüksek olduğu ve en soğuk ayın bir aylık bir gecikme, göstererek ocak yerine şubat ayı olduğu dikkati çekmektedir.

Zonguldak'ta görülen en sıcak ve en soğuk ayların birer ay ileriye kaydığı en soğuk ayın Ocak yerine Şubat olmasındaki bu gecikme, Karadeniz Bölgesi kıyılarında denize komşu olmanın etkisiyle, mevsimlerde değişme olduğu, dolayısıyle denizellik faktörünün etkisiyle izah edilebilir[ū)]. (Tablo ḫ.ḫ ve Şekil ḫ.ḫ).

[ūᵛ] Lütfi İhsan Sezer, " Türkiye'de Ortalama Yıllık Sıcaklık Farkının Dağılışı ve Kontinentalite Derecesi Üzerine Yeni Bir Formül", *Ege Coğrafya Dergisi*, Sayı: ū, İzmir ḫ))ṭ, s. ḫᶜḫ

[ūD] Sabriye Akıncı, *Karadeniz Bölgesinin İklim Özellikleri*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul ḫ))ḫ, s .ḫᶜ.

[ū)] Besim Darkot, *Türkiye İktisadi Coğrafyası*, İstanbul Üniversitesi Yayınları, No:ḫñṭᵛ, Coğrafya Enstitüsü Yayınları, No: ūḫ, İstanbul ḫ)ᵛᶜ, s.ᶜ ī.

Tablo 1. 1. Seçilmiş İstasyonlarda Aylık Ortalama Sıcaklıklar (°C).

İstasyon	Rasat Süresi	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Yıllık
Zonguldak	(ẖ) ṣṭ -ᶜ ṭ ẖñ)	ṣ ,ẖ	ṣ ,ṭ	ᵛ ,ū	ẖẖ,ī	ẖū,ū	ẖ) ,ᵛ	ᶜ ẖ,)	ᶜ ẖ,Ḍ	ẖḌṣ	ẖū,ᶜ	ẖẖ,ᵛ	Ḍ ī	ẖñ,ṣ ū
Devrek	(ẖ) ṣ ī -ᶜ ṭ ṭ ᵛ)	ū,ẖ	ū,ṣ	Ḍṭ	ẖᶜ ,ᵛ	ẖṣ ,ṣ	ᶜ ṭ ,ᶜ	ᶜᶜ ,)	ᶜᶜ ,ᵛ	ẖḌ)	ẖī ,ᵛ	ẖṭ ,ẖ	ṣ ,ṣ	ẖñ,ṣ Ḍ
Çaycuma	(ᶜ ṭ ṭ ᵛ -ᶜ ṭ ẖñ)	ī ,ᵛ	ṣ ,ᶜ	Ḍṣ	ẖẖ,ī	ẖṣ ,ñ	ᶜ ṭ ,)	ᶜñ	ᶜ ñ,ᶜ	ẖ) ,ẖ	ẖū,ẖ	ẖṭ ,)	ᵛ ,ṣ	ẖñ,) ᶜ

Kaynak: Zonguldak Devlet Meteoroloji İşleri Müdürlüğü.

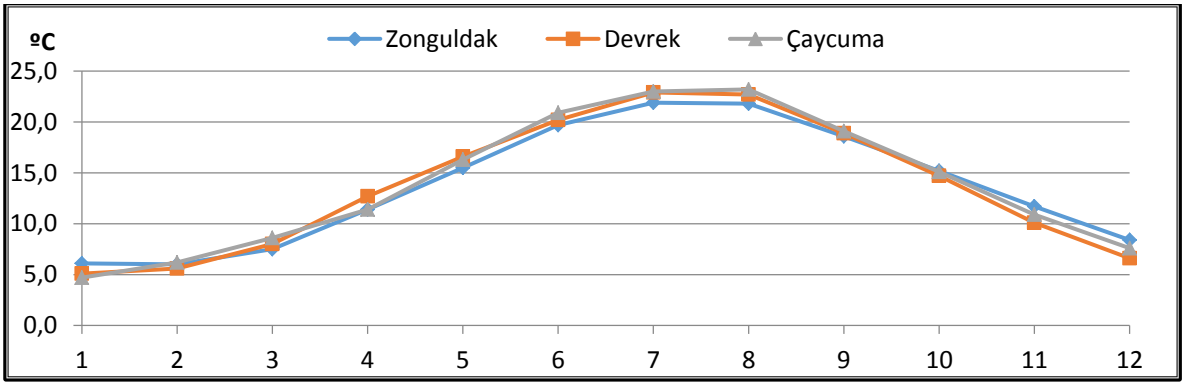

Şekil 1. 1. Seçilmiş İstasyonlarda Aylık Ortalama Sıcaklıkların Yıl İçindeki Seyri

Mart ayından itibaren Devrek ve Çaycuma istasyonlarının ortalama sıcaklık değerleri Zonguldak'ı geçmektedir. Yaz mevsiminde ortalama en yüksek sıcaklık Zonguldak (ᶜẖ,) °C) ve Devrek'te (ᶜᶜ,) °C) Temmuz ayında Çaycuma'da (ᶜñ,ᶜ °C) ise Ağustos ayında gözlenir. Zonguldak'ın diğer istasyonlara göre en yüksek sıcaklığının yaklaşık ẖ °C düşük olması yine denizellik derecesinin fazla olması ile ilgilidir. Diğer yandan Çaycuma'da Ağustos'un en sıcak ay olmasıyla ilgili rasat süresinin kısa olması nedeniyle sağlıklı bir yorumda bulunmak güçtür.

Seçilen istasyonlara ait yıllık sıcaklık amplitüdü ele alındığında Zonguldak'ta (ẖū,) °C) denizelliğe bağlı olarak Devrek (ẖᵛ,Ḍ °C) ve Çaycuma'ya (ẖḌ,ū °C) göre sıcaklık farkının daha düşük olduğu görülür.

Çiçek[şt] tarafından oluşturulan sıcaklık dönemleri skalasına göre Çaycuma'da üç sıcaklık dönemi görülür. Haziran – Ağustos devresi ortalama sıcaklığın ᶜṭ -ᶜū °C arasında olduğu "*sıcak dönem*", Nisan – Mayıs ve Eylül – Kasım, ẖṭ -ẖ).) °C sıcaklık

[şt] İhsan Çiçek, "Türkiye'de Termik Dönemlerin Yayılışı ve Süreleri", *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi,* Cilt :ī ṭ, Sayı: ẖ-ᶜ, Ankara ᶜṭṭṭ, s.ẖ)ᶜ.

aralığıyla temsil edilen "*ılık dönem"* ve Aralık – Mart aralığında sıcaklığın).) °C altında olduğu "*soğuk döneme"* karşılık gelir.

Ortalama yüksek sıcaklıklar incelendiğinde (Tablo ḫ.ᶜ Şekil ḫ.ᶜ) kıyıdan daha içeride kalan Devrek istasyonunda yıllık yüksek sıcaklık ortalamalarının kıyı kesiminde olan Zonguldak istasyonuna göre karasallığın etkisiyle daha fazla olduğu görülür.

Tablo 1. 2. Seçilmiş İstasyonlarda Aylık Ortalama Yüksek Sıcaklıkların Yıl İçindeki Seyri

İstasyon	Rasat Süresi	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Yıllık
Zonguldak	(ḫ) ṣṭ -ᶜ ṭ ḫñ)	) ,ḫ	) ,ñ	ḫṭ ,)	ḫū,ḫ	ḫḌ)	ᶜ ñ,ḫ	ᶜ ū,ḫ	ᶜ ū,ᶜ	ᶜᶜ ,ñ	ḫḌᵛ	ḫū,ᶜ	ḫḫ,ṣ	ḫᵛ ,ṭ
Devrek	(ḫ) ṣ ī -ᶜ ṭ ṭᵛ)	) ,ī	ḫṭ ,ṣ	ḫī	ḫ) ,ᶜ	ᶜ ñ,ᶜ	ᶜᵛ ,ḫ	ᶜ) ,Ḍ	ᶜ) ,ṣ	ᶜṣ	ᶜḫ	ḫū,ḫ	ḫḫ	ḫ) ,ñ
Çaycuma	ṣ yıllık (ᶜ ṭ ṭᵛ -ᶜ ṭ ḫᶜ)	ḫṣ ,ū	ḫū,Ḍ	ḫḌḫ	ᶜ ḫ,)	ᶜ ñ,ḫ	ᶜ Ḍᵛ	ᶜ ṣ ,ū	ᶜᵛ ,Ḍ	ᶜ ū,ḫ	ᶜ ṭ ,)	ḫ) ,)	ᶜ ḫ,ḫ	ᶜᶜ ,ḫ

Kaynak: Zonguldak Devlet Meteoroloji İşleri Müdürlüğü.

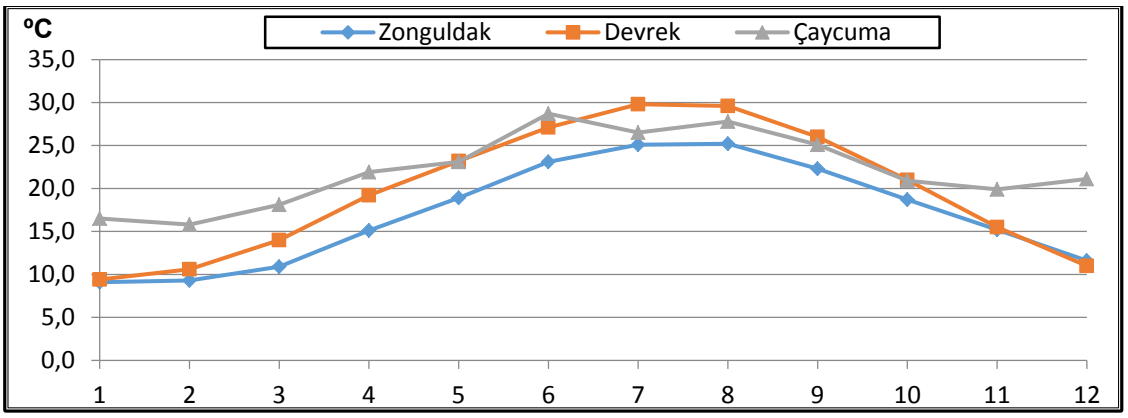

Şekil 1. 2. Seçilmiş İstasyonlarda Aylık Ortalama Yüksek Sıcaklıkların Yıl İçindeki Seyri

Ortalama düşük sıcaklık değerleri Devrek' te).ᶜ °C , Zonguldak'ta ḫṭ.ṣ ve Çaycuma'da ᵛ.Ḍ °C olarak görülür. En yüksek değerlerin Zonguldak istasyonunda görülmesinin nedeni denizellikle açıklanabilir. Çaycuma'ya ait kısa süreli ölçümler diğer istasyonlarla sağlıklı kıyaslama yapılmasına engel teşkil etmektedir (Tablo ḫ.ñ Şekil ḫ.ñ)

ū^{ᶜ}

Tablo 1. 3. Seçilmiş İstasyonlarda Aylık Ortalama Düşük Sıcaklıkların Yıl İçindeki Seyri

İstasyon	Rasat Süresi	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Yıllık
Zonguldak	(ẖ) ṣṭ -^{ᶜ}ṭ ẖñ)	ñ,ū	ñ,ñ	ī ,^{ᵛ}	Ḍ,ñ	ẖ^{ᶜ} ,^{ᶜ}	ẖṣ,ṭ	ẖḌ^{ᶜ}	ẖḌ,ñ	ẖū,ū	ẖ^{ᶜ} ,ī	Ḍ)	ū,Ḍ	ẖṭ ,ṣ
Devrek	(ẖ) ṣī -^{ᶜ}ṭ ṭ^{ᵛ})	^{ᶜ} ,ẖ	^{ᶜ}	ñ,)	^{ᵛ},)	ẖẖ,ī	ẖī ,^{ᵛ}	ẖ^{ᵛ} ,ẖ	ẖ^{ᵛ} ,^{ᶜ}	ẖñ,)	ẖṭ ,ī	ṣ ,ī	ñ,ū	) ,^{ᶜ}
Çaycuma	^{ᵛ} yıllık (^{ᶜ}ṭ ṭ^{ᵛ} -^{ᶜ}ṭ ẖñ)	-ñ,)	-^{ᶜ} ,^{ᶜ}	^{ᶜ} ,ṣ	ṣ,)	) ,Ḍ	ẖī ,Ḍ	^{ᶜ}ṭ ,^{ᶜ}	ẖḌ^{ᵛ}	ẖñ,ñ	Ḍṣ	ñ,Ḍ	ṭ ,ū	^{ᵛ},Ḍ

Kaynak: Zonguldak Devlet Meteoroloji İşleri Müdürlüğü.

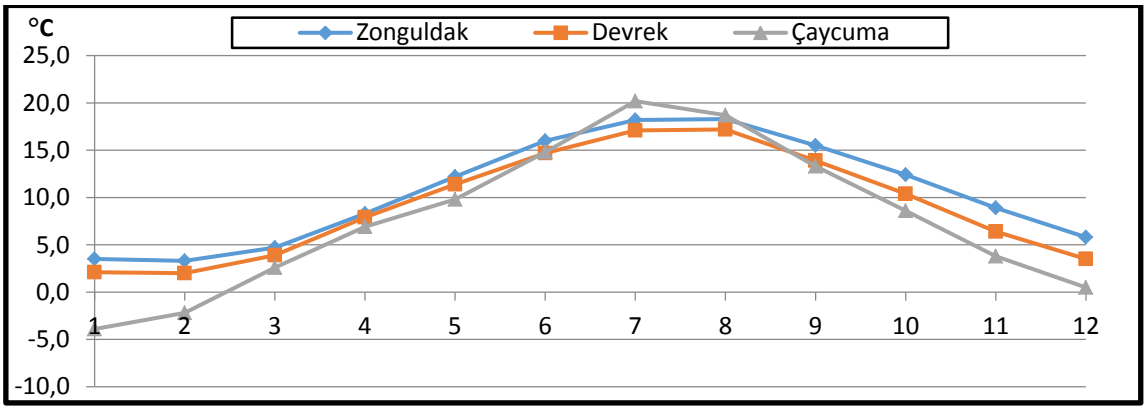

Şekil 1. 3. Seçilmiş İstasyonlarda Aylık Ortalama Düşük Sıcaklıkların Yıl İçindeki Seyri

Bugüne kadar yapılan rasatlara göre Zonguldak'ta en yüksek sıcaklık ^{ᶜ}ṭẖẖ yılı Haziran ayında (ī^{ᶜ}.ū °C), Devrek'te ^{ᶜ}ṭẖṭ Temmuz ayında (īẖ.Ḍ °C) ölçülmüştür. Çaycuma' da ise Temmuz'da (ñū.ī °C) olduğu görülmüştür. En düşük sıcaklık Zonguldak'ta ^{ᶜ}ṭẖṭ Şubat (-^{ᵛ}.^{ᶜ} °C), Devrek'te ẖ)Ḍū senesinde (-ẖẖ.ṣ °C), Çaycuma'da ise Ocak ayında (-). ^{ᵛ}) ölçülmüştür. Çaycuma istasyonunda ekstrem sıcaklık değerlerinin hangi yıllarda ölçüldüğünün kayıtları tutulmamıştır (Tablo ẖ.ī Ş ekil ẖ-ī).

Tablo 1. 4. Seçilmiş İstasyonlarda Aylara Göre Ortalama ve Ekstrem Sıcaklık Günler Sayısı

İst.	Sıcaklık Türü	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Ort.
Zonguldak	En Yük.Sıc.	ʿi̱,h̲	ʿṣ,ᵛ	ʿ),)	ñm̃,ṣ	ñū,ṣ	ï ʿ,ū	ñ),ū	ñ),ṭ	ñi̱,ṭ	ñū,)	ʿ),)	ʿḌ,h̲	ñm̃,ʿ
	En Yük.Sıc.Günü	h̲	ʿṭ	h̲)	ʿʿ	ñh̲	Ḍ	h̲ñ	ʿ	h̲	ṣ	h̲ï	ʿ	-
	En Yük. Sıc. Yılı	ʿṯh̲ṭ	ʿṯh̲ṭ	h̲)Ḍh̲	ʿṭṭḌ	h̲)Ḍṭ	ʿṯh̲h̲	ʿṭṭṭ	h̲)ᵛᵛ	ʿṭṭñ	ʿṭṭñ	ʿṭṭï	ʿṯh̲ṭ	-
	En Düş. Sıc.	-ṣ,ṣ	-ᵛ,ʿ	-ṣ,ï	-ʿ,h̲	ñ,ʿ	Ḍ,Ḍ	h̲h̲,ʿ	h̲h̲,h̲	ū,)	h̲,Ḍ	-ṭ,Ḍ	-ï,ṭ	h̲,ʿ
	En Düş. Sıc.Günü	h̲ū	)	ᵛ	ū	ū	ñ	h̲ū	ñṭ	ñṭ	ʿ)	h̲ʿ	ʿñ	-
	En Düş. Sıc. Yılı	h̲)ṣḌ	h̲)ᵛṣ	h̲)Ḍᵛ	ʿṭṭï	h̲))ū	h̲))ï	h̲))ñ	h̲)Ḍï	h̲)ᵛṭ	ʿṭṭñ	h̲))ñ	h̲)ṣᵛ	-
Devrek	En Yük. Sıc.	ʿʿ,ṣ	ʿṣ,h̲	ñʿ,ʿ	ñṣ,ū	ñṣ,h̲	ñḌ,ñ	ïh̲,Ḍ	ïh̲,ʿ	ñ),ʿ	ñᵛ,ṣ	ʿḌ,ʿ	ʿi̱,h̲	ñm̃,ᵛ
	En Yük.Sıc. Günü	ʿ	h̲)	ʿṣ	ʿ	ñṭ	ʿᵛ	h̲ñ	h̲ʿ	h̲	ṣ	Ḍ	h̲ñ	-
	En Yük.Sıc. Yılı	h̲))ū	ʿṭṭʿ	ʿṭṭh̲	h̲)ᵛū	h̲)ṣï	h̲))ṣ	ʿṭṭṭ	h̲))ï	ʿṭṭñ	ʿṭṭñ	ʿṭṭṭ	h̲)ṣᵛ	-
	En Düş. Sıc.	-),ṣ	-h̲h̲,ṣ	-Ḍ,ʿ	-h̲	ʿ,ï	ū,ū	h̲ṭ,ʿ	h̲ṭ,ū	ū,ï	ṭ,ṣ	-ñ,ʿ	-ᵛ,ṣ	-ṭ,ṣ
	En Düş. Sıc. Günü	ʿṣ	ʿñ	ᵛ	ï	ñ	h̲	)	ʿḌ	ñṭ	ʿ)	ᵛᵛ	ᵛᵛ	-
	En Düş. Sıc.Yılı	h̲)Ḍᵛ	h̲)Ḍū	h̲)Ḍᵛ	ʿṭṭï	h̲)ḌḌ	h̲)ᵛṣ	h̲)ᵛï	h̲)ᵛṭ	h̲)Ḍṣ	ʿṭṭñ	h̲)ṣᵛ	ʿṭṭʿ	-
Çaycuma	En Yük. Sıc.	ʿñ,ï	ʿū,ṣ	ʿ),ï	ʿḌ,Ḍ	ñh̲,ᵛ	ñḌ,ʿ	ñū,ï	ñï,Ḍ	ñï,ū	ʿḌ	ʿḌ,Ḍ	ʿ),h̲	ñṭ,ṣ
	En Yük.Sıc. Günü	İstasyonda Kayıtlar Mevcut Değildir.												
	En Yük.Sıc. Yılı	İstasyonda Kayıtlar Mevcut Değildir												
	En Düş. Sıc.	-),ᵛ	-ū,ū	-ʿ,ï	ṭ,ʿ	ʿ,ñ	ᵛ,)	h̲h̲,ṣ	h̲h̲,ʿ	ᵛ,ṣ	ʿ,h̲	-ṭ,ṣ	-ñ,Ḍ	h̲,ᵛ
	En Düş. Sıc. Günü	İstasyonda Kayıtlar Mevcut Değildir												
	En Düş. Sıc.Yılı	İstasyonda Kayıtlar Mevcut Değildir												

Kaynak: Zonguldak Devlet Meteoroloji İşleri Müdürlüğü ʿṭh̲ñ.

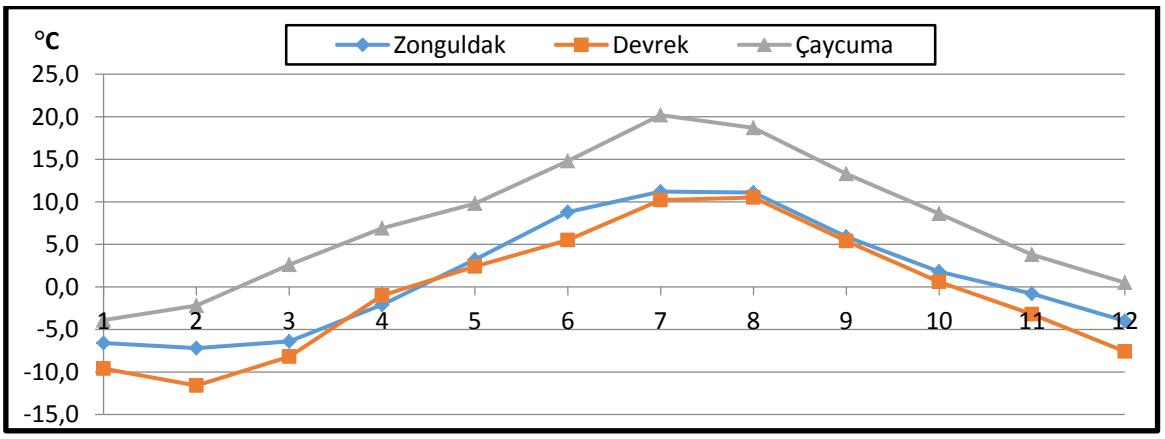

Şekil 1. 4. Seçilmiş İstasyonlarda Aylık En Düşük Sıcaklıkların Yıl İçindeki Seyri.

Bilindiği gibi estrem sıcaklıklar tarım faaliyetlerini etkilemektedir. Sıcaklıklığın O°C'nin altına düştüğü günler olarak belinen donlu günler Zonguldak ve Devrek istasyonları için aynı dönemler olan Kasım-Nisan ayları arasıdır. Don olayı başlangıç ve bitiş zamanları özellikle Çaycuma'daki tarımsal faaliyetler için önemlidir. Nitekim vadi tabanı ile doğu ve batı yamaçlarında seracılık ve meyvecilik faaliyetleri

yapılmaktadır. Don olaylarının başlangıç ve bitiş dönemlerindeki salınımlar seralara ve erken çiçek açan tarım ürünlerine zarar vermektedir. Çaycuma istasyonu verilerine göre don olayı görülebilen dönemler Kasım-Mart arasıdır. Özellikle don olaylarının başlangıç ve bitiş dönemlerindeki salınımlar tarımla uğraşan kesim için ciddi bir tehdit oluşturur. Diğer yandan yaz döneminde yaşanabilecek yüksek sıcaklıklar bitkilerde su açığı meydana getireceğinden sulamaya olan ihtiyacı arttırmaktadır.

İklim elemanları tarım, ulaşım v.b gibi faaliyetlere etki ettiği gibi hava kirliliği üzerinde de rol oynar. İklim elemanaları içerisinde sıcaklık ve bağıl nem bu faktörlerin başında gelir.

Hava kalitesini doğrudan ve dolaylı olarak etkileyen coğrafi faktörler, doğal ve beşeri faktörler olmak üzere iki kategoride değerlendirilebilir. Doğal faktörler topoğrafik ve iklimsel özelliklerden olan sıcaklık, nispi nem, yağış, basınç ve rüzgarlar, beşeri faktörler ise hızlı nüfus artışı, düzensiz kentleşme, gecekondulaşma, fosil yakıtlar, bireysel duyarlılık ve kurumsal denetim faktörleridir.[sh]

İklim ve onun elemanları olan doğal faktörlerden ısı terselmesi de kirlilik yoğunlaşması üzerinde oldukça belirleyicidir. Normal koşullar altında atmosfer içinde yükseldikçe soğuması gereken hava zaman zaman ısınıyorsa - ki bu durum karalar üzerinde geceleri veya sabahın erken saatlerinde sık sık görülebilir - bu olaya ısı terselmesi denir. Isı terselmesinin oluştuğu hava tabakası içinde terselmenin şiddeti oranında kuvvetli bir çökme hareketi oluşur. Kirletici kaynağı yoğun olan yerleşmelerde bu durum ya çok yoğun bir pus halini (smog) ya da yeteri kadar nem varsa sisi oluşturur. Eğer terselme tabakası yeryüzüne yakınsa ve onu etkileyecek başka bir meteorolojik hadise yoksa atmosfere katılan kirleticiler bu tabakanın altına kadar ulaşarak burada birikir ve bu tabakayı besleyerek kalınlığının, dolayısıyla kirletici yoğunlaşmasına neden olurlar[sc] .

Türkiye'de görülen hava kirliliği, genel anlamda daha çok evsel ısınma amaçlı kullanılan yakıtlardan ve motorlu kara taşıtlarından kaynaklanmaktadır. Özellikle de

---

[sh] İbrahim Kopar, Murat Zengin, " Coğrafi Faktöerlere Bağlı Olarak Erzurum Kentinde Hava Kalitesinin Zamansal ve Mekansal Değişiminin Belirlenmesi" *Türk Coğrafya Dergisi*, Sayı:ūñ, İstanbul ʿṭṭ), s. ūʿ.

[sc] Korkut A. Sungur, Barbaros Göneçgil, "Çeşitli İklim Elemanlarının Hava Kirliği Üzerine Etkileri", *Ankara Üniversitesi Türkiye Coğrafyası Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi*, Sayı:ş, Anakara ḫ))ñ , s.ñīḫ -ñīʿ.

konutlarda ısınma amaçlı kullanılan kömür ve fuel-oil gibi yakıtlardan çıkan her türlü kirletici, havanın kalitesizleşmesinde rol oynamaktadır[şñ]. Çaycuma Şehri'nde başta konut ve sanayi tesisleri olmak üzere kalitesiz fosil yakıtlarının yaygın kullanımının yanısıra, sahanın topoġrafyasından kaynaklanan ve sık sık yaşanan sıcaklık terselmesinin de etkisiyle hava kirliği daha yoġun görülmektedir. Filyos Çayı Vadisi içeriside yer alan Çaycuma Şehri'ne, doġu ve batısındaki yüksek sahalardan vadi tabanına doġru soġuk hava akımlarının olması ve özellikle kış aylarında yüksek sahalarda ki soġuk ve aġır havanın vadiye dolması sonucunda, yaşanan sıcaklık terselmesi nedeniyle bacalardan çıkan gazın normalde direkt yükselerek atmosfere karışması gerekirken, soġuk havanın aşaġıya doġru yaptıġı baskı nedeniyle bu gaz kültlesi yükselemeyip, zemine doġru inmekte ve bu da kirleticilerin şehrin üzerinde birikerek hava kirliğinin çok yoġun yaşanmasına sebep olmaktadır (Fotoġraf ẖ.ʿṭ -ẖ.ʿẖ).

Fotoğraf 1. 20. Çaycuma Şehri'nde Yoġun Bir Şekilde Görülen Hava Kirliliğinden Bir Görünüm (Veliköy Tepe'den).

[şñ] Nuriye Garipoġlu, *Türkiye Ortam Sorunları Coğrafyası (Hava, Su, Toprak Ekosistemleri Açısından),* YediTepe Yayınevi, İstanbul ʿṭẖẖ, s.ñ ī.

Fotoğraf 1. 21. Çaycuma Şehri'nde Sıcaklık Terselmesinin Güçlü Olduğu Zamanlarda Bacalardan Çıkan Kirleticiler Direkt Atmosfere Yükselemediğinden Şehrin Üzerine Çökerek Hava Kirliliğinin Yoğun Hissedilmesine Sebep Olmaktadır.

Kış aylarında hava kalitesinin düşmesi başta solunum yolları ve kalp hastalıklarının artmasına sebep olduğundan şehirlerdeki yaşam kalitesinin düşmesine sebep olmaktadır[şî] . Çaycuma şehrinde de kış aylarında hava kirliliği ciddi bir sorun oluşturmaktadır. Bu durum, başta yöre insanın yaşam kalitesini düşürmekte ve şehrin yaşanılabilirliğini olumsuz etkilemektedir. Şehirdeki hava kirliliğinin önüne geçilmek için kalitesiz ve ucuz fosil yakıtların kullanılması azaltılmalı, baca temizlikleri düzenli yapılmalı, sıcaklık terselmesinin güçlü olduğu günlerde akşam saatlerinde gerektiğinde kalorifer ilk yakış saatlerinin mahallelere göre belirlenmesi, gittikçe artan konutlaşma nedeniye denetçilerin, kalitesiz yakıt ve kalorifer bacası temizliği denetimlerinin artırması gerekmektdir. Bunun yanında şehirde doğalgaz kullanımına geçilmiş olmasına rağmen, ilçenin kömür yataklarına yakın olması nedeniyle halkın ucuz kömür elde etmesi nedeniyle, doğalgazı kömüre göre ekonomik bulmadığından doğalgaz kullanımı şuan sınırlı kalmaktadır. Çaycuma'da alternatif enerji kaynaklarından olan doğalgaz

[şî] Şermin Tağıl, "Balıkesir'de Hava Kirliliğinin Solunum Yolu Hastalıklarının Mekansal Dağılışı Üzerine Etkisi Anlamındajeo-İstatistik Teknikler", *Coğrafi Bilimler Dergisi*, Cilt :ū Sayı:ḫ, Ankara ʿtṭᵛ, s.ū ʿ-ūñ.

kullanımının yaygınlaşması için resmi kurumların denetim gücü daha yüksek bir şekilde kalitesiz ve kaçak kömür yakılmasını kontrol etmeli bunun yanında doğalgazın da kullanımı için özendirici kararlar alınmalıdır. Ayrıca Çay Mahallesi Atatürk Caddesi üzerinde vadi içerisinde çok katlı blok yapılaşmanın yoğun bir şekilde devam etmesi, vadiden şehir merkezine doğru esen yerel rüzgarların oluşumunu engellediğinden, bu kesimdeki blok ve çok katlı yapıların inşasına müsaade edilmemelidir.

1.2.2. Basınç ve Rüzgarlar

1.2.2.1 Basınç

Atmosferdeki gazların yüzeye uyguladığı basınca atmosfer basıncı denir. Atmosfer basıncı; ī ū ° enleminde, deniz yüzeyinde, ḫ ū °C sıcaklıkta ḫ ṭ ḫ ñ mb (ˇ ṣ ṭ mm veya ˁ),)ˁ inç) normal basınç, ḫ ṭ ḫ ñ mb'nin altında olan basınç değerine alçak basınç üstünde olan değer ise yüksek basınç olarak tanımlanmıştır[ṣū].

Bir bölgedeki basınç değerlerinin farklığının bilinmesi rüzgarlar için önemlidir. Nitekim rüzgarlar yüksek basınç alanlarından alçak basınç alanlarına doğru gelişen hava hareketleridir. İki nokta arasındaki basınç değerleri normal basınç (ˇ ṣ ṭ mm ya da ḫ ṭ ḫ ñ mb) düzeyinde ise rüzgar oluşmaz. Yüksek basınç ve alçak basınç arasındaki fark ne kadar fazla ise rüzgarın şiddeti de o kadar yüksek olur. Bu durum iklimi ve dolasıyla da günlük yaşamı etkiler. Tarım, ulaşım gibi alanlarda şiddetli rüzgarlar olumsuz etkiye yol açarken, rüzgar enerjisi için olumlu bir durum meydana getirir.

Bu çalışma için seçilen istasyonların basınç özellikleri incelendeğinde; Zonguldak'ta basınç ortalaması))).ṣ mb, Devrek'te ḫ ṭṭ ṣ.ī Çaycuma'da ise ḫ ṭ ḫ ī.ḫ mb olup normal basınç değerinden ḫ.ḫ mb daha yüksektir. Zonguldak ve Devrek'te ortalama basınç her zaman normal basınç (ḫ ṭ ḫ ñ mb) değerinin altındadır (Tablo:ḫ.ū Şekil:ḫ.ū).

[ṣū] Yusuf Dönmez., "Umumi Klimatoloji ve İklim Çalışmaları", *İstanbul Üniversitesi Yayınları No:3648, Fakülte Yayınları*, No: ñˁ īḌ, İzmir ḫ))ṭ, s. Ḍḫ.

Tablo 1. 5. Seçilmiş İstasyonlarda Aylık Ortalama ve Ekstrem Basınç Değerleri

İstas.	Basınç Grubu	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IS̲	S̲	S̲I	S̲II	Ort.
Zonguldak	Ort. Bas. (mb)	ḫṭ ṭ ʿ,ū	ḫṭ ṭ ḥ,ʿ	ḫṭ ṭ ṭ ,ī	))ᵛ,)	))Ḍ.ī	))ᵛ,ṣ	))ṣ,ṣ	))ᵛ,ʿ	ḫṭ ṭ ṭ ,ḥ	ḫṭ ṭ ʿ,ū	ḫṭ ṭ ʿ,ṣ	ḫṭ ṭ ʿ,ḥ	)))ˌ)
	En yük. Bas. (mb)	ḫṭ ʿᵛ,ʿ	ḫṭ ʿ ṭ ,ʿ	ḫṭ ʿʿ ,ʿ	ḫṭ ḥṣ,ʿ	ḫṭ ḫḥ,ñ	ḫṭ ṭ Ḍū	ḫṭ ṭ ṣ,ñ	ḫṭ ṭ ᵛ,ñ	ḫṭ ḫñ,ī	ḫṭ ḥṣ,ñ	ḫṭ ḥᵛ,)	ḫṭ ʿ Ḍū	ḫṭ ḥṣ,ñ
	En düş. Bas. (mb)	)ṣ) ,ḥ	)ᵛ Ḍ.ʿ	)ᵛ ū,ṭ	)ᵛ ṣ,Ḍ	)Ḍū,ṣ	)Ḍñ,ñ	)Ḍū,ḥ	)Ḍ.ṣ,ī	)Ḍū,ī	)Ḍ) ,ḥ	)ᵛ ū,ī	)ᵛᵛ,ʿ	)Ḍ. ,ṣ
Devrek	Ort. Bas. (mb)	ḫṭ ṭ) ,Ḍ	ḫṭ ṭ ᵛ,ṣ	ḫṭ ṭ ᵛ,ū	ḫṭ ṭ ū,ʿ	ḫṭ ṭ ī ,ū	ḫṭ ṭ ñ,ū	ḫṭ ṭ ʿ,ṭ	ḫṭ ṭ ñ,ʿ	ḫṭ ṭ ū,ᵛ	ḫṭ ṭ Ḍū	ḫṭ ḫṭ ,ṣ	ḫṭ ṭ Ḍṣ	ḫṭ ṭ ṣ,ī
	En yük. Bas. (mb)	ḫṭ ʿ Ḍ.ñ	ḫṭ ʿ ñ,ᵛ	ḫṭ ʿ ī ,ṭ	ḫṭ ḥṣ,ʿ	ḫṭ ḫñ,ᵛ	ḫṭ ḫʿ,)	ḫṭ ḫṭ ,Ḍ	ḫṭ ḫḥ,ī	ḫṭ ḥṣ,ñ	ḫṭ ḥ) ,ṣ	ḫṭ ʿʿ ,ṣ	ḫṭ ʿ ṣ,Ḍ	ḫṭ ḫḌ)
	En düş. Bas. (mb)	)Ḍ) ,ñ	))ḥ,)	)Ḍ.ṣ,ñ	)Ḍñ,ᵛ	))ī ,ī	))ī ,ḥ	))ḥ,ʿ	))ʿ,ṣ	))ū,)	))ū,Ḍ	)Ḍñ,ñ	))ṭ ,ṣ	))ṭ ,Ḍ
Çaycuma	Ort. Bas. (mb)	ḫṭ ḫḌṭ	ḫṭ ḫū,ṭ	ḫṭ ḫʿ,ñ	ḫṭ ḫī ,ṭ	ḫṭ ḫʿ ,ñ	ḫṭ ḫṭ ,ñ	ḫṭ ṭ) ,ṣ	ḫṭ ḫṭ ,ʿ	ḫṭ ḫḌ.Ḍ	ḫṭ ḥṣ,ḥ	ḫṭ ḥṣ,ñ	ḫṭ ḥṣ,ḥ	ḫṭ ḫī ,ḥ
	En yük. Bas. (mb)	ḫṭ ī ī ,ḥ	ḫṭ ñḌ)	ḫṭ ñū,Ḍ	ḫṭ ʿ Ḍṭ	ḫṭ ʿ ū,ᵛ	ḫṭ ʿ ñ,ī	ḫṭ ʿ ñ,ḥ	ḫṭ ʿ Ḍ.ñ	ḫṭ ʿ ī ,ᵛ	ḫṭ ñʿ,)	ḫṭ ñī ,ʿ	ḫṭ ī ʿ ,ḥ	ḫṭ ñḥ,Ḍ
	En düş. Bas. (mb)	))ī ,ḥ	))ī ,ñ	)Ḍ) ,ṣ	))ᵛ,ṭ	))Ḍ.Ḍ	)))ˌṭ	))Ḍ)	))Ḍ.ñ	))ᵛ,ṣ	)))ˌī	)Ḍñ,)	))ḥ,ī	))ū,ʿ

Kaynak: Zonguldak Devlet Meteoroloji İşleri Müdürlüğü (ʿṭḥñ).

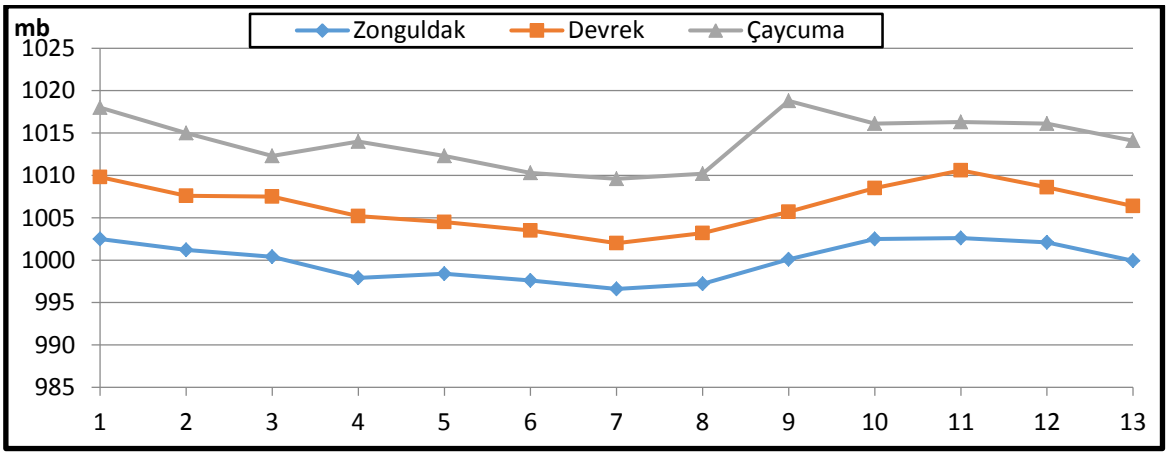

Şekil 1. 5. Seçilmiş İstasyonlarda Ortalama Basıncın Yıl İçindeki Seyri.

En yüksek basınç değerleri her üç istasyon içinde Ocak ayında görülür. Zonguldak'ta ḫṭʿᵛ,ʿ mb, Devrek'te ḫṭʿḌ.ñ mb ve Çaycuma istasyonunda ise ḫṭ ī̄,ḥ mb olarak ölçülmüştür. Sıcaklık değerleri ile basınç arasında negatif korelasyon söz konusudur. Soğuyarak alçalan hava kültlelerinin yeryüzüne yaptığı etki olarak bilinen termik yüksek basınç sıcaklığın düşmesine bağlı olarak gerçekleşir. Sıcaklığın düşmeye

başladığı sonbahar aylarından itibaren basınç yükselir. Sıcaklık değerlerinin en düşük olduğu kış aylarında en yüksek, aylık ortalama basınç değerlerine ulaşıldığı görülür.

1.2.2.2 Rüzgarlar

Rüzgar yönünün ve frekansının bilinmesinin iklimler ve özellikle günlük hava koşulları bakımından önemi vardır. Çünkü rüzgarlar, kendilerini oluşturan hava kültlelerinin özelliklerine göre sıcaklık, soğukluk verebilirler, nem getirirler veya çevreyi kuruturlar. Çünkü karadan denize doğru esen rüzgarlar, fazla dalga yapmazken, açık denizden karaya doğru esenler büyük fırtınalara neden olur. Örneğin Karadeniz'de Yıldız ve Karayel fırtınası güçlü ve tehlikeli olmaktadır. Lodos Kuzey Marmara'da tehlikeli iken, Kardeniz kıyılarında zararlı değildir.[§§] Uçuşlarda ve deniz yolculuklarında, şehirlerin tarım alanlarının ve sanayi tesislerinin kuruluş yeri seçiminde hakim rüzgar yönünün bilinmesi önemlidir.[§ᵛ]

Rüzgar oluşumuna ve yönüne coğrafi konum etki eder. Bir bölgenin karaların iç kesimi veya kıyıda olması ile yeryüzü şekilleri rüzgar yönü için önemlidir. Kara ve denizler arasındaki mevsim ya da gece gündüz durumuna göre oluşan sıcaklık farklılıkları basınç merkezlerinin oluşmasına ve dolayısıyla ortaya çıkan hava akımlarının da yönü üzerinde etkili olmaktadır. Kara ve denizlerin yüzey sıcaklıkları mevsimlere bağlı olarak değiştiğinden, rüzgarın karadan denize ve denziden karaya olan yönünde belirleyici olur. Karalar denizlere göre erken ısınır erken soğur. Deniz yüzeyleri ise karaların tam tersine geç ısınıp geç soğur. Gündüzleri deniz yüzeyleri karalara göre daha serin, geceleri ise daha sıcaktır. Buna göre yazın, genel olarak denizlerden karalara doğru, kışın ise karalardan denizlere doğru bir hava akımı meydana gelir. Benzer bir durum gündüz ve gece arasında da söz konusudur. Gündüzleri denizden karaya doğru gelişen hava hareketi, geceleri karadan denize yönelmektedir.

Yeryüzü şekilleri de hava akımlarının oluşumu ve yönüne etki etmektedir. Nitekim gündüzleri dağlık alanlar belirli bir yükseltiye kadar vadilere göre daha fazla ısındığından AB alanı durumuna gelir, daha soğuk olan vadilerden (YB) dağlara (AB) doğru *vadi meltemleri* gelişir. Buna karşın geceleri vadiler korunaklı olduğu için fazla

---

[§§] Oğuz Erol, *Genel Klimatoloji*, Çantay Kitabevi ū.Baskı, İstanbul ẖ))), s.ẖᶜī -ẖᶜū.

[§ᵛ] Zerrin Karakuzulu, *Karadeniz Ereğli İlçesinin Coğrafyası*, Basılmamış Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum ᶜ ṭṭᶜ, s. ūş.

soğumaz, dağlık alanlar soğuyarak YB alanı halini alır. Bunun sonucunda geceleri dağlardan (YB) vadilere (AB) doğru *dağ meltemleri* oluşur.

Sıcaklık durumuna bağlı olarak gelişen rüzgarlar iki basınç merkezi arasında yer değiştirirler. Yeryüzü şekilleri ise hakim rüzgar yönü üzerinde belirleyici olmaktadır. Örneğin saha içersinde güney-kuzey yönlü geniş bir vadi içerisinde uzanan Filyos Vadisi, hakim rüzgar yönünün güney olmasında belirleyici olmuştur. Yine aynı nedenle kuzey ikinci hakim yön özellliğini kazanmıştır.

Araştırma sahasında yer alan Çaycuma Meteoroloji İstasyonu verilerine göre yıllık ṣṭ)ñ esme sayısı ve Ż ñī,ḫ frekans deġeri ile güney ilk sırada yer alır. Bunu Ż ᶜṭ ile kuzey, Ż ḫū,ū ile güneydoğu ve ḫḫ,Ḍile kuzey batı yönü izler. Buna göre sahada hakim rüzgar yönü güneydir (Tablo:ḫ.ṣ Şekil:ḫ.ṣ).

Mevsimlere göre rüzgar yönleri incelediğinde bütün mevsimlerde güney yönü ilk sırada yer alır. Güney yönünden esen rüzgarların diġer yönlerden esen rüzgarlara oranı, ilkbahar (Ż ᶜḌ,ᶜ) ve yaz (Ż ᶜ Ḍ,ū)mevsimlerinde sonbahar (Żñṣ,ī) ve kış (ī ᶜ,ᵛ) mevsimlere göre daha düşüktür. Başka bir ifadeyle, sonbahar ve kış aylarında güney sektörlü rüzgarlar daha etkili olurlar. Buna karşın ilkbahar (Ż ᶜū,ñ) ve yaz (Ż ᶜī,ᶜ) mevsimlerinde kuzey sektörlü rüzgarların oranlarının, sonbahar (Ż ḫū,ḫ) ve kışa (Ż ḫū,ṣ) göre arttığı görülür (Tablo:ḫ.ṣ Şekil:ḫ.ṣ). Bu durum kara ve denizlerin farklı ısınması ve soğumasıyla izah edilebilir. İlkbahardan itibaren ısınmaya başlayan karalar AB alanı durumunu alırken karalara göre soğuk, yani YB durumunda olan denizlerden karalara doğru rüzgarlar gelişir. Sonbahardan itibaren hızlı bir şekilde karaların soğumasıyla bu kez rüzgar karalardan denizlere doğru eser.

Tablo 1. 6. Çaycuma'da Rüzgârın Mevsimlere Göre Dağılımı (ᶜṭṭᵛ -ᶜṭḫñ)

Yönler	Mevsimler, Esme Sayıları ve Frekansları									
	İlkbahar		Yaz		Sonbahar		Kış		Yıllık	
	Esme Sayısı	% Frekansı	Esme Sayısı	% Frekansı	Esme Sayısı	% Frekansı	Esme Sayısı	% Frekansı	Esme Sayısı	% Frekansı
N	ḫḫᶜṭ	ᶜū,ñ	ḫṭ ī)	ᶜī ,ᶜ	ṣḌ	ḫū,ḫ	ᵛḫī	ḫū,ṣ	ñūᵛᶜ	ᶜṭ ,ṭ
NE	ᶜ i ṭ	ū,i	ᶜūū	ū,)	ḫ)ᵛ	ī ,ñ	ḫūᵛ	ñ,i	Ḍī)	ī ,ᵛ
E	ᶜī ñ	ū,ū	ᶜūū	ū,)	ñṭṭ	ṣ,ṣ	ᶜṭ ᵛ	ī ,ū	ḫṭ ṭ ū	ū,ṣ
SE	ṣṭ ñ	ḫñ,ṣ	ūī ᵛ	ḫᶜ,ṣ	Ḍḫū	ḫᵛ,)	Ḍ ṣ	ḫᵛ,ᵛ	ᶜᵛᵛḫ	ḫū,ū
S	ḫᶜī ᵛ	ᶜḌᶜ	ḫᶜñ)	ᶜḌū	ḫṣūṣ	ñṣ,ī	ḫ) ūḫ	ī ᶜ,ᵛ	ṣṭ) ñ	ñī ,ḫ
SW	ḫ)ᵛ	ī ,ū	ḫñū	ñ,ḫ	ᶜī Ḍ	ū,ū	ᶜḌ	ṣ,ñ	Ḍṣᵛ	ī ,Ḍ
W	ḫḌū	ī ,ᶜ	ḫḫ)	ᶜ,ᵛ	ḫī ᶜ	ñ,ḫ	ḫṣḫ	ñ,ū	ṣṭ ᵛ	ñ,ī
NW	ūḌū	ḫñ,ᶜ	ᵛī ī	ḫᵛ,ḫ	ūṭ ñ	ḫḫ,ḫ	ᶜḌñ	ṣ,ᶜ	ᶜḫḫū	ḫḫ,Ḍ
Toplam	ī ī ᶜṭ	ḫṭ ṭ ,ṭ	ī ñī ñ	ḫṭ ṭ ,ṭ	ī ūūṭ	ḫṭ ṭ ,ṭ	ī ūṣṣ	ḫṭ ṭ ,ṭ	ḫᵛ Ḍ)	ḫṭ ṭ ,ṭ

Kaynak: Çaycuma Kokaksu Devlet Meteoroloji İstasyonu.

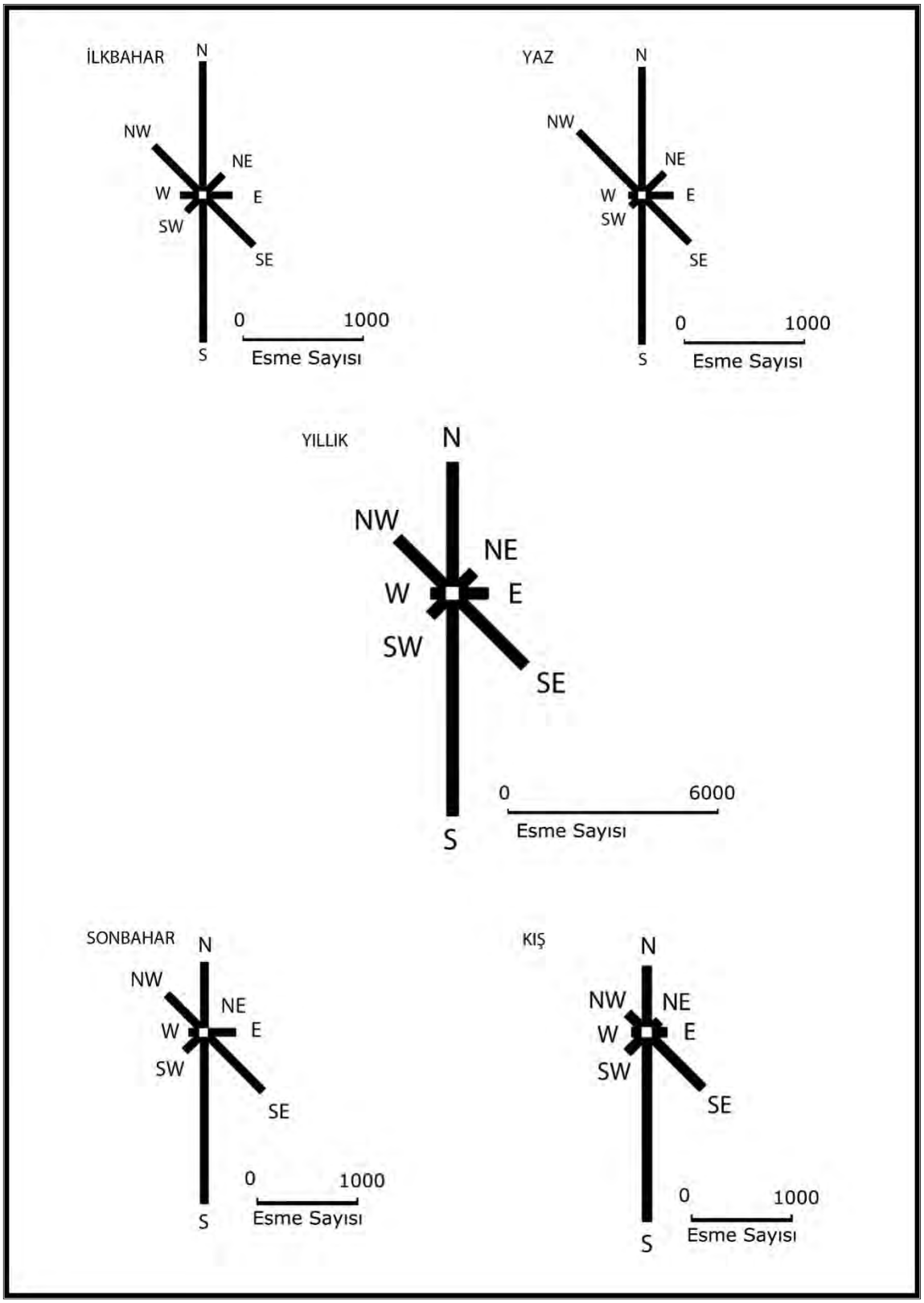

Şekil 1. 6. Çaycuma'da Yıllık ve Mevsimlere Göre Rüzgâr Frekans Gülleri.

Bir bölgedeki hakim rüzgar yönünün bilinmesi, yerleşmeleri sanayi sahalarının havayı kirletici etkisinden korumak amacıyla doğru yerlere kurulması konusunda önemlidir. Sanayi bölgelerindeki fabrikaların bacalarından çıkan gazların rüzgarla yerleşim yerlerinin olduğu kesimlere taşınması hava kirliğine neden olmaktadır. Çaycuma'da büyük sanayi tesisleri şehrin güneyine, yani hakim rüzgar yönünde kurulmuştur. Özellikle Çaycuma şehrinin hemen güneyinde, Organize Sanayi Bölgesi'ndeki fabrikar ile Oyka Kağıt, Yurtbay Tuğla fabrikaları hakin rüzgar yönü üzerindedir. Çaycuma'da hakim rüzgar yönleri olan güney-kuzey hattı üzerinde olan bu fabrikaların bacasından çıkan kirleticiler, rüzgarın güneyden etkili olduğu zamanlarda Çaycuma şehrini, kuzeyden etkili olduğunda da Perşembe kasabası ve yakın çevresindeki yerleşmeleri olumsuz etkilenmektedir.

Çaycuma ilçesinde etkili olan kuzey yönlü rüzgarlar; Karayel, Yıldız ve Poyraz'dır. Kuzeyden esen bu rüzgarlar yaz aylarında havada serinletici etki oluşturmaktadırlar. Diğer yandan yaz aylarında esen kuzey yönlü rüzgarların etkili olduğu günlerde deniz suyu sıcaklığını düşürdüğü için, kıyı kesimindeki denize girme süresini de olumsuz etkiler. Kış aylarında güçlü ve sürekli estikleri dönemlerde sıcaklığı iyice düşürürler.

Araştırma sahası kuzey yönlü rüzgarlara kıyı kesiminde Tepelik alanlar nedeniyle kısmen kapalı olsa da Filyos Çayı Vadisi'nin kuzey-güney doğrultulu uzantısı nedeniyle iç kesimlere kadar sokulabilmektedir. Batı ve doğu yönünde esme sayılarının az olmasında, kabaca kuzey-güney doğrultuda sıralanan sırt ve Tepeler nedeniyle Filyos vadi tabanının rüzgarlara nispeten kapalı olmasının rolü olduğu söylenebilir. Bu yükseltileri aşabilen rüzgarlar zaman zaman fön karakteri gösterebilmektedir.

Zonguldak Meteoroloji İstasyonu verilerine göre yıllık ūh^{c}Dş esme sayısı ve Ż^{c}ş,ş frekans değeri ile güneydoğu ilk sırada yer alır. Bunu Żh̄i,ş ile kuzey, Ż h̄i,ī ile kuzeybatı ve Ż h̄ñ,ş ile güney yönü izler. Buna göre sahada hakim rüzgar yönü güneydoğudur (Tablo:h̄.^{v} Şekil :h̄.^{v}).

Mevsimlere göre rüzgar yönleri incelediğinde bütün mevsimlerde güneydoğu yönü ilk sırada yer alır. Güneydoğu yönünden esen rüzgarların diğer yönlerden esen rüzgarlara oranı, ilkbahar (Ż h̄),Ḍ) ve kış (Ż^{c}ş) mevsimlerinde sonbahar (Ż ñh̄,h̄) ve yaz (Ż^{cv},ī) mevsimlere göre daha düşüktür. Başka bir ifadeyle sonbahar ve kış aylarında güneydoğu sektörlü rüzgarlar daha etkili durumdadır. Buna karşın ilkbaharda

ṣñ

batı (Ż ẖ˅,)) ve kuzeybatı (Ż ẖḌṣ) yönlü razgarların güneydoğudan sonra etkili olduġu yönlerdir. Yaz (Ż ẖ),ᶜ) mevsimlerinde kuzey sektörlü rüzgarların oranlarının sonbahar (Ż ẖñ,ī) ve kışa (Ż ẖẖ,ī) göre arttığı görülür. Bu durum kara ve denizlerin farklı ısınması ve soġumasıyla izah edilebilir.

Tablo 1. 7. Zonguldak'ta Rüzgârın Mevsimlere Göre Dağılımı (ẖ)ṣṭ -ᶜṭẖñ)

Yönler	Mevsimler, Esme Sayıları ve Frekansları									
	İlkbahar		Yaz		Sonbahar		Kış		Yıllık	
	Esme Sayısı	% Frekansı	Esme Sayısı	% Frekansı	Esme Sayısı	% Frekansı	Esme Sayısı	% Frekansı	Esme Sayısı	% Frekansı
N	ṣ˅ṣẖ	ẖī,ẖ	)ṣ˅)	ẖ),ū	ṣñṣū	ẖñ,ī	ūī Ḍ	ẖẖ,ī	ᶜḌ Ḍ′	ẖī,ṣ
NE	ᶜñᶜẖ	ī,Ḍ	ᶜñᶜī	ī,˅	ᶜṣḌ	ū,˅	ᶜ˅ẖṭ	ū,ṣ	ẖṭṭñū	ū,ᶜ
E	ññṣᶜ	˅,ṭ	īṭṣñ	Ḍᶜ	ñ˅ī˅	˅,)	ñ)ṭū	Ḍẖ	ẖūṭ˅˅	˅,Ḍ
SE	)īṣī	ẖ),Ḍ	ẖñṣᶜṣ	ᶜ˅,ī	ẖūṣ˅ñ	ññ,ẖ	ẖᶜūᶜñ	ᶜṣ,ṭ	ūẖᶜḌṣ	ᶜṣ,ṣ
S	ūñīḌ	ẖẖ,ᶜ	īẖṣū	Ḍī	˅ṭᶜ˅	ẖī,Ḍ	)ṣ)˅	ᶜṭ,ẖ	ᶜṣᶜñ˅	ẖñ,ṣ
SW	ñẖ˅)	ṣ,ṣ	ẖḌ)ᶜ	ñ,Ḍ	ᶜñūẖ	ū,ṭ	ñ˅ṣñ	˅,Ḍ	ẖẖẖḌū	ū,Ḍ
W	Ḍūīṣ	ẖ˅,)	ūṣẖṭ	ẖẖ,ñ	ñḌ)ī	Ḍᶜ	ūᶜñī	ẖṭ,)	ᶜñᶜḌī	ẖᶜ,ẖ
NW	ḌḌ)ī	ẖḌṣ	Ḍñūū	ẖṣ,Ḍ	ūūḌḌ	ẖẖ,Ḍ	ī)ᶜī	ẖṭ,ᶜ	ᶜ˅˅ṣẖ	ẖī,ī
Toplam	ī˅Ḍū	ẖṭṭ,ṭ	ī)˅ẖī	ẖṭṭ,ṭ	ī˅ñᶜū	ẖṭṭ,ṭ	īḌñḌ	ẖṭṭ,ṭ	ẖ)ñẖūᶜ	ẖṭṭ

Kaynak: Zonguldak Devlet Meteoroloji İşleri Müdürlüġü

Zonguldak kıyı kesiminde yer aldığından Kardeniz'den gelen rüzgarlara çok açık bir konumdadır. Yine Balkanlardan gelen hava kültleleri ile Çaycuma'da olduġu gibi güneyindeki yüksek sahalardan gelen rüzgarlardan etkilenmektedir. Zonguldak' ın esme sayılarının Çaycuma istasyonuna göre çok fark göstermesinin temel sebebi rasat süresinden kaynaklanmaktadır.

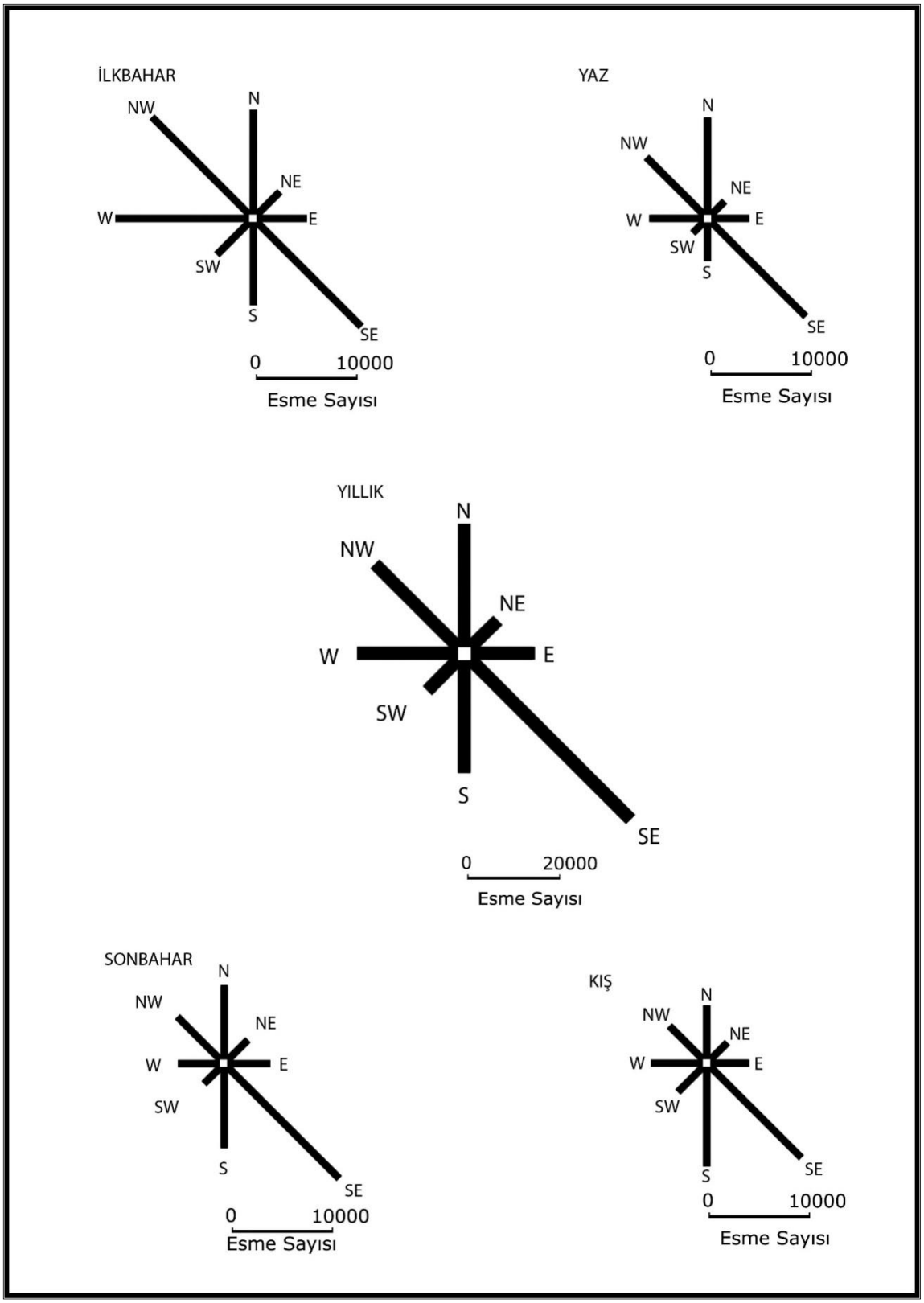

Şekil 1. 7. Zonguldak'ta Yıllık ve Mevsimlere Göre Rüzgâr Frekans Gülleri.

Devrek Meteoroloji İstasyonu verilerine göre yıllık ṣḥᶜḌṭ esme sayısı ve Ż ᶜᶜ,) frekans deġeri ile güneybatı ilk sırada yer alır. Bunu Żᶜḥ,ū ile kuzey, Ż ḫḌ ile güney ve Ż ḫū,ñ ile kuzeydoġu yönü izler. Buna göre sahada hakim rüzgar yönü güneybatıdır (Tablo:ḫ.Ḍ Şekil:ḫ.Ḍ).

Devrek, batıdaki daġlık kesim ve batı yönünden yani Balkanlardan gelen hava kültlelerinin etkisi altında kalmaktadır. Ayrıca Devrek Çayı'nın kabaca uzandığı kuzey güney yönüde rüzgarın bu koridora kanalize olmsına ve dolayısıyla kuzeybatı yönünden sonra en çok esme sayısının görüldüġü yönler olmuştur.

Tablo 1. 8. Devrek'te Rüzgârın Mevsimlere Göre Dağılımı.

Yönler	Mevsimler, Esme Sayıları ve Frekansları									
	İlkbahar		Yaz		Sonbahar		Kış		Yıllık	
	Esme Sayısı	% Frekansı	Esme Sayısı	% Frekansı	Esme Sayısı	% Frekansı	Esme Sayısı	% Frekansı	Esme Sayısı	% Frekansı
N	ḫūi ḌḌ	ᶜᶜ,)	ḫṣ i i Ḍ	ᶜ i ,i	ḫñᵛᶜ Ḍ	ᶜṭ ,)	ḫḫᵛ i i	ḫᵛ,ṣ	ūᵛ i ṭ Ḍ	ᶜḥ,ū
NE	ḫḫṭ ī Ḍ	ḫṣ,i	ḫṭ))ᶜ	ḫṣ,ñ	)ṣṣ ī	ḫi ,ᵛ	) ḫḫᶜ	ḫñ,ṣ	ī ṭ Ḍḫṣ	ḫū,ñ
E	ī ḌḌḌ	ᵛ,ᶜ	ī) ūᶜ	ᵛ,i	ūī i ṭ ṭ	Ḍᶜ	ī ṣ t Ḍ	ṣ,)	ḫ) Ḍ Ḍ	ᵛ,i
SE	ḫūᶜ ṭ	ᶜ,ᶜ	ḫᵛ ṭ ī	ᶜ,ū	ᶜḫṣ Ḍ	ñ,ñ	ᶜṣ ī ṭ	ñ,)	Ḍ ñᶜ	ñ
S	ḫᶜᵛṣ t	ḫD)	ḫḫī ī ṭ	ḫᵛ,ṭ	ḫṭ ñᶜ Ḍ	ḫū,ᵛ	ḫñūṭ ī	ᶜṭ ,ᶜ	ī Ḍ ñᶜ	ḫD
SW	ḫññᶜ Ḍ	ḫ),ᵛ	ḫññṣ Ḍ	ḫ) ,Ḍ	ḫṣ)ṣ Ḍ	ᶜū,Ḍ	ḫᵛṣḫṣ	ᶜṣ,ñ	ṣḫᶜ Ḍ	ᶜᶜ,)
W	ūṣᶜ ī	Ḍñ	ī Ḍ Ḍ	ᵛ,ḫ	ī ᵛᶜ ṭ	ᵛ,ᶜ	ūṣ t ṭ	Ḍī	ᶜṭ ᵛū ᶜ	ᵛ,Ḍ
NW	ᶜ) ḫᶜ	ī ,ñ	ñṣūṣ	ū,ī	ᶜṣᵛᶜ	ī ,ḫ	ᶜṭ Ḍ	ñ,ḫ	ḫḫñᶜ ṭ	ī ,ᶜ
Toplam	ṣᵛūṣ Ḍ	ḫṭ t ,t	ṣᵛñṣ Ḍ	ḫṭ t ,t	ṣūṣ ī Ḍ	ḫṭ t ,t	ṣṣ) ṭ ī	ḫṭ t ,t	ᶜṣᵛ ī ḌḌ	ḫṭ t

Kaynak: Zonguldak Devlet Meteoroloji İşleri Müdürlüġü (ḫ)ṣī -ᶜṭḫñ) .

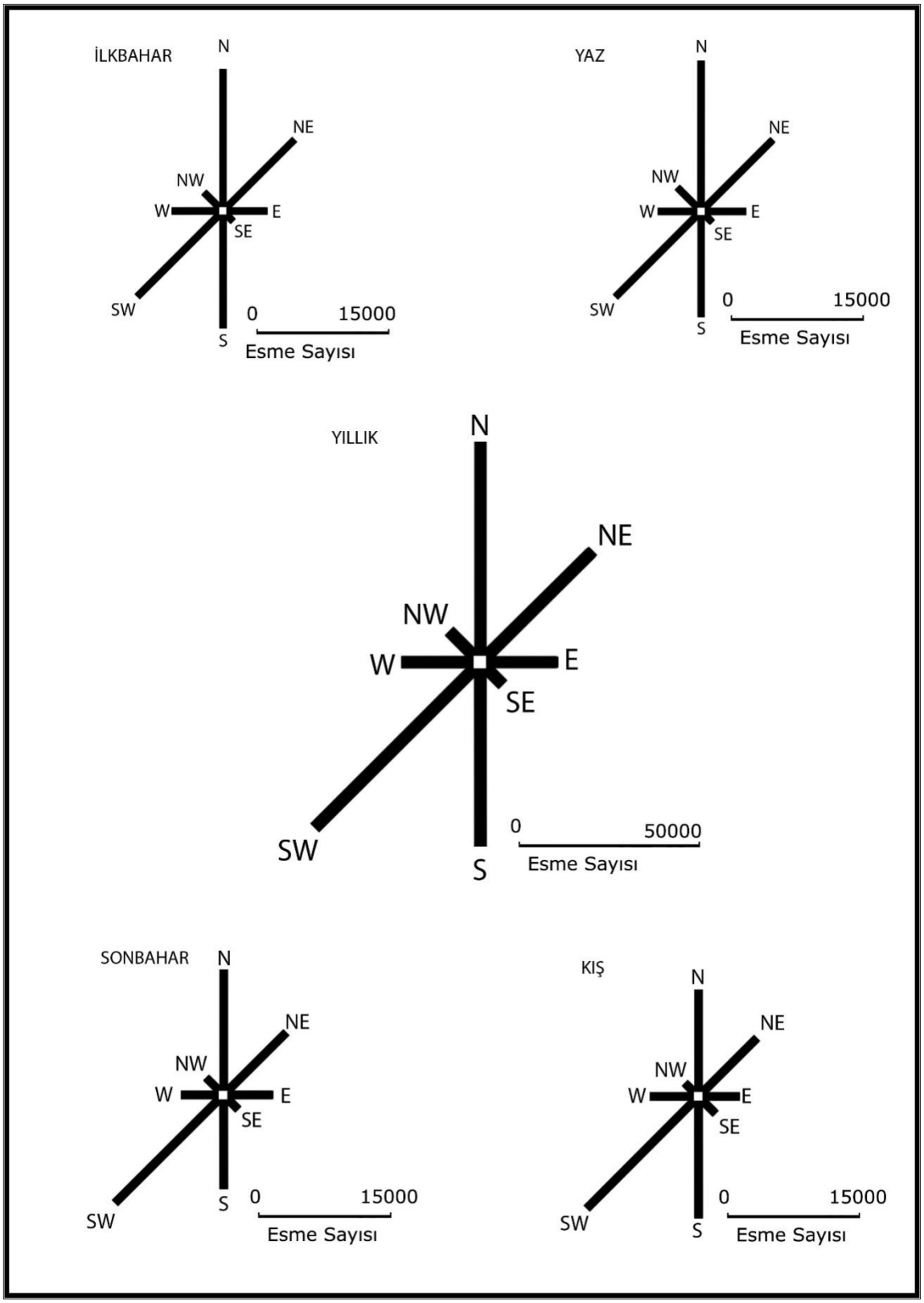

Şekil 1. 8. Devrek'te Yıllık ve Mevsimlere Göre Rüzgâr Frekans Gülleri.

İnceleme sahası ve yakın çevresinde yer alan meteoroloji istasyonlarının verileri değerlendirildiğinde; her üç istasyonda da güney yönlü rüzgarların daha çok etkili olduğu ve kuzeydeki Karedeniz nedeniyle güney kuzey yönlü akımın daha çok etkili olduğu görülmüştür. Güney kesimdeki dağlık sahalardan Karadeniz'e doğru ve Karadeniz'den de karaya doğru rüzgarlar yeryüzü şekillerinden de etkilenerek bölge genelinde kuzey-güney hattında çok daha etkili olmaktadır.

Rüzgarların hakim yönleri kadar esme sayıları ve hızları da çok önemlidir. Rüzgar hızının çok şiddetli olduğu, fırtına ve kasırgalar nedeniyle başta deniz ulaşımı olmak üzere, yıkıcı gücü ile de olumsuzluklara sebep olduğu gibi, yaz ayalarında hava serinletici etkisi yanında belirli bir şiddette estiğinde rüzgar gücünden faydalanarak enerji elde etme gibi önemli faydaları da vardır.

1.2.3. Bağıl Nem ve Bulutluluk

Belirli bir sıcaklıkta havanın taşıyabileceği en yüksek su buharının, o anda havadaki mevcut su buharına oranıdır[sD]. Bir sahada yağış oluşabilmesi için bağıl nemin Ż ḫṭṭ olması gerekir. Bunun için de havadaki mutlak nemin doyma noktasına ulaşması gerekir. Mutlak nemin doyma noktasına ulaşabilmesi için ya havadaki nem miktarının artması ya da sıcaklığın azalması ve buna bağlı olarak da doyma noktasının düşmesi gerekir.

Türkiye'de genel olarak bağıl nemliliğin yıllık seyrinde kış aylarında yüksek, yaz aylarında ise düşük oranların olduğu görülür. Ülkenin büyük bir kesiminde sıcaklığın yüksek zeminin kuru ve bulutluluğun son derece az olduğu yaz dönemlerinde bağıl nem oranları düşüktür. Buna karşılık, sıcaklığın düşük, aynı zamanda cephe faaliyetlerine bağlı olarak nemli hava akımlarının daha etkin olduğu kış aylarında, bağıl nem oranı yüksektir. Bu nedenle sıcaklığın yıllık seyri ile ülkeyi etkileyen hava kültleleri ve bağıl nemlilik arasında güçlü bir ilişkinin bulunduğu söylenebilir[s)] .

Türkiye'nin büyük bir kesiminde Mart ve Nisan aylarından itibaren sıcaklığın yükselişi ile birlikte bağıl nem oranları azalmaya başlar. Temmuz ve Ağustos aylarında en düşük değerler gözlenir. Bu aylardan sonra sıcaklığın azalması ve nemli hava

---

[sD] Umran E. Çölaşan, *Türkiye İklim Kulavuzu*, Ongun Kardeşler Mabaası, Ankara ḫ)^ṭ, s.ñ
[s)] Asaf Koçman, *Türkiye İklimi*, s.ī̱ḫ -ī^ς.

kültlelerinin giderek etkili olmaya başlaması ile bağıl nem oranlarında tekrar artış görüldüğünden en yüksek oranlar Aralık ve Ocak aylarında görülür. Bu durum Türkiye'yi mevsimlere göre etkileyen ve termik koşulları değiştiren hava kültlelerinin, bağıl nem oranlarını da etkilemesinden kaynaklanmaktadır. Türkiye'de yıllık ortalama bağıl nemin en yüksek olduğu Karadeniz kıyı kuşağı ile Akdeniz ve Marmara kıyılarında bağıl nemliliğin yıl boyunca mevsimlere göre pek az değiştiği dikkati çeken önemli bir özelliktir. Nemli hava akımlarının sürekli etkisi altında kalan bu kıyı bölgelerinin büyük bir kısmında bağıl nem yazın kıştan daha yüksektir veya aylar arasında büyük farklar görülmemektedir. Karedeniz ve Marmara kıyılarında yıllık ortalama Ż^{v}ū -Ḍṭ'den az olmayan bağıl nemlilik, Akdeniz kıyılarında Ż^{v}ṭ -^{v}ū, Ege kıyılarında Ż^{v}ṭ civarındadır. Türkiye'de bağıl nemlilik bakımından en düşük değerleri Güneydoğu Anadolu gösterir ve bunu İç Anadolu'nun merkezi kısımları izler. Buralarda bağıl nemlilik Żūṭ -ṣṭ arasında dır[vṭ] ..

Zonguldak'ta aylık ortalama bağıl nem oranlarına bakıldığında Kasım – Nisan döneminde yıllık oratalamanın altında olduğu, yılın diğer döneminde ise ortalamanın üzerinde olduğu gözlenir (Tablo:ḫ.) Şekil:ḫ.)). Genel olarak bağıl nem ile sıcaklık arasında ters orantı vardır. Ancak Zonguldak'ta bağıl nemin aylara göre dağılışının bu genellemeden farklı olduğu dikkati çeker. Bunun nedeni Karadeniz kıyılarında yaz mevsiminde denizden karaya doğru esen ve dağ yamaçlarında yükselmeye zorlanan rüzgarların dağların dış eteklerindeki kıyı istasyonlarında yazın havanın nisbi nemliliğini yükseltmesiyle izah edilebilir[vḫ].

Tablo 1. 9. Seçilmiş İstasyonlarda Aylık Ortalama Nisbi Nem Değerleri (Ż)

İstasyon	Rasat Süresi	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Yıllık
Zonguldak	(ḫ)ṣṭ -^{c}ṭ ḫñ)	ṣḌḌ	ṣḌū	ṣḌ)	ṣ),^{c}	^{v}^{c},ḫ	^{v}ṭ,^{v}	^{v}^{c},ū	^{v}^{c},^{v}	^{v}ḫ,Ḍ	^{v}^{c},^{c}	ṣ^{v},^{v}	ṣ^{v},^{c}	^{v}ṭ,^{c}
Devrek	(ḫ)ṣī -^{c}ṭṭ^{v})	^{v}ḫ,ī	ṣ),ī	ṣū,ṭ	ṣ^{c},ṭ	ṣ^{c},Ḍ	ṣñ,ñ	ṣ^{c},ṣ	ṣñ,^{v}	ṣṣ,ṭ	ṣṣ,ī	ṣ),ī	^{v}^{c},ṭ	ṣṣ,^{c}
Çaycuma	(^{c}ṭṭ^{v} -^{c}ṭ ḫñ)	Ḍī,ī	Ḍñ,ū	Ḍ,ṣ	^{v}),ū	^{v}),ī	^{v}^{v},)	^{v}Ḍ^{c}	^{v}ḌḌ	Ḍḫ,)	Ḍḫ,^{c}	Ḍñ,ḫ	Ḍī,^{v}	Ḍḫ,ḫ

Kaynak: Zonguldak Devlet Meteoroloji İşleri Müdürlüğü

[vṭ] Koçman, *Türkiye İklimi*, s. ī^{c}.
[vḫ] Sırrı Erinç, *Klimatoloji ve Metodları,* s. ñī).

ş)

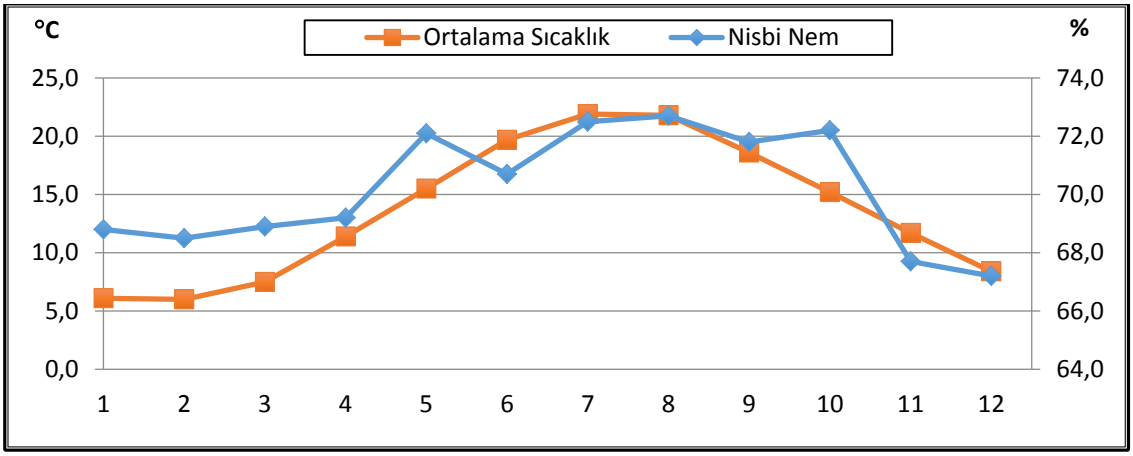

Şekil 1. 9. Zonguldak İstasyonunda Ortalama Sıcaklık – Nisbi Nem Durumu

Devrek İstsyonu verilerine göre; yıllık ortalama nisbi nem oranı Ż şş.ᶜ 'dir. Bu oranla Zonguldak (Ż ᵛt. ᶜ) ve Çaycuma'ya (Ż Ḍẖ.ẖ) göre daha düşüktür. Yıllık seyirde nisbi nemin Mart-Eylül arasında yıllık ortalamanın altına düştüğü Kasım–Mart dönemlerinde ise yıllık ortalamanın üzerinde seyrettiği gözlenir (Toblo:ẖ.) Şekil:ẖ.ḫṭ). Bu durumu sıcaklık ile bağıl nem arasındaki ters orantıyla açıklayabiliriz.

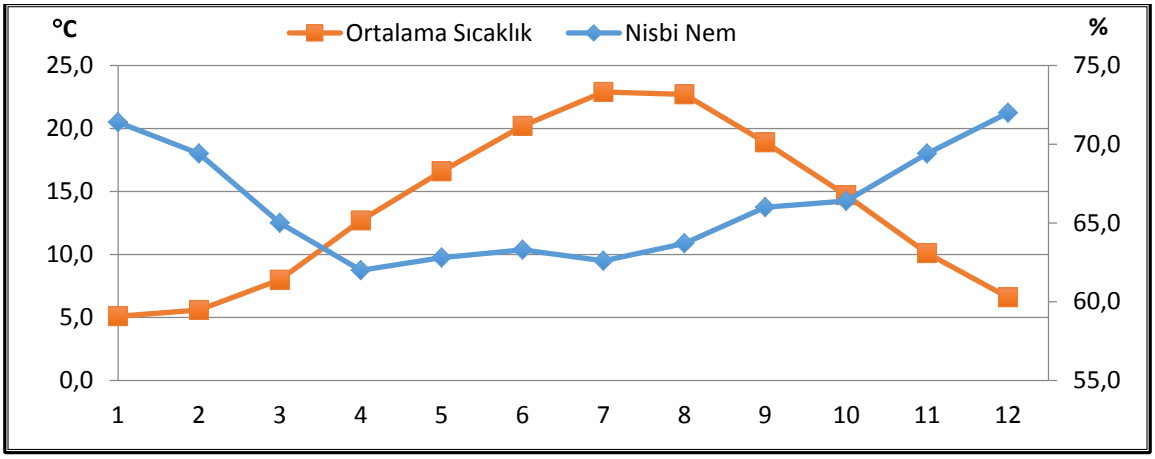

Şekil 1. 10. Devrek İstasyonunda Ortalama Sıcaklık – Nisbi Nem Durumu

Çaycuma'nın yıllık ortalama nisbi nem oranı Ż Ḍẖ.ẖ'dir. Eylül - Şubat dönemleri arasında nisbi nem oranı yıllık ortalamanın üzerinde, Mart – Ağustos arasında ise yıllık ortalamanın altında seyretmiştir (Toblo:ẖ.) Şekil:ẖ.ẖẖ). Yıl içerisinde ortalama en yüksek nisbi nem seviyesine (Ż Ḍī.ī), sıcaklık değerlerinin de yıl içerisinde ortalama en düşük olduğu Ocak (ī,ᵛ °C) ayıdır. Yıllık ortama en düşük nisbi nem değeri

(Ż ᵛḌ.ᶜ) yıl içerisinde ortalama sıcaklığın en yüksek olduğu Temmuz (ᶜñ,ṭ °C) ve Ağustos (ᶜñ,ᶜ °C) aylarına denk gelir. Ortaya çıkan bu durum nisbi nem değerleri ile sıcaklık arasındaki ters orantı olduğunu gösterir.

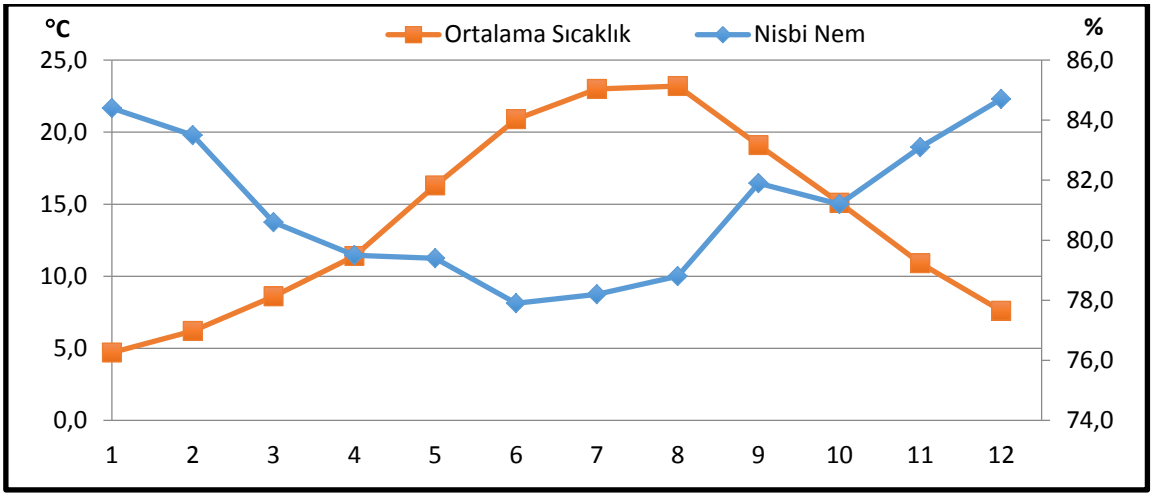

Şekil 1. 11. Çaycuma İstasyonunda Ortalama Sıcaklık – Nisbi Nem Durumu

Bağıl nem beşeri faaliyetler açısından önemlidir. Özellikle kış aylarında bağıl nemin yüksek oluşu, hissedilen sıcaklık değerlerinin düşmesine, buna bağlı olarak da günlük yaşamda insanların olumsuz etkilenmesine neden olmaktadır. Diğer taraftan yaz aylarında bağıl nemin düşmesi buharlaşmayı artırmakta ve bitkilerde su açığı meydana getirmektedir. Bu durum tarımsal hayatı olumsuz etkilediğinden bitkilerin su ihtiyacının karşılanması için çalışma sahasında bu dönemde tarımsal faaliyetlerde sulamaya ihtiyaç duyulmaktadır[ᵛᶜ].

Bulutluluk, gökyüzünü kaplayan bulutların miktarı, tümü ẖṭ veya Ḍolarak kabul edilen gökyüzüne oranlanarak belirlenir. Gökyüzünün yarısı bulutlarla kaplıysa, bulutluluk ẖṭ' da ū'tir. Bulutluluk ẖṭ' da ṭ ila ᶜ olduğu günler açık, ᶜ-Ḍolduğu günler bulutlu ve Ḍ-ẖṭ olduğu zam anlar ise kaplalı gün olarak olarak tanımlanır[ᵛñ].

Kış aylarında bulutluluğun fazla olması havanın ışıma yoluyla ısı kaybetmesini önlediği için hava sıcaklığının aşırı düşmesine engel olur. Buna karşın yaz aylarında

[ᵛᶜ] Şaban Çelikoğlu, *Çerkeş İlçesi'nin Beşeri ve Ekonomok Coğrafyası*, Fenomen Yayıncılık, Erzurum ᶜṭẖñ, s.ū ī.
[ᵛñ] Oğuz Erol, *Genel Klimatoloji*, Gazi Büro Yayıncılık ī. Baskı, Ankara ẖ))ẖ , s.ẖ)).

bulutluluġun fazla olması ise tarım ürünlerinin olgunlaşması ve kıyı turizmi gibi ekonomik faaliyetleri olumsuz etkileyebilir.

Yıllık ortalama bulutluluġun coġrafi dağılışı ile nisbi nemliliğin dağılışı arasında büyük benzerlik vardır. Bu bakımdan azami deġerlere Karadeniz kıyılarında erişilir. Burada ortalama bulutluluk ū,ū den fazladır yer yer ᵛ'ye yaklaşır, iç kısımlara geçilince bulutluluk oranı süratle azalır. Kışın Türkiye'nin hemen her tarafında ṣ-ᵛ en yüksek deġerlere ulaşılır. Bu dönemde Karedeniz kıyıları ᵛ-Ḍ ile en fazla bulutlanmayı yaşar. Yazın ise bulutlulukta bölgeler arasında farklılık gösterek azalır. Bütün yıl boyunca en fazla deġişiklik Akdeniz, Ege ve Marmara kıyıları ile iç kesimlerde olurken en az Karadeniz kıyılarında deġişim olur ve yıllık bulutlulk oranı yüksektir[ᵛī] .

Zonguldak Limanı'yla deniz taşımacılığında önemli yeri olan Zonguldak'ta, sis olayı başta deniz ve kara ulaşımı için ayrı bir önem arz eder. Yıl içerisinde ortalama ñ̃ñ̃.ī gün sis görülmesine raġmen yılın bütün aylarında sisli günler yaşanmaktadır. Yıl içerisinde sis olayının en çok görüldüğü aylar ilkbahar mevsiminde Mart (ṣ.ī) , Nisan (ᵛ.)) , ve Mayıs (ṣ.ṣ) aylarında görülürken, en az Temmuz (ṭ.ī), Aġustos (ṭ.ᶜ) ve Eylül (ṭ.ᶜ) aylarında görülmektedir (Tablo h̲.h̲ṭ).

Zonguldak'ta yıl içerisinde ortalama bulutlu gün sayısı oldukça fazladır. Şöyle ki yıl içerisinde ᶜṭū.ᶜ gün ile yılın yarısından daha fazla bir zamanda bulutlu günler görülmektedir. Ortalama bulutlu gün sayısı en çok Mayısta (h̲).)) , en az ise Şubatta (h̲ñ̃.ī) görülür (Tablo h̲.h̲ṭ Şekil h̲.h̲ᶜ).

Tablo1.10. Zonguldak'ta Ort. Sisli, Açık, Bulutluluk, Bulutlu ve Kapalı Günler Sayısının Yıl İçerisindeki Durumu

İstas.		I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IS	S	SI	S II	Top.
Zoonguldak	Ort.Sisli Gün.Say.	ñ,ᶜ	ñ,ᵛ	ṣ,ī	ᵛ,)	ṣ,ṣ	h̲,ī	ṭ,ī	ṭ,ᶜ	ṭ,ᶜ	ṭ,ū	h̲,ṭ	h̲,)	ñ̃ñ̃,ī
	Ort.Açık Günler Say.	ᶜ,Ḍ	ᶜ,ñ	ñ,ṣ	ñ,h̲	ū,ᶜ	Ḍ,ṣ	h̲h̲,ū	h̲h̲,ᶜ	),ñ	ṣ,Ḍ	ī,ñ	ᶜ,ᵛ	ᵛh̲,ī
	Ort..Bulutluluk	ṣ,)	ṣ,)	ṣ,ū	ṣ,h̲	ū,ᶜ	ñ,Ḍ	ñ,ᶜ	ñ,ᶜ	ñ,ᵛ	ī,)	ū,Ḍ	ṣ,ṣ	ṣᶜ,Ḍ
	Ort..Bulutlu Gün.Say.	h̲ī,h̲	h̲ñ̃,ī	h̲ū,ī	hᵛ,ū	h̲),)	h̲),ᶜ	h̲Ḍ,ñ	h̲Ḍ,ᶜ	h̲Ḍ,h̲	hᵛ,)	hᵛ,ñ	h̲ū,)	ᶜṭū,ᶜ
	Ort..Kapalı Gün.Say.	h̲ī,h̲	h̲ᶜ,ṣ	h̲ᶜ,ṭ	),ī	ṣ,ṭ	ᶜ,ᶜ	h̲,ᶜ	h̲,ṣ	ᶜ,ṣ	ṣ,ñ	Ḍ,ī	h̲ᶜ,ī	ḌḌ,Ḍ

Kaynak: Zonguldak Devlet Meteoroloji İşleri Müdürlüġü (h̲)ṣī -ᶜṭh̲ñ̃) .

[ᵛī] Sırrı Erinç, *Klimatoloji ve Metodları,* s.ñ̃ī) -ñ̃ūṭ.

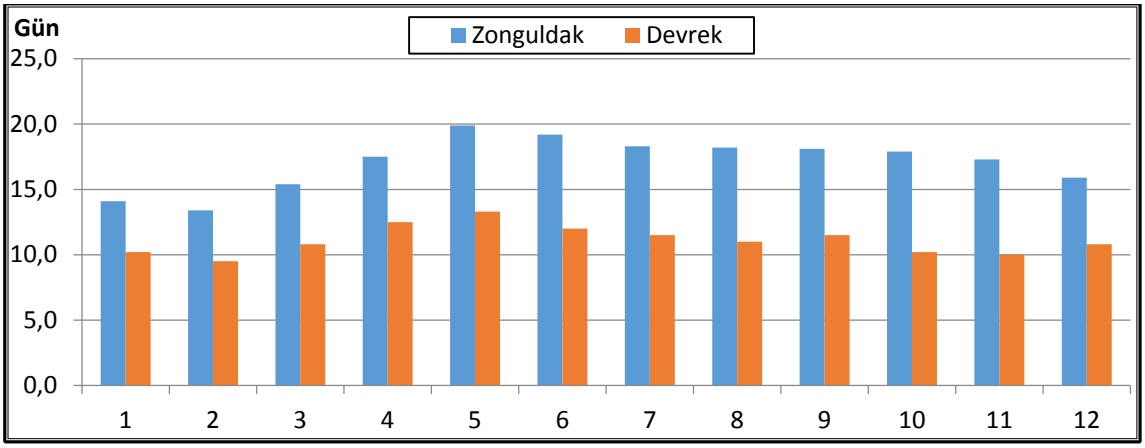

Şekil 1. 12. Zonguldak ve Devrek'te Ortalama Bulutlu Gün Sayısı

Devrek Meteoroloji İstasyonu verilerine göre; Devrek'te yıl içerisinde kar yağışlı gün sayısı ḫḫ.) gündür. En fazla kar yağışlı gün Şubat (ñ,ṣ) ve Ocak (ñ.ū), en az ise Ekim (ṭ.ḫ) ve Nisan (ṭ.ᶜ) aylarıdır. Devrek İstasyonu'nda; karla örtülü gün sayısı, en yüksek kar kalınlığı ölçümleri yapılmadığından değerlendirme yapılamamıştır (Tablo .ḫ.ḫḫ).

Devrek'te ortalama bulutlu gün sayısı yıl içerisinde toplamda ḫññ,ñ gün olduġu, ortalama bulutluluġun en fazla olduġu ay ḫñ.ñ ile Mayıs, en az ise Şubat ().ū) ayıdır (Tablo ḫ.ḫḫ Şekil ḫ.ḫᶜ). Devrek ile Zonguldak'ta ortalama bulutlu gün sayısının en çok ve en az olduġu aylar aynı olmasına raġmen toplamda Zonguldak'ta ortalama bulutlu günler sayısı daha fazladır. Devrek ve Zonguldak arasında görülen bu gibi farklılıklarda coġrafi konumun etkili olduġundan bahsedebilirz. Nitekim Zonguldak kıyıda yer aldığından denizel etkilere son derece açıktır. Özellikle de kıyının hemen gerisinde ūūṭ – ṣṭṭ m kadar yükselen daġ sıraları bu etkinin iç bölgelere sokulmasını engelleyerek klimatik manada az da olsa bir farklılaşmaya sebep olmuştur.

Tablo 1. 11. Devrek'te Ort. Sisli, Açık, Bulutlu ve Kapalı Günler Sayısının Yıl İçerisindeki Durumu.

İstas.		I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IS	S	SI	S II	Top.
Devrek	Ort.Sisli Gün.Say.	ṭ,ī	ṭ,ū	ṭ,ᵛ	ṭ,ñ	-	-	-	-	-	ṭ,ᶜ	ṭ,ñ	ṭ,ī	ᶜ,Ḍ
	Ort.Açık Günler Say.	ī,ū	ī,ḫ	ū,ṣ	ṣ,ḫ	ᵛ,)	ḫḫ,Ḍ	ḫī,)	ḫī,ᶜ	ḫḫ,ᵛ	),ṣ	ṣ,ñ	ī,ṭ	ḫṭṭ,ᵛ
	Ort..Bulutluluk	ṣ,ṣ	ṣ,ṣ	ū,)	ū,ū	ī,ᵛ	ñ,ū	ᶜ,ᵛ	ñ,ḫ	ñ,ṣ	ī,ṣ	ū,ṣ	ṣ,ṣ	ū)
	Ort..Bulutlu Gün.Say.	ḫṭ,ᶜ	),ū	ḫṭ,Ḍ	ḫᶜ,ū	ḫñ,ñ	ḫᶜ,ṭ	ḫḫ,ū	ḫḫ,ṭ	ḫḫ,ū	ḫṭ,ᶜ	ḫṭ,ṭ	ḫṭ,Ḍ	ḫñ̃,ñ
	Ort..Kapalı Gün.Say.	ḫᶜ,ᵛ	ḫḫ,ū	ḫṭ,ᶜ	Ḍ,Ḍ	ṣ,ᶜ	ñ,ᵛ	ḫ,)	ñ,ḫ	ī,ᶜ	ṣ,Ḍ	),ñ	ḫᶜ,ṣ	)ḫ

Kaynak: Zonguldak Devlet Meteoroloji İşleri Müdürlüġü (ḫ)ṣī -ᶜṭḫ̃) .

Çalışma sahamız olan Çaycuma'da sadece Kokaksuda havalimanı için, kurulan meteoroloji istasyonunda açık günler, bulutluluk, kar yağışlı, sisli, günler gibi veriler diğer istasyonlar gibi tutulmadığından değerlendirme yapılamamıştır. Ancak önceki bölümlerde Çaycuma ile ilgili mevcut meteorolojik veriler Zonguldak ve Devrek istasyonu ile bir paralelellik gösterdiğinden diğer istasyonların meteorolojik verilerinden ve çalışma sahasında yapmış olduğumuz bazı gözlem ve ölçümlerimizden de faydalanarak bazı değerlendirmelerde bulunulmuştur.

Çaycuma ve çevresinde, özellikle kış aylarında yüksek alanlardan inen soğuk hava kütleleri Filyos Vadi tabanını kaplar. Ağırlığı fazla olan bu soğuk hava kütleleri kendisine göre daha hafif olan sıcak hava kütlelerini yukarı doğru hareket ettirerek sahada sık sık sıcaklık terselmesi ve beraberinde sis oluşumuna yol açarlar.

Çaycuma ilçe merkezinde yılın büyük bir bölümünde sislerin görülmesi sıcaklıkların yükselmesine engel olur. Kış aylarında görülen sislerin de etkisiyle sıcaklıklar oldukça düşmekte yöredeki beşeri faaliyetleri olumsuz etkilemektedir. Özellikle de Filyos vadisini takip eden Bartın-Zonguldak-Ankara karayolu, Ankara-Zonguldak demiryolu ile yine vadi tabanı düzlüğünde kurulmuş Çaycuma-Zonguldak Havalimanı çevresini kaplayan sis, kara ve havayolu trafik akışını aksatmakta zaman zaman da karayolu ve demiryolunda can ve mal kayıplarının yaşandığı kazalara sebep olmaktadır (Fotoğraf h.cc).

Fotoğraf 1. 22. Araştırma Sahasında Genellikle Sabah Saatlerinde Gözlenen Sisler Ulaşımı Olumsuz Etkilemektedir.

1.2.4. Yağış

Türkiye'de yağışın dağılışında esas itibariyle dağların uzanış doğrultusu, ve cephesel depresyonların geçiş yollarına karşı yamaçların konumu (bakı özellikleri) en önemli rolü oynar. Bunların yanında, mevsimlere göre değişen basınç rejiminin de etkileri vardır. Fazla yağışlı alanlar arasında kuzeyde ṣṭ -Ḍṭ km genişlikte bir kuşak halinde uzanır. Karadeniz kıyı kuşağının çoğu yeride bu fazla yağış alan yerler arasındadır. Kıyı bölgelerinde kış mevsimi yaz aylarına göre daha yağışlı geçer[ᵛū].

Araştırma sahası, en yüksek yağışı sonbaharda olan, her mevsim yağışlı ılıman "Karadeniz Yağış Rejimi Bölgesi" içerisinde yer almaktadır[ᵛṣ].

Karadeniz yağış rejiminde yağışlar, yıl içinde mevsimlere düzenli dağılış göstermiştir. Bu rejim; konum, yeryüzü şekillerine bağlı olarak dar bir kıyı şeridinde etkisini gösterir. Maksimun yağış cephe hareketlerinin en çok etkili olduğu mevsim

---

[ᵛū] Asaf Koçman, *Türkiye İklimi*, s. ūṭ.
[ᵛṣ] Murat Türkeş, *Klimatolıoji ve Meteoroloji,* Kriter Yayınları No:ṣñ,Fizi ki Coğrafya Serisi No:ḫ,İstanbul ᶜṭḫṭ, s.ñḌū.

sonbahar veya kışa rastlamaktadır. Kuzeybatıdan güneydoğuya bir hava akımının hakim olduğu yaz döneminde orografik yağışlar meydana gelir. Buna mukabil güney rüzgarlarının büyük bir frekansla estiği yağışı azaltan fönlü hava tiplerinin nispeten fazla görüldüğü ve denizle kara arasındaki termik farkların azaldığı ilkbahar ayları en az yağış alan mevsimdir[ᵛᵛ].

Çalışma sahasının yağış özelliklerini incelerken Çaycuma Kokaksu Meteoroloji istasyonunda uzun dönemlerde kayıtlar tutulmadığından ve sadece iki yıl, ancak bununda bazı aylarda kayıtların olmamısından dolayı verileri kullanılamamıştır. Bunun yerine Zonguldak ve Devrek İstasyonlarının kayıtları değerlendirilmiştir.

Yağış dağılışını gösteren tablo incelendeğinde Zonguldak'ta aylık ortalama yağış değerlerinde yıl içerisinde en düşük mayıs (ūī.ī mm) , en yüksek ise Aralık (ḫūḌ mm) aylarıdır . Haziran ayından itibaren yağışın Aralık ayına kadar düzenli bir artış gösterdiği Aralık ayında en yüksek değere ulaştıktan sonra Ocak ayından itibaren düşüşe geçtiği görülür. Ocak ayından itibaren yağışlar azalmaya başlasa da Ocak ayında bile yağışlar yıllık ortalama olan ḫṭḫ.Ḍ mm'nin üzerindedir (Ocak ḫññ.ñ mm). Yağış düşüşü Ocak ayından sonra belirgin bir farkla azlamaya başlar ve Şubat ayında ()ᶜ.ḫ) ise yıllık ortalamanın altına düşer ve bu düşüş Mayıs ayına kadar devam ederek Haziran ayından itibaren tekrar yükselmeye başlar. Zonguldak'ta yağışlar Eylül - Ocak döneminde yıllık ortalamanın üzerinde, Şubat - Aġustos aralığında ise yıllık ortalamanın altında seyreder (Tablo:ḫ.ḫᶜ).

Tablo 1. 12. Seçilmiş İstasyonlarda Aylık Ortama Yağış Değerleri (mm).

İst.		I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Yıllık Ort.
Zonguldak	Top.Yağış Ort.	ḫññ,ñ	)ᶜ,ḫ	)ī,ᵛ	ṣḫ,ū	ūī,ī	ᵛṭ,ñ	ᵛī,ḫ	Ḍṣ,Ḍ	ḫḫṭ,ᵛ	ḫīᶜ,)	ḫīñ,ᵛ	ḫūḌṭ	ḫṭḫ.Ḍ
Devrek	Top.Yağış Ort.	ṣī,ū	ūḌṭ	ūḫ,ṭ	īṣ,ū	ūṣ,ū	ūī,ḫ	īḫ,ᶜ	ūṭ,ī	īñ,ḫ	ᵛᶜ,ᵛ	Ḍḫ,ṣ	ᵛ),)	ūḌᶜ

Kaynak: Zonguldak Devlet Meteoroloji İşleri Müdürlüġü (ḫ)ṣī -ᶜṭḫñ).

Zonguldak'ta yağışın yıl içerisinde mevsimlere göre dağılışı incelendiğinde "Karadeniz Yağış Rejimi Bölgesi" özelliği olan yağışın en fazla olduğu mevsimin ñ)ᵛ, ñ mm ile sonbahar mevsimi olduğu görülür. Bu miktar aynı zamanda yıllık ortalamının

[ᵛᵛ] Erinç, *Klimatoloji ve Metodları,* s.ññī.

Żñᶜ,ū'i ne denk gelir. İlkbahardan sonra en çok yağışlar ñḌñ,ī mm ile kış ayalarında görülür. Yıllık yağışların en az görüldüğü mevsim ise ᶜḫṭ.ṣ mm ve Żḫᵛ.ᶜ' lik bir oran ile ilkbahar mevsimidir. Bu dönem yağışların en fazla olduġu ilkbahar dönemimdeki yağışlara göre belirgin bir şekilde düştüğü görülür (Tablo ḫ.ḫñ Şekil ḫ.ḫñ-ḫī).

Tablo 1. 13. Seçilmiş İstasyonlarda Toplam Yağışın Mevsimlere Göre Dağılımı (ḫ)ṣī -ᶜṭ ḫñ).

İst.		İlkbahar	Yaz	Sonbahar	Kış	Yıllık
Zonguldak	Top.Yağış Ort mm	ᶜḫṭ. ṣ	ᶜñḫ, ᶜ	ñ)ᵛ, ñ	ñḌñ,ī	ḫᶜᶜᶜ, ū
	Yağışınn Dağılımı (Ż)	ḫᵛ,ᶜ	ḫḌ)	ñᶜ, ū	ñḫ,ī	ḫṭṭ
Devrek	Top.Yağış Ort mm	ḫūī, ṭ	ḫīū, ᵛ	ḫ)ᵛ, ī	ᶜṭᶜ, ī	ṣ)), ū
	Yağışınn Dağılımı (Ż)	ᶜᶜ, ṭ	ᶜṭ, Ḍ	ᶜḌ,ᶜ	ᶜḌ,)	ḫṭṭ

Kaynak: Zonguldak Devlet Meteoroloji İşleri Müdürlüğü (ḫ)ṣī -ᶜṭḫñ) .

Zonguldak'ta yağışların en fazla sonbaharda, en az ise ilkbaharda görülmesinin sebebi; sonbahar aylarında denizin karaya nazaran daha sıcak olması ve depresyonların daha sık geçmesi, ilkbaharda da denizin karaya göre daha soğuk olmasıdır. Özellikle Zonguldak, hakim deniz rüzgarlarına verev doğrultuda olduğu için yağış fazla, yaz kuraklığı yok denilecek kadar azdır[ᵛḌ].

[ᵛḌ] Zerrin Karakuzulu, *Karadeniz Ereğli İlçesinin Coğrafyası*, Basılmamış Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum ᶜṭṭᶜ, s. ᵛᶜ.

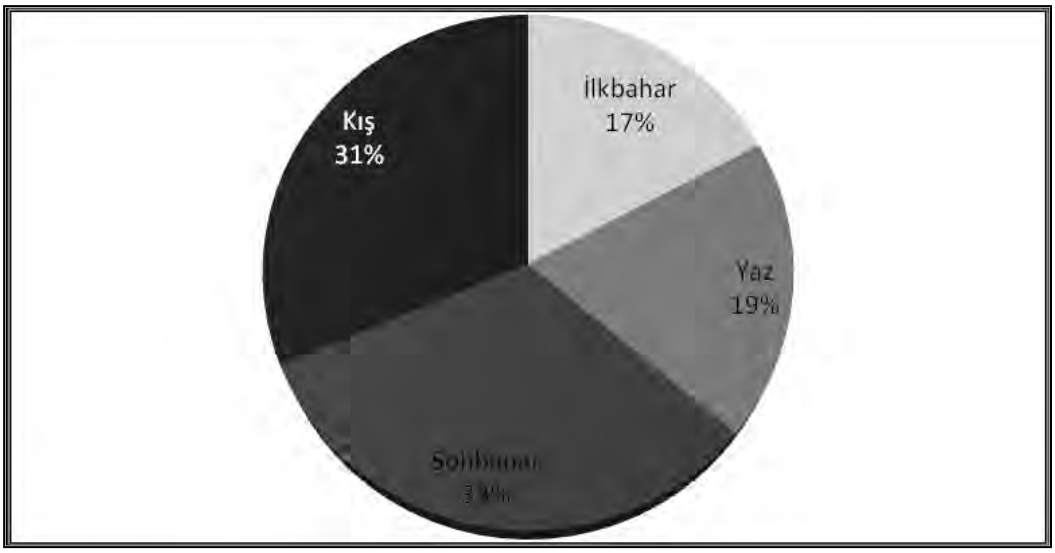

Şekil 1. 13. Zonguldak İstasyonunda Yağışın Mevsimlere Göre Dağılımı

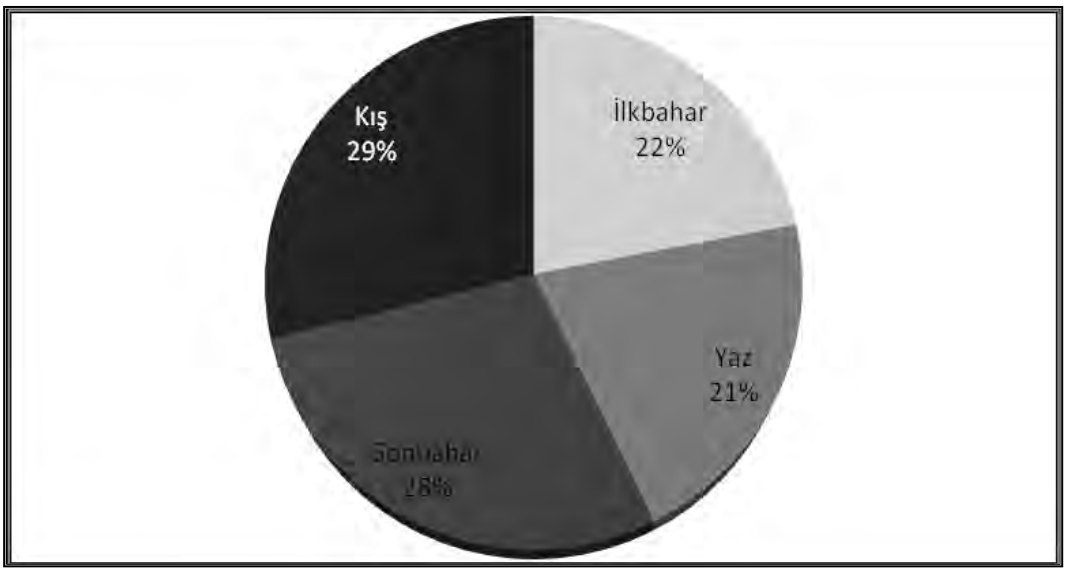

Şekil 1. 14. Devrek İstasyonundaYağışın Mevsimlere Göre Dağılımı

Zonguldak Meteoroloji istasyonu verilerilerinden sonra inceleyeceğimiz bir diğer istasyon Devrek'tir. Zonguldak'ta yıllık toplam yağış ẖ^{ccc}.ū mm iken Devrek'te ṣ)).ū mm ile neredeyse Zonguldak'ın yağış değerlerinin yarısı kadardır. Devrek'te yağışın aylık ortalama seyri ise yıl içerisinde en fazla yağışın kasım (Ḍẖ.ṣ) ayında en az ise Temmuzda (īẖ.ʿ) düştüğü görülür. Burada yağışın yıl içerisinde en az olduğu ayın

yarısı kadar olduğu görülür. Yağışlar ekim – ocak ayları arasında yıllık ortalamanın üzerinde iken diğer aylarda yıllık ortalama olan ūḌ.ᶜ mm nin altında kalmıştır. Mevsimsel olarak yağış değerleri incelendiğinde ise Devrek 'te en fazla yağışlar kış döneminde (ᶜṭᶜ.ī mm), en az ise yaz (ẖīū.ᵛ mm) mevsiminde görülür (Tabloẖ .hñ).

Devrek'in yağış değerleri Zonguldak ile karşılaştırıldığında Devrek'te yağış mevsim ve ay olarak değişimler gösterir. Yağış değerlerinin Zonguldak'a göre belirgin bir şekilde azalmasında Devrek'in coğrafi konumunun etkisi olmuştur. Nitekim kıyıda yer alan Zonguldak'a göre Devrek, yaklaşık īṭ km kadar iç kesimde yer almakta ve kıyıdaki denizel etkiden daha az faydanabilmektedir.

Çaycuma Kokaksu Meteoroloji İstasyonu'nda yağış kayıtları tutulmamıştır. Sahada yağış özellikleri; kıyı kesimi ile Zonguldak kıyılarının yağış özelliklerine, kıyıdan ñṭ km kadar iç kesimlerinde kalan bölgelerde ise Devrek yağış özellikleri ile benzerlik göstermektedir. Arazi gezilerimiz esnasında da sık sık karşılaştığımız yağış dönemlerinde, yağışın rüzgarla birleşerek şiddetlendiği uzun süre saġanaklar halinde yaġdığı görülmüştür. Yağışın daha çok düzenli olması nedeniyle de toprağın genelde nem ihtiyacının düşük olmasına sebep olur. Bu durum, saġanak şeklinde yaġan yaġmurun su ihtiyacı pek olmayan arazide özellikle de bitki örtüsünün tahrip edildiği yamaçlarda hızlıca yüzeysel akışa geçmesine ve derelerde sellenmelere sebep olmaktadır (Fotoġraf ẖ.ᶜñ).

Fotoğraf 1. 23. Çalışma Sahasında Yağışlar Daha Çok Saġanak Şeklinde Etkili Olmaktadır.

Karadeniz İklimi ve Karadeniz Yağış Kuşağında yer alan çalışma sahamızda, yağışların genel olarak uzun süreli ve çok etkili olması şöyle açıklanmıştır. Karadeniz İklim ve Yağış Rejimininin en önemli özelliği yağışların yüksek oluşu ve her mevsime dağılmış olmasıdır. Gerek sahanın coğrafi konumu gerekse fiziki coğrafya şartlarına bağlı olarak görülen yağışlar, gezici alçak basınç merkezlerine bağlı cephesel yağışlar ile orografik yağışlar şeklinde gelişmektedir. Bu her iki unsur (cephe sistemi ve yükselti) birleştiğinde oklüzyon yağışlarını meydana getirerek kısa sürede daha fazla yağışın düşmesine sebep olmaktadır[v)] .

Ülkemizde görülen hemen hemen her iklimde gerek yıllık gerekse de aylık yağış tutarları seneden seneye bir miktar değişiklik gösterir[Dt]. Araştırma sahası her ne kadar yağışların yüksek olduğu ve her mevsime genelde dağıldığı Karadeniz yağış kuşağında olsa da bazı yıllarda özellikle de yaz mevsimde bir önceki yıla ya da yıllara göre salınımlar gösterdiği de anlaşılmaktadır. Bu durum en çok sulama yapılamayan sedece yağışlara bağlı su ihtiyacı karşılanabilen tarım ürünlerini etkilemektedir.

Zonguldak'ta uzun yıllık meteoroloji verileri inceleniğinde yıl içerisinde Kasım, Aralık, Ocak, Şubat, Mart ve Nisan aylarında kar yağışı görülebilirken ortalama kar yağışlı günler sayısı en çok Ocak (ᵛ gün) ayında ve ardından Şubat (ṣ,ñ gün) ayında görülür. En az kar yağışlı gün sayısı ise Nisan (ṭ.ᶜ gün) ayında görülür. Yıl içerisinde ise toplamada ᶜᶜ gün kar yağışlı olduğu görülür. En yüksek kar kalınlığı ẖṭū cm ile ocakta ardından)ṣ cm ile şubat ayında ölçülmüştür. Yıl içerisinde kar yağışlı gün sayısı ᶜᶜ gün olmasına rağmen, karla örtülü gün sayısı ẖñ'tür. Zonguldak'ta yıl içerisinde Kasım, Aralık, Ocak, Şubat ve Mart aylarında karla örtülü günler görülebilirken bu günler içerisinde Ocak ayı ū gün ile karla örtülü gün sayısının en çok görüldüğü aydır (Tablo ẖ.ẖī).

[v)] Hüseyin Turoğlu, Barbaros Gönençgil, Hasan Özdemir, Bartın'da Meydana Gelen Sel ve Taşkınların Coğrafi Analizi, *Sırrı ERİNÇ Sempozyumu*, s.ẖū), İsta nbul ᶜṭṭñ.

[Dt] Sırrı Erinç, Erol Tümertekin, "Türkiye'de Yağış Oynaklığı", İstanbul Üniversitesi Coğrafya Enstitüsü Dergisi, Cilt:ᶜ Say ı:ū-ṣ, İstanbul ẖ)ūñ -ẖ) ūī, s.ᶜṭ ū.

Tablo 1. 14. Zonguldak'ta, Ortalama Dolu, Kıraġı, Kar Yaġışlı Günler Sayısı.

İstas.		I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IS	S	SI	S II	Top.
Zonguldak	Ort.Dolulu Gün Say.	ṭ,ū	ṭ,ḫ	ṭ,ḫ	ṭ,ḫ	ṭ,ḫ	ṭ,ḫ	-	-	-	ṭ,ʿ	ṭ,ñ	ṭ,ū	ʿ,ṭ
	Ort. Kıraġlı Gün.Say.	ʿ,ḫ	ʿ,ṭ	ʿ,ṭ	ṭ,ḫ	-	-	-	-	-	-	ṭ,ʿ	ḫ,ṭ	ˇ,ī
	Ort.Orajlı Gün. Say	ṭ,ṣ	ṭ,ī	ṭ,ṣ	ḫ,Ḍ	ñ,ṣ	ū,ñ	ī,ṣ	ū,ḫ	ī,ḫ	ñ,ñ	ḫ,ī	ḫ,ṭ	ñḫ,Ḍ
	Kar Yaġışlı Gün.Say.	ˇ,ṭ	ṣ,ñ	ñ,ṣ	ṭ,ʿ	-	-	-	-	-	-	ḫ,ʿ	ñ,ˇ	ʿʿ,ṭ
	Karla Örtülü Gün.Say	ū,ṭ	ī,ū	ḫ,Ḍ	-	-	-	-	-	-	-	ṭ,ñ	ḫ,ī	ḫñ,ṭ
	En Yük.Kar Kalınlığı cm	ḫṭū	)ṣ	ṣḫ	-	-	-	-	-	-	-	ñṭ	ʿū	

Kaynak: Zonguldak Devlet Meteoroloji İşleri Müdürlüġü (ḫ)ṣī -ʿṭḫñ) .

Devrek istasyonunun verileri incelendiğinde yıl içerisinde ekim, kasım, aralık, ocak, şubat, mart ve nisan aylarında kar yaġışı görülebilirken ortalama kar yaġışlı günler sayısı en çok şubat (ñ,ṣ gün) ayında ve ardından Ocak (ñ,ū gün) ayında görülür. En az kar yaġışlı gün sayısı ise Ekim (ṭ.ḫ gün) ayında görülür. Yıl içerisinde ise toplamada ḫḫ,) gün kar yaġışlı olduġu görülür. Ulaşım için önemli olan sisli günler Devrek'te Ekim, Kasım, Aralık, Ocak, Şubat, Mart ve Nisan aylarında görülürken ortalama ṭ.ˇ gün ile sisler en çok Mart ayında görülür (Tablo ḫ.ḫū).

Tablo 1. 15. Devrek'te Sisli Gün Sayıs, Ortalama Dolu, Kıraġı, Kar Yaġışlı Günler Sayısı.

İstas.		I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IS	S	SI	SII	Top.
Devrek	Ort.Dolulu Gün Say.	-	-	-	-	ṭ ,ḫ	-	-	-	-	-	-	-	ṭ ,ḫ
	Ort. Kıraġlı Gün.Say.	ḫ,ṣ	ḫ,ī	ṭ ,ī	ṭ ,ḫ	-	-	-	-	-	ṭ ,ḫ	ṭ ,ñ	ḫ,ṣ	ū,ū
	Ort.Orajlı Gün. Say	-	-	-	ṭ ,ṣ	ḫ,ḫ	ḫ,ñ	ṭ ,ṣ	ṭ ,ṣ	ṭ ,ḫ	ṭ ,ñ	ṭ ,ḫ	ṭ ,ḫ	ī ,Ḍ
	Kar Yaġışlı Gün.Say.	ñ,ū	ñ,ṣ	ḫ,ū	ṭ ,ʿ	-	-	-	-	-	ṭ ,ḫ	ṭ ,)	ʿ ,ḫ	ḫḫ,)

Kaynak: Zonguldak Devlet Meteoroloji İşleri Müdürlüġü (ḫ)ṣī -ʿṭḫñ) .

İnceleme sahasında kar yaġışları genelde kasım ile nisan ayları arasında görülse de çok uzun süre yerde kalmaz. Balkanlardan gelen ve ülkemizin geniş çaplı hava akımlarının etkisinde kaldığı dönemler, kar yaġışlarının daha çok görüldüġü zamanlardır. Kar yaġışları en çok Aralık, Ocak ve Şubat aylarında etkisini gösterir. Kar yaġışları iç bölgelerdeki gibi kuru taneli olmadığından bölgede ıslak taneli kar yaġışları kışın yapraklarını dökmeyen bitki örtüsü, seralar ve enerji nakil hatlarına zarar verdiğinden günlerce elektirik kesintilerine sebep olmaktadır. Kar kalınlığının fazlalaştığı zamanlarda ise ulaşımı olumsuz etkilemekte ve yaġışlar, daha çok kırsal kesimi etkileyerek çoġu köy yolunun kapanmasına sebep olduġundan kırsal kesim ile Çaycuma şehir merkezi arasında ki ulaşımı bazı zamanlarda durma noktasına getirir. (Fotoġraf ḫ.ʿī - ḫ.ʿū).

Dh

Fotoğraf 1. 24. Çaycuma'da Islak Taneli Yağan Kar, Ağırlaşarak Çoğu Zaman Yıkımlara Neden Olmaktadır.

Fotoğraf 1. 25. Sahada Ölçülen Kar Kalınlığından Bir Görünüm.

1.2.5. İklim Tipi

Araştırma sahasının iklim tipini belirlemek için De Martonne (h̲)ᶜñ̃) , Thornz̲hit e (h̲)ī Ḍ) ve Erinç (h̲)ṣū) formüllerinden yararlanılmıştır. Ancak Çaycuma ilçesine ait yağış verilerinin olmaması nedeniyle Zonguldak ve Devrek istasyonlarına ait verilerden hareketle sahanın iklim tipi tespit edilmeye çalışılmıştır.

Thornz̲hit e yöntemine göre hazırlanan Zonguldak istasyonu su bilançosu incelendiğinde Eylül ayından itibaren yağışlar potansiyel evapotransprasyondan fazla olmaya başlar. Ekim ayında toprak suya doyar ve su fazlası meydana gelir. Bu durum Nisan ayı sonuna kadar devam eder (Tablo h̲.h̲ṣ ve Şekil h̲.h̲ū). Sıcaklıkların artmasıyla toprakta su kaybı oluşmaya başlar. Mayıs ayından itibaren potansiyel evapotransprasyon yağış değerlerinin üzerinde seyreder, buna bağlı olarak da Temmuz ayından itibaren toprakta su açığı oluşmaya başlar. Kurak dönem olarak ifade edilen bu devre Ağustos sonuna kadar devam eder. Söz konusu devrede sahada yürütülen tarımsal faaliyetler için sulamaya ihtiyaç duyulabilir.

Tablo 1. 16. Zonguldak'ın Thornz̲ hite Yöntemine Göre Su Bilançosu.

Blanço elemanları	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	YILLIK
Sıcaklık	ṣ,h̲	ṣ,ṭ	˅,ū	h̲h̲,ī	h̲ū,ū	h̲),˅	ᶜh̲,)	ᶜh̲,Ḍ	h̲Ḍ,ṣ	h̲ū,ᶜ	h̲h̲,˅	Ḍ,ī	h̲ñ,˅
Sıcaklık indisi	h̲,ī	h̲,ñ	h̲,Ḍ	ñ,ū	ū,ū	Ḍ,ṭ	),ī	),ñ	˅,ñ	ū,ī	ñ,ṣ	ᶜ,ᶜ	ūḌ,˅
Düzeltilmemiş PE	h̲ṣ,)	h̲ṣ,ū	ᶜᶜ,ṣ	ī h̲,ṭ	ṣñ,ñ	ḌḌ,Ḍ	h̲ṭñ,ᶜ	h̲ṭᶜ,ū	Ḍh̲,)	ṣh̲,ū	ī ᶜ,ū	ᶜṣ,ṣ	
Güneşlenme süresine göre PE tashih emsali	ṭ,Ḍñ	ṭ,Ḍñ	h̲,ṭñ	h̲,h̲h̲	h̲,ᶜū	h̲,ᶜṣ	h̲,ᶜ˅	h̲,h̲)	h̲,ṭī	ṭ,)ṣ	ṭ,Ḍᶜ	ṭ,Ḍṭ	
Düzeltilmiş PE	h̲ī,h̲	h̲ñ,˅	ᶜñ,ñ	ī ū,ū	˅Ḍ,Ḍ	h̲h̲ᶜ,ṭ	h̲ñh̲,h̲	h̲ᶜh̲,˅	Ḍī,)	ūḌ,)	ñū,ṭ	ᶜh̲,ᶜ	˅ī ṭ,ñ
Yağış	h̲ññ,ñ	)ᶜ,h̲	)ī,˅	ṣh̲,ū	ūī,ī	˅ṭ,ñ	˅ī,h̲	Ḍṣ,Ḍ	h̲h̲ṭ,˅	h̲īᶜ,)	h̲ñ,˅	h̲ūḌ,ṭ	h̲ᶜᶜᶜ,ū
Depo Değişikliği	-	-	-	-	-ᶜī,ī	-ī h̲,˅	-ññ,)	-	ᶜū,Ḍ	˅ī,ᶜ	-	-	
Depolama	h̲ṭṭ,ṭ	h̲ṭṭ,ṭ	h̲ṭṭ,ṭ	h̲ṭṭ,ṭ	˅ū,ṣ	ññ,)	-	-	ᶜū,Ḍ	h̲ṭṭ,ṭ	h̲ṭṭ,ṭ	h̲ṭṭ,ṭ	h̲ṭṭ,ṭ
Gerçek Evapotransprasyon	h̲ī,h̲	h̲ñ,˅	ᶜñ,ñ	ī ū,ū	˅Ḍ,Ḍ	h̲h̲ᶜ,ṭ	h̲ṭḌ,ṭ	Ḍṣ,Ḍ	Ḍī,)	ūḌ,)	ñū,ṭ	ᶜh̲,ᶜ	ṣḌᶜ,ñ
Su Noksanı	-	-	-	-	-	-	ᶜñ,h̲	ñī,)	-	-	-	-	ūḌ,ṭ
Su Fazlası	h̲h̲),ᶜ	˅Ḍ,ī	˅h̲,ī	h̲ṣ,ṭ	-	-	-	-	-	),Ḍ	h̲ṭḌ,˅	h̲ñṣ,Ḍ	ūī ṭ,ᶜ
Yüzeysel Akış	h̲ᶜḌ,ṭ	)Ḍ,Ḍ	˅ī,)	ī ñ,˅	Ḍ,ṭ	-	-	-	-	ī,)	ū),ñ	h̲ᶜᶜ,˅	ūī ṭ,ᶜ
" "	h̲tḌ,h̲	)ñ,ᶜ	Ḍᶜ,ñ	ī),h̲	ᶜī,ṣ	h̲ᶜ,ñ	ṣ,h̲	ñ,h̲	h̲,ū	ū,˅	ū˅,ᶜ	)˅,ṭ	ūī ṭ,ᶜ
Nemlilik Oranı	Ḍ,ū	ū,˅	ñ,h̲	ṭ,ī	-ṭ,ñ	-ṭ,ī	-ṭ,ī	-ṭ,ñ	ṭ,ñ	h̲,ī	ñ,h̲	ṣ,ī	
İklim Tipi	Bñ Bᶜᶜ r b ᶜī : Ne mli, Orta sıcaklıkta (Mezotermal), Su noksanı olmayan veya pek az olan, Okyanus iklimine yakın iklim												

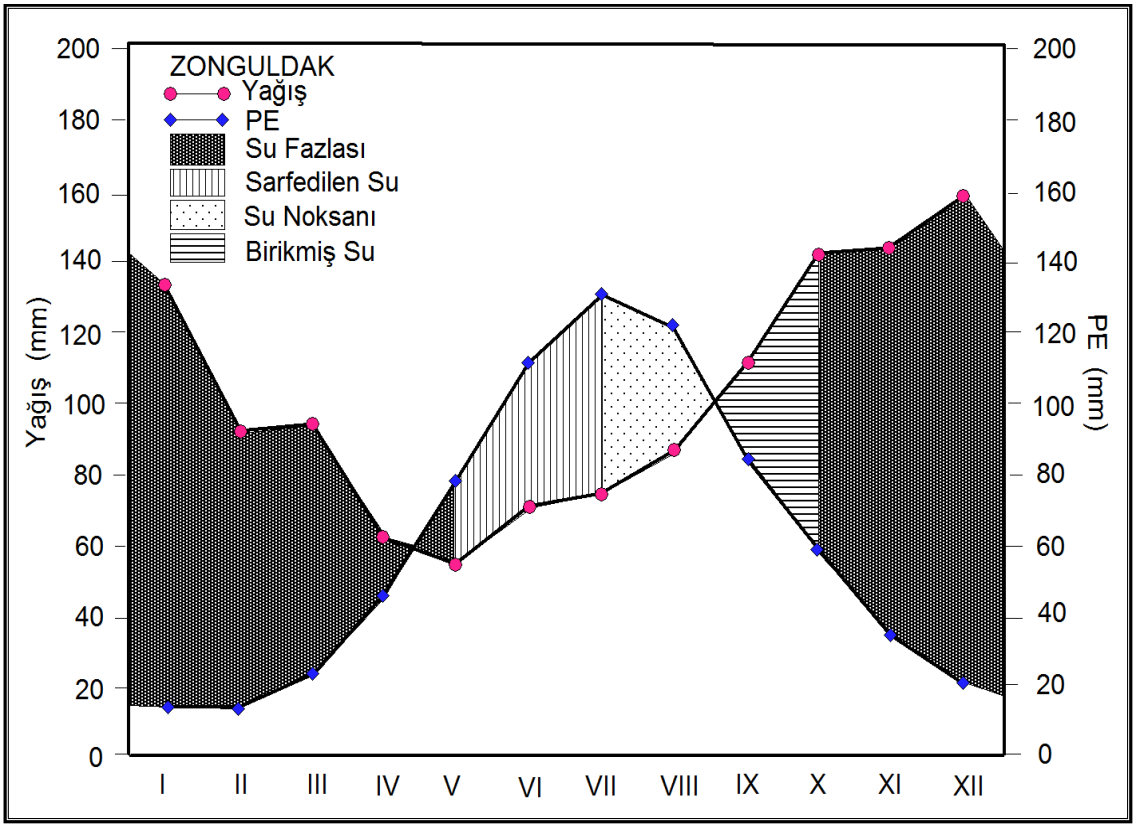

Şekil 1. 15. Zonguldak'ın Thornzhite Yöntem ine Göre Su Bilançosu Diyagramı.

Devrek istasyonu su bilançosuna göre Ekim ayından itibaren yağış değeri potansiyel evapotransprasyondan fazla gerçekleşir ve Kasım ayı sonuna kadar toprakta su birikimi olur. Aralık'ta suya doygun hale gelen toprakta, Mart ayı sonuna kadar su fazlası meydana gelir. Artan sıcaklığa bağlı olarak su sarfiyatı da artar ve Haziran ayına kadar bu durum devam eder. Temmuz ayında toprakta su noksanı meydana gelir ve Eylül sonuna kadar devam eder. Yani Temmuz ayı ile Eylül sonuna kadar olan dönemde Devrek'te kuraklık yaşanır. Buna göre Devrek'te Zonguldak'a göre daha kurak iklim şartları görülür. (Tablo h.hᵛ ve Şekil h.hş)

Tablo 1. 17. Devrek'in Thornzhit e Yöntemine Göre Su Bilançosu.

Blanço elemanları	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Yıllık
Sıcaklık	ū,ẖ	ū,ṣ	Ḍṭ	ẖᶜ,ᵛ	ẖṣ,ṣ	ᶜṭ,ᶜ	ᶜᶜ,)	ᶜᶜ,ᵛ	ẖḌ,)	ẖī,ᵛ	ẖṭ, ẖ	ṣ,ṣ	ẖñ,ᵛ
Sıcaklık indisi	ẖ,ṭ	ẖ,ᶜ	ᶜ,ṭ	ī,ẖ	ṣ,ᶜ	Ḍ̱ñ	ẖṭ,ṭ	),)	ᵛ,ū	ū,ẖ	ᶜ,)	ẖ,ū	ū),ᵛ
Düzeltilmemiş PE	ẖᶜ,Ḍ	ẖī,ṣ	ᶜī,ñ	īᵛ,ẖ	ṣ),ᶜ	)ẖ,ṣ	ẖṭ), ṣ	ẖṭḌ, ᶜ	Ḍñ, ñ	ūḌẖ	ñī, ṭ	ẖḌ, ū	
Güneşlenme süresine göre PE tashih emsali	ṭ,Ḍñ	ṭ,Ḍñ	ẖ,ṭñ	ẖ,ẖẖ	ẖ,ᶜū	ẖ,ᶜṣ	ẖ,ᶜᵛ	ẖ,ẖ)	ẖ,ṭ ī	ṭ,)ṣ	ṭ,Ḍ ᶜ	ṭ,Ḍ ṭ	
Düzeltilmiş PE	ẖṭ,ṣ	ẖᶜ,ẖ	ᶜū,ẖ	ūᶜ,ī	Ḍ̱,ᶜ	ẖẖū, ū	ẖñ), ñ	ẖᶜḌ, ū	Ḍṣ, ī	ūū,ṣ	ᶜḌ, ṭ	ẖī, Ḍ	ᵛūī,ī
Yağış	ṣī,ū	ūḌṭ	ūẖ,ṭ	ī ṣ,ū	ūṣ,ū	ūī,ẖ	ī ẖ,ᶜ	ūṭ,ī	ĩñ, ẖ	ᵛᶜ,ᵛ	Ḍẖ, ṣ	ᵛ),)	ṣ)),ū
Depo Değişikliği	-	-	-	-ū,)	-ᶜ),ᵛ	-ṣẖ,ī	-ñ,ṭ	-	-	ẖᵛ,ẖ	ūñ, ṣ	ᶜ), ñ	
Depolama	ẖṭṭ, ṭ	ẖṭṭ, ṭ	ẖṭṭ, ṭ	)ī,ẖ	ṣī,ī	ñ,ṭ	-	-	-	ẖᵛ,ẖ	ᵛṭ, ᵛ	ẖṭṭ ,ṭ	ẖṭ ṭ,ṭ
Gerçek Evapotransprasyon	ẖṭ,ṣ	ẖᶜ,ẖ	ᶜū,ẖ	ūᶜ,ī	Ḍ̱,ᶜ	ẖẖū, ū	ī ī,ᶜ	ūṭ,ī	ĩñ, ẖ	ūū,ṣ	ᶜḌ, ṭ	ẖī, Ḍ	ūñᵛ,)
Su Noksanı	-	-	-	-	-	-	)ū,ṭ	ᵛḌẖ	ĩñ, ñ	-	-	-	ᶜẖṣ,ū
Su Fazlası	ūñ,)	īū,)	ᶜū,)	-	-	-	-	-	-	-	-	ñū,)	ẖṣẖ,ṣ
Yüzeysel Akış	īī,)	ī),)	ñū,)	ẖñ,ṭ	-	-	-	-	-	-	-	ẖᵛ,)	ẖṣẖ,ṣ
" "	ñū,)	īṭ,)	ññ,ī	ẖṣ,ᵛ	Ḍī	ī,ᶜ	ᶜ,ẖ	ẖ,ṭ	ṭ,ū	ṭ,ñ	ṭ,ẖ	ẖḌ, ṭ	ẖṣẖ,ṣ
Nemlilik Oranı	ū,ẖ	ñ,Ḍ	ẖ,ṭ	-ṭ,ẖ	-ṭ,ñ	-ṭ,ū	-ṭ,ᵛ	-ṭ,ṣ	- ṭ,ū	ṭ,ñ	ẖ,)	ī,ī	
İklim Tipi	Cᶜ Bᶦᶜ s bᶦī : Yarı Nemli, Orta sıcaklıkta (Mezotermal), Su noksanı yaz mevsiminde ve orta derecede olan, Okyanus iklimine yakın iklim												

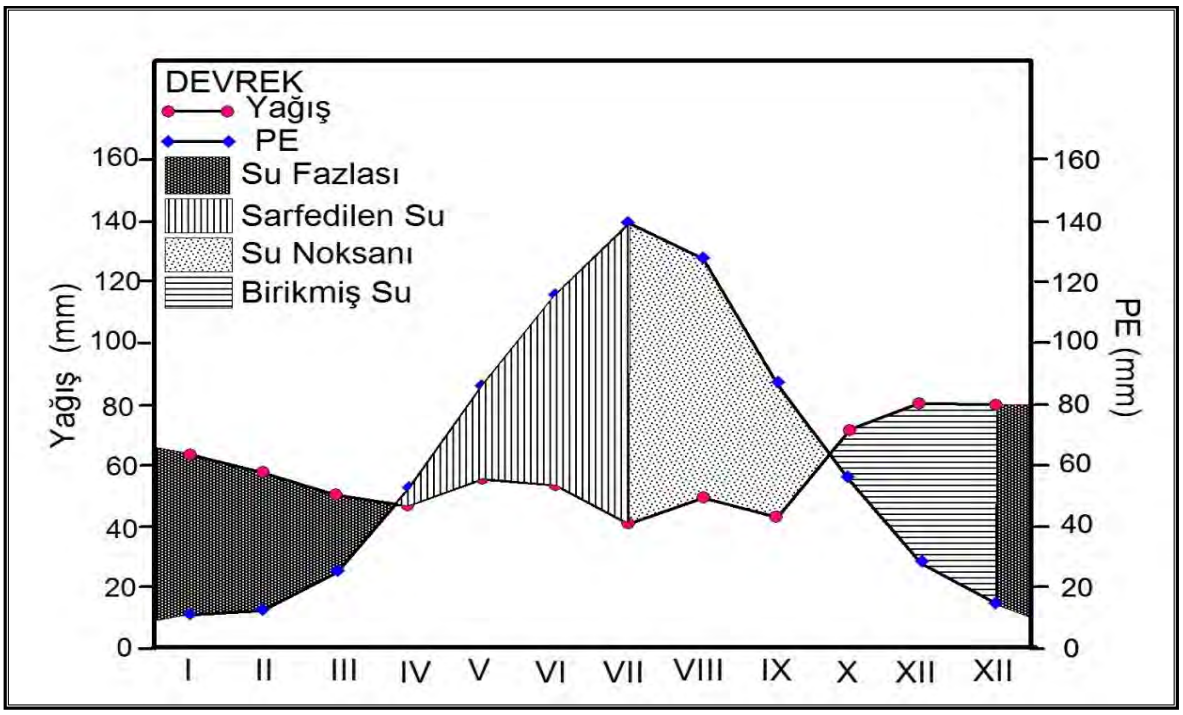

Şekil 1. 16. Devrek'in Thornzhit e Yöntemine Göre Su Bilançosu Diyagramı.

Yağışla evapotransprasyon arasındaki ilişkiye dayanarak hazırlanmış Thornẕhit e[Dh] formülüne göre Zonguldak **B3 B'2 r b'4** sembolleriyle ifade edilen **nemli, orta sıcaklıkta (mezotermal), su noksanı olmayan veya pek az olan, okyanus iklimine yakın** iklim tipine girmektedir.

Aynı formüle göre Devrek **C2 B'2 s b'4** sembolleriyle ifade edilen **Yarı nemli, Orta Sıcaklıkta (mezotermal), su noksanı yaz mevsiminde ve orta derecede olan, okyanus iklimine yakın** iklim tipi içerisinde yer almaktadır.

Yıllık yağış miktarının yıllık ortalama maksimum sıcaklığa bölünmesiyle elde edilen Erinç'in yağış etkinliği formülüne göre Zonguldak, ᵛh,) indis değeri ile **çok nemli iklim sahası** içerisinde yer almaktadır. Hiçbir ayın kurak ya da yarı kurak geçmediği Zonguldak'ta Mayıs-Temmuz devresi yarı nemli geçer. Bunun yanı sıra Erinç formülüne göre çok nemli iklime sahip sahadaki hâkim bitki örtüsünün çok nemli orman olduğu anlaşılır. (Tablo h.hḌ)

Tablo 1. 18. Erinç Formülüne Göre Zonguldak.

Aylar	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	YILLIK
Yağış	hññ,ñ	)ᶜ,h	)ī,ᵛ	ṣh,ū	ūī,ī	ᵛṭ,ñ	ᵛī,h	Ḍṣ,Ḍ	hht,ᵛ	hīᶜ,)	hīñ,ᵛ	hūḌṭ	hᶜᶜᶜ,ū
Ort. Maks. Sıc.	),h	),ñ	ht,)	hū,h	hḌ)	ᶜñ,h	ᶜū,h	ᶜū,ᶜ	ᶜᶜ,ñ	hḌᵛ	hū,ᶜ	hh,ṣ	hᵛ,ṭ
İndis Değeri	hᵛū,Ḍ	hhḌḌ	hṭī,ñ	īḌ)	ñī,ū	ñṣ,ū	ñū,ī	īh,ñ	ū),ṣ	)h,ᵛ	hhñ,ī	hṣñ,ī	ᵛh,)
Yağış Etkinliği	Çok Nemli			Nemli	Yarı Nemli			Nemli	Çok Nemli				Çok Nemli

Söz konusu formüle göre Devrek ñṣ,ᶜ indis değeri ile **yarı nemli iklim sahası** içerisinde yer alır. Devrek'te Temmuz-Eylül devresi yarı kurak geçer. Formüle göre sahadaki hâkim bitki örtüsünü **park görünümlü kuru ormanlar** oluşturur (Tablo h.h)).

Tablo 1. 19. Erinç Formülüne Göre Devrek.

Aylar	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	YILLIK
Yağış	ṣī,ū	ūḌṭ	ūh,ṭ	īṣ,ū	ūṣ,ū	ūī,h	īh,ᶜ	ūṭ,ī	īñ,h	ᵛᶜ,ᵛ	Ḍh,ṣ	ᵛ),)	ṣ)),ū
Ort. Maks. Sıc.	),ī	ht,ṣ	hī	h),ᶜ	ᶜñ,ᶜ	ᶜᵛ,h	ᶜ),Ḍ	ᶜ),ṣ	ᶜṣ	ᶜh	hū,h	hh	h),ñ
İndis Değeri	Ḍ,ñ	ṣū,ᵛ	īñ,ᵛ	ᶜ),h	ᶜ),ᶜ	ᶜī,ṭ	hṣ,ṣ	ᶜṭ,ī	h),)	īh,ū	ṣī,Ḍ	Ḍ,ᶜ	ñṣ,ᶜ
Yağış Etkinliği	Çok Nemli		Nemli	Yarı Nemli			Yarı Kurak			Nemli	Çok Nemli		Yarı nemli

[Dh] Ahmet Ardel, Ajun Kurter, Yusuf Dönmez, *Klimatoloji Tabikatı*, İstanbul Üniv. Yay. No: hhᶜñ, Ed. Fak. Coğrafya Ens. Yay. No: iṭ, İsta nbul h)ṣ), s . ᶜ) h-ᶜ)ī.

Yağış etkinliği için kullanılan bir diğer formül ise De Martonne'a aittir. Bu formüle göre Zonguldak ūẖ,ᵛ indis değeri ile **nemli iklim** grubunda yer alır. Yine Erinç formülünde olduğu gibi bu formülde de Mayıs-Temmuz devresi yarı nemli geçer. (Tablo ẖ.ᶜṭ) .

Tablo 1. 20. De Martonne Formülüne Göre Zonguldak.

Aylar	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	YILLIK
Yağış	ẖññ,ñ	)ᶜ,ẖ	),ᵛ	ṣẖ,ū	ūī,ī	ᵛṭ,ñ	ᵛī,ẖ	Ḍṣ,Ḍ	ẖẖṭ,ᵛ	ẖīᶜ,)	ẖī ñ,ᵛ	ẖūḌṭ	ẖᶜᶜᶜ,ū
Ort. Sıc.	ṣ,ẖ	ṣ,ṭ	ᵛ,ū	ẖẖ,ī	ẖū,ū	ẖ),ᵛ	ᶜẖ,)	ᶜẖ,Ḍ	ẖḌṣ	ẖū,ᶜ	ẖẖ,ᵛ	Ḍī	ẖñ,ṣū
İndis Değeri	)),ī	ṣ),ẖ	ṣī,)	ñī,ū	ᶜū,ṣ	ᶜḌī	ᶜᵛ,)	ñᶜ,Ḍ	īṣ,ī	ṣḌṭ	ᵛ),ū	ẖṭ ñ,ṭ	ūẖ,ᵛ
Yağış Etkinliği	Nemli				Yarı Nemli			Nemli					Nemli

De Martonne'a göre Devrek ᶜ),ū indis değeri ile ***nemli iklim*** grubuna dahildir. Bununla birlikte alt sınırı ñṭ olan nemli indis değerinden sadece ṭ,ū kadar düşük olduğu dikkati çeker. Devrekte yarı kurak devre Erinç ve De Martonne formüllerine göre paralellik gösterir. (Tablo ẖ.ᶜẖ).

Tablo 1. 21. De Martonne Formülüne Göre Devrek.

Aylar	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	YILLIK
Yağış	ṣī, ū	ūḌṭ	ūẖ,ṭ	īṣ, ū	ūṣ,ū	ūī, ẖ	īẖ,ᶜ	ūṭ, ī	ī̃ñ, ẖ	ᵛᶜ, ᵛ	ḌẖṢ	ᵛ),)	ṣ)), ū
Ort. Sıc.	ū,ẖ	ū,ṣ	Ḍṭ	ẖᶜ,ᵛ	ẖṣ,ṣ	ᶜṭ, ᶜ	ᶜᶜ,)	ᶜᶜ,ᵛ	ẖḌ)	ẖī,ᵛ	ẖṭ, ẖ	ṣ,ṣ	ẖñ,ṣḌ
İndis Değeri	ūẖ,ñ	īī, ṣ	ñī, ṭ	ᶜī, ṣ	ᶜū, ū	ᶜẖ, ū	ẖū,ṭ	ẖḌū	ẖᵛ,)	ñū,ñ	īḌ,ᵛ	ūᵛ,Ḍ	ᶜ), ū
Yağış Etkinliği	Nemli			Yarı Nemli			Yarı Kurak			Nemli			Yarı Nemli

Çaycuma istasyonuna ait herhangi bir yağış kaydı bulunmadığından Çaycuma'ya De Martonne, Thornẕhit e ve Erinç formülleri uygulanamamıştır. Zonguldak ve Devrek'e ait konum özellikleri ve sahadaki gözlemlere dayanarak Çaycuma'nın iklim tipi hakkında şu ifadelere yer verilebilir:

Erinç ve De Martonne formülüne göre Çaycuma'nın **nemli iklim sahası** içerisinde yer alabileceği söylenebilir. Ayrıca Erinç formülüne göre bitki örtüsü özelliği olarak da **nemli orman** grubu içerisinde yer alabilir.

1.3. BİTKİ ÖRTÜSÜ

Ilıman Kuşak içerisinde bulunan Türkiye, sahip olduğu bitki çeşitliliği bakımından çevresinde yer alan birçok ülkeden farklı özellikleri ile dikkat çeker. Türkiye'de yayılış gösteren bitki türlerinin sayısı, Avrupa kıtasının tümünde yayılış gösteren bitki türlerinin sayısına yakındır[Ḍᶜ].

Ülkemizin bitki toplulukları; nemli orman, yarı nemli orman, kuru orman, maki, psodömaki, bozkır (step), ve alpin bitkilerden oluşur.[Ḍñ]

Genel bir değerlendirme ile, Türkiye'nin kuzeyi bir bütün olarak Avrupa-Sibirya-Flora Bölgesi'ne girer. Kuzeyde Ordu'nun doğusundan itibaren Doğu Karedeniz Bölümü Kolşik, batı kesimleri ise aynı flora aleminin Öksin alt falora veya bölümleri içinde kalır. Marmara Denizi'nin kuzey kıyıları ile, Ege ve Akdeniz Bölgeleri, Doğu Akdeniz Flora Alemi dahilindedir. İç ve Doğu Anadolu Bölgeleri Turan-Önasya veya İran-Turan Flora Bölgesi'ne, Güneydoğu Anadolu'nun step alanları da İran-Turan Bölgesi'nin Mezopotamya Flora Bölümü'ne girer. Kısacası Türkiye; Avrupa-Sibirya, Akdeniz ve İran-Turan, hatta Mezopotamya flora bölgelerinin bir arada bulunduğu bir ülkedir[Ḍī].

Kuzey Anadolu'da kıyı boyunca uzanan dağ sıralarının bol yağışlara imkan hazırlamış olması, buralarda gür bir orman örtüsünün oluşumuna neden olmuştur. Kuzey Anadolu kıyı bölgesinde devamlı ve şiddetli yaz kuraklığının bulunmaması genel bir hal olmakla beraber, yağışın çoğaldığı ve azaldığı kesimler vardır. Bu durum bitki toplulukları üzerinde de değiştirici etkiler yapmıştır. Örneğin kıyı bölgesinin doğu kısımları nemli bir iklimin hazırladığı zengin bir orman sahası olduğu halde, yağış şartlarının daha elverişsiz duruma geçtiği Samsun yöresinde ve Kocaeli Platosu'nun kuzey kısmında bu zenginlik görülmemektedir[Ḍū].

Kuzey Anadolu Dağları'nda, bakı faktörü son derece etkilidir. Dağların üst yamaçlarına kadar kayın ve göknar toplulukları tırmanırken, güneye bakan yamaçların

---

[Ḍᶜ] Meral Avcı, "Çeşitlilik ve Endemizim Açısından Türkiye'nin Bitki Örtüsü", *İstanbul Üniviversitesi Edebiyat Fakültesi Coğrafya Bölümü Coğrafya Dergisi*, İstanbul, ᶜṭ ṭū Sayı ẖñ.s.ᶜḌ

[Ḍñ] Yusuf Dönmez, Duran Aydınözü, " Bitki Örtüsü Özellikleri Açısından Türkiye", *İstanbul Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Coğrafya Bölümü Coğrafya Dergisi,* Sayı:ᶜī İstanbul ᶜṭẖᶜ, s.ñ.

[Ḍī] İbrahim Atalay, *Türkiye Vejatasyon Coğrafyası*, Ege Üniversitesi Basımevi, İzmirẖ))ī, s.ẖẖᶜ

[Ḍū] Hamit İnandık, *Türkiye Bitki Coğrafyasına Giriş,* İstanbul Üniv. Caoğrafya Enst. Yay., İstanbul ẖ)ṣū,s.ᵛ -)

yüksek kesimlerinde sarıçam, alt kesimlerine doğru karaçam ve meşe ormanları yer alır[Dş].

Batı Karadeniz Bölümü bitki toplulukları bakımından iklim, toprak , yerşekilleri şartları gözönünde tutularak nemli ormanlar, kuru ormanlar ve psödomaki sahaları şeklinde üç gruba ayrılabilir[Dᵛ].

Araştırma sahasının doğal bitki örtüsünü psödomaki ve orman formasyonu oluşturur. Orman formasyonu daha çok nemli orman karakteri taşır. Buna göre; çalışmada sahanın bitki örtüsü psödomaki ve orman formasyonu olmak üzere iki başlıkta ele alınacaktır. Özellikle Filyos Çayı'nın ağız kısmı ile vadinin kıyı kesimine yakın olan yamaçları ile iç kesimlerin ʿṭṭ -ñṭṭ m'lerine kadar, psödomaki toplulukları yayılış gösterirken daha yüksek kesimlerde; kayın, meşe, gürgen ve kısmen de kestane ormanları mevcuttur. İç kesimlerde yükseklere doğru çıkıldıkça kayın toplulukları, alt kesimlerinde geniş ve iğne yapraklı türlerden oluşan karışık orman formasyonları yaygındır. Sahanın asli unsuru, ormanlar olması gerekirken; yerleşim yeri ve tarım arazisi elde etme ve yakacak odun temini için tahrip edildiği yerlerde kendisini psödomakiye bıraktığı gözlenir (Fotoğraf ẖ.ʿ ş) (Harita ẖ.ş).

Fotoğraf 1. 26. Sahada Bitki Örtüsünün Yoğun Olduğu Alanlardan Görünümler (Çayır ve İhsanoğlu Köyleri).

[Dş] İbrahim Atalay, *Türkiye İklim Atlası*, İnkılap Kitapevi, İstanbul ʿṭẖẖ, s. ʿū.
[Dᵛ] Sedat Yalçın, "Batı Karadeniz Bölümü (Sakarya – Filyos Kesimi) Bitki Örtüsünün Coğrafi Dağılışı I *", İstanbul Üniversitesi Coğrafya Dergisi*, Sayı:ẖ, İstanbul ẖ)Ḍū s.ī[v].

Ḍ)

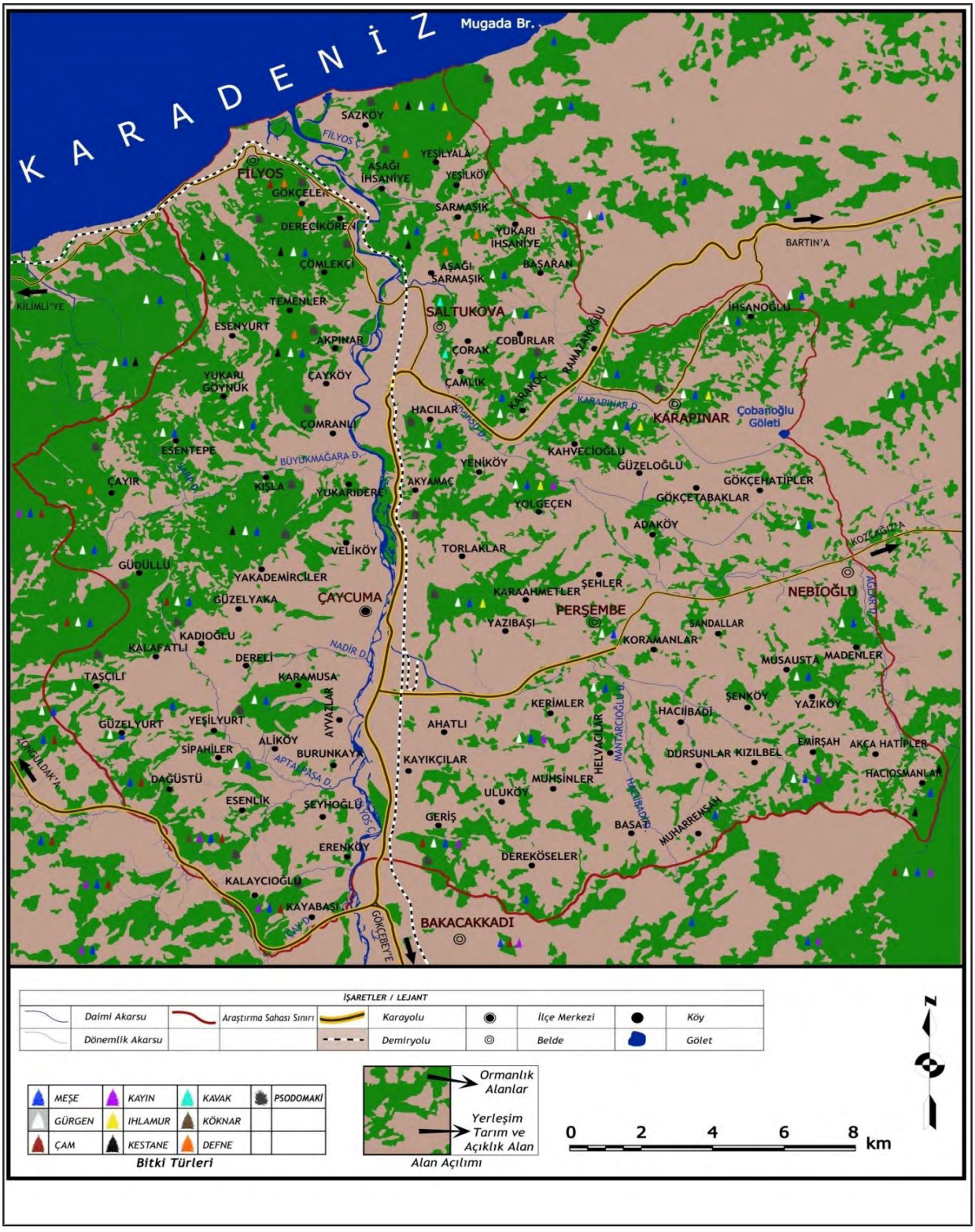

Harita 1. 6. Araştırma Sahasının Bitki Örtüsü Haritası*

* Çaycuma Orman İşletme Şefliği h/htt.t tt Ö lçekli Çaycuma Orman İşletme Şefliği'nin Ait Fonksiyonel Orman Amenajman Planlarından Yararlanılarak Hazırlanmıştır.

1.3.1. Psödomaki Sahası

Ormanların tahribi neticesinde meydana gelen ñ-ī m boyundaki aġaççıkların teşkil ettiġi bitki formasyonuna aġaççık yahut çalı formasyonu denir. Bu formasyon, asli bir bitki formasyonu olmayıp, insan müdahalesi (orman açmaları, orman yangınları, hayvan otlatması) ile gelmiştir. Maki, garig ve psödomaki bu topluluġa dahildir[DD].

Karadeniz kıyıları boyunca uzanan etek ormanlarının sürekli olarak tahrip edildiġi ve hayvanların otlatıldıġı yerlerde geniş yapraklı aġaçlar çalı formunda kalmaktadır. Ayrıca bu sahada Akdeniz kökenli bitkiler de bulunur. Karadeniz ve Akdeniz fitocoġrafya bölgelerine ait olan topluluklar, tahriplerin yoġun olduġu alanlarda psödomaki formasyonunu meydana getirir[D)].

Çalışma sahasının da içerisinde bulunduġu Karadeniz kesiminde görülen psödomaki, Akdeniz ikliminin karakteristik bitkisi olan Akdeniz makisinden farklı özellik gösterir.

Akdeniz makisi ile psödomaki arasındaki fark şöyle ifade edilmektedir. Akdeniz iklim tesirinin sokulduġu bölgelerde, daha nemli iklim bölgelerine yakınlık dolayısıyle yaz kuraklıġının azalmasına, diġer bir ifadeyle yaz yaġışlarının artmasına baġlı olarak, yaz kış yapraklarını dökmeyen maki elemanları arasına, kışın yapraklarını döken bazı bitki türleri karışır. Mesela Akdeniz ikliminin sokulduġu Marmara Bölgesi ile Karadeniz kıyılarında, Akdeniz tesirleriyle maki elemanlarının yetişme imkanı bulmasına karşılık, Karadeniz ikliminin sebep olduġu yaz yaġışları nispetindeki artış dolayısıyla da, kışın yapraklarını döken, daha nemcil karakterdeki bazı bitki türleri yetişme imkanı bulur. İşte Akdeniz'in damgasını taşıyan maki elemanları ile Karadeniz tesirini aksettiren ve kışın yapraklarını döken aġaççıkların bir arada bulundukları bitki örtüsüne psödomaki formasyonu denir[)ṭ] .

Akdeniz ve Karadeniz iklimlerinin özelliklerine baġlı olarak Akdeniz iklimini temsil eden makinin daha çok kurakçıl bir yapıda olduġu, Karadeniz ikliminin ise daha nemcil özelliġine baġlı olarak gelişen nemcil karakterli bitkilerin maki formasyonu ile

---

[DD] Yusuf Dönmez, *Bitki Coğrafyasına Giriş,* İstanbul Üniveristesi Yayınları No:ᶜẖūūū Coġrafya Enstitüsü Yayınları No:Ḍī,İstanbul ẖ)ᵛṣ,s.Ḍ ñ-Ḍ).

[D)] İbrahim Atalay, *Türkiye'nin Ekolojik Bölgeleri*, Orman Bakanlıġı Yayınları No: ẖṣñ, İzmir, ᶜṭṭᶜ, s. īṣ -īᵛ.

[)ṭ] Yusuf Dönmez, *Bitki Coğrafyasına Giriş* ,s.Ḍ).

birleşerek oluşturduğu, Karadeniz iklimine yabancı olan maki üyesinin bazı türlerini içerisinde barındıran bu yeni topluluk maki değil, yalancı maki yani psödomakidir.

Bölgede maki formasyonuna ait bu türlerin görülmesi ise şöyle izah edilebilir; yeryüzünde belirli iklim kuşağı etkisinde görülen bitkilerin tamamı o iklimin karakteristik bitkileri olmayıp, başka bölgelerden çeşitli yollarla yayılış göstererek taşınmışlardır. Bu yayılışta bitkiler, bazen kendi yöntemleriyle, bazen de insanlar, hayvanlar, deniz akıntıları, akarsu ve rüzgarların etkisiyle göç etmiş, iklim değişmeleri, büyük karasal ve denizel hareketler ile daha geniş kuşaklar gösteren bitki toplulukları parçalanıp başka yerlere taşınarak o bölgenin coğrafi koşullarına uyum gösterip yaşam alanı bulabilmiştir. Bu bakımdan araştırma sahasında da görülen maki topluluğuna ait bazı bitkilerin bu bölgede nasıl var olduklarına yönelik çeşitli görüşler ortaya atılmıştır.

Araştırma sahasında psödomakinin hakim olduğu yerlerde Akdeniz iklimini temsil eden özellikle de mersin (*Myrtus communis*), defne (*Laurus nobilis*), sandal (*Arbutus andrachene*) gibi maki bitki türlerinin de bulunmasını birçok araştırmacı çeşitli görüşler belirterek açıklanmaya çalışmştır.

Geçmiş dönemlerde yaşanan iklim değişmeleri sonucunda iklim kuşaklarındaki kaymalara paralel olarak ülkemizdeki bitki kuşakları açısından kaymalara, yani yer değiştirmelere neden olmuştur. Sıcaklığın arttığı buzulların çekildiği interglasiyal dönemde Anadolu'da bazı göllerin oluştuğu, daha önceden varolanların ise seviyelerinin yükseldiği dönemde Akdeniz ikliminin karaktersitik bitki türleri kuzeye doğru göç ederek kuşak genişletmiş ve bugünkü yayılış alanlarına sokularak günümüze kadar da korunmuştur[)h].

ÖZTÜRK[)c] de; yeryüzünde olduğu gibi ülkemizde de görülen iklim değişiklikleri nedeniyle bitki yayılış alanlarında kaymalar olduğu; örneğin geçmişte Doğu Karadeniz'in günümüzdeki nemli ılıman iklimi Akdeniz'e kadar ulaştığından Nur (Amanos) Dağlarını'nın kuytu bölgelerinde bazı kolşik flora unsurlarının yayılış gösterdiğini ve Nur Dağları'nın orman alanı manzaralarının Doğu Karadeniz Kolşik Flora manzaralarına benzerlik gösterdiği, diğer yandan nitekim Karadeniz Bölgesi'nde görülen ve Akdeniz iklimini temsil eden maki ve garig topluluklarının zamanımızda

---

[)h] İbrahim Atalay, *Vejetasyon Coğrafyası'nın Esasları*, *Dokuz Eylül Üniversitesi Yayınları,* s.ī -ū, *İzmir* h))ṭ

[)c] Avni Öztürk, *Bitki Coğrafyası*, Mega Ofset Matbaacılık San. Tic., s.ñī -şş , Erzurum ᶜ ṭh ṭ

Karadeniz'de bulunuşunun buzul devri sonrasından veya öncesinden gelen yaygın Akdeniz bitki örtüsünün alan kayması sonucu olan kalıntı sahaları olabileceğinden bahsetmiştir.

Bugüne kadar yapılan araştırmalarda dönem dönem görülen iklimsel değişikliklerin yeryüzünde bitki kuşağı kaymalarına önemli derecede sebep olduğu, ülkemizin bitki kuşaklarının da bu değişikliklerden etkilendiği ifade edilmektedir. Bu düşünceler ışığında Karadeniz Bölgesi'nde maki türleri varlığının, Pleistosen'de görülen farklı iklim şartlarına bağlı olarak buzul (glasiyal) ve buzularası (interglasiyal) dönemleri arasında yeryüzündeki sıcaklık değişmeleri neticesinde Akdeniz ikliminin etki sahasını genişletmesine bağlı olarak bitki örtüsünün de kuzeye doğru yayıldığı ve yetişme koşulları bulduğu alanlarda korunarak bugünlere kadar gelebildiği dile getirilmektedir. Buna karşın, DÖNMEZ gibi faklı görüşler ileri sürenler de olmuştur.

DÖNMEZ[)ñ], Karadeniz Bölgesi'nde makinin ormanlardan (primer) sonra ikinci (sekonder) bir bitki formasyonunu oluşturduğu, Akdeniz iklim özelliklerinin görülebildiği yerlerde tür sayısının da fazlaca görüldüğü, Akdeniz iklim tesirinin azaldığı yerlerde ise çeşitliliğin azalarak görüldüğü bir topluluk olarak bahseder.

Karadeniz Bölgesi'nde kıyıdan itibaren ñūṭ -ī ṭṭ m'ye kadar ormanların tahrip edildiği yerlerde görülen psödomaki formasyonu, özellikle Filyos ve Alaplı çayları ağzı arasındaki kıyı kesimi, bölgenin diğer kıyı kesimlerine oranla hem çok yoğun oluşu hem de içindeki maki elemanlarının çeşitliliği ile dikkat çeker (Fotoğraf ẖ.ᶜᵛ). Bu kesimlerde saf topluluklar oluşturan defne (*Laurus nobilis*), çoğunlukla menengiç (*Pistakia terebinthus*), kocayemiş (*A. unedo*), sandal (*Arbutus andrachne*), funda (*Erika arborea*), laden (*Cistus sp*.), akçakesme (*Phillyrea latifolia*), ateş dikeni (Pyracatha coccinea), erguvan (*Cerris siliquatrum*), katran ardıcı (*Juniperus oxycedrus*), sumak (*Rhus coriaria*), karaçalı (*Paliurus aculeatus*), mersin (*Mrytrus communis*), katır tırnağı (*Spartium junceum*) gibi Akdeniz elemanları ve kurtbağrı (*Ligustrum vulgare*), muşmula (*Mespilus germanica*), kızılcık (*Cornus mas ve C. sanguinea*), geyik dikeni (*Crateagus monogyna*), kayacık (*Ostrya carpinifolia*), ayı üzümü (*Vaccinium aarctostaphylos*), çoban püskülü (*Ilex aquifolium*), ormangülü (*Rhododendrom*

[)ñ] Yusuf Dönmez, *Trakya'nın Bitki Coğrafyası,* İstanbul Üniversitesi Coğrafya Enstitüsü Yayınları, s.ẖᵛṣ -ẖᵛᵛ, İstanbul ẖ)ṣḌ.

particum), şimşir (*Buxus sempervirens*) gibi Karadeniz Bölgesi'ne ait elemanlardan oluşan psödomaki toplulukları içerisinde yer alır[)ī] .

Fotoğraf 1. 27. Filyos Çayı Vadisi'nin Aşağı Kesimlerindeki Psödomakilerden Bir Görünüm

Halk arasında "komar", "zifin" ya da "aġu" olarak da bilinen ormangülleri, Karadeniz Bölgesi'nde, özellikle de bazı türleri çok yaygındır[)ū]. Araştırma sahasında ormangülleri Göldaġı ve Ohlar Tepesi arzilerinde kayın ve kestane topluluklarının ormanaltı formasyonu olarak geniş bir yayılış göstermiştir. (Fotoġraf ḫ.ʿḌ).

[)ī] Sedat Yalçın, "Batı Karadeniz Bölümü (Sakarya – Filyos Kesimi) Bitki Örtüsünün Coġrafi Dağılışı I, s. ūʿ -ūñ.

[)ū] Meral Avcı, " Ormangülleri ve Türkiyede ki Doġak Yayılış Alanları", *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Coğrafya Dergisi*, Sayı:ḫʿ , İstanbul ʿṭṭī, s.ḫḌ.

Fotoğraf 1. 28. Kayınların Ormanlatı Formasyonlarını Genelde Ormangülleri Oluşturur.

Güdüllü ve Taşçılı köyleri yakınındaki Göldağı'nı oluşturan Tepelik alanların yüksek kesimlerine doğru saf hale geçen kayınlar ile, Hacıosmanlar köyü güneyindeki Ohlar Tepesi yamaçlarındaki kestane toplulukarı altında da yayılış göstermişlerdir. Bu iki kesimde de mor çiçekli ormangülü (*R.ponticum*), orman altı bitki formasyonu olarak dikkat çekici bir zenginlik oluşturur. Fotoğraf (h.ᶜ)).

Fotoğraf 1. 29. Yöredeki Mor Çiçekli Ormangüllerinden Bir.

Daha alt seviyelerde ormanaltı formasyonu olarak ormangülleri yerini eğrelti topluluklarına, daha alçak kesimlerde ise yer yer psodömakiden oluşan ormanaltı formasyonuna bırakır. Sahanın nemli iklim karekteri nedeniyle ormanaltı formasyonu oldukça yoğun, türce de zengindir.

Çalışma sahasında psödomaki, kıyıda türce daha zengin görülse de, deniz tesirinin sokulduġu vadiler boyunca iç kesimlere doġru sokulma imkanı bulmuştur. Bunlardan biri de Filyos Vadisi'dir. Söz konusu vadinin ilçe sınırları içerisinde kalan kesiminin tamamında psödomaki elemanlarına rastlanır. Filyos Çayı'nın ağız kısmındaki vadinin genişlediği batı ve doğu yamaçlarında psödomaki iç kesimlere göre türce daha zengindir. Bunun yanında vadinin iç kesimlere doġru sokulduġu yerler ile Filyos Vadisi'yle birleşen vadi içlerinde bu formasyon kıyı kesimine göre daha seyrek ve cılız bir görünüm alır.

İnceleme sahasında özellikle de kıyı ve iç kesimlerde psödomaki topluluġu içerisinde maki ailesine ait en yaygın görülen türlerden birisi defnedir (*Laurus Nobilis*). Her ne kadar bir Akdeniz bitkisi olsa da Karadeniz sahili boyunca dar kıyı şeridinde özellikle de ırmak, çay ve derelerin ağız kısımları ile bu akarsuların kıyıya yakın kesimlerinin güneye bakan yamaçlarında daha çok yayılış göstermiştir.

Çaycuma'da özellikle Filyos Çayı Vadisi'nin doğu ve batı kesimlerinde defne bitkisi yoğun olarak dağılış göstermektedir. Vadi boyunca iç kesimlere doğru sokulur. Vadinin kıyıya yakın olan Filyos Çayı'nın doğu kesimlerinde Sazköy, Derecikören, Aşağı İhsaniye, Sarmaşık, ve Yeşilyayla köylerinde; Filyos Çayı'nın batı kesiminde Filyos Kasabası'na bağlı Kocaali, Öteyiz mahalleleri ile Gökçeler köyünde yayılış göstermiştir. İç kesimlerde ise Güdüllü, Yukarı Göynük ve Esenyurt köylerine ait arazilerde yayılış imkanı bulmuştur (Fotoġraf ẖ.ñṭ). Defne bu sahalarda özellikle orman örtüsünün baskın olmadığı (tahribata uġradığı) alanlarda ve güneş alan yamaçlarda yoğun; fakat küçük parçalar halinde yer alır. Yağışın fazla olmasına bağlı olarak bu kesimdeki defnelerin bazıları ağaç şeklini almıştır[)§] .

[)§] Şaban Çelikoğu, Evren Atış, "*Zonguldak İlinde (Çaycuma, Ereğli, Alaplı, Merkez İlçe) Defne Yaprağı Toplayıcılığının Kırsal Ekonomiye Katkıları ve Sürdürülebilirliği*, *I. Ulusal Coğrafya Sempozyomu*, Edebiyat Fakültesi Coġrafya Bölümü Bildiriler Kitabı, Erzurum ʿ ṭẖʿ, s. ĩñḌ-ī̄ẖ.

)ş

Fotoğraf 1. 30. Güdüllü Köyü Yakınlarında Defnelerden Görünüm.

İnceleme sahasında geniş bir yayılışa sahip Psödomaki formasyonunun içerisinde farklı gelişim özellikleri gösteren türler bulunur. Bitkiler karışık bulundukları ortamlarda alan kapma mücadelesi içerisinde olurlar. Bulundukları yerin güneş, toprak, nem özelliklerine ve bitkinin gelişim yapısana bağlı olarak daha hızlı gelişen bitki grubu hakim konuma geçerek diğer türleri bastırır ve onların gelişimini yavaşlatır. Çaycuma'da psödomakinin hakim olduğu alanlarda, tıpkı defne gibi kışın yapraklarını dökmeyen daha çok nemli ortamı seven iç kesimlerde de görülebilen sandal (*Arbutus andrachne*), daha çok Filyos Çayı ağız kesiminin doğu ve batı kesimindeki Sazköy, Gökçeler İhsaniye ve Derecikören ile iç kesimlerde Çomranlı ve Çayköy'e kadar sokulmuştur. Orman formasyonunun yoğun olmadığı özellikle de güneş alabilen güney yamaçlarda daha fazla boylanabildiği ve geniş alanlara yayılabildiği görülmüştür. Maki formasyonun karekteristik türü olan mersin (*Mrytus communis*), yine Filyos kasabası batı ve güney kesimlerinde kalan yamaçlarda öbekler halinde görülür. Arazi gezilerimiz sırasında yöre halkı tarafından, mersin bitkisinin meyvesinin kansızlığa iyi geldiğini bu nedenle meyvesinin toplandığından bahsetmişlerdir.

Mersin (*Myrtus communis*) Filyos kasabası dolaylarında, kızılcık (*Cornus mas*); Güdüllü, Kalafatlı, Kışla ve Çayır köyleri ile Filyos Beldesi'nin Sefercik Mahallesi'nde, yabani fındık (*Corylus avellana*); Çayır ve Hacıosmalar Köyleri dolaylarında, böğürtlen (*Rubus froticosus*) ise Yukarıdere, Kışla, Çayır Çayköy, Temenler, Akyamaç arazilerinde daha çok görülür. Bunun yanında Sandal (*Arbutus andrachene*); Gökçeler Köyü'nde daha çok görülürken, yöresel olarak püren veya erica

olarakda bilinen süpürge çalısı *(Calluna vulgaris)* ise daha çok Derecikören Köyü ve yakın çevresinde geniş bir yayılış alanına sahiptir (Fotoğraf h.ñh).

Mersin(*Myrtus communis*)
Filyos kasabası

Böğürtlen (*Rubus caesusu*)
Çayır köyü

Kızılcık *(Cornus mas ve C. Sanguinea)*
Çayır Köyü

Adi (Yabani) Fındık (*Corylus avellana*)
Kışla Köyü

Sandal (*Arbutus andrachene*)
Gökçeler Köyü

Süpürge Çalısı (*Calluna vulgaris)*
Derecikören Köyü

Fotoğraf 1. 31. Çaycuma'da Psödomaki ve Maki Topllulukları İçerinside Görülen Diğer Türler.

1.3.2. Orman Sahası

Nemli–ılıman iklimin hakim olduğu Karadeniz dağlarının kuzeye bakan yamaçlarında, nem isteği yüksek, ağaç türlerinden oluşan nemli ormanlar yer alır. Karadeniz dağlarının eteklerinde psödomaki formasyonunun sona erdiği ʿṭṭ -ʿ ūṭ mlerden itibaren kuzeye bakan yamaçlar boyunca doğu kayını (*Fagus orientalis*) bir kuşak halinde uzanır. Nemli ormanların hakim elemanı olan kayın, sıcaklık isteği orta, yağış isteği yüksek olan geniş yapraklı bir ağaç türüdür. Kayın toplulukları içerisine yer yer gürgen (Carpinus Betulus), kızılaağaç (Almus glutinosa subsp.), Anadolu kestanesi (Castanea sativa), meşe (Sapsız meşe, saplı meşe, mazı meşesi), akçaağaç (Acer sp), ıhlamur (Tilia sp.), dişbudak (Fraşinus eşcelsior), karaağaç (Ulmus sp.), fındık (Corylus avellana), titrek kavak (Populus tremula), söğüt (Salişs sp.) karışır. Nemli ormanların altında ise yine nemcil ormanaltı formasyonu hakimdir[)ᵛ] .

Araştırma sahasında orman formasyonu, psödomaki formasyonundan sonra yoğun olarak başlar. Kıyı kesimi ile Filyos Çayı'nın batı kesimindeki yüksek sahalarda daha sık ve kuşaklar halinde uzanır. Özelikle de Göldağı ve Bolatdağı Tepelik üniteleri ile Çayır köyü güney yamaçları, Filyos Vadisi'nin yamaçları, Ohlar Tepesi, İhsanoğlu Sazköy, Derecikören, Karamusa köyleri civarındaki Tepelik alanlarda ormanlar yoğunluk göstermektedir (Fotoğraf ḫ.ñʿ).

Fotoğraf 1. 32. Bolatdağı, Orman Örtüsünün Gür Olduğu Yerlerdendir.

[)ᵛ] Nurten Günal, "Türkiye'de İklimin Doğal Bitki Örtüsü Üzerindeki Etkileri", *Acta Turcica*, Sayı:ḫ, S.ʿ., ʿ ṭḫñ.

Ülkemizde orman alanlarının en büyük sorunu tahriplerdir. Mevcut orman alanlarının yerleşme ve sanayiye açılması orman sahalarının elden çıkmasına sebep olmaktadır[)D]. İnceleme sahasında orman formasyonu alt seviyeleri; yerleşim yeri ve tarım alanı açma (ilit), hayvan otlatma gibi nedenlerle çok fazla tahribata uğramıştır. Özellikle de çoklu mahallelerden oluşan dağınık yerleşme tarzı tahribatın artmasına yol açmıştır (Fotoğraf ḫ.ññ).

Kıyı kesimindeki orman örtüsü, iç kesimlere göre kısmen daha az tahrip edilmiştir. Sahanın güney ve güneydoğu kesimleri, özellikle de Taşçılı-Yakademirciler-Coburlar köyleri arasında kalan alanlar ile Saltukova kasabası ve yakın çevresi, tahribatın en belirgin olduğu yerlerdir. İç kesimlerde tarım alanı oluşturmak amacıyla açılan sahalar, son yıllarda kırsal kesimde yaşanan göçler nedeniyle terkedilmiş, bu arazilerin bir kısmı otlak alanı olarak kullanılmaya başlanmış, bir kısmı ise yeniden orman alanına dönüşmeye başlamıştır.

Fotoğraf 1. 33. Çalışma Sahasında Yerleşim Yeri ve Tarım Sahaları İçin Ormanlar Tahrip Edilmiştir.

Sahada geniş yapraklı, iğne yapraklı ve karışık orman örtüleri görülürken ormanaltı formasyonu olarak daha çok orman gülleri (*Rhododendron ponticum*) yayılış

[)D] Zerrin Karakuzulu, "Ülke Kalkınması İçin Yapılan Planlamalarda Coğrafyanın Önemi" *Kafkas Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi,* Kars ʿṭ ṭḌ, s.ḫūş.

gösterir. Orman güllerinden sonra geçmişi Karbonifer dönemine kadar uzanan eġreltiler ve bazı sahalarda da psödomaki orman altı formasyonu olarak gelişmiştir. Çalışma sahasında orman serisi içerinde; karaçam, sarıçam, kızılçam, fıstıkçamı, douglas (ABD Çamı), göknar, sedir, kayın, meşe, kestane, dışbudak, gürgen ve kavak saf halde görülürdüġü gibi, bazı yerlerde de karışık seriler oluşturmuştur. Bu karışık seriler; iġne yapraklı karışık, iġne-geniş yapraklı karışık ve geniş yapraklı karışık şeklindedir. Çaycuma orman alanı h̲ᵛ.ūñī hektardır. Bunun ñ.ṣṭᶜ hektarını başka bir ifadeyle Ż ᶜṭ.ū'i ni son yedi yıl içerisinde çeşitli projelerle aġaçlandırılan alanlar oluşturmaktadır (Tablo h̲.ᶜᶜ.).

Çalışma sahasında orman varlıkları, çeşitli orman sınıfları halinde Çaycuma Orman İşletme Şefliği içerisinde yer alır. Bu sahanın genel alanı ūh̲.h̲ᵛṣ.Ḍ ha olup, bunun h̲ᵛ.ūñī.h̲ ha'lık kısmı ormanlık, ññṣī ᶜ.ᶜ ha'lık kısmı ise açıklık alandan oluşmaktadır. Belirtilen ormanlık alanın h̲ī.ᶜ)h̲ha verimli, ñ.ᶜīñ.h̲ ha ise bozuk niteliktedir[)] . Alanın büyüklüġü nedeniyle gelecek yıllarda Çaycuma Orman İşletme Şefliği Filyos Çayı sınır alınarak iki şefliġe ayrılarak çalışmalarını sürdürecektir. Filyos Çayı'nın doġusunda kalan kısım Perşembe Orman İşletme Şefliği, batı tarafı ise Çaycuma Orman İşletme Şefliği olarak faaliyetlerine devam edecektir.

Tablo 1. 22. Çaycuma İlçesin'nin Orman Varlıkları (ᶜṭh̲ñ).

ÇAYCUMA					
Tür	**ha**	**%**	**Tür**	**ha**	**%**
Karaçam	h̲)ᵛ.ṭ	h̲.h̲	Meşe	ᶜ.h̲ṣṣ.ᶜ	h̲ᶜ.ī
Sarıçam	h̲.h̲	ṭ	Gürgen	ñ)ᵛ.)	ᶜ.ñ
Kızılçam	ṣᶜ.)	ṭ.ī	Kavak	h̲ñ.ᵛ	ṭ.h̲
Fıstık Çamı	ᵛñ.Ḍ	ṭ.ī	Dişbudak	ūh̲ᵛ.ṭ	ᶜ.)
Duglas (ABD Çamı)	ᵛṭ.ū	ṭ.ī	Diġer	īᶜ).i	ᶜ.ī
Göknar	-	-	İġne Yapraklı Karışık	ᶜūū.ṣ	h̲.ū
Sedir	ṭ.)	ṭ	İġne-Geniş Yapraklı Karışık	h̲ñ.ṣ	ṭ.h̲
Ardıç	-	-	Geniş Yapraklı Karışık	h̲h̲)ṣñ.ṣ	ṣḌ.ᶜ
Kayın	h̲ñᵛṭ.)	ᵛ.Ḍ	**Toplam**	**17534.1**	**100**

Kaynak: Çaycuma Orman İşletme Müdürlüġü'nü Orman Amenajman Planlarından Faydanalmıştır.

[)] Çaycuma Orman İşletme Şefliği Foksiyonel Orman Amenajman Planı, *Şölen Ormancılık Mühendislik Lmt. Firması* , Ankara ᶜṭh̲ᶜ s.ī.

Çaycuma Orman İşletme Şefliği Foksiyonel Orman Amanejman Planı'nda bir sahadaki karışık ve saf orman sınıflaması şu şekilde tanımlanmıştır. Ağaç türleri ve karışım bakımından meşçereler saf ve karışık olarak tanımlanır. Bu tanımlamada, ağaç sayısı ve servet yönünden Ż)ṭ ile daha fazlası aynı türden oluşmuş ise meşcere "Saf" olarak, Żh̲ṭ'un üzerinde çeşitli oranlarda karışık ağaç türlerinden oluşan meşçere tipleri ise "Karışık" olarak kabul edilmiştir.

Kerestesi yumuşak ve değerli olan, mobilya, kağıtlık lif, kontraplak alanlarında kullanılan Kayın (*Fagus sylvatica*), inceleme sahasında h̲ñṭ).h̲ ha alan kaplar. Orman varlığı içerisinde Ż ᵛ.Ḍ'lik bir oranda saf miktarda bulunur. Çayır köyü Sinekli Tepe çevresi ve Kalafatlı köyü Göldağı civarında kayınlar daha çok saf halde görülür. Çalışma sahasının batı sınırının da geçtiği yüksek kesimler orman alanları bakımından oldukça zengindir. Sahanın yüksek kesimlerini oluşturan Göl Tepe (ᵛᵛh̲ m), Sazlık Tepe (ᵛṣṭ m), Karabeytarlabaşı Tepe (ᵛᶜṭ m) ünitelerinin oluşturduğu Göldağı kütlesinde özellikle de Göl Tepe'nin yüksek kesimlerinde kayın ormanları yoğunluk gösterir. Buradaki Tepelik alanların güneye bakan yamaçlarında ṣūṭ -ᵛṭṭ m'lere kadar çıkan meşe topluluklarından sonra kayınlar saf halde hakim duruma geçer. (Fotoğraf h̲.ñī). Bakı faktörünün etkisiyle kuzeye bakan yamaçlarda ise kayın yaklaşık olarak īṭ ṭ m'lere kadar iner. Bu serinin ormanaltı formasyonunu zengin ormangülleri (*Rhododendron*) oluşturur.

Fotoğraf 1. 34. Göldağı Tepelik Mevkii ṣūṭ -ᵛṭ ṭ mler Seviyesinde Saf Halde Görülebilen Kayınlar ve Ormanaltı Formasyonunu.

Ülkemizde Karadeniz'in dağlık alanları ile Ege ve Marmara Bölgesi'nin nemcil geniş yapraklı ormanlarında, kestaneler yayılış gösterir[h̲tt] . Rutubete dayanıklı olduġu için bu aġacın kerestesi mesken inşasında, deniz motoru ve kayık yapımında çok makbüldür. Bu nedenle kerestesi çok kıymetli ve pahalı bir aġaçtır[h̲th̲]. Çaycuma ilçesinde saf topluluklar ile geniş yapraklı karışık ormanlar içerisinde kestane aġaçları topluluklar halinde görülebilmektedir. Kayıngiller türüne ait olan kestane; en çok Hacıosmanlar köyünde görülürken yine Çomranlı köyü Gavuranbarı mevkiinde dar bir alanda saf halde bulunur.

İnceleme sahasında saf çam (karaçam, kızılçam, sahil çamı ve fıstık çamı) ormanları genellikle aġaçlandırma çalışmaları sonucunda elde edilmiştir. Saf çam ormanları Çomranlı köyü Kayaaltı mevkii ve Filyos kasabası yakınlarında görülmektedir. Kerestesi sert ve dayanıklı olan karaçam (*Pinus nigra*) h̲)ᵛ ha alan ile orman varlığının sadece Żh̲.h̲' lik oranı ile saf bir formasyon oluşturur. Bu çam serileri içerisinde görülen bir başka tür ise Karadeniz sahillerinde görülebilen kızılçamdır. (*Pinus brutia*). Ambalaj sanayinde kullanılan ve reçinesinden faydalanılabilen bu aġaç bölgede ṣᶜ.) ha ile Żṭ.ī ile orman varlığı içerisinde kendisini temsil eder. Kızılçam (*Pinus brutia*), çalışma sahasında çoġunlukla, Çaycuma şehrinin batısında yükselen Bolat Dağı (ṣ̄ī m) çevresinde ve Orman İşletme Şefliği'nin yenileme sahalarında görülür. Çamgiller familyasından olup soġuk iklimlerde yetişemeyen sahil çamı (*Pinus pinester*) Karadeniz kıyısında Filyos beldesi civarında çok az bir alanda görülür. Çaycuma Orman İşletme Şefliğinin yenileme çalışmaları için tercih ettiği fıstık çamı (*Pinus Pinea*) saf ve bazen de kızılçam ile karışık halde görülebilir. Protein ve mineralce zengin olan çamfıstığı, defne yapraġı ve kestane gibi odun dışı orman ürünleri olarak amenajman planlarında geçmektedir. Bu nedenle yörede defne, kestane, ıhlamur gibi fıstıkçamı fıstığının toplanmasına da müsaade edilmektedir. Çaycuma ilçesi orman varlıkları içerisinde fıstık çamı saf halde ᵛñ.Ḍ ha ile Ż ṭ. ī'l ük bir oran ile Çomranlı, İhsanoğlu, Yolgeçen köylerindeki rehebilitasyon alanlarında görülür (Fotoġrarf h̲.ñū).

[h̲tt] İhsan Bulut, *Genel Tarım Bilgileri ve Tarımın Coğrafi Esasları*, Gündüz Eġitim ve Yayıncılık, Ankara ᶜṭṭṣ, s.h̲ ᵛī.

[h̲th̲] Zeki Koday, *Fındıklı İlçesinin Coğrafyası*, Atatürk Üniversitesi Yayınları, No:h̲ṭ̄ī ū, Edebiyat Fakültesi Yayınları No: h̲ī h̲, Aaraştırma Serisi No: h̲hᵛ, Erzurum ᶜ ṭh̲ī, s. ūū.

Fotoğraf 1. 35. Araştırma Sahasında Fıstıkçamları Genelde Bozuk Orman Sahası Rehabilitasyon Çalışması Sonucu Oluşturulan Alanlarda Görülür.

Orman varlıkları içerisinde saf halde ūh̲ᵛ ha alan ve Ż^{c}.) oran ile dişbudak (*Fraxinus excelsior*) yer alır. Kerestesi pek değerli olmayan, lifsiz bir yapısı nedeniyle oymacılık sanatında daha çok kullanılan dişbudak ağacından alternatif tıp alanında yapraklarının romatizmal hastalıklara karşı, kabuklarının da kaynatılarak suyundan ateş düşürürcü olarak faydanılmaktadır. Çalışma sahasında Adaköy ve Çorak köyü çevresindeki ormanlarda saf dişbudak formasyonları kendisini gösterir. Özellikle Adaköy civarında genç ve gelişmiş halde dişbudak toplulukları daha sık ve daha gelişmiş durumdadır (Fotoğraf h̲.ñş).

Fotoğraf 1. 36. Adaköy'de, Genç ve Gelişmiş Dışbudak Sahalarından Bir Görünüm

Genelde park, bahçe ve çit yapımlarında tercih edilen, kerestesi biraz sert olduğundan mobilya, masa, sandalye gibi eşyaların yapımında da kullanılan gürgen

(*Carpinus betulus*), saf halde ñ)ˇ.) ha (hektar) alana ve Ż^{c}.ñ' lük bir orana sahiptir. Yörede gürgen diğer türler ile karışık halde de bulunmasına rağmen en çok Perşembe ve Karapınar kasabaları çevresindeki köylere ait ormanlarda çok geniş bir arazide görülmektedir (Fotoğraf ḫ.ñˇ). Bununla birlikte Torlaklar, Çomranlı, Güzeloğlu ve Çayır köyleri civarında da gelişmiş halde görülür. Odunu iyi ısı verip uzunca yandığından yakacak odun olarak da kullanılır. Kullanım alanının genişliği ve yakacak olarak tercih edilmesi nedeniyle en çok tahrip edilen ağaç türüdür.

Fotoğraf 1. 37. Perşembe Kasabası ile Torlaklar-Çayır Köyleri Civar Ormanlarında Gürgen Ağaçları Geniş Bir Yayılış Alanı Gösterir.

Ülkemizin birçok yöresinde olduğu gibi anıt ağaç olarak karşımıza çıkan çınar ağaçları çalışma sahasında mesire alanları, mezarlıklar ve piknik alanları ile çay bahçelerinde yer alır. Çınarlar saf halde ya da orman formasyonları içerisinde görülebilmektedir. Orman varlıkları içerisinde sadece Kayıkçılar köyü ve yakın çevresi ormanlarında yayılış gösterir. Diğer bölgelerde ise karışık orman formasyonu içerisinde yer almaktadır.

Ülkemizde çok çeşidi bulunan meşe, inceleme sahasında orman varlıkları içerisinde saf halde ve diğer türlerle karışık halde en çok bulunan ağaç türüdür. Nitekim diğer türler ortalama Ż ḫ ila Ż ^{c} o ranında saf dağılış oranına sahipken, meşe (^{c}ḫṣṣ.^{c} ha) Żḫ^{c}.ī gi bi yüksek bir oranla temsil edilir.

Çalışma sahasında Aşağı Filyos Havzası'ndaki tahrip sahalarını kaplayan psödomaki formasyonunun üzerinde meşe toplulukları yayılış gösterir. Meşe ormanlarının hakim elemanı sapsız meşe (*Quercus petraea*)' dir. Sapsız meşelerin

arasına saçlı meşe (*Quercus cerris*), macar meşesi (*Quercus cerris*), saplı meşe (*Quercus cerris*) ve tüylü meşe (*Quercus pubescens*) gibi meşe türlerinin yanında akçaağaç, kestane, (*Castanea sativa*), gürgen, titrek kavak (Poplus tremula) ve ıhlamur (*Tilia tomentosa*) karışmaktadır. Meşe topluluklarının yayılış alanlarında bitki örtüsü vadi içlerinde daha yoğunluk kazanır. Bunların hakim elemanları kızılağaç (*Alnus glutinosa*), kayın, kestane, gürgen, titrek kavak ve ıhlamurdur. Meşe ormanları, kuzeyin etkisine açık olan yerler ile yükseltinin artmasına bağlı olarak daha nemli serin iklim şartlarının oluştuğu kesimlerde yerlerini kayın ormanlarına bırakır[ḫṭ ʿ] .

Palamud meşesi daha çok, Akdeniz iklim bölgelerindeki ormanların önemli bir ağaç çeşidi olan meşe ağacı, plamut diye adlandırılan bir çeşit meyve verir. Yüksuk şeklindeki meyvenin içinde, nişantaya benzer bir öz vardır. Bu özden, *tanen* denen kimyasal madde çıkarılır. Tanen kimyasalı, sepicilik (deri dabaklama işleri) başta olmak üzere, boya-cila yapımı ve farmakoloji (çeşitli ilaçların yapım işleri) endüstrisi gibi çeşitli alanlarda tüketilir[ḫṭñ] . Ayrıca mobilya ve süs eşyası yapımında da tercih edilen bu tür Çaycuma'da Dağüstü, Kalaycıoğlu, Sipahiler, Şeyhoğlu, Kadıoğlu, Karamusa, Hacılar, Torlaklar, Muharremşah ve Koramanlar köylerinde saf topluluklar halinde görülür. Yöredeki meşe türleri ḫū-ʿṭ m'lere kadar boylanabilmektedir.

Çicek açtığı dönemlerde çok güzel koktuğu ve iyi bir gölgelik sağladığı için altında mahkemelerin görülmesi nedeniyle geçmiş zamanlarda bazı toplumlarda "mahkeme ağacı" olarak da tanımlanan ıhlamur (*Tilia platyphylass*) yörede saf ve karışık olarak bulunur. Kolayca işlenebildiğinden kerestesinden müzik aletleri, kurşun kalem ve ev eşyaları yapımında kullanılır. Ayrıca çiçekleri kaynatılıp soğuk kış akşamlarında içildiği için yöre insanının değer verdiği bir türdür. Ihlamurlar; genelde Hacılar, Çamlık, Coburlar, Çömlekçi İhsaniye Yeşilyayla köylerinde yer yer saf halde, Güdüllü, Kışla, Çayır, Yukarıdere köyleri civarında ise geniş yapraklı ormanlar içerisinde yer alır (Fotoğraf ḫ.ñD).

[ḫṭ ʿ] Sedat Avcı, "Filyos Çayı Havzasının (Karabük-Filyos Arası) Coğrafi Etüdü ḫ: Fiziki Şartlar", s.:ʿ şī - ʿṣū.

[ḫṭñ] Hayati Doğanay, *Türkiye Ekonomik Coğrafyası, Güncellenmiş ve Geliştirilmiş 5. Baskı*, PegemA Akademi Yayıncılık, Ankara ʿṭḫḫ, s.ḫ ʿʿ.

Fotoğraf 1. 38. Çayır Köyü Civarındaki Geniş Yapraklı Ormanlar İçerisinde Görülen Ihlamurlardan Bir Görünüm

Araştırma sahasında orman varlıkları içerisinde buraya kadar daha çok saf halde bulunan orman ve orman altı türleri incelenmeye çalışılmıştır. Fakat sahanın orman varlıklarının en zengin grubunu karışık orman formasyonları oluşturur. Bu karışık seriyi ẖẖ)ṣñ.ṣ ha ve Ż ṣḌ.ᶜ oran ile geniş yapraklı, ᶜūū.ū ha ve Ż ẖ.ū ile iğne yapraklı karışık, ẖñ,ṣ ha'lık alan ve Ż ṭ.ẖ 'lik çok az bir oranda bulunan iğne –geniş yapraklı karışık ormanlar oluşturur.

Çalışma sahasının orman varlığı içerisinde en büyük paya; meşe, kayın, dişbudak, gürgen, kestane, ıhlamur türlerinden oluşan "Geniş Yapraklı Karışık" grubu sahiptir. Bu grup; ẖẖ)ṣñ .ṣ ha'lık bir alan ve Ż ṣḌ.ᶜ'lik bir orana denk gelir. Buna göre orman varlığının üçte ikisine yakınını geniş yapraklı ormanların oluşturduğu görülür.

Çaycuma ilçesinin kuzeyinde kıyıdan itibaren Filyos Çayı'nın doğu tarafında kalan Tepelik alanlarda ve Filyos kasabası psödomaki serisinin üstünde kalan orman formasyonu sık ve karışık haldedir. Filyos Çayı'nın dağusunda Sazköy'ün doğu kısmında kalan Tüydü Tepe (ᶜī m), Harman Tepe (ẖūṭ m) ve Kayrak Tepe (ẖẖṭ m) yükseltilerinin olduğu kesimler de boyları ū ila Ḍ m olan hakim durumuna göre de sırasıyla gürgen, meşe, kestane ve ıhlamurlar görülür.

Bu sahalardan başka Bolatdağı (ṣīī m) ve bu dağın kuzeydoğusuna doğru uzanan Kaylık Tepe (ūūṭ m), Çaylaktürbesi Tepe (ūīñ m) gürgen, kestane, meşe

formasyonun hakim olduġu yerlerdir. Derecikören, Esenyurt, Gökçeler, Çömlekçi ve Hacıosmanlar köyleri arazilerinde gürgen, kastane karışık halde görülmektedir. (Fotoġraf h̲.ñ)).

Fotoğraf 1. 39. Yörede Kestaneler Daha Çok Diġer Aġaç Türleri İle Birlikte Karışık Halde Görülmektedir (Hacıosmanlar Köyü –Ohlar Tepesi).

Filyos Çayı'nın batı kesimleri olan aynı zamanda inceleme sahasının da batı kısmını oluşturan alanlarda bu geniş yapraklı seriler görülür. Nitekim Yukarı ihsaniye, Cobular, Aşaġısarmaşık ve İhsaniye köylerinin birçok yerinde; Güzeloğlu ve Kahvecioğlu köylerinin kuzeyinde; Yakacak Tepe (ᶜḌḌm) ve Hacıilit Tepe (ᶜñ) m) civarında; Yazıköy, Madenler, Dereköseler köyleri çevresinde gürgen–meşe ve az da olsa ıhlamur serileri görülür.

Sahanın yüksek kesimlerinide oluşturan Göldağı ve bu dağın uzantıları olan yüksek Tepelik alanlarda belirli bir yükseltiden sonra gürgen ve meşeler hakimiyetini, karışık halde de olsa çam geçişlerine yani iğne, geniş yapraklı karışık ormanlara bırakır. Fotoğraf (ḥ.īṭ). Sazlık Tepe (ᵛṣṭ m) civarında çam, gürgen, meşe karışık halde bulunurken GölTepe (ᵛᵛḥ m) çevresinde saf kayın hakim duruma geçer.

Fotoğraf 1. 40. Göldağı Yamaçlarında İğne ve Geniş Yapraklı Türlerin Oluşturduğu Geçiş Kuşağından Görünümler.

Meşe, gürgen kuşağı Çaycuma'nın birçok yerinde görülür. Bazı kesimlerde Meşe baskın halde iken bazı yerlerde ise Gürgenler hakim konuma geçer. Yükseltinin arttığı kesimlerde, gürgen ve meşe grubu ile birlikte karaçamların bu geniş yapraklıların arasına karışarak karışık geçiş kuşağını yüksek kesimlerde oluşturan özellikle de meşelik alanlardan sonra, nemli soğuk iklim karakterinin görüldüğü yüksek kesimlere çıkıldığında kayın formasyonunun baskın tür olduğu görülür.

Sahada orman varlıkları içerisinde yer alan bir başka tür ise duglastır (ABD Çamı). Amerikan çamı olarak da bilinen duglaslar bölgeye yabancı olan bir tür olup, Çaycuma Orman İşletmesi tafından ağaçlandırma bölgelerine dikilerek elde edilmiştir. Kısa sürede gelişim gösterip büyüdüğü ve kerestesi kaliteli olduğundan deneme amaçlı

dikilen bir tür iken zamanla alanını genişleterek, sahada ᵛṭ.ī ha ve Żṭ.ī 'lük bir oranda kendisine yer bulmuş diğer bir türdür.

Bütün bu türlerin yanında ī^{c}).ī ha alan ve Ż ^{c}.ī'l ük bir oranda olan diğer grup olarak da adlandırılan türler arasında; akçaağaç (*Acer sp*.), karaağaç (*Ulmus campestris*), söğüt ve kavak yer alır. Ayrıca ceviz, yabani fındık , dağ çileği, yabani incir de orman çeşitliği içerisinde kendisine yer bulan diğer türlerdir.

İnsanoğlu ilk günden bu yana hayatta kalabilmek adına diğer canlılarla da rekabete girip kendisine bir yaşam alanı oluşturabilmek adına doğayı hep kendi amaç ve çıkarları doğrultusunda kullanmıştır. Çevresini ve doğayı tanıdıkça daha iyisini arama çabasında olmuş, çevreye daha çok zarar vermeye başlamıştır. Nüfus arttıkça mevcut yerler yetmemiş, kendisine yeni ve daha iyi yerler arama çabası içerisine girmiştir. Bu arayış geçmişten günümüze hala devam etmektedir. Nitekim yerleşim yeri açma, zamanla da yerleştiği yerin yakın çevresinde ekip biçme faaliyetleri için tarım sahası açma, bazen de hayvan otlatma ve yangına sebebiyet verme gibi nedenlerle tıpkı diğer çevre elemanları gibi ormanlar da zarar görmektedir. Bu beşeri etkiler çalışma sahası ormanlarında da görülmektedir. Çaycuma'da özelliklede orman alt sınırları yerleşim ve tarım arazisi için tahrip edilmiştir. Son yıllarda halkın ekonomik gelirinin iyileşmesi ve ormanlara milli varlık bilinciyle bakılması neticesinde yakacak odun ve hayvan otlatması amacıyla çok daha az tahrip edilmiştir.

Sahada çeşitli sebeplerle tahrip edilen bu alanlar, Çaycuma Orman İşletme Şefliği'nce yapılan rehabilitasyon çalışmaları neticesinde yenilenmeye çalışılmıştır (Fotoğraf h̲.ī h̲). h̲))h̲ -^{c}ṭ h̲ñ yılları arasında yaklaşık ^{c}ṣṣ ha alanda yenileme ve onarma çalışmaları kapsamında çeşitli türlerde h̲ṭñ.^{c}Ḍ ī adet fidan dikimi ile ağaçlandırma çalışması yapılmıştır (Tablo h̲.^{c}ñ).

ḫḫṭ

Fotoğraf 1. 41. Orman Yenileme Çalışmaları ile Oluşturulmuş Alanlardan Bir Görünüm

Tablo 1. 23. Araştırma Sahasında Aġaçlandırma Faaliyetleri İle Oluşmuş Orman Miktarı.

Yılı	Ağaçlandırma Alanı (Hektar)	Ağaç Türü	Adet	Yenileme Şekli	İşleme
ʿḫ̲))ḫ̲ -)ʿ	Ḍñ̲ḫ̲ṭ	Duglas	Bilinmiyor	Rehabilitasyon	Makine
		Akasya	Bilinmiyor	Rehabilitasyon	Makine
		Fıstıkçamı	Bilinmiyor	Rehabilitasyon	Makine
ʿṭṭū̄i	ʿᵛ, ṭṭ	Ceviz	Ḍṭṭ	Rehabilitasyon	Makine
		Dişbudak	ṣᵛṭṭ	Rehabilitasyon	Makine
		Fıstıkçamı	)ṣṭṭ	Rehabilitasyon	Makine
ʿṭṭṩi	ḫ̲ū,ūṭ	Günlükçamı	ḫ̲ʿṭṭ	Yangın	Makine
		Kestane	ʿᵛ)Ḍ	Yangın Rehabilitasyon	Makine
		Fıstıkçamı	ḫ̲ḫ̲ṭṭ	Rehabilitasyon	Makine
		Ceviz	ḫ̲ṭī	Rehabilitasyon	Makine
		Kiraz	ḫ̲ᵛū	Rehabilitasyon	Makine
		Kavak	ūᵛṭṭ	Rehabilitasyon	Makine
		Akçaaġaç	ʿṭṭ	Rehabilitasyon	Makine
ʿṭṭᵛi	ḫ̲ʿ, ṭṭ	Fıstıkçamı	ʿūṭ̲ṭ	Rehabilitasyon	Makine
		Kiraz	ᵛḫ̲ṭ	Rehabilitasyon	Makine
		Ceviz	ḫ̲ūṭ	Rehabilitasyon	Makine
		Kayın	ūṭ	Rehabilitasyon	Makine
		Akçaaġaç	ūṭ	Rehabilitasyon	Makine
		Kestane	ūṭ	Rehabilitasyon	Makine
ʿṭṭḊi	ʿñ̃, ʿṭ	Fıstıkçamı	ṣḫ̲ṭṭ	Yangın Rehabilitasyon	Makine
		Kiraz	ḫ̲ṭṭ	Yangın Rehabilitasyon	Makine
		Akçaaġaç	ūṭ	Yangın Rehabilitasyon	Makine
		Dişbudak	ʿḫ̲ṭṭ	Yangın Rehabilitasyon	Makine
ʿṭ ṭ)	ī̃h, ṭṭ	Fıstıkçamı	ḫ̲ᵛᵛṭṭ	Rehabilitasyon	Makine

		Dişbudak	ṣṭṭṭ	Rehabilitasyon	Makine
		Karayemiş	ᶜṭṭ	Rehabilitasyon	Makine
		Defne	ḫṭṭ	Rehabilitasyon	Makine
		Uvez	ḫṭṭ	Rehabilitasyon	Makine
		Elma	ᶜṭ	Rehabilitasyon	Makine
		Kiraz	ḫṭ	Rehabilitasyon	Makine
		Armut	ᶜṭ	Rehabilitasyon	Makine
		Ayva	ū	Rehabilitasyon	Makine
		Vişne	ṣ	Rehabilitasyon	Makine
		Nar	ṣ	Rehabilitasyon	Makine
ᶜṭḫṭ	ᶜḌ,Dṭ	Fıstıkçamı	ḫṣḫṣī	Rehabilitasyon	Makine
		Servi	ñṭṭ	Rehabilitasyon	Makine
ᶜṭḫḫ	ᶜ, ūṭ	Fıstıkçamı	ī^{v}ṭ	Yangın Rehabilitasyon	Makine
		Kestane	ḫūṭ	Yangın Rehabilitasyon	Makine
		Dişbudak	ñṭṭ	Yangın Rehabilitasyon	Makine
ᶜṭḫᶜ	ḫū,ṭṭ	Ceviz	ḫñīūṭ	Rehabilitasyon	Makine
		Ihlamur	ūṭ	Rehabilitasyon	Makine
		Kiraz	ḫDṭ	Rehabilitasyon	Makine
		Amerikan karaceviz	ñṣṭ	Rehabilitasyon	Makine
ᶜṭḫñ	ḫDṭṭ	Fıstıkçamı	ṣī^{v}ṭ	Rehabilitasyon	Makine
		Ceviz	)ñṣ	Rehabilitasyon	Makine
Top	**266,1**		**103,284**		

Kaynak: Çaycuma ve Perşembe Orman İşletme Şefliği'nin Proje Raporlarından Faydalanılmıştır (ᶜṭḫñ).

Projeler kapsamında ḫ))ḫ -ḫ))ᶜ ile ᶜṭṭ) yıllarında başta fıstık çamı (ḫ^{vv}ṭṭ adet) olmak üzere , dişbudak (ṣṭṭṭ) dikimi yapılmıştır. Bazı yıllarda ise dişbudak ve akasya yanında yöre halkının da faydalanabileceği ve örnek teşkil etmesi amacıyla meyve veren ağaç türleri tercih edilmeye başlanmıştır. ᶜṭḫ ᶜ yılında ḫñ.īūṭ adet ceviz, ḫDṭ adet kiraz, ñṣṭ adet amerikan cevizi dikimi yapılmıştır. ᶜṭṭū yılında ᶜ^{v} ha alanda ise yine fıstık çamı ()ṣṭṭ) başta olmak üzere dişbudak (ṣ^{v}ṭṭ) ve ceviz (Dṭṭ) dikimi yapılmıştır. Orman sahalarının yenileme çalışmalarıyla yapılan ağaçlandırma kapsamında başta fıstık çamı, dişbudak, akasya, duglas, kestane, kavak, defne yanında bölge çiftçisine örnek olması amacıyla ceviz, kiraz, vişne, nar fidanı dikimi yapılmıştır.

İnceleme sahasında çeşitli nedenlerle bozulan orman alanları yenileme çalışmaları īū ayrı noktada yapılmıştır. Bu sahalardan ñṣ tanesi sadece bozulan yani tahrip edilen orman sahalarını yenilemek için, Ḍbölge yangın ve tahrip nedeniyle ve ḫ bölgede ise sadece yangın sebebiyle bozulduğu için yenileme çalışması yapılmıştır. Bu bilgiler ışığında bölge ormalarının yangından ziyade yani yerleşim, tarım sahası açma (ilit) ve otlatma gibi faktörlerden zarar gördüğü anlaşılmaktadır. Nitekim arazide

yapılan geziler sırasında da önceden tarım alanı için açılan fakat daha sonra çeşitli sebeplerle terkedilen sahalarda ormanın kendisini doġal yollarla da yenileyerek tekrar fidanların yetişmeye başladığı görülmüştür.

Orman İşletme Müdürlüġü veya şeflikleri tarafından yapılan fidan dikimlerinde gelecekte orman köylüsüne daha çok ekonomik kazanç saġlayabileceġi ve faydalanabileceġi türlerin seçilmesi olumlu olcaktır. Şöyle ki orman işletmelerinden fatura karşılığı ücret ödenerek toplanmasına izin verilen odun dışı bazı ürünler vardır. Yörede çok yaygın olan kestane hem kerestesi hem de meyvesi ile, yine ıhlamur yapraklarının ve çiçeklerinin çeşitli alanlarda kullanımı, defnenin diġer bölgelerdekilerine göre kalitesinin yüksekliği nedeniyle yapraklarının satılarak deġerlerndirildiği düşünülürse, gelecekte Orman İşletme Şefliği görevlilerinin de kontrolüyle yapılacak bu faaliyetler önemli gelir kaynağı olabilecektir.

Ormanlar sadece aġaç topluluklarının yaşadığı sahalar olmayıp aynı zamanda, bünyesinde diġer canlıların da hayat bulduġu doġal yaşam ortamlarıdır. Yöredeki ormanlarda birçok yabani hayvan ve zengin kuş türü barınmaktadır. Tilki, domuz, ayı, sansar ve çakal başlıca yabani hayvanlardandır. Bu yabani hayvanlardan domuzlar ekili alanlar için ciddi tehdit oluşturur. Çoġu köyde halk, tarlaların etrafını demir çitlerle çevirmesine raġmen gece nöbetleriyle de mısır tarlalarını beklemek zorunda kalır. Ormanlarda doġal yaşam ortamında atmaca, doġan, bıldırcın gibi kuş türleri de görülür.

1.4. HİDROĞRAFYA ÖZELLİKLERİ

Su bütün canlılar için gerekli bir yaşam maddesidir. İnsan yemek yemeksizin bir süre yaşayabilir, fakat susuzluġa uzun süre dayanamaz. Hayvanların, bitkilerin de suya olan ihtiyacı çok büyüktür. İçme, kullanma, sulama suları, endüstrinin türlü bölümlerinde harcanan sular, komşu ülkelerle ilişkiler bakımından suyun jeopolitik önemi gibi hususlar bu maddenin büyük deġerinin olduġunu göstermiştir. Suyun deġeri bir coġrafi etmen olarak da büyüktür. Öyle ki, medeniyetlerin çok yerde kaynağı suya dayanmıştır. Tarih boyunca gelişmiş türlü medeniyetler, hemen hep ırmak kıyılarında, ya da bol ve kolay su elde edilen yerlerde belirmişlerdir[htī] .

[htī] Reşat İzbırak, *Sular Coğrafyası,* Öġretmen Kitapları Dizisi, İstanbul h))t, s.h -ñ

Toprağının yarısından fazlası esas itibariyle kurak bölgelerden sayılan Türkiye'de su meselesi bilhassa tarımın gelişmesi, ekonomik faaliyeti, saġlık durumu için hayati öneme sahiptir[h̲t̲ū].

Hayatın devamı için vazgeçilmez bir unsur olan su, başta içme suyu olmak üzere; sanayi ve tarımsal faaliyetler için büyük öneme sahiptir. Karadeniz havzası içinde yer alan Çaycuma ilçesinin başlıca su varlıklarını; Karadeniz, Filyos Çayı ve kollarından oluşan yerüstü suları ile yer altı suları oluşturur.(Harita h̲.ᵛ).

Çaycuma ilçesine kuzeyden komşu olan Karadeniz; yörenin iklimi, bitki örtüsü, kıyı şekillenmesi, özellikle de kıyıya yakın yerleşmelerin ekonomik faaliyetlerine katkısı açısından önemli etkilere sahiptir.

[h̲t̲ū] İbrahim Hakkı Akyol, "Türkiye'de Akarsu Rejimleri I ", *Türk Coğrafya Dergisi*, Sayı: S̲I -S̲ II, İstanbul h̲)ī Ḍ -h̲)ī), s.h̲.

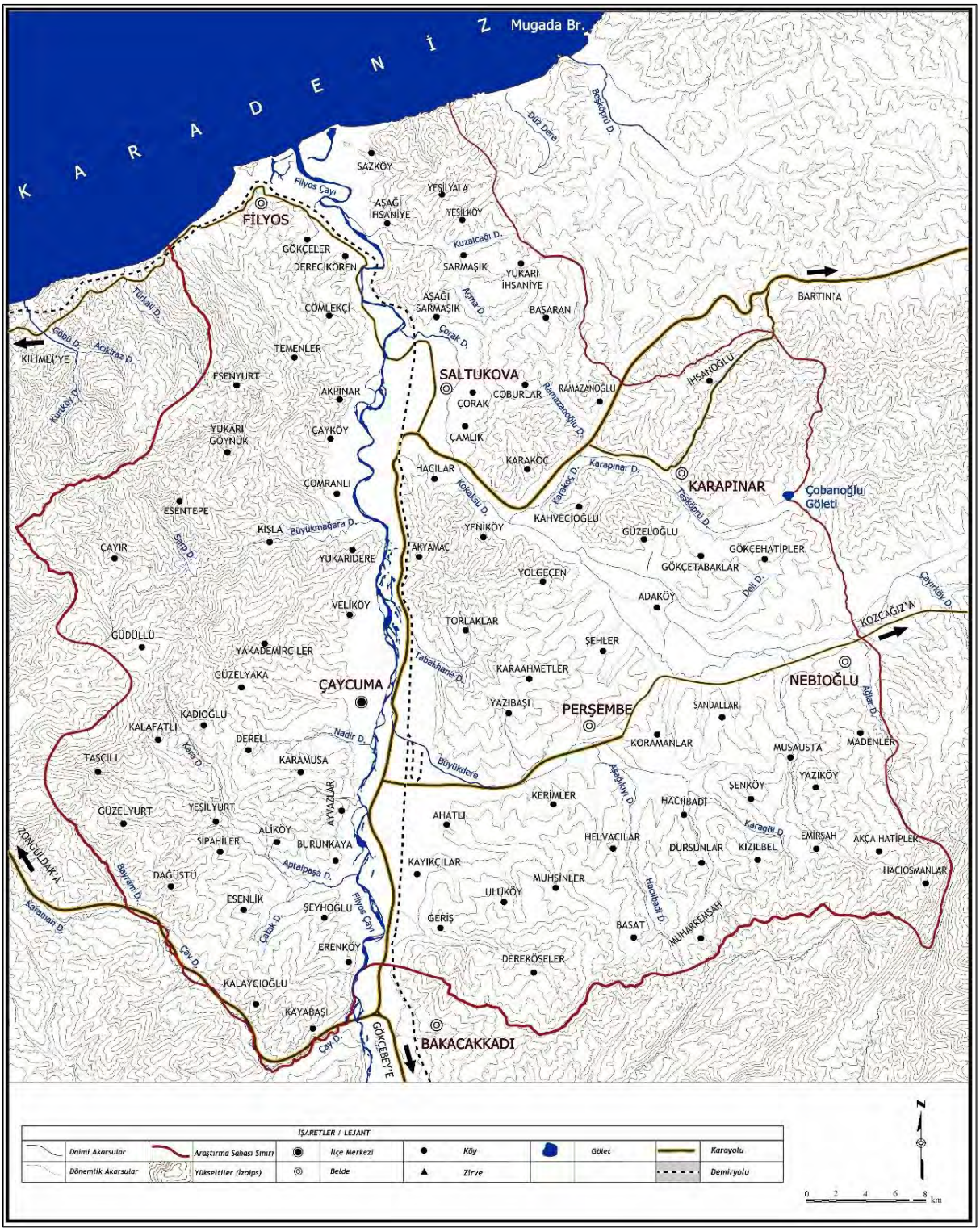

Harita 1. 7. Araştırma Sahası ve Yakın Çevresinin Hidrografya Haritası*.

* Harita Genel Komutanlığı Haritaları ve Çaycuma Orman İşletme Şefliği Amanejman Planı Haritalarından Faydalanılarak Hazırlanmıştır.

İlçenin bir diğer önemli su kaynağı olan akarsular ise; yeryüzünün şekillenmesindeki etkisi yanında, geçmişten beri insanların yerleşme, kültür ve tarım faaliyetlerini doğrudan etkilemiştir. Geçmişte olduğu gibi günümüzde de ulaşım, elektrik enerjisi elde etme, sulama yönünden faydalanılan önemli kaynaklardandır[h̲tş] . Çaycuma ilçesininde önemli su kaynaklarını oluşturan akarsulardan daha çok sulama amaçlı faydalanılabilmektedir.

İnceleme sahasının, akarsular ve Karedeniz ile birlikte yer altı su kaynakları da önemlidir. Açılan kuyularla başta tarım sahaları için sulama, sanayi tesislerinin su ihtiyacının karşılanması ve çoğu zaman da içme suyu gibi ihtiyaçlar için değerlendirilir. Her mevsim yağış alan Çaycuman'nın yağışların yanında başta Filyos Çayı olmak üzere sık akarsu ağı ile de beslenen yeraltı suları, yöre için ayrı bir öneme sahiptir.

1.4.1 Karadeniz

Ülkemizin önemli su kaynaklarından birisi olan Karadeniz büyük bir alanı kaplar. Elips seklindeki denizin büyük ekseni Burgaz'la Poti arasında takriben h̲h̲ˇṭ km dir. Genişliğine gelince, Kırım Yarımadası'nın yaptığı çıkıntı bir tarafa bırakılacak olunursa denizin genişliği doğudan batıya doğru artmaktadır. Şöyle ki; genişlik Rize, Sohumkale arasında ᶜᶜ ū km, Giresun'la Tuapse arasında ñūṭ km, Samsun'la Kerç arasında īḌṭ km, İnebolu meridiyeni üzerinde bu şehirle Kırım kıyıları arasında ᶜṣū km, Ereğli ile Odesa arasında ṣṭṭ km, Boğaz'ın Karadeniz ağzı ile Köstence arasında ñūṭ k m'dir[h̲tˇ] .

Önemli bir su kaynağı olan Karadeniz genişliği kadar yer yer derinliği de artan bir denizdir. Karadeniz, Pleistosen devresinde kuvvetli tektonik hareketlere maruz kalmıştır. Pleistosen'deki etkili olan bu tektonik hareketler Karadeniz havzasının derinleşmesine sebep olmuş olabilir[h̲tḌ].

Karedeniz; karaların içerisine çok sokulmuş bir iç denizdir. Karadeniz'den, ancak Boğazlar ve ve Marmara Denizi yolu ile Akdeniz ve oradan da açık denizlere

---

[h̲tş] İbrahim Atalay, *Uygulamalı Hidroğrafya*, Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, No:ñḌ , İzmir h̲)Ḍṣ, s.h̲-ñ.

[h̲tˇ] Ahmet Ardel, "Karadeniz'in İdrolojisi" İstanbul Üniversitesi Coğrafya Enstitüsü Dergisi, Cilt:ᶜ, Sayı: ū-ṣ, İstanbul h̲)ūñ-h̲)ūī, s .ᶜñ .

[h̲tḌ] Sırrı Erinç, "Karadeniz ve Çevresinin Morfolojik Tekamülü ile Plesistosen İklim Tehavülleri Arasındaki Münasebetler", *İstanbul Üniversitesi Coğrafya Enstitüsü Dergisi*, Cilt:ᶜ, Sayı: ū-ṣ, İstanbul h̲)ūñ-h̲)ūī, s.ˇñ.

çıkılabilir. Karadeniz'de ülkemiz kıyılarına yakın yerlerde derinlik ñţ ţ metreden fazla olmasına rağmen, Rusya, Gürcistan, Ukrayna ve Bulgaristan kıyı kesimlerindeki derinlik daha azdır. Orta kısımlarda ᶜᶜīţ metre derinliği bulan Karadeniz'in suları başka denizlere doğru, İstanbul Boğazı'nın sığlığı dolayısıyla, ancak ᶜţţ metre derinlikteki yüzey sularıyla geçer. Bunun için Karadeniz dip suları hiç yer değiştirmez. Bu suretle değişmeyen ve yenilenmeyen Karedeniz dip sularının içerisinde oksijen bulunmaz. Buna mukabil suda kükürtlü hidrojen vardır. Bu öldürücü gazla dolu olan Karadeniz dip sularında balıklar ve başka canlılar yaşayamazlar. Bütün canlılar, ᶜţţ metre derinlikteki yüzey sularında toplanmıştır[ht)] .

Dağların denize paralel uzanması nedeniyle Karadeniz kıyıların birçok yerinde olduğu gibi Çaycuma ilçesinin kıyısı olduğu Filyos kesimlerinde Ege kıyılarının aksine çok belirgin girinti ve çıkıntılar yoktur. Genelde sade bir uzanış ve falazlerin görüldüğü kıyıda dik yamaçlar daha çoğunluktadır. Adaların da bulunmadığı sahada Karadeniz'in güçlü akıntıları nedeniyle Filyos Çayı ağzında denize doğru bir delta ovası da oluşamamıştır.

Sahanın önemli su kaynağını oluşturan Karadeniz'in tuzluluk oranı diğer denizlerimize göre düşüktür. Karadeniz'in, debisi yüksek, fazla sayıda akarsularla beslenmesi, yağış miktarının fazlalığı, sıcaklık ve buharlaşmanın daha düşük olması gibi nedenlerle tuzluluk oranı düşük kalmıştır.

Karadeniz ismindeki "kara" tabiri bir rengi ifade etmemektedir. Buradaki kara tabiri "büyük, kudretli, korkunç" manalarını ifade etmektedir. Gerçekten kış mevsiminde fırtınalı havalarda coşan, köpüren, dalgalı Karadeniz, gemileri ve balıkçı teknelerini bir anda yutuvermektedir. Bu nedenle şiddetli büyük dalgaların olduğu zamanlar gemiler sefere çıkamamakta, çıkanlar da büyük tehlikelerle karşılaşmaktadırlar. Karedeniz Bölgesi'nde yaşayan, geçimini balıkçılıkla ve gemicilik faaliyetleriyle sağlayan birçok insan Karadeniz'de boğularak ölmüştür.Yine memleketimizin genelinde "Karadeniz'de gemilerin mi battı?" sözü bu denizin korkunç bir deniz olduğunu ifade etmektedir[hht]. Kara Türkçe'de kuzey anlamı da taşır. Ak da güney. Karadeniz denilmesinin nedenlerinden birisi de budur.

[ht)] Ersin Güngördü, *Türkiye'nin Coğrafyası*, Asil Yayın Dağıtım, Ankara ᶜţţş, s.ᶜ ū.
[hht] Zeki Koday, *Hopa İlçesi'nin Coğrafyası*, Basılmamış Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum ḫ))ū, s.)ñ.

Bulundukları yerlere birçok yönden etki eden denizlerin inceleme sahamız üzerinde de iklim, bitki örtüsü, kıyı şekillendirmesi gibi etkileri olmuştur. Başta sıcaklık, nemlilik, kara ve denizlerin farklı zamanlarda ısınmaları nedeniyle oluşan devirli rüzgarlar, yağış gibi faktörler ile tarım ürünlerine etkisi, sınırlı da olsa balıkçılık, turizm gibi birçok alanda etki etmiştir. Yakın gelecekte de yapılacak limanla bereber ulaşım açısından da önemli bir saha haline gelecek olan Çaycuma sahili, daha şimdiden en gelişmiş kasabası olan Filyos kasabası ile birlikte Karadeniz'in önemli bir kıyı yerleşmesi olmaya adaydır.

1.4.2. Akarsular

Ülkemizde akarsuların hepsi aynı dönemde oluşmamıştır. Kuzey Anadolu, Ege ve Toroslardan kaynağını alıp denize dökülen akarsular Neojen sonrası kurulararak gelişmişken, iç kısımlardan kaynağını alarak Karadeniz'e, Basra Körfezi ve Hazar Denizi'ne dökülen akarsuların çoğu da Neojen başlarında hatta daha önce kurulmuş, kapmalar sonucunda birbirlerine bağlanarak günümüzdeki ağı oluşturmuşlardır. Türkiye, akarsu ağı yönünden oldukça zengindir. Ülkemizdeki akarsular gerek kuruluşları, havza özellikleri gerekse debi ve rejimleri yönünden birbirinden önemli ölçüde farklılık gösterirler. Gerçekten Ülkemizde ṣṭṭ'ün üzerinde akarsu havzası vardır. Akarsu havzalarının kapladığı alan ve akarsuların uzunluğu son derece farklıdır. Akarsuların çoğu denize döküldüğü için açık havza özelliğindedir. Akarsu havzalarının şekli, drenaj tipleri ve yağış havzaları da çok farklıdır[ḫḫḫ].

Türkiye'nin Karadeniz kıyıları (ḫūīiṣ km) Akdeniz kıyılarından (ḫūṣṭ km) kısa olduğu halde akaçlama sahası (akarsuyun sularını topladığı ve boşalttığı havza) ᶜ,ñ defa daha büyüktür. Hatta Akdeniz, Ege ve Marmara denizlerinin bütün akaçlama sahaları da Karadeniz'e erişememektedir. Bu durumda bize epirojenik hareketler gibi iç kuvvetler ile birlikte Karadeniz ikliminin diğer bölgedeki iklim özelliklerine göre daha nemli olması ile hidroğrafyasının gelişmesine, gelişen akarsu ağı ilede diğer bölgelerden kapma neticesinde de havzasını genişlettiğini göstermektedir[ḫḫᶜ] .

[ḫḫḫ] İbrahim Atalay, *Türkiye Coğrafyası ve Jeopolitiği*, Meta Basım Matbaacılık Hizmetleri, İzmir ᶜṭṭī,s.ḫ ᶜᶜ

[ḫḫᶜ] İbrahim Hakkı Akyol, "Türkiye'de Akarsu Rejimleri I ", *Türk Coğrafya Dergisi*, Sayı: ḫḫ-ḫᶜ, İstanbul ḫ)īḌ -ḫ)ī), s.ᶜ Ḍ

Karadeniz İklimi'nin etki sahasında olan Çaycuma ilçesinde akarsular sık bir aġa sahiptir. İlçenin en büyük akarsuyunu oluşturan Filyos Çayı ile bu çaya doġu ve batı kesimlerinden karışan birçok yan kollar mevcuttur. Aşınım ve birikim şekilleriyle yörenin şekillenmesinde de etkin rol oynayan bu akarsular yörenin önemli su kaynaklarını da oluştururlar. Yörenin şekillenmesinde diġer akarsulara nazaran en etkin olan akarsu kuşkusuz Filyos Çayı'dır. Tarım alanları, sanayi tesisleri, keson* kuyulardan elde edilen içme ve sulama, ihtiyacını karşılamada Filyos Çay'ı yörenin en önemli su kaynaġıdır.

1.4.2.1. Filyos Çayı

Batı Karadeniz Akarsu Havzası içerisinde ḫñ.ñṭ ṭ km^{c} drenaj alanına sahip olan Filyos Çayı, esas olarak üç ana koldan oluşur. Bu kollar Devrek, Soġanlı ve Araç çaylarıdır. Soġanlı ve Araç kolları Karabük il merkezinde birleştiktan sonra Yenice Çayı ismini alarak batıya doġru akışına devam ederek Gökçebey ilçe merkezi yakınlarında Devrek Çayı ile birleşir ve Filyos adı altında Karadenize ulaşır. Filyos Çayı'nın aşaġı kesimlerinde yer alan Derecikören Akım Gözlem İstasyonu'nun drenaj alanı ḫñ.^{c}ṭṭ km^{c} olup ḫ)ṣī ve ḫ)Ḍñ yılları arasında ^{c}ṭ yıllık ortalama akım deġeri ñ^{c}īḌ,ṣḌ h m^{ñ}/yıl olarak hesaplanmıştır[ḫḫñ].

Filyos Çayı inceleme sahasına girdiġi güney kesimde ñū m kot seviyesinden geçer. Çaycuma dolaylarında ^{c}ṭ m, Saltukova'da ḫṭ m seviyelerini izler. Kuzeyde Karadeniz kıyısına ulaşıncaya kadar yaklaşık ñṭ km'lik bir yol kateder. Bu mesafe kuş uçuşu yaklaşık ^{c}Ḍ km'ye karşılık gelir. Aradaki ^{c} km'lik fark, akarsuyun bu kesimde eġimin azalmasına baġlı olarak çoġunlukla menderesler oluşturarak akmasından ileri gelmektedir (Fotoġraf ḫ.ī^{c}).

---

* Keson Kuyu: Betondan Yapılmış Silindir Şekilli Bir Sandığın Altı Kazıldıkça Aşaġıya Doġru İndirilmesi Ve Üzerine Bir Yenisinin Konularak Aynı İşlemin Tekrarlanması Yoluyla Açılan Ve Daha Çok Kumlu Zeminlerde Uygulanan Bir Kuyu Açma Yöntemi İle Oluşturulmuş Kuyuya Verilen İsimdir. (Kaynak http://zzz. lafsozluk.com/).

[ḫḫñ] Batı Karadeniz Havzası Filyos Çayı Taşkın Koruma Projesi Planlama Raporu, D.S.İ, Aralık ḫ))ñ, s. ñ^{c}

Fotoğraf 1. 42. Filyos Çayının Saltukova Kuzeyinden Görünümü. Yükseltinin düştüğü sahalarda akarsu Menderesler Çizerek Akar. (Fotoğraf Çaycuma-Zonguldak Havalimanı Arşivi)

Alüvyal tabanlı geniş vadilerde genellikle iki yatak bulunur. Bu yataklardan biri akımın düşük olduğu çekik devrelerinde kullanılan yataktır. Bu yataġa küçük yatak veya çekik yatağı denir. Diğeri ise, akımın yüksek olduğu zamanlarda veya taşkın zamanlarında kullanılan yataktır. Buna da büyük yatak veya taşkın yatağı adı verilir. Bu yatak, akarsuyun taşıyıp getirdiği alüvyonların yığılmasıyla meydana gelmiş, düz veya düze yakın bir ova niteliğindedir. Bu nedenle taşkın ovası adını alır[ḫḫī].

Araştırma sahasının en büyük akarsuyu olan Filyos Çayı, aşındırma faaliyetleri gibi taşkın dönemlerinden sonraki çekilme döneminde ortaya çıkan biriktirme faaliyetleriyle de arazininin şekillenmesinde etkili olmuştur. Filyos Çayı, özellikle Çaycuma, Saltukova ve ağız kesiminde taşkın ovası görünümünde olup, sahada genelde alüvyal tabanlı geniş bir vadi içerisinde akar. Saltukova ve ağız kısmına da denk gelen Sazköy ve Filyos beldesinin Sefercik Mahallesi arasında kalan kesimler eğimin en az olduğu arazileri oluşturur. Filyos Çayı'nın taşkın dönemlerinde getirdiği alüvyonlar neticesinde oluşan bu dolgu sahaları çayın çekilmesi sonucu kazanılan düz sahalar

[ḫḫī] Yıldız Hoşgören, *Hidroğrafyanın Ana Çizgileri I,* Çantay Kitapevi, İstanbul ʿṭṭī, s.ṣū.

olmuştur. Saltukova kesiminde bu sahalar daha çok yerleşim yeri havaalanı ve geriye kalan kesimlerinde de yoğun tarımsal faaliyetler yapılır. Buna karşın çayın ağız kısmı daha geniş bir alan olmasına rağmen akarsuyun en güçlü aktığı aşağı kesimler olduğundan her yıl bahar aylarında Filyos Çayı'nın çekik yatağından taşkın yatağına doğru yayıldığı için bu kesimlerde tarım yapılamamaktadır. Yapımı devam eden "Filyos Çayı Taşkın Önleme Projesi" kapsamında çayın yatağının her iki kesimine yapılacak seddelerle bu tarz yerler taşkınlardan korunduğunda tarım ve diğer kullanım alanları olarak kazanılmış olacaktır.

Bilindiği gibi bir akarsuyun akım miktarı, yıl içinde daima aynı değerde kalmaz zaman zaman azalır veya çoğalır. Akım miktarının yıl içerisinde gösterdiği bu değişimlere rejim denir. Rejim yıl içerisindeki akım değişmeleri olduğuna göre, akımın çok veya az olmasında etkili olan etmenler, diğer bir ifadeyle akıma etki eden etmenler, rejim üzerinde de etkilidir ve rejim tiplerini de tayin ederler[ḫḫū] .

Filyos Çayı Havzasının yıl içerisindeki yağış miktarı ve çeşidi ile sıcaklık değerleri akarsuyun rejimi üzerinde etkili olmuştur. Aşağı çığırı genelde yağış çeşidi olarak yağmur, kış mevsiminin bazı kısa dönemlerinde kar yağışi ile beslenir. Yukarı çığırı ise Ilgaz, Köroğlu ve Bolu dağlık alanlarının yüksek kesimlerine denk gelmektedir. Kar suları akarsuyun beslenmesinde daha etkili olmaktadır. Buna göre Filyos Çayı'nın *yağmurlu-karlı* bir rejime sahip olduğunu söylemek mümkündür. Bu rejim tipinde Nisandan itibaren yağmurların artması ve sıcaklığın yükselmesi ile karların da erimesinden dolayı Mayıs ve Haziran aylarında akımda yükselme olur. Yaz mevsiminde ise yağışların azalması ve buharlaşma şiddetinin de artması ile yazın bir alçalma, sonbahar yağışlarının başlaması ile az da olsa bir yükselme görülür. Kış yağışlarının kar şeklinde düşmesi ve kış mevsiminde donlu dönemden dolayı bir çekilme olur[ḫḫṣ]. Ancak Filyos havzasında kar erimelerinin erken başlaması nedeniyle akımda yükselme bir ay erken, yani Mart ayında gerçekleşmeye başlar. Yani akarsuyun debisinde mart ayından itibaren bir yükselme başlar ve kar erimesi sonrasında da yağmur ile Haziran ortalarına kadar debi yükselir. Yazın ilkbahar aylarına göre debi

---

[ḫḫū] Yıldız Hoşgören, *Hidroğrafyanın Ana Çizgileri I,* Çantay Kitapevi, İstanbul ᶜ ṭṭī, s .Ḍḫ.
[ḫḫṣ] İbrahim Atalay, *Türkiye Coğrafyası ve Jeopolitiği*, Meta Basım Matbaacılık Hizmetleri, İzmir ᶜṭṭī,s.ḫ ᶜᵛ

daha düşüktür. Sonbahar aylarında tekrar yükselmeye başlayan akarsuyun debisi, kış mevsiminde ise yağış çeşidine bağlı olarak tekrar bir alçalma görülür (Fotoğraf h̲.ī̃ñ̃).

İlkbahar

Yaz

Sonbahar

Kış

Fotoğraf 1. 43. Filyos Çayının Debisinin Aynı Kesitinden Yıl İçerisinde Mevsimlere Göre Görünümler.

Çaycuma Meteoroloji İstasyonu'nda yağış değerleri ölçülmemektedir. Saha ile ilgili Zonguldak ve Devrek Meteoroloji İstasyonu yağış değerleri birbirine paralellik gösterdiğinden Çaycuma Havzası'na da yağışların yıl içerisindeki dağılışının benzer özellikler gösterdiği söylenebilir. Bu nedenle Filyos Çayı'nın debisi üzerinde etki eden yağış faktöründen bahsedilirken çayın ana kollarından birisi olan Devrek Çayı'nın da üzerinde olduğu Devrek Meteoroloji İstasyonu'nun yağış değerlerinden faydalanılmıştır.

Akarsuyun herhangi bir yerdeki enine kesitinden bir saniyede geçen su hacmine akım (debi) denir ve mñ/sn olarak ifade edilir[hh̲ᵛ]. Araştırma sahasının en uzun ve en güçlü debisine sahip akarsuyu hiç kuşkusuz Filyos Çayı'dır.

Filyos Çayı'nın h̲ñ.ñṭṭ km᾽lik su toplama havzasının h̲ñ.ᶜṭṭ km᾽'lik kesiminin ölçümünü yapan Dereciköre İstasyonu'nun ᶜᵛ yıllık verilerine göre yıllık toplam akım değeri ñᶜᶜᵛ. ṣh̲ mñ/ sn'dir. Debinin en yüksek olduğu dönemler Mart (ū)). ᶜṣ mñ/sn'dir) ve Nisan (ūḌ).ūᶜ mñ/ sn'dir) olarak ölçülmüştür. Bu akım değerleri yıllık ortalamanın (ᶜṣḌ.ṭᵛ mñ/ sn) iki katından daha fazladır. Yağış değerlerinin bu dönemde sonbahar ve kış aylarına göre daha düşük olmasına rağmen akım değerlerinin yüksek olması; ilkbahar aylarında sıcaklığın artmaya başlamasıyla havzanın yüksek kesimlerdeki kar örtüsünün erimesinin etkisinden söz edilebilir. Filyos Çayı, bu erimeler bitiminde kaynaklar ve yağmur ile beslenmeye devam ettiği dönemlerde yağışların da en az görüldüğü yaz mevsimi başlangıcı ile birlikte Haziran ayından Eylül ayına kadar akarsuyun debisinde azalmalar görülür. Bu dönemde sıcaklığın artmasına bağlı olarak buharlaşmanın arttığı yine yataktan tarım sahaları için ihtiyaç duyulan suyun çekilmesi de debinin düşmesine sebep olmaktadır. Yıl içerisinde en düşük debi Eylül ayında ölçülmüştür (ūḌ.ᵛᵛ mñ/sn'dir) Yağışın en yüksek değerlere ulaştığı sonbahar mevsiminde ise kar erimeleri olmadığından nispeten debi ilkbahar mevsimine göre daha düşüktür (Tablo h̲.ᶜī Şekil h̲.h̲ᵛ).

Tablo 1. 24. Dereciköre Akım İstasyonuna Ait Filyos Çayı'nın Aylık Ort. Akım Verileri

	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Yıllık Top.
Top.Yağış Ort.* mm	ṣī,ū	ūḌ,ṭ	ūh̲,ṭ	ïṣ,ū	ūṣ,ū	ūï,h̲	ïh̲,ᶜ	ūṭ,ï	ïñ,h̲	ᵛᶜ,ᵛ	Ḍh̲,ṣ	ᵛ),)	ṣ)),ū
Akım m ñ/sn	ñh̲).ṭᵛ	ñṣᵛ.h̲h̲	ū)).ᶜṣ	ūḌ).ūᶜ	ïᶜñ.ṭᵛ	ᶜñᶜ.ṣh̲	)).ṣñ	ṣḌ.ᵛñ	ūḌ.ᵛᵛ	Ḍh̲.ïᶜ	h̲ñṭ.ñ)	ᶜūḌ.ṭñ	ñᶜᶜᵛ,ṣh̲
%'si	),)	h̲h̲,ï	h̲Ḍ,ṣ	h̲Ḍ,ñ	h̲ñ,h̲	ᵛ,ᶜ	ñ,h̲	ᶜ,h̲	h̲,Ḍ	ᶜ,ū	ï,ṭ	Ḍ,ṭ	h̲ṭṭ,ṭ

Kaynak: Batı Karadeniz Havzası Filyos Çayı Taşkın Koruma Projesi Planlama Raporu'ndan Alınmıştır (h̲)ṣī -ᶜṭṭh̲) .

---

hh̲ᵛ Yıldız Hoşgören, *Hidroğrafyanın Ana Çizgileri I,* Çantay Kitapevi, İstanbul ᶜṭṭī, s.ᵛṭ.

* Çaycuma Meteoroloji İstasyonu'nun Yağış Değerleri Tutulmadığı İçin, Filyos Çayı'nın Bir Kolu Olan Devrek Çayı'nın geçtiği Devrek Meteoroloji İstasyonu'nun Yağış Değerleri Kullanılmıştır.

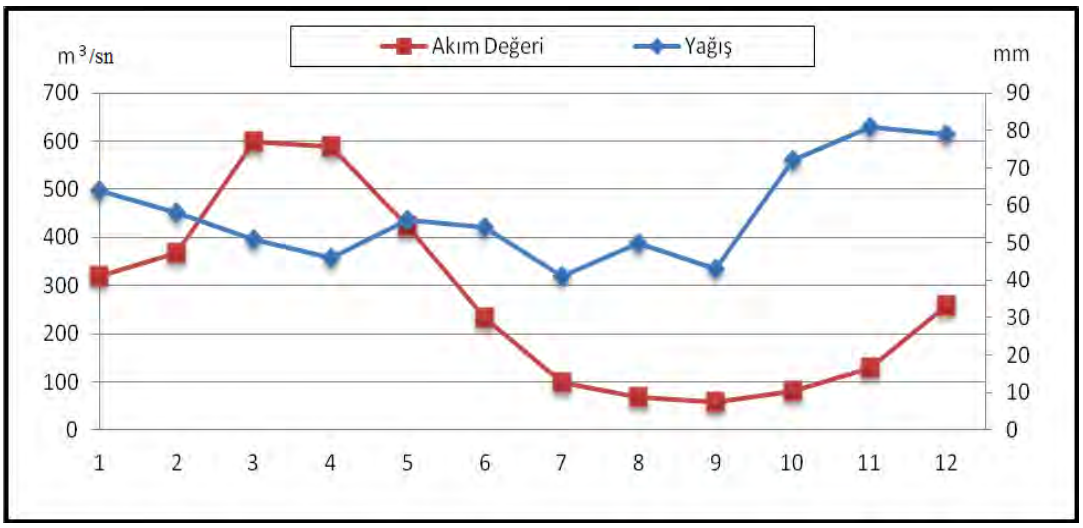

Şekil 1. 17. Filyos Çayının Aylık Ortalama Akım Değerleri İle Devrek Meteoroloji İstasyonu’nun Aylık Yağış Değerlerinin Yıl İçerisindeki Seyri.

Filyos Çayı havzasının yukarı çığırında kış aylarında meydana gelen kar yağışları ilkbahara kadar yerde kalmaktadır. İlkbaharda özellikle Nisan ve Mayıs aylarında hızlı sıcaklık artışları ve sağnak yamurlar ani kar erimelerine sebep olabilmektedir. Bu durum Filyos Çayı’nda aşırı debi artışını beraberinde getirmektedir. Özellikle yağış ve kar erimelerinin orajlı havayla birleştiği günlerde sellenmeler ve su taşkınları görülebilmektedir. Sahada dönemlik akış gösteren veya cılız akış gösteren dereler bu dönemde sel karakteri göstererek sellenmelere sebep olmaktadır. Nitekim ş Nisan ‘th‘ tarihinde çayın havzasının yüksek kesimlerindeki ani kar erimeleri ile Filyos Çayı’nın aşağı çığırındaki sağanak yağışlar sonucu, çayın debisi çok yükseldiğinden Çaycuma Köprüsü’nün yıkılmasına ve hD kişinin yaşamını yitirmesine sebep olmuştur. Bu nedenle Filyos Çayı taşkın sahası ile vadi yatağına yerleşmelere izin verilmemeli köprü, viyadük gibi yapılaşmalar da çayın yıkıcı özelliği dikkate alınarak inşa edilmelidir.

Çayın yatağı boyunca genişçe alüviyal yataktan akması neticesinde taşıdığı suyun belirli bir kısmı sızma nedeniyle kaybolur. Çünkü Filyos Çayı vadi tabanına yakın yerleşmelerin birçoğu içme ve tarımda kullandıkları suyun çok büyük bir kısmını açtıkları keson kuyulardan karşıladıkları için yataktan fazlaca su çekilir böylelikle sızma daha da artar. Bunun yanında yazın buharlaşma da çayın su seviyesinde düşüşlere sebep olduğundan, yaz aylarında çayın akım değerleri en düşük seviyelerde kalmaktadır.

Filyos Çayı'nın aşağı çığırları araştırma sahası içerisinde yer alır. Eğimin azaldığı bu kesimlerde örgülü drenaj ağı, mendereslenmeler ve kum adaları (ırmak adaları) görülür. Filyos vadi tabanının kenar kısımlarında yer yer tarım alanları, seralara rastlanır. Sahadaki geniş tabanlı vadilerin kenarlarında taraçalar da göze çarpar. Bu taraça sahaları tarım ve otlak alanları olarak değerlendirilmektedir.

Batı Karadeniz Bölümü'nün büyük bir kesiminin sularını toplayan Filyos Çayı, geniş bir aşınım sahasına sahip olması nedeniyle yoğun miktarda alüvyon taşır. Taşıma gücünün en çok arttığı dönemler, havzasındaki kar erimelerinin ve yağışın arttığı ilkbahar mevsimine denk gelir. Bu dönemde çay bulanık akar. Denize döküldüğü yerde çok geniş bir alanı kaplayan gri bir kuşak oluşturur (Fotograf h̲.īī).

Fotoğraf 1. 44. Filyos Çayı İlkbahar Mevsiminde Karadeniz'e Döküldüğü Yerde Belirgin Renk Katmanı Oluşturur.

Filyos Çayı geniş bir havzaya sahiptir. Bu havza içerisinde çok sayıda kolları ile birlikte yatağını aşındıran çayın, fazla miktarda taşıdığı alüvyonlar neticesinde yatağında kalın alüvyon tabakaları oluşturmuştur. Özellikle de, debisinin azaldığı dönemler boyunca bünyesinde taşıyamadığı alüvyonları yatak eğiminin azaldığı kesimlerde yoğun bir şekilde bıraktığı alüvyonlar sonucu, yatağında değişmeler olmuştur. Filyos Çayı'nın aşağı kesimlerinde Sazköy civarında çayın zaman içerisinde yatağını değiştirdiği belirgin birşekilde görülebilmektedir. Bugün anakolun doğu kesimi

Sazköy ile batı kesimi Sefercik Mahalleri tarafında çayın yatak değiştirme sonucu oluşmuş eski iki yatak görülür. Bu iki yataġa ana koldan sızan sular neticesinde eski yataklar su ile doludur (Fotoġraf ẖ.īū). Filyos Çayı'nın eski yatakları arasında çayın taşkın dönemlerinde getirdiği alüvyonlar üzerinde gelişmiş çalılıklar yer alır. Çayın ağız kısmındaki eski ve yeni yataklar boyunca oluşmuş geniş bir alanda yer yer sazlıklardan oluşan sulak alan bulunmaktadır. Bu kesim aynı zamanda yörede göçmen kuşların barınma alanlarıdır.

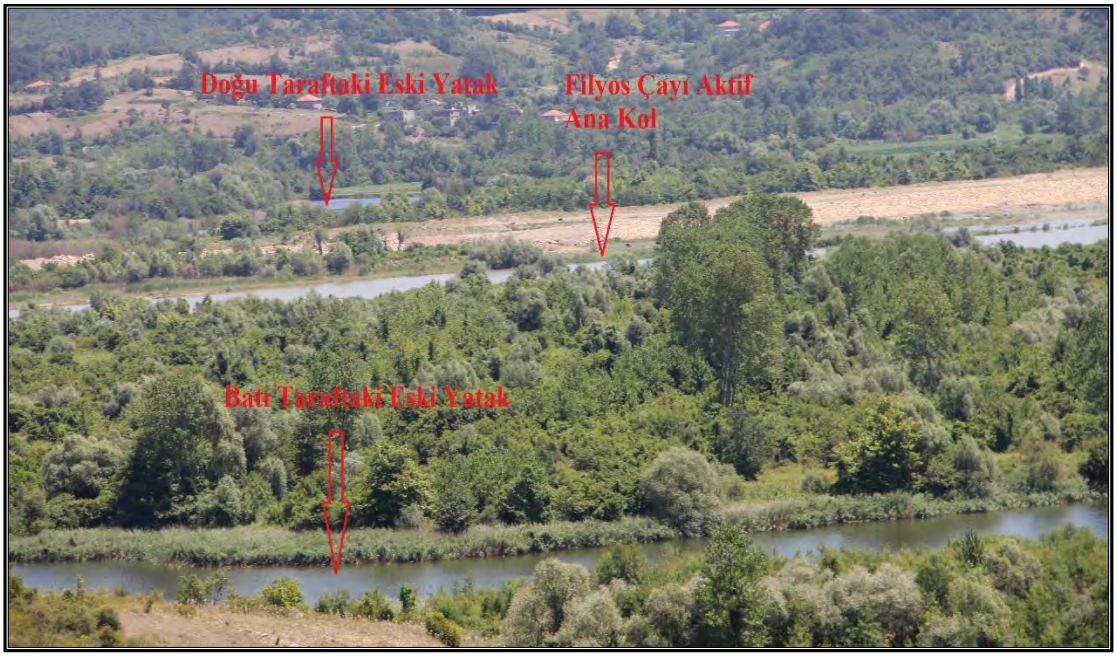

Fotoğraf 1. 45. Filyos Çayı'nın Ağız Kesimindeki Yeni ve Eski Yataklarından Bir Görünüm

Çayın deltasında görülen değişmeler özellikle de son yıllarda çok belirgin bir hal almış çayın yataġında değişiklikler meydana gelmiştir. Nitekim ẖ)Ḍī yılında üç noktadan denize dökülen Filyos Çayı, ʿṭṭī yılından beri yanlızca tek noktadan denize ulaşabilmektedir[ẖẖḌ].

İlkbahar aylarında kar erimeleri ve saġanak şeklindeki yaġmur yaġışları ile taşkın riskinin olması, yaz aylarında ise yaġışın azalması ve buharlaşmaya bağlı olarak

[ẖẖḌ] İsmail Büyüksalih, Hakan Akçın, Umut Güneş Sefercik, Serkan Karakış, Aycan Murat Marangoz, **"***Batı Karadeniz Sahil Bölgesindeki Filyos Nehri ve Deltasındaki Değişimlerin Zamansal CBS ile İncelenmesi*", Ege Coğrafi Bilgi Sistemleri Sempozyumu, ʿ ᵛ-ʿ) N isan ʿ ṭ ṭū, İzmir.

debisinin düşmesi nedeniyle Filyos Çayı, ülkemiz akarsularının çoğunda olduğu gibi düzensiz rejimli bir akarsu özelliği gösterir.

Yatak eğimi, düzensiz rejim özelliği nedeniyle üzerinde ulaşım ya da taşımacılığa elverişli değildir. Son yıllarda yörenin en büyük yatırım projelerinden olan "Filyos Vadi Projesi" ile, Çaycuma Organize Sanayi Bölgesi'nden sanayi malları gemilere yüklenip Filyos vadisi vasıtasıyla Karadenize indirilmesi projesinde, Filyos Çayı üzerinde ciddi yatırımlar ile Karadeniz kıyısına kadar vadi boyunca kanal sistemi ile suyun kontrol altına alınıp bu şekilde ulaşım yapılması planlanmaktadır. Ancak Filyos Çayı'nın ilkbahar aylarındaki taşkınlara ve yıkımlara sebep olan debisi ve bol miktarda taşıdığı alüvyonların dikkate alınması faydalı olacaktır. Filyos Çayı, taşkından korunmak için yapımına devam edilen sedde projesi ile çayın yatağı iyice daralmaktadır. Yılın büyük bir bölümünde bol alüvyon taşıyan bir akarsu, bu tarz projelerin ömrünü kısaltacaktır. Taşınan alüvyonları kontrol altına alıp bu tarz önemli projelerin ömrünü uzatmak için Filyos Çayı'nın gerisinde kum havuzları yapılmasının faydalı olabileceği söylenilebilir.

Filyos Çayı Havzası çeşitli jeolojik formasyonları bünyesinde barındırır. Filyos Çayı, inceleme sahasına Eosen yaşlı Yığılca Formasyonu ünitesine ait anglomera, tüf, bazalt, volkanik kumtaşından oluşan birimleri keserek girer. Kumtaşı, şeyl, konglomera ünitelerinden oluşan daha gevşek dokulu Çaycuma formasyonunda genişçe bir vadi tabanında akışını sürdürür. Çayçuma şehrini ikiye ayırdıktan sonra, daha kuzeyde vadi yatağı tekrar daralarak doğudan Yığılca formasyonu, batı kesiminde ise kireçtaşı, şeyl, kalkarenit, kumtaşı ünitelerinden oluşan alt Eosen dönemini temsil eden Akveren formasyonundan geçer.

Saltukova kesiminde akarsuyun batı kesiminde yer alan, dirençli malzemeden oluşan, Akveren formasyonunda yatay doğrultuda gelişim gösteremezken daha gevşek dokulardan oluşmuş Çaycuma formasyonuna doğru yatağını genişleterek akar. Nitekim farklı yaş ve dirençteki bu tarz sahalarda Filyos Vadi'si asimetrik vadi karakteri gösterir. Bu sahadan sonra yatak önce Akveren formosyonundan daha sonra diğer ünitelere göre eski formasyon olan Üst Karatese yaşlı volkanik kumtaşı, tüf, andezit, bazalt unsurlarından oluşan Yemişliçay formasyonunu kuzey güney yönlü yararak dar boğazlardan geçip Karadeniz kıyısına ulaşır.

Filyos Çayı'nın araştırma sahasının dışında kalan kolları; Araç, Devrek ve Soğanlı çaylarıdır. Araç ve Soğanlı çayları Karabük'te birleşir ve tek kol olarak Yenice'den geçerken Yenice Çayı adında ilerler. Gökçebey ilçesine geldiğinde Gökçebey Çayı adını alır ve batıdan Bolu Havzası'ndan gelen Devrek Çayı ile birleşir. Kaynak kısımlarına denk gelen bu kolların bulunduğu kesimlerde akarsuyun ismi Filyos Çayı olarak tanımlanmaz. Çayın aşağı çığırında yani inceleme sahasında kalan kısmı Filyos adını alır. Filyos Çayı kaynağından itibaren yatağının aldığı yön üzerinde çeşitli faktörler etki etmiştir.

Memleket akarsularının şema olarak bir kısmı orojenik hareketler neticesinde meydana gelmiş olan kıvrımlar ve dislokasyonlar (kırık ve çatlaklar) çerçevesine yani tektonik yapıya uygun boyuna yani doğu-batı, bir kısmı da pek yeni jeoloji devirlerine ait epirojenik hareketler neticesinde meydana gelmiş olan ve genel olarak, morfolojik yapıya bağlı olarak enine yani kuzey-güney olmak üzere başlıca iki doğrultuda akmaktadır[hh)]. Filyos Çayı'nın kollarıyla birlikte orojenik ve epirojenik hareketler nedeniyle yatak doğrultusu belirlenmiştir. Kaynağını aldığı kollardan olan Çerkeş ve Soğanlı Çayı, Kuzey Anadolu Fay yönü olan doğu-batı hattında uzanan kırıklar içerisine yerleşmiştir. Filyos Çayı'nın ise genel olarak morfolojik yapıdan etkilenerek ana yatağının almış olduğu enine uzanış olan kuzey-güney doğrultusunda akış gösterdiği ve Karadeniz'e yöneldiği görülür. Bu nedenle Filyos Çayı yeryüzü şekilleri ile tabaka eğimine bağlı olarak kuzey-güney doğrultuda bir gelişim göstermiştir.

Geniş bir havzada akışını sürdüren Filyos Çayı'nda bazı çevresel sorunlar da görülür. Yapılan analizlere göre Filyos Çayı ve kollarının su kalitesi genelde sulamaya elverişlidir. Sınıfı Ch Sh ve C^c Sh olarak tespit edilmiştir. Sadece Karabük Demir ve Çelik Fabrikaları prosess sularını kullandıktan sonra herhangi bir arıtma işlemine tabi tutmadan geri çaya vermeleri neticesinde Yenice Çayı kirlenmektedir[h^ct] .

Filyos Çayı kollarıyla birlikte birçok yerleşim, sanayi merkezleri ve tavuk çiftliklerinin yakınından geçer. Bölgenin morfolojisini göz önünde bulunduracak olursak yerleşim yerleri vadi yamaçları ile vadiye yakın geniş vadi tabanlarında kurulmuştur. Bununla birlikte su kayanaklarına yakın olma tercihi de buna eklenince,

---

[hh)] İbrahim Hakkı Akyol, "Türkiye'de Akarsu Sistemleri ve Rejimleri I", *Türk Coğrafya Dergisi*, Sayı:) - ht, Yıl :ñ, İstanbul h)ī^v, s.^v.

[h^ct] Batı Karadeniz Havzası Filyos Çayı Taşkın Koruma Projesi Planlama Raporu, D.S.İ, Kastamonu Aralık h))ñ, s .ñ^c.

havza boyunca vadi kenarları, yerleşim birimleri yoğunluklarının görüldüğü yerlerdir. Çaycuma, Devrek, Gökçebey, Yenice ilçe merkezlerinin içerisinden geçen çay ve kolları özellikle bu bölgelerde atılan katı ve sıvı atıklar nedeniyle kirlenmektedir. Devrek ve Çaycuma ilçesi bu kirliğin arttığı sahalardır (Fotoġraf ḫ.īş). Özellikle katı atıklar her zaman taşkın riskinin olduğu bir çay için oldukça tehlikelikeli sonuçlar doğurabilmektedir. Debinin fazlaca yükseldiği zamanlarda çayın yataġındaki katı atıklar menfezleri tıkayarak suyun yataktan taşmasına neden olmakta ve başta yerleşmeler olmak üzere çevresindeki birçok alana zarar vermektedir. Bu nedenle Filyos Çayı ve yan kolları yakınlarında kurulan sanayi tesisleri ve yerleşmelerin bu tarz kirliliğe karşı eğitimden geçirilmeli ve kamu denetçileri tarafından caydırıcı denetlemerin sık sık yapılması gerekmektedir.

Fotoğraf 1. 46. Filyos Çayı Kıyısındaki Tesisler ve Çevresindeki Yerleşmeler Tarafından Kirletilmektedir.

h̲ᶜ)

Çaycuma şehir merkezinenden geçen Filyos Çayı'nın hemen kıyısında faaliyet gösteren oto yıkamalar, küçük sanayi tesisleri, gazinolar, düğün salonları atıklarını doğrudan nehire göndermektedir. İstasyon Mahallesi'ndeki Oyka Kağıt Fabrikası, Yurtbay Tuğla Fabrikası ve Velioğlu Mahallesi'ndeki büyük sanayi tesisleri de yan kol olan derelerle özellikle sıvı atıklarını Filyos Çayı'na göndermektedir (Fotoğraf h̲.ī⅋). Daha önce bahsedildiği gibi Oyka Kağıt Fabrikası çevre kirliliğine sebep olmaktadır. Buna karşın yöreye sağladığı iş olanağı nedeniyle ilgili kamu kurumları tarafından gerekli denetimler yeterince yapılmamaktadır. Yörede yapılan mülakatlarda yöre halkı fabrikadan çevreye yayılan kötü kokudan ve çaya karışan zararlı sıvı atıklardan oldukça rahatsız olduklarını ifade etmektedirler. Çaycuma'da yoğun bir şekilde hissedilen Oyka Kağıt Fabrikası'ndan çevreye yayılan kağıt hamuru kokusu nedeniyle Çaycuma'ya ilk kez gelenlerin veya karayolundan transit geçildiğinde bile hemen hissedilen koku nedeniyele ilçeyi *"kokan ilçe*" olarak anımsadıkları söylenmektedir. Saltukova kasabası da Filyos Çayı'nın hemen yanıbaşındaki taşkın ovası düzlüğünde kurulmuştur. Bu sahadaki evlerden ve küçük sanayi tesislerinden çaya karışan atıklar diğer bölgelerde olduğu gibi kirlenmelere sebep olmaktadır. Yöre için önemli olan Filyos Çayı'na akıtılan sıvı atıklar ve Çaycuma şehrindeki yaşam kalitesini olumsuz etkileyen hava kirleticilerini önlemek için Oyka Kağıt Fabrikası, kamu kuruluşları tarafından daha sıkı ve caydırıcı birşekilde denetlemelidir.

Fotoğraf 1. 47. Filyos Çayı Sanayi Tesislerinin Atıklarıyla Yoğun Olarak Kirletilmektedir (Oyka Kâğıt Fabrikası Girişindeki Akarsu).

Depremlerle birlikte ülkemiz için önemli bir diġer doġal afet de can ve mal kayıplarına sebep olan sel ve taşkınlardır. Filyos Çayı ve kollarında da çok etkili taşkınlar meydana gelmiştir.

Saraçoġlu[h̆ʿh̆] Filyos Çayı ve kollarındaki taşkından bahsederken; Soġanlı ve Araç Çayları ile birleştikten sonra derin boġazlara sokulduġu yerlerde "Katılırmak" denildiğinden bahseder. Yine Filyos Çayı için de; yaz ayları dışında akımının kuvvetli olduġunu, bir kıyısından diġer kıyısına yaya geçilemeyeceğini normal zamanlarda uslu akan ırmaġın kabardığı dönemlerde çok tehlikeli olduġunu, Çaycuma taraflarında sık yatak deġiştirdiğini taşkın zamanlarında tapudan kayıt sildirecek derecede tarla tahrip ettiğini dile getirmektedir.

Oldukça geniş su toplama havzasına sahip Filyos Çayı'nın, geniş havzasında farklı sıcaklık deġerlerinin görülmesi yaġış çeşidine etki etmiştir. Yüksek sahalarda kar yaġışları görülürken kıyıya yakın yerlerdeki yaġmur yaġışları akarsuyun debisi ve rejimine etki etmiştir. Havzada sıcaklığın arttığı ilkbahar aylarında kar depolarının erimesi, yaġmurla birleştiği dönemlerde ve yaġışların yaz aylarında uzun süreli saġanak şeklinde yaġdığı dönemlerde taşkınlar olmuştur. Havzada eġimli arazinin fazlalığı ile ormanlık alanların tahrip edildiği de düşünülürse yüzeysel akışa geçen saġanaklar sel karakterli derelerle ana kola karışınca akarsuyun debisi oldukça artmakta ve taşkınlar meydana gelmektedir. Özellikle Filyos Çayı'nın aşaġı kesimi ana kol olduġundan akarsuyun debisinin de en çok arttığı ve dolayısla taşkınların en etkili olduġu yerlerdir. Bu sahalar Çaycuma şehir merkezi ve Saltukova kasabasına denk gelmekte, yerleşim yeri, tarım ve sanayi sahalarının diġer bölgelere göre çok yoġun olduġu bu kesimler taşkınlardan fazla zarar görmektedir. Yerleşim yerleri dışında tarım arazileri kıyı oyulmaları ile toprak kaybına maruz kalmaktadır.

Filyos Çayı ve kollarında farklı yıllarda taşkınlar meydana gelmiş ve büyük tahribatlara sebep olmuştur. Geçmiş yıllarda meydana gelen taşkın dönemleri için Filyos Çayı ve kollarındaki akım deġerleri tablo h̆.hḌ'deverilmiştir.

h̆ş Nisan h̆)Ḍī yılı taşkınında toplam ṣḌḌ^{c} dekar tarım arazisi zarar görmüş, h̆ṭ dekar arazi kıyı oyulmasından dolayı yok olmuştur. h̆))h̆ yılı Temmuz ayında meydana gelen taşkında çok büyük zararlar olmuştur. Taşkın hasarları daha çok Yenice

---

[h̆ʿh̆] Hüseyin Saraçoġlu, "Bitki Örtüsü Akarsular ve Göller", MEB Yayınları Öġretmen Kitapları Dizisi: h̆^{vv}, İsta nbul h̆))ṭ, s.h̃ñh̆

Çayı Vadisi'nde, Yenice ve Gökçebey, Devrek Çayı Vadisi'nde, Devrek ve ana kol üzerinde; Çaycuma ilçesinde yer alan sanayi tesisleri, ticarethaneler ve ulaşım yolları da hasar görmüştür. ˅ᶜ)Ḍ dekar tarım alanı zarar görmüş, ḫm̃ dekar arazi ise kıyı oyulması nedeniyle yok olmuştur[ḫᶜᶜ] (Tablo ḫ.ᶜū).

Tablo 1. 25. Filyos Çayı ve Kollarında Meydana Gelen Taşkınların Tarih ve Değerleri.

Kesit Yeri	Tarih	Drenaj Alanı Km^2	Ölçülmüş Taşkın Debisi m^3/sn
Filyos Çayı	ṭ ḫ.ṭū .ḫ)˅ū	ḫm̃m̃ṭ ṭ .ṭṭ	ᶜ˅Ḍ .ṭ ṭ
Filyos Çayı	ḫṣ .ṭm̃ .ḫ)Ḍḫ	ḫm̃m̃ṭ ṭ .ṭṭ	ᶜ ī ṭ ī .ṭ ṭ
Yenice Çayı	ḫṣ .ṭm̃ .ḫ)Ḍḫ	Ḍ̣ḫm̃.ṣṭ	) ṭ ṭ .ṭṭ
Devrek Çayı	ᶜ ḌṭḌ.ḫ)Ḍᶜ	ᶜṣ ī ṭ .ṭ ṭ	ᶜ˅Ḍṭṭ
Devrek Çayı	ḫ˅ .ṭī .ḫ)Ḍm̃	ᶜṣ ī ṭ .ṭ ṭ	m̃ṭ ṭ .ṭṭ
Filyos Çayı	ḫṣ .ṭī .ḫ)Ḍī	ḫm̃m̃ṭ ṭ .ṭṭ	ḫḎ′ṣ .ṭ ṭ
Yenice Çayı	ḫ˅ .ṭī .ḫ)Ḍī	Ḍ̣ḫm̃.ṣṭ	Ḍ′ ī .ṭṭ
Devrek Çayı	ḫḫ.ṭṣ .ḫ))ḫ	ᶜṣ ī ṭ .ṭ ṭ	ᶜm̃ṣ .ṭṭ
Yenice Çayı	ṭ ˅.ṭ˅ .ḫ))ḫ	Ḍ̣ḫm̃.ṣṭ	ḫḫī ū.ṭ ṭ
Devrek Çayı	ṭ ˅.ṭ˅ .ḫ))ḫ	ᶜṣ ī ṭ .ṭ ṭ	˅˅ᶜ .ṭṭ
Filyos Çayı	ṭ ˅.ṭ˅ .ḫ))ḫ	ḫm̃m̃ṭ ṭ .ṭṭ	ḫ) m̃˅.ṭ ṭ
Filyos Çayı	ᶜ ḫ.ṭū .ḫ))Ḍ	ḫm̃m̃ṭ ṭ .ṭṭ	ᶜūḫṭ .ṭ ṭ
Filyos Çayı	ṭ ī .ṭṣ .ᶜṭṭṭ	ḫm̃m̃ṭ ṭ .ṭṭ	ḫ)˅ᶜ .ṭ ṭ

Kaynak: Batı Karadeniz Havzası Filyos Çayı Taşkın Koruma Projesi Planlama Raporu'ndan Alınmıştır.

Taşkın zamanlarında akarsuların yükü ve hızı arttığından tahrip gücü de yüksektir. Taşkın döneminde bütün kollarının debisi oldukça artmış olmakla beraber en çok artış Filyos anakolda olmuştur. Yenice ve Devrek Çaylarına göre Filyos Çayı'ndaki debi hemen hemen üç katıdır. Bu durum Filyos Çayı'nın ana kol olmasından kaynaklanır. ṭḫ.ṭū.ḫ)˅ū tarihinde Filyos Çayı ana kolda ᶜ˅Ḍṭ,ṭṭ m$^{m̃}$ /sn ile taşkın dönemlerindeki en yüksek debiye ulaşmıştır. Taşkınların üç tanesi bahar aylarına denk gelirken sadece biri yaz aylarında meydana gelmiştir.

Yörede ṭ˅.ṭ˅.ḫ))ḫ tarihindeki taşkın esnasında, Yenice ḫḫīū.ṭṭ m$^{m̃}$/sn, Devrek ˅˅ᶜ,ṭṭ m$^{m̃}$/sn ve Filyos ana kolu ḫ)m̃˅.ṭṭ m$^{m̃}$/sn olarak ölçülmüştür. Söz konusu tarihte Yenice kolu diğer taşkın dönemlerine göre daha yüksek debiye ulaşmıştır. Bu dönemde genelde yağışların azalış göstermeye başlamasına rağmen taşkının görülmesi, ani meydana gelen şiddetli ve uzun süreli sağanaklardan kaynakladığı söylenebilir.

[ḫᶜᶜ] *Batı Karadeniz Havzası Filyos Çayı Taşkın Koruma Projesi Planlama Raporu*, D.S.İ, Kastamonu Aralık ḫ))m̃, s .Ḍ.ᶜ

ᶜḫ.ṭū.ḫ))Ḍ ve ṭī.ṭṣ.ᶜṭṭṭ taşkınları Filyos ana kolunda etkisini göstermiştir. Özellikle ḫ))Ḍ taşkınında Çaycuma şehrinin Filyos Çayı doğusunda yer alan İstasyon ve Gemiciler mahalleleri taşkın seviyesindeki arazi üzerinde kurulduġu için taşkın dönemlerinde bu mahallelerdeki konut ve işyerlerinin zemin ve birinci katlarının su baskınlarına maruz kaldığı, küçük tarım alanlarının çamur ve sel bastığı, çayın hemen yataġında kurulan küçük sanayi sitesinin ciddi zararlar gördüġü, dile getirilmektedir. Filyos Çayı yataġı boyunca uzanan Bartın–Zonguldak–Ankara karayolu vadi yataġı ile yerleşmeler arasında uzandığından, taşkının İstasyon ve Gemiciler Mahalleleri'ne daha ciddi zararlar vermesini engellemiştir. Fakat Saltukova kasabası haritadan silinecek kadar taşkın sularına ve çamur bataġına gömülmüştür.

Çaycuma şehrinin kuzeyinde yer alan Saltukova kasabası ḫ))Ḍ ve ᶜṭṭṭ taşkınlarda en çok etkilenen kesim olmuştur. Nitekim taşkın ovası görünümümde olan Saltukova ve yakın çevresindeki yerleşmelerde taşkınlarla ilgili yapılan mülakatlarda yöre halkı, sel sularının getirdiği materyallerin özellikle Saltukova kasabasının ᶜ km kuzeyinde kalan Derecikören Tren Yolu Köprüsü ve Kokaksu Köprüsü menfezlerini tıkaması ve köprüye bağlanan Saltukova Filyos karayolunun çayın üzerinde bir set görevi görmesi neticesinde Filyos Çayı sularının köprülerin gerisinde birikmesine ve Saltukova kasabasının sel sularına maruz kalmasına yol açtığını ifade etmişlerdir (Fotoġraf ḫ.īḌ).

Fotoğraf 1. 48. ḫ))Ḍ Taşkınında En Çok Zarar Gören Saltukova Kasabasından Bir Görüntü (Saltukova Belediyesi Arşivi).

Yörede Filyos ve yan kolları üzerinde sıkça meydana gelen taşkınlardan korunmak için bazı tedbirlerin alınması gerekmektedir. Filyos Çayı ile kolları üzerinde kara ve demiryolu ulaşımı için alçak yapılan menfez ve köprüler taşkın dönemlerinde tıkandığından, akarsuların yatağından taşmasına sebep olmaktadır. Yörenin gür bitki örtüsü ve çayın çoğu yerleşmeler tarafından katı atıklarla kirletilmesi sonucu debinin yükseltiği dönemlerde alçak yapılan menfez ve köprülerin tıkanmasına sebep olmaktadır. Bu nedenle yörede yapılacak menfez ve köprülerin mümkün olduğunca yüksek yapılması, altlarında biriken malzemenin temizlenerek yükseklik seviyesinin korunması, ve akarsuların yataklarının sanayi tesisleri ile yerleşmelerden atılan katı atıklardan korunması gerekmektedir.

Saltukova kasabasını Filyos'a bağlayan karayolu, Filyos'un yatağına dik bir şekilde yapıldığı için, taşkın zamanlarında çayın sularının yatak doğrultusunda akmasına engel olmaktadır. Bu durum hesaba katılmadan yapılan Saltukova Filyos Karayolu kasimine şuan yolun başka tarafa taşınması pek mümkün görünmese de, yakın zaman için bu yolun muhtelif yerlerine taşkın dönemlerinde suyun tahliyesi için ek köprüler yapılması faydalı olacaktır. Gelecekte de bu kesime yapılacak yolların güzergahının yer seçiminde daha seçici olunması taşkın zararlarından korunmak açısından olumlu olacaktır. Bütün bunların yanında taşkınlardan korunmanın en önemli yanı da akarsuların taşkın yataklarında yapılaşma yapılmamasıdır. Filyos Çayı'nın önceki dönemlerdeki taşkın sahaları tespit edilerek bu kesimlerde yapılaşmaya izin verilmemelidir. Çünkü Filyos Çayı yöreye çoğu zaman bereket, yatağıyla oynandığında ise felaket getirmiştir.

Filyos Çayı ve kollarındaki taşkınları önlemek, yerleşim, sanayii tarım ürünleri, kıyı oyulmasıyla kaybolan toprakları ve tarım sahalarını korumak amacıyla anakol ve yan kollar üzerinde şehir merkezleri ve Filyos Çayının Karadeniz'e karıştığı bölgede kıyı sedde çalışmaları yapılmaya başlanmıştır.

Filyos Çayı Taşkın Koruma Projesi kapsamında yapılacak seddeler ile h̲h̲Ḍ^{v},^{c} hektar olan taşkın sahasının ^{vc}),Ḍ he ktar'lık kısmı taşkından korunacaktır[h̲^{c}ñ] .

[h̲^{c}ñ] *Batı Karadeniz Havzası Filyos Çayı Taşkın Koruma Projesi Planlama Raporu*, D.S.İ, Kastamonu Aralık h̲))ñ, s .h̲Ḍ.h̲

ṭṣ Nisan ᶜṯh̲ᶜ tarihinde Filyos Çayı üzerinde Çaycuma şehir merkezini Bartın-Zonguldak–Ankara karayoluna bağlayan köprünün çökmesi sonucu köprü üzerinde araçlarla ve yaya seyreden h̲Ḍ kişi suya kapılarak hayatını kaybetti. Filyos Çayı'nın debisinin yükseldiği dönemlerde köprü ayaklarıına suyun zarar vermemesi için köprünün kuzey tarafında taş yığınlarından oluşan set yapılmıştır. Bu set gerisinde köprünün ayaklarının da içinde kalacağı şekilde küçük bir gölü andıracak kadar su birikintisi oluşmuştur. Bahar ayındaki kar erimeleri ve yağmur yağışlarıyla birleştiği dönemde Filyos Çayı debisinin artması sonucu taş yığmasından oluşan set arka kesimindeki su kültlesinin baskısıyla tek noktadan yarılmış ve bu yarılmanın hemen karşısındaki köprü ayaklarının yıkılması sonucunda daha önceki yıllarda yapılan köprüde göçük meydana gelmiştir (Fotoğraf h̲.ī)). Ayrıca köprünün çok yakınındaki kum ocakları da vadi tabanından ciddi oranda kum çektiği sahalardaki oluşan boşluk kesimlerine doğru kum kaymalarını artırırak tabandaki kum kaymalarını tetiklediği ve köprü ayaklarının destek noktarını zayıflattığı düşünülmektedir.

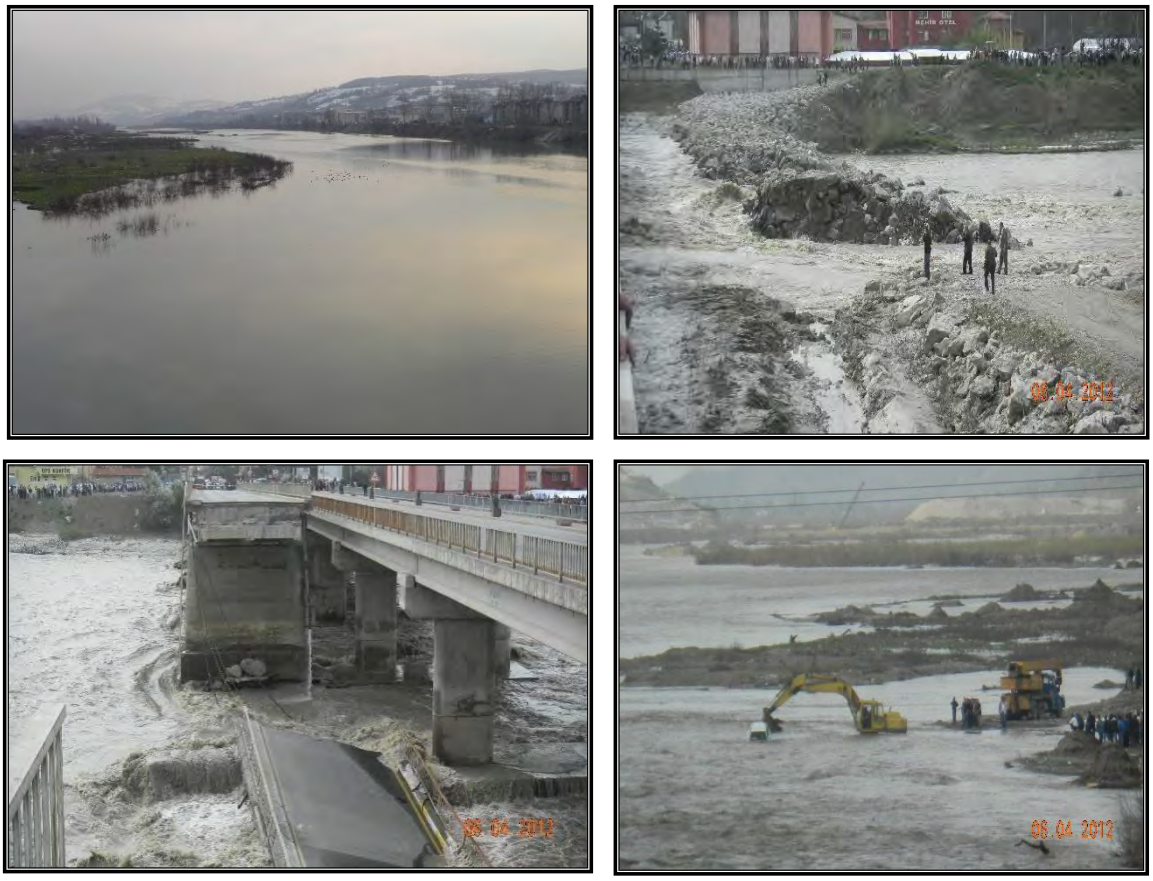

Fotoğraf 1. 49. Filyos Çayı Taşkınlar Kadar Yıkımlara da Sebep Olmaktadır.

Bölge için önemli su kaynağı olan Filyos Çayı; sulama, keson kuyular vasıtasıyla içme, tarım ve sanayi tesislerinin su ihtiyacını karşılama gibi temel ihtiyaçlara cevap vermektedir. Ayrıca ülkemizde elektirik üretimlerinin HES'lerden de faydalanıldığı gerçeğiyle bölgenin ekolojik dengesine de zarar vermeden, elektirk üretimi açısından da önemli bir kaynak olabilir. Kış mevsimi sonu ve ilkbahar aylarındaki yüksek debisi ile akarsu bazı kesimlerinde rafting, kano gibi doğa sporlarına da olanak sağlayabilir. Ayrıca doğal görüntü üzerindeki olumlu etkisi, doğa turizmi ve manzara açısından diğer olumlu faktörleri tamamalayıcı bir özelliğidir.

1.4.2.2. Diğer Akarsular

İnceleme sahasında kuzey-güney yönünde genişçe bir vadi tabanında akışını sürdüren Filyos Çayı, doğu ve batıdan düşük debili, sık bir akarsu ağı oluşturan derelerden beslenir. Bu derelerin yıl içerisinde debileri her ne kadar düşük olsa da sağanak yağışların olduğu dönemlerde sel karekterine de dönüşebilen, taşkınlara sebep olan bir yapıya sahip oldukları söylenebirlir.

Filyos Çayını besleyen Büyükdere (Perşembe), Kokaksu (Çorak), Aptalpaşa ve Nadir dereleri bunların en önemlileridir. Doğu kesiminden çaya karışan derelerin batı kesimindekilere göre havzaları daha geniş ve boyları daha uzundur. Bu durum yörenin yeryüzü şekillerinden kaynaklanmaktadır.

Doğudan gelip ana kola karışan Büyükdere (Perşembe) Deresi'ne karışan Gömüldük, Mantarcıoğlu, Kadıoğlu, Hacıibadi Dereleri bunların başlıcalarıdır. Bu derelelerin birçoğu çok düşük debiye sahiptir. Hatta yağışların azaldığı yaz döneminde bir kısmı kuruyabilmektedir. Başka bir ifadeyle söz konusu dereler dönemlik akarsu karakteri gösterirler. Sahadaki dereler kaynaktan ziyade sağnak yağışlarla beslenirler. Yörede yağışlar arazinin killi yapısı ve yamaç eğimine bağlı olarak kısa sürede yüzeysel akışa geçebilmektedir. Bu durum yer altı su kaynaklarının yeterince beslenememesine sebep olmaktadır. Nitekim yörede yaz aylarında kaynak sularının çoğu çekilmekte, özellikle kırsal kesimde içme ve kullanma suyu sıkıntısı yaşandığı gözlenmektedir.

Saltukova kasabasının bulunduğu kesimden Filyos Çayı'na karışan Kokaksu (Çorak) Deresi, Nebioğlu ve Karapınar kasabalarının bulunduğu kesimi drane eder. Nebioğlu yönünden Akkavak, Hacıana, Deli ve Camialtı Dereleri; Karapınar kasabası yönünden ise Yalakköprü, Taşköprü, Karapınar, Karakoç Dereleri Kokaksu Deresi'ne

karışır. Kokaksu Deresi, Çorakormanı mevkiinde Çokar Deresi adını alır ve Saltukova kasabasının kuzeyinde Filyos Çayı'na karışır. Yörede Kokaksu aynı zamanda Saltukova'nın bir diğer ismi olarak da kullanılır. Sahada Karapınar Deresi'nin Karapınar kasabasından ismini aldığı gibi Kokaksu sahasında da mekan isim etkilenmesinden bahsedebiliriz. Nitekim Kokaksu Deresi ve kaynak sularının acımsı ve biraz da kokan bir su olması, aynı zamanda geçmişte Saltukova düzlüğünün, Filyos Çayı taşkın sahasında olması, taşkın dönemi sonrası geriye çekilen Filyos'un ardında yörede bir bataklık ve çorak bir saha bırakması, bu yerin de çoğu zaman kokması nedeniyle yörede geçmişte "kokaksu" ya da "kokak yer" isimleri ile anılagelmiştir (Fotoğraf h̲.ūṭ).

A B

Fotoğraf 1. 50. Araştırma Sahasının Doğu Kesiminde Akarsuların Debileri ve Hızları Düşüktür. Çorak (A) ve Akkavak (B) Derelerinden Görünümler.

Filyos Çayı'na batıdan karışan dereler, Çay ve Abdalpaşa Dereleri hariç genellikle kısa boyludurlar. Yükseltinin nispeten fazla olması nedeniyle yatak eğimleri ve akış hızları daha fazla, vadileri daha derindir.

Çay Deresi araştırma sahasınında batı kesiminden yatağını takip ettiği ve batıdan Düzköy, Bayram, Çavuşlar Dereleri ile Karaman kasabasının da havzasını drane ederek Filyos Çayı'na karışır. Aptalpaşa Deresi'ne karışan Hatipoğlu ve Çatak Dereleri de Çay Deresi kadar geniş bir havzanın sularını toplayarak Filyos Çayını besler. Nadir Deresi'nin debisi düşüktür. Yağışların arttığı dönemlerde debisinin yükseldiği dar bir yatak içerisinde akışını sürdürür.

Büyükmağara Deresi sahadaki diğer önemli derlerdendir. Küçükmağara Deresi'ni Sarp,Yalnız Dereleri besler. Çayır köyü yakınlarındaki Çayır Mağarısı'nın içerisinden gelen akarsuyun da karıştığı Büyükmağara Deresi, Yukarıdere köyü kesimlerinde taraçalar oluşturmuştur. Bu taraçalar üzerinde tarım arazileri ve yerleşmeler mevcuttur (Fotoġraf ḫ.ūḫ).

Fotoğraf 1. 51. Yukarıdere Köyü Yakınlarından Filyos Çayına Karışan Büyükmağara Dersinin Oluşturduğu Taraçalar Üzerindeki Tarım Sahalarından Bir Görünüm.

1.4.3. Kaynaklar

Yer altı su tablasının topoğrafya yüzeyi ile kesişmesi sonucu yeryüzüne çıkan sulara kaynak denir. Hidrojeolojik açıdan kaynakları sınıflamak mümkündür. Kaynaklar; yağmurların dağılımı ve genel durumu, buharlaşma, yeryüzü şekillerinin eğimi ve jeolojik–stratigrafik katmanlaşma biçimi, yüzeysel oluşumların yapısı, çeşitli katmanların geçirgenlik, çatlakların ya da kırıkların bulunması, geçirgen katmanın genişliği ve kalınlığı kaynakların oluşumunda etkilidir[ḫᶜī] .

Kaynaklar ; akifer tipine veya bu bakımdan ayrılabilen yer altı suyu tipine, karstik sahalardaki erimelere bağlı yeraltı boşluk, galeri veya su yollarından gelip

[ḫᶜī] Emrullah Güney, *Türkiye Hidrocoğrafyası,* Çantay Kitabevi, İstanbul ᶜṭ ṭī, s .ḫñ

gelmemelerine, kırılmalar veya faylanmalara bağlı bulunup bulunmamalarına, akım miktarına, rejime, suların sıcaklıklarına, kimyasal bileşimlerine ve yeryüzüne çıkış tarzlarına göre çeşitli tipte olurlar[ḫʿū].

İnceleme sahasında yamaç kaynaklar artezyen kaynakları ve sahanın kuzeybatı kesimlerinde çok az olmakla beraber fay ve karstik kaynaklardan yer altı suları yüzeye çıkarlar. Aglomera, kumtaşları, tüf, bazalt, andezitlerden ve dar sahadaki kalker, kireçtaşlarından sızan kar ve yağmur suları kaynaklar halinde yüzeye çıkmaktadırlar.

Sahanın morfolojisi gereği tepe, sırt ve yamaçlar genişçe yer tutar. Yamaçlarda yer altı su tablasının üzerinde sıkışmış halde veya yeral atı su tablası seviyesinde bulunan sular topoğrafya yüzeyi ile kesişmesi sonucu yamaç kaynakları görülür. Fakat bu kaynak suları çok da zengin değildir. Yağışlı dönemlerde daha gür oldukları, Temmuz, Ağustos dönemlerinde ise yağışların azalmasına bağlı olarak suların azaldığı görülür.

Araştırma sahasında uygulanan anketler sonucunda hemen her köyde ñ-ī adet kaynağın bulunduğu belirtilmiştir. Kaynaklardan daha verimli ve sürekli faydalanılması amacıyla düşük debili olanlar birleştirilerek (kaptaj), borularla içme suyu ihtiyacını karşılama amacıyla konutlara getirilmektedir. Ancak, bu kaynakların yetersiz kaldığı görülür. Daha çok köylerde yoğun bir şekilde, hemen hemen her evin önüde kuyular açılarak içme ve sulama suyu ihtiyacını karşılanmaya çalışılmıştır (Fotoğraf ḫ.ūᶜ).

Fotoğraf 1. 52. Yörede İçme ve Tarımsal Sahaların Su İhtiyacının Çok Büyük Bir Kısmını Çoğu Yerde Açılan Keson Kuyular Karşılar.

[ḫʿū] Yıldız Hoşgören, *Hidroğrafyanın Ana Çizgileri I,* Çantay Kitapevi, İstanbul ᶜṭṭī, s.ī ṭ.

İnceleme sahasında Filyos Çayı Vadisi boyunca kullanıma elverişli yerl altı suyu bulunmaktadır. Çaycuma şehrinin içme suyu ihtiyacı Çaycuma Belediyesi tarafından vadinin çeşitli noktarında açılan keson kuyularla karşılamaktadır. İlçenin birçok yerinde içme suyu dışında tarım sahalarının su ihtiyacını karşılanmak üzere de, çok sayıda keson kuyu görmek mümkündür. Yörede yamaç ve sırtlarda yer altı suyuna ẖṭ -ẖū m seviyelerinde ulaşılırken Filyos Vadisi tabanına yakın yerlerde ise bu seviye ʿ-ñ m'ye kadar düşmektedir.

Bölgede kuyu suyu kullanımı oldukça yaygındır. Her ailenin kendi evinin bahçesinde bir su kaynağı olmasını istemesi nedeniyle bugün çoğu konutun önünde bir keson kuyu görülür. Yağışların azaldığı dönemlerde kuyudaki su seviyesinin düşmemesi ve suyun devamlılığı için, son zamanlarda teknolojik gelişmeler neticesinde, daha güçlü sondaj makinaları ile ñṭ -īṭ m'lere kadar kuyular açılabilmektedir. Yöredeki su ihtiyacını karşılamada son derece önemli olan bu kuyuların kontrolsüz bir şekilde açılması yer altı su seviyesinin alçalmasına sebep olup, sürdürülebilirliğini de tehdit etmektedir. Bu da kökleri vasıtasıyla taban suyundan istifade eden bitkiler için olumsuz bir durum oluşturacaktır. Nitekim arazi gezilerimiz sırasında bölge halkı ile yapılan görüşmelerde, açılan kuyularda çıkan suyun her sene daha derin sondajlar sonucunda bulunduğundan bahsetmektedirler.

Filyos Çayı'nın batısında Yılanlı formasyonu olarak tanımlanan karstik kireçtaşlarında Büyükmağara Pınarı adında karstik kaynak bulunmaktadır. Karstik kireçtaşları içerisinden yaklaşık ẖūṭ kotundan çıkmaktadır. Yapılan ölçümlere göre kaynağın debisi, Temmuz ayında (ṭ.ẖī m^{ñ}/sn), Şubat ayında ise (ñṣṭṣ m^{ñ}/sn) olmaktadır[ẖʿṣ].

Çaycuma'da karstik karekterli kaynaklar ise, Çayır köyü yakınlarında bulunan Çayır Mağarası içerisinden çıkan kaynaktır. Suyu son derece berrak olan ve içilebilen bu kaynak, içme suyu olarak kullanılmaya uygundur. Diğer kaynaklara göre daha yüksek ve düzenli bir akım sergileyen bu kaynak, suyun mağaradan çıkışından sonraki ūṭ m'de değirmen bile kurulmuştur (Fotoğraf ẖ.ūñ) .

[ẖʿṣ] Zonguldak-Filyos Çayı–Taşkın Koruma Projesi Kat'i Proje Aşaması Mühendislik Raporu, DSİ ʿñ. Bölge Müdürlüğü, Kastamonu ẖ))), s. ẖ ū

Fotoğraf 1. 53. Çaycuma'da Karstik Kaynak Suları İçme ve Tarımsal Sahalar için kullanışlıdırlar.

Kaynaklar, içme ve kullanma suyu yanında akarsuları da beslerler. Yeterli kaynaklarla beslenen akarsular yıl boyunca akışını sürdürebilirken, az akımlı kaynaklarla beslenen akarsuların ise yaz aylarında kuruduğu görülür.

1.5. TOPRAK ÖZELLİKLERİ

Toprak genel olarak; kayaların fiziksel ve kimyasal dağılması ve biyolojik varlıkların bozulup çürümesiyle türeyen, ana kayaları ve bu arada yeryüzünün bir bölümünü az çok kalınca örten, bitkisel ve hayvansal yaşamla dolu gevşek ve dağınık maddedir. Toprağın oluşumu ve bileşimi iklime, kayaların türüne, bitki örtüsüne, içinde ve üzerinde yaşayan mikroorganizmalara bağlıdır[ḫᶜᵛ] .

ERGENE[ḫᶜD] ise toprağın tanımına esas olan bazı tanımlamaların şöyle olmasından bahseder: ḫ. Toprak bitkilerin gelişmesi için doğal bir ortamdır. ᶜ. Üzerinde bitkilerin büyüdüğü, mineral ve organik maddeler ile yaşayan organizmalardan oluşan, yeryüzü kabuğunun üzerini kaplayan dinamik, doğal bir vücüttur. ñ. Bitkilere durak yeri görevini yapan: ana meteryal üzerine etki yapan iklim, yaşayan organizmalar ve röliyefin uzun zaman süresince karşılıklı etkileri sonucu belli özellikler kazanan dağal bir üniteden ibarettir.

[ḫᶜᵛ] Ferruh Sanır, *Coğrafya Terimleri Sözlüğü*, Gazi Kitapevi, Ankara ᶜṭṭṭ, s.ᶜ ūᵛ.
[ḫᶜD] Abdüsselam Ergene, *Toprak Biliminin Esasları*, Öz Eğitim Basım Yayın Dağıtım, Konya ḫ))ᵛ. S.ḫḫ.

Toprağın önemi ve tanımı üzerinde çok şey söylenebilir. Dünya üzerinde yaşamın devamı için topraktan daha önemli bir doğal kaynak düşünülemez. Kutsal kitapların hepsinde insanın topraktan yaratıldığının anlatılması da yaşamın toprakla başladığının ve toprakla sürdürüldüğünün en özlü ifadesini içermektedir. Kısacası toprak, insanlık için yaşamın kaynağınıdır. Toprağın insanlar için önemini Aşık Veysel çok çarpıcı bir biçimde ifade etmektedir. " Benim sadık yarim kara topraktır."[h']

Toprak: ekonomik faaliyetler ve canlı yaşamı için önemli olduğundan, bir sahadaki toprak özelliklerinin çok iyi tanınması gerekir. Nitekim özellikleri iyi bilinen topraktan en verimli şekilde yaralanılabilir. Araştırma sahasının toprak özelliklerini inceleyen kapsamlı bir çalışma olmamakla beraber h)DÑ yılında yayımlanan ve o dönemki adıyla Köy İşleri ve Kooperatif Bakanlığı Topraksu Genel Müdürlüğü tarafından hazırlanan "Zonguldak İli Verimlilik Envanteri ve Gübre İhtiyaç Raporu" ve h)D) yılında Tarım Orman ve Köyişleri Bakanlığı Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü'nce hazırlanan "Zonguldak İli Arazi Varlığı" raporlarında bölgenin toprak özelliklerinin geniş anlamda ele alınmadığı görülmüştür.

Toprak oluşumunda etkili olan, iklim faktörü başta olmak üzere, bitki örtüsü ve ana kaya özelliklerinin etkisiyle inceleme sahasında ş çeşit büyük toprak grubu ve azda olsa sahil kumulları mevcuttur. Yöredeki başlıca büyük toprak grupları kahverengi orman toprağı, gri kahverengi podzolik topraklar, alüviyal topraklar, kireçsiz kahverengi orman toprakları, kolüvyal topraklar ve kırmızı- sarı podzolik topraklar şeklindedir (Harita h.D).

[h'] Mehmet Aydın, Şeref Kılıç, *Toprak Bilimi,* Nobel Yayım Dağıtım, Ankara 'thth, s.h .

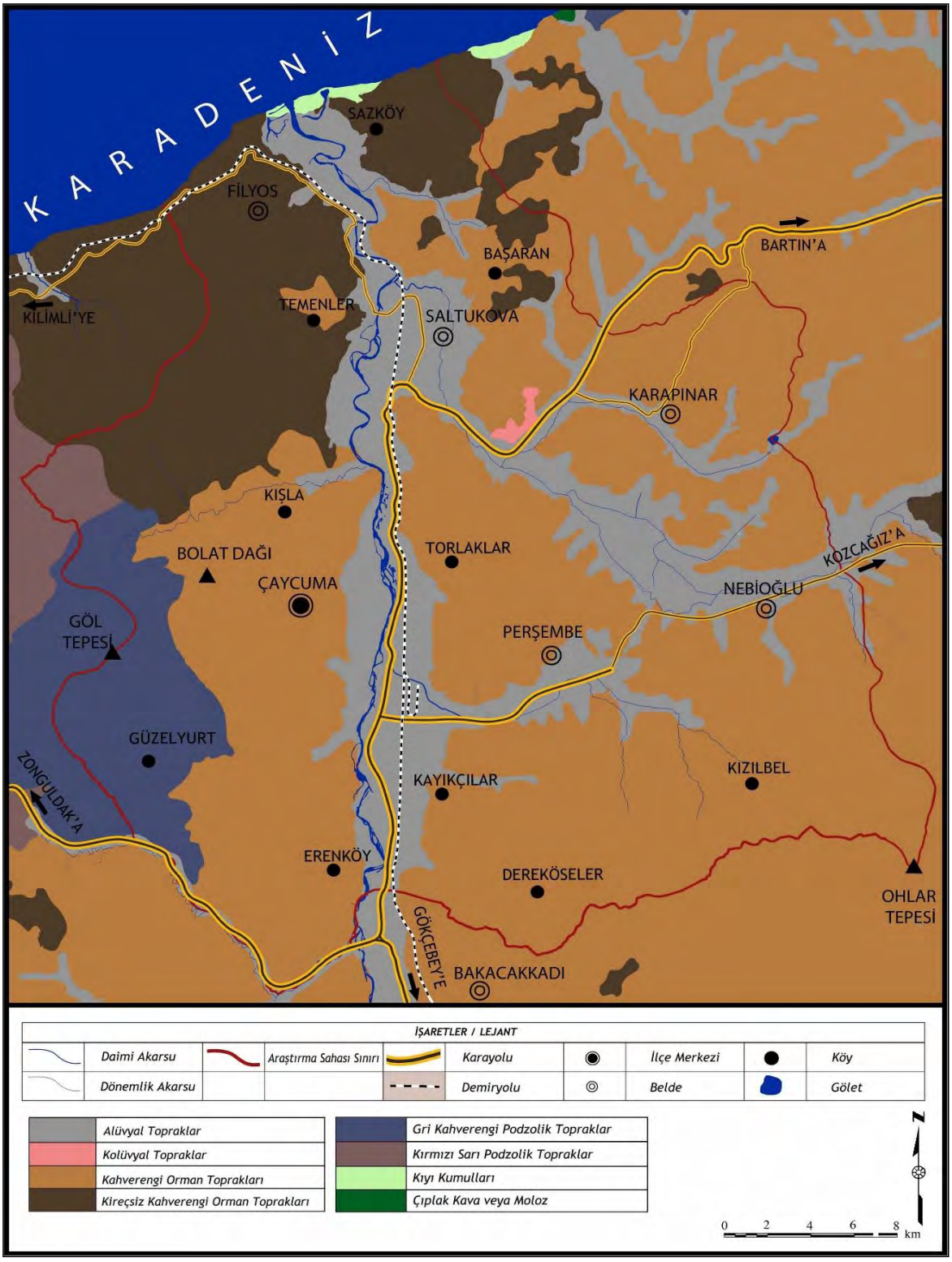

Harita 1. 8. Araştırma Sahası ve Çevresinin Toprak Haritası*.

* Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı Toprak, Gübre ve Su Kaynakları Merkez Araştırma Enstitüsü Müdürlüğü Zonguldak İli Arazi Verimliği Raporları ve Haritalarından Faydalanılarak Hazırlanmıştır.

1.5.1. Toprak Tipleri

1.5.1.1. Azonal Topraklar

Azonal topraklar herhangi bir toprak katında meydana gelebilirler. Ana madde gayet az parçalanma ve değişikliğe maruz kaldığından, topraklarda esas itibariyle bir oluşumdan bahsedilemez. Yani profil horizonları mevcut olmadığı gibi kimyevi, fiziki ve biyolojik faliyetlerin ilerlemesi sonucu meydana gelebilecek hususiyetler de yoktur. Alüviyal topraklar azonal topraklar grubuna dahildir[ḫñṭ].

1.5.1.1.1. Alüviyal Topraklar

Ülkemizde akarsu vadilerinde, deltalarda nispeten yakın zamanlarda akarsular tarafından taşınarak biriktirilmiş materyaller üzerinde oluşmuş genç topraklardır. Alüviyal toprakların yakın zamanlarda biriktirilmiş olanları yanında yüzlerce senelik olanları da vardır. Alüviyal toprakların ana meteryali genellikle akarsuların zaman zaman taşıdığı maddelerin yapısına bağlı olarak değişik katmanlardan oluşmaktadır. Toprak oluşumuna bağlı olarak meydana gelmiş toprak horizonları belirgin değildir. Alüviyal topraklar genellikle teraslar, taşkın ovaları, deltalar ve alüviyal konilerde, Żḫ - ñ eğimli arazilar üzerinde oluşmuşlardır[ḫñḫ].

Taşınmış yani azonal toprak grubu içerisinde yer alan alüvyonal topraklar; sahada Filyos Çayı ve birçok derenin yüksek kesimlerden taşıdığı alüvyonların, akarsu debisinin düştüğü dönemler ile eğimin azaldığı yerlere denk gelen vadi tabanları ve akarsu ağızlarında depolamasıyla oluşmuştur.

İnceleme sahasında alüviyal topraklar Ḍ.ḫ^{c}ī hektar ile, kahverengi orman topraklarından sonra (ñḫ.ḫḫṭ hektar) en çok alana sahip toprak grubunu oluşturmaktadır.[ḫñ^{c}]. Çaycuma'da en geniş alüviyal depolar Filyos Çayı yatağı ile yan kollarının Filyos Çayı ile birleştiği kesimlerde görülür. Özellikle eğimin Filyos Çayı'nın batı kesimine göre daha düşük olduğu doğu kesimlerinde alüvyal dolgular daha geniş bir alanda görülür. Çaycuma ilçe merkezi ve yakın çevresi, Saltukova ile Filyos

---

[ḫñṭ] Harvey Oakes, *Türkiye Toprakları*, Türk Yüksek Ziraat Mühendisleri Birliği Yayını No: ḫḌ, Ege Üniversitesi Matbaası, İzmir ḫ)ū Ḍ,s.ī^{c} .
[ḫñḫ] Abdüsselam Ergene, *Toprak Biliminin Esasları,* s.īū ^{c} -īūñ.
[ḫñ^{c}] Zonguldak İli Arazi Varlığı, KHGM Yayınları, Ankara ḫ) Ḍ), s. ^{c})

Çayı'nın Karadeniz'e döküldüğü kesimlerde alüviyal depolara rastlanılır (Fotoğraf. h̲.ūī̄) .

Fotoğraf 1. 54. Sahada Filyos Çayı Tarafından Biriktirilmiş Alüvyal Sahalardan Bir Görünüm (Sefercik-Sazköy).

Alüviyal topraklar; derenajın iyi olduğu, aynı zamanda verimli ve işlenmeye elverişli olduğundan tarımsal faaliyetlerin en yoğun olduğu arazilerdir. Çalışma sahasında bu topraklar seracılık, meyve ve sebze üretiminin yoğunlaştığı kesimlerdir.

Bölgenin engebeli morfolojisi nedeniyle eğim değerlerinin düşük olduğu yerlerden olan alüvyon düzlükler Çaycuma, Perşembe, Saltukova gibi yerleşim alanlarınında yoğunlaştığı kesimlerdir.

1.5.1.1.2. Kolluviyal Topraklar

Dağların eteklerinden ve yamaçlardan gerek yerçekiminin gerekse yüzeysel akıma geçen suların etkisi ile taşınan çakıllı, kumlu malzemeler dağların etekleri ve yamaçlarında birikir. Dağların etekleri ve yamaçlarındaki köşeli, çakıllı, kumlu, depolar kolluviyal toprak olarak adlandırılır. Kolluvival depolarda sık sık hem renk hem de malzeme ebadında değişmeler görülür. Kolluviyoal depolardaki kaba elemanlı seviyeler

şiddetli erezyonu, ince elemanlı ve koyu renkli seviyeler ise aşınımın yavaş olduġunu gösterir. Ayrıca kolluviyal depolar üzerinde yarı olgun toprak profiline de rastlanır[h̲m̃m̃].

Araştırma sahasında kolluviyal topraklar ˇū) hektar alana sahiptir. Çaycuma'da Tepelik alanlar fazla yer tutmasına raġmen yamaçlardaki gür bitki örtüsü toprak akıntılarını genelde engellemiştir. Buna raġmen küçük çapta da olsa Filyos Çayı Vadisi ile yan kollarının yamaçlarında toprak akıntıları görülebilmektedir. Yarı olgun toprak niteliğine sahip, kolluviyal toprakların görüldüġü yerlerde tarımsal faaliyetler yapılabilmektedir.

1.5.1.2. Zonal Topraklar

1.5.1.2.1. Kahverengi Orman Toprakları

Kahverengi orman toprakları, yaġışlı ve ılıman iklim şartları altında oluşmuş podzolik topraklara göre daha az yıkanmış ve olgunlaşamamış topraklardır. Yıllık yaġış tutarının ṣṭṭ -Ḍṭṭ mm arasında deġiştiği sahalarda genelde h̲ʿṭṭ - ʿʿṭṭ m arasında yükseklikteki yerlerde görülen kahverengi orman topraklarının bulunduġu yerlerdeki bitki örtüsü genellikle kayın, gürgen, meşe ormanlarıdır. Türkiye'de kahverengi orman topraklarının en çok görüldüğü alanlardan birisi de Batı Karadeniz Bölümü'dür[h̲m̃ī]. Kahverengi orman toprakları Çaycuma'da Eosen yaşlı araziler üzerinde gelişim gösterir. Genelde; şeyl, kumtaşı, konglomera birimlerinden oluşan Çaycuma formasyonu yayılış alanı ile büyük bir paralellik gösterir. Bitki örtüsü bakımından orman ve bazı yerlerde de tahrip olmuş orman örtüsünün yerine gelişmiş formasyonlar sahasında yayılış gösterdiklerinden organik madde birikimleri de görülür ve renk olarakda bu organik maddeler belirleyici olarak kahverengi rengini vermişlerdir (Fotoġraf h̲.ūū).

[h̲m̃m̃] İbrahim Atalay, *Toprak Oluşumu, Sınıflandırılması ve Coğrafyası*, Meta Basım Matbaacılık Hizmetleri, İzmir ʿṭṭ ṣ, s.īū ṭ -īūh̲.

[h̲m̃ī] Murat Özgür, *"Türkiye Coğrafyası"*Hilmi Usta Matbaacılık, Ankara ʿṭh̲h̲, s.ṣ ˇ

Fotoğraf 1. 55. Kiltaşları Üzerinde Gelişmiş Kahverengi
Orman Topraklarından Bir Görünüm

Çaycuma'daki büyük toprak grupları içerisinde kahverengi orman toprakları ñḫ.ḫḫṭ hektar ile en geniş yayılış alanına sahiptir. Görüldüğü yerlerde genelde, orman açmaları ile tarım sahaları olarak kullanılan bu toprak grubu araştırma sahasının doğu, güney ve güneydoğu kesimlerinde genişçe bir alanda görülür. Alüviyal topraklardan sonra tarımsal faaliyetlerin en yoğun yapıldığı arazileri oluşturur. Perşembe, Nebioğlu ve Karapınar kasabaları ve çevreleri bu toprak grubunun dağılış gösterdiği arazilere denk gelir (Fotoğraf ḫ.ūṣ).

Fotoğraf 1. 56. Nebioğlu Kasabası Kahverengi Orman Toprakları Üzerinde Tarımsal Faaliyetler Yoğun Olarak Yapılmakta.

1.5.1.2.2. Kireçsiz Kahverengi Orman Toprakları

A (B) C profilli topraklardır. Bu toprak grubunda A katmanı iyi oluşmuştur ve gözenekli yapısı vardır. Kahverengi veya koyu kahverengi granüler veya yuvarlak köşeli blok yapıdadır. (B) horizonunda kil birikimi yok veya çok azdır[ẖñū].

Çalışma sahasında kahverengi orman toprakları ve alüviyal topraklardan sonra ş˅Ḍ) hektar ile en çok yayılış gösteren büyük toprak gruplarındandır. Genellikle maġmatik birimler üzerinde bazen de marn ve kil taşları formasyonları üzerinde yayılış gösteren bu toprak grubu Çaycuma'da da Üst Kretase yaşlı volkanik kumtaşı, bazalt, andezit ve tüf birimlerinden oluşan Yemişliçay formasyonunun uzanışı ile paralellik gösterir. Özellikle Temenler ve Çayköy ile Aşaġı İhsaniye köyleri arasında çekilecek bir hat düşünülürse bu hattın kuzeyi ile Karadeniz kıyı kesimi arasında kalan bu sahada yoğun olarak görülür (Fotoġraf ẖ.ū˅).

[ẖñū] Zonguldak İli Arazi Varlığı, s.˅.

Fotoğraf 1. 57. Kireçsiz Kahverengi Orman Toprakları Filyos Sefercik Mahhelesi Geniş Yayılış Alanı Gösterir Tarımsal Faaliyet Olarak Karalâhana Yetiştiriciliği Bu Toraklar Üzerinde Yaygındır.

Sahada bu topraklar üzerinde orman formasyonu olarak genelde gürgen, kestane, meşe, ıhlamur türleri ile orman formasyonunun tahrip edildiği yerlerde ise seyrek çalılıkların geliştiği görülür. Kireç bakımından fakir olan bu toprak grubu kullanım açısından II. III. ve IV. sınıf arazilerdir. Orman açmaları şeklinde olan sahalarda genellikle tahıl tarımı (buġday, mısır) ve kıyı kesimine yakın olan yerlerde ise küçük çaplı da olsa fındık bahçeleri ile sebze tarımının (karalahana) yapıldığı görülür. Eğimli yüzeylerde de görülen bu topraklarda bitki örtüsünün de tahrip edildiği bölgelerde aşınım şiddetlidir.

1.5.1.2.3. Gri Kahverengi PodzolikTopraklar

Nemli soġuk iklimlerin ikinci büyük toprak grubunu, gri kahverengi podzolik topraklar teşkil eder. Podzolik toprak grubuna göre daha az yıkanmıştır ve asit reaksiyon gösterirler. Sarı, kahverengi ile açık kırmızı rengindedir. Yapraġını döken ormanların yayılışı ile gri kahverengi podzolik toprakların yayılışı arasında sıkı bir ilişki vardır. Yapraġını döken ormanların bulunduġu yerdeki hakim toprak grubudur. Topraġa kireç ve gübre verildiğinde özellikle tahıl tarımına uygun hale gelirler[h̲ñs].

[h̲ñs] İbrahim Atalay, *Toprak Oluşumu, Sınıflandırılması ve Coğrafyası, s.260-261.*

Çaycuma'da gri kahverengi podzolik topraklar ñ.ṭīş hektar civarında bir alan kaplar. Göldağı Tepesi'ni oluşturan Göl Tepe ve Sazlık Tepe ile güney kesimlerinde görülür. Daha çok Eosen yaşlı kireçtaşları ile Kretese dönemine ait kiltaşı ve kireçtaşları üzerinde gelişmişlerdir.

Gri kahverengi podzolik toprak grubu, inceleme sahasında ortalama ṣūṭ -ᵛᶜṭ m yükseltide olan, serin ve daha yağışlı iklimin hakim olduġu kesimlerde daha fazla görülmektedir. Bu kesimlerde hakim bitki örtüsünün meşelerden oluştuġu, daha yükseklere çıkıldığında ise saf kayın ormanlarının hakim olduġu görülmüştür. Ormanaltı formasyonunda ormangülleri ile kaplı olduġu bu sahalarda yapraġını döken ağaçların çokluġu ile organik birikim rahatlıkla saġlanır. Bu toprak grubunun yayılış gösterdiği arazilerin büyük bir kesiminin orman örtüsü ile kaplı olması yanında tarıma da az elverişli olan bu toprak grubunun görüldüġü yerlerde sınırlı düzeyde tarım yapılmaktadır. Güdüllü köyü ve güneyinde orman açmaları şeklindeki arazilerde gübre desteğiyle tarım yapılmaktadır. Derinliği az olan bu toprak grubu VI. ile VII. sınıf toprakları arasında yer alır.

1.5.1.2.4. Kırmızı - Sarı PodzolikTopraklar

Bu toprak grubu iyi gelişmiş ve iyi drene olan asit topraklardır. Bu toprakların verimliliği gri-kahverengi podzolik topraklardan biraz daha yüksektir[h̲ñᵛ] .

İsmini renginden alan, yani kırmızımsı ve sarı renkteki kırmızı- sarı podzolik topraklar çalışma sahasında h̲h̲ hektarlık alanla en az görülen toprak grubudur. Güdülü köyü kuzeyi ile Çayır köyü batı kesimlerine karşılık gelen, Çaycuma – Zonguldak merkez ilçe sınırında görülür. Arazi kabiliyeti anlamında VI. ve VII. sınıf arazilerdir. Sahanın yüksek kesimlerine karşılık gelen, serin iklim şartlarının hüküm sürdüġü bu sahalarda yağış nedeniyle yıkanma da fazladır. Sahada tarımsal faaliyetlerin yapılmadığı orman örtüsünün zengin olduġu aziler olarak görülmektedir.

[h̲ñᵛ] Zonguldak İli Verimlilik Envanteri ve Gübre İhtiyaç Raporu, Topraksu Genel Müdürlüğü Yayınları, Genel Yayın No:ᵛᶜī, Ankara h̲)Ḍñ, S.h̲ṣ.

1.5.1.3. Sahil Kumulları

Kıyı kesimlerinde dalga ve rüzgar tarafından biriktirilerek oluşmuş sahil kumulları, toprak oluşumu bakımından herhangi bir gelişme göstermemesi nedeniyle daha çok bir arazi tipi olarak nitelendirilmektedir. Topoġrafyaları hafif engebeli olup, üzerinde sabit bir bitki örtüsü yoktur. Çaycuma'da bu arazilerin kapladığı alan ʿḫ)ū hektardır[ḫñD].

İnceleme sahasında sahil kumulları Filyos ve Sazköy sahili olmak üzere iki ayrı yerde görülür. Sazköy sahilinde daha çok saf halde görülürken Filyos Çayı'nın ağız kesimlerinde alüvyonlarla karışık şekilde görülür. Sahada görülen bir diġer sahil kumulları Filyos kasabasının bulunduġu arazilerdir. Bu kesimde sahil kumullarının kapladığı alan daha geniştir. Bu kesimde dar çaplı iki plaj da gelişmiştir. Kıyı kuşaġındaki bu iki sahil kumullarını Filyos Kalesini'nde olduġu kesimden Hisarönü Tepe'nin uzantısı olan falezler kesintiye uġratır (Fotoġraf ḫ.ūḌ-ū)).

Fotoğraf 1. 58. Sazköy Plajındaki Sahil Kumullarından Görünüm

[ḫñD] Zonguldak İli Arazi Varlığı, s.ᵛ.

Fotoğraf 1. 59. Filyos Kasabası Sahilindeki Kumullardan Bir Görüntü.

İnsanın özü olan toprak**,** yeryüzünde yaşamın sürdürülebilirliği açısından güneş, su, hava kadar büyük öneme sahiptir. Bazısına göre toprak, sanayide kullanılacak hammadde iken bir diğerine göre beslenebileceği ve geçimini sağlayabileceği ürünlerini yetiştirdiği ve en güvendiği sermayedir. Bazen zenginliğin temsili, bazen de türkülere konu olan bir semboldür. Toprak, kimisine göre sadece üzerinde yerleştiği bir madde iken, bir diğerine göre milletlerin yaşadığı, ülkelerin var olduğu uğrunda binlerce canların verildiği kanla sulanan vatan olmuştur. Tohumun toprağa düştüğü ilk günden bu yana insanoğlu için en önemli beslenme ve zenginlik kaynağı olan toprakların erozyon, amaç dışı kullanım, kirlenme, anız yakma, tuzlanma gibi birtakım sorunları vardır.

Arazi gezilerimiz sırasında gözlemlerimiz neticesinde, inceleme sahasında ki topraklarının başta erozyon olmak üzere kıyı oyulması ve yanlış kullanım gibi sorunları olduğu tespit edilmiştir.

Genel anlamda erozyon arazinin yüzeyinin veya arazinin yüzeyini örten toprağın, taşların veya kayaların su, rüzgar, buzul veya yerçekimi gibi etkenler ile yerlerinden oynatılarak taşınmasıdır. Yeryüzünün doğal vejatasyonun insanların faaliyetleri sonucunda tahrip edilmediği koşullar altında meydana gelen erozyona doğal, jeolojik veya normal erozyon denir. Buna karşılık bir ormanın açılması veya bir doğal

çayır veya meranın sürülmesi sonucunda erozyon hızlanmış olur. İnsanların faaliyeti sonucunda üst toprak kısmen veya tamamen taşınır. Bu şekildeki erozyona da toprak erozyonu denir[ḫñ)] .

İnceleme sahasında beşeri faaliyetler sonucunda yamaçtaki bitkinin tahrip edilmesi ve yağışların daha çok saġanak şeklinde olduġu dönemlerde, yamaçtaki su erozyonunu kuvvetlendirdiği görülür. Özellikle de bölgede çok yaygın olan yerleşim yerleri yakınlarındaki yamaçlarda orman açmaları (ilit) şeklinde oluşturulan tarım sahaları toprağı havalandırmak amacıyla yapılan sürümler (herk etmek) eġim doġrultusundadır (Fotoġraf ḫ.ūṣ-ṣḫ). Eġim paralelinde sürülen topraklar bölgede uzun süreli saġanak yağışların fazlalığı nedeniyle yüzeysel akışın arttığı bu dönemde güçlü yüzeysel akış özelliği ile, akarsu erozyonuna sebep olmaktadır. Eġim doġrultusunda sürürlen bu tarlaları koruyucu hiçbir tedbir alınmadığından, bugün toprak taşınımı hızlı bir şekilde devam etmektedir. Bölgede taraça sistemi ile eġim doġrultusuna dik sürümler yapılmalı ve çapalama isteyen tarım ürünleri tercih edilmeli, toprağı nadasa bırakmak yerine nöbetleşe ekim yapılarak toprağın boş bırakılmaması saġlanmalıdır .

Fotoğraf 1. 60. Eğim Doğrultusunda İşlenen Toprakların Erozyonu Tetiklediği Yerlerden Bir Görünüm (Kahvecioğlu Köyü).

[ḫñ)] Abdüsselam Ergene, *Toprak Biliminin Esasları,* s.ñ̃ñḌ.

Fotoğraf 1. 61. Yolgeçen Köyü Gülşenler Mahallesinde Eğim Doğrultusunda Yanlış İşlenen Toprak Sahaları Çok Fazladır.

Filyos Çayı'nın akış hızının yüksek oluşu ile yan kollarının ise sel karekterli olması akarsu erozyonunu tetiklemektedir. Filyos Çayı'nın dönemsel olarak taşkınlara sebep olduğu zamanlarda kıyı oyulması şeklinde tarım sahalarına ciddi zararlar vermiştir. Bölgede birçok taşkın olmasına rağmen sadece ẖ)Ḍī ve ẖ))ẖ yıllarında meydana gelen taşkınlarda DSİ kayıtlarına göre ẖī.ẖḌṭ dekar tarım arazisi zarara uğramış, ᶜñ dekar arazide kıyı oyulması sonucu yok olmuştur. Akarsu taşkın havzasında çayın getirdiği alüvyonlarla oluşan bu topraklar aynı zamanda en verimli tarım sahalardır. I. ve II. sınıf arzilerden oluşan bu toprakların korunması için uzun zamandan beri düşünülen ve yeni yapımına başlanan "Filyos Çayı Sedde Projesi'nin" Çevresel Etki Değerlendirme Rapor'u da (ÇED) dikkate alınarak biran önce tamamlanması gerekmektedir.

Yörede Filyos Çayı'nın yan kollarındaki dere yataklarında ıslah çalışmaları yapılmaktadır. Fakat bu ıslah çalışmaları bilinçsiz yapıldığından dere kenarları ve yatağı adeta oyulmaktadır. Derelerin yatakları kazılarak toprağın dokusu bozulmakta ve en basit sellenmede derelerin taraça seviyelerinde biriken tarıma elverişli bu toprakların akarsu erozyonuna açık hale getirldiği ve yatak yamaçları seddelerle korunmadığından

sellenmede kıyı oyulması neticesinde ciddi toprak kayıplarına sebep olduġu açıktır. Bu durum bariz olarak Karapınar Deresi Çorak Dere yataklarında görülür (Fotoġraf h̲.ṣᶜ).

Fotoğraf 1. 62. Karapınar Deresi'nde Yanlış Yapılan Islah Çalışmalarından Bir Görünüm

Çaycuma'da arazi gözlemleri esnasında taban suyu seviyesinin yüksek olduġu düz arazilerde, toprak yüzeyinin belirli dönemlerde suyla kaplı olduġu, bu durumunda tuzlanma ile toprağın çoraklaşmasına sebep olduġu tespit edilmiştir.

Yörede yağışın yoġun olduġu bahar mevsimlerinde toprak suya doyduġundan taban suyu seviyesinin en yüksek olduġu zamanlardır. Toprağın alt katmanlarında bulunan tuzun taban suyu ile beraber toprağın üstüne çıktığı, sıcak yaz aylarında ise suyun buharlaşması sonucu, tuzun toprağın üst kısmında kalması ile toprak yapısının bozularak toprağın çoraklaşmasına sebep olduġu görülür. Bununla birlikte, yükselen taban suyu seviyesi bitki köklerini de su seviyesinin altında bıraktığından, bitkilerin toprak içerisinde bulunan besinlerden su yoluyla yeterince beslenmesine engel olmaktadır. Bu olay fizyolojik kuraklığa sebep olduġundan bitkiler yeterince gelişemez. Özellikle yükseltinin düşük olduġu Filyos Çayı'nın doġu kesiminde bulunan, Çorak, Kahvecioğlu, Güzeloğlu, köyleri ile Saltukova kasabasının yakın çevresindeki tarım sahaları bu sorundan fazlasıyla etkilenmektedir (Fotoġraf h̲.ṣñ).

Bu sorunun yaşandığı yerlerde sulama yöntemine çok dikkat edilerek aşırı sulamadan kaçınılmalı, tarım sahalarına drenaj kanalları açılmalıdır. Bunun yanında mekanik ıslah yöntemlerinden olan kaba ve ince unsurlu toprakların, toprağa karıştırılarak geçirgenlik artırılabilir.

Bu çözüm yöntemleri yanında, taban suyunun yüksek olduğu kesimlere, fazlaca su tüketen okalüptüs ağacı ekimi de yapılabilir. Nitekim dünyanın birçok yerinde bataklık alanlarını kurutmada okalüptüs ağacından faydalanılmaktadır. Çoğu iklim şartlarına da uyum sağlayan bu ağaç yöredeki iklim özelliklerine de uyum sağlayacak yapıdadır. Bununla beraber boyu,)ṭ -h̲ṭṭ m kadar uzadığından dünyanın en uzun ağaçlarından olan, kerestesi yanında, yapraklarından elde edilen okalüptüs yağı ile de ekonomik değeri olan bir bitkidir. Sahadaki orman ürünlerine dayalı sanayi tesisleri için de önemli bir hammadde olabilecek okalüptüsün, Çaycuma'da taban suyu seviyesinin yüksek olduğu yerlerde yetiştirilmesinin faydalı olabileceği kanaatindeyiz.

Fotoğraf 1. 63. Kahvecioğlu, Güzeloğlu Köyleri ve Saltukova Kasabası Yakın Çevresinde Taban Suyu Seviyesinin Yüksek Olduğu Dönemlerden Görüntüler.

İKİNCİ BÖLÜM

BEŞERİ COĞRAFYASI

2.1. NÜFUS COĞRAFYASI

Nüfus en dar anlamda kişi, birey ya da fert demektir. Kısmen geniş anlamda; bir hanede, yani evde yaşayan nüfusun toplam sayısı yani aile bireyi sayısı anlamına gelirken en geniş manada ise nüfus, belirli bir sayım gününde, belirli bir ülkede belirlenen, toplam insan sayısıdır[h̲īṭ] .

Nüfus hareket halinde, sürekli değişen bir olaydır. Doğum, ölüm, göç gibi olaylar neticesinde dünyada yaşayan insanların sayısı her an değiştiği, azalıp çoğaldığı gibi bu insanların yer yüzünde dağılışı da durmadan değişmektedir. Bu değişim büyük bir hız ve bir okadar da karışık bir şekilde cereyan etmekdedir ki ne derece düzenli ve itinalı yapılırsa yapılsın, hiçbir sayım, hiçbir kayıt bu hareketleri günü gününe ortaya koyamaz[h̲īḥ] .

Herhangi bir yerin nüfusu geçmiş dönemlerde ilkel bir şekilde tespit edilirken günümüzde daha çağdaş yöntemlerle nüfus sayımları yapılmaktadır. Nüfus sayımında ülkeler arasında bir standardın olmaması ülkelerin nüfus özelliklerini karşılaştırmada bazı sorunlar oluşturmaktadır. Diğer bir sorun da, yerleşmelerin nüfus özelliklerini önceki dönemlerle karşılaştırmada; sayım yılları arası farklılıklar, her sayım döneminde farklı sorular yöneltilmesi, idari anlamda meydana gelen değişiklikler yaşanan bazı sorunlardandır. Sonuçların değerlendirilmesinde bu tarz sıkıntılar yaşansa da gelecek planlaması için sayımlar son derece önemlidir. Nitekim nüfusun sayısı, cinsiyete göre dağılımı, yaş aralığı, eğitim seviyesi, hizmet sınıflarına göre dağılımı, kırsal kentsel dağılımı ve oranları gibi parametrelerin tespiti, gelecekte yapılacak yerleşim yeri, okul, hastane ve iş olanakları gibi bölgesel ve ulusal planlamaların sağlıklı bir şekilde yapılabilmesi için son derece önemlidir. Gelecek adına iyi eğitimden geçirilen, doğru iş kollarında değerlendirilen nitelikli nüfus, bir ülke için en önemli güç kaynağı, aksi durumunda ise en büyük sorundur.

[h̲īṭ] Hayati Doğanay, *Demografya,* Kazım Karabekir Eğitim Fak. Ofset Tes., Erzurum h̲))ᶜ, s.ᶜ .
[h̲īḥ] Ali Tanoğlu, *Nüfus ve Yerleşme*, İstanbul.Üniversitesi Yayınları No: h̲h̲Ḍñ, Edebiyet Fakültesi Coğrafya Enstitüsü Neşriyatı No:īū, İsta nbul h̲)ṣ ṣ, s.ᶜ)

Araştırma sahasınındaki nüfustan bugün ve gelecekte en doġru şekilde fayadalanmak amacıyla, çalışmanın bu bölümünde; nüfusun sayısı, niteliği, dağılışı ve yaş aralıklarına göre sınıflandırılması yanında nüfusun çeşitli özellikleri, artışı ve göç olayı incelenecektir.

2.1.1. Nüfusun Gelişimi

Tarihi kayıtlarda Zonguldak yöresi ile ilgili, İlkçaġ'da adını Sandra Çayı'ndan (Zonguldak Çayı) alan, bugünkü Zonguldak merkez ilçe yakınlarındaki Sandraka/Sandrake adıyla bilinen küçük bir köy yerleşmesi, Zonguldak'ın ilk çekirdeğini oluşturduğundan bahsedilir[ḫī˂] .

Araştırma sahasının da içerisinde yer aldığı Zonguldak yöresinin tarihi gelişimine bakıldığında; Zonguldak ve çevresi, ḫḌñḫ Osmanlı nüfus sayımında Kastamonu sancaġı içerisinde yer aldığı görülür. Şuanki, Zonguldak merkez ilçe ise ḫḌṣ˅'de, Kastamonu merkez sancaġı içerisinde bir köy durumundadır. ḫḌ˅˅'deki yönetimsel bölümde ise Bolu Sancaġı'na bağlı bir kaza olan Ereġli'nin, mahallesi durumunda olan Zonguldak, ḫḌ))'da Bolu sancaġına bağlı bir kaza olmuştur. Ereğli kömür havzasında taşkömürü ocaklarının işletilmesi SIS. yy.'ın ortasından sonra hız kazanınca Zonguldak ve çevreside gelişmiş ve SIS.yy'ın sonlarında ñṭ.ṭṭṭ'i aşan kasaba nüfusunun ˁḌ.ṣṭ˅'si Müslüman, ḫ.Ḍūṣ'sı Gayri Müslimlerden oluşmaktaydı[ḫīñ] .

ḫ)ˁṭ yılının başında Zonguldak; Ereğli, Bartın, Devrek ve Zonguldak merkez kazalarından oluşan bir liva* haline getirilmişti. ḫ)ˁṣ yılında Safranbolu kazasının da Zonguldak'a bağlanmasıyla kaza sayısı beşe, nahiye sayısı da altıya yükselmiştir. Kazalar başta merkez kaza (Zonguldak) olmak üzere Ereğli, Devrek (Hamidiye), Bartın ve Safranbolu'ydu. Nahiyeler ise Çaycuma nahiyesi Devrek'e, Amasra ve Kurucaşile nahiyeleri Bartın'a Ulus (Kaldırım), Eflani (Çelebiler) ve Aktaş (Toprak) nahiyeleri de

---

[ḫī˂] Yurt Ansiklopedisi, Zonguldak Maddesi, Anadolu Yayıncılık, Cilt ḫṭ, Fasikül ḫñḌ, Haziran ḫ)Ḍī, s.˅˅˂˂

[ḫīñ] Yurt Ansiklopedisi, Zonguldak Maddesi, Anadolu Yayıncılık, Cilt ḫṭ, Fasikül ḫñḌ, Haziran ḫ)Ḍī, s.˅˅ˁṣ -˅˅ ˁ˅

* Liva: Geçmişte Devlet Yönetiminde Kaza ile Vilayet Arasında Kalan Bir Yönetim Merkezi.

Safranbolu kazasına bağlıydı. Bu dönemde Zonguldak'ın ᵛḫ, Devrek'in ise ḫᶜū köyü vardı[ḫīī] .

Tarihsel süreç içerisinde Zonguldak'ın iktisadi ve idari bakımdan gelişmesine paralel olarak nüfusu da artış göstermiştir. Zonguldak nüfusu içerisinde gayrimüslimler ve yabancılar hem Osmanlı, hem de Cumhuriyet'in ilk yıllarında önemli bir yer tutmaktaydı. Geçmiş dönem Zonguldak Ticaret ve Sanayi Odası üye kayıtlarından da anlaşıldığı üzere gayrimüslim yerli vatandaşlar ve yabancılar ḫ)ᶜṭ' li yılların başına kadar Zonguldak'ın ticaret hayatında başrolü oynasa da daha sonraki yıllarda bu yapıda ciddi değişiklik gerçekleşerek gayr-i Müslim yerli ve yabancıların yerini Türk nüfusu almıştır[ḫīū]

ḫ Eylül ḫ)īī'e kadar Devrek ilçesinin kasabası olan Çaycuma için Zonguldak yöresi kadar Devrek yöresi nufüsunun geçmişteki durumundan da bahsetmek gerekir.

ḫDᵛᵛ - ḫḌ)ṣ'daki yönetimsel bölünmede Kastamonu merkez sancağına bağlı Bolu sancağının bir kazası olan Devrek'in nufusu ile ilgili ḫDᵛṭ Kastamonu Vilayet Salnamesi'nde bahsedilir. ḫDᵛṭ kayıtlarına göre Devrek nüfusu için ᵛ.ūṭṭ müslüman ḫīᵛ Hırıstiyan olmak üzere toplam ᵛ.ṣīᵛ kişi olduğu görülür. Devrek'te, ḫ.Ḍūñ hanede müslümanlar, ṣ hanede Rumlar ve ī hanede de Ermeniler yaşıyordu[ḫīṣ] .

Cumhuriyet Dönemi'ne kadar ıssız bir toprak parçası olan Çaycuma yöresi ise; Zonguldak'ın yoğun yerleşmeye sahne olmasıyla giderek kalabalıklaştı. Zamanla "Çaycami" denilen bir bucak merkezi haline geldikten sonra, ḫ Eylül ḫ)ī ī't e Çaycuma adıyla ilçe oldu[ḫīᵛ] . Cumhuriyet Dönemi öncesinde Devrek'in kasabası olan Çaycuma'nın nüfusu azdır. Cumhuriyet Dönemi sonrası ülkemizdeki ve özellikle de yörede başta taşkömürü üretimi ile kereste ve taşa toprağa dayalı sanayinin gelişmesine bağlı olarak önemli bir gelişim yaşanmıştır. Sözkonusu dönemde Zonguldak ve civarında işletilmeye başlanan taşkömürü madeni ve daha sonra bu madene dayalı gelişen sanayi yatırımları yörenin önemli oranda göç almasını sağlamıştır.

[ḫīī] Hamdi Genç, " Cumhuriyet'in İlk Yıllarında Zonguldak'ta Nüfus, Ticaret ve Sanayi", BEÜ. Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt:ṣ, Sayı :ḫᶜ , Zonguldak ᶜ ṭḫṭ, s. ḫñḌ.

[ḫīū] Hamdi Genç, " Cumhuriyet'in İlk Yıllarında Zonguldak'ta Nüfus, Ticaret ve Sanayi".

[ḫīṣ] Yurt Ansiklopedisi, Zonguldak Maddesi, Anadolu Yayıncılık, Cilt ḫṭ, Fasikül ḫñḌ, Haziran ḫ) Ḍī, s.ᵛᵛᶜᵛ

[ḫīᵛ] Yurt Ansiklopedisi, Zonguldak Maddesi, Anadolu Yayıncılık, Cilt ḫṭ , Fasikül ḫñ), Temmuz ḫ) Ḍī, s.ᵛᵛñī

h̲ū)

h̲)ī̄ī yılına kadar Devrek ilçesinin bir köyü konumunda olan Çaycuma h̲ Eylül h̲)ī̄ī't e Devrek'ten ayrılıp ilçe kimliği kazansa da gerek fonksiyonel gerekse de, belirli bir dönem nufüs bakımından küçük bir kasaba görünümünde olmuştur. Çaycuma'da h̲)ī̄ī yılına kadar Devrek ilçesi nüfusu içerisinde yer aldığı ve Çaycuma'dan sadece küçük bir kasaba olarak bahsedildiğinden, nüfus gelişimi hakkında yeterince bilgi yer almamaktadır.

Çaycuma'nın ilçe olduktan yaklaşık bir yıl sonra, ᶜh̲.h̲ṭ.h̲)ī ū yılında yapılan sayımlar ile birlikte nüfusu hakkında daha detaylı bilgiler elde edilebilmiştir. h̲) ī ū sayımında Çaycuma ilçe merkezinin h̲ṣh̲ṣ'sı erkek, Ḍh̲ṣ'sı kadın toplam ᶜī ñᶜ nüfusa sahip olduġu tespit edilmiştir. Aynı yıl iki bucak merkezinin (Filyos ve Karapınar) bulunduġu ilçe; ñ).ṭ)ñ kır nufusu, ᶜī ñᶜ'de kasaba nüfusu olmak üzere toplam ī h̲. ūᶜū nüfusa sahipti. Çaycuma ilçesi ᶜṭh̲ ñ TUİK verilerine göre; ūṭ.ᶜī ñ kır nüfusu, h̲ṣ.ī h̲ ū kasaba ve ᶜ ṣ.ṭ ñᶜ's i şehir nüfusu olmak üzere, toplam)ᶜ.ṣ)ṭ nüfusa sahip önemli bir ilçe konumuna ulaşmıştır (Tablo ᶜ.h̲).

Tablo 2. 1. Çaycuma İlçesinin Kır Kasaba ve Şehir Nüfusu (h̲)ī ū -ᶜṭh̲ ñ) .

Yıllar	1945	1950	1955	1960	1965	1970	1975	1980	1985	1990	2000	2013
Kır	ñ)ṭ)ñ	ī ī ᶜ h̲ū	ī ūᵛ ñᵛ	ūh̲) ūh̲	ūṣ Ḍ ū	ṣ h̲ṣ ñ Ḍ	ṣ ṣṭ ᵛ)	ᵛᶜᵛ üü	Ḍ ṣ ñ ī	Ḍ ī Ḍ h̲	ṣ ñ ṭ ī h̲	ūṭ ᶜ ī ñ
Kasaba	ᶜ ī ñᶜ	ᶜ ṭ ᵛ ṣ	ūṭ h̲)	ū) h̲ṭ	ṣ) h̲h̲	h̲ṭ ī ᶜᵛ	h̲ī ṣ ūṭ	h̲ṣ) h̲ū	Ḍ ṣ ū	h̲h̲ᵛ)ᵛ	h̲Ḍ) h̲ṭ	h̲ṣ ī h̲ū
Şehir	Kasaba nüfusu içerisinde değerlendirildi								h̲h̲ūḌ)	h̲ñ ñ ṭ Ḍ	h̲Ḍ ñ ī	ᶜ ṣ ṭ ñᶜ
İlçe Toplamı	ī h̲ūᶜ ū	ī ṣᶜ) h̲	ūṭ ᵛ ūṣ	ūᵛ Ḍ h̲	ṣ ñᵛ Ḍ h̲	ᵛᶜ ṭ ṣ ū	Ḍ ᵛᶜ)	Ḍ) ṣᵛ ṭ	h̲ṭ ṭ ᶜ ḌḌ	h̲ṭ üü Ḍ h̲	h̲ṭ ṭ .ṣ Ḍ ū	)ᶜ ṣ) ṭ

Kaynak: Türkiye İstatistiki Kurumu(TUİK) Zonguldak Bölge Müdürlüğü Verilerinden Hesaplanmıştır.

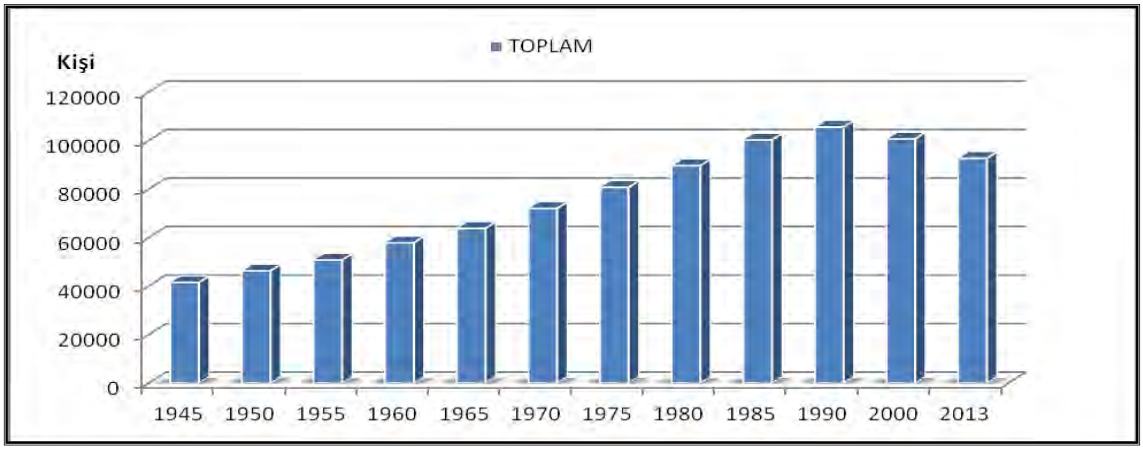

Şekil 2. 1. Çaycuma İlçesi'nin Yıllara Göre Toplam Nüfusu (h̲)ī ū -ᶜṭh̲ ñ).

Çaycuma ilçesinin geçmişteki sayım dönemimde yerleşmelerin sadece nüfus miktarları tespit edilmiş, nüfusun niteliğinden pek bahsedilmediğinden, nüfus ve yerleşmelerin sosyal ve ekonomik göstergeleri hakkında yeterince birlgi mevcut değildir.

Çaycuma şehri ve kasabalar için nüfus kriteri yanında özellikle de h̲)ᵛṭ ve h̲)Ḍṭ dönemleri ve sonrasındaki sanayi yatırımları ile farklılaşan iktisadi, sosyal kriterler de göz önünde bulundurularak kasaba ve şehir nüfusu ayrımı yapılıp, sayım dönemlerine ait nüfus sayıları tablo ve şekillerle de gösterilerek incelenmiştir.

Çaycuma'da ʿṭh̲ī yılı itibariyle Filyos, Karapınar, Saltukova (Kokaksu), Perşembe (Hacıkadı) ve Nebioğlu (Yenipazar), olmak üzere, belediye örgütlü ū kasaba yerleşmesi bulunmaktadır. h̲)Ḍū yılına kadar Çaycuma şehri de, kasaba içerisinde incelenmiştir.

Çaycuma ilçe olduġu h̲)ī̄ yılından h̲)ᵛṭ ve h̲)Ḍṭ yıllarına kadar nüfus ve sosyo ekonomik fonksiyonları bakımından pek gelişme gösterememiştir. h̲)ᵛṭ yılından başlamak üzere ilçedeki sanayi yatırımları ile başlayan gelişim süreci neticesinde h̲)Ḍū sayımlarından sonra, nüfus ve diğer fonksiyonel kriterleri dikkate alınarak şehir nüfusu kapsamında değerlendirlmiştir.

Çaycuma ilçesinin toplam nüfusu sayım dönemlerine göre incelendiğinde h̲)ī̄ū -h̲))ṭ yılları arasında nüfus gelişim hızında dönem dönem azalma ve artışlar görülse de, nüfus miktarında sürekli bir artış olmuştur. h̲)Ḍṭ-h̲)Ḍū arası h̲ṭ.ṣh̲Ḍ kişi ile en çok artışın olduġu dönemdir. Onu Ḍṣṣī nüfus ile h̲)ᵛṭ -h̲)ᵛū dönemi izler. İlçenin bu dönemler arasında gösterdiği yüksek nüfus artışında; Çaycuma SEKA Kağıt ve Selüloz Fabrikası ile yakın çevresinde bulunan Zonguldak ve Amasra taş kömürü havzalarının yarattığı istihdam, başta yörede kömür madeni işçiliğinin artması ve taşkömürüne dayalı sanayi yatırımlarının kurulmasının etkisi çok önemlidir. Bu sanayi atılımları nedeniyle bu yöre uzun bir zaman dışarıya göç vermemiş aksine, göç alan bir saha olmuştur.

Sayım dönemlerine göre Çaycuma ilçesinin nüfus artış ve azalış miktarı ve oranları incelendiğinde h̲)ī̄ū -h̲))ṭ dönemine kadar özellikle Karadeniz Bölgesi'nin nüfus hareketlerinden farklılıklar gösterir. Bu süreç içerisinde Karadeniz Bölgesi'nde genelde iş olanakları, nüfusun gelişimine cevap verebilecek düzeyde olmaması nedeniyle göç veren bir bölge olmuştur. Ancak Karadeniz Bölgesi'nde Zonguldak yöresi kömür madeni işçi nüfusu ve maden kömürüne dayalı sanayi faaliyetleri

nedeniyle ekonomik olarak bir çekim merkezi haline geldiğinden nüfusunda artışlar görümüştür. Zonguldak ve Çaycuma şehirlerinde ayrıca orman, taş ve toprağa dayalı diğer sanayi kollarının gelişmesi de yörenin h̲)) ṭ'lı yıllara kadar insanların ilgi odağı haline gelmesinde etkili olmuştur.

h̲)ī ū -h̲)ū ṭ döneminde Çaycuma ilçesi toplam nüfusu Ż ᶜ.h̲ oranında artış hızı ve ī.ᵛ ṣṣ kişilik artışla h̲)ū ṭ yılında īṣ.ᶜ)h̲ kişiye ulaşmıştır. h̲)ī ū döneminde cinsiyete göre ayrım yapılarak sayım yapılmasına rağmen h̲)ū ṭ sayımında böyle bir sayım yapılmadığından karşılaştırma yapılamamıştır. Bu dönem arasında nüfusun artışında ülkemiz ve Çaycuma ilçesi için değerlendirildiğinde bazı etkilerin olduğu görülür. (Tablo ᶜ.ᶜ. Şekil ᶜ.ᶜ) .

h̲)ī ū't en h̲)ū ṭ'ye kadarki nüfus artışında; II. Dünya savaşının bitmesiyle seferberlik için silah altına alınan erkek nüfus evlerine dönmüş, evlenmeler ve çocuk sahibi olma durumu artmıştır. Bunun yanında savaş dönemlerindeki kıtlık ve yoksullukların ortadan kalkmaya başlaması sağlık alanındaki ilerlemeler (çeşitli antibiyotiklerin ülkeye girişi ile sıtma, tifo, verem v.b hastalıkların tedavisindeki başarılı uygulamalar v.b) ölümleri düşürüp, doğumlar da artınca doğal nüfus artışı ile ülke nüfusu bu dönemde adeta patlama göstermiştir[h̲īḌ]. Çaycuma ilçesinde bu dönemdeki nüfus artışını, doğal nüfus artışının yanı sıra maden işçisi istihdamına bağlı olarak göç almasına bağlayabiliriz.

[h̲īḌ] Murat Özgür, *Türkiye Nüfus Coğrafyası,* GMC Basın-Yayın, Ankara h̲))Ḍ, s.h̲ñ.

Tablo 2. 2. Çaycuma İlçesi'nin Erkek Kadın Toplam Nüfusu ve Gelişimi (h̲)īū -ᶜṭh̲ñ) .

Yıllar	Erkek	Yıllık Gelişim %	Kadın	Yıllık Gelişim %	Toplam Nüfus	Yıllık Gelişim %
h̲)īū	h̲)īṣū	-	ᶜᶜṭṣṭ	-	īh̲ūᶜū	-
h̲)ūṭ	-	-	-	-	īṣᶜ)h̲	ᶜ,h̲
h̲)ūū	ᶜñīḌh̲	h̲,Ḍ	ᶜᵛᶜᵛū	ᶜ,h̲	ūṭᵛūṣ	h̲,Ḍ
h̲)ṣṭ	ᶜṣᵛḌᵛ	ᶜ,ṣ	ñh̲tᵛī	ᶜ,ṣ	ūᵛḌṣh̲	ᶜ,ū
h̲)ṣū	ᶜ)h̲Ḍṣ	h̲,ᵛ	ñīṣṭṭ	ᶜ,h̲	ṣñᵛḌṣ	h̲,)
h̲)ᵛṭ	ñᶜ)īh̲	ᶜ,ī	ñ)h̲ᶜī	ᶜ,ī	ᵛᶜṭṣū	ᶜ,ī
h̲)ᵛū	ñḌḌṣñ	ñ,ñ	īh̲Ḍṣṣ	h̲,ñ	Ḍṭᵛᶜ)	ᶜ,ᵛ
h̲)Ḍṭ	īh̲)ṣᶜ	h̲,ū	īᵛᵛṭḌ	ᶜ,ṣ	Ḍ)ṣᵛṭ	ᶜ,h̲
h̲)Ḍū	īᵛī))	ᶜ,ī	ūᶜᵛḌ)	ᶜ.ṭ	h̲ṭṭᶜḌḌ	ᶜ,ñ
h̲))ṭ	ī))ūᵛ	h̲.ṭ	ūūṣᶜ)	h̲,h̲	h̲ṭūūḌṣ	h̲.ṭ
ᶜṭṭṭ	īᵛḌṭṭ	-ṭ, ī	ūᶜḌḌū	-ṭ. ū	h̲ṭṭṣḌū	-ṭ, ū
ᶜṭh̲ñ	īī))ū	-ṭ, ī	īᵛṣ)ū	-ṭ, Ḍ	)ᶜṣ)ṭ	-ṭ, ṣ

Kaynak: Türkiye İstatistiki Kurumu(TUİK) Zonguldak Bölge Müdürlüğü Verilerinden Hesaplanmıştır.

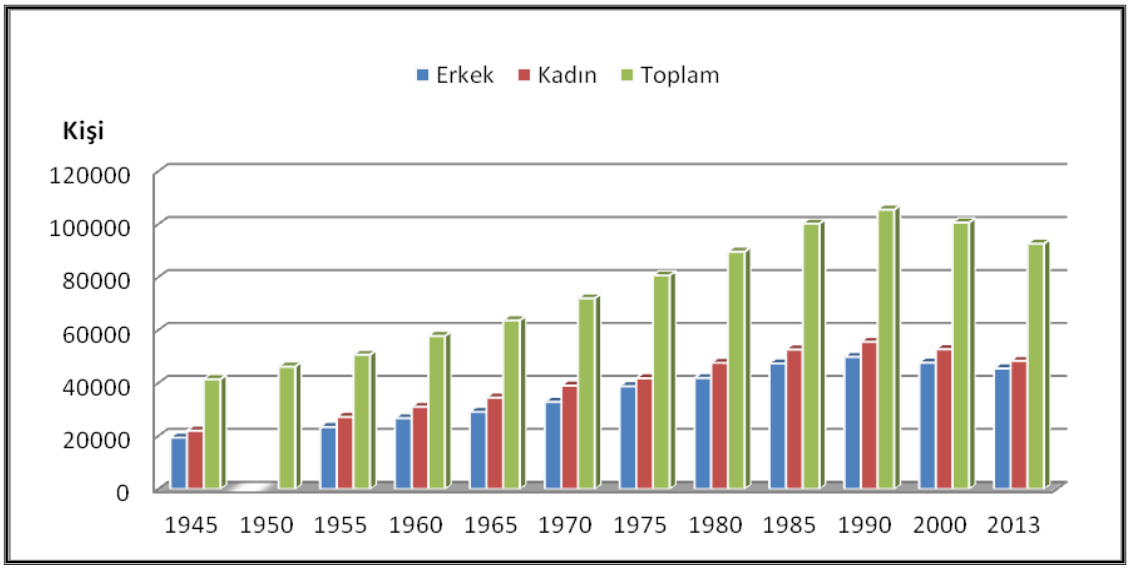

Şekil 2. 2. Çaycuma İlçesinin Yıllara Göre Erkek Kadın ve Toplam Nüfusu Gelişimi (h̲)īū -ᶜṭh̲ñ) .

h̲)ūṭ -h̲)ūū döneminde nüfus gelişim hızı bir önceki döneme göre düşüş gösterse de, Żh̲.Ḍ'lik artış hızıyla nüfusun toplamda ī.ī ṣū kişi arttığı görülür (Tablo ᶜ.ᶜ. Şekil ᶜ.ᶜ). Ülkemiz genelinde de İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra çok partili demokratik rejime geçmenin etkisiyle saġlanan huzur ve güven sayesinde geleceğe daha büyük bir güvenle bakılması gibi psikolojik sebep, milli gelirin artması gibi iktisadi faktör, doğum oranının artmasında etkili olmuştur. Hayat standardının yükselmesinin yanında tıptaki

gelişmeler sayesinde de azalan ölüm oranları ve artan doğum oranlarının etkisiyle de ülke genelinde nüfus süratle artmıştır[h̲ī)] .

Çaycuma ilçe nüfusu ülkemiz genelindeki olumlu gelişmeler paralelinde h̲)ūṭ -h̲)ūū döneminde artmıştır. Bunun yanında yine bölgenin iş olanakları neticesinde dışarıya fazlaca göç olmaması, nüfus artışlarının devam etmesinde etkili olmuştur. h̲)ūṭ -h̲)ūū yılları arasında bir önceki döneme göre nüfus artışının daha az görülmesinde; Çaycuma ilçesinde ikamet eden maden işçisinin belirli bir kısmının, çalıştıkları Zonguldak maden ocakları yakınlarına evlerini taşımasının etkisinin olduġu söylenebilir. Nitekim yörede yaptığımız mülakatlarda bu düşüncede olan madencilerin, maden yatakları yakınına göç ettikleri ifade edilmişir. Vardiya sistemi çalışan işçiler, ulaşım imkanının kısıtlı olması, o dönemde zengin sayılan maden işçisinin yolu kesilerek paralarının alınması, günlük geliş gidişler için ulaşım imkanları ile birlikte olumsuzluklar yaşandığından, işçilerin bir kısmı maden ocaklarının yanı başında kurulan yöre halkının da "Sayvan" dediği yerlerde kalıyordu. Zamanla madende terfi edip üst kademede yer alan işçilerin bir kesiminin maaşlarının iyileşmesiyle, evlerini maden ocağı yakınlarındaki yerleşmelere taşımışlardır. Fakat bu hareket sınırlı kaldığından diğer dönemlerden az olsa da nüfus bu dönemde de artış yaşanmıştır.

h̲)ūū -h̲)ṣṭ dönemi, nüfusun gelişim hızının Ż^{c}.ū gibi yüksek bir deġer gösterdiği dönemdir. Kadın ve erkek nüfus artışının da yüksek olduġu bu dönemde toplamda ^{v}.h̲ṭū kişilik bir artış olmuştur (Tablo ^{c}.^{c}. Şekil ^{c}.^{c}) . Bu dönemdeki artışlarda da bir önceki dönem artışlar gibi ekonomik olarak bölgenin cezbedici yönünün devam etmesi, nüfusun dışarıya göç etmemesi ve hatta göç almasının etkisi büyüktür.

Ülkemiz genelinde de h̲)^{cv} -h̲))ṭ devresi genel nüfus sayımlarında en yüksek artış hızına h̲)ūū -h̲)ṣṭ devresinde erişilmiştir (Ż^{c}.)) (Tablo ^{c}.^{c}. Şekil ^{c}.^{c}). Bu yüksek artış miktarı ve hızı genel olarak; ülkemizin bu devreye kadar ki Cumhuriyet Türkiye'sinin, en hızlı kalkınmasının da olduġu döneme karşılık gelmiştir[h̲ūṭ] .

Ülkemizde bu dönemde yaşanan hızlı kalkınma hamlesi Çaycuma yöresinde de etkisini göstermiştir. h̲) ī) yılında kurulmasına raġmen kapasite artırımı ile birlikte en verimli çalışma kapasitesine h̲)ū^{v} yılında ulaşan Filyos'taki "Zonguldak Yatırım Ateş

[h̲ī)] Alaettin Tandoġan, *Demografik Temel Kavramlar ve Türkiye Nüfusu*, Trabzon h̲))Ḍ, s. ū^{v}.
[h̲ūṭ] Hayati Doġanay, *Türkiye Beşeri Coğrafyası*, ME.B Eġitim Dizisi, İstanbul h̲))^{v}, s.h̲ūḌ.

Tuġlası Makina Madencilik Enerji Fabrikası" Çaycuma için bu dönemlerde önemli yatırım olmuş, belirli bir nüfusu kendisine çekmiştir. Bu dönemde şirket bünyesinde ʿṭṣ işçi, ū tekniker, ū mühendis, ẖū büro memuru olmak üzere toplam ʿñẖ kişiyi istihdam etmişti. Yine aynı dönemde Çaycumalı yatırımcı tarafından kurulan Yurtbay Şirketler bünyasindeki Yurtbay Tuġla Fabrikası da yaklaşık ñūṭ kişi ile ilçenin istihdamına önemli katkılar saġlamıştır[ẖūẖ]. İlk bakışta bu sayı nüfusun bu kadar artmasında tek başına açıklayıcı olmasa da, çalışanların yanında ailerini ve bu nüfusla beraber gelişen diğer ekonomi kollarının saġladığı iş olanaklarını da düşünecek olursak o dönem için önemli bir yatırım ve yörenin önemli nüfus çekmesinde etkili olduġu söylenilebilir.

ẖ)ṣṭ -ẖ)ṣū aralığında nüfus gelişim hızında bir düşüş yaşanarak Żẖ.)' a gerilemesine raġmen nüfus miktarının ẖ)īū't en başlayan artışı bu dönem de devam etmiş ve ū.)ʿū kişilik artışla ẖ)ṣū sayımında Çaycuma ilçe nüfusu ṣñ.ᵛḌṣ'y a ulaşmıştır. Bu dönemde erkek nüfusu bir önceki döneme göre ʿ).ẖḌṣ'da n ñʿ.)īẖ'e yükselerek Żẖ.ᵛ artış hızı göstermiştir. Kadın nüfusu Żʿ.ẖ ile erkek nüfusuna göre daha fazla artış göstererek ñẖ.ṭᵛī'ten ñī.ṣṭṭ'e ulaşmıştır.

Bu dönemde nüfus, diğer sayım dönemlerindeki gibi artmaya devam etmiş; fakat nüfus gelişim hızında düşüş yaşanmıştır. Nüfusun az da olsa gelişim hızındaki azalması başlıca iki sebebe baġlanabilir. Bunlardan birincisi etkisini hala sürdüren II. Dünya şavaşı nedeniyle ẖ)īṭ -ẖ)īū döneminde silah altında olan erkek nüfus nedeniyle doġumların düşük olması neticesinde bu döneme denk gelen sayısı az olan evlenme çaġına gelmiş kuşaġın, az sayıda çocuk sahibi olması, dolayısıyla da doġurganlığın daha düşük olmasından kaynaklandığı söylenebilir.

ẖ)ṣū devresinde yörede nüfus artmasına raġmen diğer dönemlere göre nüfus gelişim hızının düşük olmasındaki ikinci bir neden ise, ẖ)ūū yılında kısmen başlayan ve ẖ)ṣẖ yılında artarak devam eden yurt dışına göçlerdir. Özellikle de Zonguldak yöresinde kömür ocaklarında tecrübe kazanan işçiler Almanyada'ki kömür havzalarında çalışabilecek kalifiye eleman olarak tercih edildiğinden yöreden fazlaca işçi Almanya'ya götürülmüştür. Bu dönemde kadın nüfusuna göre erkek nüfusun az olmasında yurt dışına giden nüfusun çoğunlukla erkeklerden oluşmasıyla açıklanabilir.

[ẖūẖ] Hasan Ataman, *Çaycuma*, Ekin Yayınları, Çaycuma ʿṭṭẖ, s.ẖñṭ -ẖñẖ.

h̲)ṣū -h̲)ᵛṭ dönemini Çaycuma ilçesinin nüfusunun en çok arttığı dönemin başlangıcı olarak da kabul edilebilir. Bu döneme kadar nüfusta genel olarak artışlar olmuş gelişim hızı da bazı dönemlerde Ż ᶜ seviyesine çıkmış olsa da h̲)ṣū't en h̲)Ḍū'e kadar önemli miktarda nüfus artşı yaşanmıştır. h̲)ṣū yılında ülkemiz genelinde görülen nüfus artşı ile birlikte yörenin de gelişim göstermesine rağmen, daha sonraki ᶜṭ yıllık süreçte yörede ciddi nüfus artışları görülmüştür. h̲)ṣū -h̲)Ḍū döneminde nüfus her zaman Ż ᶜ'ni n üzerinde gelişim hızı göstermiş, toplam nüfus h̲) ṣū yılında ṣñ.ᵛḌṣ iken ᶜṭ yıl sonrasından h̲)Ḍū yılına kadar ñṣ. ūṭᶜ gibi ciddi bir artış miktarı göstererek h̲ṭṭ .ᶜḌḌ kişiye ulaşmıştır. Gelişim hızı h̲) Ḍū sonrasında azalsa da bu artış h̲))ṭ yılına kadar sürmüştür (Tablo ᶜ.ᶜ. Şekil ᶜ.ᶜ).

h̲)ṣū -h̲)ᵛṭ dönem inde nüfus ṣñ.ᵛḌṣ dan ᵛᶜ.ṭṣū'e , yükselerek Ż ᶜ. ī gibi önemli bir gelişim hızı görülmüştür. Kadın nüfus ñī.ṣ ṭṭ'de n ñ).h̲ᶜī'e yükselmiş, erkek nüfus da ᶜ).h̲Ḍṣ'dan ñᶜ.)ī'e y ükselmiş ancak kadın nüfusun yine gerisinde kalmıştır.

h̲)ṣū -h̲)ᵛṭ dönemi içerisinde Çaycuma ilçesi için çok önem arzeden; temeli ᶜh̲ Şubat h̲)ṣū yılında atılan ve h̲)ṣḌ yılında üretime başlayan, Çaycuma Seka Kağıt Fabrikası ile yine bu dönem içerisinde h̲)ṣḌ yılında kurulan Çaytaş Ateş Tuğla Sanayi ve h̲)ṣṣ yılında kurulan h̲ñṭ civarında kişinin çalıştığı Alagözler Kum Çakıl A.Ş gibi diğer sanayi kollarının da etkisi olmuştur.

h̲)ᵛṭ -h̲)ᵛū devresinde Çaycuma ilçesinin toplam nüfusunda ciddi artışlar yine devam etmiştir. h̲)ᵛṭ 'de ᵛᶜ.ṭṣū olan nüfus h̲) ᵛū'e kadar beş yıl içerisinde Żᶜ.ᵛ gibi önemli bir gelişim hızı göstererek Ḍṭ.ᵛᶜ)'a ulaşmıştır. Bu dönemde erkek nüfusun gelişim hızı Cumhuriyet döneminde Żñ.ñ ile en fazla gelişim hızı gösterip ñᶜ.)īh̲ 'den ñḌ.Ḍṣñ'e çıkmıştır. Kadın nüfus ise bu tarihte de Żh̲.ñ gelişim hızı göstererek ñ).h̲ᶜī't en īh̲.Ḍṣṣ'ya yükselmiştir (Tablo ᶜ.ᶜ, Şekil ᶜ.ᶜ). Bu durum şu şekilde açıklanabilir: Çaycuma Seka Kağıt Fabrikası'nın, h̲ṣ Mart h̲)ᵛṭ yılında selüloz kısmı ile tam kapasite üretim faaliyetine geçmesi ilçede önemli bir ekonomik canlanma sağlamıştır. Fabrikada idari kısımlarda çalışanlarla berebar yaklaşık h̲ᶜūṭ kişinin çalıştığı, bu çalışanların bir kısmının aileleriyle birlikte ilç dışından geldiğini hesaba katacak olursak Çaycuma Seka Kağıt Fabrikası'nın nüfus artışına katkısının önemli olduğu söylenebilir. Bunun yanında, daha önceki dönemlerde olduğu gibi kömür madenine dayanan sanayi tesislerinin artması, maden işçisi sayısındaki ciddi artışlar,

artan nüfus nedeniyle gelişen ticaret hayatı, orman ürünlerine dayalı sanayi ve Çaycuma Süt Fabrikası gibi endüstri kollarının da gelişmeye başlamasının etkisi olmuştur.

h̲)ī̲ū -ᶜṭh̲ñ periyodunda erkek nüfusun en fazla arttığı dönem h̲)ᵛ ṭ -h̲)ᵛū olmuştur. Maden sektörü ve Çaycuma Seka Kağıt Fabrikası'nın faaliyete geçmesi bunda etkili olmuştur. Nitekim ilçede yapılan mülakatlarda söz konusu dönemde bu sektörlerde çalışmak üzere başta Devrek, Bartın, Yenice ve Zonguldak gibi yakın yerleşim birimlerinin yanı sıra Trabzon, Kastamonu, Bolu ve Giresun gibi illerden de erkek nüfus göçü aldığı ifade edilmiştir.

h̲)ᵛū -h̲)Ḍṭ döneminde ilçe nüfusu artmaya devam ederek Żᶜ.h̲ gelişim hızı ile Ḍ).sᵛṭ' kişi olmuştur. Erkek nüfus artış hızında bir düşüş olmasına rağmen ñḌ.Ḍṣñten ī̲h̲.)ṣᶜ'ye yükselmiş, kadın nüfus ise īᵛ.ᵛṭḌ'e ulaşmıştır (Tablo ᶜ.ᶜ, Şekil ᶜ.ᶜ). Nüfus miktarında diğer dönemlerdeki gibi istikrarlı bir artış içerisinde olduğu görülür. Karadeniz Bölgesi'nin çoğu kesimlerinde göçler olmasına rağmen, çalışma sahasında maden ve sanayiden kaynaklanan yurt dışına göçler hariç, dışarıya göç olmadığı gibi gelişen iş kolları sayesinde göç almaya devam etmiştir.

Bu dönemde kadın nüfusun ciddi artış göstermesinde Çaycuma SEKA Kağıt Fabrikası ve diğer sanayi kollarında çalışan işçi nüfusun ailelerini yanlarına getirmeleri kadın nüfus ve toplam nüfusun artmasını sağlamıştır.

Araştırma sahasının nüfusu h̲)Ḍṭ -h̲)Ḍū sayım döneminde yıllık ortalama Żᶜ.ñ oranında artış göstererek Ḍ).sᵛṭ't en, h̲ṭṭ.ᶜḌḌ'e yükselmiş ve ilk kez h̲ṭṭ.ṭṭṭ kişiyi geçmiştir. Bu dönemler arasında nüfusun h̲ṭ.sh̲Ḍ gibi ciddi oranda artmasında, endüstrileşme, ticari hayattaki canlılık, gurbete çalışmak için gidenlerin emekli olduktan sonra ilçeye dönmeleri de etkili olmuştur.

h̲)Ḍū-h̲))ṭ döneminde ilçe nüfusunun gelişim hızı Żᶜ.ñ'te n Ż h̲.ṭ'a düşmesine rağmen toplamda h̲ṭṭ.ᶜḌḌ'den h̲ṭ ū.ūḌṣ'ya yükselmiştir. Nüfus miktarında diğer dönemlere göre daha az artış olmuştur. Bu dönemde de nüfusun artmasında Çaycuma ilçesi'nin şehirleşme fonksiyonlarının yavaş yavaş gelişmesi ile yakın çevresinden göç alması, tarıma dayalı ekonominin gelişmesi, maden ocaklarında çalışan usta ve ustabaşı gibi kalifiye elemanlar ile yurt dışından geri dönüş yapan işçi nüfusun özellikle Çaycuma ilçe merkezine yatırım yapıp yerleşmesi, Çaycuma'nın idari yönetim merkezi özelliği nedeniyle gelişen hizmet sektörünün istihdamı etkili olmuştur. Nüfusun gelişim hızının az da olsa düşmesinde ise, ülke genelinde uygulanan aile planlamaları ile

doġum oranlarındaki düşüş nedeniyle doġal nüfus artışının azalması ve araştırma sahasına olan göçün azalmaya başlamasının da etkili olduġu söylenebilir.

h̲))ṭ -ᶜṭṭṭ dönemi sonunda, Çaycuma ilçe nüfusunun h̲)ī ū'ṭ en h̲)) ṭ yılına kadar devam eden sürekli artışı son bulmuş, nüfusun gelişim hızınında ilk kez eksi deġer görülerek - Ż ṭ.ū oranında düşüşle nüfus h̲ṭū.ūḌṣ'dan h̲ṭṭ.ṣḌū'e g erilemiştir.

Zonguldak yöresinin en büyük iş kaynaġı olan, Türkiye Taşkömürü Kurumu (TTK) Zonguldak işletmesinin özelleştirme düşüncesi ile iş istihdamı özelliġini artık kaybetmeye başlaması nedeniyle işçi alımında kısıtlamaya gitmesi yöreden göçlerin başlamasına sebep olmuştur. Türkiye Taşkömürü Kurumu'nda emeklilik yaşı dolmayan işçilerin bir kısmının tazminatları ödenip işten çıkarılarak, yaklaşık ī ṭ.ṭṭ ṭ kişi olan işçi sayısı bu dönemlerde).ṭṭṭ'e kadar düşürülmüştür. Yörede bu tarihe kadar iş olanakları olduġu için dışarıya fazlaca göç etmediği hatta göç alarak, aynı zamanda da doġal nüfus artışıyla da son yirmi yılda ñṣ.ṭ ṭṭ kişi artan Çaycuma nüfusu işsizlik sorunuyla karşılaşınca göç vermeye başlamıştır.

h̲))ṭ'da n sonra azalmaya başlayan nüfus miktarı için yöredeki iş sahalarında yaşanan özelleştirme süreçleri ile birlikte ülkemiz genelinde uygulanan kalkınma planları ve nüfus politakalarının da etkisiyle nüfus azalmaya başlamıştır.

ᶜṭṭṭ -ᶜṭh̲ñ sayım döneminde araştırma sahasının nüfusunun bir önceki dönem gibi nüfus gelişim hızınında -Żṭ.ṣ oranında azalma görülür. ᶜṭṭṭ yılında h̲ṭṭ.ṣḌū olan ilçe nüfusunun ᶜṭh̲ñ yılı sonu itibariyle)ᶜ.ṣ) ṭ'a düştüġü olmuştur. Bu dönemdeki düşüşte de bir önceki dönem gibi maden sektöründe uygulanan politikalar etkili olmuştur. Yöre çok uzun yıllar boyunca göç alan bir yer durumundayken bu dönemde göç vermiştir. Bu süreç içerisinde ülke genelindeki eġitim seviyesinin artmasıyla da biliçlenen ve daha az çocuġa sahip olma düşüncesi ile aile planlamaları doġurganlık hızının düşmesine yol açmıştır.

ᶜṭṭṭ -ᶜṭh̲ñ dönemleri arasında nüfusun cinsiyet yapısı incelendiğinde; kadın nüfusun ᶜṭ h̲ñ sayım döneminde ī ᵛ.ṣ)ū, erkek nüfusun ise ī ī.))ū olduġu erkek ve kadın nüfusun bir önceki döneme göre azaldığı görülür. Ancak, kadın nüfusun bu dönemde de erkek nüfusa göre fazla olduġu dikkati çeker. ᶜṭ ṭṭ sayımında kadın-erkek nüfusu arasında ū.ṭḌū gibi büyük bir fark varken, ᶜṭh̲ñ yılında bu fark azalarak ᶜᵛṭ ṭ'e inmiştir.

ᶜṭṭṭ sayım döneminde kadın nüfusun bu kadar yüksek olmasında; yöreden dışarıya göçlerin başlaması ve bunların da genelde erkek nüfustan oluşması etkili olmuştur. Diġer yandan h̲))) yıllarında Çaycuma ilçesinde diġer bir iş kolu olan tekstil atölye ve fabrikalarının kurulmaya başlaması ve tekstil işçilerinin çok büyük bir kısmının kadın işçilerden oluşması kadın göçüne engel olmuştur.

Sayım dönemleri boyunca ülke genelinde yaşanan siyasi, ekonomik, sosyal gelişmeler ile kalkınma planları ve nüfus politikaları, Çaycuma yöresindeki çeşitli gelişmeler kadar direkt etkili olmasa da nüfusun gelişimi ve deġişimi üzerinde etkili olmuştur.

Hızlı nüfus artışı, bireylerin ülke ekonomisinden daha fazla pay alabilmesini ve ekonominin daha hızlı gelişmesini engellemekte; konut, saġlık, altyapıya olan ihtiyacı artırmaktadır. Bu baġlamda aile planlaması hizmetlerini artırarak, bireyin yaşam refahını artırmak, hızlı nüfus artışını düşürüp, kalkınma hedefleriyle uyumlu bir nüfus yapısı hedeflenmiştir[h̲ū ᶜ]. Ülkemizde daha önceki yıllarda uygulanan ve bu dönemlerde de etkisini gösteren bu tarz nüfus politikaları, nüfusun gelişim hızı ve sayısının yörede de son zamanlarda azalmasına etki etmiştir.

Çaycuma ilçesinde ᶜṭṭṭ -ᶜṭh̲ñ sayım döneminde nüfusun azalmasında etkili olan bir diġer gelişmede Çaycuma Seka Fabrikası'nın (Türkiye Selüloz ve Kaġıt Fabrikaları A.Ş.) özelleşme sürecine girmesi nedeniyle uyguladığı işçi ve idari görevli alımı politikası ve özelleşmesi olmuştur. h̲h̲ Nisan h̲)ᵛṭ't e faaliyete geçen Çaycuma Seka Kaġıt ve Selüloz Fabrikası'nın h̲) .ṭṣ.ᶜṭṭñ tarihinde ihale işlemleri tamamlanarak, OYKA Kaġıt Ambalaj San. ve Tic. A.Ş. ile satış sözleşmesi imzalanmış ñṭ.ṭṣ.ᶜ ṭṭñ tarihinde devir yapılarak özelleştirilmiştir[h̲ūñ].

ᶜṭṭṭ yılında nüfus sayımı sonuçları deġerlendirilirken sayımda uygulanan yöntemden kaynaklanan bazı sorunlardan da bahsetmek gerekir. İnsanların sürekli yaşadıkları yerler dışında sayıma girmeleri yerleşmelerin gerçek nüfuslarının tespitini güçleştirmektedir. Oysaki sayımın temel hedeflerinden birtanesi de yerleşmelerin gerçek nüfusunu belirleyebilmektir. ᶜṭṭṭ nüfus sayımındaki bu durum nedeniyle, bu yıl

---

[h̲ū ᶜ] Mesut Doġan, "Türkiye'de Uygulanan Nüfus Politikalarına Genel Bakış", *Marmara Coğrafya Dergisi*, Sayı: ᶜñ, İstanbul ᶜṭ h̲h̲, s.ñṭᶜ.

[h̲ūñ]Başbakanlık Özelleştirme Dairesi Başkanlığı: Seka Çaycuma Erişim Tarihi:ᶜᶜ.h̲ᶜ.ᶜṭ h̲ñ. http://zz z̲.oib .gov.tr/portfoy/sekaķcaycuma.htm

yapılan sayımın istatistiklerinin güvenilirliği, geçerlilirliği ve kullanılabilirliği bazı yerleşmelerin nüfuslarının gerçeği yansıtmaması nedeniyle büyük ölçüde zayıflamıştır[h̲ūī]. Günümüzde ise artık sayım günü bulunduġu yerde yani "de facto" yöntemine göre deġil, ʿṭṭṣ yılında çıkarılan ūī)ṭ sayılı Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi ile TUİK tarafından on yılda bir yerine her yıl "de jure" yöntemi olarak bilinen ikamet adresine dayalı sayımlar yerleşmelerin nüfusları daha gerçekçi sonuçlarla sayımlar yapılmaktadır[h̲ūū].

ʿṭṭṭ -ʿṭh̲ñ döneminde yöredeki nüfusu istihdam için en önemli gelişmelerden biri; Çaycuma ilçesinin Filyos Çayı doġu kesiminde Perşembe kasabası ve Çaycuma ilçesi Velioġlu Mahallesi kesimindeki düz arazide yapılan Çaycuma Organize Sanayi Bölgesi'nin ʿṭṭṭ yılı sonu itibariyle faaliyete geçmesi ve kısa sürede büyümesi dışarıya olan göçü belirli ölçüde azaltmaya katkı saġlamıştır. Son zamanlarda yörenin belirli bir kısmı Filyos Vadi Projesi gibi önemli projeler nedeniyle serbest bölge ilan edilmesiyle sanayi bölgesine başka yörelerden taşınan ve yeni açılan fabrikalarında istihdama katkısı önemlidir.

2.1.2. Kır Nüfusu

Çalışma sahasında h̲)īū -ʿṭh̲ñ yılları arasını içeren kır nüfusu; köy ve köye baġlı bulunan diġer kırsal nitelikteki yerleşmelerin nüfusunu içermektedir. Burada kır ve köy nüfusunu neye göre tanımlamamız gerektiğini TANDOĠAN şöyle açıklar: Kır tanımı, köy tanımından daha geniş bir anlama sahiptir. Kırsal yerleşmeler kavramı içerisine; köy dışında mahalle, oba, mezra, kom, divan, yayla gibi çeşitli yerleşme şekilleride girer. Kırsal nüfus denildiği zaman köy ile birlikte köyden küçük iskan noktalarında yaşayan nüfus kastedilmiş olur. Burada, kırsal nüfus kavramı içerisinde yer alan çeşitli yerleşmelerde yaşayan nüfusun, muhtarlıkla idare edilen köylere baġlı olduġu yerlerdir[h̲ūṣ].

[h̲ūī] Erdal Akpınar, "ʿṭṭṭ Genel Nüfus Sayımına Eleştirel Bir Bakış: Erzincan Örneği", *Doğu Coğrafya Dergisi*, Sayı : h̲ī, E rzurum ʿṭṭū , s.ī ñ.

[h̲ūū] Tahsin Tapur, " Konya İli'nin ʿṭṭᵛ Adrese Dayalı Nüfus Sayımı Açısından Deġerlendirilmesi ve Konya'da Nüfusun Gelişimi", *Marmara Cografya Dergisi*, Sayı:ʿh̲, İsta nbul ʿṭh̲ṭ, s.h̲h̲).

[h̲ūṣ] Alaettin Tandoġan, *Demografik Temel Kavramlar ve Türkiye Nüfusu*, Trabzon h̲))Ḍ, s. h̲ñī.

ḫḌ.ṭñ.ḫ)ʿī tarih ve īīʿ sayılı Köy Kanunu ile ṭñ.ṭī.ḫ)ñṭ tarih ve ḫūḌ sayılı Belediye Kanunu'nda nüfus miktarı için ʿṭṭṭ rakamı sınır kabul edildiğinden, eskiden yapılan köy tanımlarında "nüfusu ʿṭṭṭ den az olan yurtlara köy denir" şeklinde bir ifade kullanılmıştır. ʿī Aralık ʿṭṭī tarihinde yürürlüğe giren ūʿ˅ʿ sayılı yeni Belediye Kanununun ī. Maddesine göre bundan böyle ū.ṭṭṭ ve üzerinde olan yerleşim birirmlerinde belediye kurulabilecektir. Bir yerleşim alanında belediye kurulması için nüfusunun ūṭṭṭ 'nin üzerine çıkılması koşulu getirildiğine göre, köy tanımında kullanılan ʿṭṭṭ rakamı yerine ūṭṭ ṭ rakamının genel anlamda sınır kabul edilmesi zorunluluğu kabul görmüştür. Ülkemizde nüfusu ūṭṭṭ'i aştığı halde belediye teşkılatı kurulmayan çok sayıda köyün bulunduğunun bilinmesi ve bu bağlamda tek başına nüfus miktarını esas alarak köy tanımı yapılmaması doğru bir öneri olacaktır[ḫū˅] .

Çaycuma ilçesinin iktisadi, sosyal ve fonksiyonel yapıda gelişmişliğine bağlı olarak bazı kırsal yerleşmeler zamanla şehir ve kasaba nüfusuna dahil olup mahalle konumuna geçerken bazıları da daha önceden mahallesi konumunda olan köyden ayrılıp köy statüsüne dönüştüğü görülmektedir. Bunun yanında daha önceden mahallesi olan ve kendisinden ayrılan köyler nedeniyle azalan nüfusları karşısında küçük bir kır yerleşmesi haline dönüşerek başka köyün mahallesi olanlar da vardır. Bir yerleşmenin idari sınıflanmasında nüfusun tek başına kriter olmadığı fakat kırsal yerleşmelerin geçmişi hakkında iktisadi, sosyal v.b diğer kriterler hakkında yeterince bilgi olmaması nedeniyle bugün pratikte en çok kullanılan nüfus kriteri baz alınarak kırsal yerleşmeler incelenmiştir.

Kırsal yerleşmeler içerisinde ḫ)ūṭ sayım döneminden önce ḫ köy Çaycuma ilçesinden ayrılarak (Türkali) Zonguldak iline bağlanmıştır. Cumhuriyet döneminde ʿṭ köy yerleşmesi de isim değiştirmiştir.

Çaycuma ilçesinde, ḫ)ī ī yılından sonraki ilk sayım olan ḫ)īū nüfus sayımına göre, ñ).ṭ)ñ'ü kırsal, ʿ.īñʿ kasabada olmak üzere toplamda īḫ.ūʿū kişi yaşıyordu. Bu yıllar nüfusun çok büyük bir bölümünün kırsalda, az bir kısmın da kasabada ikamet ettiği bir dönemdir (Tablo ʿ.ñ).

[ḫū˅] Ali Özçağlar, *İdari Coğrafya*, Ümit Ofset Matbaacılık, s.īḌ.

Tablo 2. 3. Çaycuma İlçesi'nde Kır, Kasaba ve Şehir Nüfusunun Yıllara Göre Gelişimi (h̲)īū -ᶜṭh̲ñ) .

Yıllar	1945	1950	1955	1960	1965	1970	1975	1980	1985	1990	2000	2013
Kır	ñ)ṭ)ñ	ī ī ᶜ h̲ū	ī ūᵛñᵛ	ūh̲) ūh̲	ūşḎ ū	şh̲şñD	şşṭᵛ)	ᵛᶜᵛüū	Ḍ şñī	Ḍ ī Ḍh̲	şñṭ ī h̲	ūṭᶜ ī ñ
Kasaba	ᶜ ī ñᶜ	ᶜ ṭᵛş	ūṭ h̲)	ū) h̲ṭ	ş) h̲h̲	h̲ṭ īᶜᵛ	h̲ī şūṭ	h̲ş) h̲ū	Ḍ şū	h̲h̲ᵛ)ᵛ	h̲Ḍ) h̲ṭ	h̲şī h̲ū
Şehir	Kasaba nüfusu içerisinde değerlendirildi								h̲h̲ūḌ)	h̲ññṭ Ḍ	h̲Ḍ ñī	ᶜ şṭ ñᶜ
İlçe Toplamı	ī h̲ūᶜ ū	ī şᶜ) h̲	ūṭᵛūş	ūᵛḌş h̲	şñᵛḌş	ᵛᶜṭ şū	Ḍᵛᶜ)	Ḍ) şᵛṭ	h̲ṭ ṭᶜ ḌḌ	h̲ṭ üüḌş	h̲ṭ ṭ .şḌū	)ᶜş)ṭ

Kaynak: Türkiye İstatistiki Kurumu(TUİK) Zonguldak Bölge Müdürlüğü Verilerinden Hesaplanmıştır.

Sayım dönemlerinde Çaycuma'da h̲)īū –h̲)Ḍū devresinde sürekli artış gösterirken h̲)Ḍū-ᶜṭh̲ñ döneminde ise azalma görülür. Kırsal nüfusta gelişim hızı en çok Ż ᶜ ile h̲)Ḍṭ -h̲)Ḍū yılları arasında yaşanırken, en düşük olduğu dönem de -Ż ᶜ.ī ile h̲))ṭ -ᶜṭṭṭ yıl larını kapsar (Tablo: ᶜ .ī Şekil : ᶜ.ñ).

h̲)ūṭ'l i yıllarda ülkemizin büyük bir kesiminde hızlı yaşanan göçler sonucu kırsal kesimde büyük nüfus kaybına uğramasına rağmen[h̲ūḌ] h̲)ūṭ dönemi Çaycuma ilçesi için farklı bir durum göstermiş, kırsal kesimden göçler olmamış, aksine Zonguldak yöresinin işçi istihdamı olanağı nedeniyle kırsal yerleşmeler dahi göç almıştır. h̲) ūṭ döneminde cinsiyet kavramı dikkate alınmadan yapılan sayımda; kırsal nüfusun h̲)īū yılından h̲)ūṭ yılına kadarki süreçte ū.h̲ᶜᶜ kişi arttığı görülür. h̲)īū sayım döneminde Çaycuma'ya bağlı olan Ḍṭᵛ nüfuslu Türkali köyünün h̲)ūṭ sayımı öncesi Çaycuma'dan ayrılıp Zonguldak ili, Kilimli bucağına bağlandığı ve h̲)ūṭ sayım döneminde)ūṭ olan nüfusunun da Çaycuma'da sayılmamasına rağmen kırsal nüfusun Żh̲.ū or anında bir artış göstererek ī ī.ᶜh̲ū'e yükseldiği görülür (Tablo: ᶜ .ī Şekil : ᶜ.ñ).

[h̲ūḌ] Adem Başıbüyük, " Coğrafi Açıdan Türkiye'de Kırsal Kalkınma Sorunu", *Doğu Coğrafya Dergisi*, Sayı:h̲ᶜ , Erzurum ᶜ ṭṭī, s. ūş.

Tablo 2. 4. Çaycuma İlçesi'nde Kır Nüfusunun Erkek – Kadın ve Toplam Gelişimi (h̲)ī̲ū̲ -ᶜṭh̲ñ̲) .

Yıllar	Erkek	Yıllık Gelişim %	Kadın	Yıllık Gelişim %	Toplam	Yıllık Gelişim %
h̲)ī̲ū̲	h̲ᵛDī)	-	ᶜh̲ᶜī̲ī̲	-	ñ̲)ṭ)ñ̲	-
h̲)ū̲ṭ	-	-	-	-	ī̲ī̲ᶜh̲ū̲	h̲.ū̲
h̲)ū̲ū̲	ᶜṭ)h̲ᶜ	h̲.ū̲	ᶜīDū̲ū̲	h̲.ū̲	ī̲ū̲ᵛñ̲ᵛ	ṭ, ṣ
h̲)ṣṭ	ᶜñDᵛᶜ	ᶜ, ṣ	ᶜDṭᵛ)	ᶜ. ī̲	ū̲h̲)ū̲h̲	h̲,ū̲
h̲)ṣū̲	ᶜū̲ᵛṣᵛ	h̲,ū̲	ñh̲h̲ṭD	ᶜ	ū̲ṣDᵛū̲	h̲,ṣ
h̲)ᵛṭ	ᶜᵛīDṣ	h̲.ᶜ	ᶜᵛīDṣ	ᶜ.ᶜ	ṣh̲ṣñD	h̲,ṣ
h̲)ᵛū̲	ñh̲h̲ṭū̲	ᶜ, ī̲	ñī)ᵛī̲	ī̲. ū̲	ṣṣṭᵛ)	h̲,ñ
h̲)Dṭ	ñm̃ᶜṣᶜ	h̲,ñ	ñ)ī)ñ	ᶜ. ī̲	ᵛᶜᵛūū	h̲,)
h̲)Dū̲	ñᵛū)ṣ	ᶜ, ī̲	ī̲ñṭñD	h̲.ᵛ	Dṭṣñī̲	ᶜ
h̲))ṭ	ñᵛīDñ	-ṭ, ṭD	ī̲ᶜ))D	-ṭ, ṭh̲	DṭīDh̲	-ṭ. ṭñ
ᶜṭṭṭ	ᶜ)ñh̲ᵛ	-ᶜ. ī̲	ñm̃ᵛᶜī̲	-ᶜ, ī̲	ṣñṭīh̲	-ᶜ, ī̲
ᶜṭh̲ñ	ᶜīñm̃h̲	-h̲	ᶜū)h̲ᶜ	-h̲.ū̲	ū̲ṭᶜī̲ñ	-h̲.ñ

Kaynak: Türkiye İstatistiki Kurumu(TUİK) Zonguldak Bölge Müdürlüğü Verilerinden Hesaplanmıştır.

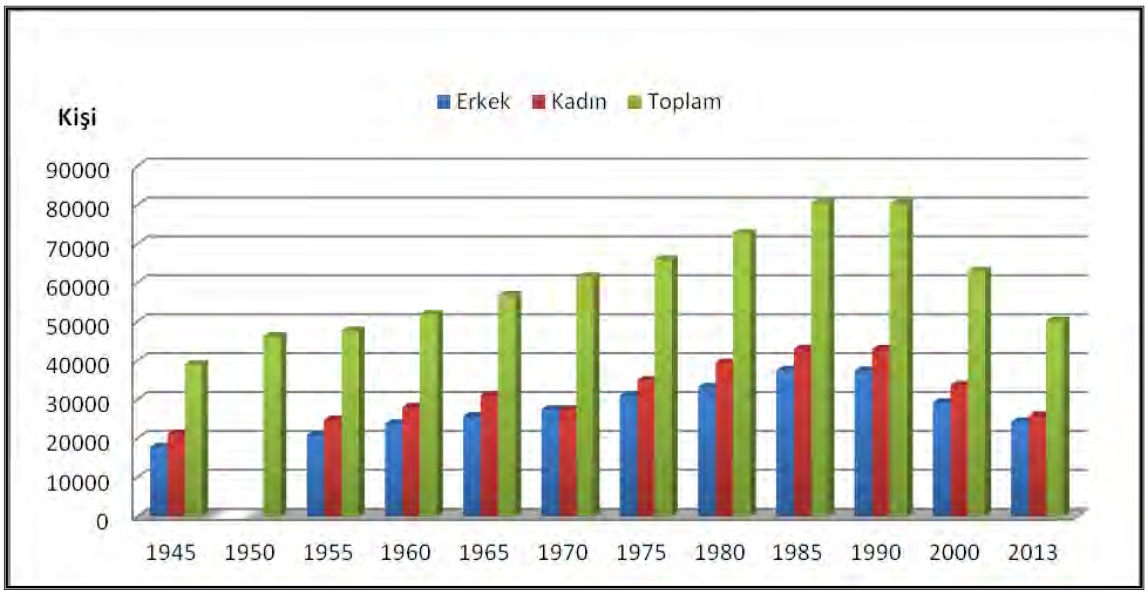

Şekil 2. 3. Çaycuma İlçesi'nde Kır Nüfusunun Erkek – Kadın ve Toplam Gelişimi (h̲)ī̲ū̲ -ᶜṭh̲ñ̲) .

Çaycuma ilçesinin kırsal nüfusu h̲)ī̲ū̲ sayımından başlayarak h̲))ṭ dönemine kadar artmıştır. Gelişim hızında bu dönemler arasında sürekli artış olsa da h̲)ū̲ṭ -h̲)ūū arasında diğer yıllara göre ṭ.ṣ gibi çok az bir artış hızı göstererek ī̲ī̲. ᶜh̲ū̲'de n, h̲) ūū yılında kırsal nüfus ī̲ū̲.ᵛñ̲ᵛ kişiye ulaşmıştır (Tablo: ᶜ.ī̲ Şekil: ᶜ.ñ̲). Bu dönemde kırsal

nüfusun az gelişim göstermesinde Çaycuma kırsal kesiminden Zonguldak maden ocakları yakınlarına evlerini taşıyan maden işçilerinin göçü etkili olmuştur.

h)ïū -h)Ḍū yılları arasında Çaycuma ilçesinin kırsal nüfusunda sürekli artış olduġu görülür. Karadeniz Bölgesi bu süreçte göç veren bir bölge olmasına raġmen Çaycuma yöresi de tıpkı Zonguldak gibi dışarıya göç vermemiştir. Bu dönemde Zonguldak yöresinde yoġun bir şekilde kömür madeni işçisi istihdamı olması en büyük etkendir. Bu süreç içerisinde başta Avrupa'ya olan işçi göçü, şehirleşme hareketlerinin başladığı dönemlerde kırsal kesimindeki nüfus artış oranında azalmalar olsa da nüsuf h)) ṭ sayı mına kadar artmıştır.

h))ṭ yılından sonra özellikle de ᶜṭṭṭ yılından itibaren Çaycuma ilçesinin kırsal nüfusu azalmaya başlamış ve günümüzde de bu durum devam etmektedir. Bu azalış yöredeki istihdam olanaklarının azalması nedeniyle ilçe dışına göçlerin başlaması yanında doġal nüfus artış oranlarının düşmesi de etkili olmuştur.

Ülkemizde h))ṭ -ᶜṭṭṭ yılları arasında birçok yerde kırsal boşalmanın olduġu en çokta Anadolu'nun kuzeyi kırsal nüfus kaybına uġrayan yerler arasında yer almıştır.[hū)] Karadeniz bölgesi ᶜṭṭṭ yılından itibaren Düzce ili hariç önemli ölçüde göç vermiş, özellikle de en fazla göçler kırsal kesimden olmuştur.[hṣṭ] .

h))ṭ yılından itibaren etkisi daha çok görülen kırsal kesimden başlayan göçler belirli bir sayıda ilçe dışına olurken belirli bir miktarı da şehirsel fonksiyonları bakımından son dönemde gelişmeye başlayan ve fonksiyonel olarak son zamanlarda şehir görüntüsü kazanmaya başlayan Çaycuma ilçe merkezine doġru olmuştur. Ülkemizin birçok yerinde kırsal kesimden olan göçlerde makinalaşma, toprak bölünmesi nedeniyle tarımın cazibesini yitirerek, insanların daha ekonomik sektörlere yönelmesi gibi etkenler Çaycuma kırsalında göçlerde çok da etkili olmamış daha çok kömür madeni ve bu madene dayalı sanayi kollarında çalışacak nüfusun artık istihdam edilememesinden kaynaklanan işsizlik etkili olmuştur. Çünkü Çaycuma ilçesinde sanayi sektöründen elde edilen gelir tarıma göre çoğu zaman hep daha belirleyici olmuştur.

[hū)] Ertuġrul Murat Özgür, "SSI. Yüzyılın Başında Türkiye Nüfusu", *Coğrafya Bilimler Dergisi*, Sayı:h, Ankara ᶜṭṭñ, s.ï ş.

[hṣṭ] Mehmet Gürbüz, "Karadeniz Bölgesinde Kırsal Göçler ile Sosyo-Ekonomik Özellikler Arasındaki İlişkilerin Analizi", *Marmara Coğrafya Dergisi*, Sayı hḌ,İstanbul ᶜṭṭḌ, s. ūū.

Çaycuma h Eylül h)ïī tarihinde ilçe satatüsü kazandığında Zonguldak merkez Bartın ile Devrek ilçesinden köy yerleşmeleri bu ilçeye bağlanmıştır. Çaycuma'nın ilçe olmasından bugüne kadar h) yeni köy kurulmuştur. Bu süreç içerisinde ᶜ köy Çaycuma İlçe Belediyesi'ne, ᶜ köy Filyos (Hisarönü), ñ köy Nebioğlu (Yenipazar), ñ köy Karapınar ve h köy de Saltukova (Kokaksu) beldesine katılıp birer mahalle olurken h köy de Perşembe kasabasının çekirdeğini oluşturarak büyüyüp bugünkü Perşembe (Hacıkadı) kasabası haline dönüşmüştür. Bu süreçte h köy de kendisinin mahallesi konumundaki bir yerleşmenin köy olmasından sonra başka bir köyün mahallesi olmuştur. (Tablo ᶜ.ū).

Çaycuma ilçesi, köy yerleşmlerinde idari değişikliklerin çok fazla olduğu bir yerdir. Özellikle de h)Dṭ'den sonra bir başka yerleşim yerinden ayrılarak köy statüsü kazanan ya da başka bir yerleşmenin mahallesine dönüşerek idari merkez özelliğini kaybeden yerleşmeler mevcuttur.

Çaycuma'da, yeryüzü şekilleri, bitki örtüsü ve heyelanlar yerleşim yeri seçiminde sınırlayıcı olmuştur. Bunun yanında belirtilen kısıtlayıcı nedenlerden dolayı bir yerde kurulan yerleşme, zamanla nüfusunu artırdığında kurulduğu yer artan nüfusa yetmemesi ve insanların bağımsız yaşama isteği ile köylerin yakınlarına yeni evler inşa edilmiştir. Zamanla bu konutların çevresine ilk konutu yapanın yakın akrabalarının yerleşmesi ile daha çok aynı sülaleden olanların oluşturduğu çok mahalleli köyler ortaya çıkmıştır.

Çaycuma'da araziye çıkıldığında birçok köyün merkezini ayırt etmekte zorluk çekilir. Çünkü genelde aynı büyüklükte ve aynı gelişmişlikte olan birçok mahellenin araziye dağıldığı görülür. Bu tarz yerleşmelerde muhtarın oturduğu mahalle köyün merkezi veya merkez mahallesi olarak kabul görmüştür. Muhtarın olduğu mahalleler de genelde daha iyi hizmet aldığı ve yakın akrabaların çoğunlukta olduğu mahallenin diğerlerine göre üstünmüş algısı muhtarlık seçimlerine yansımıştır. Seçimlerde muhtarlık seçimini kaybeden mahalleli diğer mahallelerle birleşerek yeni köyler kurmuştur.

Tablo 2. 5. Çaycuma İlçesi'ndeki Kırsal Yerleşmelerin Nüfuslarının, Sayım Yıllarına Göre Durumu (ẖ)ī̱ū -ᶜṭẖ ñ).

Yıllar	1945	1950	1955	1960	1965	1970	1975	1980	1985	1990	2000	2013
Ahatlı	ṣẖ)	ᵛī̱ᵛ	Ḍṣ̱ñ	)ī̱)	ẖ̱tū̱ū	ẖ̱ᶜī̱ṭ	ẖ̱ī̱ṉ̃ẖ	ẖū)ñ	ẖṣᵛᶜ	ẖ.ᵛᶜ)	ẖ.Ḍī̱ᵛ	ẖ.ṣ̱ñ Ḍ
Akyamaç (Ayagur)	ᶜūḌ	ñī̱ẖ	ṉ̃ūḌ	ī̱ᶜṣ	ī̱Ḍᵛ	ūẖī̱	ūī̱)	ṣᵛṣ	ᵛᶜṣ	ᵛūᶜ	ᵛḌḌ	Ḍñᶜ
Aliköy	ᵛẖ̱ñ	ḌḌī̱	)ṣ̱ū	ẖ̱ṭī̱ᵛ	ẖ̱ẖ)ẖ	ẖ̱ᶜẖḌ	ẖ̱ñᶜᵛ	ẖ̱ᶜᵛṣ	ẖī)ñ	ẖ̱ūī)	)ī̱ṣ	ū)ṭ
Ayvazlar	Burunkaya köyünden ayrıldı										ᵛᶜḌ	ūṣ)
Burunkaya	ūᵛḌ	ᵛṭṭ	ᵛṉ̃ū	ḌūḌ	)ūẖ	)ṉ̃ñ	ẖẖᶜᶜ	ẖẖᵛṭ	ẖᶜī)	ẖ.ūī)	ᶜḌẖ	ᶜᶜẖ
Çayır	ᵛẖ̱ñ	Ḍṉ̃ẖ	Ḍᶜṣ	)ṉ̃Ḍ	ẖẖᶜī	ẖᶜᶜᶜ	ẖṉ̃ᵛū	ẖī)ᶜ	ẖṣīḌ	ẖ.ṣᵛ)	ẖ.ṉ̃ẖḌ	)Ḍī
Çomranlı (Çomrantı)	ṣū)	ᵛṉ̃ṭ	ᵛṣᶜ	Ḍ)Ḍ	)ṣṣ	ẖẖṭẖ	ẖẖ)ñ	ẖṉ̃ẖṣ	ẖñ)ñ	ẖ.ñ) ū	ẖ.ẖñᶜ	)ẖᵛ
Dağüstü (Horcinaz)	ᵛṭū	ḌīḌ	)ᵛñ	ẖẖṭ)	ẖṉ̃ṭᶜ	ẖṉ̃Ḍᶜ	ẖūṉ̃ẖ	ẖṣīḌ	ẖṣᵛᵛ	ẖ.ᵛ) Ḍ	ᵛᶜū	īḌṣ
Dereköseler	ᵛñᶜ	Ḍṣẖ	)ūᶜ	ẖṭḌñ	ẖẖᶜṭ	ẖṉ̃ẖ)	Ḍᵛᵛ	ẖīᵛ)	ẖṣ))	ẖ.ᵛẖᶜ	ẖ.ṣīᵛ	ẖ.ᶜẖ)
Dereli	ūᶜū	ṣᶜẖ	ṣḌ)	ᵛṣ)	Ḍẖñ	ṉ̃ᶜṭ	ṉ̃ṣñ	ñᵛẖ	ñD)	ī̱ñᵛ	īᶜᵛ	ṉ̃ẖḌ
Erenköy	Kayabaşı köyünden ayrıldı					ẖᵛ)	ẖ)ñ	ẖḌṭ	ẖḌḌ	ᶜᶜẖ	ẖūī̱	ẖṉ̃Ḍ
Esenlik (Arapoğlu)	ī̱ṣī̱	ūṉ̃ẖ	ūḌẖ	ṣūᶜ	ᵛṣẖ	Ḍẖᵛ	ẖẖẖẖ	)Ḍñ	ẖẖī)	ẖᶜᵛū	īᵛñ	ñṭḌ
EsenTepe	Kışla köyünden ayrıldı										ñᶜṭ	ẖṣᶜ
Geriş	ñṣᶜ	ñDᶜ	ī̱īṭ	ī̱īᵛ	ūṭẖ	ūᵛᶜ	ṣtū	ᵛᶜᶜ	ᵛᵛ)	ᵛḌṭ	ᵛᶜū	ᵛī̱ū
Gemiciler	ī̱ᶜū	ī̱ṉ̃ṭ	ūẖṭ	ūᵛẖ	ṣūṣ	ᵛṭṣ	ᵛḌī̱	Ḍūẖ	ḌḌṭ	Ḍ)ī̱	Çaycuma'nın mahallesi oldu	
Güdüllü	ī̱ẖṭ	ī̱īñ	ūᶜẖ	ṣī̱ẖ	ṣ)ᶜ	ᵛḌẖ	Ḍ)ū	)ṣṭ	)ū)	)Ḍū	ṣṣ)	ñṣī̱
Güzelyaka	Yakademirciler köyünden ayrıldı										ᵛṣᶜ	ṣṣẖ
Güzelyurt	Dağüstü köyünden ayrıldı										ṣᶜṭ	ñūᵛ
Kadıoğlu	Dereli köyünden ayrıldı					ūṉ̃ñ	ū))	ᵛūṭ	Ḍᶜᶜ	Ḍẖū	ᵛtḌ	ṣṉ̃ū
Kalafatlı	ᵛᵛū	)ī̱ñ	ẖṭᶜᶜ	ī̱īñ	ūī̱ṭ	ū)ñ	ṣḌū	ᵛᵛẖ	Ḍṉ̃ū	Ḍᶜṣ	Ḍ))	ūñᶜ
Kalaycıoğlu	Esenlik öyünden ayrıldı ?										ūñᶜ	ūṭṭ
Karamusa	Ḍṉ̃ṣ	)Ḍṣ	ẖẖᶜñ	ẖᶜẖū	ẖᶜṣᶜ	ẖṉ̃ᵛẖ	ẖūṣᶜ	ẖᵛṭṭ	ẖ)ᵛᶜ	ẖ)ī̱ṣ	ẖ.ñī ᵛ	ẖ.ẖᵛū
Kayabaşı	ṣẖ)	ᵛū)	Ḍī̱ṣ	)ūṣ	)))	Ḍṉ̃ẖ	Ḍṣᶜ	Ḍ))	)ṣᶜ	ẖṭṭū	)ᶜṭ	ᵛṭṣ
Kayıkçılar	ṣᶜī	ᵛūᵛ	ḌᵛḌ	)ūñ	ẖṭẖṭ	ẖẖṭṣ	ẖᶜṭī	ẖī̱ūḌ	ẖī̱ṭṭ	ẖūñᵛ	ẖ.īī ṣ	ẖ.ñūḌ
Kışla	ṣṣẖ	ᵛūᵛ	ᵛᵛẖ	)ẖᶜ	)ᵛᶜ	ẖṭᵛᵛ	ẖẖᶜṣ	ẖẖḌẖ	ẖṉ̃ñᶜ	ẖᶜᵛū	ṣūᵛ	ī̱ṣṣ
Muhsinler	ñ)ẖ	ī̱Ḍñ	ūᶜᶜ	ṣṭṭ	ṣ)ṭ	ᵛṣṣ	Ḍẖī̱	)ūū	ẖṭẖᵛ	ẖẖñᵛ	ẖ.ṭᵛ ñ	)ṭṭ
Sipahiler	Esenlik köyünden ayrıldı										ūᶜṭ	ñᵛū
Şeyhoğlu (Şehoğlu)	ṣᵛū	ᵛṣᶜ	Ḍī̱Ḍ	)Ḍṣ	ẖṭṣṭ	ẖṭṣᶜ	ẖᶜẖᶜ	ẖṉ̃ñ)	ẖī̱ūᶜ	ẖūṣᵛ	ᵛṣṭ	ṣᶜñ
Taşçılı (Yukarıtaşçılı)	Kalafatlı köyünden ayrıldı			ᵛṭñ	ᵛṣ)	ḌūḌ	)ẖẖ	ẖẖṭṭ	ẖᶜᵛᵛ	ẖṉ̃ñḌ	ẖṭḌṣ	ᵛñẖ
Torlaklar (Tormaklar)	ñᵛṭ	ī̱ṉ̃ẖ	ī)ī̱	ūī̱ṣ	ūḌñ	ṣṭī̱	ṣᵛᶜ	ᵛṭᵛ	ᵛḌᵛ	ᵛᵛñ	ᵛtẖ	ṣᶜū
Uluköy	ñūẖ	ñ)ī̱	ī̱īñ	ī̱ᵛī̱	ūᶜᵛ	ūīḌ	ū))	ṣūṭ	ᵛī̱ṣ	ᵛḌḌ	ᵛṣᵛ	ṣñᶜ
Veliköy	ᵛṣū	ṣṣñ	ᵛẖ)	Ḍᶜī̱	)ī̱ī	)ẖñ	)ī̱ū	ẖẖṭẖ	ẖᶜ)ẖ	ẖī̱ᶜ)	ẖ.ẖᵛṭ	ūḌṣ
Velioğlu	ṣᶜẖ	ᵛī̱ẖ	)ṣᵛ	ẖṭᵛ)	ẖᶜẖ)	)ñᵛ	ẖṭḌī̱	ẖᶜṭᵛ	ẖᶜḌū	ẖī̱ñᵛ	Çaycuma'nın mahallesi oldu	
Yakademirciler	ᵛᵛñ	)ẖḌ	ẖṭᶜẖ	ẖṭᵛḌ	ẖẖᶜḌ	ẖᶜūᶜ	ẖṉ̃ñᵛ	ẖī̱Ḍñ	ẖṣūẖ	ẖᵛṭṣ	ᵛḌṭ	ī̱ṣṣ
Yeşilyurt	Dağüstü köyünden ayrıldı.										ñẖẖ	ẖ)ᶜ
Yolgeçen (Balgur)	ūᵛṣ	ṣḌṭ	ᵛᶜū	Ḍᶜṣ	Ḍ)ᶜ	)ñᵛ	)īī	ẖṭᶜᶜ	ẖẖᶜ)	ẖẖẖṭ	ẖṭᵛḌ	Ḍẖṭ
Yukarıdere	ī̱ᶜ)	ī̱īḌ	ī)Ḍ	ṣẖṭ	ṣñ)	ṣṣ)	ᵛ)ᶜ	Ḍṉ̃ṭ	)ᶜᵛ	)ṣñ	ᵛñᶜ	ūḌṭ
Filyos (Hisarönü)	ẖẖṭñ	ᵛẖ̱ñ	Bu tarihten sonra kasaba nüfusu içerisinde değerlendirildi									
Akpınar	ñDᵛ	ī̱īṭ	ūṭñ	ṉ̃ñ)	ñẖī̱	ñᶜᵛ	ṉ̃ñṣ	ñD)	ñ)ṭ	ñ)ṣ	ñᶜṣ	ñṭū
Çayköy	Çomranlı köy. ayrıldı	ẖᵛᶜ	ᶜṭū	ᶜᶜḌ	ᶜṉ̃ṣ	ᶜṣḌ	ñṭᵛ	ṉ̃ñṣ	ñūṣ	ñūḌ	ñṭī̱	ᶜī̱ī̱
Çömlekçi	ī̱īᶜ	ī̱Ḍū	ūūñ	ṣᵛū	ᵛñᵛ	ᵛḌᵛ	Ḍī̱ṭ	)ṭᶜ	ẖ.ṭṭ ī̱	ẖṭī̱)	Ḍᵛī̱	ᵛᶜḌ
Derecikören (Derecikviran)	ñūṣ	ī̱ṭ)	ᶜī)	ᶜ)ñ	ᶜ)Ḍ	ñī̱Ḍ	ñṣᵛ	ñ))	ī̱ᶜṭ	ī̱ᶜᵛ	ñūᵛ	ñṭḌ
Esenyurt	Yukarıgöynük köyünden ayrıldı									ᶜūḌ	ẖᵛṭ	)ṣ
Gökçeler	Derecikörenden ayrıldı		ẖ)Ḍ	ᶜṉ̃ṭ	ᶜᶜ)	ᶜī̱ᵛ	ᶜī)	ᶜḌñ	ñūᵛ	ᶜᵛṣ	ᶜᶜḌ	ẖ)ñ
Temenler	-	-	-	ᶜṣẖ	ᶜḌū	ñᶜᵛ	ᶜ)Ḍ	ñᶜū	ñṣḌ	ī̱ṭñ	ñṣ)	ᶜṣᵛ
Yukarıgöynük (Göynükbala)	ṣḌᶜ	ṣī̱ṭ	ᵛṭñ	ᵛᵛḌ	Ḍᶜī̱	)ẖū	)ṭᶜ	)ūī̱	)ᵛᶜ	ṣtẖ	ī̱ūñ	ᶜḌñ
Kocali	ī̱īū	ūḌẖ	Hisarönü (Filyos) kasabasının mahallesi oldu									
Öteyüz	ṣẖū	ẖṭñ)	Hisarönü (Filyos) kasabasının mahallesi oldu									
Türkali	Ḍṭᵛ	Zonguldak'a bağlandı										

ẖᵛṣ

Perşembe (Hacıkadı)	ɨṭɨ	ɨɨñ	ūẖᶜ	ṣṣᶜ	ᵛ)ẖ	ẖṭᵛḌ	ẖᶜᶜñ	ẖñɨᶜ	ẖᵛṭẖ	ẖᵛ)ᶜ	Bu tarihten sonra kasaba nüfusu içerisinde değerlendirildi		
Adaköy	Tilkiler köyünden ayrıldı		ñɨᵛ	ñᵛɨ	ɨẖẖ	ɨñṣ	ɨṣɨ	ūᶜ)	ūṭᵛ	ūɨᶜ	ɨɨñ	ñūṭ	
Akçahatipler	ñūḌ	ɨẖᵛ	ɨṣṭ	ɨḌẖ	ṣᶜᶜ	ṣẖṣ	ṣ)ᶜ	ᵛūɨ	Ḍ)ɨ	)ɨṭ	ᵛūɨ	ūṭᵛ	
Basat	ūᵛū	ṣūū	ᵛṭṭ	ᵛ)ṣ	ḌṣḌ	)ᵛḌ	ẖẖñᶜ	ẖñūṭ	ẖū)Ḍ	ẖṣẖṣ	ẖñūᵛ	)ᵛᵛ	
Dursunlar (Tursunlar)	ɨūḌ	ūūɨ	ūᵛḌ	ṣᵛɨ	ᵛūṭ	Ḍūᵛ	)ṭṭ	ẖṭñɨ	ẖẖᵛū	ẖᶜḌū	ẖ.ṭᵛ)	)ẖᵛ	
Emirşah	ɨḌū	ūūᶜ	ṣᶜū	ᵛᶜᵛ	ɨḌū	ɨ))	ṣẖñ	ṣṣḌ	ᵛɨḌ	Ḍẖū	ṣ)ẖ	ūᶜṣ	
Hacı İbadi	ñūṭ	ɨẖ)	ɨṣñ	ūẖū	ūᵛᵛ	ṣṭ)	ᵛ)ñ	ḌḌñ	ẖṭ)ᵛ	ẖẖẖᶜ	ẖ.tū ū	ḌḌḌ	
Hacıosmanlar	ñɨɨ	ñḌᵛ	ñ)ᶜ	ɨẖᶜ	ɨūᶜ	ūẖṣ	ūɨū	ṣñẖ	ᵛūḌ	ᵛᵛū	ᵛẖū	ɨḌɨ	
Helvacılar	ᵛūṣ	)ẖū	)ṣū	ẖṭ)ṭ	ẖẖñṣ	ẖᶜɨñ	ẖñḌḌ	ẖṣṭᶜ	ẖḌᶜñ	ẖ)ẖᶜ	ẖ.ᵛḌᵛ	ẖ.ɨẖ ū	
Karaahmetler (Karamehmetle)	ẖ)ṣ	ᶜūñ	ᶜḌ)	ñɨñ	ñᵛñ	ñṣẖ	ɨṭᵛ	ɨᵛᶜ	ūñᵛ	ṣṭᵛ	ūṣū	ɨ)ɨ	
Koramanlar (Karamanlar)	ūᵛẖ	ṣḌū	ᵛɨḌ	Ḍᵛṣ	)ɨṣ	ẖṭɨṣ	ẖᶜñᶜ	ẖñḌū	ẖɨḌḌ	ẖūḌḌ	ẖūṭū	ẖ.ñẖɨ	
Karaevli Çavuş (Karaevliler) (Çilesizoğlu)	ᶜñ)	ᶜᵛᶜ	ᶜᵛḌ	ñṭᶜ	ñᶜᵛ	ñᶜū	ūᵛḌ	ɨṭṭ	ɨẖᶜ	ɨᵛū	Nebioğlu kasabasının mahallesi oldu		
Karaevli Geriş	ñṭᵛ	ññẖ	ñᵛ)	ɨᶜ)	ɨɨɨ	ūẖṭ	ññṣ	ṣᵛñ	ᵛṣñ	ᵛḌẖ	Nebioğlu kasabasının mahallesi oldu		
Kerimler	ɨṭū	ūñẖ	ūūṣ	ṣᵛū	ᵛūṣ	ḌūḌ	ẖṭᶜṭ	ẖᶜᶜṭ	ẖñḌ)	ẖūṭẖ	ẖ.ūūḌ	ẖ.ɨᶜ ᵛ	
Kızılbel	ūṭᶜ	ūᵛ)	ṣɨṣ	ᵛūñ	Ḍᶜū	Ḍñᵛ	)ñᵛ	ẖẖḌḌ	ẖɨᶜɨ	ẖūṣẖ	ẖ.ᶜ) ᵛ	ẖ.ṭṭ Ḍ	
Madenler	ūḌ)	ᵛṭṣ	Ḍẖṭ	ḌḌḌ	)ūᵛ	ẖṭẖᵛ	ẖẖᵛẖ	ẖṭ)ñ	ẖɨẖḌ	ẖɨñṣ	ẖ.ẖᵛḌ	Ḍūẖ	
Muharremşah	ūẖṣ	ṣɨɨ	ᵛṭᶜ	Ḍẖṣ	Ḍᵛᵛ	)ūᶜ	ẖṭ)ᶜ	ẖᶜḌñ	ẖūḌḌ	ẖᵛᵛṭ	ẖ.ūᶜẖ	ẖ.ᶜᶜ ᶜ	
Musausta	ññ)	ɨṭᵛ	ɨñḌ	ɨ))	ɨᵛū	ūū)	ṣᶜ)	ṣᵛẖ	ᵛɨḌ	ᵛūẖ	ṣḌ)	ūṭḌ	
Nebioğlu	ɨᶜɨ	ɨ)ᶜ	ūẖ)	ūḌṭ	ūᵛñ	ū)ū	ᵛñẖ	Ḍṣṭ	ẖṭṣū	ẖṭᵛɨ	Bu tarihten sonra kasaba nüfusu içerisinde değerlendirildi		
Sandallar	ṣ))	Ḍɨñ	Ḍ)ᵛ	)ḌḌ	ẖṭṣẖ	ẖẖᶜᶜ	ẖñᶜᵛ	ẖūūᶜ	ẖᵛᵛṣ	ẖṭūū	ẖ.ṭ) ṣ	)ᶜᵛ	
Şehler (Şeyhler)	ūūɨ	ṣɨṭ	ṣṭ)	ᵛ)ñ	Ḍñ)	)ūẖ	)ñ)	ẖṭūṭ	ẖẖṭṭ	ẖẖẖṭ	))Ḍ	Ḍẖɨ	
Şenköy	Sandallar köyünden ayrıldı									ᵛḌṣ	ᵛᶜ)	ṣẖ)	
Terziler	ɨṭᶜ	ñḌᵛ	ɨṭṭ	ɨūɨ	ɨḌ)	ūɨɨ	ūṣū	ṣᶜᵛ	ṣūṣ	ṣṣẖ	Nebioğlu kasabasının mahallesi oldu		
Yazıbaşı (Dayva)	ɨẖū	ɨṣū	ūẖᵛ	ūḌṣ	ṣᶜñ	ṣᵛṣ	ḌᶜḌ	Ḍ)ẖ	)Ḍᶜ	)ṣū	ūūᵛ	ūᵛᶜ	
Yazıköyü	Emirşah köyünden ayrıldı					ñū)	ɨñū	ɨɨᶜ	ūᶜɨ	ūḌṣ	ūɨḌ	ñ)ᶜ	
Saltukova (Kokaksu)	Düzköy'den ayrıldı			ẖẖ)ᶜ	ẖɨ)ɨ	ẖ)ṣᵛ	Bu tarihten sonra kasaba nüfusu içerisinde değerlendirildi						
Aşağıçukur (Çukur)	ᶜẖṭ	ɨ)ᵛ	ūɨṭ	ṣṭñ	ṣñḌ	ṣᵛū	ᵛḌṣ	Ḍɨẖ	)ᵛᵛ	Karapınar kasabasının mahallesi oldu.			
Aşağıihsaniye	ẖñ)	ññṣ	ñūū	ñɨᶜ	ñṣ)	ñẖ)	ᶜᵛṣ	ñṭɨ	ᶜ)ᶜ	ᶜḌɨ	ᶜᶜẖ	ẖᵛū	
Aşağısarmaşık	Sarmaşık köyünden ayrıldı										ṣtᵛ	ūñḌ	
Başaran	Ramazanoğlu köyünden ayrıldı										ᶜḌñ	ᶜṣū	
Coburlar	Çorak köyünden ayrıldı			ɨḌᵛ	ūᶜṣ	ūṣᶜ	ū)ᶜ	ṣñẖ	ṣ)ū	ᵛẖū	ṣᶜɨ	ūɨū	
Çamlık	Çorak köyünden ayrıldı										ẖᵛḌ	ẖᵛṭ	
Çorak	ṣᶜɨ	ᵛṭḌ	ᵛᶜᶜ	ññ)	ñṣ)	ɨẖɨ	ɨṣ)	ūṭᶜ	ū)ẖ	ūḌɨ	ñūū	ñṭḌ	
Düzköy	ẖṭ)ū	ẖṭūɨ	ẖᶜᵛḌ	ṣṣḌ	ṣ)ɨ	ᵛṣṭ	Ḍᶜ)	Ḍᵛū	)ṣɨ	ẖṭñɨ	Saltukova kasabasının mahallesi oldu		
Gökçetabaklar (Turfatabaklar)	ñᶜᶜ	ñᵛ)	ɨñḌ	ɨṣᶜ	ɨᵛñ	ūẖ)	ẖñ)ɨ	ṣūḌ	ᵛṭṭ	ᵛñᶜ	ṣṣḌ	ūᶜɨ	
Gökçetorlaklar (Turfatarlaklar)	ɨ)ṣ	ūḌᵛ	ṣñṣ	ᵛṭṣ	ᵛññ	ᵛḌ)	Ḍᶜṣ	)ḌḌ	ẖṭñᶜ	Karapınar kasabasının mahallesi oldu			
Güzeloğlu	ñṭ)	ñᵛẖ	ṣẖṭ	ᵛṭṣ	Ḍñᵛ	)ᶜɨ	ẖṭṣṭ	ẖẖ)Ḍ	ẖñṣẖ	ẖñᵛᵛ	ẖñūḌ	ẖẖññ	
Hacılar	ɨḌᵛ	ūḌ)	ṣṣᵛ	ṣɨ)	Ḍẖñ	ḌḌᶜ	ẖṭᵛḌ	ẖᶜñɨ	ẖᶜḌñ	ẖñᵛñ	ẖ.ᶜᵛ ᶜ	ẖ.ñᶜ ẖ	
İhsanoğlu	ūẖɨ	ṣṭū	ṣṣṭ	ᵛẖū	ᵛɨñ	ᵛḌū	Ḍɨᵛ	)ñṭ	ẖṭ))	ẖṭṣṭ	)ɨū	Ḍñɨ	
Kahvecioğlu	Karakoç köyünden ayrıldı			ñṣṭ	ñ)ɨ	ɨẖẖ	ɨñṣ	ɨṣḌ	ūñ)	ūūẖ	ū ᵛ)	ūṭẖ	ñūḌ
Karakoç	ṣṣṭ	ᵛḌᵛ	ūᶜᵛ	ūɨᵛ	ū)ṭ	ṣūḌ	ᵛᶜṣ	ᵛḌẖ	Ḍñᶜ	Ḍɨṭ	Ḍñᵛ	ᵛñṭ	
Karapınar	ᶜᵛᵛ	ñᶜ)	ñ)ū	ɨ)ṭ	ṣ)ṭ	Ḍẖñ	Ḍ)ū	)ṣ)	ẖṭṣᶜ	Kasaba nüfusu içerisinde			

										değerlendirildi		
Ramazanoğlu	i̇şh̲	ūūş	ūᵛḌ	ṣñ̃ñ̃	ᵛṭᶜ	ᵛñ)	ᵛᶜ)	ᵛᵛh̲	ᵛᵛñ	Ḍᶜi	i)ñ	ĩñḌ
Sarmaşık	i))	ṣñ̃ṭ	ᵛh̲)	Ḍh̲)	Ḍūi	Ḍᵛᵛ	Ḍūh̲	h̲ṭṭ)	)ñh̲	)ṭñ	h̲ᵛ)	h̲ñḌ
Sazköy (Saz)	ūṭi	ū)i	ṣūṭ	ᵛñi	ᵛ)ñ	Ḍᵛi	ĩñᶜ	iᵛᶜ	iḌᶜ	i̇ṣḌ	ᶜḌṭ	h̲ṣ)
Serdaroğlu(Turfahat ipler - Gökçehatipler)	ūᵛū	ṣṣh̲	ṣᵛū	ṣ)ū	ᵛṭᵛ	ᵛṣṣ	ᵛᶜṭ	Ḍᵛ)	Ḍᵛṭ	)ᵛñ	Ḍṭṭ	ṣṭñ
Yeniköy	ᶜi̇i	ᶜ)ñ	ñ̃ñ̃ᶜ	ñ)i	i̇ṭi	iiᶜ	i̇ᵛh̲	i)Ḍ	ūᵛᶜ	ūi̇ñ	ūṭṭ	i̇hᶜ
Yeşilköy	Sazköy'den ayrıldı						ñṣṭ	ñ)ᶜ	ūᶜ)	ūūṭ	ᶜḌū	ᶜh̲ū
Yeşilyayla	Yeşilköy'den ayrıldı										h̲)ᶜ	h̲ūñ
Yukarı İhsaniye	ᶜh̲ṣ	ᶜi̇ñ	ᶜᵛᶜ	ᶜñṣ	ᶜi̇ṣ	ᶜṣñ	ᶜᵛṭ	ᶜḌṣ	ᶜūi	ᶜūṭ	ᶜh̲h̲	h̲ᵛᵛ
Celibeyoğlu	ñi̇ñ	i̇ṭñ	Karapınar kasabasının mahallesi oldu									
Tilkiler (Tilkioğlu)	ñṣ)	i̇ṣṣ	Adaköyü kendisinden ayrılınca Tilkiler köyüde Güzeloğlu köyünün mahallesi oldu.									
Kır Nüfusu	ñ)ṭ)ñ	i̇iᶜh̲ū	i̇ūᵛñᵛ	ūh̲)ūh̲	ūṣḌᵛū	ṣh̲ṣñḌ	ṣṣṭᵛ)	ᵛᶜᵛūū	Ḍṭṣñi̇	Ḍṭi̇Ḍh̲	ṣñṭi̇h̲	ūṭᶜi̇ñ
Kasabalar Nüfusu	ᶜi̇ñᶜ	ᶜṭᵛṣ	ūṭh̲)	ū)h̲ṭ	ṣ)h̲h̲	h̲ṭiᶜᵛ	h̲i̇ṣūṭ	h̲ṣ)h̲ū	Ḍṭṣū	h̲h̲ᵛ)ᵛ	hḌ)h̲ṭ	h̲ṣi̇h̲ū
Şehir Nüfusu	-	-	-	-	-	-	-	-	h̲h̲ūḌ)	h̲ññṭḌ	hḌ′ñi̇	ᶜṣṭñᶜ
İlçe Toplamı	i̇h̲ūᶜū	i̇ṣᶜ)h̲	ūṭᵛūṣ	ūᵛḌṣh̲	ṣñᵛḌṣ	ᵛᶜṭṣū	Ḍṭᵛᶜ)	Ḍ)ṣᵛṭ	h̲ṭṭᶜḌḌ	h̲ṭūūḌṣ	h̲ṭṭ.ṣḌū	)ᶜ.ṣ)ṭ

Kaynak: Türkiye İstatistiki Kurumu(TUİK) Zonguldak Bölge Müdürlüğü h̲)i̇ū -ᶜṭh̲ñ Nüfus Sayımı Sonuçları İstatistik Bültenlerinden Derlenmiştir.

Tablo ᶜ.ṣ'da h̲)i̇ū -ᶜṭh̲ñ yılları arasında yaklaşık i̇ṭ köyü ile bu zaman aralığında yeni kurulan yaklaşık ᶜṭ köyden i̇ tanesinin de nüfusunun arttığı görülmektedir. Bununla birlikte tablo ᶜ.ū'te de görüleceği üzere h̲))ṭ dan başlayarak özellikle de ᶜṭṭṭ yılından sonra birçok köyün nüfusunun azaldığı dikkati çekmektedir. Bu durum son ᶜṭ yıllık süreçte sosyo ekonomik nedenlerle kırsal kesimden kentlere yaşanan göçlerle izah edilebilir.

h̲)i̇ū –ᶜṭh̲ñ yılları arasında nüfusu en çok artanlar; Güzeloğlu (ᶜṣṣ,ṣ), Kerimler (Żᶜūᶜ.ñ), Kayıkçılar (ᶜᶜi̇. i̇), Akyamaç (Żᶜᶜᶜ.i̇), Hacılar (h̲ᵛh̲.ᶜ), Ahatlı (h̲ṣi̇.ṣ), Hacıibadi (h̲ūñ.ᵛ), Muharremşah (h̲ñṣ.Ḍ), Koramanlar (h̲ñṭ.h̲), Musinler (h̲ñṭ.h̲) ve Geriş (h̲ṭū,Ḍ) köyleri olmuştur (Tablo ᶜ.ṣ). Bu köylerin nüfuslarının artmasında ulaşım kolaylığı, Çaycuma şehir merkezine yakınlık, başta tarım ve hayvancılık olmak üzere ekonomik olaylar, elverişli arazi koşulları ve bünyesindeki mahalleleri koruma gibi faktörlerin etkili olduğu söylenebilir.

Tablo 2. 6. Çaycuma İlçesinde Nüfusu Artan Köyler ve Artış Oranları (h̲)īū -h̲)ī̃ñ̃).

Yerleşme Adı	1945 Nüf.	2013 Nüf.	Artma Miktarı	Artma %'si	Yerleşme Adı	1945 Nüf.	2013 Nüf.	Artma Miktarı	Artma %'si
Ahatlı	ṣh̲)	h̲.ṣñ̃Ḍ	h̲tḥ̲)	h̲ṣ ī ,ṣ	Dursunlar	ī̃ūḌ	)h̲ᵛ	ī̃ū)	ūh̲,ᵛ
Akyamaç	ᶜūḌ	Ḍñ̃ᶜ	ūᵛī	ᶜᶜᶜ ,ī	Emirşah	īḌū	ūᶜṣ	īh̲	Ḍ.ī
Ayvazlar	….	ūṣ)	….	….	Hacı İbadi	ñ̃ūṭ	ḌḌḌ	ūñ̃Ḍ	h̲ūñ̃,ᵛ
Çayır	ᵛh̲ñ̃	)Ḍī	ᶜᵛh̲	ñ̃Ḍ	Hacıosmanlar	ñ̃ī̃	īḌī	h̲ī̃	ī h̲,Ḍ
Çomranlı	ṣū)	)h̲ᵛ	ᶜūḌ	ñ̃) ,h̲	Helvacılar	ᵛūṣ	h̲.īh̲ ū	ṣū)	Ḍ ,h̲
Dereköseler	ᵛñ̃ᶜ	h̲.ᶜh̲)	īḌᵛ	ṣṣ,ū	Karaahmetler	h̲)ṣ	ì)i	ᶜ)Ḍ	h̲ūᶜ
Erenköy	….	h̲ñ̃Ḍ	….	….	Koramanlar	ūᵛh̲	h̲.ñ̃h̲ī	ᵛīñ	h̲ñ̃ṭ ,h̲
EsenTepe	….	h̲ṣᶜ	….	….	Kerimler	ī̇tū	h̲.īᶜ ᵛ	h̲tᶜᶜ	ᶜ uᶜ ,ñ
Geriş	ñ̃ṣᶜ	ᵛī̃ū	ñ̃Ḍñ̃	h̲t ū,Ḍ	Kızılbel	ūṭᶜ	h̲.tṭ Ḍ	ūᵛh̲	h̲h̲ñ̃,ᵛ
Güzelyaka	….	ṣñ̃h̲	….	….	Madenler	ūḌ)	Ḍūh̲	ᶜṣᶜ	ī ī ,ī
Güzelyurt	….	ñ̃ūᵛ	….	….	Muharremşah	ūh̲ṣ	h̲.ᶜᶜ ᶜ	ᵛtṣ	h̲ñ̃ṣ ,Ḍ
Kadıoğlu	….	ṣñ̃ū	….	….	Musausta	ñ̃ñ̃)	ūṭḌ	h̲ṣ)	ī) .Ḍ
Kalaycıoğlu	….	ūṭṭ	….	….	Sandallar	ṣ))	)ᶜᵛ	ᶜᶜḌ	ñ̃ᶜ ,ṣ
Karamusa	Ḍñ̃ṣ	h̲.h̲ᵛ ū	ñ̃ñ̃)	ī ṭ .ū	Şehler	ūūī	Ḍh̲ī	ᶜṣṭ	ī ṣ ,)
Kayabaşı	ṣh̲)	ᵛtṣ	Ḍᵛ	h̲ī	Şenköy	….	ṣh̲)	….	
Kayıkçılar	ṣᶜī	h̲.ñ̃ūḌ	ᵛñ̃ī	ᶜᶜ ī ,ī	Yazıbaşı	īh̲ū	ūᵛᶜ	h̲ūᵛ	ñ̃ᵛ ,Ḍ
Muhsinler	ñ)h̲	)ṭṭ	ūṭ)	h̲ñ̃ṭ ,h̲	Yazıköyü	….	ñ)ᶜ	….	
Sipahiler	….	ñ̃ᵛū	….	….	Aşağıihsaniye	h̲ñ̃)	h̲ᵛū	ñ̃ṣ	ᶜ ū,Ḍ
Taşçılı	….	ᵛñ̃h̲	….	….	Aşağısarmaşık	….	ūūḌ	….	
Torlaklar	ñ̃ᵛṭ	ṣᶜū	ᶜūū	ṣḌ)	Başaran	….	ᶜṣū	….	
Uluköy	ñ̃ūh̲	ṣñ̃ᶜ	ñ̃h̲ñ̃	Ḍ) ,h̲	Coburlar	….	ūī̇ū	….	
Yeşilyurt	….	h̲)ᶜ	….	….	Çamlık	….	h̲ᵛṭ	….	
Yolgeçen	ūᵛṣ	Ḍh̲ṭ	ᶜñ̃ī	ī ṭ ,ṣ	Gökçetabaklar	ñ̃ᶜᶜ	ūᶜī	ᶜṭᶜ	ṣᶜ ,ᵛ
Yukarıdere	ī̇ᶜ)	ūḌṭ	h̲ūh̲	ñ̃ū,h̲	Güzeloğlu	ñ̃t)	h̲h̲ñ̃ñ̃	Ḍᶜī	ᶜṣṣ,ṣ
Çayköy	….	ᶜīī	….	….	Hacılar	īḌᵛ	h̲.ñ̃ᶜ h̲	Ḍñ̃ī	h̲ᵛh̲,ᶜ
Çömlekçi	īī̇ᶜ	ᵛᶜḌ	ᶜḌṣ	ṣī ,ᵛ	İhsanoğlu	ūh̲ī	Ḍñ̃ī	ᶜᶜṭ	ī ᶜ ,Ḍ
Esenyurt	….	)ṣ	….	….	Kahvecioğlu	….	ñ̃ūḌ	….	
Gökçeler	….	h̲)ñ̃	….	….	Karakoç	ṣṣt	ᵛñ̃t	ᵛṭ	h̲t ,ṣ
Temenler	….	ᶜṣᵛ	….	….	Serdaroğlu	ūᵛū	ṣtñ̃	ᶜḌ	ī ,Ḍ
Adaköy	….	ñ̃ūṭ	….	….	Yeniköy	ᶜīī	īh̲ᶜ	h̲ṣḌ	ṣḌḌ
Akçahatipler	ñ̃ūḌ	ūṭᵛ	h̲ī)	ī h̲,ṣ	Yeşilköy	….	ᶜh̲ū	….	
Basat	ūᵛū	)ᵛᵛ	īṭᶜ	ṣ) ,)	Yeşilyayla	….	h̲ūñ̃	….	

Kaynak: Türkiye İstatistiki Kurumu(TUİK) Zonguldak Bölge Müdürlüğü h̲)īū -ᶜṭh̲ñ̃ Nüfus Sayımı Sonuçları İstatistik Bültenlerinden Derlenmiştir.

h̲)īū -ᶜṭh̲ñ̃ yılları arasında nüfusu en çok azalan köyler; Veliköy (Ż ᵛṣ.ṣ), Sarmaşık (Ż ᵛᶜ.ñ̃), Sazköy (Ż ṣṣ.ī), Burunkaya (Ż ṣh̲.ᵛ), Yukarıgöynük (ūḌ.ū), Çorak (Ż ūṭ.ṣ), Dereli (Ż ñ̃). ī),Yakademir ciler (ñ̃).ᵛ), Esenlik (Ż ñ̃ñ̃.ṣ), Kalafatlı (ñ̃h̲.ñ̃) ve Dağüstü (Ż ñ̃h̲) köyleridir (Tablo ᶜ.ᵛ). Bu köylerin nüfuslarının diğer köylerden daha belirgin bir şekilde azalmasının en önemli nedeni kendilerinden ayrılan mahallelerin olmasıdır.

ẖ˅)

Tablo 2. 7. Çaycuma İlçesinde Nüfusu Azalan Köyler ve Azalış Oranları.

Yerleşme Adı	1945 Nüf.	2013 Nüf.	Azalma Miktarı	Azalma %'si	Yerleşme Adı	1945 Nüf.	2013 Nüf.	Azalma Miktarı	Azalma %'si
Aliköy	˅ẖñ	ū)ṭ	ẖˤñ	ẖ˅,ˤ	Yakademirciler	˅˅ñ	ĭṣṣ	ñṭ˅	ñ),˅
Burunkaya	ū˅Ḍ	ˤˤẖ	ñū˅	ṣẖ,˅	Akpınar	ñḌ˅	ñṭū	Ḍˤ	ˤẖ,ẖ
Dağüstü	˅ṭū	ĭḌṣ	ˤẖ)	ñẖ	Derecikören	ñūṣ	ñṭḌ	ĭḌ	ẖñ,ĭ
Dereli	ūˤū	ñẖḌ	ˤṭ˅	ñ),ĭ	Yukarıgöynük	ṣḌˤ	ˤḌñ	ñ))	ūḌ,ū
Esenlik	ĭṣĭ	ñṭḌ	ẖūṣ	ññ,ṣ	Çorak	ṣˤĭ	ñṭḌ	ñẖṣ	ūṭ,ṣ
Güdüllü	ĭẖṭ	ñṣĭ	ĭṣ	ẖẖ,ˤ	Ramazanoğlu	ĭṣẖ	ĭñḌ	ˤñ	ĭ,)
Kalafatlı	˅˅ū	ūñˤ	ˤĭñ	ñẖ,ñ	Sarmaşık	ĭ))	ẖñḌ	ñṣẖ	˅ˤ,ñ
Kışla	ṣṣẖ	ĭṣṣ	ẖ)ū	ˤ)	Sazköy	ūṭĭ	ẖṣ)	ññū	ṣṣ,ĭ
Şeyhoğlu	ṣ˅ū	ṣˤñ	ūˤ	˅,˅	Yukarı İhsaniye	ˤẖṣ	ẖ˅˅	ñ)	ẖḌ
Veliköy	˅ṣū	ūḌṣ	ẖ˅)	˅ṣ,ṣ					

Kaynak: Türkiye İstatistiki Kurumu(TUİK) Zonguldak Bölge Müdürlüğü ẖ)ĭū -ˤṭẖñ Nüfus Sayımı Sonuçları İstatistik Bültenlerinden Derlenmiştir.

Veliköy'ün bazı mahalleleri (Karalar ve Şahnalar) Çaycuma Belediyesi'nin mahallesi olduğundan nüfusu azalmıştır. Bunun yanında Sarmaşık'tan Aşağı Sarmaşık (ṣṭ˅) , Sazköy'den Yeşilköy (ñṣṭ) , Burunkaya'dan Ayvazlar (˅ˤḌ), Yukarı Göynükten Esenyurt (ˤūḌ), Çorak'tan Coburlar (ĭḌ˅), Dereli'den Kadıoğlu (ūññ), Yakademirciler'den Güzelyaka (˅ṣˤ) köyü ve Sofular Mahallesi (Çaycuma Belediyesi'nin mahallesi oldu), Esenlik'ten Sipahiler (ūˤṭ) , Kalafatlı'dan Taşçılı (˅ṭñ) ve Dağüstü köyünden de aynı yıllarda Yeşilyurt (ñẖẖ) ile Güzelyurt (ṣˤṭ) köyleri ayrıldığından bu köylerin nüfusları diğer köylere göre belirgin oranda düşmüştür.

Bunun yanında son zamanlarda yörede iş olanaklarının azalması, kırsal nüfusun giderek tarımdan kopması, eğitim, sağlık ve sosyal çekicikleri ile şehrin kırsaldaki nüfusu kendisine çekmesi gibi faktörlerin de etkili olduğu ifade edilebilir.

Sonuç olarak; kırsaldaki nüfusun yerleşim ve tarım gibi ihtiyaçlarını karşılayacak topraklara sahip, ulaşım olanakları gelişmiş, ilçe merkezi ve sanayi sahalarına yakın köylerin nüfuslarının fazla azalmadığı, buna karşın toprakları artan nüfusa göre yetersiz, ulaşım imkânları sınırlı ve ilçe merkezine uzak köylerdeki nüfusun şehirlere göç verdiği söylenebilir.

ˤṭẖñ yılı itibariyle Çaycuma'da Ḍñ köy yer almaktaydı. Nüfusu ˤū ṭ kişinin altında ẖī köy yerleşmesi, nüfusu, ˤūẖ -ūṭṭ arasında değişişen köylerin sayısı, toplam köy sayısının Ż ˤṣ.ū'i ni oluşturmaktadır . ūṭẖ - ˅ūṭ nüfus grubunda ise ˤī köy (Ż ˤḌ.)) bulunmaktadır. ˅ūẖ -ẖṭṭ ṭ nüfus aralığında ẖẖ (Ż ẖñ.ñ), ẖṭ ṭẖ -ẖūṭṭ nüfus aralığında ẖẖ (Ż ẖñ.ñ) ve ẖūṭẖ üzerinde ise sadece Ahatlı köyü (Ż ẖ.ˤ.) yer alamaktadır (Tablo ˤ.Ḍ.

ᶜ.) Şekil ᶜ.ī). Çaycuma'da nüfusları ᶜūh̲ -h̲ūṭṭ arasında īş köyün olduġu görülür. Yani ilçedeki Ḍñ köyün yarısı bu büyüklükteki köylerden oluşur. Nüfusu h̲ūṭṭ'ün üzerinde olan Ahatlı köyü ise, geçmişte olduġu gibi bugün de Bartın-Zonguldak ve Kozcağız – Zonguldak ana karayolunun kesişim noktasında yer alması nedeniyle ulaşım avantajının olması, tarım arzilerinin uygunluġu, yerleşim yeri için arazisinin yeterli olması gibi nedenlerle fazla nüfuslanmıştır.

Tablo 2. 8. Çaycuma İlçesinde Nüfus Gruplarına Göre Köy Yerleşmeleri

Köyün ismi	**Nüfusu**	**Köyün İsmi**	**Nüfusu**	**Köyün İsmi**	**Nüfusu**
0-250 Grubu		**501-750 Grubu**		**1001-1500 Grubu**	
Esenyurt	)ṣ	Musausta	ūṭḌ	Basat	h̲.ṭīī
Sarmaşık	h̲ñḌ	Emirşah	ūᶜṣ	Kızılbel	h̲.ṭṭḌ
Erenköy	h̲ñḌ	Gökçetabaklar	ūᶜī	Güzeloġlu	h̲.h̲ññ
Yeşilyayla	h̲ūñ	Coburlar	ūīū	Karamusa	h̲.h̲ᵛū
EsenTepe	h̲ṣᶜ	Aşaġısarmaşık	ūñḌ	Dereköseler	h̲.ᶜh̲)
Çamlık	h̲ᵛṭ	Akçahatipler	ūṭᵛ	Muharremşah	h̲.ᶜᶜᶜ
Aşaġıihsaniye	h̲ᵛū	Yazıbaşı	ūᵛᶜ	Hacılar	h̲.ñᶜh̲
Sazköy	h̲ṣ)	Kalafatlı	ūñᶜ	Koramanlar	h̲.ñh̲ī
Yukarı İhsaniye	h̲ᵛᵛ	Ayvazlar	ūṣ)	Kayıkçılar	h̲.ñūḌ
Gökçeler	h̲)ñ	Yukarıdere	ūḌṭ	Kerimler	h̲.īᶜᵛ
Yeşilyurt	h̲)ᶜ	Veliköy	ūḌṣ	Helvacılar	h̲.īh̲ū
Yeşilköy	ᶜh̲ū	Serdaroġlu	ṣṭñ	**1501-2000 Grubu**	
Burunkaya	ᶜᶜh̲	Aliköy	ū)ṭ	Ahatlı	h̲.ṣñḌ
Çayköy	ᶜīī	Torlaklar	ṣᶜū		
251-500 grubu		Şeyhoġlu	ṣᶜñ		
Temenler	ᶜṣᵛ	Şenköy	ṣh̲)		
Başaran	ᶜṣū	Güzelyaka	ṣṣh̲		
Yukarıgöynük	ᶜḌñ	Kadıoġlu	ṣñū		
Esenlik	ñṭḌ	Taşçılı	ᵛñh̲		
Dereli	ñh̲Ḍ	Uluköy	ṣñᶜ		
Çorak	ñṭḌ	Geriş	ᵛīū		
Akpınar	ñṭū	Çömlekçi	ᵛᶜḌ		
Derecikören	ñṭḌ	Kayabaşı	ᵛṭṣ		
Adaköy	ñūṭ	Karakoç	ᵛñṭ		
Kahvecioğlu	ñūḌ	**751-1000 Grubu**			
Güzelyurt	ñūᵛ	İhsanoğlu	Ḍñī		
Sipahiler	ñᵛū	Akyamaç	Ḍñᶜ		
Güdüllü	ñṣī	Yolgeçen	Ḍh̲ṭ		
Yazıköy	ñ)ᶜ	Şehler	Ḍh̲ī		
Ramazanoğlu	īñḌ	Madenler	Ḍūh̲		
Yeniköy	īh̲ᶜ	Hacı İbadi	ḌḌḌ		
Kışla	īṣṣ	Muhsinler	)ṭṭ		
Yakademirciler	īṣṣ	Sandallar	)ᶜᵛ		
Hacıosmanlar	īḌī	Dursunlar	)h̲ᵛ		
Dağüstü	īḌṣ	Çomranlı	)h̲ᵛ		
Karaahmetler	ī)ī	Çayır	)Ḍī		
Kalaycıoğlu	ūṭṭ				

Kaynak: Türkiye İstatistiki Kurumu(TUİK) Zonguldak Bölge Müdürlüġü h̲)īū -ᶜṭh̲ñ Nüfus Sayımı Sonuçları İstatistik Bültenlerinden Derlenmiştir.

İlçede nüfusu h̲ṭṭh̲ - h̲ūṭṭ aralığında yer alan h̲h̲ köy, bünyesinde barındırdığı h̲ī.ᵛṣ) kişi ile önemli büyüklükteki bir grubu oluşturmaktadır. Basat, Kızılbel,

Güzeloğlu, Karamusa, Dereköseler, Muharremşah, Hacılar, Kormanlar, Kayıkçılar, Kerimler ve Helvacılar bu grupta yer alan köylerdir (Tablo ᶜ. Ḍ. ᶜ.)).

Tablo 2. 9. Araştırma Sahasındaki Kırsal Yerleşim Birimlerinin Nüfus Büyüklüklerine Göre Dağılımı.

Nüfus Büyüklüğü (Kişi)	Yerleşme Sayısı	%'si	Toplam Nüfus	%'si
ṭ -ᶜūṭ	ḫī	ḫṣ, Ḍ	ᶜ. ī ĩñ	ī, ṣ
ᶜūḫ -ūṭṭ	ᶜᶜ	ᶜṣ, ū	Ḍñṭī	ḫṣ, Ḍ
ūṭḫ -ᵛūṭ	ᶜī	ᶜḌ,)	ḫī. ṣḫū	ᶜḌ,)
ᵛūḫ -ḫṭṭṭ	ḫḫ	ḫñ,ñ	). ṣᵛī	ḫ), ū
ḫṭṭḫ -ḫūṭṭ	ḫḫ	ḫñ,ñ	ḫñ,ūṣ)	ᶜṣ,)
ḫūṭḫ -ᶜṭṭṭ	ḫ	ḫ,ᶜ	ḫ.ṣñḌ	ñ,ñ
Toplam	**83**	**100.0**	**52.243**	**100.0**

Kaynak: Türkiye İstatistiki Kurumu(TUİK) Zonguldak Bölge Müdürlüğü ḫ)īū -ᶜṭḫñ Nüfus Sayımı Sonuçları İstatistik Bültenlerinden Derlenmiştir.

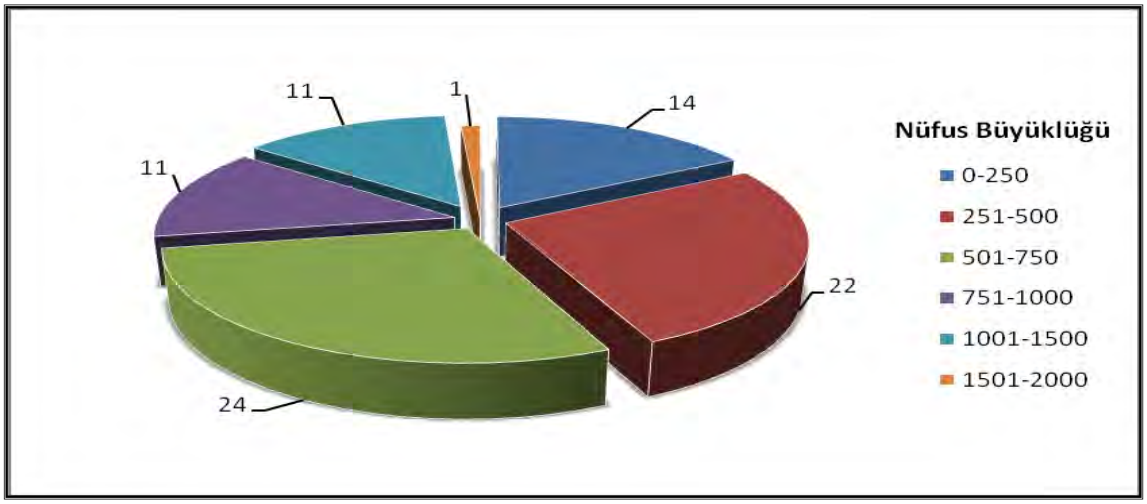

Şekil 2. 4. Çaycuma'da Kır Yerleşme Sayılarının Nüfus Büyüklüğüne Göre Dağılımı

2.1.3. Kasaba Nüfusu

Çaycuma ilçesinin kasaba nüfusu değerlendirilirken, geçmişte uzun bir dönem kasaba niteliği gösteren Çaycuma ilçe merkezi kadar kasabalar için de nüfus dışında yerleşmelerin fonksiyonel özellikleri hakkında kayıtlara pek rastlanmaz. Bu nedenle pratikte belirli bir zamana kadar nüfus kriteri, son zamanlarda ise nüfus ile birlikte gezi gözlem, anket, mülakat gibi yerinde elde edilen tespitlerle diğer fonksiyonel özellikler de göz önünde bulundurularak sınıflamaya gidilmeye çalışılmıştır.

Sayım dönemleri içerisinde Çaycuma ḫ)īū -ḫ) Ḍṭ döneminde, Filyos ḫ)ūū'ten, Karapınar ḫ))ṭ'da n, Saltukova ḫ)ᵛṭ 'ten ve Perşembe ile Nebioğlu kasabaları da ᶜṭṭṭ

yılından sonraki dönemlerde nüfus ve diğer fonksiyonalar da dikkate alınarak kasaba nüfusu içerisinde değerlendirilmiştir. Bugün bu yerleşmeler aynı zamanda belediye örgütlü yerleşme özelliği de gösteren kasaba yerleşmeleri içerisinde yer alan yerleşmelerdir. (Tablo ᶜ.ẖṭ)

Tablo 2. 10. Çaycuma İlçesinde Sayım Dönemlerine Göre Kasaba Nüfusu (ẖ)īū -ᶜṭẖñ).

Yıllar	**1945**	**1950**	**1955**	**1960**	**1965**	**1970**	**1975**	**1980**	**1985**	**1990**	**2000**	**2013**
Çaycuma	ᶜīñᶜ	ᶜṭᵛş	ᶜᶜşᶜ	ᶜᵛᶜū	ñẖḊẖ	şᶜ)ṭ	ḊẖẖḊ	)şḊḊ	Bu tarihten sonra şehir nüfusunda incelendi.			
Filyos	Kır nüfusu içerisinde değerlendirildi		ᶜᵛūᵛ	ñẖḊū	ñᵛñṭ	ī ẖñᵛ	ī ī ḊẖīḊī	ī)ᵛū	ūşḊş	şẖᶜẖ	şᶜḊñ	ūẖñᵛ
Karapınar	Kır nüfusu içerisinde değerlendirildi.									ñẖṭᶜ	ñẖṭ ī	ᶜūşᵛ
Saltukova	Kır nüfusu içerisinde değerlendirildi.						ᶜṭ īᵛ	ᶜᶜūᶜ	ᶜñᵛ)	ᶜūᵛī	ñ))ṭ	ñ)ᶜṭ
Perşembe	Kır nüfusu içerisinde değerlendirildi.										ᶜşẖ)	ᶜūūū
Nebioğlu	Kır nüfusu içerisinde değerlendirildi.										ᶜ)ẖī	ᶜᶜñş
Kasaba Toplamı	ᶜīñᶜ	ᶜṭᵛş	ūṭẖ)	ū)ẖṭ	ş)ẖẖ	ẖṭīᶜᵛ	ẖīşūṭ	ẖş)ẖū	Ḍṭşū	ẖẖᵛ)ᵛ	ẖḊẖṭ	ẖşūīū
İlçe Toplamı	ẖūᶜū	ẖşᶜ)ẖ	ūṭᵛūş	ūᵛḌşẖ	şñᵛḌş	ᵛᶜṭşū	Ḍṭᵛᶜ)	Ḍ)şᵛṭ	ẖṭṭᶜḊḊ	ẖtūūḊş	ẖtt.şḊū	)ī.tñḊ

Kaynak: Türkiye İstatistiki Kurumu(TUİK) Zonguldak Bölge Müdürlüğü ẖ)īū -ᶜṭẖñ Nüfus Sayımı Sonuçları İstatistik Bültenlerinden Derlenmiştir.

Çaycuma ilçesinin kasaba nüfusu dönemler halinde değerlendirildiğinde, ẖ)ūṭ yılına kadar kasaba nüfusunu Çaycuma ilçe merkezi oluşturmuştur. ẖ)ūṭ yılında ᶜṭᵛş olan araştırma sahasının kasaba nüfusu ẖ)ūū yılında Żẖᵛ. ş gibi ciddi bir artış oranı ile ᶜṭᵛş'da n ūṭẖ)'a ulaşmıştır. Bu dönem ki olağan dışı bu artışın sebebi Filyos kasabasının ẖ)ūṭ -ẖ)ūū dönemleri arasında nüfusunun artarak kasaba nüfusuna dahil olmasıdır. Bu dönemde Filyos kasabasının nüfusu artarak ᶜᵛūᵛ kişi olmuştur. ẖ)īū yılında yapımına başlanarak ẖ)ī) 'da üretime başlayan Sümarbank destekli Filyos Ateş Tuğlası Fabrikası'nın kurulması ve buna dayalı olarak yörenin göç alması etkili olmuştur. Bu sanayi yatırımına bağlı olarak, Filyos, belirli bir süre Çaycuma ilçe merkezinden fazla nüfusa sahip olmuştur.

ẖ)īū -ᶜṭṭṭ sayım dönemleri arasında Çaycuma ilçesinin kasaba nüfusu içerisinde iki dönem hariç erkek nüfusu kadın nüfusuna göre genelde fazla, ᶜṭṭṭ sayım döneminden sonra az olmuştur (Tablo ᶜ.ẖẖ). Kasaba erkek nüfusunun fazla olduğu dönemlerde yörenin sanayi yatırımları ve maden sektörüne bağlı olarak göç vermemesi hatta göç almasının etkili olduğu söylenebilir. Kadın nüfusun yüksek olduğu dönemlerde de daha önce belirtildiği gibi yurt dışına olan maden işçisi göçü ve son

dönemlerde yöredeki iş olanaklarının daralması gibi nedenlerle erkek nüfusun göç etmesi ile açıklanabilir.

İnceleme sahasında ḫ)ᵛ ṭ yılına kadar kasaba nüfusunu Çaycuma ilçe merkezi ve Filyos kasabası oluşturmuş, bu döneme kadar kasaba nüfusu düzenli olarak artış göstermiştir. ḫ)ᵛū sayımında kasaba nüfusu Żṣ.Ḍ gibi yüksek bir artış göstererek ḫṭ.ïᶜ ᵛ'den ḫī.ṣūṭ ye çıkmasında en önemli etken Saltukova yerleşmesinin kasaba nüfusuna dahil olmasıdır. ḫ)Ḍṭ yılında ise -ŻḫĪ. Ḍ gibi çok yüksek bir nüfus kaybının yaşanmasında Çaycuma nüfusunun bu tarihten sonra şehir nüfusu içerisinde değerlendirilmesi etkili olmuştur (Tablo ᶜ.ḫḫ Şekil ᶜ.ū).

ḫ))ṭ yılında kasaba nüfusu içerisine Karapınar'ın, ᶜṭṭṭ sayım döneminde de Nebioğlu ve Perşembe yerleşmelerinin nüfuslarının dahil olmasıyla nüfus önemli bir oranda yükselmiştir. Kasabaların her ne kadar idari birer yönetim merkezi olmasa da başta belediye hizmetleri ve köy yerleşmelerine göre fonksiyon özellikleri geliştiği için çevresindeki kırsal yerleşmelerdeki nüfus için çekim merkezi oluşturması nedeniyle nüfuslarını artırmışlardır. İlçe genelinde olduğu gibi kasabalardan da ᶜṭṭṭ -ᶜṭḫñ dönemi arasında kısmi göçlerin kentlere doğru gerçekleşmesiyle kasaba nüfusunda -Żḫ.ṭᵛ oranında bir azalma olmuş ḫḌ.)ḫṭ'dan ḫṣ.īḫū'e gerilemiştir (Tablo ᶜ.ḫḫ Şekil ᶜ.ū)

Tablo 2. 11. Çaycuma İlçesinde Kasaba Nüfusunun Erkek-Kadın Toplamı ile Gelişimi.

Yıllar	Erkek	Yıllık Gelişim %	Kadın	Yıllık Gelişim %	Toplam	Yıllık Gelişim %
ḫ)īū	ḫṣḫṣ	-	Ḍḫṣ	-	ᶜīñᶜ	-
ḫ)ūṭ	-	-	-	-	ᶜṭᵛṣ	-ñ,ḫ
ḫ)ūū	ᶜūṣ)	ī. ṣñ	ᶜīūṭ	ḫṭ.)	ūṭḫ)	ḫᵛ,ṣ
ḫ)ṣṭ	ᶜ)ḫū	ᶜ,ūᶜ	ᶜ))ū	ī. ṭḫ	ū)ḫṭ	ñ,ḫ
ḫ)ṣū	ñīḫ)	ñ,ḫḌ	ñī)ᶜ	ñ.ṭᵛ	ṣ)ḫḫ	ñ,ᶜ
ḫ)ᵛṭ	ūīūū	),ñī	ī)ᵛᶜ	ᵛ.ṭṣ	ḫṭīᶜᵛ	Ḍ,ᶜ
ḫ)ᵛū	ᵛᵛūḌ	ᵛ,ṭī	ṣḌ)ᶜ	ṣ,ūñ	ḫīṣūṭ	ṣ.Ḍ
ḫ)Ḍṭ	Ḍᵛṭṭ	ᶜ,ᶜ)	Ḍᶜḫū	ñ.ūḫ	ḫṣ)ḫū	ᶜ.Ḍ
ḫ)Ḍū	īṭṭᶜ	-ḫū,ṣ	īṭṣñ	-ḫī. ṭḌ	Ḍṭṣū	-ḫī. Ḍ
ḫ))ṭ	ūᵛḌᶜ	ᵛ,ñṣ	ṣṭḫū	ᵛ,Ḍī	ḫḫᵛ)ᵛ	ᵛ.ṣ
ᶜṭṭṭ	)ḫᵛṣ	ī,ṣᶜ	)ᵛñī	ī. Ḍḫ	ḫḌ)ḫṭ	ī.ᵛ
ᶜṭḫñ	Ḍṭūū	-ḫ	Ḍñṣṭ	-ṭ.ᵛ)	ḫṣīḫū	-ḫ.ṭᵛ

Kaynak: Türkiye İstatistiki Kurumu(TUİK) Zonguldak Bölge Müdürlüğü ḫ)īū -ᶜṭḫñ Nüfus Sayımı Sonuçları İstatistik Bültenlerinden Derlenmiştir.

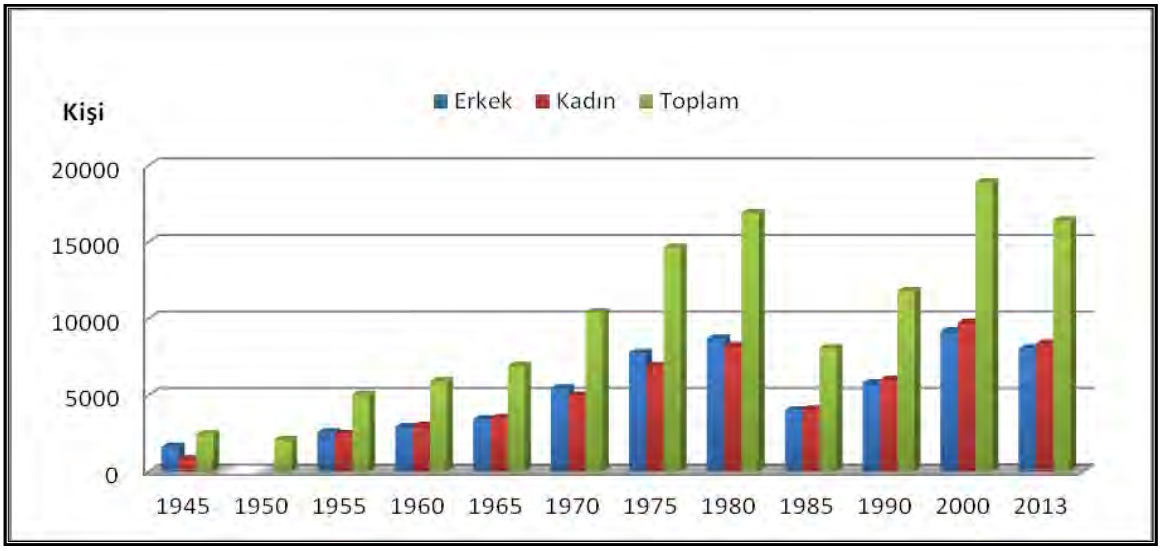

Şekil 2. 5. Çaycuma İlçesi'nin Cinsiyete Göre Kasaba Nüfusunun Yıllara Göre Değişimi (h̲)īū -ʿṭh̲ñ)

2.1.4. Şehir Nüfusu

Şehir ve köy nüfusu ayırımı coğrafyada büyük bir önem ve derin bir anlam taşır. Köy ve şehir nüfusu genel olarak; zihniyetleri, hayat anlayışları, yaşama tarzları, bulundukları doğal çevre ile ilişkileri ve toprağa bağlılık derecesi itibariyle çok faklı, adeta zıt iki dünya teşkil eden topluluklara mensuptur[h̲s̲h̲]. Kırsal yerleşmelere göre, yaşam tarzı, toprağa bağımlılık iş ve sosyal yapıdaki farklılığıyla araştırma sahasının şehir nüfusunu Çaycuma ilçe merkezi oluşturmaktadır.

İlçe statüsü kazandığı h̲ Eylül h̲)īī yılından sonra ilk sayım olan h̲)ī ū döneminde, Çaycuma yerleşim merkezinde h̲.ṣh̲ṣ 'sı erkek, Ḍh̲ṣ'sı kadın olmak üzere toplamda ʿ.īñʿ nüfus bulunuyordu. Bu dönem için gazete arşivlerindeki bilgilere göre Çaycuma ilçe merkezi şehir fonksiyonlarından uzak küçük kasaba görünümünde bir yerleşme olduğundan bahsedilir.

Araştırma sahasının şehir nüfusunu oluşturan Çaycuma ilçe merkezinin fonksiyon alanları, sosyal yaşam düzeyi, nüfusun iş kollarına göre dağılımı, yerleşim merkezinin gelişmişlik durumu ve nüfus miktarı gibi kriterler geçmiş dönemki yerleşmeye ait kayıtlardan incelendikten sonra kasaba ve şehir nüfusu ayırımı yapılmaya çalışılmıştır. Bu kriterler kapsamında Çaycuma ilçe merkezinin nüfusu;

[h̲s̲h̲] Ali Tanoğlu, *Nüfus ve Yerleşme,* s.h̲ᵛ).

ḫ)ī ū -ḫ)Dṭ sayım dönemleri arası kasaba nüfusu, ḫ)Dṭ sayım döneminden sonra da şehir nüfusu içerisinde değerlendirilmiştir.

Çaycuma ilçe merkezi ḫ)ī ū -ḫ)ᵛṭ dönemlerine kadar cazibe merkezi olmamış hatta ilçe statüsü kazandığı ḫ)ī ī döneminden, ḫ)ṣū yılına kadar yani ᶜṭ yıl gibi uzun bir dönem kendisine bağlı olan Filyos kasabası nüfusu bile Çaycuma ilçe merkezi nüfusundan fazla olmuştur (Tablo ᶜ. ḫᶜ).

Tablo 2. 12. Çaycuma ilçesinde Sayım Dönemlerine Göre Şehir Nüfusu (ḫ)ī ū -ᶜṭḫñ).

Yıllar	1945	1950	1955	1960	1965	1970	1975	1980	1985	1990	2000	2013
Şehir	Kasaba nüfusu içerisinde değerlendirildi								ḫḫūD)	ḫññṭ Ḍ	ḫḌ ñī	ᶜṣ.ṭ ñᶜ
İlçe Toplamı	ī ḫūᶜ ū	ī ṣᶜ) ḫ	ūṭ ᵛ ūṣ	ūᵛ Ḍ.ḫ	ṣñᵛ Ḍṣ	ᵛᶜ ṭ ṣū	Ḍ.ᵛᶜ)	Ḍ)ṣᵛ ṭ	ḫṭ ṭᶜ ḌḌ	ḫṭ ūūḌṣ	ḫṭ ṭ .ṣḌū	)ᶜ .ṣ) ṭ

Kaynak: Türkiye İstatistiki Kurumu(TUİK) Zonguldak Bölge Müdürlüğü Verilerinden Hesaplanmıştır (ḫ)ī ū -ᶜ ṭḫñ).

Çaycuma ilçe merkezinin nüfusu II. Dünya savaşı etkilerinin kısmen hissedildiği ḫ)ūṭ dönemi hariç diğer dönemlerde sürekli artış göstermiştir. Özellikle de ḫ) ṣū dönemi Çaycuma Kağıt ve Selüloz Fabrikası ile diğer fabrikaların inşasından sonra yöreye gelen işçi nüfus ve ḫ)ᵛṭ yılında tam kapasite üretime başlayan, Çaycuma SEKA Kağıt ve Selüloz Fabrikası işçi alımları nüfus artışına etki etmiştir. Bunun yanında ilerleyen yıllarda yöredeki orman ve taşa toprağa dayalı sanayi faaliyetlerinin de gelişmesi ile nüfus hızlı bir şekilde artmış ve ḫ)Dū'lerde bu gelişmeler paralelinde yerleşmenin diğer fonksiyonlarının da gelişmesiyle Çaycuma yavaş yavaş şehir kimliğine bürünmeye başlamıştır.

Çaycuma ilçe merkezi nüfusunun ḫ)Dū yılında on bin eşiğini geçtiği görülür. Bu dönemde kırsal kesime göre ilçe nüfusunun artması ülkemiz genelinde de çok belirgin görülen bir durumdur. Ülkemiz genelinde nüfus artış hızları şehirlerde Ż ī.ḫṭ iken köylerde Ż ṭ.ḫḫ olmuştur. Bu bakımdan şehirlerin nüfus artış hızı köylere göre bu yıllar arasında çok yüksek olmuştur[ḫṣᶜ].

ḫ)Dū yılında Çaycuma ilçe merkezinde; ū.)ṭḫ'i erkek, ū.ṣḌḌ'iise kadın olmak üzere toplam ḫḫ.ūḌ) kişi yaşamaktaydı. Şehir merkezinde artan nüfusla beraber erkek nüfusun fazla olmasında, bu dönemde ülkemiz genelinde olduğu gibi şehirlere doğru olan göçlerle beraber bu zamana kadar Zonguldak civarında madende çalışan işçi

[ḫṣᶜ] Sedat Çetik, "Türkiye Şehir ve Köy Nüfusunun Yaş ve Cinsiyet Yapısı (ḫ) Dṭ -ḫ)Dū)", T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı, Sosyal Planlama Genel Müdürlüğü, Ankara ᶜṭḫᶜ, s .ḫ.

erkek nüfusun dışarıya göç etmemesi ve Çaycuma yöresindeki sanayi atılımları gibi faktörlere bağlı olarak dışarıdan göç almasından kaynaklanır (Tablo ᶜ.ḫñ, Şekil ᶜ.ṣ).

Tablo 2. 13. Çaycuma Şehri Nüfusunun Erkek Kadın Toplamı ve Gelişimi (ḫ)Ḍū-ᶜṭ ḫñ).

Yıllar	Erkek	Yıllık Gelişim %	Kadın	Yıllık Gelişim %	Toplam	Yıllık Gelişim %
ḫ)Ḍū	ū)ṭḫ	-	ūṣḌḌ	-	ḫḫūḌ)	-
ḫ))ṭ	ṣṣ)ᶜ	ᶜ.ū	ṣṣḫṣ	ñ	ḫññṭḌ	ᶜ,ᵛ
ᶜṭṭṭ	)ñṭᵛ	ñ,ñ	)ïᶜᵛ	ñ.ū	ḫḌᵛñï	ñ,ï
ᶜṭḫñ	ḫᶜṣṭ)	ᶜ.ḫ	ḫñïᶜñ	ᶜ,ï	ᶜṣṭñᶜ	ᶜ,ū

Kaynak: Türkiye İstatistiki Kurumu(TUİK) Zonguldak Bölge Müdürlüğü

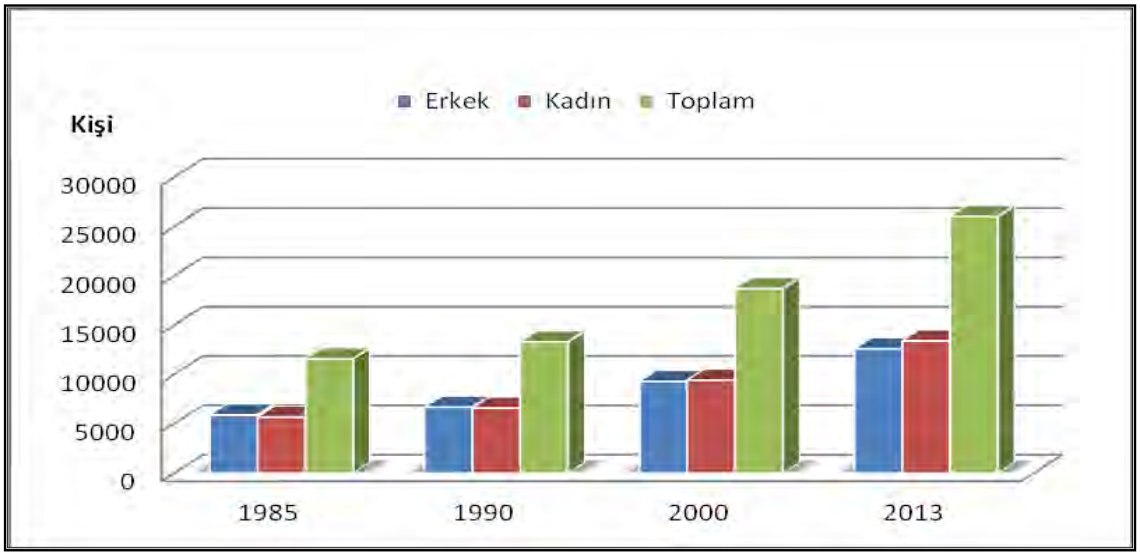

Şekil 2. 6. Yıllara Göre Çaycuma İlçesi'ndeki Şehir Nüfusu (ḫ)ïū -ᶜṭḫñ) .

ḫ))ṭ -ᶜṭṭṭ sayım dönemleri arasında ilçe merkezi nüfusu hızlı artarak ḫñ.ñṭḌ den ḫḌ.ᵛñï' e ulaşmıştır. ḫ))ṭ yılına kadar Çaycuma ilçesi nüfusu sürekli artmış ve ḫ))ṭ'da ilçe tarihinin en yüksek sevisi olan ḫṭū.ū Ḍṣ sayısına ulaşmıştır.

ḫ))ṭ -ᶜṭṭṭ yılları arasında şehir merkezinde nüfus artışı yaşanırken ilçe toplam nüfunda azalma görülür. Bu azalma kırsal kesimde yoğun bir biçimde görülmüştür. Kırsal kesimde daha yoğun yaşanan göçün yönü; ilçe dışına, bir bölümünün ilçe merkezine ve bir bölümü de kasabalara doğru olmuştur. Bu dönem aralığında kırsal kesim ve ilçe toplamında nüfus azalmasına rağmen şehir merkezinde nüfus önemli bir miktarda artış göstermiştir. Bu artışta; ilçe merkezi sınırları içerisinde kurulan organize sanayi bölgesi ile, tekstil sanayinin yörede gelişme göstermesi, yurtdışandan tersine göçün artması, madenden emekli işçi nüfusun daha iyi yaşam koşulları için şehir

merkezine yönelmesi, kırsal kesimin birçok nedenden dolayı iticiliğine rağmen şehrin sosyo- ekonomik yönden çekiciliğinin artması gibi faktörler etkili olmuştur.

ʿṭṭṭ -ʿṭḫñ dönem inde şehir nüfusu önceki yılllara göre, nüfusun artış hızında bir düşüş meydana gelmesine rağmen Żᶜ.ᶜ nüfus artışı yaşanamıştır. ʿṭḫñ yılında ḫᶜ.ṣṭ) erkek, ḫñ.ïᶜ ñ kadın olmak üzere toplamda şehir nüfusu ʿṣ.ṭñᶜ'yi bulmuştur. Çaycuma ilçesinin toplam nüfusunda, bu dönemde iş olanaklarının daralması nedeniyle göç hareketi sonucunda önemli miktarda azalma görülmesine rağmen ilçe merkezi nüfusu artmıştır.

Çaycuma şehir nüfusunun son dönemlerde artmasının bazı sebepleri vardır. Bunlardan bir tanesi Çaycuma Belediyesi'nin son zamanlarda idari alanını genişletmesidir. Veliköy'den Karalar Saraçlar ve Veli Mahalleleri, Yakademirciler köyünden ise Sofular Mahallesi ʿṭḫṭ yılında Çaycuma Belediye sınırlarına dahil olmuştur. Bunun yanında ülke genelinde birçok şehirde olduğu gibi, şehir merkezlerinin eğitim, sağlık, iş olanakları, hizmet alımı, sosyal hayatın canlılığı ve ulaşım gibi olanakları nedeniyle kırsal kesimden göç alması ve doğal nüfus aratışının da etkisiyle Çaycuma şehrinin nüfusu artmıştır.

2.1.5. Nüfus Değişiminde Etkili Olan Faktörler

Yeryüzünde nüfus sürekli değişim halindedir. Bu değişimde doğumlar, ölümler ve göçler belirleyici olur. Bir yerde belirli bir zaman dilimi içerisinde doğumların sayısı ölümleri geçtiğinde o yerin nüfusunda artışlar meydana gelerek değişimler görülür [ḫṣñ]. Çaycuma ilçesinin ḫ)ī ū'ten sonraki nüfusunun değişiminde doğumlar, ölümler ile birlikte göçlerin belirleyici olduğu söylenebilir.

Çaycuma ilçesinde ḫ)ī ū-ḫ)Ḍū dönemleri arasında doğal nüfus artışları yanında dışarıdan alınan göçlerle ilçe nüfusu artmıştır. Ancak ḫ)Ḍū'ten sonra dışarıya verdiği göçler ilçe nüfusunun azalmasında daha etkili olduğundan bahsedilebilir.

2.1.5.1. Doğumlar ve Ölümler

Bir toplumun nüfus hacminde ve yapısında meydana gelen değişimleri incelemek, modellemek ve ileriye yönelik öngörüde bulunmak için demeografik

[ḫṣñ] Erol Tümertekin, Nazmiye Özgüç, *Beşeri Coğrafya,* Çantay Kitabevi, İstanbul ʿṭṭ), s. ᶜᶜḌ.

analizlere başvurulur. Bu analizlerin başında da nüfus miktarını etkileyen göç, doğum ve ölüm sayısıları gelir[ḫṣī] .

Her nüfus grubunun başlıca değişkenlerinden birisi de doğumlar ve ölümlerdir. Bir yerin nüfusunda, yıllık doğum ve ölüm oranları arasındaki fark, o yerin yıllık gerçek yani doğal nüfus artış hızını veya nüfusundaki gelişme hareketini gösterir[ḫṣū]. Doğum ve ölüm oranlarına göre nüfusun doğal artışı hakkında bilgi edindiğimiz gibi ortalama yaşam süresi ve bebek ölüm oranları, bir yerin sosyal ve ekonomik gelişmişliği hakkında da bazı bilgiler verebilir.

Çaycuma ilçesinin TUİK verilerine göre ʿṭḫʿ yılı içerisinde ūṭ) erkek, ūñṭ kadın toplamda ḫṭīṣ doğum gerçekleşirken, aynı yıl ilçede ñ)ṣ er kek, ñūṣ kadı n olmak üzere ˅ñʿ ölüm olmuştur. ʿṭḫñ yılı içerisinde de ūḫū erkek , īīṭ kadın ile)ūū doğum yaşanırken, ñṣ) erkek, ñṭṭ kadın toplamda ṣṣ) ölüm olmuştur. Çaycuma'da doğum ve ölüm sayılarına bakılarak ʿṭḫʿ yılından ñīī kişi, ʿṭḫñ't e ise ʿḌṣ kişi ile ilçe nüfusunda artış olması beklenir (Tablo ʿ.ī).

Bir yerde doğumların ölümlerden fazla olmasıyla nüfusta meydana gelen değişime doğal nüfus artışı denilir[ḫṣṣ]. TUİK verilerine göre ʿṭḫñ yılında Çaycuma'da ḫ)ūū doğum ve ṣṣ) ölüm gerçekleşmiştir. Aynı verilere göre)ʿ.ṣ)ṭ kişinin yaşadığı ilçede, doğum ve ölümlerin nüfusa oranlanmasıyla elde edilen doğum oranı ‰ḫṭ.ñ iken ölüm oranı ‰˅.ʿ'di r. Buna göre ilçede ʿṭḫñ yılında doğal nüfus artış hızı ‰ʿḌ.) olarak gerçekleşmiştir. Ayrıca toplam doğum sayısının ḫū-ī) yaş dilimindeki kadın sayısına bölünmesiyle elde edilen genel doğurganlık hızının da ‰ī ḫ.ʿ olduğu görülür (Tablo ʿ.ḫī).

Tablo 2. 14. Araştırma Sahasında Doğum ve Ölüm Oranları İle Doğal Nüfus Artış Hızı.

Yıl	Nüfus	15-49 yaş kadın sayısı	Doğum sayısı	Doğum oranı ‰	Ölüm sayısı	Ölüm Oranı ‰	Genel Doğurganlık Hızı ‰	Doğal nüfus artış hızı ‰
ʿṭḫʿ	) ī .ṭñ Ḍ	ʿñ.Ḍ)ṣ	ḫ.ṭī ṣ	ḫḫ.ḫ	˅ñʿ	˅.Ḍ	ī ñ.˅	ñṣ
ʿṭḫñ	)ʿ.ṣ) ṭ	ʿñ.ḫū)	)ūū	ḫṭ .ñ	ṣṣ)	˅.ʿ	ī ḫ.ʿ	ʿḌ)

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu (ʿṭḫʿ *-ʿṭḫ ñ*).

[ḫṣī] Hatice Fidan, Necla Çömlekçi,"Nüfus Sayısı Verileri Kullanılarak Sayımlararası Hayatta Kalma Oranlarından Yaşam Ümidi Değerlerinin Belirlenmesi ve Öngörüsü, *Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt : ū, Sayı ḫ, Eskişehir ʿ ṭṭī, s. ʿṭ.

[ḫṣū] Hayati Doğanay, Türkiye Beşeri Coğrafyası, s.ḫṣṭ.

[ḫṣṣ] Tümertekin, Özgüç, *Beşeri Boğrafya*, s. ḫḌ˅.

* Seçilmiş Göstergelerle Zonguldak ʿṭḫ ʿ, Türkiye İstatistik Kurumu Matbaası, Ankara ʿṭ ḫʿ, s .)ḫ -)ñ.

* Seçilmiş Göstergelerle Zonguldak ʿṭḫ ñ, (Yayımlanmamış Eser), s.)ḫ -)ī.

Çaycuma ilçesinde ʿṭh̲ñ yılında)ūū doğum gerçekleşmiş, ṣṣ) kişi de yaşamını yitirmiştir. Buna göre söz konusu yılda ilçede ʿḌṣ kişilik doğal nüfus artışı gerçekleşmiştir. TÜİK ADNKS verilerine göre ʿṭh̲ʿ yılında ilçe nüfusu)ī.ṭñḌ iken ʿṭh̲ñ yılında)ʿ.ṣ)ṭ'a gerilemiştir. Normalde doğal nüfus artışına göre ʿṭh̲ ñ yılı nüfusunun) ī.ñʿṭ kişi olması beklenir. Bu durum ilçenin göçlerle yıl içinde h̲ṣñī kişi kaybettiğini ortaya koymaktadır. Sonuç olarak göçler ilçe nüfusunun değişiminde önemli bir rol oynamaktadır.

2.1.5.2.Göçler

Bir yerdeki nüfusun değişiminde etkili olan önemli etkenlerden birisi de göçlerdir. Doğumlar ve ölümler, nüfusun artış veya azalmasında göç hareketine göre etkisi daha azdır.

Göç olayı aslında insanlar kadar eskidir. Yerleşilen yerde nüfus arttıkça, insanlar doğal kaynakları işlenmemiş başka yerlere gitmeye başlayarak, temelde geçimini daha iyi şartlara kavuşturmak amacında olmuştur[h̲ṣᵛ] . Ekonomik faaliyetleri önemli ölçüde kısıtlayan iklim ve topografya koşullarının yanı sıra sosyal ve kültürel geri kalmışlık da hızla artan nüfusun göç etmesinde etkili olmaktadır[h̲ṣḌ].

Anlam olarak yer değiştirmeyi ifade eden göç; insanların geçici fakat özellikle daimi olarak oturdukları yerleden bir başka yere gitmeleri olayıdır. Ekonomik, toplumsal ya da siyasal etkileri nedeniyle, bireylerin veya ailelerin yerleşmek amacıyla bir ülkeden diğerine, bir bölgeden ötekine, aynı bölgede bir yerleşmeden bir başkasına doğru yer değiştirerek göç yaparlar[h̲ṣ)] .

Göçler; dünyanın bütün toplumlarında daima rastlanılan bir olgudur. Göçler kırdan kente, kentten kıra, kırdan kıra, kentten kente doğru belirli oranlarla her zaman yaşanmaktadır[h̲ʰṭ] .

Ülkemizde kırlardan şehirlere doğru bazı dönemlerde hızlanan ve günümüzde de devam eden iç göç hareketleri görülmektedir. Bu iç göç hareketlerinin temelinde kırsal

---

[h̲ṣᵛ] Erol Tümertekin, *Beşeri Coğrafyaya Giriş*, *İstanbul Üniv. Yay. No:3819, Edebiyet Fak. Yay.:2464,* İstanbul h̲))ī, S.h̲ṣṭ.

[h̲ṣḌ] Faruk Kaya, "Ağrı İli'nin h̲)ʿᵛ -ʿṭ h̲ʿ Sayım Dönemleri Kır-Kent Nüfus Hareketleri", The Journal of Academic Social Science Studies, Volume: ṣ, Issue: ī, ʿṭh̲ñ s.ū ñṣ.

[h̲ṣ)] Murat Özgür, *Türkiye Nüfus Coğrafyası,*s.ññ

[h̲ʰṭ] Serdar Sağlam, "Türkiye'de İç Göç Olgusu ve Kentleşme" *HacetTepe Üniv.Türkiyat Arşt.Enst*. Sayı:ū, Ankara ʿṭṭṣ, s.ñ ū.

nüfusun içerisinde bulunduğu geçim koşullarının yetersizliği ve şehirlerdeki işgücü talebi yatmaktadır[h̲ˇh̲].

Ülkemizin birçok yerinde görüldüğü gibi Zonguldak yöresi ile birlikte Çaycuma ilçesinde de göç hareketleri başta nüfus miktarı olmak üzere diğer alanlarda da etkisini göstermiştir. Nüfus sayımı sonuçları ve uygulanan anketler değerlendirildiğinde, yörenin göç yönünü iki döneme ayırabiliriz. Bunlardan birincisi, h̲)īū -ᶜṭṭṭ arasında göç aldığı ve yöre nüfusunda sürekli ve yüksek rakamlarda artışlar görüldüğü zaman dilimi, ikincisi ise nüfusun ciddi miktarlarda azaldığı yani göç verdiği ᶜṭṭṭ yılından günümüze kadar olan dönemi içine alır.

Yörenin göç aldığı ilk dönemde Zonguldak'ın ekonomik anlamda iş istihdamına uygun bir zamanı temsil eder. Şöyle ki Karadeniz Bölgesi'nin birçok yerinde dışarıya göç yaşanırken Türkiye'nin yegane taş kömürü havzasının içerisinde yer alan Zonguldak, çevre illerden ve Doğu Karedeniz Bölümü'nün sahil kesiminden göç alan bir merkez olmuştur[h̲ˇc] .

Bir bölgede, belirli bir ekonomik faliyetin veya genelde sanayi faaliyetlerinin önem kazanması, veya maden çıkarma faaliyetlerinin başlaması ve gelişmesi, nüfus yoğunluğunun hızla artmasına neden olabilmektedir. Bu konuda Zonguldak yöresi buna tipik bir örnektir[h̲ˇñ].

Taş kömürü bakımından zengin olan Zonguldak merkez ilçe kadar olmasa da Çaycuma ilçesi maden ocaklarının bir bölümüne komşu olması ve yöredeki sanayi atılımlarının da etkisiyle göç almıştır. Çaycuma, h̲)ˇṭ -h̲))ṭ devresinde yapılan birçok sanayi yatırımları sayesinde, çevresinden belirli oranda göç almıştır. Yöre insanının geleceğini sadece madende görerek maden işçiliğine ilgi göstermesi h̲))ṭ yılına kadar dışarıya fazlaca göç yaşanmasına engel olmuştur. Zonguldak kömür madeni işçiliği yöre halkı için ciddi ekonomik getirisi olan bir sektör olmuş, ilçenin o dönemde gelir düzeyi yüksek insanları bile maden işçileri oluşturmuştur. Bugün bile kırsal kesimde en güzel ve çok katlı mimarı yapıları ve ticaret hayatındaki alım gücünü gurbetçiler ile yurt içi maden işçisi ve emeklileri oluşturur.

[h̲ˇh̲] B. Ünal İbret, " Kastamonu'nun Göç Olgusu", *İstanbul Üniveristesi Edebiyet Fakültesi Coğrafya Bölümü Coğrafya Dergisi,* Sayı:ᶜṭ , İstanbul ᶜṭḥṭ, s.ñ).
[h̲ˇc] Alaettin Tandoğan, *Demografik Temel Kavramlar ve Türkiye Nüfusu*, s.ˇṣ.
[h̲ˇñ] Hayati Doğanay, *Türkiye Beşeri Coğrafyası*, Gazi Büro Kitabevi, Ankara h̲))ī, s.ᶜ h̲ˇ.

Çaycuma ilçesine doġru, asıl göç hareketi h̲)ş ū yılından sonra yoġunlaşmıştır. Zonguldak yöresinde taşkömürü yatakları ve bu madene dayalı gelişen demir-çelik fabrikaları ile bu fabrikalara yan ürün temini için kurulan küçük çaplı fabrika ve atölyeler yanında, orman ürünleri ve taşa toprağa dayalı sanayinin de kurulmasının etkisi büyük olmuştur. Nitekim, Çaycuma ilçe merkezinde, ʿh̲ Şubat h̲)ṣū yılında yapımına başlanan Çaycuma SEKA Kağıt ve Selüloz Fabrikası ile Çaycuma yöresindeki diğer sanayi tesislerinin inşası için yöreye gelen ʿṭ'si yabancı ṣtṭ civarındaki işçi ve teknik personel yöre halkına göre Çaycuma'da ilk canlanmanın da başlangıcı olmuştur. Zamanla bu işçi nüfusunun aileleri de yöreye göç etmesiyle nüfusta artışlar görülmüştür.

h̲)ᵛṭ yılında faaliyete geçen kağıt fabrikası, belirli bir süre işçi alımını artırarak büyümesi ilçe için çok önemli bir dönüm noktası olmuştur. Bunun yanında; SEKA Kağıt Fabrikası ile birlikte ilçenin isminin duyulmasını sağlayan gıda sektöründeki Çaycuma Süt Fabrikası ve taşa toprağa dayalı sanayinin de gelişim göstermesi, Yurtbay Tuğla ve diğer seramik sanayinin istihdam gücüne sahip olması, ilçenin bir dönem yurt dışına olan göçler hariç yurt içinde dışarıya göç vermesine engel olduğu gibi göç almasını da sağlamıştır . Çaycuma ilçesinde söz konusu yıllardaki nüfus hareketlerinde endüstri atılımlarının payı çok büyük olmuştur.

Ülkemiz göç hareketlerinin sektörel bazda incelendiğinde endüstri sektöründe çalışanların göç hareketinde zaten önemli bir pay sahibi olduğu görülür. Göç eden ve göç alan nüfusun ekonomi kollarına göre ayırımında Żūᶜ oranında hizmet, Żᶜ),ᶜ ile endüstri sektörünün önde olduğu, göç alan illere gelen nüfusta ise yine Żūṭ.ī ile hizmet, Żm̃m̃.ū oranında ise endüstri sektörü nüfusu göç hareketine katılmıştır. Göç eden ve göç alan nüfusta cinsiyet oranında ise yine hizmet sektörü ön palanda iken ikinci sırada endüstri sektörüne yönelim olmuş, endüstri iş koluna yönelen nüfusta ise erkeklerin oranı kadınların oranının çok üzerinde yer almıştır.[h̲ᵛī] .

Çaycuma ilçesinde h̲)ᵛ ṭ -h̲)ᵛū döneminde göçün sektörel anlamda boyutları ve özelliği önem arz eder. İlçedeki endüstri yatırımlarının başladığı bu dönem Çaycuma'nın da göç alarak nüfusunu en çok artırdığı dönemlere rastlar. h̲)ᵛṭ -h̲)ᵛū döneminde Ḍ.ṣṣh̲ gibi yüksek bir miktarda nüfus artış göstermiştir. Cinsiyete göre artış

[h̲ᵛī] Nuriye Garipağaoğlu, "Türkiye'de Göç Eden Nüfusun Ekonomik Faaliyet Kollarına Dağılımı" *Türk Coğrafya Dergisi,* Sayı:m̃ī İst anbul h̲))), s. ṣū.

miktar bakımından sayım yılları içerisinde h)ᵛṭ -h)ᵛū Żñ.ñ oran ile bütün yıllar içerisindeki en yüksek artış hızı sonucu toplam nüfusun ū.)ᶜᶜ's ini erkek nüfus oluşturmuştur. (Tablo ᶜ .hū). Erkek nüfusun bu dönemde bu kadar atmasında; göç alan bir yer olan Çaycuma'da endüstri atılımların olması ve daha önce ilçede kurulmuş diğer sanayi tesislerininde kapasite artırımına gitmesi sonucu, ilçe dışından sanayi sektöründe çalışmaya gelen erkek nüfusun etkisinin büyük olduğu söylenebilir. Ayrıca kadınların da sanayi sektöründe yer bulmaya başlamasıyla önemli oranda göçe konu olmuştur. Sonuç olarak h)ᵛṭ -h)Ḍṭ döneminde Çaycuma'ya yapılan göçün *"endüstri iş koluna yönelen endüstri göçü"* olduğu söylenebilir.

Çaycuma ilçesinin göç aldığı dönem olarak tanımladığımız h)īū -ᶜṭṭ ṭ dönemi içerisinde, ilçe dışına göç verdiği tek dönem yurt dışına olan işçi göçleridir.

II. Dünya Savaşı'nda nüfus kaybına uğrayan ve şehirleri ciddi yıkımlar gören Almanya yeniden yapılanmak amacıyla Almanya'nın işçiye ihtiyaç duyması sonucu ñṭ Ekimh)ṣh'd e Türkiye ile Almanya arasında "İşçi Göçü Anlaşması" imzalanmıştır. Türkiye'nin de bir çok yerinde geçim sıkıntısı çekildiği bu dönemde onbinlerce aile için bu durum umut kapısı olmuş, iki ülke arasında bu karşılıklı ihtiyaç sonucunda ülkemizden Almanya'ya bu dönemde fazla sayıda göçler olmuştur[hᵛū]. Çaycuma'da bu dönemde Anadolu'nun diğer yerlerine göre iş olanakları bulunmasına rağmen Almanya'ya göç edilen yerler arasında olmuştur. Çünkü maden işçisi olarak tecrübesi olan yöre halkı Almanya'nın da maden yataklarında çalışacak kalifiye elaman ihtiyacının karşılanması arzulanmıştır. Bu nedenle Almanya Konsolosluğu maden işçisine ayrı bir önem vermiştir. Çaycuma'da iş olanaklarının müsait olmasına rağmen neden göç olduğunu, yapılan anket ve mülakatlarda da; Almanya'ya gidişin o dönemde yurt dışına açılma fırsatı olduğu, Alman-Türk ekonomisi karşılaştırıldığında yurt dışındaki maaşların daha tatminkar olduğu, bütün bunların yanında yerleşme hakkı elde edileceği, gibi cazip koşullar nedeniyle göçlerin yaşandığından bahsetmişlerdir.

Araştırma sahasında kır, kasaba ve şehir yerleşmelerinin tamamında yurt dışına göçler olmuştur. Bugün hangi eve gitseniz neredeyse her aileden birinin yutdışına özellikle de Almanya'ya göç ettiği ifade edilir. Geniş bir alanı kapsayan ve büyük bir nüfus hareketine sahne olan yurt dışı göçlerin net sayısını geçmişten bugüne bilmek

---

[hᵛū] Latif Çelik, " Ellinci Yılında Göçtürklerin Almanya ve Türkiye Açısından Önemi" *Uluslararası Tarih ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*" Sayı:ᵛ, Konya ᶜṭhᶜ, s.hūᵛ.

güçtür. Ancak çalışma sahasında uyguladığımız anket sonuçlarına göre genel olarak ŻḌḌ.ū gibi büyük bir oranla Almanya birinci sırada yer alır. Bunu Żū.ī ile Belçika, Żh.ᵛ Fransa, Żh.ñ ile Rusya ve Ż h ile Hollanda takip eder (Tablo ᶜ.hū, Şekil ᶜ.ᵛ, Harita ᶜ.h).

Tablo 2. 15. Çaycuma İlçesinden Yurt dışına Yönelik Göçlerin Ülkelere Göre Dağılımı (ᶜ th ñ).

Göç Verdiği Ülke	Hane	Nüfus*	Yüzde
Almanya	hhhū	īīşṭ	ḌḌ,ū
Belçika	şḌ	ᶜᵛᶜ	ū,ī
Fransa	ᶜᶜ	ḌḌ	h,Ḍ
Rusya	hş	şī	h,ī
Hollanda	hñ	ūᶜ	h,ṭ
İngiltere	Ḍ	ñᶜ	ṭ,ş
Avusturya	ᵛ	ᶜḌ	ṭ,ş
ABD	ᶜ	Ḍ	ṭ,ñ
Irak	ᶜ	Ḍ	ṭ,ñ
Diğer	h	ī	ṭ,h
Toplam	**1255**	**5016**	**100.0**

Kaynak: Araştırma Sahasında Yapılan Anket Sonuçlarından Derlenmiştir.

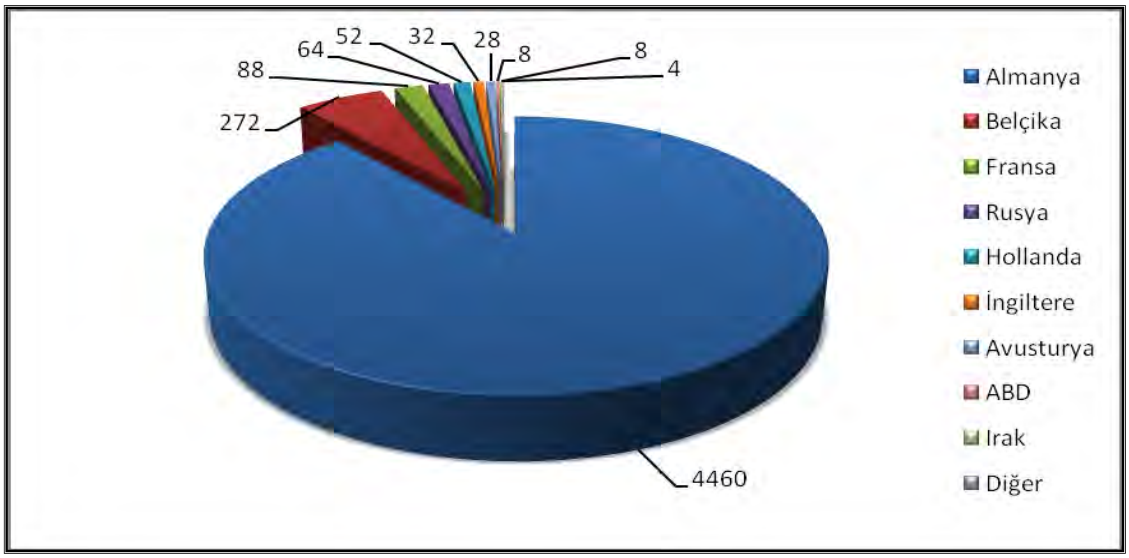

Şekil 2. 7. Çaycuma'dan Yurt dışına olan Göçlerin Ülkelere Göre Dağılımı.

* Ortalama hane büyüklüğü (ī) kişi düşünülerek hane sayısı (ī) ile çarpılarak göç eden nüfus sayısı elde edilmiştir.

Harita 2. 1. Çaycuma İlçesinden Yurt dışına Yönelik Göçlerin Ülkelere Göre Dağılımı.

Türkiye'de meydana gelen iç göçlerin bir kaynak-nüfus dağılışı dengesizliğinden kaynaklandığı açıktır. Bu olguyu son yirmi yılda eklenen çeşitli sosyolojik ve pisikolojik faktörler daha da kuvvetlendirmiş, bunun sonucunda ülkemizde büyük bir göç hareketi meydana gelmiştir[hᵛş]. Araştırma sahasında da belirli bir dönem madene dayalı iş kaynakları çekici bir unsur olduğundan h))ṭ'l ı yıllara kadar "Türkiye'nin Almanya'sı" gibi görülen Zonguldak yöresine yurdun birçok ilinden göçler yaşanmıştır. h))ṭ yıllarından sonra yöredeki iş kaynaklarında bir daralma yaşandığı için, Çaycuma ilçesinden başta; İstanbul, Ankara, Bursa ve Tekirdağ illeri olmak üzere ilçe dışına göçler başlamıştır.

Çaycuma ilçesinin dışarıdan aldığı yurt içi göçlerle ilgili TUİK'in, Çaycuma ilçesinde yaşayıp başka ilin nüfusuna kayıtlı olan nüfus dikkate alınmıştır. Bu verilere göre ilçede yaşayıp başka ilin nüfusuna kayıtlı kişi sayısı).ī şī'dı r. Çeşitli sebeplerden dolayı ilçeye göç edenler içerisinde Żh).ñ oran ve hDḤDḲkişi ile Bartın ilk sırada yer

[hᵛş] Kenan Arınç, "Ekolojik Yönleriyle: Bursa Ovası'nda Arazi Kullanılışı ve Çevresel Etki Değerlendirmesi" *Doğu Coğrafya Dergisi*, Cilt:Ḍ,Sayı:ḥṭ , Erzurum ᶜ ṭṭñ, s.)ū.

alır. Bunu Żhī.Ḍ ve hñ)ṣ kişi ile Karabük takip ederken, Żū.ᵛ oran ve ūñū kişi ile Trabzon gelir. Bu illeri Kastamonu ī'ū (Ż ī.ū), Erzurum 'ᵛ Ḍ(Ż '.)), Bolu 'ṣḌ (Ż ' .Ḍ), Sivas 'ṣñ (Ż '.ᵛ), Düzce ''h (Ż'.ī, Çankırı 'hñ ('.ñ), Sinop 'ṭñ (Ż'.h) Ankara 'th(Ż '), Samsun hᵛñ (Ż h.)), Ordu hᵛh (Ż h.)), Malatya hṣḌ (h.Ḍ) Gümüşhane hīū (Ż h.ū), Konya hī' (Ż h.ū), Sakarya h'ṣ (Ż h.ñ), Adana htḌ (h.') , İstanbul htū (h.') ve Niğde htth (Ż h) takip eder (Tablo '.hṣ, Harita '.').

Tablo 2. 16. Çaycuma İlçesine Göç Eden Nüfusun Geldikleri İllere Göre Dağılımı.

Göç Aldığı İl	Göç Eden Nüfus	%'si	Göç Aldığı İl	Göç Eden Nüfus	%'si
Bartın	hḌhḌ	h) ,ñ	Çorum	)ū	h
Karabük	hñ)ṣ	hī ,Ḍ	Tokat	)ū	h
Trabzon	ūñū	ū,ᵛ	Artvin	)ṭ	ṭ ,)
Kastamonu	ī'ū	ī ,ū	Şanlıurfa	)ṭ	ṭ ,)
Erzurum	'ᵛḌ	' ,)	Yozgat	Ḍū	ṭ ,Ḍ
Bolu	'ṣñ	' ,Ḍ	Kahramanmaraş	Ḍī	ṭ ,Ḍ
Sivas	'ūñ	' ,ᵛ	Rize	ᵛḌ	ṭ ,Ḍ
Düzce	''h	' ,ī	Afyonkarahisar	ᵛṭ	ṭ ,ᵛ
Çankırı	'hñ	' ,ñ	Van	ᵛṭ	ṭ ,ᵛ
Sinop	'ṭñ	' ,h	Kayseri	ṣḌ	ṭ ,ᵛ
Giresun	'th	' ,h	İzmir	ṣū	ṭ ,ṣ
Ankara	h)ū	'	Hatay	ṣī	ṭ ,ṣ
Samsun	hᵛñ	h,)	Bayburt	ṣh	ṭ ,ṣ
Ordu	hᵛh	h,)	Balıkesir	ūū	ṭ ,ū
Malatya	hṣḌ	h,Ḍ	Kars	ūī	ṭ ,ū
Gümüşhane	hīū	h,ū	Gaziantep	ūī	ṭ ,ū
Konya	hī'	h,ū	Mersin	ūñ	ṭ ,ū
Sakarya	h'ṣ	h,ñ	Amasya	īḌ	ṭ ,ū
Adana	htḌ	h,'	Erzincan	īḌ	ṭ ,ū
İstanbul	htū	h,'	Diğer İller	)īū	ht
Niğde	htth	h	**Genel Toplam**	**9.464**	**100**

Kaynak: Türkiye İstatistiki Kurumu (TUİK) Kayıtlarından Derlenmiştir ('thñ) .

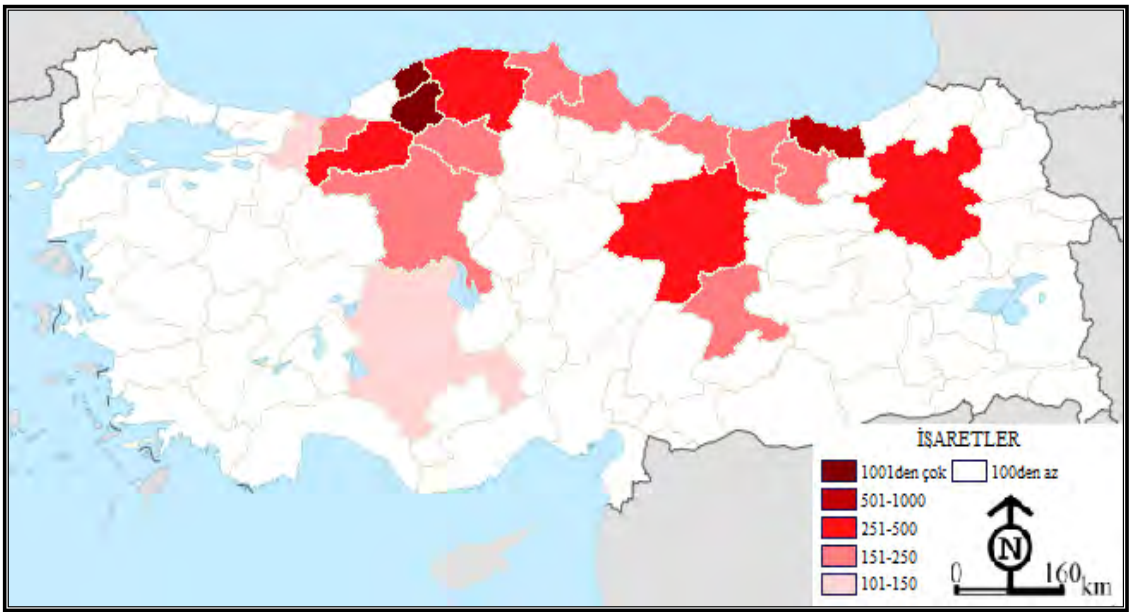

Harita 2. 2. Çaycuma İlçesine Göç Eden Nüfusun Geldikleri İllere Göre Dağılımı.

Çaycuma'da alım gücünün artması ticaret hayatını da canlandırmış ilçede ticaret yapmak için başta yakın çevreden göç yaşanmıştır.

Çaycuma'da ticaret faaliyetlerinin canlanması ile esnaflık için ilçeyi tercih edenler olduġu görülmektedir. Nitekim Çaycuma Esnaf ve Sanatkârlar Odası ile Çaycuma Ticaret ve Sanayi Odasına kayıtlı ʿūūʿ esnaftan h̲ʿṣñ'ü, ilçe dışından gelenlerden oluşmaktadır. Bu esnafların büyük çoġunluġunu Bartın ve Karabük'ten gelenler oluşturur.

Çaycuma'ya olan göçlerde yakın illerin önde olduġu görülmektedir. Bartın'ın ilçeye ñṭ km uzaklıkta olması ve ulaşım imkanlarının da uygun olması nedeniyle Çaycuma Bartın arasında güçlü bir ticaret bağı oluşmuştur. Bu nedenle Bartın halkının Çaycuma'daki sanayi ve ticaret alanları her zaman ilgisini çekmiştir. Yine Karabük'ün sanayiye dayalı ekonnomik yapısı ile ilçenin benzerlik göstermesi, iki yerleşim yeri arasında uzun yıllardan beri demiryolu ile bağlanması Karabük sanayicilerinin ilgi göstermesini sağlamıştır.

Çaycuma ilçesinin bulunduġu coġrafi konum, çevresi ile elverişli ulaşım ağı gelişmesini sağlamıştır. Bu durum hizmet sektöründe çalışan ve özellikle de tayin ile kendi memeleketlerine gidemeyen veya il merkezlerine atanamayan memurların kendi memeleketlerine yakın olması nedeniyle Çaycuma'yı tercih etmelerini sağlamıştır. Bu amaçla Çaycuma'yı en çok Bartın doġumlular tercih etmiştir. Bu da kuşkusuz iki yerleşmesnin birbirine çok yakın olması ve ulaşım kolaylığının bir sonucudur.

İlçede mevsimlik göçün görüldüġü, kış aylarından itibaren ilçe esnafının en çok gelir beklediġi hatta yılın en karlı dönemi olarak gördüġü, özellikle de Almanya'dan yaz tatili için akrabalarının ziyaretine gelen veya yazlık evlerinde yaz tatillerini geçirmek üzere Çaycuma'ya gelenler oluşturur. Bu mevsimlik göç hareketi Çaycuma için büyük önem taşımaktadır. Nitekim yöre halkının da "Almancılar Gelince Hayat Başlar" sözü bu dönemsel göçün Çaycuma için önemini anlatmaktadır.

İnsanların doġdukları kırsal toprakları bırakıp, şehirlere göç etmesinin temelinde çok sayıda sosyo- ekonomik faktöler bulunmaktadır. Türkiye'de kırsal kesimlerden olan göçler de önemli boyutlarda olmuştur ve h̲))ū -ʿṭṭṭ yılları içerisinde h̲.ᵛᵛū.)ṭ) kişi

kırsal alanlardan şehir merkezlerine göç etmişlerdir[hᵛᵛ]. Araştırma sahasın da son dönemlerde kırsal kesimden göçler olmuştur.

Nüfusunun büyük bir kısmının kırsal kesimde yaşadığı Çaycuma'da, kırsal kesimden göçler şehir merkezine göre daha çok olmuştur. Zonguldak TTK (Türkiye Taşkömürü Kurumu)'nın özelleşme planları neticesinde işçi alımında azaltmaya gitmesi hatta çalışanları emekli olmaya teşvik etmesi, Çaycuma'daki SEKA'ya ait Çaycuma Kağıt ve Selüloz Fabrikası'nın özelleşme kapsamında OYKA'ya satılması, gibi iş istihdam olanaklarının daralması nedeniyle yurt içinde diğer illere ve bölgelere göçler yaşanmıştır.

Zonguldak kömür madeni yataklarının Çaycuma ilçesi için önemi büyüktür. Nitekim bu iş kolu Çaycuma ilçesi için Zonguldak'ın diğer ilçeleri arasında çok önemli olmuştur. Ereğli ilçesinin kömür yatakları ve sanayisi kendisi ve komşusu olan Alaplı ilçesi için yeterli olduğundan Zonguldak sahası çok ilgi çekmemiştir. Çaycuma ilçesinin ise Devrek ve Gökçebey ilçesine göre maden yataklarına yakın olması ve yöre halkının maden işçiliği konusunda sürekli tecrübeye sahip olması nedeniyle Zonguldak kömür havzasında en çok Çaycumalıların çalıştığı sendika kayıtlarından anlaşılmaktadır.

Çaycuma'dan ekonomik kaygılar nedeniyle en çok göç edilen il, Żñ̃ñ.ş oran ile İstanbul olmuştur. İstanbul, geçmişten günümüze kadar pek çok göç olayına maruz kalmıştır. Cumhuriyet döneminde başkent olan Ankara bile İstanbul'un önemini ortadan kaldıramamıştır. İstanbul yatırımların ve özellikle sanayi, hizmet ve finans yatırımlarının ulusal ve uluslararası düzeyde ilgi odağı olması nedeniyle sürekli göç alan bir yer olmuştur[hᵛḌ].

Ülkemizin genelinde olduğu gibi iş imkanlarının fazlalığı nedeniyle İstanbul'a olan göçler yörede de önemli bir yere sahiptir. İstanbul'u Żḫū.ū ile Bursa, Żḫī ile Tekirdağ ve Żḫḫ.ū i le Ankara takip eder (Tablo ᶜ.hᵛ, Hari ta ᶜ.ñ)

[hᵛᵛ] Mehmet Gürbüz, Murat Karabulut, " Kırsal Göçler ile Sosyo- Ekonomik Özellikler Arasındaki İlişkilerin Analizi", *Türk Coğrafya Dergisi,* Sayı:ūṭ , İstanbul ᶜṭ ṭḌ, s.ñᵛ.

[hᵛḌ] Ali Gürel, Yasemin Balta,"İstanbul'un Göç Olayı ve Etnik Yapı Üzerine" *Marmara Sosyal Araştırmalar Dergisi,* Sayı .ḫ Aralık ᶜṭ ḫḫ, s.ī.

Tablo 2. 17. Çaycuma İlçesinden Göç Eden Nüfusun Göç Ettikleri İllere Göre Dağılımı (ᶜ ṭh ñ).

Göç Verdiği İl	Göç Eden Nüfus	%'si	Göç Verdiği İl	Göç Eden Nüfus	%'si
İstanbul	ĩñh̄ĩ	ññ.ṣ	Kocaeli	ᵛᶜ	ṭ.ṣ
Bursa	ᶜh̄ᶜṭ	h̄ū.ū	Eskişehir	ṣ)	ṭ.ū
Tekirdağ	h̄Ḍᶜṭ	h̄ĩ.ṭ	Düzce	ūᶜ	ṭ.ĩ
Ankara	h̄ĩᵛū	h̄h.ū	Aydın	ĩᵛ	ṭ.ĩ
Antalya	ᵛñū	ū.ᵛ	Kastamonu	ĩᶜ	ṭ.ñ
İzmir	ṣūṭ	ū.ṭ	Denizli	ñḌ	ṭ.ñ
Bolu	ñūṣ	ᶜ.Ḍ	Sakarya	ññ	ṭ.ᶜ
Zonguldak	h̄ĩᶜ	h̄.h̄	Samsun	ᶜᶜ	ṭ.ᶜ
Bartın	h̄ñū	h̄.ṭ	Adana	h̄ᵛ	ṭ.ᶜ
Manisa	)ū	ṭ.ᵛ	Diğer İller	ᵛh̄ū	ū.ū
Karabük	Ḍñ	ṭ.ṣ	**Genel Toplam**	h̄ᶜ.Ḍūū	h̄ṭṭ.ṭ

Kaynak: Araştırma Sahasında Yapılan Anket Sonuçlarından Elde Edilmiştir.

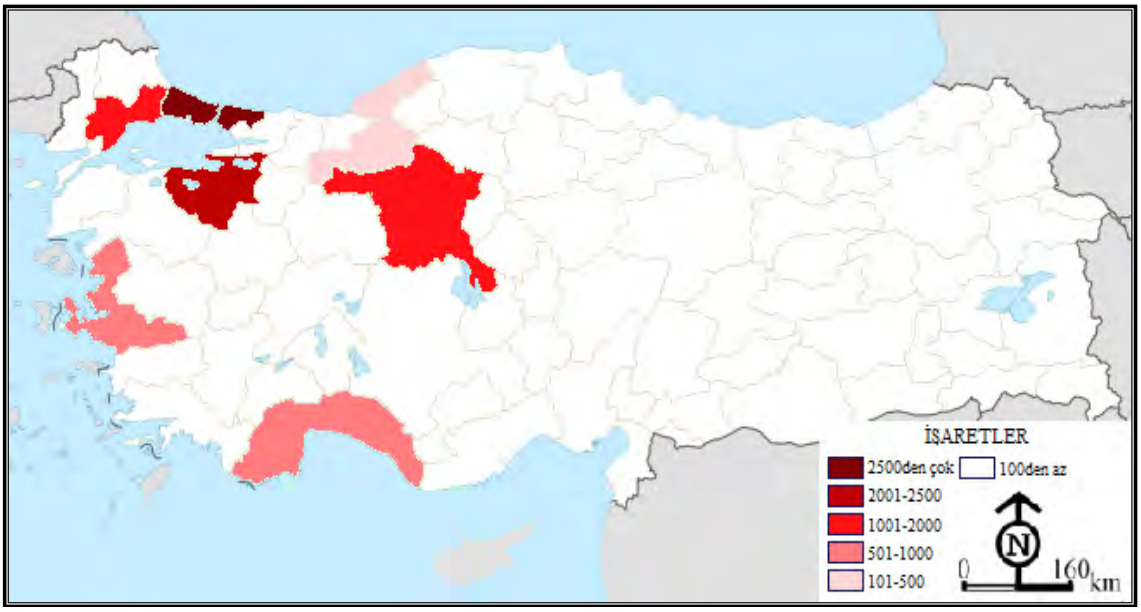

Harita 2. 3. Çaycuma İlçesinden Göç Eden Nüfusun Göç Ettikleri İllere Göre Dağılımı.

Bursa'nın ticaret, sanayi ve tarım üçlüsü ile bir çekim merkezi olması, Tekirdağ ilinin de Çorlu ilçesinin sanayi alanlarının yarattığı istihdam nedeniyle yöre halkının ilgisini çekmiştir. Araştırma sahasına yakınlığının da etkisiyle Ankara daha çok memur kesiminin iş gereği göç ettiği yer olmuştur. Nitekim Ankara başkent oluşunun sağladığı avantjla resmi dairelerin fazlaca memur aldığı, bunun yanında ticaret hayatının da canlı olması nedeniyle çevreden göç alan bir yer olmuştur.[h^v)] . Bugün bile yöre için Ankara şehri hala cazibesini korumaktadır. Çaycuma'ya yakınlığı ve ulaşım imkanlarının da iyi

[h^v)] Murat Özgür, "Türkiye'deki İç Göçlerde Ankara İlinin Yeri", *Türkiye Coğrafyası Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi*, Sayı:ĩ, Ankara h̄))ū, s. ṣū.

olması gibi avantajları yanında sağlık ve ticaret gibi alanlarda tercih edilen bir yer olmuştur.

İstanbul, Bursa ve Tekirdağ'dan sonra yöreden Antalya, Karabük, İzmir, Manisa illerine olan göçler de dikkat çekicidir. Antalya'nın turizm ve tarım imkanları, Karabük ilinin de demir çelik fabrikasının varlığı Çaycuma insanın ilgisini çekmiştir.

İlçeden Ege Bölgesi'nde İzmir ve Manisa da göç edilen başlıca illerdir. Tarihsel, doğal ve ekonomik çekicilikleri nedeniyle İzmir göç edilen iller arasındadır.[hDt]. Zonguldak maden yataklarında çalışarak tecrübe kazanan maden işçilerinin Manisa Soma'da ve Kütahya'da yer alan linyit yataklarının duyduğu kalifiye eleman ihtiyacı nedeniyle buradaki maden yataklarında çalışmak üzere Manisa ve Kütahya'ya göç etmişlerdir.

Ülkemizde h))ū yılından sonra yaşanan gelişmelere bakıldığında, illerin aldığı göçlerde sosyo-ekonomik sebepler dışında farklı bir göçün ortaya çıktığı da görülür. Bu göçün nedeni Türkiye'de son yıllarda sayıları hızla çoğalan üniversite eğitimi için yapılan eğitim amaçlı göçlerdir. h))ū -ᶜṭṭṭ yılları arasında iller arasında göç eden nüfusun göç etme nedenlerine göre dağılımı incelendiğinde göç eden ī.ᵛDḌ.h)ñ kişinin Ż ᶜş'sını aile bireylerinden birine bağlı olarak, Żᶜṭ'si iş arama, Żhñ tayin ve atama ve Ż hᶜ gibi önemli bir oran eğitim amaçlı göç etmiştir[hDh].

Nüfusun eğitim durumu kısmında daha da detaylı denileceği üzere ; Çaycuma halkı, eğitim ve öğretim faaliyetlerine çok önem veren bir yapıya sahip olması nedeniyle özellikle yüksek öğrenim için çoğunlukla ilçe dışına çıkmak zorunda kalmıştır. İlçede şuan yüksekokul ve fakülte mezunu sayısı ū.īū) 'dur. Yüksek lisans ve doktora eğitimi almış ᶜīᵛ kişi ile beraber bu sayı ū.ᵛṭş 'ya ulaşır. Genel olarak bu sayının büyük bir bölümü eğitimlerini almak üzere ilçe dışına çıkmıştır. Buna son yıllarda büyük şehirlerde sayısı artan kolej ve fen lisesi gibi sınavla öğrenci alan ortaöğretim okullarını kazanan çocukları için göç eden aileleri de dahil ettiğimizde, Çaycuma'dan eğitim amaçlı göçlerin önemli bir sayıda olduğu görülür. Eğitimleri bittiğinde bu nüfus grubunun geri döneceği düşünülse de, memur olarak atanan ve

---

[hDt] Şevket Işık, " h))ū -ᶜṭṭṭ Döneminde İzmir'e Yönelik Göçler", *Türk Coğrafya Dergisi*, Sayı:ūᶜ, İstanbul ᶜṭṭ), s.).

[hDh] Şevket Işık, "Türkiye'de Eğitim Amaçlı Göçler", *Coğrafi Bilimler Dergisi,* Sayı: ᵛ, Ankara ᶜṭṭ). s.ᶜ).

gittikleri şehirlere uyum sağlayan genç neslin çoğu o şehirlerde kalmayı tercih etmektedir.

İnceleme sahasının yoğun bir şekilde göç verdiği ẖ))ṭ döneminden sonra nüfusu dengeleyebilecek bazı gelişmeler de olmuştur. Çaycuma'da kurulan organize sanayi bölgesi ve diğer sanayi tesislerinin artmasına dayalı iş olanakları yöreden göçü durdurmuş, hatta dışarıdan göç almasını sağlamıştır.

Bu göçler içerisinde en önemlileri, ẖ)ṣṭ'l ı yıllarda yurt dışına gidenlerin emekli olanların ve bir kesiminin de geri göçe zorlandığı nüfusun ẖ)Ḍū'ten itibaren geri dönmeye başlamasıyla yaşanan tersine göçler olmuştur.

Almanya ẖ)ᵛñ yılında çıkan ekonomik kriz sonrası işçi alımını durdurmuş, ẖ)Ḍṭ yılında ise vize zorunluluğu getirmiş, ẖ)Ḍñ yılında da geri dönüş için teşvik yasaları çıkarmaya başlamıştır. Türkiye'ye geri dönecek kişilere ẖṭ.ūṭṭ mark, çocuk başına ẖ.ūṭṭ mark verileceği gibi, primlerinin geri ödeneceği gibi teşvikler ortaya konulunca ᶜẖẖ.ṭṭṭ Türk ger i dönme seçeneğini tercih etmişlerdir[ẖḌᶜ].

Çaycuma ilçesinden Almanya'ya yoğun bir şekilde göç eden işçiler, belirli bir süre Almanya'da çalıştıktan sonra, Alman'ya da çıkan geri dönüş teşvik yasasının ekonomik getirilerinden faydalanmak için bir kısmı ilçeye geri dönmüştür. Zaten bu döneme kadar Almanya'da oturma hakkı elde etmiş nüfus daha önce Zonguldak kömür madeninde çalıştığı dönemler dışındaki süreleri de ödeyerek Türkiye'den de emekli olma hakkı da kazanması geri dönüşleri hızlandırmıştır.

İlçeye Almanya'dan tersine göçlerin önemi büyüktür. Almanya'da ekonomik olarak güçlenen işçi halk, ilçeye geri döndüğünde yatırımlarını daha çok imara ayırmış belirli bir kısmı da atölye tipi sanayi tesisleri ile ticaret amaçlı işyerleri kurup ilçenin imarında ve ekonomik hayatında çok önemli rol oynamışlardır. Bunun yanında ailelerin de yurt dışında iyi eğitim almaları, kendilerini her anlamda yetiştirmeleri sonucunda yöreye geri dönmeleri sonucu ilçeye "nitelikli bir göç" olmuştur.

İlçenin geleceği için çok büyük önem taşıyan "Filyos Vadi Projesi" çevresel etkileri de dikkate alınarak yapımı başlama aşamasında, proje de çalışmak üzere gelecek işçiler başta olmak üzere, projenin tamamlanması durumunda yörede kurulacak sanayi tesisleri ile Çaycuma'nın tekrar yüksek miktarda göç alacağı düşünülebilir.

[ẖḌᶜ] Şenol Yaprak, "Uluslararası Emek Göçü Bağlamında Almanya'ya Türk İşçigücü Göçü ve Sosyo-Ekonomik Etkileri", *İnternational Conference on Eurasian Economies* ᶜṭ ẖñ.

2.1.6. Nüfusun Dağılışı ve Yoğunluğu

Nüfusun yeryüzünde dağılışı üzerinde doğal ve beşeri faktörler belirleyici olmuştur. İnsanın doğal çevreye uyum sağlama yetenekleri beşeri yollardan etkilerken, doğal çevrenin verimi ve yerleşmeye uygunluğu da doğal faktörler olarak dağılış ve yoğunluğa etki eder[ḫḌñ]. Nüfusun mekansal dağılımında etkili olan bu faktörler neticesinde yeryüzünde sık nüfuslu toplanma alanlarından, hiç kimsenin yaşamadığı nüfus boşluklarının oluştuğu alanlara kadar çok farklı nüfus dağılımı ortaya çıkmaktadır[ḫḌī].

Gerçekten de iklim, yeryüzü şekilleri, bitki örtüsü, sosyal ve ekonomik koşullara bağlı olarak yeryüzünde nüfusun dağılışı dengesizdir. Bazı yerlerde yoğun, bazı yerlerde orta yoğunlukta, bazılarında ise tenha bir dağılış görülür.

Nüfusun dağılışı ve yoğunluğunun yer yüzündeki herhangi bir yerleşme hakkında bazı bilgileri öğrenmemize yardımcı olması nedeniyle araştırma sahasının nüfusunun dağılışı ve yoğunlukları bu kısımda incelenerek bazı tespitlerde bulunulmaya çalışılmıştır.

Dünyada ve ülkemizde olduğu gibi Çaycuma ilçesinde nüfus yeryüzüne eşit bir şekilde dağılmamıştır. Doğal çevre faktörleri yanında beşeri faktörler de nüfusun dağılışında etkili olmuştur. İlçede nüfusun dağılışında doğal çevre faktörlerinden yeryüzü şekilleri ve yükselti belirleyici olmuştur. Engebenin fazla olduğu yerler ile Filyos vadi tabanına göre yüksek sahalar nüfusun tenha olduğu yerleri oluşturur. Ormanlık alanlar, heyelanların sık görüldüğü yamaçlar ile bataklık alanlar nüfusun dağılışını sınırlayan faktörlerden bazılarıdır.

Nüfusun dağılışında bazı yeryüzü şekillerinin olumsuzlukları yanında nüfusu çeken mekanlar da vardır. Nitekim alüval ovalar, depresyon sahaları, vadi boyları nüfusu kendisine çeken başlıca nüfus yoğunluk bölgeleridir[ḫḌū]. Çevresindeki dağlık

---

[ḫḌñ] Erol Tümertekin, Nazmiye ÖzgüÇ, *Beşeri Coğrafya (İnsan. Kültür. Mekan)*, Çantay Kitabevi, İstanbul ᶜṭṭī, s.ᶜḫᵛ.

[ḫḌī] Mustafa Yakar,"Türkiye'de Nüfusun Mekansal Dağılımının Eşitsizlik Endeksleriyle Analizi" e-*Journal of New World Sciences Academy (NWSA) Nature Sciences*, Volume: ū, Number: ᶜ, Article Number: īAṭ ṭᶜḫ, ᶜṭḫṭ, s. ṣū.

[ḫḌū] Hayati Doğanay, *Beşeri Coğrafya*, ᶜḫñ.

alanlara nazaran daha elverişli iklim şartlarına sahip olan vadiler, sunmuş oldukları doğal ulaşım kolaylığı nedeniylede nüfusun bu alanlarda toplanmasını sağlamıştır[ḫDṣ].

Çaycuma ilçesinde Filyos Vadisi ve yakın çevresi nüfusun yoğunlaştığı yerlerin başında gelir. Nitekim araştırma sahasında yaklaşık ñţ km kadar uzunluġa sahip olan kaplayan vadinin doğu batı kenarları ile taşkın ovası görünümündeki düzlükler kırsal ve kasaba yerleşmeleri ile Çaycuma şehrinin kurulduğu önemli nüfuslanma sahalarını oluşturmuştur.

Araştırma sahasında nüfusun az eğimli alanlarda toplanmasında bu kesimlerin verimli tarım sahaları ve ulaşım olanaklarına imkan vermesinin yanında, yörenin morfolojisinden kaynaklanan zorunluluklar da etkili olmuştur.

Sınırları belli bir alanda yaşayan toplam nüfusun, o alanın toplam yüzölçümüne bölünmesiyle aritmetik nüfus yoğunluğu elde edilir. Genelde km²ye, daha küçük alanlı yerlerde ise hektara isabet eden insan sayısı olarak da ifade edilir (kişi/km² veya kişi/ha). Nüfus yoğunluğu kavramı, bir alanda eğer nüfus araziye eşit olarak dağılsaydı, bir kilometre karelik alanda, kaç kişinin yaşayabileceğini gösterebilirdi[ḫDᵛ].

Aritmetik nüfus yoğunluğu hesaplamasında bir yerleşmenin sahip olduğu bütün alan hesaplamaya katıldığı için oluşturulan yoğunluk haritalarında heryerde nüfus yaşıyormuş gibi gösterilir. Oysaki yükselti, eğim, bataklıklar, göller, akarsular, heyelan sahaları gibi arazinin yanında, sahanın başka amaçlarla kullanılan kesimleri bir yerdeki nüfusun eşit dağılımını engellemektedir. Bu nedenle, nüfus yerleşmeye elverişli arazilerde toplanmıştır.

ᶜţḫñ ADNKS verilerine göre Çaycuma ilçesinin nüfusu)ᶜ .ş)ţ'dı r. İlçe alanı ī)Ḍ kmᶜ olup nüfus bu alanının bazı kesimlerinde yoğunlaşmıştır. Yükseltinin az olduğu vadi tabanları ile kıyı kesimi nüfusun yoğun olduğu alanlar iken īţţ m'den yüksek yerler, kuru tarımın yapıldığı alanlar, ulaşımın kısıtlı olduğu yerler ile engebenin arttığı sahalar seyrek nüfuslu yerlerdir.

Nüfusun dağılışı üzerinde doğal faktörler kadar beşeri faktörler de etkili olmuştur. Filyos Vadisi'ne kurulmuş şehir ve kasaba yerleşmelerine yakın olmak, şehrin ve kasabaların hizmetleri ile ulaşım imkanlarından faydalanmak isteyen nüfus

---

[ḫDṣ] Saliha Koday, Kübra Erhan, " Çoruh Vadisinde Nüfusun Dağılışı", *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı :ḫī (ᶜ), Erzurum ᶜ ţḫţ, s. ş.
[ḫDᵛ] Ertuġrul Murat Özgür, *Nüfus Coğrafyası Ders Notları*, Ankara Üniversitesi Dil Ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, Ankara ᶜţḫḫ, S. Ḍᵛ.

daha çok bu yerleşim yerlerinin yakınında yoğunlaşmıştır. Bunun yanında Çaycuma'da tarımda sulama imkanın daha çok olduğu Filyos Vadi Tabanı'nda, nüfusun önemli bir bölümü yoğunlaşmıştır.

Şehir hayatının sağladığı sosyal ve ekonomik olanaklar son yıllarda nüfusu kendisine çekmiş, yörede son zamanlarda şehir ve kasabalara doğru bir göç hareketi neticesinde bu kesimler nüfuslanmaya başlamıştır. ẖ)īū -ᶜṯẖñ yılları arası nüfusun dağılışını gösteren haritalar ile nüfus yoğunluğu tablosu incelendiğinde kırsal alanda yoğunluk azalırken, Çaycuma şehrinde ve kasabalarda yoğunluğun arttığı görülür (Harita ᶜ.ī., Harita ᶜ.ū, Harita ᶜ.ş, Harita ᶜ.ᵛ).

ʿṭī

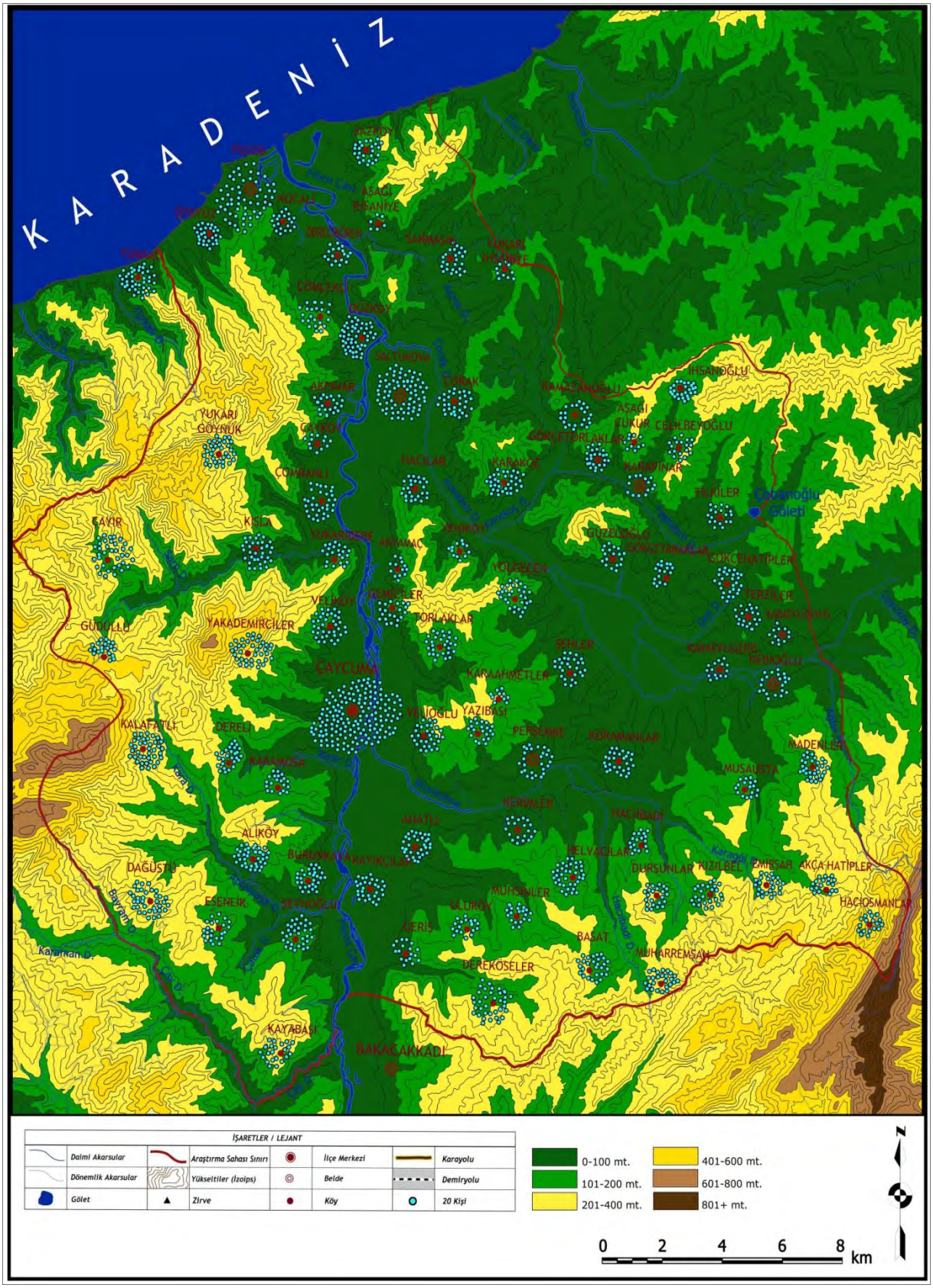

Harita 2. 4. ḫ)īū Nūf us Sayımına Göre Araştırma Sahasında Nüfusun Dağılışı.

ᶜṭū

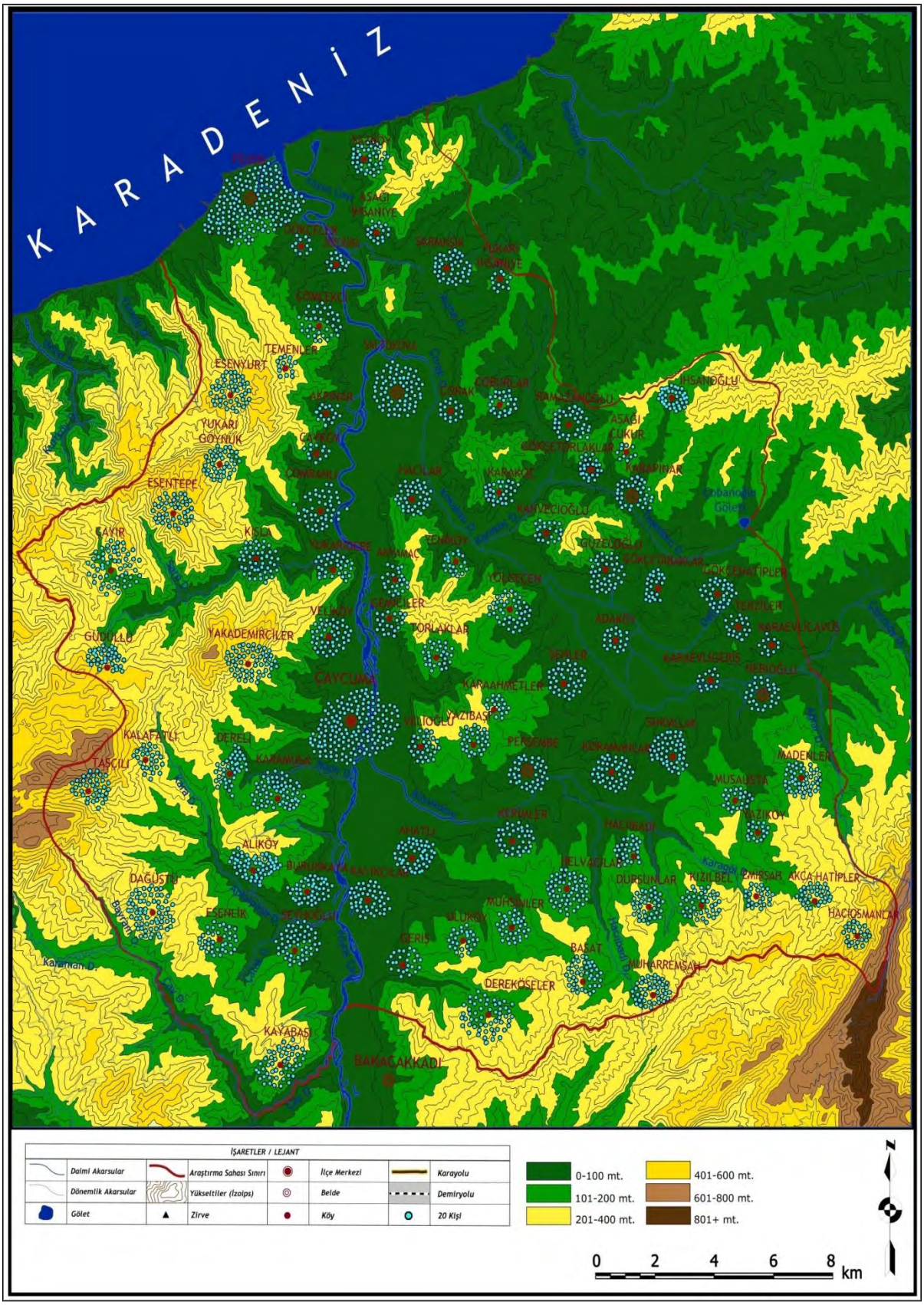

Harita 2. 5. ḫ)ṣū Nüf us Sayımına Göre Araştırma Sahasında Nüfusun Dağılış

ʿṭṣ

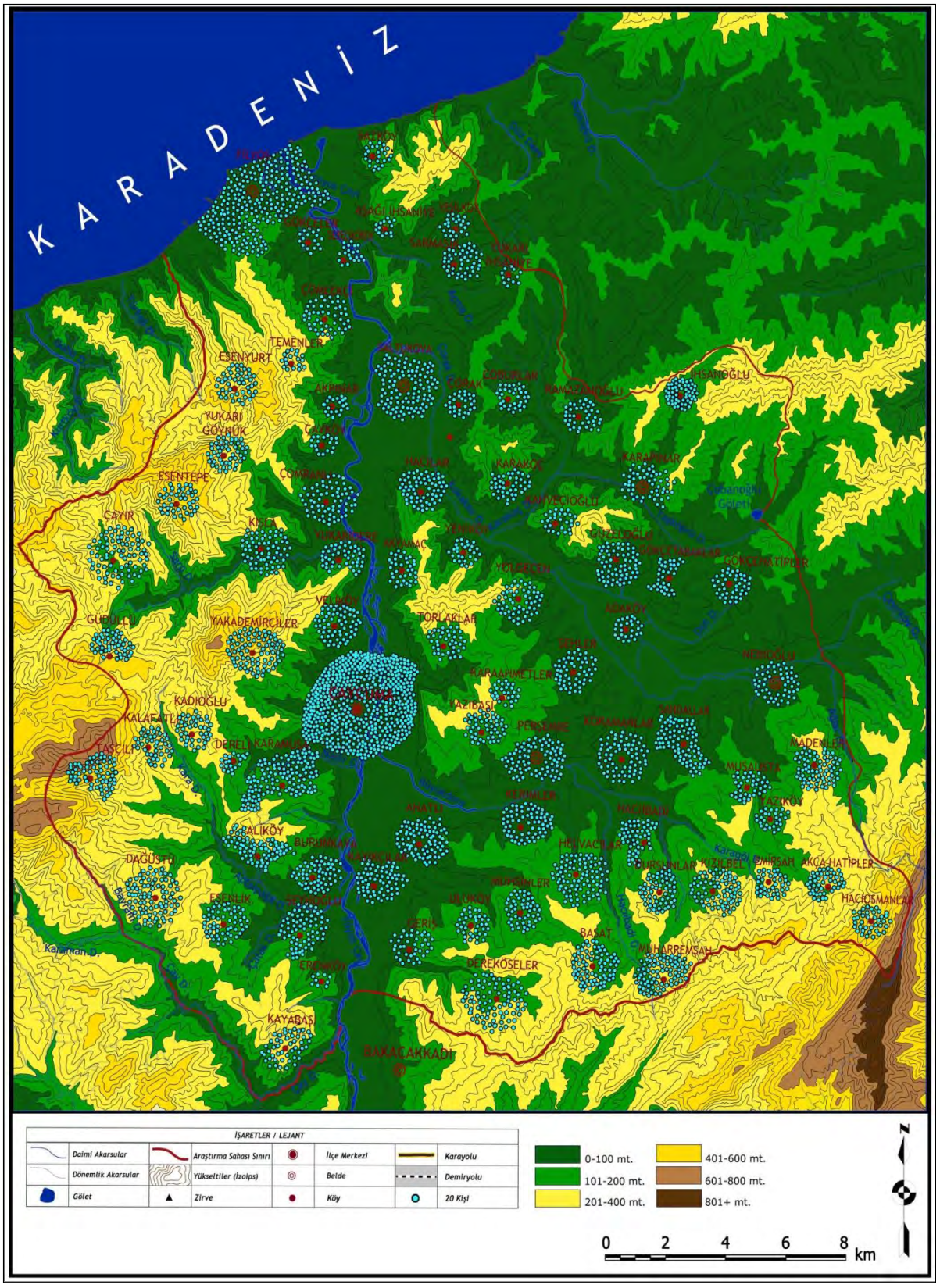

Harita 2. 6. ḫ)Dū Nüfus Sayımına Göre Araştırma Sahasında Nüfusun Dağılışı

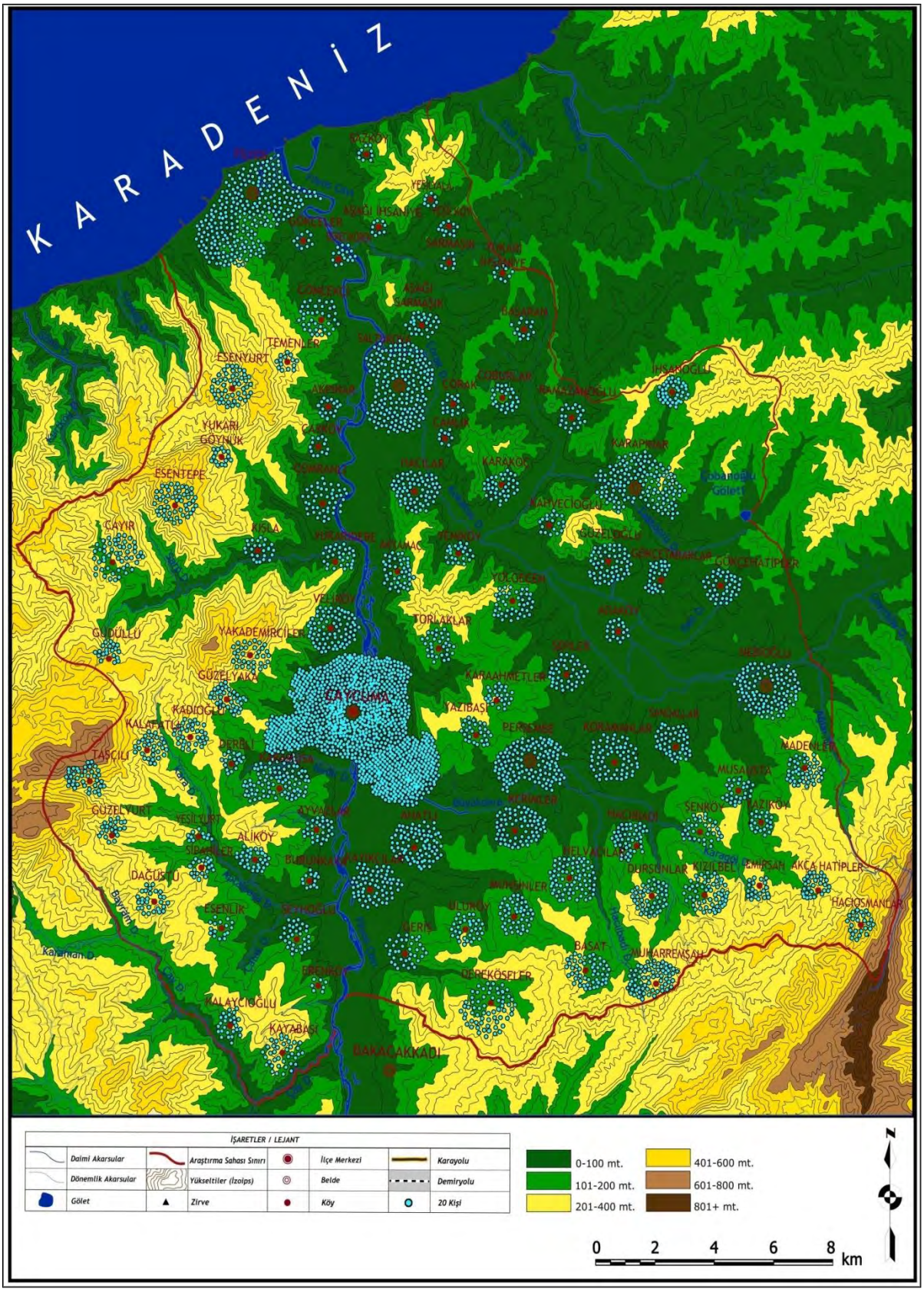

Harita 2. 7. ʿṯḫñ Nüf us Sayımına Göre Araştırma Sahasında Nüfusun Dağılışı

Bir ülkenin nüfusu demografik, ekonomik ve siyasal süreçler sonucunda o ülke mekanı üzerinde sürekli olarak yeniden dağılmaktadır[ḫḌḌ]. Son zamanlarda gelişen teknolji sayesinde kırsal kesimlere götürülebilen hizmetler yanında ulaşım ve sağlık gibi hizmetlerin de iyileşme olmasına rağmen nüfus daha çok ekonomik çekiciliği nedeniyle fiziki koşulları çokda dikkate almayarak kendisine iş ve diğer hizmetleri bir arada sunan şehirlere doğru yönelmiştir.

Çaycuma'da ʿṭḫñ yılı sonu itibariyle aritmetik nüfus yoğunluğu ḫḌṣ dır. Bir başka ifadeyle ilçede km ʿ ye ḫḌṣ kişi düşmektedir. Bu yoğunluk aynı yıl ülkemizde ḫṭṭ iken Zonguldak'ta ḫḌī'tür[ḫḌ)]. ʿṭḫñ yılında ilçe nüfusunda Zonguldak ve Türkiye ortalaması üzerinde bir yoğunluk görülmektedir. Zonguldak'ın diğer ilçelerinde de nüfus yoğunluğunun Türkiye ortalamasının üzerinde olmasında, ülkemiz genelinde olduğu gibi kıyı bölgelerinin iç bölgelere göre daha çok nüfus çekmesi yanında, sahanın yeryüzü şekillerinden kaynaklanan idari birimlerin küçük yüz ölçümüne sahip olmasının da etkisinden söz edilebilir.

Çaycuma ilçesinde ise nüfus yoğunluğu Zonguldak ili ortalamasının üzerinde olmasında, yörenin başta sanayi yatırımları gibi iş olanaklarına sahip olması yanında Çaycuma civarında Filyos Çayı Vadisi'nde yer yer görülen taşkın yatağı ovalarının yerleşmeye ve tarıma uygun olması yanında, sahadaki organize sanayi bölgesi olmak üzere diğer iş olanakları nedeniyle nüfuslanması ve idari anlamda yüz ölçümünün de küçük olması gibi faktörlerin etkili olduğu söylenebilir.

Çaycuma ilçesisinin aritmetik nüfus yoğunluğunun tarihsel gelişimine baktığımızda yoğunluğun ḫ))ṭ yılına kadar sürekli arttığı görülür. ḫ)īū yılında km ʿ ye Ḍñ kişi düşerken bu yılda ülkemizde nüfus yoğunluğu km ʿ ye ʿī kişiydi. Çaycuma'da ḫ)ᵛū yılında yoğunluk ḫ)īū yılına göre iki kat artarak ḫṣʿ kişi olmuştur. Yüzölçümü bu tarihler arasında değişmediği halde ḫ)ᵛū yılına kadar nüfusu dolayısıyla da nüfus yoğunluğu artmasında yörenin göç almasından kaynakladığı söylenebilir. Bununla beraber ḫ)ᵛū yılında ise Çaycuma'da diğer sanayi yatırımları sonucu ilçeye olan göçlerin de etkili olduğu söylenebir. İlçede ḫ)īū -ḫ))ṭ arasında araitmetik nüfus

---

[ḫḌḌ] İlhan Tekeli, "Türkiye'de Nüfusun Mekânsal Dağılımında Yaşanan Gelişmeler: (ḫ)ñū -ʿṭ ṭṭ)", *ODTÜ Mimarlık Fakültesi Dergisi*, Ankara ʿṭṭū, s. Ḍū-ḫṭʿ.

[ḫḌ)] http://zz z. tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?idṬḫū)ᵛī , Erişim Tarihi :ᶜᵛ. ṭṣ.ʿṭ ḫī.

yoğunluğu sürekli artarken ḫ))ṭ yılından itibaren günümüze kadar bu yoğunluğun azaldığı görülmektedir (Tablo ᶜ.ḫ), Şekil ᶜ.Ḍ).

İlçe'nin ḫ)) ṭ yılı ve daha sonrasında idari sınırlarında bir değişiklik olmadığı halde aritmetik nüfus yoğunluğunun düşmesi, ilçe dışına olan göçler neticesinde nüfusunun azalması ile açıklanabilir.

Tablo 2. 18. Çaycuma İlçesinde Sayım Yıllarına Göre Aritmetik Nüfus Yoğunluğu (ḫ)īū -ᶜṭḫñ) .

Yıl	Nüfus	Aritmetik Nüf. Yoğ.*	Yıl	Nüfus	Aritmetik Nüf. Yoğ.
ḫ)īū	ī̈ḫūᶜū	Ḍñ	ḫ)ᵛū	Ḍṭᵛᶜ)	ḫṣᶜ
ḫ)ūṭ	ī̈ṣᶜ)ḫ	)ñ	ḫ)Ḍṭ	Ḍ)ṣᵛṭ	ḫḌṭ
ḫ)ūū	ūṭᵛüṣ	ḫṭᶜ	ḫ)Ḍū	ḫṭ̈ṭᶜḌḌ	ᶜṭḫ
ḫ)ṣṭ	ūᵛḌṣḫ	ḫḫṣ	ḫ))ṭ	ḫṭüüḌṣ	ᶜḫᶜ
ḫ)ṣū	ṣñᵛḌṣ	ḫᶜḌ	ᶜṭṭṭ	ḫṭ̈ṭṣḌū	ᶜṭᶜ
ḫ)ᵛṭ	ᵛᶜṭṣū	ḫīū	ᶜṭḫñ	)ᶜṣ)ṭ	ḫḌṣ

Kaynak: TÜİK Verilerinden Yararlanılarak Hesaplanmıştır.

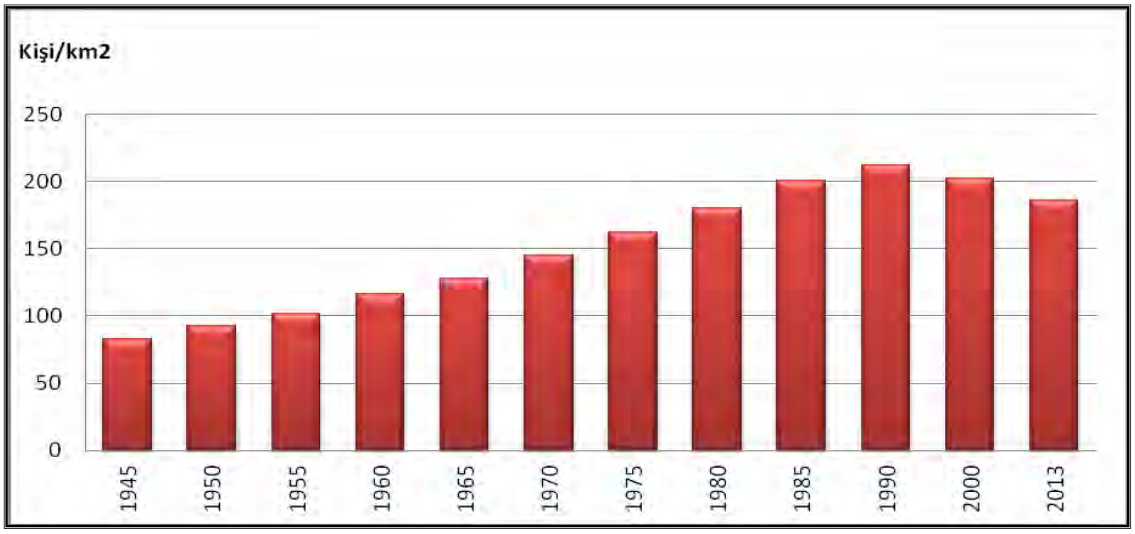

Şekil 2. 8. Araştırma Sahasında Sayım Yıllarına Göre Aritmetik Nüfus Yoğunluğu.

İnceleme sahasında nüfus; Çaycuma şehrinden sonra kıyı kesiminde yer alan Filyos kasabası, sonrasında ise Saltukova, Perşembe ve Nebioğlu civarındaki düz ve düze yakın tarım sahaları çevresinde toplanmıştır. Zonguldak şehrine karayolu ve demiryolu ile bağlanan Filyos Kasabası, Ateş Tuğla Fabrikaları ve kıyının çekiciliği nedeniyle de nüfus yoğunluğu olan yerlerdendir. Yine Saltukova yakın çevresi,

* Araştırma sahasının alanı ī)Ḍ kmᶜ olarak kabul edilmiştir.

demiryolu, karayolu, havayolu gibi ulaşım imkanlarının yanı sıra Çaycuma ilçesine yakınlığı ve verimli tarım alanlarına sahip olması bakımından nüfusun yoğunlaştığı yerlerdendir.

Verimli tarım alanlarının yer aldığı Büyükdere ve Filyos Çayı vadi tabanında çekilen sular ile sulamalı tarımın yapılabildiği alüvyal sahalar, yörenin önemli tarım ve hayvancılık sahası olan Nebioğlu kasabası ve yakın kesimleri yoğun nüfuslu kesimlerdir.

Araştırma sahasında kırsal yerleşmelerin nüfus yoğunluğunu; yerleşmenin alanı ile kurulduğu yerin başta yeryüzü şekilleri, bitki örtüsü ile şehir ve kasabalara yakınlığı, ulaşım yollarına göre konumu gibi faktörlerin etkisiyle nüfuslanmaları belirlemiştir.

Çaycuma'da köy yerleşim birimlerinin nüfus yoğunlukları çok yüksektir. Bir çoğunun aritmetik nüfus yoğunluğu Zonguldak il geneline (ḫḌī) ve Çaycuma ilçe geneline (ḫḌṣ) göre oldukça yüksektir. Yeşilyurt (ñ)ī), Ahatlı (ᶜ)ī), Dereli (ᶜī)), Güzeloğlu (ᶜīḌ), Kayıkçılar (ᶜīñ), Kerimler (ᶜīñ), Sipahiler (ᶜīñ), Akyamaç (ᶜᶜṭ) ve Ayvazlar (ᶜṭṣ) nüfus yoğunluğunun en yüksek olduğu köyler iken, Aşağı İhsaniye (ᶜū), EsenTepe (ñḫ) ile Güdüllü (ñᶜ) yoğunluğun düşük olduğu köylerdir (Tablo ᶜ.ᶜṭ) .

Çaycuma'nın köylerinin çoğunda nüfus yoğunluğunun fazla olmasının sebebi yerleşmelerin yüzölçümlerinin küçük olmasından ileri gelir. Nitekim Yeşilyurt (ṭ.īḌ ᵛ km ᶜ) ve Dereli (ḫ.ᶜᵛñ km ᶜ) gibi köylerin nüfusları az olmasına rağmen aritmetik nüfus yoğunluğunun çok fazla olmasın da köyünlerin yüz ölçümünün küçük olması etkili olmuştur. Ahatlı ve Kayıkçılar gibi köyler yeryüzü şekillerinin uygun olması, verimli alüvyal topraklar üzerinde kurulmasına bağlı olarak tarım ve hayvancılığın gelişmesi, Bartın-Zonguldak-Ankara karayolu yakınında yer alması nedeniyle ulaşım imkanlarının olumlu olması gibi avantajlarla nüfusları ve nüfus yoğunlukları fazladır. EsenTepe ve Güdüllü köyleri ise hem yüz ölçümlerinin diğer köylere göre büyük olması (Güdüllü ḫḫ.ḫṭḫ km ᶜ , EsenTepe ū.ḫṭī km ᶜ) hem de şehir merkezine en uzak ve yüksek kesimlerde kurulmaları nedeniyle fazla nüfuslanamadığı için araitmetik nüfus yoğunlukları ilçe genel ortlamasına göre düşük kalmıştır (Harita ᶜ .Ḍ Tablo ᶜ.ᶜṭ).

ʿḫḫ

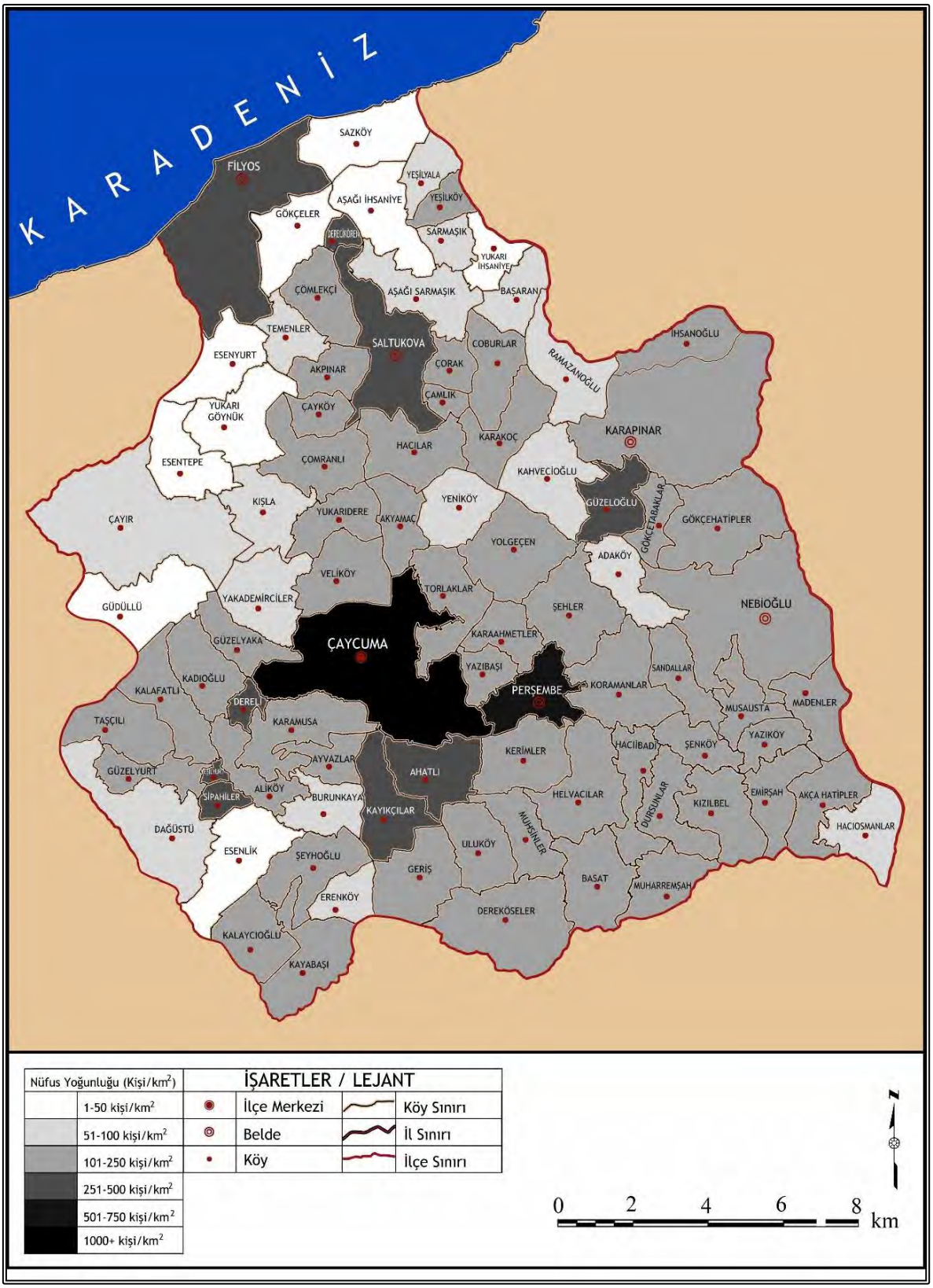

Harita 2. 8. Araştırma Sahasında Aritmetik Nüfus Yoğunluğu.

Tablo 2. 19. Araştırma Sahasında Yerleşim Birimlerinin Aritmetik Nüfus Yoğunlukları.

Yerleşim Birimi	Nüfusu	Alanı (km^2)	Aritmetik Nüfus Yoğ. (kişi/km^2)	Yerleşim Birimi	Nüfusu	Alanı (km^2)	Aritmetik Nüfus Yoğ. (kişi/km^2)
Çaycuma M	ᶜṣ.ṭñᶜ	ᶜᵛ,ᶜṭ ḫ	)ūᵛ	Esenyurt	)ṣ	ū,ḫṣḫ	ḫḌ
Filyos	ū.ḫñᵛ	ḫi̇ ,)ṭ ḫ	ñi̇i̇	Gökçeler	ḫ)ñ	ū,ḫḌḌ	ñᵛ
Nebioğlu	ᶜ.ūṣᵛ	ḫᶜ,)ḫ)	ḫ)Ḍ	Temenler	ᶜṣᵛ	ñ,ᶜū	Ḍᶜ
Perşembe	ᶜ.ᶜñ ṣ	ū,ṭ) ᶜ	ĩñ)	Yukarıgöynük	ᶜḌñ	ṣ,ᵛi̇ ṣ	i̇ḫ
Karapınar	ᶜ.üüü	ḫñ,üṣ ū	ḫḌḌ	Adaköy	ñüṭ	i̇ ,ñᵛ ḫ	Ḍṭ
Saltukova	ñ.)ᶜ ṭ	Ḍ.ūüḌ	i̇üḌ	Akçahatipler	ūṭᵛ	ñ,Ḍᵛṣ	ḫñṭ
Ahatlı	ḫ.ṣñḌ	ū,ūᵛ ḫ	ᶜ)i̇	Basat	)ᵛᵛ	ū,ᵛṣ ñ	ḫṣ)
Akyamaç	Ḍñᶜ	ñ,ᵛᵛ ū	ᶜᶜṭ	Dursunlar	)ḫᵛ	i̇ ,ṣū)	ḫ)ṣ
Aliköy	ū)ṭ	ñ,ṣḌḫ	ḫṣṭ	Emirşah	ūᶜṣ	ñ,)ᵛ)	ḫñᶜ
Ayvazlar	ūṣ)	ᶜ,ᵛū i̇	ᶜṭṣ	Hacıibadi	ḌḌḌ	i̇ ,ᶜᶜ ḫ	ᶜḫṭ
Burunkaya	ᶜᶜḫ	ñ,ᵛᵛ ᵛ	ūḌ	Hacıosmanlar	i̇Ḍi̇	ṣ,ḫṣḫ	ᵛḌ
Çayır	)Ḍi̇	ḫᵛ,ṣᶜ ṣ	üü	Helvacılar	ḫ.i̇ḫ ū	ᵛ,i̇ᵛ ṣ	ḫḌ)
Çomranlı	)ḫᵛ	ṣ,ᶜṭ)	ḫi̇ᵛ	Karaahmetler	i̇)i̇	ñ,ñṭ Ḍ	ḫi̇)
Daġüstü	i̇Ḍṣ	ṣ,ḫᵛᶜ	ᵛḌ	Kerimler	ḫ.i̇ᶜ ᵛ	ū,Ḍᵛḫ	ᶜi̇ñ
Dereköseler	ḫ.ᶜḫ)	Ḍ.i) ū	ḫi̇ñ	Kızılbel	ḫ.ṭṭ Ḍ	i̇ ,)ṣ ᵛ	ᶜṭᶜ
Dereli	ñḫḌ	ḫ,ᶜᵛ ñ	ᶜi)	Koramanlar	ḫ.ñḫi̇	ᵛ,ṣṣ)	ḫᵛḫ
Erenköy	ḫñḌ	ᶜ,ñᶜ	ū)	Madenler	Ḍüḫ	Ḍᶜ) ḫ	ḫṭᶜ
Esenlik	ñṭḌ	ṣ,)i̇ ᵛ	i̇i̇	Muharremşah	ḫ.ᶜᶜ ᶜ	ṣ,ᵛᵛ ū	ḫḌṭ
EsenTepe	ḫṣᶜ	ū,ḫṭ i̇	ñḫ	Musausta	ūṭḌ	ñ,ṣṭ Ḍ	ḫi̇ṭ
Geriş	ᵛi̇ü	ū,ṭḌ)	ḫi̇ṣ	Sandallar	)ᶜᵛ	i̇ ,ḫṣᶜ	ᶜᶜᶜ
Güdüllü	ñṣi̇	ḫḫ,ḫṭ ḫ	ñᶜ	Şehler	Ḍḫi̇	ᵛ,ṭñ	ḫḫū
Güzelyaka	ṣṣḫ	ñ,i̇ḫ ū	ḫ)ñ	Şenköy	ṣḫ)	ñ,ḫññ	ḫ)ᵛ
Güzelyurt	ñüᵛ	ñ,ñṭ ḫ	ḫṭḌ	Yazıbaşı	ūᵛᶜ	ᶜ,i̇ᶜ	ᶜñṣ
Kadıoğlu	ṣñü	i̇ ,)ḫ i̇	ḫᶜ)	Yazıköy	ñ)ᶜ	ᶜ,ūḫᵛ	ḫüü
Kalafatlı	üñᶜ	ū,Ḍṣᶜ	)ṭ	Aşağıihsaniye	ḫᵛū	ṣ,Ḍñṣ	ᶜū
Kalaycıoğlu	ūṭṭ	i̇ ,ᶜ) i̇	ḫḫṣ	Aşağısarmaşık	üñḌ	ṣ,ñᶜ ñ	Ḍū
Karamusa	ḫ.ḫᵛ ū	ṣ,ṣñḫ	ḫᵛᵛ	Başaran	ᶜṣū	ñ,Ḍṣ	ṣḌ
Kayabaşı	ᵛṭṣ	ū,ñᵛ ñ	ḫñḫ	Coburlar	ūi̇ū	i̇ ,Ḍ)ū	ḫḫḫ
Kayıkçılar	ḫ.ñüḌ	ū,ūᵛ ū	ᶜiñ	Çamlık	ḫᵛṭ	ḫ,ñḫū	ḫᶜ)
Kışla	i̇ṣṣ	ū,üñᵛ	Ḍi̇	Çorak	ñṭḌ	ᶜ,i̇ü ṣ	ḫᶜū
Muhsinler	)ṭṭ	i̇ ,ḫḌi̇	ᶜḫū	Gökçetabaklar	ūᶜi̇	ᶜ,)ū Ḍ	ḫᵛᵛ
Sipahiler	ñᵛū	ḫ,üi̇ᶜ	ᶜiñ	Güzeloğlu	ḫ.ḫññ	i̇ ,üṣᶜ	ᶜiḌ
Şeyhoğlu	ṣᶜñ	ū,üi̇ ḫ	ḫḫᶜ	Hacılar	ḫ.ñᶜ ḫ	ṣ,ṣᵛ Ḍ	ḫ)ᵛ
Taşçılı	ᵛñḫ	ᵛ,ñᵛ ñ	))	İhsanoğlu	Ḍñi̇	ṣ,)ḫ ñ	ḫᶜṭ
Torlaklar	ṣᶜū	ū,ᵛḌᶜ	ḫṭḌ	Kahvecioğlu	ñüḌ	ṣ,Ḍi̇ḫ	ūᶜ
Uluköy	ṣñᶜ	i̇ ,ᵛ) ñ	ḫñḫ	Karakoç	ᵛñṭ	ū,ᶜṣ Ḍ	ḫñḌ
Veliköy	ūḌṣ	ū,ᵛḌ)	ḫṭḫ	Ramazanoğlu	i̇ñḌ	ū,ṣñᶜ	ᵛᵛ
Yakademirciler	i̇ṣṣ	ṣ,ṭi̇)	ᵛᵛ	Sarmaşık	ḫñḌ	ᶜ,ūi̇ Ḍ	ūi̇
Yeşilyurt	ḫ)ᶜ	ṭ ,i̇Ḍᵛ	ñ)i̇	Sazköy	ḫṣ)	ṣ,ū) Ḍ	ᶜū
Yolgeçen	Ḍḫṭ	ᵛ,ūṣṣ	ḫṭᵛ	Serdaroğlu	ṣṭñ	ᵛ,ᵛṣ ḫ	ᵛᵛ
Yukarıdere	ūḌṭ	i̇ ,ḌüḌ	ḫḫ)	Yeniköy	i̇ḫᶜ	i̇ ,)i̇	Ḍñ
Akpınar	ñṭū	ñ,ᶜᶜ ṣ	)i̇	Yeşilköy	ᶜḫū	ᶜ,ᶜñ	)ṣ
Çayköy	ᶜi̇i̇	ᶜ,ūᶜ	)ṣ	Yeşilyayla	ḫūñ	ᶜ,ᶜñ	ṣḌ
Çömlekçi	ᵛᶜḌ	i̇ ,ṣṣ ñ	ḫūṣ	Yukarıihsaniye	ḫᵛᵛ	i̇ ,ḫṣ	i̇ᶜ
Derecikören	ñṭḌ	ṭ ,)ḌḌ	ñḫḫ	**Toplam/İlçe Ort.**	**92.690**	**498.00**	**186**

Kaynak: Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (ᶜṭḫñ) , Çaycuma İlçe Kadastro Müdürlüğü ve NetCad ū.ṭ Program larından Yararlanarak Hazırlanmıştır (ᶜṭḫñ) .

Türkiye genelinde nüfus doġal ve beşeri etmenler nedeniyle yeryüzüne çok eşitsiz dağılmıştır. Doğal çevre özelliklerinden özellikle de yeryüzü şekilleri ve yükselti ile nüfus dağılışı düzeni arasında, sıkı bir paralellik vardır[ḫ)ṭ] .

Sahadaki kır nüfusunun dağılışında etkili olan doğal faktörler arasında büyük öneme sahip olanı yükseltidir. Yükselti, kır nüfusunun temel faaliyetlerinde doğrudan etkili olan iklim, toprak ve bitki örtüsü gibi faktörlere etki ederek, nüfusun dağılışında önemli bir rol oynar. Hemen hemen tüm orta iklim bölgelerinde alçak kesimler daha nüfuslu olmasına karşın, yüksek kesimlerde nüfusun azalması, yükseltinin nüfus üzerindeki etkisinin en açık örneğidir. Bu kural Türkiye için de geçerli olmuş ve nüfus büyük oranda alçak düzlüklerde yer alırken, yüksek kesimler daha sade bir görünüm ortaya koymuşlardır[ḫ)ḫ] .

Çaycuma İlçesinde ḫṭṭ m'ye kadar olan yükselti basamağında yerleşmeler yoğunlaştığından nüfus daha çok bu aralıkta toplanmıştır. Filyos Çayı Vadi Tabanı ile alçak sırt ve yamaçlar, ulaşım imkanlarının uygun olduġu alanlar, sanayi ve tarım sahaları ile su kaynaklarının bol olduġu alçak kesimler nüfusun daha çok toplandığı yerlerdir.

İlçede; Çaycuma Şehri (ʿṣ m) ile Filyos (ḫṭ m), Saltukova (ʿṭ m), Perşembe (ūḫ m), Nebioğlu (ˇū m) ve Karapınar (ī) m) kasabaları ṭ -ḫṭṭ m yükselti basamağında kurulmuştur. İlçe nüfusunun büyük çoğunluğunu oluşturan bu yerleşmelerin yanı sıra; Ahatlı (ʿ) m), Kayıkçılar (ñḫ m), Güzeloğlu (ūʿ m), Hacılar (ūḌm) köyleri ṭ -ḫṭṭ m, Kerimler (ḫḫʿ m) Karmusa (ḫñḫ m,), Helvacılar (ḫḌˇ m) gibi yüksek nüfuslu köyler ḫṭḫ -ʿṭṭ m yükselti aralığında bulunur. Diğer yandan yükselti nedeniyle Çaycuma ilçesinin en seyrek nüfuslandığı arazilere karşılık gelen kesimlerde kurulmuş nüfusları da oldukça az olan Güdüllü (ĭṭḌ m) ve Esenyurt (ĭḫū m) köyleri ĭṭṭ m' nin üzerinde yer almaktadırlar (Tablo ʿ.ʿṭ, Tablo ʿ.ʿḫ).

[ḫ)ṭ] Hayati Doğanay, *Türkiye Beşeri Coğrafyası Genişletilmiş ve Güncelleştirilmiş 4. Baskı*, Pegem Akademi, Ankara ʿṭḫī, s.ʿñˇ.

[ḫ)ḫ] Ümit Sergün, "Türkiye'de Kır Nüfusunun Yükselti Kademelerine Göre Dağlışı", *İstanbul Üniversitesi Edebiyet Fakültesi Coğrafya Bölümü Coğrafya Dergisi,* Sayı: ī, İstanbul ḫ)) ñ-ḫ))ṣ, s.ˇ .

Tablo 2. 20. Araştırma Sahasındaki Nüfusun Yükselti Basamaklarına Göre Ayırımı.

Köyün ismi	Yükseklik (m)	Köyün İsmi	Yükseklik (m)	Köyün ismi	Yükseklik (m)
0-100 Grubu		Yolgeçen	ᵛᵛ	Karaahmetler	ḫᵛī
Derecikören	ḫṭ	Sarmaşık	Ḍṭ	Sipahiler	ḫḌñ
Saltukova	ᶜṭ	Serdaroğlu	Ḍḫ	Helvacılar	ḫḌᵛ
Aşağısarmaşık	ḫᵛ	Yeşilyayla	Ḍḫ	Emirşah	ḫḌ)
Aşağıihsaniye	ᶜī	Ramazanoğlu	Ḍᶜ	Basat	ḫ)ᶜ
Çaycuma	ᶜṣ	Gökçetabaklar	Ḍū	Yukarıgöynük	ḫ)ṣ
Akpınar	ᶜᵛ	Başaran	ḌḌ	Kızılbel	ḫ)ᵛ
Ahatlı	ᶜ)	İhsanoğlu	ḌḌ	Yazıköy	ᶜṭṭ
Çayköy	ᶜ)	Coburlar	)ī	**201-300 Grubu**	
Filyos	ḫṭ	Veliköy	)ᵛ	Hacıİbadi	ᶜṭḫ
Kayıkçılar	ñḫ	Koramanlar	)Ḍ	Kayabaşı	ᶜḫñ
Çömlekçi	ñḌ	**101-200 Grubu**		Şeyhoğlu	ᶜḫñ
Çorak	ñ)	Yukarıİhsaniye	ḫṭñ	Muharremşah	ᶜᶜḌ
Temenler	ñ)	Dereli	ḫṭū	Güzelyurt	ᶜñ̃ñ̃
Adaköy	īṭ	Burunkaya	ḫṭṣ	Kalaycıoğlu	ᶜñ̃ñ̃
Gökçeler	īṭ	Musausta	ḫṭṣ	Madenler	ᶜīī
Yukarıdere	īṭ	Çayır	ḫṭᵛ	Yakademirciler	ᶜīū
Erenköy	īḫ	Kerimler	ḫḫᶜ	Güzelyaka	ᶜīᵛ
Karakoç	īᶜ	Uluköy	ḫᶜᵛ	Kalafatlı	ᶜūᶜ
Karapınar	ī)	Karamusa	ḫñ̃ḫ	Kadıoğlu	ᶜṣñ̃
Perşembe	ūḫ	Geriş	ḫñ̃ᵛ	Akçahatipler	ᶜᵛᶜ
Kahvecioğlu	ūḫ	Aliköy	ḫīṭ	Dereköseler	ᶜᵛᵛ
Güzeloğlu	ūᶜ	Sandallar	ḫīᶜ	**301-400 Gurubu**	
Çamlık	ūñ̃	Ayvazlar	ḫūᵛ	Taşçılı	ñ̃ṭᶜ
Şeyhler	ūñ̃	Muhsinler	ḫūᵛ	EsenTepe	ñ̃ḫᶜ
Yeniköy	ūū	Akyamaç	ḫūḌ	Dağüstü	ñ̃)ñ̃
Kışla	ūṣ	Dursunlar	ḫṣṭ	Hacıosmanlar	ñ̃)ī
Hacılar	ūḌ	Esenlik	ḫṣḫ	**401+**	
Yeşilköy	ṣḫ	Torlaklar	ḫṣᶜ	Güdüllü	īṭḌ
Çomranlı	ṣñ̃	Şenköy	ḫṣ)	Esenyurt	īḫū
Nebioğlu	ᵛū	Yazıbaşı	ḫᵛᶜ		
Sazköy	ᵛṣ	Yeşilyurt	ḫᵛñ̃		

Kaynak: ḫ/ḫṭṭ.ṭṭṭ ve ḫ/ᶜū.ṭṭṭ Ölç ekli Topoğrafya Haritalarının İlgili Paftaları ve Google Earth Sisteminden Faydalanılarak Hesaplanmıştır.

İnceleme sahasında ṭ -ḫṭṭ m yükselti basamağında īᶜ yerleşmeye ait ṣḫ.Ḍᵛᶜ kişi ile sahadaki nüfusun Żṣṣ.ᵛ' sini oluşturur. ᶜṭḫ -ñ̃ṭṭ m aralığında yer alan ᶜū yerleşme ḫḌ.ṣḫṣ kişi ile nüfusun Ż ᶜṭ.ḫ' ini, ñ̃ṭḫ -īṭṭ m aralığında yer alan ī yerleşim birimi ḫ.)ᶜḌ kişi ile nüfusun Żᶜ' sini, īṭ ṭ m ve daha yüksek kesimlerde ise sadece ᶜ yerleşme īṣṭ kişi ile ilçedeki nüfusun çok az bir oranını barındırmaktadır (Tablo ᶜ.ᶜḫ, Toblo ᶜ.ᶜᶜ, Şekil ᶜ.Ḍ).

Tablo 2. 21. Araştırma Sahasındaki Yerleşmelerin Yükselti Basamaklarına Göre Dağılımı.

Yükselti Basamağı (m)	Yerleşme Sayısı	%'si	Nüfusu	%'si	Ortalama Nüfus Büyüklüğü
ṭ -ḫṭṭ	ī^{ᶜ}	ī^{ᵛ,ᶜ}	ṣḫḌ^{ᶜ}	ṣṣ,^{ᵛ}	ḫī^{ᵛ}ñ
ḫṭḫ -^{ᶜ}ṭ ṭ	^{ᶜ}Ḍ	ñḫ,ū	ḫḌḫṣ	^{ᶜ}ṭ ,ḫ	ṣṣī
^{ᶜ}ṭḫ -ñṭ ṭ	ḫñ	ḫī ,ṣ	)^{ᵛ}Ḍṭ	ḫṭ ,^{ᵛ}	^{ᵛ}ū^{ᶜ}
ñṭḫ -ī ṭ ṭ	ī	ī ,ū	ḫḌṣñ	^{ᶜ}	īṣū
ī ṭ ḫ ñ	^{ᶜ}	^{ᶜ},^{ᶜ}	ī)ī	ṭ ,ū	^{ᶜ}ī^{ᵛ}
Toplam	**89**	**100.0**	**92.690**	**100.0**	**-**

Kaynak: ḫ/ḫṭṭ.ṭṭṭ ve ḫ/^{ᶜ}ū.ṭṭṭ Ölç ekli Topoġrafya Haritalarının İlgili Paftaları Ve Google Earth Sisteminden Faydalanılarak Hesaplanmıştır.

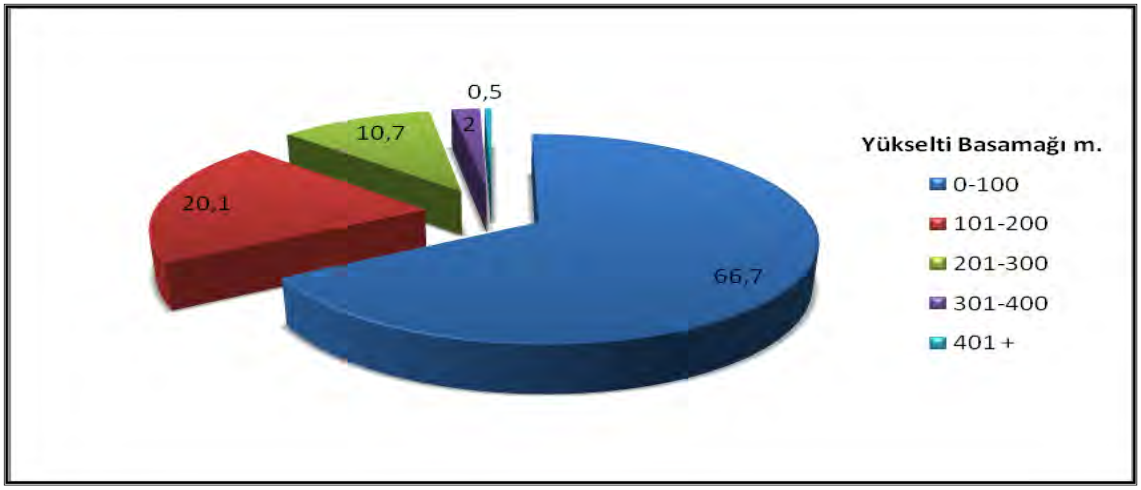

Şekil 2. 9. Araştırma Sahasında Yükselti Basamağına Göre Nüfusun Dağılımı (^{ᶜ}ṭḫñ).

Aritmetik nüfüs yoġunluġu yanında bir bölgede fizyolojik ve tarımsal yoġunluklarına göre de nüfus değerlendirilir. Fizyolojik nüfus yoġunluġu tarım alanları üzerindeki yükü, beslemek zorunda olduġu nüfus miktarını göstermesi açısından anlam taşımaktadır. Tarımsal nüfus yoġunluġu ise tarım ve hayvacılıkla uġraşan çiftçi nüfusun ekili dikili alanlara oranını ifade etmesi açısından önem arz etmektedir[ḫ)^{ᶜ}] . Bu bakımdan araştırma sahasının fizyolojik (km^{ᶜ}'ye īṣṭ kişi) nüfus yoġunluġu araştırma sahasının aritmetik nüfus yoġunluġundan (km^{ᶜ}'ye ḫḌṣ) fazladır. İlçede tarımsal (km^{ᶜ}'ye ḫḌūkişi) nüfus yoġunluġu ise aritmetik nüfus yoġunluklarından düşük olduġu görülür. Fizyolojik nüfus yoġunluġunun belirgin bir şekilde fazla olmasında, ilçede tarım dışı söktörlerde istihdam edilen nüfusun fazla olmasının etkili olduġu söylenebilir (Tablo ^{ᶜ}.^{ᶜ}ñ ve Harita ^{ᶜ}.^{ᵛ}).

[ḫ)^{ᶜ}] Tandoğan, *Demografik Temel Kavramlar ve Türkiye Nüfusu*, s. ṣṣ -ṣḌ.

Tablo 2. 22. Çaycuma İlçesindeki Yerleşim Birimlerinin Tarımsal Nüfus Yoğunlukları.

Yerleşim Birimi	Tarımsal Nüfus	Tarım Alanı (km²)	Tarımsal Nüfus Yoğ. (kişi/km²)	Yerleşim Birimi	Tarımsal Nüfus	Tarım Alanı (km²)	Tarımsal Nüfus Yoğ. (kişi/km²)
Çaycuma M	ñ˅ṭᶜ	ñ,ñḫᶜ	ḫḫḫ˅	Esenyurt	ū˅	ḫ,ūñ	ñ˅
Filyos	ī̄ū)	ñ,ñṭ̄ñ	ñṣ)	Gökçeler	ḫᶜī̄	ᶜ, ḫī̄ᶜ	ū˅
Nebioğlu	ṣḫ̲ñ	˅, ṭḫī̄	Ḍ˅	Temenler	ḫṣḫ	ḫ,ḫū˅	ḫñ)
Perşembe	ḫ)ñ	ñ,)Ḍᶜ	ūṭ	Yukarıgöynük	ḫ˅ū	ḫ,ū˅ḫ	ḫḫḫ
Karapınar	ᶜūñ	ū,ṭ̄iḌ	ūṭ	Adaköy	ᶜṭḌ	ᶜ, ṭḌ˅	))
Saltukova	ī̄ṭ˅	ṣ,)ᶜū	ūḌ	Akçahatipler	ñ̄ñᶜ	ᶜ, ḫūḫ	ḫūī̄
Ahatlı	)Ḍ)	ᶜ,)	ñī̄ḫ	Basat	ṣᶜṣ	ᶜ, ū	ᶜūṭ
Akyamaç	ī̄))	ḫ,Ḍḫñ	ᶜ˅ū	Dursunlar	ūṣ)	ᶜ, ṭ˅ū	ᶜ˅ī̄
Aliköy	ñṣḌ	ḫ,ḫDᶜ	ñḫḫ	Emirşah	ñ̄ᶜḫ	ḫ,˅ī̄ñ	ḫḌī̄
Ayvazlar	ñūḌ	ḫ,ñḌ	ᶜū)	Hacıibadi	ūñ̄ñ	ᶜ, ḫ	ᶜūñ
Burunkaya	ḫī̄ᶜ	ḫ,Ḍḫᶜ	˅Ḍ	Hacıosmanlar	ᶜḌ)	ᶜ, ṭ˅ū	ḫñ)
Çayır	ṣḫ̲ñ	ī̄, ūḌḌ	ḫñ̄ñ	Helvacılar	Ḍṣñ	ñ,ṣṭū	ᶜñ)
Çomranlı	ū˅ṭ	ᶜ,)ū	ḫ)ñ	Karaahmetler	ᶜ)ū	ḫ,˅ᶜ)	ḫ˅ṭ
Dağüstü	ñḫṭ	ᶜ, ḫū	ḫī̄ī̄	Kerimler	Ḍṭṣ	ī̄, ī̄ṣ˅	ḫḌṭ
Dereköseler	˅ū˅	ī̄, ñ	ḫ˅ṣ	Kızılbel	Ḍūᶜ	ñ,ᶜṣ˅	ᶜṣṭ
Dereli	ḫ)ñ	ṭ, ūñī̄	ñṣḫ	Koramanlar	ṣī̄ī̄	ū,Ḍᶜᶜ	ḫḫṭ
Erenköy	Ḍ˅	ḫ,ṭūḌ	Ḍᶜ	Madenler	ūñᶜ	ñ,˅˅ū	ḫī̄ṭ
Esenlik	ḫḌ)	ᶜ, ñ	Ḍᶜ	Muharremşah	˅˅Ḍ	ᶜ, ūū	ñṭū
EsenTepe	ḫṭñ	ḫ,ḌḌṣ	ūī̄	Musausta	ñḫṣ	ḫ,)ṣ	ḫṣḫ
Geriş	ī̄ñᶜ	ᶜ, ṣḫ	ḫṣū	Sandallar	ūū)	ᶜ, ˅˅˅	ᶜṭḫ
Güdüllü	ᶜñ)	ḫ,ṭū	ᶜᶜ˅	Şehler	ī̄ᶜñ	ñ,˅	ḫḫī̄
Güzelyaka	ñ)ñ	ḫ,ḫᶜñ	ñūṭ	Şenköy	ñ˅)	ḫ,Ḍ˅ū	ᶜṭᶜ
Güzelyurt	ᶜᶜū	ᶜ, ṭūḫ	ḫṭ)	Yazıbaşı	ñ̄ñī̄	ḫ,ūṣ˅	ᶜḫñ
Kadıoğlu	ñ)ī̄	ᶜ, ḫᶜ	ḫḌū	Yazıköy	ᶜī̄ū	ḫ,ī̄ī̄ū	ḫṣ)
Kalafatlı	ñūṭ	ᶜ, ṭ˅ū	ḫṣḌ	Aşağıihsaniye	ḫṭṣ	ñ,ṭū	ñī̄
Kalaycıoğlu	ñṭ)	ḫ,)ḫñ	ḫṣḫ	Aşağısarmaşık	ñ̄ñᶜ	ᶜ, ñ̄ñḫ	ḫī̄ᶜ
Karamusa	˅ḫ˅	ᶜ, ᶜḌṣ	ñḫñ	Başaran	ḫṣṣ	ḫ,ḫᶜ˅	ḫī̄˅
Kayabaşı	ī̄ñḌ	ᶜ, ḫ	ᶜṭḌ	Coburlar	ñ̄ñḫ	ḫ,ñ˅ṣ	ᶜī̄ṭ
Kayıkçılar	Ḍñ̄ṭ	ᶜ, ᶜñ	ñ˅	Çamlık	ḫṭī̄	ṭ, ˅Ḍ)	ḫñ̄ḫ
Kışla	ᶜ)ñ	ᶜ, ᶜ	ḫñ̄ñ	Çorak	ḫ)ī̄	ḫ,ī̄˅ī̄	ḫñ̄ḫ
Muhsinler	ūūī̄	ᶜ, ñ	ᶜī̄ṭ	Gökçetabaklar	ñᶜᶜ	ḫ,˅˅ū	ḫḌḫ
Sipahiler	ᶜñḌ	ṭ, ṣḫ˅	ñḌū	Güzeloğlu	ṣ)ī̄	ᶜ, ḫūᶜ	ñᶜᶜ
Şeyhoğlu	ñ˅˅	ᶜ, ḫᶜī̄	ḫ˅˅	Hacılar	˅)ᶜ	ᶜ, Ḍ)ī̄	ᶜ˅ñ
Taşçılı	ī̄ūū	ᶜ, ṭū	ᶜᶜᶜ	İhsanoğlu	ī̄ḌḌ	ᶜ, ī̄ṭḌ	ᶜṭᶜ
Torlaklar	ñ˅ḫ	ᶜ, ī̄ḫ	ḫūñ	Kahvecioğlu	ᶜᶜī̄	ᶜ, ḫñ˅	ḫṭī̄
Uluköy	ñ)Ḍ	ḫ,)ḫḌ	ᶜṭ˅	Karakoç	ī̄iṣ	ᶜ, ḫḌū	ᶜṭī̄
Veliköy	)˅ṭ	ᶜ, ṭḌ)	ī̄ṣī̄	Ramazanoğlu	ᶜṣū	ᶜ, ūñḫ	ḫṭī̄
Yakademirciler	ī̄ḫ)	ᶜ, ṭṣ	ᶜṭñ	Sarmaşık	Ḍṣ	ḫ,ḫñī̄	˅ū
Yeşilyurt	ḫᶜū	ṭ, ᶜ)ᶜ	ī̄ᶜḌ	Sazköy	ḫṭḌ	ᶜ, ṭñū	ūñ
Yolgeçen	ūṭī̄	ñ,ḫᶜ	ḫṣḫ	Serdaroğlu	ñṣᶜ	ᶜ, ṭ˅ū	ḫ˅ī̄
Yukarıdere	ñū)	ḫ,ñḫḌ	ᶜ˅ᶜ	Yeniköy	ᶜṣḌ	ḫ,˅ḫñ	ḫūṣ
Akpınar	ḫ)ū	ḫ,ḫᶜ	ḫ˅ī̄	Yeşilköy	ḫñḫ	ḫ,ṭṣḫ	ḫᶜñ
Çayköy	ḫūū	ṭ,)ṣñ	ḫṣḫ	Yeşilyayla	)ī̄	ṭ, Ḍūṭ	ḫḫṭ
Çömlekçi	ī̄ñ˅	ṭ,)ṣ	ī̄ūū	Yukarıihsaniye	ḫḫī̄	ḫ,ūᶜḫ	˅ū
Dereciköreni	ḫ)ū	ṭ, ᶜī̄Ḍ	˅Ḍṣ	**Toplam/İlçe Ort.**	**37.225**	**201.170**	**185**

Kaynak: Çaycuma İlçe Tarım Müdürlüğü, Çalışma Sahasında Yapılan Anketler ve NetCad ū.ṭ Programlarından Yararlanarak Hazırlanmıştır (ᶜ ṭḫ ñ).

Çaycuma ilçesindeki köyler içerisinde en düşük tarımsal nüfus yoğunluğuna; Aşaġı İhsaniye (ñī kişi/kmˁ), Esenyurt (ñᵛ kişi/kmˁ), Kayıkçılar (ñᵛ kişi/kmˁ), Sazköy (ūñ kişi/kmˁ), EsenTepe (ūī kişi/kmˁ) ve Gökçeler (ūᵛ kişi/kmˁ), köylerinde rastlanır. Bu köylerde tarımsal nüfus yoğunluklarının düşük olmasında nispeten geniş tarım arazilerine sahip olmalarına rağmen göçlerle nüfus kaybetmeleri etkili olmuştur. Bu köyler içerisinde Kayıkçılar köyü farklı bir özellik gösterir. Kayıkçılar köyünde toplam nüfus ve tarımsal nüfus fazla olmasına rağmen, tarımsal nüfus yoğunluğunun düşük olmasında, köyün geniş tarım arazisine sahip olması etkili olmuştur.

Araştırma sahasında en yüksek tarımsal nüfus yoğunluğuna sahip köyler ise; Derecikören (ᵛḌṣ kişi/kmˁ), Yeşilyurt (īṣḌ kişi/kmˁ), Veliköy (īṣī kişi/kmˁ) ve Çömlekçi (īūū kişi/kmˁ), köyleridir (Harita ˁ.)). Adı geçen köylerde tarım arazilerinin sınırlı olması, tarımsal nüfus yoğunluklarının yüksek olmasında belirleyici olmuştur.

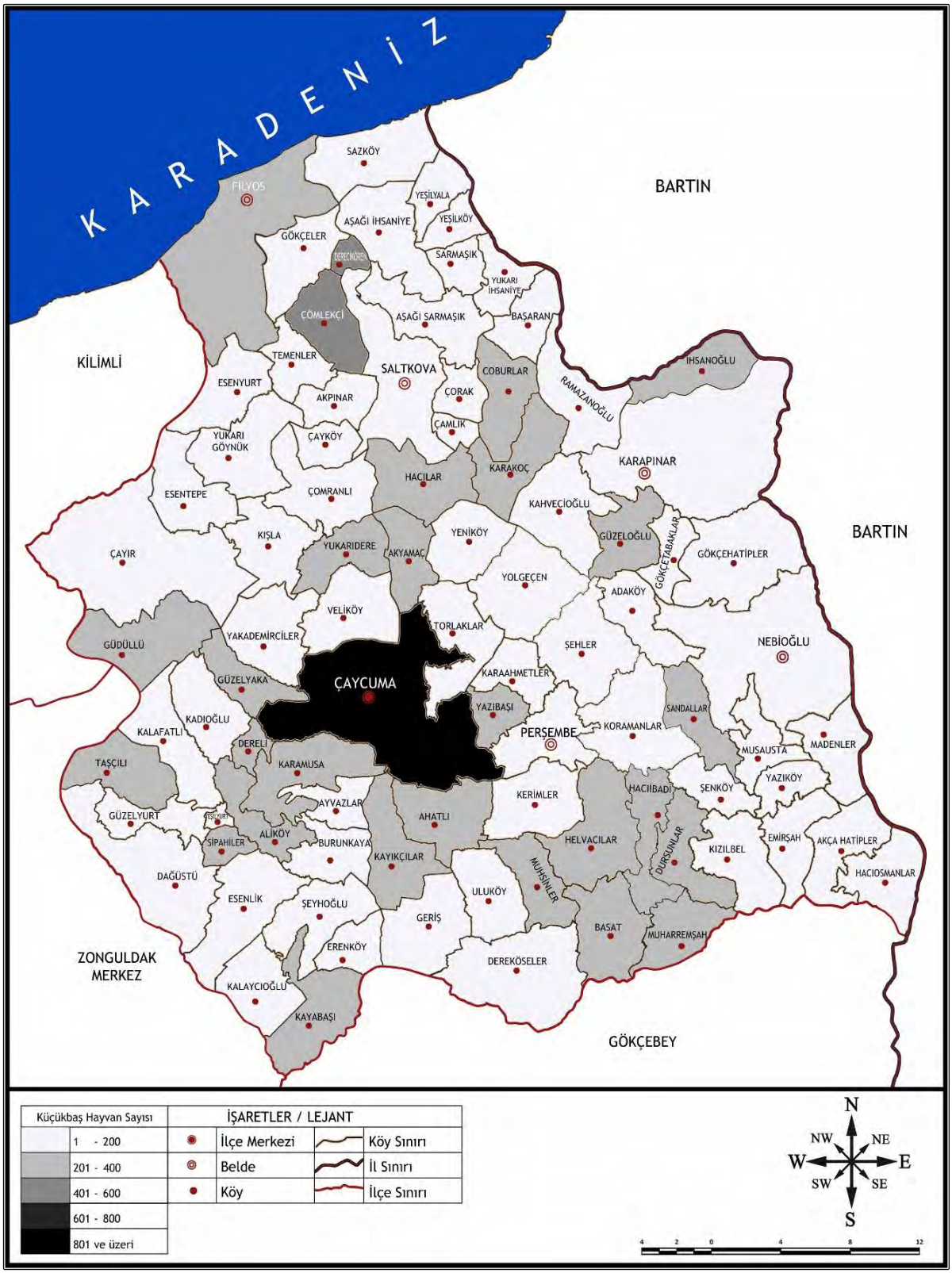

Harita 2. 9. Araştırma Sahasının Tarımsal Nüfus Yoġunluġu (ʿṭḫñ) .

2.1.7. Nüfusun Sosyal ve Ekonomik Nitelikleri

2.1.7.1. Nüfusun Cinsiyet ve Yaş Gruplarına Göre Ayrımı

Ülkeler arasında gösterdiği değişiklikler kadar ülke içerisinde de farklılıklar gösteren cinsiyet oranı ḫṭṭ veya ḫṭṭṭ kadına düşen erkek miktarı olarak tanımlanmaktadır[ḫ)ñ]. Bu oran bazı gelişmelerden etkilenerek sürekli değişkenlik gösterir.

Belirli bir yerleşim yerinde özellikle göç ve ölüm gibi demografik olaylar, cinsiyete göre farklı bir yapı göstermiyorsa kadın ve erkek nüfusun aynı büyüklükte olması beklenir. Ancak göç olgusunun çok yoğun olduğu ülkemizde kısa mesafelerde bile hem cinsiyet hem de yaş yapılanmasında belirgin farklar ortaya çıkmaktadır[ḫ)ī] .

Bir yerdeki nüfusun cinsiyet oranı ve yaş gruplarına göre dağılış özelliklerinin bilinmesi bizlere o yerin şimdiki durumu ve geleceğe yönelik planlama için fikir vermesi açısından önemlidir.

Cinsiyet oranın Ż ḫṭṭ'ü n üzerinde olduğu yerlerde erkek nüfus, kadın nüfus miktarından fazla; Żḫṭṭ 'ün altında olduğu yerlerde ise, kadın nüfusu erkek nüfus sayısından azdır. Cinsiyet oranı Ż ḫṭṭ olduğu yerleşmelerde ise kadın ve erkek nüfus miktarı birbirne eşittir.

İnceleme sahasında cinsiyete göre nüfus oranları yıllara göre doğumlar ve ölümler ile cinsiyet yapısı, göçler, savaşlar veya savaş tehditlerine bağlı olarak değişim göstermiştir. Çaycuma ilçesinin ḫ)ī ū-ḫ)ūū yılları arası cinsiyet oranında (ḫṭṭ veya ḫṭṭṭ kadına düşen er kek miktarı) bir azalma görülmektedir (Tablo ʿ.ʿñ).

ḫ)īū -ḫ)ūū döneminde erkek nüfus sayısı, kadın nüfus artışına göre daha az gelişim göstermiştir. Ülkemizin bu döneme yakın zamanda yaşadığı savaşlar ve savaş için cephede olan erkek nüfusun zaman zaman etkilendiği salgın hastalıkların da etkisiyle kaybettiği erkek nüfusun, oransal olarak kadın nüfusuna göre daha az kalmıştır. (Tablo ʿ.ʿñ).

[ḫ)ñ] Erol Tümertekin, *Beşeri Coğrafya'ya Giriş*, İstanbul Üniversitesi Yayınları No:ñDḫ, Edebiyet Fak. Yayını No: ʿīṣī, İsta nbul ḫ))ī, s .ḫṣṭ.

[ḫ)ī] Adem Başıbüyük, "Doğu Anadolu Bölgesinde Nüfusun Cinsiyet ve Yaş Yapısı", *Doğu Coğrafya Dergisi*, Sayı:ḫī, Erzurum ʿṭṭū, s. ş).

ẖ)ṣṭ -ẖ)ṣū döneminde yine bir önceki dönem gibi erkek nüfusu kadın nüfusuna göre daha az artmıştır. Bu durum yöreden Almanya'ya olan göçlerle açıklanabilir. ẖ)ᵛṭ yılında bir önceki döneme göre Żẖī gibi bir artış göstererek en yüksek orana ulaşmasında ülkemiz ve yöredeki bazı gelişmelerin etkili olduġu görülür (Tablo ᶜ.ᶜñ) .

Ülkemizde ẖ)ᵛṭ yılından sonra doġal artışlar sonucu erkek nüfus sayısı yükselmiştir. Bu dönemde yurt dışına giden işçilerimizin bazıları da yurda geri dönmüştür[ẖ)ū]. Çaycuma'da bu dönemde erkek nüfusun bu kadar yüksek bir oranda artmasında, ẖ)ṣṭ yılları başında daha çok maden işçisi olarak yurt dışına göç eden erkek nüfusun bir kısmının geri dönmeye başlaması etkili olsa da, daha çok yöredeki iş olanakları etkili olmuştur.

Göç veren illerde kadın nüfus fazlalıġı, göç çeken yerlerde ise, erkek nüfus fazla olduġu[ẖ)ş], düşüncesinden hareketle; ẖ)ᵛṭ yılında Çaycuma'da sanayi işyerlerinin artması nedeniyle, ilçeye olan göçlerin etkisi büyüktür. Bunun yanında bu dönemde kadın nufus miktarında görülen azalmanın da etkisi vardır. Bu durumun sebebi ise; ẖ)ṣṭ yılından itibaran yurt dışına göç eden erkeklerin, yurt dışında belirli bir süre çalıştıktan sonra ailelerini de yanlarına götürmeye başlamasının etkisinin olduġu söylenebilir.

Çaycuma ilçesinde ẖ)Ḍṭ-ẖ)Ḍū yılları arasında erkek nüfusu kadın nüfus sayısına göre daha çok artmıştır. Bu yükseliş ẖ))ṭ yılına kadar devam etmiştir. İnceleme sahasında erkek nüfus sayısının kadın nüfus sayısına göre daha çok artmasında, yörede kurulan orta büyüklükteki fabrikaların yarattıġı iş olanaklarının bir sonucu olduġu söaylenebilir. ẖ))ṭ -ᶜṭẖñ dönemi arasında ise hem kadın hem de erkek nüfus azalmıştır. Daha ẖ))ṭ yılına kadar sürekli artış gösteren başta kadın nüfus ẖ))ṭ yılından sonra ilk kez azalmaya başlamıştır. ẖ))ṭ yılından sonra kadın nüfusun da ilçe dışına göç etmeye başlaması sonucu, kadın nüfus miktarında azalma yaşanmıştır. Bu azalma sonucunda erkek ve kadın nüfus miktarı arasındaki fark son zamanlara doġru azalmaya başlamıştır (Tablo ᶜ.ᶜñ).

[ẖ)ū] M.Murat Yüceşahin, " Türkiye'de İllere Göre Cinsiyet Oranları", *Türkiye Coğrafyası Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi,* Sayı : ū, Ankara ẖ))), s. ᶜᵛᶜ.
[ẖ)ş] Hayati Doġanay, *Türkiye Beşeri Coğrafyası,* s.ẖūᵛ.

Tablo 2. 23. Araştırma Sahasında Sayım Dönemlerine Göre Nüfus Yapısı (ẖ)īū -ᶜṭẖ ñ).

Yıllar	İlçe Merkezi			Kasaba			Kırsal			Toplam		
	Erkek Nüfus	Kadın Nüfus	Cinsiyet Oranı (%)	Erkek Nüfus	Kadın Nüfus	Cinsiyet Oranı (%)	Erkek Nüfus	Kadın Nüfus	Cinsiyet Oranı (%)	Erkek Nüfus	Kadın Nüfus	Cinsiyet Oranı (%)
ẖ)īū	-	-	-	ẖṣẖṣ	Ḍẖṣ	ẖ)Ḍ	ẖᵛḌī)	ᶜẖᶜīī	Ḍi	ẖ)īṣū	ᶜᶜṭṣṭ	ḌḌᶜ
ẖ)ūṭ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
ẖ)ūū	-	-	-	ᶜūṣ)	ᶜīūṭ	ẖṭīḌ	ᶜṭ)ẖᶜ	ᶜīḌūū	Ḍī	ᶜñīḌẖ	ᶜᵛñṭū	Ḍū.)
ẖ)ṣṭ	-	-	-	ᶜ)ẖū	ᶜ))ū	)ᵛ.ñ	ᶜñDᶜ	ᶜḌᵛ)	Ḍū	ᶜṣᵛDᶜ	ñẖṭᵛī	Ḍṣ.ᶜ
ẖ)ṣū	-	-	-	ñīẖ)	ñī)ᶜ	)ᵛ.)	ᶜūᵛṣᵛ	ñẖẖṭḌ	Ḍᶜ.Ḍ	ᶜ)ẖḌṣ	ñīṣṭṭ	Ḍī.ñ
ẖ)ᵛṭ	-	-	-	ūīūū	ī)ᵛᶜ	ẖṭ).ᵛ	ᶜᵛīḌṣ	ᶜᵛīḌṣ	ẖṭṭṭ	ñẖ)īẖ	ñᶜīūḌ	)Ḍī
ẖ)ᵛū	-	-	-	ᵛᵛūḌ	ṣḌ)ᶜ	ẖẖᵛ.ᵛ	ñẖẖṭū	ñī)ᵛī	ḌḌ)	ñḌḌṣñ	īẖḌṣṣ	)ᶜ.Ḍ
ẖ)Ḍṭ	-	-	-	Ḍᵛṭṭ	Ḍᶜẖū	ẖᶜṣ,ᶜ	ññᶜṣᶜ	ñ)ī)ñ	Ḍī.ᶜ	īẖ)ṣᶜ	īᵛᵛṭḌ	Ḍᶜ.)
ẖ)Ḍū	ū)ṭẖ	ūṣḌḌ	ẖṭñ.ᵛ	ītṭᶜ	ītṣñ	)Ḍū	ñᵛū)ṣ	īñṭñḌ	Ḍᶜ.ñ	īᵛī))	ūᶜᵛḌ)	Ḍ).)
ẖ))ṭ	ṣṣ)ᶜ	ṣṣẖṣ	ẖṭẖ.ẖ	ūᵛḌᶜ	ṣṭẖū	)ṣ.ẖ	ñᵛīḌñ	īᶜ))Ḍ	Ḍᶜ.ẖ	ī))ūᵛ	ūūṣᶜ)	Ḍ).Ḍ
ᶜṭṭṭ	)ñṭᵛ	)īᶜᵛ	)Ḍᵛ	)ẖᵛṣ	)ᵛñī	)ī.ᶜ	ᶜ)ñẖᵛ	ññᵛᶜī	Ḍṣ.)	īᵛḌṭ	ūᶜḌḌū	)ṭ.ī
ᶜṭẖñ	ẖᶜṣ)ṭ	ẖñṣṭ)	)ñ.ᶜ	Ḍṭūū	Ḍñṣṭ	)ṣ.ñ	ᶜīᶜūṭ	ᶜᵛᶜẖḌ	ḌḌ)	īī))ū	īᵛṣ)ū	)ī,ñ

Kaynak: TÜİK Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi.

Şehir merkezi, kasaba ve kırsal kesim arasında kadın erkek nüfus sayısında birtakım faklılıklar görülür. ẖ)Ḍū yılına kadar Çaycuma şehrinin nüfusu, kasaba nüfus içerisinde değerlendirildiğinden ẖ)ī ū-ẖ)Ḍū yılları arasında şehir merkezi ile ilgili kadın erkek nüfus sayıları hakkında herhangi bir değerlendirme yapılamamıştır.

ẖ)Ḍū-ẖ))ṭ yılları arasında ilçe merkezinin kadın erkek nüfusu arasındaki fark kasaba ve kırsal kesime göre yüksek olduġu görülür. Bu dönemler arasında ilçe merkezine yapılan sanayi tesisleri nedeniyle göç almasının belirleyici olduġu söylenebilir.

Çaycuma şehrinde ẖ))ṭ -ᶜṭẖñ yılları arasında kadın nüfusundaki artış, erkek nüfusa göre daha fazla olmuştur. Bu dönemde erkek nüfusun daha az artmasında ilçe merkezine yakın kesimlerde açılan fabrika ve atölye tipi tekstil sanayinin daha çok kadın işçi istihdamı saġlaması, ilçe merkezinden kadın nüfusun göç etmesine engel olmuş hatta kırsal kesimden şehire doġru kadın nüfus göçü saġlamıştır. Bunun yanında erkek nüfusun bir bölümünün dışarıya göç etmesi ẖ))ṭ -ᶜṭẖñ yılları arasında kadın nüfus sayısının erkek nüfus sayısına göre daha fazla olmasına sebep olmuştur.

Kasabaların kadın erkek sayısı incelendiğinde; ẖ)Ḍṭ yılına kadar düzenli olarak arttıġı, ẖ)Ḍū yılından itibaren hızlı bir düşüşün olduġu görülür. ẖ)Ḍū yılından sonra kadın ve erkek sayısında görülen yüksek miktardaki azalma ẖ)Ḍū senesine kadar Çaycuma'nın nüfusunun şehir nüfusu içerisinde değerlendirilmesi etkili olmuştur.

Araştırma sahasında kırsal yerleşmelerin birçoğunda ᶜṭẖñ yılında cinsiyet oranı Żẖṭṭ' ün altında olan dolayısıyla da kadın nüfus miktarının erkek nüfusa göre fazla

olduğu kırsal yerleşme sayısı oldukça fazladır. Aşağıihsaniye (Ż ḫᶜ ī.ñ), Temenler (ḫḫṭ.ᶜ) , Serdaroğlu (ḫḫñ,)), Yazıköy (ḫḫḫ.Ḍ), Çamlık (ḫṭ). Ḍ),Yukarı İhsaniye (ḫṭ). ū) Esenyurt (ḫṭḌ.ṣ), Yukarıgöynük (ḫṭṣ.ū), Hacıibadi (ḫṭñ, ᶜ) ve Yazıbaşı (ḫṭḫ.ī) gibi kırsal yerleşmelerin cinsiyet oranları Żḫṭṭ' ün üzerindedir. Yani bu kırsal yerleşim birimlerinde erkek nüfus, kadın nüfus miktarına göre daha fazladır..

İlçede erkek nüfusun fazla olduğu bu gibi yerleşmelerde yeryüzü şekilleri, bitki örtüsü ve tarım bakımından elverişli olması yanında ulaşım imkanlarının gelişmiş olması gibi nedenlerle diğer yerlere göre daha az göç vermişlerdir.

Çaycuma'da, nüfusun cinsiyet oranı Żḫṭṭ' ün üstünde olan köyler olduğu gibi Żḫṭṭ' ün altında olduğu yerlerde bulunur. Çayköy (ᵛī.ᶜ), Sazköy (ᵛī.ṣ), Başaran (ᵛᵛ.Ḍ), Sipahiler (Żᵛ). ī), Yeşilyayla (Ḍñ.ᵛ), Emirşah (Ḍī.ū) ve Yeniköy (ŻḌī.)) cinsiyet oranının Żḫṭṭ 'ün altında olan köylerden bazılarıdır Bu köylerden erkek nüfusun çeşitli ekonomik sebeplerle göç etmesi erkek nüfus sayısını düşürmüştür.

Araştırma sahasında Çorak köyünde ᶜṭḫñ sayım sonuçlarına göre cinsiyet oranının Ż ḫṭṭ olduğu yani kadın ve erkek nüfus miktarının birbirine eşit olduğu görülürken, Gökçetabaklar (Ż ḫṭḫ. ū) ve Güzelyurt (Ż)). ī) köylerinde kadın erkek nüfus miktarı birbirine yakındır (Tablo ᶜ.ᶜī) .

Tablo 2. 24. Araştırma Sahasındaki Nüfusun Cinsiyet Yapısı.

Yerleşme	Erkek	Kadın	Fark	Cinsiyet Oranı (%)	Yerleşme	Erkek	Kadın	Fark	Cinsiyet Oranı (%)
Çaycuma Şehri	ḫᶜ .ṣṭ)	ḫñ.īᶜ ñ	ḌḫĪ	)ñ,)	Gökçeler	)ḫ	ḫṭᶜ	ḫḫ	Ḍ),ᶜ
Filyos Kasabası	ᶜ .ūḫᶜ	ᶜ .ṣᶜ ū	ḫḫñ	) ū,ṣ	Temenler	ḫīṭ	ḫᶜᵛ	ḫñ	ḫḫṭ ,ᶜ
Saltukova Kasabası	ḫ.)ñ ḫ	ḫ.)Ḍ)	ūḌ	)ᵛ,ṭ	Yukarıgöynük	ḫīṣ	ḫñᵛ	)	ḫṭ ṣ,ū
Karapınar Kasabası	ḫ.ᶜᵛ ᵛ	ḫ.ᶜ) ṭ	ḫṣ	) Ḍ)	Adaköy	ḫᵛī	ḫᵛṣ	ᶜ	) ḌḌ
Perşembe Kasabası	ḫ.ᶜᵛ ī	ḫ.ᶜḌḫ	ᵛ	)) ,ī	Akçahatipler	ᶜīū	ᶜṣᶜ	ḫᵛ	) ñ,ū
Nebioğlu Kasabası	ḫ.ṭṣ ḫ	ḫ.ḫᵛ ū	ḫḫĪ	)ṭ ,ᶜ	Basat	ĪṣḌ	ūṭ)	īḫ	) ḫ,)
Ahatlı	Ḍṭñ	Ḍñū	ñᶜ	) ṣ,ḫ	Dursunlar	īūᶜ	īṣū	ḫñ	)ᵛ,ᶜ
Akyamaç	īṭḌ	īᶜī	ḫṣ	) ṣ,ᶜ	Emirşah	ᶜīḫ	ᶜḌū	īī	Ḍī ,ū
Aliköy	ᶜḌū	ñṭū	ᶜṭ	) ñ,ī	Hacıibadi	īūḫ	īñᵛ	īᶜ	ḫṭ ñ,ᶜ
Ayvazlar	ᶜᵛḌ	ᶜ)ḫ	ḫñ	) ū,ū	Hacıosmanlar	ᶜᶜḫ	ᶜṣñ	īᶜ	Ḍī ,ṭ
Burunkaya	ḫṭᵛ	ḫḫĪ	ᵛ	) ñ,Ḍ	Helvacılar	ṣᵛū	ᵛīṭ	ṣū	) ḫ,ᶜ
Çayır	īḌū	ī))	ū	)ᵛ,ḫ	Karaahmetler	ᶜñū	ᶜū)	ᶜī	) ṭ ,ᵛ
Çomranlı	īūḫ	īṣṣ	ḫī	) ṣ,ᵛ	Kerimler	ᵛḫᵛ	ᵛḫṭ	ᵛ	ḫṭ ṭ ,)

Daġüstü	ᶜᶜᵛ	ᶜū)	ᶜī	Ḍ′,ṣ	Kızılbel	ī′ᵛᶜ	ūñṣ	Ḍū	ḌḌṭ
Dereköseler	ū′ᵛ)	ṣī̱ṭ	ñᶜ	)ṭ,ī	Koramanlar	ṣᶜᵛ	ṣḌᵛ	ṣī	)ḫ,ᶜ
Dereli	ḫūᵛ	ḫṣḫ	ī	)ᵛ,ū	Madenler	ñ)ī	ī̱ūᵛ	ṣñ	Ḍṣ,ᶜ
Erenköy	ṣṣ	ᵛᶜ	ṣ	)ḫ,ṣ	Muharremşah	ū)ū	ṣᶜᵛ	ñᶜ	)ī,Ḍ
Esenlik	ḫīᶜ	ḫṣṣ	ᶜī	Ḍ̱ū,ū	Musausta	ᶜñū	ᶜᵛñ	ñḌ	Ḍṣ,ṭ
EsenTepe	ᵛ)	Ḍñ	ī	)ū,ḫ	Sandallar	ī̱ūḌ	ī̱ṣ)	ī̱ñ	)ᵛ,ṣ
Geriş	ñᵛṣ	ñṣ)	ᵛ	ḫṭ ḫ,Ḍ	Şehler	ñ)ñ	ī̱ᶜḫ	ᶜḌ	)ñ,ñ
Güdüllü	ḫᵛᶜ	ḫ)ᶜ	ᶜṭ	Ḍ),ū	Şenköy	ᶜ)ṣ	ñᶜñ	ᶜᵛ	)ḫ,ṣ
Güzelyaka	ñṭᵛ	ñūī̱	ñᵛ	Ḍṣ,ᵛ	Yazıbaşı	ᶜḌñ	ᶜḌ)	ṣ	)ᵛ,)
Güzelyurt	ḫᵛḌ	ḫᵛ)	ḫ	)),ī	Yazıköy	ᶜṭᵛ	ḫḌū	ᶜñ	ḫḫḫ,Ḍ
Kadıoğlu	ñᶜḫ	ñḫī̱	ᵛ	ḫṭᶜ,ᶜ	Aşağıihsaniye	)ᵛ	ᵛḌ	ḫ)	ḫᶜī̱,ñ
Kalafatlı	ᶜūḌ	ᶜᵛī̱	ḫṣ	)ī̱,ḫ	Aşağısarmaşık	ᶜᵛṭ	ᶜṣḌ	ᶜ	ḫṭṭ,ᵛ
Kalaycıoğlu	ᶜñī̱	ᶜṣṣ	ñᶜ	Ḍ′,)	Başaran	ḫḫṣ	ḫī̱)	ññ	ᵛᵛ,Ḍ
Karamusa	ūṣū	ṣḫṭ	ī̱ū	)ᶜ,ṣ	Coburlar	ᶜᵛḫ	ᶜᵛī̱	ñ	)Ḍ)
Kayabaşı	ñūᶜ	ñūī̱	ᶜ	)),ī	Çamlık	Ḍ)	Ḍḫ	Ḍ	ḫṭ),Ḍ
Kayıkçılar	ṣūū	ᵛṭñ	ūṭ	)ñ,ḫ	Çorak	ḫūī̱	ḫūī̱	-	ḫṭṭ
Kışla	ᶜᶜᶜ	ᶜī̱ī	ᶜī	)ṭ,)	Gökçetabaklar	ᶜṣī̱	ᶜṣṭ	ī	ḫṭ ḫ,ū
Muhsinler	ī̱ñḌ	ī̱ṣᶜ	ᶜ)	)ī̱,Ḍ	Güzeloğlu	ūñṣ	ū)ᵛ	ṣḫ	Ḍ),ᵛ
Sipahiler	ḫṣṣ	ᶜṭ)	ī̱ī	ᵛ),ī	Hacılar	ṣī̱ᶜ	ṣᵛ)	ḫñᵛ	)ī,ū
Şeyhoğlu	ñṭṭ	ñᶜñ	ᶜḫ	)ᶜ,Ḍ	İhsanoğlu	ī̱ṭᵛ	ī̱ᶜᵛ	ᶜṭ	)ū,ñ
Taşçılı	ñṣū	ñṣṣ	ū	)),ᵛ	Kahvecioğlu	ḫḌḫ	ḫᵛᵛ	ī	ḫṭᶜ,ᶜ
Torlaklar	ᶜḌ)	ñm̃ṣ	ī̱ᶜ	Ḍṣ,ṭ	Karakoç	ñī̱ū	ñḌū	ī̱ṭ	Ḍ),ṣ
Uluköy	ᶜ)ū	ñm̃ᵛ	ūṭ	Ḍ′,ū	Ramazanoğlu	ᶜḫū	ᶜᶜñ	Ḍ	)ṣ,ī̱
Veliköy	ᶜḌū	ñṭḫ	ṣñ	)ī̱,ṣ	Sarmaşık	ḫ.)ñ ḫ	ḫ.)Ḍ)	ūḌ	)ᵛ,ṭ
Yakademirciler	ᶜᶜᶜ	ᶜī̱ī	ᶜñ	)ṭ,)	Sazköy	ū)	ᵛ)	ᶜṭ	ᵛī̱,ṣ
Yeşilyurt	Ḍᵛ	ḫṭū	ḫᶜ	Ḍ′,Ḍ	Serdaroğlu	)ṭ	ᵛ)	ḫḫ	ḫḫñ,)
Yolgeçen	ñḌ)	ī̱ᶜḫ	ñᶜ	)ᶜ,ñ	Yeniköy	ᶜᵛᵛ	ñᶜṣ	ī)	Ḍī̱,)
Yukarıdere	ᶜḌṭ	ñṭṭ	ḫ)	)ñ,ñ	Yeşilköy	ᶜḫī̱	ḫ)Ḍ	ḫṣ	ḫṭ Ḍ̱ṭ
Akpınar	ḫī̱Ḍ	ḫūᵛ	ḫ	)ī̱,ᶜ	Yeşilyayla	)Ḍ	ḫḫᵛ	ḫ)	Ḍñ,ᵛ
Çayköy	ḫṭī̱	ḫī̱ṭ	ñm̃	ᵛī̱,ᶜ	Yukarıihsaniye	Ḍṭ	ᵛñ	ᵛ	ḫṭ),ū
Çömlekçi	ñī̱ṣ	ñḌᶜ	ñḫ	)ṭ,ū	**Şehir Toplamı**	**12609**	**13423**	**814**	)ñ,)
Derecikören	ḫī̱ū	ḫṣñ	ḫū	ḌḌ)	**Kasaba Toplamı**	**8055**	**8360**	**305**	)ṣ,ñ
Esenyurt	ūṭ	ī̱ṣ	ī̱	ḫṭ Ḍ̱ṣ	**Kırsal Toplamı**	**24250**	**27218**	**2968**	Ḍ),ṭ
					Toplam	**44995**	**47695**	**2700**	)ī̱,ñ

Kaynak: Türkiye İstatistiki Kurumu (TUİK) ᶜṭ ḫñ yılı Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi Verilerinden Hesaplanmıştır (Nüfusun Genel Cins Oranı: Erkek Sayısı/Kadın Sayısı Ṭ̱ẓḫṭṭ (veya ḫṭṭṭ) Formülü İle Hesaplanır*).

* Hayati Doğanay ,Türkiye Beşeri Coğrafyası ī. Bas kı, s.ḫḌñ.

Araştırma sahasında nüfusun yaş yapısına gelince; belli bir mekandaki nüfusun miktarı yanında, onun çeşitli yaş gruplarına göre durumu ve özellikle çalışabilir ya da faal nüfus olarak adlandırılan ḫū-ṣū yaş arasındaki nüfus miktarı, iş gücü kapasitesi, gıda ve çeşitli hizmetlere olan ihtiyaç, aile tipleri, ölüm ve doġum oranları ile ve nihayet göçler bakımından önem taşımaktadır[ḫ)ᵛ] .

Nüfusun yaş yapısı hakkında bazı bilgilerin elde edilmesi ve izlenilmesi gelecek planlaması açısından önemlidir. Yatırımların nüfusun ihtiyaçlarına göre yerini bulabilmesi, endüstri ve ticarette mal taleplerinin doġru yönlendirilebilmesi, sosyal güvenlik sisteminin saġlıklı işletilmesi, siyasal tercihlerin kanalize edilebilmesi kısacası düzenli bir toplum yapısının oluşturulması konusunda yaş yapısının deġeri hiçbir şekilde inkar edilemez[ḫ)Ḍ].

Bugün yeryüzünde nüfusun yaş aralığına göre gruplamada farklı yaş aralıkları kullanılsa da nüfusun baġımlılık oranı ve çalışma çaġındaki nüfusun belirlenmesi amacıyla gruplandırmanın ṭ-ḫī, ḫū-ṣī ve ṣūñ şeklinde yapılması pratik bir sonuç verir[ḫ))] .

Nüfusun yaş yapısını gösteren geniş aralıklı gruplandırmaya göre, ilçe nüfusunun Ż ḫḌ.ᶜ'sini, ṭ-ḫī yaş grubundaki nüfus, başka bir ifadeyle çocuk nüfus oluşturmaktadır. Bu nüfus aynı zamanda ilçedeki genç baġımlı nüfus miktarını da gösterir. Yetişkin nüfus olarak ifade edilen ḫū-ṣī yaş grubu ilçe nüfusunun Żṣ).) oranını oluşturur . İlçedeki baġımlı nüfusun ṣū yaş ve üzerinde yer alan dilimini ifade eden yaşlı nüfus oranı ise Ż ḫḫ.)'dur. Bu verilere göre çoçuk ve yaşlı nüfusun oluşturduġu baġımlı nüfus Ż ñṭ.ᶜ'lik bir orana sahiptir.

Türkiye İstatistiki Kurumu'nun ᶜṭḫñ yılı için ülkemiz yaş gurupları deġerlendirilerek Çaycuma ile karşılaştırıldığında şu sonuçlara ulaşılabilir: ᶜṭḫñ yılı sonu itibariye ülkemizde ḫū-ṣī yaş grubunda bulunan (çalışma çaġındaki) nüfusun oranı Ż sᵛ,ᵛ, çocuk yaş grubundaki (ṭ-ḫī) nüfusun oranı Żᶜī, ṣū ve daha yukarı yaştaki nüfusun oranı da Żᵛ,ᵛ olarak gerçekleşmiştir. Çaycuma'da aynı dönem ṭ-ḫī aralığındaki çocuk nüfus oranı ḫḌᶜ ile Türkiye oranının altında, aktif nüfus olarak

---

[ḫ)ᵛ] Erol Tümertekin, Nazmiye ÖZGÜÇ, *Beşeri Coğrafya*, s.ᶜ ḫᵛ.
[ḫ)Ḍ] Murat Özgür, "Türkiye'de Nüfusun Yaş Yapısı", *Türkiye Coğrafyası Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi,* Sayı:ᵛ, Ankara ḫ))), s.ḫū).
[ḫ))] Hayati Doġanay, Türkiye Beşeri Coġrafyası, s.ḫūḌ.

kabul edilen ḫū-ṣī yaş aralığı ṣ).) ile Türkiye ortalamasının üzerinde ve yaşlı nüfus ise Żḫḫ.)' luk bir oran ile yine Türkiye ortalamasının üzerindedir (Tablo ᶜ.ᶜṣ, Şekil ᶜ.ḫṭ).

Tablo 2. 25. Çaycuma İlçesi Nüfusunun Geniş Aralıklı Gruplandırılmaya Göre Dağılımı

Yaş Grubu	Erkek	%'si	Kadın	%'si	Toplam	%'si
0-14	ḌṣṣḌ	ḫ).ṭ	Ḍḫ)ñ	ḫṣ.)	ḫṣḌṣḫ	ḫḌ.ᶜ
15-64	ñḫ̄ūḌ)	ṣ).ᶜ	ñ̃ñ̃ᶜṭṣ	ṣḌ.ū	ṣiᵛ)ū	ṣ).)
65+	ī̄ᵛñḌ	ḫṭ.ī̄	ṣᶜ)ṣ	ḫ̃ñ	ḫḫṭ̃ñ̄ī	ḫḫ.)
Toplam	**45.593**	**100.0**	**48.445**	**100.0**	**92.690**	**100.0**

Kaynak: Türkiye İstatistiki Kurumu (TUİK) Verilerinden Yararlanılarak Hesaplanmıştır (ᶜṭḫ̃ñ) .

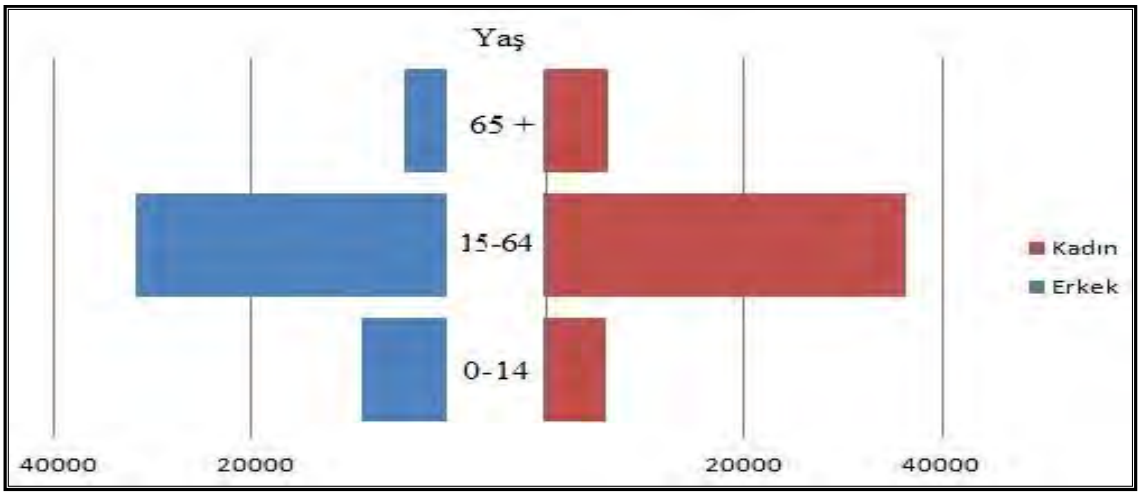

Şekil 2. 10. Çaycuma İlçesinin Geniş Aralıklı Nüfus Piramidi (ᶜṭḫ̃ñ) .

Çaycuma ilçesinde nüfusun yaş yapısını tespit edebilmek amacıyla hazırlanan dar aralıklı yaş gruplandırılmasında, Ż ᵛ.ᵛ oran ve ᵛḫ̃ñṭ kişi ile ñṭ -ñī yaş grubu en fazla nüfusun bulunduğu yaş dilimidir. Bu yaş grubunu Ż ᵛ.ī oran ile ñū-ñ) yaş grubu takip eder. İlçede en az nüfusa sahip olan yaş grubu ise, Ż ṭ.ḫ oran ve)Ḍ kişi ile)ṭ ve üzeri grubudur (Tablo ᶜ.ᶜū).

Tablo 2. 26. Çaycuma İlçesi Nüfusunun Dar Aralıklı Gruplandırılmaya Göre Dağılımı (ᶜ ṭḫ ñ).

Yaş Grubu	Erkek	%'si	Kadın	%'si	Toplam	%'si
0-4	ᶜūṣī	ᶜ,ᵛᵛ	ᶜñḌḫ	ᶜ,ūᵛ	ī .)ī ū	ū,ñ
5-9	ᶜḌūñ	ñ,ṭḌ	ᶜᵛī)	ᶜ,)ᵛ	ū.ṣṭ ᶜ	ṣ
10-14	ñ.ᶜū ḫ	ñ,ūḫ	ñ.ṭṣ ñ	ñ,ñṭ	ṣ.ñḫī	ṣ.Ḍ
15-19	ñ.ḫṣḫ	ñ,īḫ	ñ.ḫūᶜ	ñ,īṭ	ṣ.ñḫñ	ṣ.Ḍ
20-24	ᶜ.ṣñū	ᶜ,Ḍī	ᶜ.ḌᶜḌ	ñ,ṭū	ū.īṣ ñ	ū.)
25-29	ñ.ḫūū	ñ,īṭ	ñ.ᶜᶜ)	ñ,īḌ	ṣ.ñḌī	ṣ.)
30-34	ñ.ūḌñ	ñ,Ḍᵛ	ñ.ūī ᵛ	ñ,Ḍñ	ᵛ.ḫñṭ	ᵛ.ᵛ
35-39	ñ.ñ) Ḍ	ñ,ṣᵛ	ñ.ī) ū	ñ,ᵛᵛ	ṣ.Ḍ)ñ	ᵛ.ī
40-44	ñ.ḫṣñ	ñ,īḫ	ñ.ūūṭ	ñ,Ḍñ	ṣ.ᵛḫñ	ᵛ.ᶜ
45-49	ñ.ṭṣ ī	ñ,ñḫ	ñ.ñūḌ	ñ,ṣᶜ	ṣ.īᶜ ᶜ	ṣ.)

50-54	ñ.ñᵛ ḫ	ñ,ṣī	ñ.ṣ) ñ	ñ,)Ḍ	ᵛ.ṭṣ ī	ᵛ.ṣ
55-59	ñ.ᶜḫ Ḍ	ñ,īᵛ	ñ.ūūᶜ	ñ,Ḍñ	ṣ.ᵛᵛ ṭ	ᵛ.ñ
60-64	ᶜ.Ḍīḫ	ñ,ṭᵛ	ᶜ.Ḍṭᶜ	ñ,ṭᶜ	ū.ṣī ñ	ṣ.ḫ
65-69	ḫ.Ḍᶜṭ	ḫ,)ṣ	ᶜ.ḫḫṣ	ᶜ,ᶜḌ	ñ.)ñ ṣ	ī.ᶜ
70-74	ḫ.ᶜñ Ḍ	ḫ,ñī	ḫ.ūᶜ ṣ	ḫ,ṣū	ᶜ.ᵛṣ ī	ᶜ.)
75-79	Ḍīū	ṭ ,)ḫ	ḫ.ḫñī	ḫ,ᶜᶜ	ḫ.)ᵛ)	ᶜ.ᶜ
80-84	ṣūᵛ	ṭ ,ᵛḫ	ḫ.ṭṣ Ḍ	ḫ,ḫū	ḫ.ᵛᶜ ū	ḫ.Ḍ
85-89	ḫū)	ṭ ,ḫᵛ	ñᵛñ	ṭ ,ṭ	ūñᶜ	ṭ .ū
90+	ḫ)	ṭ ,ṭᶜ	ᵛ)	ṭ ,ṭ)	)Ḍ	ṭ ,ḫ
Toplam	**44.995**	**100.0**	**47.695**	**100.0**	**92.690**	**100.0**

Kaynak: Türkiye İstatistiki Kurumu (TUİK) Verilerinden Yararlanılarak Hesaplanmıştır (ᶜṭḫñ) .

Çaycuma ilçesinin nüfusunun dar aralıklı gruplandırmaya göre dağılımı yapılan tablo incelendiğinde nüfusun genelde orta yaş ve genç yaş grubunda fazlaca toplandığı görülür. Gelecek adına, özellikle de şehir merkezlerine toplanmaya devam eden, nüfusun planlamasının yapılması açısından bu durumun da göz önüne alınarak bazı yatırım ve planlamaların yapılması faydalı olacaktır. Yaş grubu tabloları, şehir palanlamacıları ve devlet yöneticilerinin iyi yorumlaması şuan uygulanan ve gelecekte yapılacak iş, saġlık, konut, eġitim palanlamalarını buna göre yapmaları yerleşmelerin planlı bir şekilde gelişmelerine katkı saġlayacaktır.

İlçenin nüfusunun dar aralıklı gruplandırılmasından elde edilen nüfus piramidi incelendiğinde yıllara göre ilçe nüfusunda dalgalanmalar görülür. ṣṭ -ṣī yaş grubu ve daha yüksek yaşlar ile ᶜṭ -ᶜī gruplarında dikkat çeken bir daralma görülür. ᶜṭḫñ yılına ait piramide göre ᶜṭ -ᶜī yaş grubu ḫ)Ḍ) -ḫ))ñ dönemine karşılık gelmektedir. ḫ)) ṭ dönemde ilçeden dışarıya yaşanan göç hareketleri bu duruma sebep olmuştur. ḫ)ū) - ḫ)ṣñ dönemine denk gelen ṣṭ -ṣī yaş grubundaki daralmada ise II.Dünya savaşı yıllarında gerçekleşen düşük doġumlar nedeniyle eksik kalan neslin çocuk sahibi olabilecekleri yaşa gelmelerinin etkili olduġu söylenebilir. Yine bunun yanında yöreden ḫ)ṣṭ ’ lı yılların başında başlayan ve daha sonra da artarak devam eden yurt dışına erkek nüfusun göçü de etkili olmuştur.

Piramidin ūṭ -ūī yaş dilimi yörede ḫ)ṣñ -ḫ)ṣī yıllarında yapımına başlanan ve ḫ)ᵛṭ yılında tam kapasite üretime geçen Çaycuma SEKA Kaġıt ve Selüloz Fabriksı ile daha önceki yıllarda kurulan ve bu dönemlerde kapasite artırımına giden Yurtbay Tuġla ile Çaycuma Süt Fabrikalarının ilçeden dışarıya olabilecek göçü önlemesi hatta ilçeye göç hareketinin etkisi vardır.

Çaycuma ilçesinin nüfusunun gruplanması sonucu piramide yansıyan bir başka olay da erkek-kadın nüfusu arasındaki dalgalanmadır. Piramitte kadın nüfusunda genel olarak düzenli bir artma azalma olduġu halde erkek nüfusunda dalgalanmaların daha çok olduġu göze çarpar. Bu duruma ilçe dışına ve ilçeye doġru olan göçlerde genelde erkek nüfusun kadın nüfusuna göre daha aktif olmasından kaynaklanır. Nüfus piramidinin en alt kısımını oluşturan ṭ-ī yaş grubu ise daralma yönünde bir seyir gösterir. Bu durum Çaycuma'da nüfus artış hızının düştüġünü göstermektedir (Tablo ᶜ.ū, Şekil ᶜ.)).

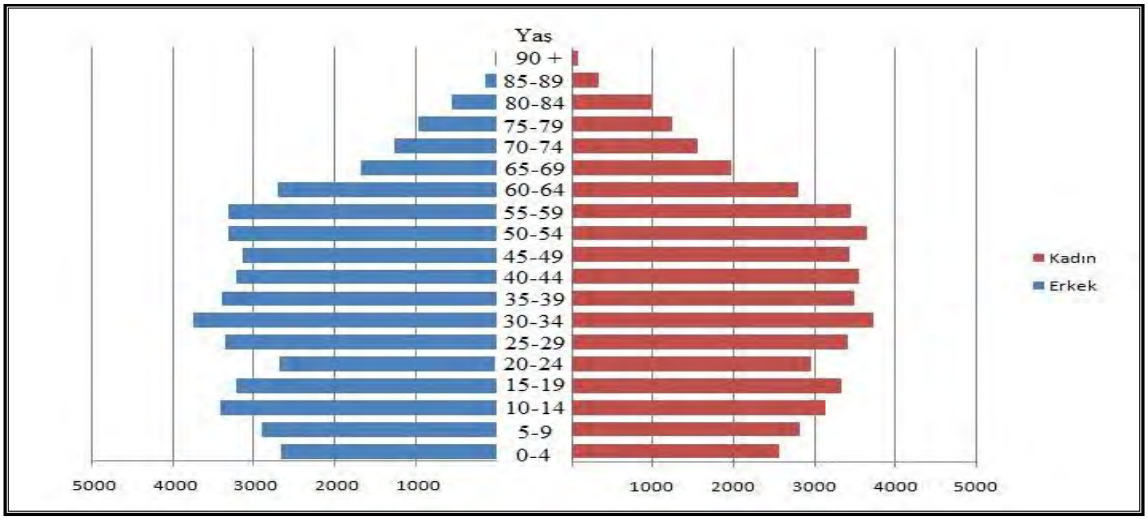

Şekil 2. 11. Çaycuma İlçesinin Dar Aralıklı Nüfus Piramidi (ᶜ ṯẖ̃).

Çaycuma'da köylerin büyük bir bölümünde genç nüfus göç nedeniyle ilçe dışına çıkmıştır. Yurt dışı ve yurt içinde maden ocaklarında çalıştığı zamanlarda doġdukları topraklardan bağını hiçbir zaman koparmayan maden işçisi, madenden emekli olduktan sonra köyüne dönmesiyle günümüzde daha çok yaşlı nüfusun köylerde fazla olmasının nedenleri arasındadır (Fotoġraf ᶜ.h̲).

Fotoğraf 2. 1. Araştırma Sahasındaki Köylerde Büyük Bir Bölümünü Maden İşçisi Emeklilerinin Oluşturduğu Yaşlı Nüfus Yaşamaktadır.

2.1.7.2. Nüfusun Eğitim ve Kültürel Özellikleri

Toplumların kalkınmasında etkili olan başlıca unsurların; teknoloji, sermaye, örgütlenme, doğal kaynaklar ve nüfus olduğu ifade edilir. Şüphesiz birbirine bağlı, birbirini tamamlayan herbirinin insan unsurunun kalitesinde bağlı olduğu ayrı bir gerçektir. Burada nüfusun kalitesinden kastedilen, bilhassa nüfusun eğitim durumudur. Bir yerdeki nüfusun okur yazarlık durumu yanında, eğitimin niteliğide çok önemlidir. Bir ülkedeki ekonomik gelişmelerden daha önemlisi eğitimdeki gelişmelerdir. Eğitimden fırsat eşitliği ilkesinden hareketle, ülke genelinde okul çağındaki nüfusun hepsinin aynı oran ve kalitede eğitim almasıdır[ᶜṭṭ] .

Ülkelerin kalkınmaları ve gelecekte uygar toplumlar içerisinde yer alması açısından önem arz eden toplumun eğitim seviyesi, Çaycuma'nın geleceği için de vazgeçilmezdir. İnsanların yaşadıkları yerdeki hayat kalitesine etki eden kalkınmanın eğitimli insanlarla mümkün olabileceğine inanan Çaycuma halkı son yıllarda yöredeki endüstriyel gelişim kadar, eğitim yatırımlarına da önem vermişlerdir.

Bir dönem geleceklerini sadece maden işçiliğinde görmüş olmaları Çaycuma'da eğitime olan ilgiyi azaltmıştır. Okumanın gelecekleri adına garanti olarak görülmemesi, maden işçiliğinin babadan oğula geçer gibi devam etmesi, okuma sürecinde geçen

---

[ᶜṭṭ] Saliha Koday, "Gümüşhane İlinin Eğitim Coğrafyası" *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt:ū, Sayı:ẖ, Erzurum ᶜṭṭ ū, s.ı̄ş.

zamanın kaybedilmiş bir zaman olarak algılanması, kısa yoldan madende çalışmanın daha cazip görülmesi gibi nedenlerle, genç erkek nüfus okul yerine maden işçiliğine yönlendirilmiştir. Bu zamanda erkek ağır bir iş olan madenle uğraşınca kadına da büyük sorumlulukar düşmüştür. Ev işleri yanında diğer ekonomik faaliyetlerle erken yaşta uğraşmaya başlayan kız çocukları okuldan kopmak zorunda kalmış, tarım hayvancılık gibi faaliyetlerle meşgul olmuşlardır. Bu bakış açısı, eğitimi önemli ölçüde olumsuz etkilemiş, belirli bir dönem okur yazarlık oranı düşük kalmıştır. Ancak günümüzde bu durum değişmiştir. Çaycumalılar eğitimi en değerli gelecek olarak görmektedir. Bu bağlamda yörede başta sivil toplum kuruluşları olmak üzere eğitim alanına önemli yatırımlar yapılmıştır.

Çaycuma ilçesinde nüfusun eğitim durumunu ortaya koyabilmek amacıyla, ilçedeki okul sayıları ve oranları, eğitim yatırımları, eğitimini bitiren veya eğitime devam eden nüfusun sayısı ve cinsiyet yapısı ve nüfusun okur yazarlık durumu üzerinde durulacaktır. Bugün Çaycuma'da devlet ve özel teşebbüsün yaptığı yatırımlar ile eğitim ve öğretim hizmetleri olumlu bir yoldadır.

İlçede okul öncesi, ilkokul, ortaokul, lise ve yüksek öğretim kurumları ile özel okullar bulunmaktadır. ᶜṭḫñ yılı sonu itibariyle Çaycuma ilçesinde ᶜ anaokulu, ñṭ ilkokul, ᶜṭ ilkokulñortaokul, ī ortaokul, ḫᶜ lise ve dengi okul, ī yaygın eğitim ve diğer kurumlar (Halk Eğitim Merkezi, Mesleki Eğitim Merkezi v.b) ile ḫ yükseköğretim hizmeti veren meslek yüksekokulu bulunmaktadır. Bu resmi eğitim kurumları yanında ilköğretim seviyesinde bir de özel okul bulunmaktadır (Tablo ᶜ.ᶜᵛ).

Tablo 2. 27. Çaycuma İlçesinde ki Resmi ve Özel Okul Sayısı

Eğitim Kurumu Türü	Şehir Merkezi	Kasaba	Kırsal	Toplam
Anaokulu (Müstakil)	ᶜ	-	-	ᶜ
İlkokul	ᶜ	ñ	ᶜū	ñṭ
İlkokulñortaokul	ū	ñ	ḫᶜ	ᶜṭ
Ortaokul	ᶜ	ᶜ	--	ī
Lise ve Dengi Okullar	ᵛ	ū	--	ḫᶜ
Özel okullar (İ.Ö.O)	ḫ	-	--	ḫ
Yaygın Eğitim ve Diğ. Kurumlar	ī	--	--	ī
Toplam	**23**	**13**	**37**	**73**

Kaynak: Çaycuma İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü Verilerinden Derlenmiştir (ᶜṭḫñ).

Çaycuma ilçesinde eğitim öğretim hizmeti veren kurumların ilçe genelinde yerleşim birimlerine göre dağılımı; ᶜñ'ü şehir merkezi, ḫñ'ü kasabalarda ve ñᵛ's i de köylerde olmak üzere toplam ᵛñ okul şeklindedir. Köylerde ilkokul ve ilkokulñortaokul seviyelerinde eğitim kurumları bulunurken, lise düzeyinde eğitim kurumu bulunmamaktadır. İlçe genelinde ḫᶜ lise mevcut olup bunların ᵛ tanesi şehir merkezinde, ū tanesi de kasaba yerleşmelerindedir. Kasabalar içerisinde Nebioğlu hariç diğerlerinde lise düzeyinde eğitim veren okullar mevcuttur. Nebioğlu dışındaki kasabalarda ḫ tane lise bulunurken Filyos'ta bu sayı ᶜ'd ir. Filyos'ta okul sayısının fazla olmasında başta nüfusunun diğer kasabalara nazaran daha fazla olması yanında Filyos'lu olup ilçe dışında yaşayan işadamlarının özel teşebbüsleri sonucu yapılıp milli eğitime devredilen okulların varlığı etkili olmuştur.

İlçede ilk ve orta öğretim kurumları yanında yüksek öğretim veren Çaycuma Meslek Yüksek Okulu da önemli bir eğitim kurumudur. Ayrıca, yabancı diller hazırlık bölümü ile yine Çaycumalı işadamlarının katkısıyla yaptırılan Teknoloji Geliştirme Merkezi aynı kampüs içerisinde eğitim vermektedir.

Çaycuma ilçesinde okul sayılarının fazla olduğu görülür. Daha önce bahsedildiği gibi yöre halkının eğitime verdiği önem nedeniyle Çaycuma'da ve ilçe dışında yaşayan Çaycumalı hayırsever işadamları ve sivil toplum kuruluşlarının yaptırdığı okulların etkisi büyüktür. (Fotoğraf ᶜ.ᶜ.)

Fotoğraf 2. 2. Ticaret ve Sanayi Odası Tarafında Yaptırılan Çaycuma Anadolu Öğretmen Lisesi'nden Bir Görünüm.

Çaycuma ilçesi altı yaş üzeri okuma yazma oranı cinsiyete göre incelendiğinde, okuma yazma bilmeyenlerin ū.ūşṭ kadın, Ḍṣᵛ'i de erkek olmak üzere toplam ṣ.ī[ᶜᵛ]' dir. Kadın sayısında belirgin bir fazlalığın olması geçmişte kadınların eğitimine verilen önemin erkeklere göre daha az olması ve okuma yazma bilmeyen erkeklere askerde eğitim verilmesinin etkisinden söz edililebilir (Tablo ᶜ.ᶜḌ).

İlçede okuma yazma bilen nüfusun oranı Ż)ḫ.ī seviyesindedir. Türkiye ortalaması Ż)ᶜ.ū olduğu düşünüldüğünde ilçenin okur-yazar oranı ülkemiz ortalamasına yakın değerler gösterir. Son zamanlarda halk eğitim merkezinin düzenlemiş olduğu okuma-yazma kursu, okuma yazma bilmeyen insanlar tarafından ilgi görmüştür.

Tablo 2. 28.Çaycuma İlçesi'nin Kadın Erkek ve Toplamda Eğitim Düzeyi (ṣ ñyaş).

Öğrenim Durumu	Erkek	Kadın	Toplam	%'si
Okuma Yazma Bilmeyen	Ḍṣᵛ	ūūṣṭ	ṣī[ᶜᵛ]	ᵛ, ī
Okuma Yazma Bilen Fakat Bir Okul Bitirmeyen	ṣ.ḫ[ᶜᶜ]	Ḍūīṣ	ḫī. ṣṣḌ	ḫṣ,)
İlkokul Mezunu	ḫḫ.ñḌū	ḫū.ṭᶜṣ	ᶜṣ. īḫḫ	ñṭ, ū
İlköğretim Mezunu	). ī̃ñū	ᵛñ)ṣ	ḫṣ. Ḍñḫ	ḫ), ī
Ortaokul veya Dengi Okul Mezunu	ᶜīṭ)	ḫṭ[ᶜᵛ]	ñīñṣ	ñ,)
Lise veya Dengi Okul Mezunu	ᵛᵛᶜᶜ	ī[ᶜᵛ]ī	ḫḫ.))ṣ	ḫñ,Ḍ
Yüksekokul veya Fakülte Mezunu	ñᶜūḫ	ᶜᶜṭḌ	ūīū)	ṣ,ñ
Yüksek Lisans Mezunu	ḫñᶜ	ᵛḫ	ᶜṭñ	ṭ, ᶜ
Doktora Mezunu	ḫḌ	ᶜṣ	īī	ṭ, ṭū
Bilinmeyen	ūḫᶜ	ūᵛḌ	ḫṭ)ṭ	ḫ,ᶜ
6 Yaşa ve Üzeri Toplam Nüfus			**86.565**	**100.0**

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu (TUİK) Zonguldak Bölge Müd. Verilerinden Derlenmiştir (ᶜṭ ḫñ).

Çaycuma şehir merkezinde eğitim düzeyi incelendiğinde okuma yazma bilmeyenlerin sayısı ᵛᶜī 'tür. Bu sayı kırsal kesime göre daha düşüktür. İlçede ūñṣū kişi ile en çok ilkolkul mezunları bulunur. Bu sayıyı ūḫᵛḌ ile lise ve dengi okul mezunları takip eder. Şehir merkezinde ḫīş kişi yüksek lisans mezunudur. ḫ)) kişi de doktora seviyesinde eğitim almıştır (Tablo ᶜ. ᶜ)).

Tablo 2. 29. Çaycuma Şehri'nin Kadın Erkek ve Toplamda Eğitim Düzeyi (ş ñyaş).

Öğrenim Durumu	Erkek	Kadın	Toplam	%'si
Okuma Yazma Bilmeyen	şḌ	şūş	˅˂ī	ñ
Okuma Yazma Bilen Fakat Bir Okul Bitirmeyen	ẖ˅ẖş	ẖ))ñ	ñ˅ṭ)	ẖū,ī
İlkokul Mezunu	ẖ)ïñ	ñï˂˂	ūñşū	˂˂, ñ
İlköğretim Mezunu	˂ẖñ)	ẖ)˅ñ	ïẖẖ˂	ẖ˅,ẖ
Ortaokul veya Dengi Okul Mezunu	˅Ḍī	ï)ẖ	ẖ˂˅ū	ū,ñ
Lise veya Dengi Okul Mezunu	˂)ñ˂	˂˂īş	ūẖ˅Ḍ	˂ẖ, ū
Yüksekokul veya Fakülte Mezunu	ẖḌṭẖ	ẖïūī	ñ˂ūū	ẖñ,ū
Yüksek Lisans Mezunu	)ī	ū˂	ẖīş	ṭ, ş
Doktora Mezunu	ẖī	ẖḌ	ñ˂	ṭ, ẖ
Bilinmeyen	)ñ	ẖṭş	ẖ))	ṭ, Ḍ
ş Yaşa ve Üzeri Toplam Nüfus	-	-	**23.995**	**100.0**

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu (TUİK) Zonguldak Bölge Müd. Verilerinden Derlenmiştir(˂ṭẖñ).

Araştırma sahasında okul düzeylerine göre öğrenci sayıları incelendiğinde, ḌḌ˂ okul öncesi, ī.Ḍẖū ilkokul, ī.Ḍẖ˅ ortaokul ve ī.˂ẖī lise ve dengi okul öğrencisi ile birlikte toplam ẖī.˅˂Ḍ öğrencinin aktif olarak öğrenim hayatı içerisinde olduğu görülmektedir (Tablo ˂ ñṭ). Burada ilkokul ve ortaokul öğrenci sayıları birbirine yakın olduğu halde lise düzeyinde öğrenci sayısında bir azalma olduğu görülür. Yapılan mülakatlardan bazı öğrencilerin okula devam etmeyip aileden meslek öğrenip hayatlarına baba mesleklerini devam etttirmek istemesi nedeniyle eğitimlerine ara verdikleri anlaşılmıştır.

Tablo 2. 30. Çaycuma İlçesi Okul Düzeylerine Göre Öğrenci Sayısı.

Öğrenci Sayıları	Okul Öncesi (Anasınıfı)			İlkokul			Ortaokul			Lise		
	E	K	T	E	K	T	E	K	T	E	K	T
Köy	ḫṣ̱ñ	ḫīī	ñṭᵛ	)ṉ̃ṣ	)ʿñ	ḫḌū)	ᵛñi	ᵛñū	ḫīṣ)	-	-	-
Belde	Ḍū	Ḍṣ	ḫᵛḫ	ūḌū	ūīᵛ	ḫḫñʿ	ᵛūū	ᵛīñ	ḫī)ṣ	ñ̃ñ̃Ḍ	ūḫṣ	Ḍūī
Şehir	ḫ)ṭ	ʿḫī	ītī	)ʿñ	)ṭḫ	ḫḌʿī	)īū	)ṭᵛ	ḫḌūʿ	ḫ)ūᵛ	ḫīṭñ	ñ̃ñ̃ṣṭ
Toplam	**438**	**444**	**882**	**2444**	**2371**	**4815**	**2432**	**2385**	**4817**	**2295**	**1919**	**4214**

Kaynak: Çaycuma İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü Verilerinden Derlenmiştir (ʿ ṭḫ ñ- ʿṭḫī).

Çaycuma'da eğitimine açık öğretim olarak adlandırılan yöntemle devam eden öğrenciler de çoktur. Bu eğitim tarzında okula devam etme olmadığı için hem çalışıp hem de okuyanlar ile daha önceden ortaokul seviyesinde devlet dairelerine girip bugün daha üst kademeden emekli olmak isteyen memur kesiminden de öğrenciler bu grubu oluşturmaktadır.

Açık lise eğitimine ʿīū kişi ortaokul,)ᵛū kişi lise ve ʿṭʿ kişi de açık lise düzey ve alanlarından eğitimlerine devam eden ḫīʿʿ kişi bulunur. Bunlar içerisinde açık lise düzeyinde kadın öğrencilerin sayısı, erkek öğrencilerin iki katı kadardır. Bu durum anketlere yansıyan ifadelere göre, kırsal kesimde en üst seviyede eğitim veren ortaokul olduğu, lise eğitimi veren okulların hiçbir kırsal yerleşmede olmaması nedeniyle ailelerin kız çocuklarını yatılı okullara ya da servisle her gün şehir ya da kasabalara göndermek istememesinden kaynaklanmakdır.

Tablo 2. 31. Çaycuma İlçesi Açık Öğretim Öğrenci Sayıları.

Okul Düzeyi	Erkek	Kadın	Toplam
Ortaokul	ḫñū	ḫḫṭ	ʿīū
Açık Lise	ñʿū	ṣūṭ	)ᵛū
Mesleki Açık Lise	)ʿ	ḫḫṭ	ʿṭʿ
Toplam	**552**	**870**	**1422**

Kaynak: Çaycuma İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü Verilerinden Derlenmiştir (ʿ ṭḫ ñ-ʿṭ ḫī) .

Araştırma sahasında diğer eğitim kurumları da eğitime katkı sağlamaktadır. Bu alanda ī dersane, ḫ yabancı dil kursu, ī rehabilitasyon merkezi, ʿ sürücü kursu ve ḫ'de Türkiye Eğitim Gönüllülüeri Vakfı (TEGV) olmak üzere ḫʿ kurum toplamda īḫ)ᵛ öğrenciye eğitim vermektedir. Bu grup içerisinde dersaneler ḫᵛᵛī öğrenciye verdikleri eğitimle önde yer alırken, bunu ülkemizde bir grup yönetici, iş adamı ve akademisyenin girişimi ile devlet tarafından verilen temel eğitime destek olmak amacıyla kurulan ve

her yıl yaklaşık Ḍṭṭ kişiye eġitim veren Türkiye Eġitim Gönüllüleri Vakfı tekip eder (Tablo ᶜ.ñᶜ) .

İlçede rehabilitasyon merkezi sayısı dersanelerden bile fazladır. Çaycuma'da ū merkezde, zihinsel ve bedensel engelliler için eġitim yürütülmektedir. Çaycuma İlçe Milli Eġitim Müdürlüġü verilerine göre beş rehabilitasyon merkezinde toplam ūūḌ öġrenciye eġitim ve yaşam desteği verilmektedir. İlçede bu kadar sayıda rehebilitasyon merkezi ve öġrenci olmasında Çaycuma Rehberlik ve Araştırma Merkezi yetkilileri tarafından, bölünmüş aile yapısının fazla olmasının (Boşanmalar) çocukların gelişimi üzerinde olumsuz etkilerinin bir yansıması olduġu belirtilmiştir.

Tablo 2. 32. Çaycuma İlçesi'ndeki Diġer Eġitim Kurumları (ᶜṭẖñ -ᶜṭẖī).

Eğitim Kurumu Türü	Kurum Sayısı	Öğretmen Sayısı	Öğrenci sayısı
Dershane	ī	ṣᶜ	ẖᵛᵛī
Eġitim Gönüllüleri Vak.	ẖ	Ḍ	Ḍṭṭ
Yabancı Dil Kursları	ẖ	)	ẖẖū
Rehabilitasyon Merkezi	ū	īẖ	ūūḌ
Sürücü Kursu	ᶜ	ᶜṭ	)ūṭ
Toplam	**12**	**140**	**4197**

Kaynak: Çaycuma İlçe Milli Eġitim Müdürlüġü Verilerinden Derlenmiştir.

Araştırma sahasında taşımalı eġitim sistemi, eġitimin büyük bir parçasını oluşturur. İlçe merkezi, kasaba ve köylerden toplamda ñẖ merkeze ᵛ.ñᶜᶜ öġrenci taşınmaktadır. İlçede eġitim gören toplam öġrenci sayısının ẖī.ᵛᶜḌ olduġu düşünüldüġün de bu sayının yarısının taşımalı eġitimle olduġu görülür (Tablo ᶜ.ññ). Taşımanın ilçede bu kadar çok olmasının çeşitli sebepleri vardır.

Başta yeryüzü şekilleri nedeniyle köy yerleşmelerinin çoklu mahalleden oluşması nedeniyle merkezi bir noktaya okul yapılsa da birçok mahallenin okula uzak kalması neticesinde taşımaya ihtiyaç duyulmaktadır.

Bazı yerleşim birimlerinde öġrenci sayılarının az olması neticesinde okul yapılamaması, yörede heyelan gibi doġal afetler sonucunda zarar gören okulların olması, lise eġitim seviyesine gelmiş öġrenciler için bu düzeyde kırsalda okul olmaması ve Çaycuma şehri ile Filyos kasabasında sınavla öġrenci alan anadolu liselerine giren öġrencilerin yakın yerlerden taşınması başlıca sebeplerdendir.

Tablo 2. 33. Çaycuma İlçesi İlk – Orta Öğretim Taşımalı Eğitim Merkezleri.

Taşıma Merkezi Okul Adı	Taşıma Sayısı (Kurum-Okul-Bölge)	Öğrenci sayısı	Taşınma* Nedenleri	Taşıma Merkezi Okul Adı	Taşıma Sayısı (Kurum-Okul-Bölge)	Öğrenci sayısı	Taşınma* Nedenleri
Adaköy İlk-Ortaokulu	ẖʿ	ẖṭñ	a,b,c,d	Muharremşah İlk-Ortaokulu	ū	)ñ	a,b,d
Atatürk İlkokulu	ʿ	˅ẖ	a,b	Nebioğlu İlk-Ortaokulu	ʿʿ	ʿñ˅	a,b,c,d
Mimar Sinan Ortaokulu	ū	˅ʿ	a,b,d	Saltukova İlkokulu	ẖʿ	ẖẖẖ	a,b,c,
Akça Hatibler İlk-Ortaokulu	Ḍ	şş	a,b,d,c,	Saltukova Gazi ortaokulu	ẖş	ñẖʿ	a,b,d,
Basat İlk-Ortaokulu	ẖṭ	ẖẖʿ	a,b,	Sandallar İlk- Ortaokulu	˅	ẖñū	a,b,d,c
Burunkaya İlk-Ortaokulu	ẖ˅	ẖūʿ	a,b,c,d	Serdaroğlu İlk-Ortaokulu	ī	īū	b,c,d
Cumhuriyet İlk- Ortaokulu (Kahvecioğlu Köyü)	ẖ)	m̃m̃Ḍ	a,b,c,d,	Şehit Hasan Yağlı İlk-Ortaokulu	ñ	ūṭ	a,d
Çayır İlk- Ortaokulu	ẖṭ	ẖṭṭ	a,b	Velioğlu İlk-Ortaokulu	ʿ	˅ū	b
Çomranlı İlk-Ortaokulu	ẖṭ	ẖṭñ	b,d,c,	Sipahiler İlk-Ortaokulu	ẖẖ	ẖṭʿ	b,c,d
Dereköseler İlk- Ortaokulu	˅	ẖṭş	a,b,d,	Şehit Ast. Salim Uçar İlk-Ortaokulu	ẖñ	ʿ)ī	a,b,d
Gemiciler İlk-Ortaokulu	ẖṭ	ẖ˅˅	a,b	Yunus Emre İlk-Ortaokulu (Kızılbel Köyü)	Ḍ	īẖ	a,b,d
Helvacılar İlk-Ortaokulu	)	ẖẖṭ	a,b,d,	İsmail Hakkı Tonguç Ortaokulu	˅	ẖī˅	b,d
Hisarönü Seçil Şanlı Ortaokulu	ī	ūʿ	b,d,	˅ū.Yıl İlkokulu	ñ	ẖʿẖ	b,c
Hisarönü Zübeyda Hanım İlkokulu	ī	īş	b,c,	Barbaros Kutlutaş İlk-Ortaokulu	ī	Ḍẖ	a,b
Karapınar A. Güpgüpoğlu İlk- Ortaokulu	ẖū	ʿūʿ	a,b,d,c,	**Taşıma Yapılan Merkez Toplamı**			**31**
Kayıkcılar İlk-Ortaokulu	ẖʿ	ʿūū	a,b,d	**Taşıma Yapılan Kurum-Okul-Bölge Toplamı**			**278**
Kişla İlk-Ortaokulu	˅	ş˅	a,c,d	**Taşıma Yıpalan Öğrençi Toplamı**			**4408**

Kaynak: Çaycuma İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü Verilerinden Derlenmiştir (ʿṭẖñ) .

Araştırma sahasında taşıma merkezlerinin en yoğun olduğu ve en geniş etki sahasına sahip olan yerleşme birimi Çaycuma şehridir. Çaycuma'ya kırsal kesimden

* Taşımalı İlköğretim Kapsamına Alınan Okul ve Yerleşim Biriminin Seçiminde Aranan Kriterler
a) Yerleşim Biriminde Okul Bulunmaması.
b) Doğal Afet ve Başka Nedenlerle Okul Binasının Kulanılamayacak Derecede Hasarlı Olması.
c) İlkokul Öğrenci Sayısının ẖṭ'd an Az Olması.
d) Yerleşim Birimindeki Ortaokul veya İmam-Hatip Ortaokulu Öğrencileri İçin Yeterli Sayıda Derslik Bulunmaması ve Bu Dersliklerdeki Toplam Öğrenci Sayısının şṭ'd an Az Olması.
e) Öğrencisi Taşınacak Yerleşim Yerinin Taşıma Merkezi İlköğretim Kurumuna Uzaklığının İklim Şartları ve Yol Güvenliğine Göre En Az ʿkm Olması.
f) Öğrencisi Taşınacak Okul ve Yerleşim Birimlerinin Belediye Sınırları İçerisinde Bulunmaması.

ẖ.ṣṣẖ, Filyos'tan Ḍᵛ, Karapınar'dan ᶜṣ, Perşembe'den ᵛñ, Nebioğlu'ndan ᵛẖ, Saltukova kasabasından ṣᵛ olm ak üzere toplam ᶜ.ẖ)ī öğrenci taşınmaktadır (Tablo ᶜ.ñī).

Çaycuma şehrine bu kadar yoğun öğrenci gelmesinde, anadolu lisesi ve teknik liseler, ile öğretmen lisesi ve özel ilköğretim okulu etkili olmuştur.

Tablo 2. 34. Çaycuma İlçe Merkezine Taşımalı Lise öğrenci Sayısı.

Kırsal Kesim	Filyos Kasabası	Karapınar Kasabası	Perşembe Kasabası	Nebioğlu Kasabası	Saltukova Kasabası	Dışarıdan (Bakacakkadı Örmeci)	Diğer	Toplam
ẖṣṣẖ	Ḍᵛ	ᶜṣ	ᵛñ	ᵛẖ	ṣᵛ	ᵛñ	ī̈ṣ	ᶜẖ)ī

Kaynak: Çaycuma İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü Verilerinden Derlenmiştir (ᶜṭẖñ) .

İlçede kasaba merkezlerine de yakın çevrelerinden öğrenci taşınmaktadır. Burada en fazla öğrenci taşınan merkez ẖḌṭ öğrenci ile Filyos iken, en az öğrencinin taşındığı yerleşme ṣẖ öğrenci ile Nebioğlu kasabasıdır. Filyos kasabasına en çok öğrenci taşınmasında başta diğer kasabalara göre özel teşebbüslerin de katkısıyla yaptırılan okul sayısının fazla olması ve sınavla öğrenci alan Çaycuma Öğretmen Lisesi, Oktay ve Olcay Yurtbay Anadolu Lisesi, Çaycuma Anadolu Lisesi ve Fatih Anadolu Liselerinin olması etkili olmuştur.

Tablo 2. 35. Kasaba Merkezlerine Gelen Taşımalı Lise öğrenci Sayısı.

Filyos Kasabası	Karapınar Kasabası	Perşembe Kasabası	Nebioğlu Kasabası	Saltukova Kasabası	Diğer	Toplam
ẖḌṭ	ẖī̈ṣ	ẖᵛñ	ṣẖ	ẖñ)	ᶜẖ	ᵛᶜṭ

Kaynak: Çaycuma İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü Verilerinden Derlenmiştir (ᶜṭẖñ) .

İlçede eğitim hizmetleri açısından öneme sahip bir diğer kurum da Çaycuma Halk Eğitim ve Akşam Sanat Okuludur. Söz konusu okulda ᶜṭẖñ yılı içerisinde katı-sıvı-doğalgaz ateşleyeciliği, kuaförlük, bilgisayar, tel kırma, ebru sanatı, iş makineleri operatörlüğü gibi meslek edindirme kursları yanında, okuma- yazma, futbol, yüzme, voleybol, avcılık, bağlama gibi eğitimler de verilmiştir. Kurumda dikkat çekici bir diğer eğitim faaliyeti de Milli Eğitim Bakanlığı ile ortaklaşa düzenlenen yazın okulların tatil olduğu zamanlarda öğrencileri kötü alışkanlıklardan uzak tutmak ve iyi vakit geçirmelerini sağlamak adına okul kursları adı altında yapılan etkinliklerdir.

Yöre insanın kültürel ve sosyal yönlerden olduğu kadar belirli bir meslek eğitimi alıp iş olanağı sağlanması açısından ilçede ᶜṭẖñ yılında toplamda ẖṣṣ kurs açılmıştır.

Bu kurslara ḫ.ūᶜñ'ü kadın, ḫ.ūṣḫ'i erkek olmak üzere toplamda ñ.ṭḌī kişi katılmıştır (Tablo ᶜ.ñṣ). Bu sayı halk eğitim merkezinin ilçedeki eğitim faaliyetlerine ne kadar büyük katkısının olduğunu göstermektedir. Katılımcılar ile yaptığımız görüşmlerde kursu daha çok bir meslek öğrenmek ve öğrendikleri mesleki bilgileri sertifika ile resmileştirerek iş bulmada kullanmak için tercih ettiklerini belirtmişlerdir.

Tablo 2. 36. Çaycuma Halk Eğitim Merkezi ve A.S.O Müdürlüğü'nce Açılıp-Tamamlanan Kurslar

Kurs Adı	Kurs Sayısı	Kadın	Erkek	Toplam
Bilgisayar	ḫ˅	ᶜḫū	ḫᶜū	ñīṭ
Bilgisayar Destekli Muhasebe	ᶜ	ḫ)	ᶜḫ	īṭ
Katı-Sıvı-Doğalgaz Ateşçiliği	ḫḫ	ᶜᶜ	ḫṣ˅	ḫḌ)
Okuma Yazma	ḫṭ	ūṣ	ḫñ	ṣ)
Voleybol	ḫ	Ḍ	ḫñ	ᶜḫ
Futbol	ū	ū	˅)	Ḍī
Masa Tenisi	ḫ	ᶜ	ñī	ñṣ
Satranç	ḫ	ñ	ḫū	ḫḌ
Avcı Eğitimi	ñ	ṭ	˅ṭ	˅ṭ
Bağlama	ḫ	˅	ḫ˅	ᶜī
Okul Kursları (Projeler)	ḫṭ	ūṣ	ḫī˅	ᶜṭñ
Nakış	ī	ū˅	ṭ	ū˅
Tel Kırma	ī	ū˅	ṭ	ū˅
Boya-Çini İşlemeciliği	ᶜ	ᶜū	ī	ᶜ)
Drama	ḫ	ḫṭ	ḫṭ	ᶜṭ
Ebru Sanatı	ᶜ	ᶜñ	ḫṣ	ñ)
Türk Halk Oyunları	ñ	ūḫ	ᶜī	˅ū
Aile Eğitimi	ī	˅ḫ	ḫ	˅ᶜ
Bahçe Bakımı	ḫ	ṭ	ḫḌ	ḫḌ
Elma Yetiştiriciliği	ḫ	ᶜ	ñū	ñ˅
İşaret Dili	ḫ	ñṭ	ᶜṣ	ūṣ
İş Makineleri Öperatörlüğü	ī	ṭ	Ḍḫ	Ḍḫ
Üniversiteye Hazırlık (ÖSS)	ū	ḫᶜ˅	˅Ḍ	ᶜṭū
Seviye Belirleme Sınavına Hazırlık	ṣ	ūī	ūᶜ	ḫṭṣ
İngilizce	˅	ū)	ūṣ	ḫḫū
Osmanlıca'da Kolay Metinler	ḫ	ḫū	ḫñ	ᶜḌ
Diğer Kurslar	ūḌ	ūī)	īīṣ	))ū
	ḫṣṣ	ḫūᶜñ	ḫūṣḫ	ñṭḌī

Kaynak: Çaycuma Halk Eğitim Merkezi ve A.S.O Müdürlüğü (ᶜṭ ḫñ).

İlçede Halk Eğitim Merkezi gibi, açtığı kurslarla eğitim faaliyetlerine destek olan Çaycuma Gençlik ve Spor İlçe Müdürlüğü ile Çaycuma Gençlik Merkezinin ortaklaşa düzenlediği kurslar olmuştur. Okçuluk, tiyatro, badminton, ebru, yüzme, bağlama, karete, futbol ve satranç branşlarında toplam ḫᶜ kez kurs düzenleyip ḫūñ kadın, ḫīī da erkek olm ak üzere toplam ᶜ)˅ kiş iye eğitim verilmiştir (Tablo ᶜ.ñ˅) .

Tablo 2. 37. Çaycuma Gençlik ve Spor İlçe Müdürlüğü-Gençlik Merkezi'nce Açılan Kurslar

Kurs Adı	Kurs Sayısı	Kadın	Erkek	Toplam
Okçuluk	ḫ	Ḍ	ḫʿ	ʿṭ
Tiyatro	ḫ	ḫṭ	ḫṭ	ʿṭ
Badminton	ḫ	ʿṭ	ʿṭ	ī̱ṭ
Ebru	ʿ	ʿṭ	ḫū	ñū
Yüzme	ñ	ūṣ	ī̱ī̱	ḫṭṭ
Bağlama	ʿ	ḫˇ	ḫū	ñʿ
Satranç	ḫ	ḫʿ	Ḍ	ʿṭ
Karete	ḫ	ḫṭ	ʿṭ	ñṭ
Toplam	**12**	**153**	**144**	**297**

Kaynak: Çaycuma Gençlik ve Spor İlçe Müdürlüğü (ʿṭḫñ).

Çaycuma Gençlik ve Spor İlçe Müdürlüğü ile Çaycuma Gençlik Hizmetleri tarafından yıl içeriside düzenledikleri kurslarla önemli bir yere sahiptir. Daha çok spor alanında ilçede önemli çalışmaları olan Çaycuma Gençlik ve Spor İlçe Müdürlüğünün özellikle de yaz aylarında düzenlediği kursları, yaz tatilinde olan öğrencilerin zamanlarını daha iyi değerlendirmeleri ve spor kültürü kazanarak büyümeleri açısından önemli bir görev olduğu söylenebilir (Fotoğraf ʿ. ñ).

Fotoğraf 2. 3. Çaycuma'da Gençlik ve Spor İlçe Müdürlüğü Tarafından Organize Edilen Kurslardan Bazı Görünümler.

ʿñ)

Kültür, toplumun bir üyesi olarak kişinin kazandığı bilgi, inanç, sanat, ahlak, hukuk, gelenek ile diğer yetenek ve alışkanlıklarını kapsayan karmaşık bir bütündür[ʿtḫ] . Bir başka tanıma göre de kültür, bir toplumun ortaklaşa sahip olduğu ve üyelerine yaydığı, davranışa yansıyan, o davranışı yaratan ve yorumlamada kullanılan görüşler, ve algılardır. Bu görüş, değer ve algılar davranışa da yansır[ʿṭʿ] .

Kültürün birçok tanımlaması yapılsa da daha çok "bir grup insanın ortak yaşam tarzı" olarak da tanımlanmaktadır. Burada kültürün diğer tanımlarından daha çok coğrafi bir bakış açısıyla konuya yaklaştığımızda, kültür coğrafyası ya da kültürel coğrafya, insanların içinde yaşadıkları fiziki çevreden çok, insan kültürlerinin vurguladığı bir anlam içerir[ʿṭñ] .

Kültür, insanların yaşadığı yere göre değişiklikler gösterebilmektedir. Şehir yaşamına adapte olmuş insanlar ile kırsal kesimde yaşayanlar daha farklı kültürel birikimler elde ederler, zamanla kır ve şehir arasında kültürel farklılaşmaların ortaya çıktığı görülür. Burada şehir yaşımına göre kırsalda gelenek ve görenekler daha çok yaşatıldığı için, halkın kendisini yansıtması açısından kırsal kültür daha belirleyicidir.

Madenciliğin geçmişten bugüne Çaycuma'ya getirdiği en büyük olumsuzluk, sanayileşmenin önünü uzun bir süre kapatarak kent kültürünün gelişimini ve yerleşmesini geciktirmesidir. Çaycuma'da kent kimliği yakın zamana kadar pek önemli olmamıştır. Çaycumalılık önemlidir ama kentlilik o kadar önemli olmamıştır. Çaycuma ilçe merkezinde yaşayan bir Çaycumalıyla, herhangi bir köyünde yaşayan arasında belirgin davranış farklılığı azdır[ʿṭī] .

Çaycuma şehir merkezinin çok yakınında kır yerleşmelerinin toplanması, şehir merkezi ile kırsal kesimde yaşayanların birçoğunun şehirde konutunun olması, köy ile şehir merkezi arasında güçlü bir ulaşım ağının gelişmesi nedeniye şehir ve köy yaşamının birbirinden fazlaca etkilenmesine sebep olmuştur.

Yakın zamanda ilçe merkezinde sanayi yatırımları ile beraber ticaret hayatındaki hızlı gelişmler, kamu yatırımları ve çeşitlenen iş kolları şehirde yaşayanların farklı iş

[ʿtḫ] Edẕard Burnett Tylor**,** *Primitive Culture Researches into The Development of Mitologyi Philosophy, Religion, Language, Art and Custom*, Volume ḫ, John Murray, London ḫ)ʿṭ, s. ḫ

[ʿṭʿ] Ẕ illiam A. Havıland, Harald E. Prıns, Dana Ẕ alrath, Bunny Mcbrıd E, Çeviren: İnan Deniz Erguvan Sarıoğlu, "*Kültürel Antropoloji*", Kaknüs Yayınları: ḫīñ, İstanbul ʿṭṭḌ, s. ḫṭñ.

[ʿṭñ] Erol Tümertekin, Nazmiye Özgüç, *Beşeri Coğrafya,* s.ᵛ).

[ʿṭī] Hasan Ataman, Çaycuma, s.ḫᵛʿ.

kollarına yönelmesi, şehirleşme yolunda hızlı atılımları beraberinde getirmiş bu da bugün şehir merkezinde kent kültürüne ait bir yaşam oluşturmuştur.

Çaycuma'da yaşayanların eğitim ve kültür seviyesinin yüksek olması nedeniyle çok sayıda dernek ve kulüp gibi sivil toplum örgütlerinin de sayısı fazladır. Bunlar ilçedeki eğitim ve kültürel faaliyetlere tiyatro, konser, sergi, konferans gibi organizasyonlar düzenleyerek katkıda bulunurlar (Fotoğraf ʿ.ī). Çaycuma Sanat Tiyatrosu, Çaycuma Sanat ve Çaycuma Musiki Cemiyeti, Çaycuma Belediye Sineması ilçedeki kültürel faaliyetlere katkı sağlayan önemli yerlerdendir.

Fotoğraf 2. 4. Çaycuma Kültür Merkezinde Atatürkçü Düşünce Derneği Tarafından Organize Edilen İstanbul Rağmen Tiyatro Grubu'nun Akrep İsimli Tiyatro Oyunundan Bir Görünüm.

Çaycuma'da günlük ve haftalık yayımlanan yerel gazete ve dergiler de bulunur. İki adet radyo ve internet üzerinden yayın yapan televizyon ve birçok site ilçenin sosyal ve kültürel yaşantısını olumlu yönde etkilemektedir. Çaycuma Belediyesi tarafından Yoğurt Kültür ve Sanat Fastivalleri de düzenlemektedir. Bu festivalde konserler verilmekte, çeşitli yarışmalar yapılmakta sergiler açılmaktadır.

Çaycuma'da işçi nüfusu fazla olduğu için eğlence kültürü de gelişmiştir. İlçede gazino, işçi pavyonu fazladır. Batı Karadeniz'in en büyük gazinosu da Çaycuma şehir merkezinde bulunmaktadır. İlçede eğlencenin vazgeçilmez bir parçası da köçekler ve

köçek havası müzikleridir. Düğünler ve asker uğurlamalarında köçekler eğlencenin en önemli figürlerini oluştururlar (Fotoğraf ʿ.ū).

Fotoğraf 2. 5. Çaycumada Eğlencenin Önemli Bir Parçası Olan Köçeklerden Bir Görünüm.

Yakın çevresindeki Bartın, Devrek ve Zonguldak'la çok yakın ilişkiler kurduğu için benzer kültürel özellikler görülse de Çaycuma halkının kendine özgü kültür faaliyetleri de vardır. Günümüzde gerek şehirde gerekse de kasaba ve köylerde türkü, mani, atasözü, düğün, yemek, mimari, oyun, şenlikler, bayram etkinlikler gibi çok çeşitli kültürel birikimler kendisini göstermektedir. Her yıl ī gün kutlanan Hıdrellez, ile dini bayramlarda bir köyün diğer köye topluca bayramlaşmaya gitmesi ayrı bir kültürel zenginlik oluşturmaktadır. Ayrıca ülkemiz genelinde de kutlanan Aşure Günü, Fidan Bayramı ilçedeki diğer etkinliklerdendir. Yörenin işçi emeklisi ve şuan aktif işçi nüfusu da fazla olması nedeniyle işçi bayramı olan ḫ Mayıs da her yıl çok coşkulu kutlanan etkinliklerdendir.

Çaycuma köylerinde bahar ayları ile birlikte bir hareketlilik başlar. En büyük canlılık dini bayramlar ile Hıdrellez şenliklerinde yaşanır. Hıdrellez yörede geleneksel olarak her yıl kutlanır. Köylerde genelde bir gün kutlanırken Çaycuma ilçe merkezinde ī gün kutl anan etkinlik, Çaycuma için ayrı bir kültürel zenginliğe işaret eder.

Hıdrellez şenlikleri hemen hemen her köyde kutlanır; ancak Dağüstü, Kayabaşı, Taşçılı köylerinde adeta şenlik havasında geçer (Fotoğraf ʿ.ṣ). Mayıs ayının ilk haftalarına denk gelen bu kutlamalar daha önceden hazırlanan davetiye, afiş, internet aracılığıyla halka duyurulur. İlçe dışından da gelenlerle ayrı bir havada geçen Hıdrellez, yöre halkının her yıl heyecanla kutlamayı beklediği etkinliktir. Daha önceleri sadece

piknik yapılarak kutlanan Hıdrellez, şimdi köyün yeşil bir alanında kurulan çadırlarda din görevlilerinin de katılımıyla dualar eşliğinde kutlanır. Daha sonra da çeşitli eğlenceler, yarışmalar düzenlenerek piknik ve eğlence ile şenlik havasına dönüştürülür. Etkinliklere yöre halkı yanında diğer illerden gelenler ile devlet büyükleri de ilgi gösterir.

Fotoğraf 2. 6. Dağüstü Köyünde ki Hıdrellez Etkinlikleri Yoğun Bir Katılımla Kutlanır.

Çaycuma ilçe merkezinde ise her yıl ş-) Mayıs tarihleri arasında her gün bir mahallede Çaycuma Belediyesi'nin organizatörlüğünde Hıdrellez etkinlikleri düzenlenir. Şehir ve köyler arasında hıdrellez ile ilgili bir algı farklılığı vardır. Köylerde daha çok dini etkinlikler düzenlenerek kutlanıp daha sonra da piknik yapılırken, ilçe merkezinde daha çok panayır alanlarında bir eğlence havasında kutlanır. Geniş alanlara kurulan çadır ve stantlarda kadınların yaptığı yöresel ürünler satılır, çeşitli etkinlikler düzenlenir, müzikler eşliğinde yöresel oyunlar oynanır. Yeşil alanlara kurulan piknik sofraları ile de etkinlik renklendirilir. Gençlerin birbirini görüp beğendiği ve sonrasında evlendiği, çocuklar için parkların kurulduğu bu toplanma alanları, ilçede Nadır, Sıracevizler, Pehlivanlar Kent Ormanı ve İstasyon Kent Ormanı mevkilerinde kurulur (Fotoğraf ٦.٧).

Fotoğraf 2. 7. Çaycuma İlçe Merkezi'nde Hıdrellez Etkinliklerinden Görünümler.

Köylerde dini bayramlar da diğer yörelere göre ayrı bir gelenek ve görenekle kutlanır. Bayram sabahları, daha çok köyün gençleri tarafından organize edilerek, bayram namazı sonrası camide kahvaltı verilir. Bayram namazından çıkan insanlar evine gitmeden caminin altında ya da bahçesinde hazırlanan bayramlaşma yerlerinde kahvaltı yapıp bayramlaşıp dualar ederler (Fotoğraf ç.D).

Dini bayramlarda her köyün kendisine ait bir bayramlaşma günü vardır. Bayram süresince yakın köy ve mahalleleri köyün bayramlaşma gününde topluca diğer köye bayramlaşmaya giderler. Ziyaretçiler kurban etlerinin de yer aldığı yer sofralarıyla ağırlanırlar.

Çaycuma ilçe merkezinde ve kasabalarda ikamet edenler de bayramlaşma zamanı köylerine giderler bu nedenle köylerde büyük kalabalıklar oluşur. Daha önceden köy genelinde toplanan paralarla alınan büyükbaş hayvanlar piknik alanlarında kesilerek bayramlaşmaya gelenlere yemekler ikram edilir. Bununla beraber evlerde de yöresel ürünler sunularak bayram havası daha da güzelleştirilir. Yılda iki kez de olsa yakın

köylerdeki akrabalar ve evden çıkamayacak kadar yaşlı olan aile büyükleri ziyaret edilerek değerler yaşatılır.

Fotoğraf 2. 8. Çaycuma'da Bayramlaşma Etkinliklerinden Bir Görünüm (Perşembe Kasabası, Sarıkadıoğlu Mahallesi).

Kırsal yerleşmelerinde tarım, hayvancılık, ormancılık, el sanatları gibi geleneksel ekonomik sektörlerde hammadde doğanın kendisi olup, yöre insanlarının yerinde işlemesiyle çeşitli ürünler ortaya çıkmaktadır[ʿtū]. Çaycuma yöresinde de insanların kendi ürettikleri bazı ürünler zamanla yörenin kültürüne alınmış ve bu ürünler kırsal kültürün zenginleşmesine katkı sağlamıştır. Yöredeki çeşitli yemekler, el dokumaları ilçenin kültürel miraslarına katkı sağlamıştır.

Çaycuma'nın isminin duyulmasında önemli iki sembolü vardır. Bunlardan birisi şimdiki ismi OYKA Kağıt ve Ambalaj olan geçmişteki ismiyle de Çaycuma Seka Kağıt ve Selüloz Fabrikası, diğeri ise Çaycuma'nın en önemli kültürel mirası Çaycuma manda yoğurdudur (Fotoğraf ʿ.)).

[ʿtū] Füsun Soykan, *Bir Turizm Coğrafyası Araştırması: Kırsal Alanların Turizm Potansiyelinin Saptanması ve Şirince Köyüne (İzmir) Uygulanması*, Ege Üniversitesi Basımevi, İzmir ʿtṭ ī, s.ḫṭ.

Fotoğraf 2. 9. Araştırma Sahasının İsminin Duyulmasında Büyük Katkısı Olan Çaycuma Manda Yoğurdu, Orijinal Bakracı ve Mandalardan Görünüm

Çaycuma ilçesinde geçmişte sayıları ẖṣ bin civarında olan; ancak şimdi sayısı ʿūṭ -ñṭṭ lere kadar düşen mandalar ve manda yoğurdu oldulça azalmıştır. Tadı ve kaymağı ile diğer yoğurtlardan ayrılan manda yoğurdu yörede bir halk mirası olmuştur. Bugün ilçe tarım müdürlüğünce manda yetiştiriciliği desteklense de daha etkili tedbirlerin alınması, bu mirasın korunması açısından önemli olacaktır.

2.1.7.3. Aile Büyüklükleri

Aralarında akrabalık bağı bulunsun ya da bulunmasın, aynı evde veya evin bir bölümünde birlikte yaşayan aynı kazandan yemek yiyen, gelir ve giderini ayırmayan, ortak yaşadığı evin hizmet ve yönetimine katılan bir veya birkaç kişinin oluşturduğu

topluluġa hanehalkı denilmektedir[ᶜtş] . Ortalama hanehalkı büyüklüġü ise bir hanehalkını oluşturan kişilerin ortalama sayısını ifade eder[ᶜtᵛ] .

Hanehalkı büyüklüğünün şekillenmesinde üç unsurun (doġumlar, ekonomik faaliyet ve gelenekler) öne çıktığı görülür. Bunlardan doğum oranlarının yüksekliği, ailenin kalabalıklığındaki en önemli etkendir. Yapılan ekonomik faaliyetin türü ve gelir düzeyi kalabalık ailelerin ortaya çıkmasına neden olur. Tarım faaliyetlerinin egemen olduğu bölgelerde daha fazla işgücüne ihtiyaç duyulmakta ve doğumlar hızlanmaktadır. Bunun yanında gelir seviyesi düşük olan ailelerin yeni evlenen erkek çocukları ile bir arada yaşamak zorunda kalmaları, başka bir ifade ile bileşik aile yapılanmasını tercih etmeleri, aileyi kalabalıklaştırır. Son olarak anne babanın özellikle erkek çocuklarının yanında yaşamasının gelenek olduğu toplumlardaki birleşik aile yapısı her ailenin en azından ᶜ kişi fazla olması gibi bir durumu ortaya çıkarmaktadır. Bununla birlikte ailelerin gelir seviyesi, ikamet edilen konutun nitelikleri ve mülkiyet durumu hanehalkının büyüklüğü ile birlikte aile bireylerinin yaşam kalitesi üzerinde etkili olan unsurlardandır[ᶜtD] .

TUİK verilerinden elde edilen nüfus ve hane saysına göre yapılan hesaplamalar sonucunda Çaycuma ilçesinin ortalama aile büyüklüğünün ᶜtḫñ yılında ᶜ olduğu görülmektedir. Bu sayı şehir merkezinde ᶜ.ñ, kasabalarda ḫ.ᵛ, kırsal kesimde ise ḫ.)'dur TUİK'in ᶜtḫñ yılı verilerine göre Zonguldak ñ.ñ ve Türkiye ñ.ş ortalama aile büyüklüğüne sahiptir[ᶜt)] . Buna göre ilçenin ortalama aile büyüklüğünün Türkiye ve Zonguldak ortalaması altında olduğu görülmektedir.

Çaycuma şehri ile kırsal kesim arasında aile büyüklüğü bakımından belirgin bir fark olduğu görülür. İlçe merkezinde ᶜ.ñ olan ortalama aile büyüklüğü köylerde ḫ.)'dur. Buna göre ilçe merkezindeki hanelerin genellikle ᶜ -ñ nüfuslu ailelerden oluştuğu, kırsal kesimde daha çok emekli maden işçisi yaşadığından doğal nüfus artışının düşük olması, göçlerle köylerdeki özellikle genç nüfusun kentlere göç etmesi sonucu kırsalda ailenin

---

[ᶜtş] Ali Özçağlar, Rüya Kasarcı, "Türkiye'de Hanehalkı Sayılarının Coğrafi Dağılışı ve Kır Kesimi Hanehalkı Sayısının Ekonomik Faaliyete Göre Ayrımı", *Türkiye Coğrafyası Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi*, sayı:ū, Ankara ḫ))ş, s. ḫ.

[ᶜtᵛ] Türkiye İstatistik Yıllığı ᶜṭ ḫñ, Türkiye İstatistik Kurumu Matbaası, Ankara ᶜtḫñ, s.ñ ṭ.

[ᶜtD] Adem Başıbüyük "Doğu Anadolu Bölgesi'nde Ortama Hanehalkı Büyüklüklerinin Dağılışı" Doğu Coğrafya Dergisi, Cilt: ḫṭ Sayı :ḫñ, Erzurum ᶜṭṭ ū , s.ᶜᵛş.

[ᶜt)] Türkiye İstatistik Yıllığı ᶜtḫñ, s.ṣṭ .

yaklaşık ʿ kişiden meydana gelmesi sonucu ortalama hanehalkı sayısının düşük kaldığı söylenebilir (Tablo ʿ.ñḌ).

Tablo 2. 38. Çaycuma İlçesindeki Yerleşmelerin Hane Sayıları, Nüfusları ve Aile Büyüklükleri.

Yerleşme	Hane	Nüfus	Aile büyüklüğü	Yerleşme	Hane	Nüfus	Aile büyüklüğü
Çaycuma Şehri	ẖṭ)ẖṭ	ʿṣ.ṭñ ʿ	ʿ.ñ	Temenler	ẖñḌ	ʿṣˇ	ẖ.Ḍ
Filyos Kasabası	ñṭḌū	ū.ẖñˇ	ẖ.ṣ	Yukarıgöynük	ʿi)	ʿḌñ	ẖ.ẖ
Saltukova Kasabası	ẖ)ñū	ñ.)ʿṭ	ʿ.ṭ	Adaköy	ʿʿ)	ñūṭ	ẖ.ī
Karapınar Kasabası	ẖʿīˇ	ʿ.ūṣˇ	ʿ.ṭ	Akçahatipler	ʿūī	ūṭˇ	ʿ.ṭ
Perşembe Kasabası	ẖīˇ)	ʿ.ūūū	ẖ.ˇ	Basat	īīˇ	)ˇˇ	ʿ.ʿ
Nebioğlu Kasabası	ẖīūˇ	ʿ.ʿñṣ	ẖ.ū	Dursunlar	īīʿ	)ẖˇ	ʿ.ṭ
Ahatlı	ˇññ	ẖ.ṣñḌ	ʿ.ʿ	Emirşah	ʿīṣ	ūʿṣ	ʿ.ẖ
Akyamaç	ññẖ	Ḍñʿ	ʿ.ū	Hacıibadi	ñˇṣ	ḌḌḌ	ẖ.)
Aliköy	īʿẖ	ū)ṭ	ẖ.ī	Hacıosmanlar	ʿñḌ	īḌī	ʿ.ñ
Ayvazlar	ñʿū	ūṣ)	ẖ.ˇ	Helvacılar	ūīṣ	ẖ.īẖū	ʿ.ū
Burunkaya	ẖīñ	ʿʿẖ	ẖ.ū	Karaahmetler	ẖḌṣ	ī)ī	ʿ.ū
Çayır	ī)ʿ	)Ḍī	ʿ.ṭ	Kerimler	īḌ)	ẖ.īʿˇ	ʿ.Ḍ
Çomranlı	īḌṭ	)ẖˇ	ẖ.)	Kızılbel	ūʿḌ	ẖ.ṭṭḌ	ẖ.)
Dağüstü	ñẖṣ	īḌṣ	ẖ.ū	Koramanlar	ūẖʿ	ẖ.ñẖī	ʿ.ū
Dereköseler	ūīū	ẖ.ʿẖ)	ʿ.ʿ	Madenler	īṣī	Ḍūẖ	ẖ.Ḍ
Dereli	ẖūˇ	ñẖḌ	ʿ.ṭ	Muharremşah	ūʿḌ	ẖ.ʿʿʿ	ʿ.ī
Erenköy	Ḍñ	ẖñḌ	ẖ.ṣ	Musausta	ʿīū	ūṭḌ	ʿ
Esenlik	ẖˇī	ñṭḌ	ẖ.ˇ	Sandallar	ñūī	)ʿˇ	ʿ.ū
EsenTepe	ẖñḌ	ẖṣʿ	ẖ.ẖ	Şehler	ñˇī	Ḍẖī	ʿ.ʿ
Geriş	ñīṭ	ˇīū	ʿ.ẖ	Şenköy	ʿīḌ	ṣẖ)	ʿ.ī
Güdüllü	ñṭḌ	ñṣī	ẖ.ẖ	Yazıbaşı	ʿẖṭ	ūˇʿ	ʿ.ū
Güzelyaka	ñẖṣ	ṣṣẖ	ʿ.ṭ	Yazıköy	ẖḌḌ	ñ)ʿ	ʿ.ẖ
Güzelyurt	ẖṣñ	ñūˇ	ʿ.ẖ	Aşağıihsaniye	)ẖ	ẖˇū	ẖ.Ḍ
Kadıoğlu	ʿ)ṣ	ṣñū	ʿ.ẖ	Aşağısarmaşık	ʿṣẖ	ūñḌ	ẖ.)
Kalafatlı	ñṭū	ūñʿ	ẖ.ˇ	Başaran	ẖẖū	ʿṣū	ʿ.ñ
Kalaycıoğlu	ʿẖ)	ūṭṭ	ʿ.ñ	Coburlar	ʿ)ñ	ūīū	ẖ.Ḍ
Karamusa	ṣṭṣ	ẖ.ẖˇū	ẖ.ˇ	Çamlık	ˇḌ	ẖˇṭ	ʿ.ẖ

Kayabaşı	ñ))	ᵛṭṣ	ḫ.ᵛ	Çorak	ḫūᵛ	ñṭḌ	ᶜ
Kayıkçılar	ᵛīṭ	ḫ.ñūḌ	ḫ.Ḍ	Gökçetabaklar	ñḫḫ	ūᶜī	ḫ.ṣ
Kışla	ñᶜḫ	īṣṣ	ḫ.ū	Güzeloğlu	īūḌ	ḫ.ḫñ̃ñ	ᶜ.ī
Muhsinler	ñṣᵛ	)ṭṭ	ᶜ.ū	Hacılar	ūūṭ	ḫ.ñᶜḫ	ᶜ.ñ
Sipahiler	ḫ))	ñ̃ᵛū	ᶜ.ṭ	İhsanoğlu	ñ)Ḍ	Ḍñī	ḫ.)
Şeyhoğlu	ñṭū	ṣᶜñ	ᶜ.ḫ	Kahvecioğlu	ḫṣṣ	ñūḌ	ᶜ.ḫ
Taşçılı	īṭḫ	ᵛñḫ	ḫ.)	Karakoç	ñḌḫ	ᵛñṭ	ḫ.Ḍ
Torlaklar	ᶜṣṭ	ṣᶜū	ᶜ.ī	Ramazanoğlu	ḫḌṭ	īñḌ	ᶜ.ñ
Uluköy	ᶜūḫ	ṣñᶜ	ᶜ.ṣ	Sarmaşık	ᵛḫ	ḫñḌ	ḫ.)
Veliköy	ᵛṭṭ	ūḌṣ	ᶜ.ñ	Sazköy	ḫṭᶜ	ḫṣ)	ḫ.ṭ
Yakademirciler	ī᷊ᶜ	īṣṣ	ḫ.ṣ	Serdaroğlu	ñū)	ṣṭñ	ḫ.ṣ
Yeşilyurt	ḫñī	ḫ)ᶜ	ḫ.ṣ	Yeniköy	ᶜṭṭ	īḫᶜ	ᶜ.ḫ
Yolgeçen	ñᵛḌ	Ḍḫṭ	ᶜ.ᶜ	Yeşilköy	ḫñḌ	ᶜḫū	ḫ.ū
Yukarıdere	ᶜ)ṭ	ūḌṭ	ᶜ.ṭ	Yeşilyayla	ᵛḌ	ḫūñ	ḫ.)
Akpınar	ᶜṭḫ	ñṭū	ḫ.ū	Yukarıihsaniye	ḫᶜñ	ḫᵛᵛ	ḫ.ī
Çayköy	ḫīḫ	ᶜīī	ḫ.ᵛ	**Şehir Toplamı**	**10910**	**26032**	**2.3**
Çömlekçi	īñḫ	ᵛᶜḌ	ḫ.ṣ	**Kasaba Toplamı**	**9203**	**16415**	**1.7**
Derecikören	ḫḌḌ	ñṭḌ	ḫ.ṣ	**Kır Toplamı**	**25254**	**50243**	**1,9**
Esenyurt	)ī	)ṣ	ḫ.ṭ	**Toplam**	**45367**	**92690**	**2**
Gökçeler	ḫīṭ	ḫ)ñ	ḫ.ī				

Kaynak: Türkiye İstatistiki Kurumu (TUİK), Zonguldak Bölge Müdürlüğü Verilerinden Düzenlenmiştir. (Konut Sayıları Sadece ᶜṭḫᶜ yılında sayılan ve Yayımlanmadığı İçin Kurum Arşivinden Elden Temin Edilmiştir.)

İnceleme sahasındaki Ḍ) yerleşmeden īī tanesinde, aile büyüklüğü ᶜ'nin altındadır (Tablo ᶜ.ñ)) . İlçede īū yerleşmede ise ortalama aile büyüklüğü ᶜ-ᶜ.) büyüklüğünde yer almaktadır. Bu açıklamalardan da görüleceği üzere inceleme sahasında ortalama hane büyüklüğü oldukça düşüktür (Türkiye ñ.ñ, Zonguldak ñ.ṣ).

Çaycuma ilçesinde ortalama hane halkı büyüklüğünün düşük olmasında ilçenin ekonomik düzeyinin başta taşkömürü madenine ve diğer sanayi faaliyetlerine dayalı olmasının önemli derecede etkili olduğu söylenebilir. Çünkü ekonomik yönden güçlenen ve ekonomik özgürlüğünü kazanan gençlerin anne, baba ve diğer aile fertleriyle birleşik aile yaşantısı yerine, kendilerine ayrı bir ev açmaları etkili olmuştur.

ᶜī)

Bununla beraber ilçede göç hareketleri ile nüfusun azalmasına karşın iyi bir ekonomik yatırım olarak görülen konutların sayısının artması ve ayrıca yazlık konutların çoğalmasının da etkisinden söz edilebilir. Çünkü hesaplamalarda nüfus, kullanılan konutlara değil yazlık konut şeklinde bile olsa imar izni olan bütün konut sayısına bölünerek hesaplanmaktadır. Nitekim TUİK verilerine göre Çaycuma'da ẖᶜᶜṣ yazlık konut bulunmaktadır.

Tablo 2. 39. Çaycuma İlçesinde Yerleşmelerin Aile Büyüklüğü Gruplarına Göre Dağılışı

Aile büyüklüğü	Yerleşme sayısı	%'si
1.0-1.9	ī̄ī̄	ī̄).ū̄
2.0-2.9	ī̄ū̄	ū̄ṭ.ū̄

Kaynak: TÜİK Verilerinden Derlenmiştir (ᶜṭẖñ).

2.2. YERLEŞME COĞRAFYASI VE ÖZELLİKLERİ

Yerleşme; en geniş anlamda, dünyanın heryerinde bulunan en ilkel ev kümelerinden, en yüce yapılara kadar, bütün binaların tamamı olarak tanımlanır. Bu şekilde, yerleşme bir anlamda, dünya yüzeyi üzerinde insan eli ile yapılmış bütün yapay şekillerin toplamı olur. Yerleşme, insanın yücelişinin en somut örneği olarak kabül edilebilir. Bu nedenle yerleşme insanların tesis etmiş oldukları "Dünya İmparatorluğu'nun" simgesi olarak kabul edilebilir[ᶜẖṭ] .

Yerleşme coğrafyası ise, insanların yeryüzündeki yerleşim faaliyetlerini, yaşadıkları yerleşim sahalarının ve bu yerler üzerinde inşa ettikleri yerleşmelerin özelliklerini coğrafyanın temel ilkelerine bağlı kalarak araştırıp inceleyen ve sonuçlarını bir sentez hâlinde ortaya koyan beşeri coğrafya dalıdır[ᶜẖẖ].

Yeryüzünde nüfusun bir yerleşim yerinden diğerine göre farklılık göstermesi o yerlerin özellikleri ve içinde yaşayan insanların yaşam tarzları hakkında çok şey anlatır[ᶜẖᶜ] .

[ᶜẖṭ] Necdet Tunçdilek, *Türkiye'de Yerleşmenin Evrimi*, İstanbul Üniversitesi Yayınları no:ñ̃ñ̃ṣᵛ, Deniz Bilimleri ve Coğrafya Enstitüsü Yayınları no:ī̄, İstanbul ẖ)Ḍṣ, s.VII-VIII.
[ᶜẖẖ] Ali Özçağlar, *Coğrafya'ya Giriş*, Ankara ᶜṭ ṭẖ, s . ṣṭ.
[ᶜẖᶜ] Erol Tümertekin, Nazmiye Özgüç, *Beşeri Coğrafya (İnsan. Kültür. Mekan)*, Çantay Kitabevi, İstanbul ᶜṭṭī̄, s.ᶜ ṣẖ.

İnsanlar ister devamlı, ister geçici, ister münferid, ister toplu bir hâlde yerleşmiş olsunlar; yiyecek, içecek ve diğer beşeri ihtiyaçlar zoruyla daima yerleştikleri ve ihtiyaçlarını temin ettikleri mahalle veya hiç değilse onun çevresine az çok bağımlı yaşarlar. İnşa ettikleri meskenlerin şekillerinde olduğu kadar yerleşme yerinin seçilmesinde, yerleşmenin oluşmasında ve gelişmesinde bu mahallin ve onun çevresinin coğrafi şartlarının az çok tesiri altındadır[ᶜḫñ].

Çaycuma ilçesinde yerleşmelerin yer seçiminde doğal çevre şartları daha çok etkili olmuştur. Bu etkilerden biri yeryüzü şekilleridir. Alçak ve düz arazileri oluşturan Filyos Vadi Taban'ı ve vadiye inen sırt ve yamaçlar yerleşmelerin yoğunlaştığı arazilerdir.

Filyos Çayı'nın oluşturduğu birikinti sahalarında yerleşmeler fazlaca yer kaplamıştır. Nitekim yoğun yerleşme faaliyetlerine bağlı olarak çayın çevresindeki sedimantasyon alanlarının giderek azaldığı uydu görüntülerinden de tespit edilmiştir. Bu tespitler sonucunda ḫ)ūṣ yılında ḫṣ,ūṣ km^{ᶜ} olan sediment alanlarının, ᶜṭṭṣ yılında ḫṭ.Ḍ^{ᵛ} km^{ᶜ,} ye düştüğü gözlenmiştir[ᶜḫi].

Yerleşmelerin dağılışında doğal çevre faktörlerinin yanında beşeri koşullar da belirleyici olmuştur. Filyos vadi tabanında kurulmuş olan Çaycuma şehri sosyo ekonomik bakımdan belirli bir gelişim göstermiştir. Eğitim, sağlık, iş, ulaşım v.b imkanlardan yararlanmak amacıyla şehrin etrafındaki köyler şehrin ticari hayatına yaptıkları katkı ile şehrin gelişimine destek yapmışlardır.

2.2.1. Yerleşmenin Tarihsel Gelişimi

Zonguldak ili ve yöresinin tarihi İ.Ö I. binin başlarında başlamaktadır. İlin yazılı tarih öncesi dönemleri ise araştırma yetersizliği nedeniyle henüz aydınlanmamıştır. Geçmiş dönemlerde Zonguldak'ın batısında bir Megara Kolonisi olan Herakleia Pontica (Karadeniz Ereğlisi), doğusunda ise Miletos kolonisi olan Tios (Filyos), daha da doğuda Amastris (Amasra) yer almaktaydı. Zonguldak'ı da içine alan bölge ise doğuda Halys (Kızılırmak), batıda Filyos Çayı, kuzeyde Karadeniz, güneyde ise Frigya'yla

---

[ᶜḫñ] Ali Tanoğlu, "İskan Coğrafyası: Esas Fikirler Problemler ve Metod*", Türkiyat Mecmuası*, SI (ᶜᵛ -ᶜḌ), İstanbul ḫ)ūī, s. ᶜ -ñ.

[ᶜḫi] Filiz DemircĐ, *Filyos Havzası'nda ki Sediment Birikim Alanlarının Uydu Görüntü Verileri ve Sayısal Arazi Modeli İle Analizi*, BasılmamışYüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimler Enstitüsü, İstanbul ᶜṭṭḌ, s. ṣū.

sınırlı Paflagonya idi. Paflagonya sahasının batısında ise Bitinya toprakları yeralıyordu[ʿḫū].

Kaynaklarda Zonguldak ve yakın çevresi için genelde Ereğli, Bartın ve Amasra'dan, SIS. yy'ın sonlarına doğru da Zonguldak'tan bahsedilir. Daha çok Cumhuriyet Dönem'i yerleşmesi olan Çaycuma'nın yakın çevresi hakkında bazı bilgilere, şuan ilçenin kasabası olan tarihi Filyos'tan bahsedildiği kadar ulaşılır. Karadeniz kıyısındaki bu yerleşmeler tarihin her döneminde deniz ticaret yolları üzerinde yer alan kolonilerin, bazen de devletlerin, ticaret merkezleri olmuştur. Zonguldak yöresinden, İ.Ö.ḫṭṭṭ -ṣᵛṣ Frigler döneminden itibaren bahsedilmeye başlanılmıştır. Birer kıyı yerleşmeleri olan Tios(Filyos), Amasra, Ereğli ve Zonguldak'ın da içerisinde yer aldığı yöre, o dönem Paflagonya toprakları içerisinde yer alıyordu. Bu dönemlerde nüfus, ticaret bakımından iç kesimlere göre daha aktif olan kıyılarda toplanmıştır (Harita ᶜ.ḫṭ)

Harita 2. 10. Çaycuma ve Çevresinin Antik Çağ'daki Yerleşim Durumu[*].

Oldukça yeni bir yerleşim yeri olan Çaycuma'nın tarihi ile ilgili bilgiler, Osmanlı Devleti döneminde hazırlanan Kastamonu ve Bolu Salnameleri'ndeki

[ʿḫū] Yurt Ansiklopedisi, Zonguldak Maddesi, s.ᵛᵛᶜ ᶜ.

[*] Bülent Öztürk " Sesemos (Amasra) ve Tios (Filyos) Antik Liman Kentleri Örneğinde Batı Karadeniz Bölgesi Arkeolojik Kentsel Mirasın Koruma Sorunları ve Öneriler", *1.Uluslararası Kültür Kongresi Bildiri Kitabı (6-9 Ekim 2011 Sinop)*. Adli Bildiriden Alınmıştır.

bilgilerler ve sözlü anlatımlarla sınırlıdır. Yerleşim yeri olarak çok uzun bir tarihsel geçmişe sahip olmamakla birlikte bugünkü Çaycuma'nın sınırları içinde kalan topraklar tarih öncesi dönemden bu yana çeşitli toplulukların yerleşimine sahne olmuştur. Tarihsel süreç içerisinde savaşlar, göçler ve diğer nedenlerle yöreye yerleşen toplulukların izleri günümüze kadar gelmiştir[ʿḫṣ].

İnceleme sahası ve çevresinde Milattan Önceki Dönem'lerde Frig toplulukları yerleşmişler ancak siyasi bir yapılanmaya gitmemişlerdir. Firiglerden sonra MÖ.ṣ[ˇ]ṣ - ṣñṭ tarihleri arasında Kimmerler bölgeyi idareleri altına almışlarsa da, MÖ. ṣñṭ'da n sonra MÖ ūīṣ'ya kadar Lidyalılar, bu tarihten sonra da Persler hakimiyet kurmuşlardır. MÖ. ññī'de Büyük İskender'in Persleri yenmesinden sonra, idare Mekadonlara geçmiştir. Daha sonraki dönemlerde Romalılar ve ardından Bizanslılar'ın eline geçen bu saha, ḫṭḌī' ten sonra bir süre Selçuklular ile Bizanslılar arasında el değiştirmiştir. Zonguldak ve çevresi ḫññū'de Candaroğlu Beyliği'nin kurulmasını takiben bu beyliğin sınırları içerisinde kalmış, ḫīū) -ḫīṣṭ tarihinde Fatih Sultan Mehmet tarafından bu beylik yıkılınca, Osmanlı İmparatorluğu sınırları içerisine katılmıştır. Osmanlıların hakimiyeti imparatorluk yıkılana kadar devam etmiştir. I.Dünya Savaşı sırasında Fransız işgalinin de yaşandığı inceleme sahasında, gösterilen direniş nedeniyle Fransızlar kısa sürede çekilmek zorunda kalmışlardır[ʿḫˇ].

Bugün hızlı bir gelişim döneminde olan Çaycuma ilçesi tarihi çok uzun bir geçmişe sahip değildir. Daha çok Cumhuriyet Dönemi yerleşmesi olan Çaycuma, Filyos Çayı'nın doğu ve batısında kurulmuş birçok yerleşmesi ile günden güne gelişim göstermektedir. Yakın tarihinde başka isimlerle de anılan yerleşme, en dikkat çekici gelişimini yöredeki sanayi atılımları ile gerçekleştirmiştir. Özelliklede Çaycuma Seka Kağıt ve Selüloz Fabrikası kurulduktan sonra hızla nüfuslanıp ve gelişen bir yerleşme olmuştur.

2.2.2. Yerleşme Adları

Coğrafi isim veya toponimi, bilinen bir yerleşim merkezine veya belirli bir fiziki özelliğe verilen addır. Bunlar tek kelimeden oluşacağı gibi, birden fazla kelimenin

---

[ʿḫṣ] Hasan Ataman, Çaycuma,s.) .

[ʿḫˇ] Sedat Avcı, "Filyos Çayı Havzası'nın (Karabük Filyos Arası) Coğrafi Edüdü II, Beşeri Coğrafya Özellikleri İstanbul Üniversitesi Coğrafya Dergisi, Sayı :ˇ, İstanbul ḫ))), s.ʿñṭ.

birleşmesinden de oluşabilirler[ᶜḫḌ]. Yer adlarının manasını, teşekkülünü, ortaya çıkışını, dağılışını inceleyen toponimi, tarihin, coğrafyanın, folklor ve diğer bazı disiplinlerin yardımcısı olarak bilim sistemlerinde oldukça önemli bir yere sahiptir[ᶜḫ)] .

İnsanoğlu, varoluşundan bugüne kadar yaşadığı çevre içerisinde; şehir, ilçe, kasaba, köy, mezra gibi yerleşim yerlerini; dağ, Tepe, plato gibi kara parçalarını; deniz, göl, ırmak, çay, dere gibi suları; cadde, yol, patika, geçit, köprü ve bunlar gibi yerleri adlandırmak ve birini diğerinden ayırt etmek zorunluluğunu duymuştur[ᶜᶜṭ] . Bu zorunluluk nedeniyle insan ve mekan arasındaki ilişkinin en güzel örneklerinden de birinin yansımasını inceleyen ve bu etkileşimin sonuçlarını ortaya koymak adına bugün yer adları ile ilgili çalışmalar yapılmıştır.

Yer adları ile ilgili çalışmalar bir yerleşmenin tarihi, sosyo-kültürel ve sosyo-ekonomik yapısı ile coğrafyasını ortaya koyma bakımından önem taşımaktadır. Çünkü yerleşmelerin adları, bulundukları sahanın fiziki coğrafya koşullarının yanı sıra beşeri ve ekonomik coğrafya özelliklerini de yansıtmaktadır[ᶜᶜḫ] .

Kuruldukları yerin fiziki, beşeri ve okonomik coğrafya özellikleri hakında bilgi veren yerleşme isimleri, Çaycuma ilçesinde de belirleyici olmuştur. Topoğrafya, hidroğrafya, bitki ve hayvan türleri ile iklim gibi fiziki coğrafya özelliklerinden isimlerini alan yerleşmeler olduğu gibi, aşiret, boy, şahıs, cemaaat, tarihi yerleşmeler, meslek grubu ve ekonomik faaliyetler ile ulaşım gibi beşeri ve ekonomik coğrafya özelliklerinden adını alan yerleşmeler mevcuttur.

Adını fiziki coğrafya özelliklerinden alan yerleşmeler içerisinde özellikle de yeryüzü şekillerinden yani topoğrafik özelliklerden isimlerini alan yerleşmeler, bulundukları yerin yeryüzü şekilleri hakkında bizlere bazı bilgiler vermektedirler. Nitekim Çaycuma ilçesinde ismini topoğrafyadan alan: Akyamaç, Dağüstü, Kayabaşı,

---

[ᶜḫḌ] Salih Orcan, "Toponomi, Coğrafi Yer Aadları Standardizasyonu'nun Milli ve Milletlerarası Önemi", *Türkiye Yer Adları Sempozyumu Bildirileri (11-13 Eylül 1984)*, Kültür ve Turizm Bakanlığı Milli Folklor Araştırma Dairesi Yayınları: ṣṭ, S eminer, Kongre Bildirileri Dizisi: ḫᵛ A nkara ḫ)Ḍī, s. ūū.

[ᶜḫ)] Hilmi Karaboran, "Türkiye'de Mevzii Adları Üzerine Bir Araştırma", *Türkiye Yer Adları Sempozyumu Bildirileri (11-13 Eylül 1984)*, Kültür ve Turizm Bakanlığı Milli Folklor Araştırma Dairesi Yayınları: ṣṭ, Seminer, Kongre Bildirileri Dizisi: ḫᵛ Ankara ḫ)Ḍī, s.)ᵛ.

[ᶜᶜṭ] Habib Karaçetin, "Antik Çağ'da Anadolu'da Tarihi Yer Adları", *Türkiye Yer Adları Sempozyumu Bildirileri (11-13 Eylül 1984)*, Kültür ve Turizm Bakanlığı Milli Folklor Araştırma Dairesi Yayınları: ṣṭ, Seminer, Kongre Bildirileri Dizisi: ḫᵛ Ankara ḫ)Ḍī, s. ᶜ ḫ).

[ᶜᶜḫ] Saliha Koday, "Trakya'da Köy Adlarında Coğrafyanın Etkisi", *28. Coğrafya Meslek Haftası (10-12 Haziran 1998)*, Bildiriler Kitabı, İstanbul ᶜṭ ṭṭ, s .ᶜᶜᶜ -ᶜᶜñ.

Basat, Yazıbaşı, Yeşilyayla, Burunkaya, Geriş, Adaköyü, Kızılbel, Yazıköy, Saltukova yerleşmeleri ilk bakışta bu yerleşmelerin yeryüzü şekilleri hakkında ipucu vermektedir.

Çaycuma, Karapınar, Yukarıdere, Çayköy, Çorak, Dereköseler, Dereli, Akpınar, Derecikören yerleşmeleri adını yine fiziki coġrafya özelliklerinden olan hidroġrafyadan almıştır. Bununla birlikte Derecikören diġerlerinden farklı olarak ismini hidroġrafya özelliği ve tarihi yerleşmenin birleşiminden almıştır.

Araştırma sahasında adını bitkilerden yani fitolojiden alan yerleşmeler de mevcuttur. Çayır, Yeşilyurt, Aşaġısarmaşık, Torlaklar*, Yukarıgöynük**, Çamlık ve Sazköy'dür. Karakoç adını hayvan türlerinden, Esenyurt ise ismini rüzgardan alan yerleşmelere örnektir.

Göçebe yaşayan boyların hayat tarzlarında zaman zaman deġişiklikler meydana geldiği, parçalandıkları veya topraġa yerleşmeye başladıklarında, herhangi bir kabileden yetişen kuvvetli şahsiyet bir içtimai topluluk teşkil ettiği zaman yerleşmenin adı ekseriyetle ona izafe edilmektedir[ccc] . Bunun yanında yeni keşfedilen veya yeni yerleşime açılan yerlerde bilinmeyen şartlarla karşılaşmak korkusu, tehlikeli süprizler, buralara dini isimler vermeye de sevk etmiştir[ccñ] .

Çalışma sahasında da beşeri coġrafya özelliklerinden olan soy, aşiret, boy, şahıs cemaat isimlerinden adını alan yerleşmeler en yaygın olanıdır. Çaycuma da ñiī köy ismini bu şekilde almıştır. Nebioğlu, Ayvazlar, Kadıoğlu, Kalaycıoğlu, Aliköy, Erenköy, Kalafatlı, Karamusa, Muhsinler, Şeyhoğlu, Gökçeler, Veliköy, Dursunlar, Hacıibadi, Karaahmetler, Koramanlar, Musausta, Aşaġı İhsaniye, Yukarı İhsaniye, Hacılar, Kahvecioğlu, Serdaroğlu, Kalafatlı, Sipahiler, Uluköy, Temenler, Akçahatipler, Emirşah, Hacıosmalar, Kerimler, Muharremşah, Şehler, Güzeloğlu, İhsanoğlu ve Ramazanoğlu gibi köyler bu tür yerleşmelerdir (Tablo ᶜ īṭ).

---

* Torlak: İyi gelişmiş aġaç fidanı anlamına gelir. (Bkz: Tdk Büyük Türkçe Sözlük.)

** Göynük: Orman sökülerek veya yakılarak elde edilen tarla anlamına gelir. (Bkz: Tdk Büyük Türkçe Sözlük.).

ccc Süha Göney, *Büyük Menderes Bölgesi,* İstanbul Üniv. Yay. No: ẖDˌ)ū,Coġr. Ens. Yay. No: ᵛ), İstanbul ẖ)ᵛū, s. ᶜᵛDˌ.

ccñ Cemal Arif Alagöz, "Türkiye Yer Adları Üzerine Bazı Düşünceler", *Türkiye Yer Adları Sempozyumu Bildirileri (11-13 Eylül 1984)*, Kültür ve Turizm Bakanlığı Milli Folklor Araştırma Dairesi Yayınları: ṣṭ, Seminer, Kongre Bildirileri Dizisi: ẖᵛ Ankara ẖ)Dī, s. ẖᵛ.

Tablo 2. 40. Araştırma Sahasında Yer Adlarının Toponimik Kaynaklara Göre Dağılımı.

Fiziki Coğrafya Özelliklerinden Adını Alanlar		**Beşeri Coğrafya Özelliklerinden Adını Alanlar**	
1.Adını Topoğrafik Özelliklerden Alanlar		**1.Adını Aşiret-Boy-Şahıs-Cemaat İsimlerinden Alanlar**	
Akyamaç	Burunkaya	Nebioğlu	Aliköy
Dağüstü	Geriş	Ayvazlar	Erenköy
Kayabaşı	Adaköy	Kadıoğlu	Kalafatlı
Basat	Kızılbel	Kalaycıoğlu	Karamusa
Yazıbaşı	Yazıköy	Muhsinler	Sipahiler
Yeşilyayla	Saltukova	Şeyhoğlu	Uluköy
		Gökçeler	Temenler
2.Adını Hidroğrafya Özelliklerinden Alanlar		Veliköy	Akçahatipler
Çaycuma	Dereköseler	Dursunlar	Emirşah
Karapınar	Dereli	Hacıibadi	Hacıosmanlar
Yukarıdere	Akpınar	Karaahmetler	Kerimler
Çayköy	Derecikören	Koramanlar	Muharremşah
Çorak		Musausta	Şehler
3.Adını Bitkilerden Alanlar		Aşağıihsaniye	Güzeloğlu
Çayır	Torlaklar	Hacılar	İhsanoğlu
Yeşilyurt	Yukarıgöynük	Kahvecioğlu	Ramazanoğlu
Aşağısarmaşık	Çamlık	Serdaroğlu	Yukarıihsaniye
Sarmaşık	Sazköy	**2.Adını Tarihi Yerleşmelerden alanlar**	
Yeşilköy		Kışla	Derecikören
4.Adını Hayvan Türlerinden Alanlar		Filyos	Ahatlı
Karakoç		**3. Meslek Grupları, Ekonomik Faaliyet**	
5.Adını Rüzgârlardan Alanlar		Kayıkçılar	Taşçılı
Esenyurt		Çömlekçi	Helvacılar
		Madenler	Sandallar
		Yakademirciler	
		4.Adını Ulaşımla İlgili Özelliklerden Alanlar	
		Yolgeçen	

Kuruluş yerlerinde daha önceden kurulan devamlı ve gecici yerleşmeleri yeniden inşa eden Türkler buralara yerleşirken yerleşme adlarına viran eklemişlerdir. Viran kelimesi Cumhuriyet döneminde ören olarak değiştirilmiştir[ccī] .

Bilindiği gibi Türkler ḫṭʿḫ Malazgirt Savaşı sonrasında Anadolu'ya geldiklerinde, Anadolu'da Rumlar yaşamaktaydı.Türklerin batıya doğru ilerlemesiyle Rumlar daha batıya çekilmişlerdir. Rumların boşalttığı yörelere gelen Türk boyları ya daha önce yerleşilmemiş uygun yerlere yerleşmiş ya da Rumların boşalttığı boş ve atıl köylere yerleşmişlerdir. İlçedeki Derecikören'de olduğu gibi adlarında ören ya da höyük eki olan köyler bu ikinci gruba örnek teşkil eder. Daha önceden Dercikviran olan adı, Cumhuriyet döneminde Derecikören olarak değişen yerleşme, bu tip yerleşmelere en güzel örnektir. Yine Filyos'ta ismini tarihi dönemlerden olan bir yerleşmedir. Başta Tion, Kilyos gibi ismlerle anılmış, bugün ise Filyos, (diğer adıylada Hisarönü) olarak bilinen yerleşme adını tarihi yerleşmelerden almıştır. İlçede adını tarihi yerleşmelerden almış bir başka yer Genç Roma döneminde yörede önemli bir yerleşim yeri olan Ahatlı

[ccī] Nusret Koca, Hakkı Yazıcı, "Afyonkarahisar İlindeki İdari Yerleşmelerin Toponomik Sınıflandırılması" *Türk Coğrafya Dergisi,* Sayı:ūş, İstanbul ʿṯḫ, s.ū .

Köyü'dür. Yolgeçen Köyü ve Çaycuma'nın mahallesi konumunda olan İstasyon ise adını ulaşım özelliğinden alan yerleşmelerdir.

Bazı yerleşmeler ise adlarını ekonomik faaliyetlerden almıştır. Yerleşim yerinde yapılan temel ekonomik faaliyet, bazen o yerin ismi olmuştur. Bulunduğu yerin gereği yöre halkının ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik ekonomik faaliyet kolları da gelişmiştir. Örneğin Çaycuma ilçesinin deniz kıyısında olması neticesinde geçmişte küçük atölye tipi gemi malzemaleri inşa edilen yerler ile Çaycuma şehrini iki yakaya ayıran ve geçmişte bu iki yakayı birbirne bağlayan köprünün olmaması nedeniyle karşıdan karşıya geçmek için "kayık" ya da tahta ve odunları yan yana birleştirip Filyos Çayın üzerinde yüzdürerek karşıdan karşıya geçmeye yarayan sal (pot) yapımı bir ekonomik kol oluşturmuştur (Fotoğraf ʿ.ḫṭ). Buna Filyos Çayı'na kıyısı olan Kayıkçılar ile bunun gibi mahalle konumunda da olan Gemiciler gibi yerleşmeler örnek teşkil eder. Sandallar, Madenler, Helvacılar, Taşçılı, Yakademirciler ve Çömlekçiler adını bir meslek kolundan alır.

Fotoğraf 2. 10. Çaycuma Köprüsü Yapılmadan Önce Filyos Çayı Üzerinden Ulaşımın "Pot" Denilen Araçlarla Sağlandığı Dönemden Bir Görünüm (Demokrat Çaycuma Gazatesi Hasan ATAMAN Arşivi.)

Bütün bunların yanında insanların beşeri faaliyetleri sonucunda şekillenen yerleşmeler de vardır. Ülkemizde kısa mesafelerde değişen doğal çevre özellikleri, insan

yaşamı ile birlikte faaliyetlerini de etkilemiş, mekandaki çoğu düzenlemeler buna göre yapılmıştır. İnsanların mekanda özellikle de yerleşmede doğal çevre faktörlerinden etkilenerek yaptığı düzenlemelerden birisi de yerleştiği yerlerdir. Bilindiği üzere kışla kış mevsiminde içerisinde oturulan meskendir. Kışlak ise ; hayvancılıkla uğraşan yaylacı ailelerin, sürüleri ile birlikte kış mevsimini geçirdikleri, soğuk rüzgarlara kapalı, alçak ve kuytu yerlerdir[ᶜᶜū] . Başka bir tanıma göre de davar yetiştirilen bölgelerde, yayladan dönüldükten sonra kışın oturulan alçak, çukur ve soğuğa karşı korunaklı yerlerdeki köyün adı çoğunlukla kışla ile biter[ᶜᶜ§] . Araştırma sahasında bahsi geçen bu kış ve yaz aylarına göre dönemsel hareket olmamasına ve yörede şuan da kırsal yerleşmeler olarak köy ve mahalleleri dışında diğer dönemlik yerleşmeler bulunmamasına karşın Kışla adında bir köy yerleşmesi bulunmaktadır. Yörede yaptığımız mülakatlar sonucunda geçmiş dönemde Kışla köyü ve civarında bu tarz faaliyetlerin olduğundan ve isminin geçmişten geldiğinden bahsedilmektedir.

Sonuç olarak araştırma sahasındaki yerleşme adlarının kökeninin tamamının Türkçe olduğu görülmektedir. İsimlerin büyük bir çoğunluğunun beşeri coğrafya özelliklerinden olan aşiret-boy-şahıs ve dini unsurlardan kaynaklandığı, tarihi yerleşmeler nedeniyle ören takılı tarihsel yer adlarının olduğu, yeni iskâna açılan yerleşmelerin daha çok kurucusu olan boy, şahısların ve dini isimlerin adını yerleşmelere verdikleri görülmektedir.

Bazı yerleşmelerin isimlerinin yakın döneme kadar bir ya da birkaç kez değiştiği, diğer yerleşmlerden ayrılarak yeni bir idari kimlik kazanan yerleşmelerde bu değişikliklerin daha sık görüldüğü, ẖ)Ḍṭ yılından sonra özellikle muhtarlık seçimlerinden sonra yeni idari kimlik kazanma çabası içerisinde olan ve bunu da başaran yeni adla ortaya çıkan yerleşim birimlerinin de olduğu görülmektedir.

[ᶜᶜū] Salih Ceylan, "*Burdur Gölü Kıyılarında Kışla Yerleşmeleri*" Doğu Coğrafya Dergisi, Cilt :ᵛ, Sayı:ş, Erzurum ᶜ ṭṯẖ, s).

[ᶜᶜ§] Reşat İzbırak, *Coğrafya Terimler Sözlüğü*, MEB Yayınları, İstanbul ẖ)) ᶜ, s. ᶜṭᵛ.

2.2.3. Çaycuma İlçesindeki Yerleşmelerin Şekil ve Konum Özellikleri Yönünden Ayrımı

Yerleşmeler de tıpkı canlı varlıklar gibi doġar, gelişir ve nihayet ölürler. Türkiye'de yerleşmenin karekteri ve ortaya konulmuş olan genel ilkeleri, Neolitik dönemde ve ilk konutların yapılmaya başlandığı tarihlerde gerçekleşmiştir[ᶜᶜᵛ] .

Yerleşmeler, insanların yaşadığı konutların bir araya gelmesinden oluşmuş bir bütündür. Yerleşme de sadece evlerden deġil, evden daha farklı fonksiyonlara sahip eklentilerin konuta ilavesi ile meydana gelmiş bir sistemdir[ᶜᶜḌ].

Yerleşmelerin yaşam sahalarını belirleyen ve onları belirli bir ekonomik alanda sınırlayarak toplu veya dağınık düzenler halinde ortaya çıkmalarını gerektiren şartların en önemlileri, bilhassa kurak ve yarı kurak iklim bölgelerinde, toprak ve su kaynaklarıdır. Yerleşmeler için hayati önemi olan su, daha ziyade yerleşme yerlerinin seçiminde ve bütün olarak yerleşme dağılışı üzerinde tayin edici bir role sahiptir[ᶜᶜ)] .

Varlık ya da nesneleri, benzer varlık veya nesnelerden ayırmak için kategori, tür, cins ve çeşitlerine göre ayrımlarını yaparak sınıflandırmaya "tiplendirme" denilmektedir. Nasıl ki, insanları yaşadıkları ülkelere, boy, kilo, saç ve göz rengi vb. özelliklerine göre veya çalıştıkları işlerine göre gruplandırıp tiplendirebiliyorsak, yerleşmeleri de bulundukları jeomorfolojik ünitelere, dış görünüm/şekil (fizyonomik) özelliklerine ve sahip oldukları fonksiyonlara göre ayrı ayrı tiplendirebiliriz[ᶜñṯ] .

Yerleşmeler bulundukları jeomorfolojik birimlere yani yeryüzü şekillerine göre, dış görünüm- şekil (fizyonomik) özelliklerine ve sahip oldukları fonksiyonlara göre üç ana başlıkta sınıflandırılabilir. Bulundukları jeomorfolojik ünitelere göre; ova, plato, daġ eteği düzlüğü, yamaç, vadi içi veya vadi boyu, sırt, birikinti konisi, seki (taraça), kıyı, fay basamağı düzlüğü şeklinde bir tiplendirme yapılabileceği gibi, yerleşmeleri şekil (biçim) özelliğine göre ise; toplu, dağınık ve ara şekilli (Yarı Dağınık) olarak başlıca üç guruba ve fonksiyonel özelliklerine göre de yerleşmeleri, dönemlik ve sürekli yerleşmeler gibi tiplendirme yapılabilir[ᶜñḫ] .

[ᶜᶜᵛ] Tunçdilek, *Türkiye'de Yerleşmenin Evrimi*, s.ḫ-S IV.
[ᶜᶜḌ] Tunçdilek, *Türkiye'de Yerleşmenin Evrimi*, s.ᶜ.
[ᶜᶜ)] Ümit Sergün, *Beşeri Coğrafya Açısından Bir Araştırma Uluova*, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayımları No:ᶜṭ ᶜ), Coġrafya Enstitüsü Yayımı No:Ḍᶜ, İstanbul ḫ)ᵛ ū, s.ᵛñ.
[ᶜñṯ] Ali Özçaġlar, *Türkiye'de Belediye Örgütlü Yerleşmeler*, Ekol Yayınevi, Ankara ḫ))ᵛ, s. ñ.
[ᶜñḫ] Özçaġlar, *Türkiye'de Belediye Örgütlü Yerleşmeler*, s. ñ-ī

ʿū)

Yerleşmelerin şekli denilince, yerleşmeyi oluşturan konutların dağılış düzeni düşünülmelidir. Şöyle ki yerleşmenin tamamının görülebildiği hâkim bir sahaya çıkıldığında veya yerleşim alanını gösteren bir haritaya bakıldığında konutların meydana getirdikleri görünümler yerleşme şekli olarak belirtilmektedir.[ʿñʿ] .

Yeryüzü şekilleri (yerşekilleri, eğim, yükselti, toprak), su, iklim ve doğal bitki örtüsü koşulları, araziden faydalanma ve ulaşım durumu, o yerleşmede yaşayan insanların birbiriyle olan ilişkileri ile uygulanan yerleşim planları, yerleşmelerin şekil özellikleri üzerinde etkili olur. Bu faktörlerin tümünün veya birkaçının etkisiyle konutların arazi üzerindeki dağılım düzeni sıklık-seyreklik ve dizilişle ilgili olarak farklı özellikler göstermektedir. İşte konutların dağılım düzeniyle ilgili olarak ortaya çıkan dokusal biçim, yerleşmelerin dokusal şekil özelliğini yansıtmaktadır. Dokusal şekil özelliklerine göre Türkiye'deki yerleşmeler; toplu yerleşmeler, dağınık yerleşmeler ve yarı dağınık olarak üç şekilde tiplendirilebilir[ʿñ̃ñ̃] .

Yerleşmeler, fonksiyonel özelliklerine göre de tiplendirilmektedir. İnsanlarda olduğu gibi, yerleşmelerin de işlevleri bulunmaktadır. Her yerleşmenin birinci görevi her ne şekilde olursa olsun, insanları barındırmaktır. Yerleşmelerde barınan insanlar yaşamlarını sürdürebilmek için değişik türde ekonomik faaliyetlerde bulunmaktadırlar. Bu faaliyetler; hayvancılık, tarım, ormancılık, madecilik gibi faaliyetlerin yerleşmede sadece biri olabileceği gibi, birden fazla ekonomik faaliyette bir arada olabilmektedir. Bu ekonomik faaliyetlerin yürütülebilmesi için yerleşmelerde ya sürekli olarak barınılmakta ya da yılın belirli dönemlerinde dönemlik olarak kalınmaktadır. Bu duruma göre Türkiye'deki yerleşmeler sürekli yerleşmeler ve dönemlik yerleşmeler olarak iki grupta toplanabilmektedir[ʿñ̃ī] .

Devamlı yerleşmeler, insanların bir yerleşim alanında sürekli kaldıkları yerleşmelerdir. Şehir, kasaba, köy ve bir köyü oluşturan mahalleler devamlı yerleşme tiplerini oluştururlar. Bilhassa kırsal kesimde, tarım ve hayvancılık faaliyetlerini destekler mahiyette yılın belli döneminde kullanılan ve daha sonra devamlı oturdukları yerlere gitmek için terkedilen yerler ise geçici veya dönemlik yerleşme tipini

---

[ʿñʿ] Zeki Koday, *Hopa İlçesinin Coğrafyası*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Doktora Tezi, Erzurum ḫ)) ū, s. ḫḫḌ
[ʿñ̃ñ̃] Özçağlar, *Türkiye'de Belediye Örgütlü Yerleşmeler*, s. ī.
[ʿñ̃ī] Özçağlar, *Türkiye'de Belediye Örgütlü Yerleşmeler*, s. ū-ş.

oluşturmaktadır. Örneğin yayla, oba, güzle, dam, aġıl v.b. gibi yerleşmeler bu gruba dâhil edilebilir[ᶜñū].

Çaycuma'daki yerleşmeler kurulmuş bulundukları jomorfolojik ünitelere göre incelendiğinde genelde şu bilgiler elde edilebilir. İlçe arazisi reliefi akarsular tarafından bazı yerlerde dar ve derin bir şekilde parçaladığından yüzey oldukça dalgalı bir özellik gösterir. Sahanın özellikle de Filyos Çayı'nın kuzeyinde kalan kesimleri daha yüksek, dar, derin ve parçalanmış yüzeylerden oluşur. Doġuda kalan kesimler ise yine arızalı bir yapı göstemesine raġmen daha alçaktır. İlçede arızalı topoġrafyanın yanında Filyos Çayı ve kollarının taşkın dönemlerinde yataklarından çevreye yaydıkları alüvyonların oluşturduġu düzlükler de mevcuttur. Çaycuma'da yerleşmeler bu morfolojik yapıya göre dağılış göstermiştir (Harita ᶜ.ḫ, Harita ᶜ.ḫᶜ).

[ᶜñū] Saliha Koday, *Murgul Çayı Havzasının Coğrafyası*, Atatürk Üniversitesi Yay. No:)ḫᶜ, Fen-Edebiyat Fakültesi Yay. No:), Araştırma Serisi No:ṣ), Erzurum ᶜṭṭṭ, s. ḫ ṭū.

ʿṣḫ

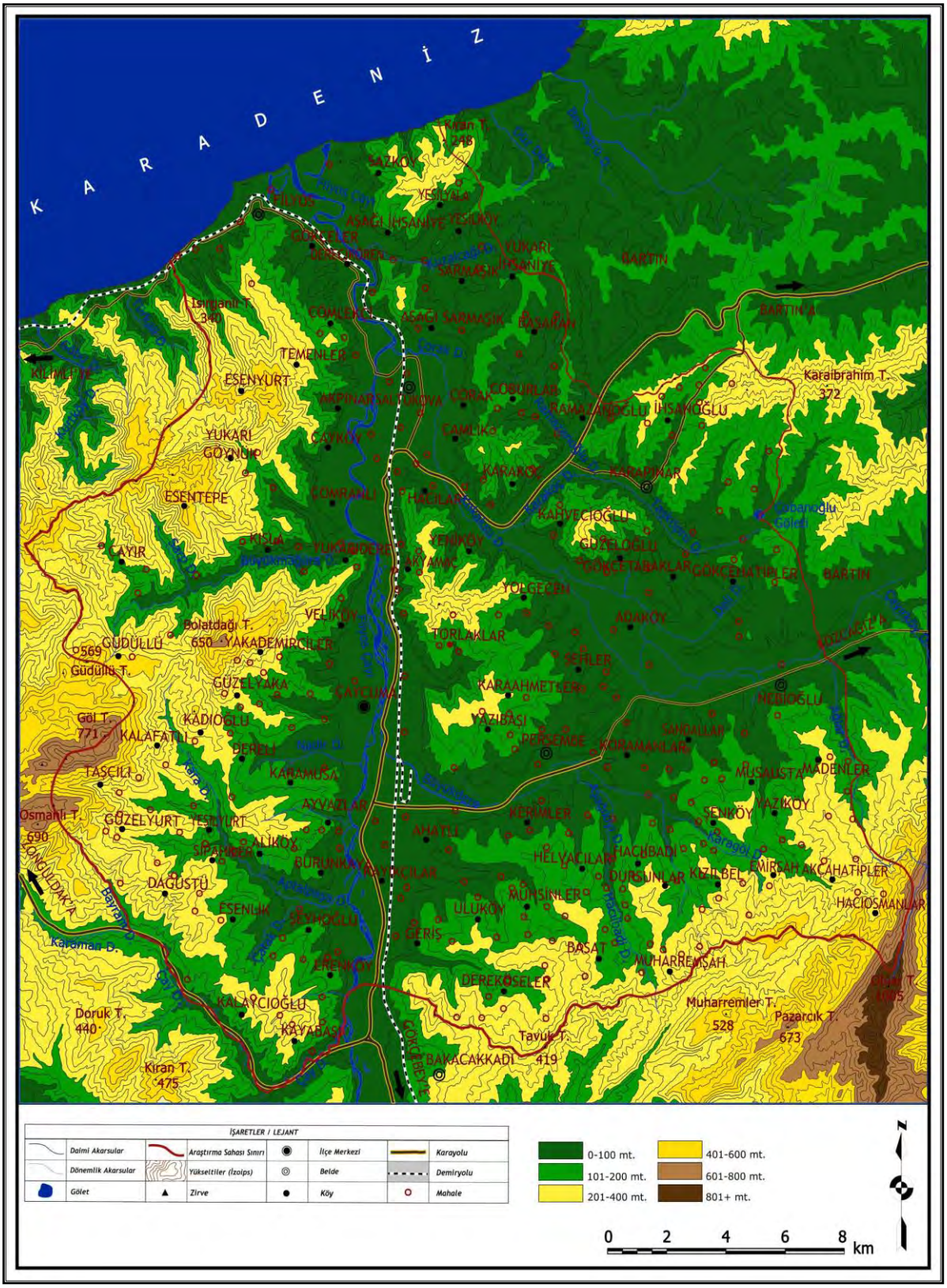
K A R A D E N İ Z
İŞARETLER / LEJANT
Daimi Akarsular
Dönemlik Akarsular
Göletler
Araştırma Sahası Sınırı
Yükseltiler (İzoips)
Zirve
İlçe Merkezi
Belde
Köy
Karayolu
Demiryolu
Mahalle
0-100 mt.
101-200 mt.
201-400 mt.
401-600 mt.
601-800 mt.
801+ mt.
0 2 4 6 8 km
ESENYURT
YUKARI GÖYNÜP
ESENTEPE
ÇAYIR
GÜDÜLLÜ
Güdüllü T.
Bolatdağı T.
650
YAKADEMİRCİLER
GÜZELYAKA
KADIOĞLU
KALAFATLI
TAŞCILI
GÜZELYURT
YEŞİLYURT
Osmanlı T.
690
DAĞÜSTÜ
ESENLİK
Doruk T.
440
Kiran T.
475
KALAÇIOĞLU
KAYABAŞI
BAKACAKKADI
419
Tavul T.
Muharremler T.
528
Pazarcık T.
673
BARTIN
KARADİMAR
KARAİBRAHİM T.
372
İHSANİYE
TEMENLER
ÇAMLIKÖY
KARAKÖY
KAHVECİOĞLU
GÜZELOĞLU
GÖNCETABAKLAR
GÖNCEHATİPLER
YENİKÖY
YOLGEÇEN
AŞAKÖY
TORLAKLAR
ŞEFİLER
KARAAHMETLER
YAZIBAŞI
PERŞEMBE
KORAMANLAR
MUSALLISTA
MADENLER
YAZIKÖY
YENİKÖY
KEHİMLER
AHATLI
HELVACILAR
HACIBADİ
DURSUNLAR
KIZILBEL
EMİRAHMAKÇAHATİPLER
HACIOSMANLAR
MÜMSİNLER
ULUKÖY
BAŞAT
MUHARREMŞAH
DEREKÖSELER
GÖLPINAR
GÖLPINAR T.
1005
GÖLPINAR
GÖLPINAR T.
1005
GÖLPINAR
GÖLPINAR T.
1005

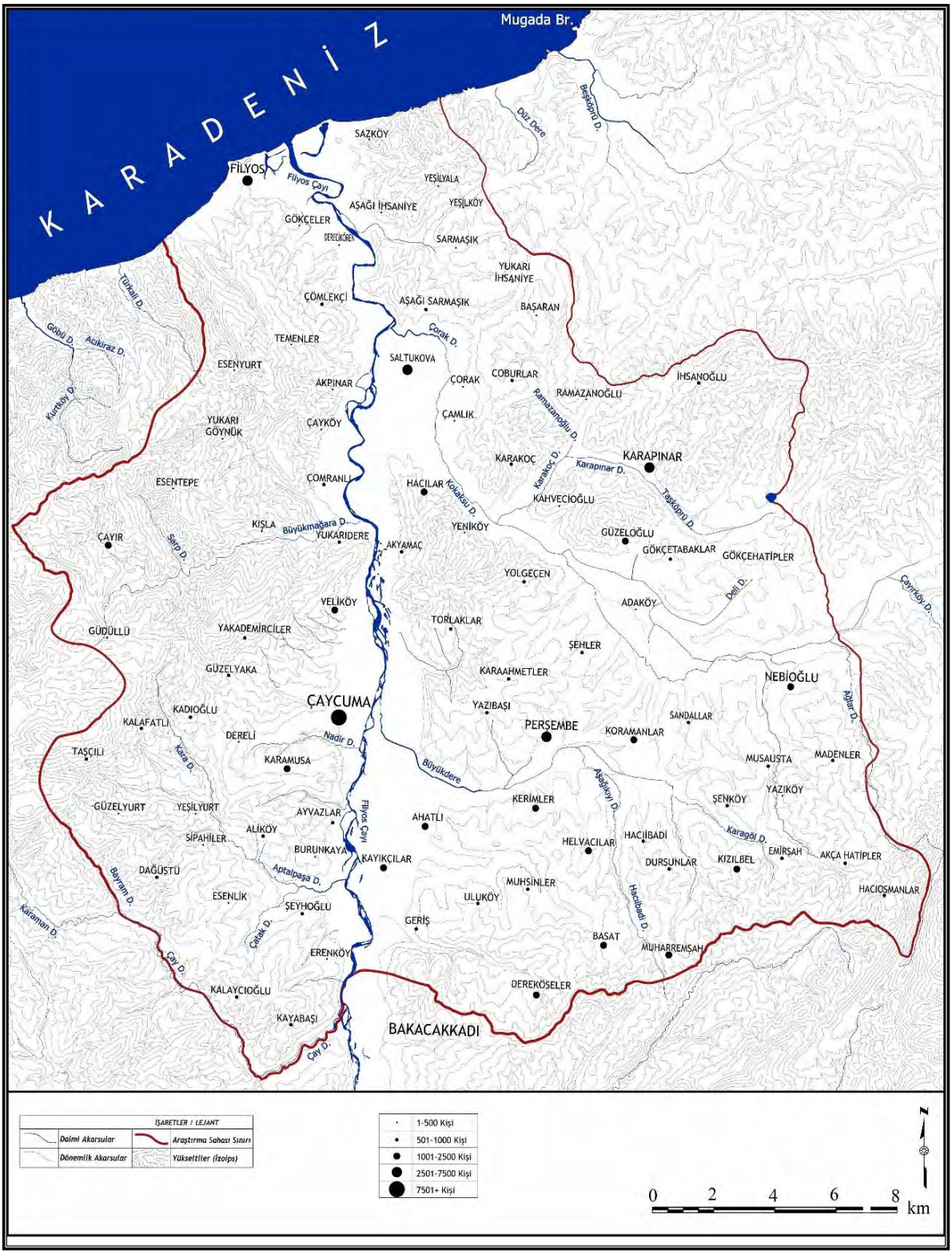

Harita 2. 12. Araştırma Sahasında Yerleşmelerin Nüfus Büyüklükleri

Çaycuma'daki yerleşmelerin çoğu arazi yapısına bağlı olarak genelde vadi yamaçları, sırtlar ve vadi içerisinde kurulmuştur. Ayrıca kıyı ve ova yerleşmelerini de görmek mümkündür. Buradaki ovadan kasıt taşkın ovası görünümündeki yerlerdir.

İnceleme sahasının özellikle de Filyos Çayı vadisinin her iki yakasında yamaç yerleşmeleri görülebilmektedir. Daha çok, ormaların geniş yer tuttuğu bu yamaçlarda bitki örtüsünün ve yamaçların heyelandan korunduğu kesimlere yerleşmeler inşa edilmiştir. Bunun yanında sahada Filyos çayının doğu ve batısında kalan kesimlerde Tepelik alanların yamaçlarında yerleşmeler görmek mümkündür. Araştırma sahasında Akyamaç, Taşçılı gibi birçok yamaç yerleşmesi mevcuttur (Fotoğraf ʿ.hh).

Fotoğraf 2. 11. Çaycuma'da Yamaç Köylerine Örnek Oluşturan Taşçılı Köyü'nden Bir Görünüm

İnceleme sahasında sırt yerleşmeleri de oldukça yaygındır. Daha çok derin vadilerin içlerine yerleşmeden çok, yörede sağanak şeklinde yağan yağmurların taşkın ve baskınlarından etkilenmeyen ve daha hakim bir görüş açısına sahip sırtlar yerleşim yeri olarak tercih edilmiştir. Araştırma sahasının birçok yerinde sırt yerleşmeleri görmek mümkündür. Bunların en güzel örneklerini; Çaycuma şehrinin batı ve doğu kesimlerinde sıkça görmek mümkündür. İlçede Kadıoğlu köyü bu yerleşmlere en güzel örnektir (Fotoğraf ʿ.hʿ).

Fotoğraf 2. 12. Çaycuma'da Sırt Köylerine Örnek Oluşturan Kalafatlı Köyü.

Yamaç ve sırt yerleşmelerinin, hakim konum ya da vadi içerisinde sel baskınları ve taşkınlara karşı korunaklı olması yanında manzarası ve havadar oluşu insanlara ferahlık hissi veren avantajları vardır. Ancak bazı dezavantajlara da sahiptir. Çaycuma ilçesi için yamaç yerleşmeleri heyelanlar bakımından tehlikeli yerlerdir. Arazinin büyük çoğunluğunda görülen heyelan tehlikesi sahada zaman zaman yerleşmelere ciddi zararlar vermiştir. Bazı kırsal yerleşmelerde sorunlar oluşturur ve başka yerlerde heyelan konutları kurulup insanların bu yeni yerlere taşınmasına sebep olmuştur. Yöre için yamaç yerleşmelerinin heyelan riski en büyük tehditi oluşturduğundan, bu yerleşmeler için heyelan risk analizi yapılmalı ve tehlike arz eden yerleşmler için gerekli önlemler alınmalıdır.

Yamaç ve sırt yerleşmelerinde bir diğer sorun yerleşmeye götürülecek ulaşım gibi hizmetlerin aksamasıdır. Kış aylarında kar yağışları nedeniyle yolların bazı günler kapandığı, araçların ulaşamadığı, yine yağışlı dönemlerde sel sularının ve çamur akıntılarının yolları ciddi anlamda bozduğu görülmektedir.

İnceleme sahasında yerleşmelerin bir kısmı Filyos Çayı Vadisi boyunca kurulmuştur. Vadi boyu yani akarsu boylarında kurulan yerleşmeler ilk kuruluşlarında vadi yatağını tercih etmemişlerdir. Bunun ilk nedeni akarsuyun taşma tehlikesi olması, ikinci sebebi ise tarımsal bakımdan verimli olan alüvyal toprakların kaybedilmeme

isteġidir[ñş] . Filyos Çayı boyunca hem su kaynaklarına yakın olma hem de vadi boyunca ulaşım imkanlarının daha uygun olması, vadinin yakın kesimlerinde bulunan tarım sahalarından faydalanma, düz arazide yapılaşmanın daha kolay olması gibi avantajlara bağlı olarak yerleşmeler bu kesimlerde yoġunlaşmıştır.

Çaycuma'da vadi boyunca ve vadi içerisinde yer alan irili ufaklı düzlüklerde köy ve kasaba yerleşmeleri ile Çaycuma şehrinin büyük bir kısmı bu kesimlerde kurulmuştur. Kayıkçılar, Çomranlı, Çömlekçi, Akpınar, Derecikören, Gökçeler, Çorak ve Sazköy vadi boyunca kurulmuş köy yerleşmeleridir.

Çaycuma'da sürekli yerleşmelerin bır kısmı da yine vadi tabanında taşkın ovası görünümünde olan düzlüklerde kurulan yerleşmelerden oluşmaktadır. Özellikle Saltukova kasabasının büyük bir kısmı ve yine bu kesimde daha önceden köy statüsünde olan fakat şuan Saltukova'nın mahallesi konumunda olan Düzköy bu tarz yerleşmelere örnektir (Fotoġraf ᶜ.ẖñ). Bunun yanında Çaycuma ilçesinin İstasyon ve Gemiciler Mahalleleri düzlük alanlarda kurulmuş yerleşmelerdendir. Bu sahalara kurulmuş yerleşmeler Filyos Çayı'nın oluşturduġu tarıma elverişli alüvyon toprakları işgal etmiştir. Ayrıca bu araziler taşkın dönemlerinde sel baskınlarına maruz kalan yerlerdir. Bu yerleşmelerin tarım sahalarını işgal etmelerinin önüne geçilmesi ve konutlar ile tarım arazilerinin selden zarar görmemesi için gerekli önlemlerin alınması gerekmektdir. Nitekim daha önce de ifade edildiġi gibi ẖ))Ḍ ve daha önceki taşkınlarda, bu yerleşmelerin taşkınlardan çok ciddi anlamda etkilendiġi, konutların ve işyerlerinin sular altında kalması neticesinde ekonomik kayıpların olduġu, konutların su ve çamur baskınına uġraması sonucunda belirli bir süre oturulamaz hale geldiġi, tarım sahalarının ve ürünlerinin çamur altında kalması sonucu ekonomik olarak ciddi zararlar oluştuġu bilinmektedir.

[ñş] Necdet Tunçdilek, " İç Anadolu'daki Kır Yerleşmelerinin Ekonomik Yapısına Göre Sınıflandırılması" İstanbul Üniveristesi Coġrafya Enstitüsü Dergisi, Sayı:), İstanbul ẖ) ūᵛ. s.)ṭ.

Fotoğraf 2. 13. Çaycuma'da Alüvyal Düzlüklere Kurulan Yerleşmelere Örnek Oluşturan, Saltukova'nın Düzköy Mahallesi'nden Bir Görünüm.

Bilindiği gibi tarih öncesi devirlerden günümüze kadar kara ulaşım güzergahlarında, vadiler, havzalar, oluklar, daġ geçitleri, ve boġazlar gibi ulaştırmayı kolaylaştıran yeryüzü şekilleri yerleşim yeri olarak tercih edilmişlerdir. Bunların insan faaliyetleri bakımından önemli üstünlükleri vardır. Bu nedenle vadi boyları, geçitler ve boġazlar çevresindeki strateji önemi yüksek konumlarda kurulan yerleşmeler daha çabuk gelişmişler, hatta daha önce hiçbir yerleşmenin bulunmadığı bu alanlar ulaşımın gelişmesi ve buna bağlı olarak ticaretin canlanması sonucu yerleşmeye açılmışlardır[ʿñ˅] .

Yol boyunca sıralanan yerleşmeler Tepelik alanlardaki yerleşmelere göre daha farklı gelişim özelliği göstermiş bazı sosyal olanakların daha fazla olduġu görülmüştür. Nitekim yol boyu köy yerleşmeleri çok çabuk gelişen ve çağdaş görünümlü yerlerdir[ʿñD].

Araştırma sahasında ulaşım ve ticaret gibi beşeri faaliyetler bakımından üstünlükleri olan yerleşmeler mevcuttur. Ulaşım avantajı sayesinde diġer hizmetlere ulaşılabilirlik ve ticaret hayatının canlaması bakımından en güzel örnek, Karapınar Kasabası'dır (Fotoġraf ʿ.h̄i). Geçmiş dönemde Zonguldak-Bartın karayolunun geçtiği ve yol boyunca sıralanan konutlar bugün de bu özelliğini korumaktadır. Bununla

[ʿñ˅] Mehmet Tıraş, "Ulaşımın Yerleşmeye Etkisine Bir Örnek : Pozantı", Türk Coġrafaya Dergisi, Sayı:ñD, İstanbul ʿṭṭʿ, s.ẖʿʿ.

[ʿñD] İhsan Bulut, " Tipik Bir Yolboyu Yerleşme Örneġi Kars Kümbetli Köyü", *Doğu Coğrafya Dergisi*, Cilt :ẖ, Sayı:ẖ, Erzurum ẖ))ū, s.ẖṭ ṭ.

birlikte yörede Yolgeçen, Gökçetabaklar, Gökçetorlakalar köyleri, ile Saltukova kasabası yol boyu yerleşmelere örnek oluştururlar.

Fotoğraf 2. 14. Çaycuma'da Vadi İlçelerinde Kurulmuş Yolboyu Yerleşemeye Örnek Oluşturan Karapınar Kasabasından Bir Görünüm.

Çalışma sahasının Karadeniz kıyısına tekabül eden kuzey kesiminde eğimin azaldığı, nispeten düzlük alanda Filyos kasabası bulunur. Söz konusu yerleşme, tarihte önemli koloni merkezlerinden birisi olan yöredeki en eski yerleşmeler arasında gösterilebilir.

Yerleşmelerin incelenebileceği bir başka özelliği de kuruldukları yere göre aldıkları şekil ve biçimlerdir. Yerleşmelerin plan olarak şekillenmesindeki farklılık, başta yerleşmenin kurulmuş olduğu yerin özelliğine bağlıdır. Çoğunlukla eğimli yamaçlarda ve sırtlarda kurulmuş olan yerleşmelerin düzenli bir şekil göstermeyip, yamacın veya sırtın formuna uygun şekil aldığı gözlenmektedir. Vadi boyunca yamaçlarda ve sırtlarda kurulmuş olan köyler bazen sırtın ya da vadinin uzanışına paralel bir uzanış gösterir[ˁñ)] .

Çaycuma ilçesinde yerleşmeler şekil/biçim yönünden incelendiğinde yerleşmelerin daha çok yarı dağınık bir karakter gösterdiği görülür. Tepelik alanlarda daha çok dağınık ve yarı dağınık bir şekil hakimken vadi tabanında ve düz sahalarda

[ˁñ)] Saliha Koday, *Murgul Çayı Havzasının Coğrafyası*, s. ẖṭ).

daha çok toplu yerleşmeler göze çarpar. Yine köy yerleşmelerinin çok mahalleli yerleşmler şeklinde olduġu da gözlenir. Arazinin engebeli ve bitki örtüsünün sık olduġu kesimlerde çok mahalleli yerleşmeler şeklinde olduġu gözlenir (Fotoġraf ᶜ.ẖū). Arazinin engebeli ve bitki örtüsünün sık olduġu kesimlerde çok mahalleli yerleşmeler daha çok yaygındır. İlçe kırsal alanlarında elverişli arazinin sınırlı oluşu yerleşmelerde özellikle mahallelerde sık dokulu yerleşmelerin gelişmesine sebep olmuştur.

Fotoğraf 2. 15. Çaycuma'da Çok Mahalleli ve Dağınık Dokulu Köy Yerleşmelerinden Bir Görünüm(Helvacılar Köyü ve Yakın Çevresi).

Kır yerleşmelerinin toplu, dağınık ve yarı dağınık şekilli olmasında konutlar arasındaki mesafe dikkate alınır. Ancak konutlar arasında mesafenin ne kadar olacağı konusunda fikir birliği yoktur. Yerleşmenin toplu ya da dağınık oluşu coğrafi algı ile ilintilidir. Örneğin, Karadeniz insanına göre toplu ya da dağınık yerşleme algısı iç bölgede yaşayanlara göre daha farklıdır.

Bazı araştırmacılar konutlar arasındaki mesafenin ūṭ m'nin altında olduğu yerleşmeleri toplu dokulu olarak kabul etmişlerdir. Konutlar arasındaki mesafenin tam anlamıyla standart bir rakama bağlanması oldukça güçtür. Çaycuma'da yerleşmeler genelde dağınık ve yarı dağınık bir yapı göstermeştir. Bunda reliyef koşulları, su kaynaklarının yeterli olması, yoğun bitki örtüsü nedeniyle yerleşmeye uygun arazinin sınırlı olması gibi faktörler etkili olmuştur.

ᶜş)

Tablo 2. 41. Çaycuma İlçesindeki Köy İdari Alanlarının Mahalle Sayı ve Nüfusları.

Köy ismi	Mahallesi	Mah. Nüf.	Köy ismi	Mahallesi	Mah. Nüf.
Ahatlı	Merkez M.	sşş	**Kayıkcılar**	Mahsuroğlu	ẖᵛū
	Ellezli	ūñī		Arcıoğlu	ñtḎ
	Gemeçler	īñḎ		Hacıoğlu	ītt
Akyamaç	Merkez M.		**Kışla**	Merkez M.	ᶜḎī
	Kabakçılar	ẖñᵛ		Kırklar	ẖtẖ
	Bahçeodası	ẖīī		İmamlar	Dẖ
	Çelenler	ẖñū	**Muhsinler**	Merkez M.	
	Katırcılar	ᶜDş		Tabaklar	ẖDş
	Yeni	ẖñt		Kamberoğlu	ẖññ
Aliköy	Merkez M.	ẖūḎ		Baklacıoğlu	ẖş
	Dombaycıoğlu	ññ		Kamiloğlu	ẖᵛD
	Hatipoğlu	ᶜẖᶜ		Öceboğlu	ūñ
	İmamlar	ᶜtī		Çakıllar	īş
Ayvazlar	Merkez M.	ᶜūş		Sivriovaz	ᶜūū
	Yeni	ᶜū		Çakmakçıoğlu	ññ
	Pirahmet	ẖsᶜ	**Sipahiler**	Merkez M.	ᶜūū
	Yeni (Mücavir Alan İçi)	ẖīᵛ		Muslubey	ẖDt
Burunkaya	Merkez M.	ᶜᶜẖ		Kavarıcılar	īt
Çayır	Merkez M.	ūñ)	**Şeyhoğlu**	Merkez M.	ñī)
	Göçler	ᶜñt		Gebeşler	ᶜẖī
	Başkancı	)ş		Çay	şt
	Ayıcıoğlu	ẖẖ)	**Taşçılı**	Merkez M.	
Çomranlı	Merkez M.	)ẖᵛ		Yukarıtaşcılı	ñtş
Dağüstü	Merkez M.			Yusufhanlı	ẖᶜt
	Bürümcek	ẖtt		Aşağıtaşçılı	ñtū
	Hatipler	ẖūt	**Torlaklar**	Merkez M.	
	Düz	ẖñᶜ		Hatıplar	ᶜẖū
	Horcinaz	ẖtī		Güneller	ᶜDt
Dereköseler	Merkez M.			Ayılar	ẖñt
	Oruçoğlu	ẖñᶜ	**Uluköy**	Merkez M.	
	Kanoğlu	ẖᶜD		Kalembaşı	ẖẖḎ
	Kadılar	ẖᵛD		Kıran	ᶜūñ
	Kocamehmetoğlu	ᶜīī		Orta	ẖşş
	Sakallıoğlu	ẖūş		Karşı	)ū
	Danabaşlar	ẖīt	**Veliköy**	Merkez M.	
	Köse	ᶜī ẖ		Saraçlar	Çay. Bel. Katıldı
Dereli	Merkez M.	ñẖḎ		Miyesseler	ᶜūẖ
Erenköy	Merkez M.			Karalar	Çay. Bel. Katıldı
	Aşağı	ññ		Şahnalar	ññū
	Yukarı	ẖtū	**Yakademirciler**	Merkez M.	
Esenlik	Merkez M.	ẖsᵛ		Karagözler	ᶜẖī
	Çay	ẖīẖ		Salihler	Dᶜ
Esentepe	Merkez M.	ẖsᶜ		Sünnetçioğlu	ẖᵛt
Geriş	Merkez M.			Sofular	Çay. Bel. Katıldı
	Çay	ññş	**Yeşilyurt**	Merkez M.	ẖᶜ
	Şabanoğlu	ẖtū	**Yolgeçen**	Merkez M.	iiñ
	Recepoğlu	))		Gülşenler	ẖ)ū
	Orta	şñ		Başörenler	ẖᵛᶜ
	Salihoğlu	ẖᶜᵛ	**Yukarıdere**	Merkez M.	
	Durduoğlu	ẖū		Yukarı	ẖᶜḎ
Güdüllü	Merkez M.	ẖīī		Bostancılar	ẖtt
	Yukarı	ẖñū		Orta	şt
	Eymür	Ḏū		Aşağı	ᶜ)ᶜ
Güzelyaka	Merkez M.		**Akpınar**	Merkez M.	ñtū
	Oruçlar	ᶜᵛī	**Çayköy**	Merkez M.	ᶜīī
	Gebeşler	ẖtū	**Çömlekçi**	Merkez M.	
	Odabaşoğlu	ẖᵛ)		Orta	ᶜīī
	Zobalaklar	ẖtñ		Yukarı	ᶜīᵛ
Güzelyurt	Merkez M.			Öteyüz	ᶜẖt
	Elbisi	ẖᶜᶜ	**Derecikören**	Merkez M.	
	Budaklar	ūī		Derecikören	ñtḎ
	Akçakö y	Dᶜ	**Esenyurt**	Merkez M.	)ş
	Demirciler	ẖẖᵛ	**Gökçeler**	Merkez M.	ᶜtᵛ
Kadıoğlu	Merkez M.	ñᶜḎ	**Temenler**	Merkez M.	ᶜşᵛ
	Çitmeciler	ẖᵛş	**Yukarıgöynük**	Merkez M.	ẖūᶜ
	Çobanhasanlar	ẖñẖ		Peyenli	ᵛẖ
Kalafatlı	Merkez M.	ūᶜt		Salmanlar	şt
	Kayım	ẖᶜ	**Adaköy**	Merkez M.	ᶜts
Kalaycıoğlu	Merkez M.	ñlDt		Bıçakcıoğlu	ᶜᶜ
	Yanıklar	ẖᶜt		İbadioğlu	ẖᶜt
Karamusa	Merkez M.	ūīī	**Akçahatipler**	Merkez M.	ẖ)ẖ
	Aydınlar	ẖ)ẖ		Camili	ñẖş
	Dedeler	īīt	**Basat**	Merkez M.	
Kayabaşı	Merkez M.	ᶜīī		Tabaklar	ᶜᶜ
	Halaşlı	ᶜtū		Epçeloğlu	ẖᶜī
	Çay	ẖᶜñ		Kadıeli	ẖñt
	Günyüzü	ẖñī		Kürtler	ş)
Kayıkçılar	Merkez M.			İmamoğlu	ẖᶜş
	Cinaga	ᶜīt		Karacaoğlu	ẖ))
	Katırcılar	ᶜñū		Kocabasat	ᶜīt

ᶜ˅ṭ

Basat	Yeni	Dẖ	**Şeyhler**	Ahmet Beyoğlu	)ṭ
Dursunlar	Merkez M.			Ramazankadı	ẖᶜ˅
	Kadıoğlu	ẖDᵛ		Hacımuharremoğlu	ẖūū
	Muslubaşoğlu	ᶜsñ		Pirkadı	)ᵛ
	Yanıklar	˅ñ	**Yazıbaşı**	Merkez M.	ᶜūi
	Hatipler	ẖūᶜ		Kocamanlar	ẖñ)
	Çürükçüoğlu	ᶜiᶜ		Demirciler	ẖi)
Emirşah	Merkez M.			Macarlar	ñṭ
	Arıkoğlu	ẖ)ñ	**Yazıköy**	Merkez M.	ñ)ᶜ
	Eserler	˅ẖ	**Aşağıihsaniye**	Merkez M.	˅i
	Hotoğlu	ẖDD		Kışla	ṣᶜ
	Emirler	˅i		Fındık Eneti	ñ)
Hacıbadi	Merkez M.	ᶜ˅i	**Aşağısarmaşık**	Merkez M.	
	Kozlar	ẖᶜ		Yolcuoğlu	ūD
	Baloğlu	ẖñᶜ		Ahmetler	ẖᶜD
	Çubukçu	ẖñṣ		Yeni	ẖtṣ
	Kozoğlu	ūū		Kartallar	ᶜiṣ
	Kaptanlar	˅i	**Başaran**	Merkez M.	D
	Hamdiloğlu	ᶜtū		Gebelli	ẖiD
Hacıosmanlar	Merkez M.	ñūū		Mantıklar	iD
	Kekeş	ẖᶜ)		Parpacıoğlu	sẖ
Helvacılar	Merkez M.		**Coburlar**	Merkez M.	ñᶜ
	Sarıözler	ẖD)		Alibeyoğlu	ūṣ
	Kurumsalar	ẖñṭ		Kavakpınarı	ᶜ)
	Ünsallar	ᶜūṣ		Engel	ᶜD
	Ahmetbaşaoğlu	ẖñD	**Çamlık**	Merkez M.	ẖ˅t
	Sinanlar	D˅	**Çorak**	Merkez M.	ñtD
	Şabanoğlu	ẖñ˅	**Gökçetabaklar**	Merkez M.	ẖDt
	Mantarcıoğlu	ẖᶜt		Köstebekler	ẖūi
	Hasanbeyler	ū)		Helimler	ẖ)t
	Aşağıkıyı	ñẖẖ	**Güzeloğlu**	Merkez M.	
Karaahmetler	Merkez M.			Hacı Karısı	ᶜᶜᶜ
	Köloğlu	ẖ))		Çökelezler	ẖᶜt
	Sakaoğlu	hṣ		Tilkiler	ñū)
	Dervişoğlu	ẖi)		Hatipoğlu	ñ˅
Koramanlar	Merkez M.	ᶜDñ	**Hacılar**	Merkez M.	
	Kılçallar	Dᶜ		Kavukoğlu	ẖ)ṣ
	Cıvaklar	ᶜiñ		Yukarı	ᶜtᶜ
	Şehler	ᶜ))		Aşağı	ẖṣñ
	Teceller -Bacaklar	ñūṣ		Acarlar	ᶜ)
	Değirmen Yanı	ūẖ		Durcanlar	ẖDt
Kerimler	Merkez M.			Arapoğlu	ᶜDi
	Sağıroğlu	ṣñẖ		Sarıkum	ᶜṣū
	Rahmetoğlu	Dṭ	**İhsanoğlu**	Merkez M.	ẖtD
	Andıoğlu	)ñ		Bostancıoğlu	Dṣ
	Boyacıoğlu	iṭñ		Demircioğlu	ṣ˅
	Sancıoğlu	ᶜhD		Eysanlar	˅ẖ
Kızılbel	Merkez M.	ñ))		Geriş	ṣṭ
	Mahmutoğlu	ẖᶜ)		Hacıkıramanlar	)i
	Seferler	ẖ˅s		Kalafatlar	hsᶜ
	Çiller	ẖiñ		Bıçakçıoğlu	iᶜ
	Kadıeli	DD		Pazar Yeri	Dẖ
	Masmaslar	˅ñ		Kuyu	ṣñ
	Sağırlar	ii	**Kahvecioğlu**	Merkez M.	ẖDᶜ
Madenler	Merkez M.	ẖẖ˅		Çavuşlar	ū˅
	Akkaşoğlu	ᶜsD		Yeni	ṣñ
	Ağalar	ᶜūẖ		Kirazoğlu	ūṣ
	Emiroğlu	ẖᶜ	**Karakoç**	Merkez M.	ᶜūᶜ
	Ahmetoğlu	ẖiD		Marangeli	ẖᶜi
	Pazarlıoğlu	ūū		Kuloğlu	ẖṣū
Muharremşah	Merkez M.	ᶜiṭ		Lazlar	ṣ˅
	Severler	ẖ˅ẖ		Ocakçıoğlu	ū)
	Mangırlar	ᶜsD		Hocaoğlu	ṣñ
	Yörübaş	ẖDṣ	**Ramazanoğlu**	Merkez M.	
	Kuyumcuoğlu	ñu˅		Boduklar	ᶜẖD
Musausta	Merkez M.	ᶜñū		Kara Hasan Paşa	ᶜᶜṭ
	Paşa Kahya	ẖDD	**Sarmaşık**	Merkez M.	
	Helvacılar	Dū		Bedekler	ṣṣ
Sandallar	Merkez M.			Hüseyin Kaptanlar	˅ᶜ
	Ebeşler	ᶜiᶜ	**Sazköy**	Merkez M.	ẖṣ)
	Kadir Efendioğlu	ñṭ	**Serdaroğlu**	Merkez M.	iᶜū
	Yahyabaşıoğlu	ᶜDū		Yumuklar	ẖᶜṣ
	Kütükçüoğlu	˅ṭ		Sarıkadıoğlu	ūᶜ
Şenköy	Merkez M.		**Yeniköy**	Merkez M.	ẖᶜ
	İnceahmetler	ẖi˅	**Yeşilköy**	Merkez M.	ᶜẖū
	Hamzaoğlu	ᶜṣṣ	**Yeşilyayla**	Merkez M.	ẖūñ
	Katırcıoğlu	˅˅	**Yukarıihsaniye**	Merkez M.	ẖṭ)
	Palazoğlu	ẖs)		Şenköy	ẖū
Şeyhler	Merkez M.	ẖ˅D		Kaşıkçılar	ẖñ
	Alagözler	ẖs˅		Yukarı	İṭ

Kaynak :Türkiye İstatistiki Kurumu Zonguldak Bölge Müdürlüğü ᶜṭẖ ñ.

Sahada yerleşmelerin dağınık olmasındaki bir diğer etken de, parçalanmış tarım arazilerinin fazla olmasıdır. Çünkü fazla eğimli ve parçalanamış tarım arazilerinin olduğu bölgelerde ekili sahalar, ancak belirli bir nüfusu besleyebildiğinden meskenler bu ufak arazilerin hemen yanı başında kurulmuşlardır[ᶜīṭ] .

İlçede çok mahalleli köylere; Karamusa, Akyamaç, Dağüstü, Dereköseler, Geriş, Güzelyaka, Güzelyurt, Muhsinler, Basat, Uluköy, Veliköy, Yakademirciler, Yukarıdere, Basat, Dursunlar, Emirşah, Hacıibadi, Helvacılar, Koramanlar, Kerimler, Kızılbel, Madenler, Muharremşah, Sandallar, Şenköy, Aşağısarmaşık, Güzeloğlu, Hacılar, İhsanoğlu ve Karakoç örnek verilebilir. Çaycuma'da çok mahalleli köylerde çoğu zaman köyün merkezini tanımlamak güçtür.

Mahalleler genelde ẖū-ᶜṭ konuttan oluşan gelişmişlik düzeyi birbirne yakın yerleşmelerden ibarettir. Köyde yaşayanlar muhtarın olduğu mahalleyi köyün merkezi, diğerlerini ise köyün mahallesi olarak kabül etmiştir. Tabi bu durumu köyde mahallelerde genelde akrabaların bir mahallede toplanması sonucu diğer soylara karşı bir üstünlük kaybedilmiş algısı, her seçimde köy muhtarlığı için birkaç mahallede aday çıkmasına sebep olmuş ve seçimi kaybeden muhtarın kendilerine çok yakın diğer mahallelerle de birleşerek köy statüsü kazanmak için girişimlerde bulunmuştur. Özellikle ẖ)Ḍṭ yılından sonra birçok yeni köyün kurulduğu görülmüştür. Bunun yanında kendisinden ayrılan köyün tek mahalle olarak kalması sonucu geçmiş dönemde köy olan Tilkiler, şimdiki Güzeloğlu köyünün mahallesi olmuştur.

Sahada köy yerleşmelerinin oluşturduğu konutlar dokusal şekil özelliklerine daha çok yarı dağınık ve toplu özellik gösterirler. Topoğrafyanın engebeli olduğu ve bitki örtüsünün yerleşmeye pek uygun olmadığı yerlerde özellikle Filyos Çayı'nın doğu ve batı kesiminde kurulmuş köylerden olan, Ramazanoğlu, İhsanoğlu, Yukarı İhsaniye, Aşağı İhsaniye, Sarmaşık, Yeşilyurt, Aliköy, Güzeloğlu, Kadıoğlu, Şeyhler, Akyamaç, Yakademirciler, Karakoç ve Yazıbaşı köylerde meskenler arasındaki mesafale artarken, vadinin taşkın ovası düzlüğünde ve bu düzlüğe yakın yerlerde kurulan Çömlekçi, Çomranlı, Hacılar, Akpınar, Derecikören , Çayköy ve Yukarıgöynük Hacıosmanlar köylerinde meskenler birbirlerine daha yakın bir görünüm arz eder. Kasabalarda ise

---

[ᶜīṭ] Bedriye Tolun (Denker), *Yerleşme Coğrafyası- Kır Yerleşmeleri*, İstanbul Üniversitesi Yayını, No: ᶜᶜᵛū, C oğrafya Enstitüsü. Yayını, No:)ñ, İs tanbul ẖ) ᵛᵛ, s. ẖūḌ.

kırsal yerleşmelere göre daha toplu dokulu yerleşme görüntüsü vardır. Perşembe, Filyos ve Saltukova kasabaları toplu dokulu yerleşmelerdendir (Fotoğraf ʿ.ẖ ṣ, ʿ.ẖᵛ).

Fotoğraf 2. 16. Çaycuma'da Vadi Boyu Yerleşmeler Genel Olarak Toplu Dokuludur (Çomranlı Köyü).

Fotoğraf 2. 17. Çaycuma'da Mahalleli ve Toplu Dokulu Yerleşmelerinden Bir Görünüm (Hacı Osmalar Köyü).

Çaycuma şehrinde konutlar arasındaki mesafeler birbine çok yakın bir özellik gösterirdiğinden toplu dokulu yerleşme görüntüsü hakimdir. Özellikle de Yeni Mahalle ve Çay Mahallesi toplu dokulu karekter gösteririken; Gemiciler, İstasyon ve Velioğlu mahalleri bu iki mahalleye göre daha gevşek dokuludur. Merkezden uzak kalan bu mahaleler, şehrin merkezinden çevreye doğru açıldıkça yarı dağınık bir hal alır. Sanayi ve ulaşım yatırımlarının genelde İstasyon, Gemiciler ve Velioğlu mahallelerine doğru kayması gelecekte bu kesimlerin de toplu dokulu bir hal alacağı izlenimi vermektedir.

Yerleşmeleri, yerleşim alanlarının dış sınırları itibariyle aldıkları geometrik biçimlere ve yerleşim alanlarının büyüklük küçüklüğüne göre de sınıflandırmak veya tiplendirmek mümkündür. Yerleşmelerin dokusal veya plansal şekil özellikleri itibariyle daire, elips, üçgen, kare, dikdörtgen, yamuk, deltoid veya çizgisel (lineer) bir uzanışa sahip oldukları ya da hiçbir geometrik şekle benzemedikleri ortaya çıkmaktadır[ᶜīḫ] .

Yerleşmelerin farklı şekiller almasında yeryüzü şekilleri en önemli etkiye sahiptir[ᶜī ᶜ] . Bunlardan vadiler, akarsular ve ovalar ile beşeri elemanlardan özellikle yollar ve tarlaların açık veya kapalı tarla sistemi olup olmayışı köylere belli şekiller kazandırmıştır[ᶜīñ] . Çaycuma'da da yerleşmeler çoğunlukla eğimli yamaçlarda ve sırtlarda kurulmuş olanlar düzenli bir şekil alamamış, sırtın veya yamacın şekline göre bir yerleşim şekli almıştır. Sırtın veya vadinin uzanışına uyum gösteren yerleşmlerde daha çok dikdörtgene benzer bir şekil oluşmuştur Coburlar, Çorak, Akpınar, Kışla, Sazköy, Esentepe gibi yerleşmeler bu tarz yerleşmelere örnek gösterilebilir.

Sahada arazinin yerleşmeye uygun, az eğimli ve bitki örtüsünün de engel olmadığı yerlerde vadi ve tepelik alanların birleştiği kesimlerde dairesel yerleşmeler gelişmiştir. Çayköy, Yeşilyayla, Kayıkçılar, Ahatlı, Yeşilyurt bu tarz yerlşemlere örnek oluşturur.

Bazı yerleşmeler gerek vadi, sırt gibi morfolojik yapı gibi fiziki unsurlar gerekse de yol gibi beşeri unsurlara bağlı olarak çizgisel bir şekil alabilir. Çaycuma ilçesinde kırsal yerleşmelerin büyük bir kısmı kurulan yol sistemine göre şekil almıştır. Başka bir ifadeyle, konutlar bir yol hattının iki tarafında, yola paralel olarak gelişmiştir. Sipahiler,

---

[ᶜīḫ] Özçağlar, *Türkiye'de Belediye Örgütlü Yerleşmeler*, s. ū.

[ᶜī ᶜ] Hakkı Yazıcı, *Orta Sakarya Vadisi'nin Coğrafi Etüdü*, Yenice – Alaplı Arası, Atatürk Üniversitesi Yayınları, No:Ḍñ), Araştırma Serisi No:ḫ), Erzurum ḫ))ᵛ, s.)ū.

[ᶜīñ] Doğanay, ḫ))ī, *Türkiye Beşeri Coğrafyası*, s. ᶜşᶜ.

Esenlik, Başaran, Yeşilköy, Saltukova, Karapınar, Temenler, Geriş ve Güzelyaka gibi yerleşmeler bu grubun tipik örneklerindendir.

Yörede yerleşmelerin şekilleri daha çok çizgisel ve dikdörtgen şekilli gibi görünse de başta reliyef koşulları, heyelan durumu, bitki örtüsü, su kaynakları ve ulaşım imkanları gibi faktörlerin elverdiği ölçüde yerleşmeye uygun her yer değerlendirilmiştir. Buna bağlı olarak herhangi bir şekle benzemeyen fazla sayıda yerleşme gelişmiştir.

2.2.4. Fonksiyonel Özelliklerine Göre Yerleşmeler

Yerleşmeleri fonksiyonel özelliklerine göre tiplendirmeye çalıştığımızda; ekonomik faaliyetlerin sürdürülebilmesi için yerleşmelerde ya sürekli olarak barınılmakta ya da yılın belirli dönemlerinde dönemlik olarak kalınmaktadır. Bu duruma göre yerleşmeler; devamlı yerleşmeler ve dönemlik yerleşmeler olarak iki grupta incelenebilir[ᶜīī] .

Çaycuma ilçesindeki yerleşmelerin tamamı devamlı (sürekli) yerleşmelerden oluşmaktadır. Çalışma sahasında sürekli yerleşmeleri köy idari alanları içerisindeki sürekli kır yerleşmeleri ile kasaba ve şehir yerleşmeleri olarak incelemeye çalışacağız. Çaycuma ilçesinde ẖ şehir, ū kasaba, Ḍñköy, ñẖṣ köy mahallesi tespit edilmiştir. İlçede herhangi bir dönemlik yerleşmeye rastlanmamıştır (Harita ᶜ.ẖñ).

[ᶜīī] Zeki KODAY, *Arhavi Çayı Havzası'nın Coğrafyası*, Atatürk Üniv. Yayın. No:)ñ ī, Fen-Edebiyat Fak. Yayın. No: ẖṭ ṭ, Araştırma Serisi No:ᵛẖ, Erzurum ᶜ ṭṭñ, s. ᵛñ.

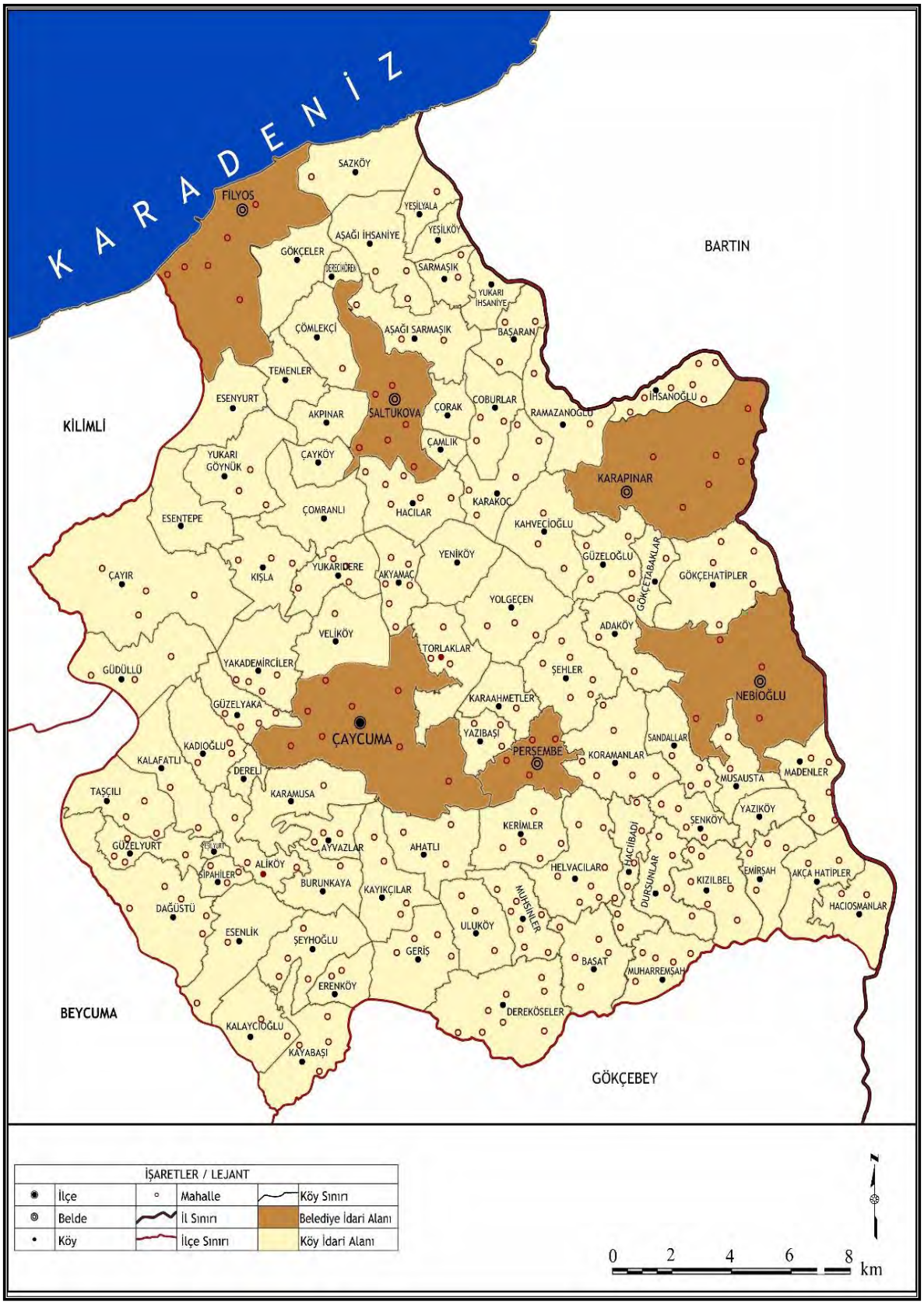

Harita 2. 13. Araştırma Sahasında Yerleşmelerin İdari Bölünüşü.

2.2.4.1. Köy Yerleşmeleri

Türkiye'nin coġrafi tabiatı, bu ülke üzerinde yaşamaya başlayan ilk insanlara, ancak avcılıkla geçimlerini saġlayacak bir potansiyel verdiġinden, bu kaynaklardan yaralanmak isteyenleri av hayvanları ile birlikte yer deġiştirme zorunda bırakmış bu nedenlede ilk başta düzenli bir yerleşme hayatına insanlar geçememiş, uzun süre yaşayacakları yerleşim yerleri kurmalarına engel olmuştur. Daha sonraları tarla kültürünün kır uġraşısının sınırları içerisine girmesinden itibaren, insanın toprakla uġraşmaya başlamasıyla, Türkiye'de kırlarda yerleşik yaşam tarzını yansıtan bir yerleşmenin temelleri atılmıştır. Türkiye üzerinde aile gruplarından oluşan yerleşik yaşam tarzı, kırın yerleşme ünitesi olan "Köy" ü meydana çıkarmıştır[ᶜīū] .

Ülkemizde diġer yerleşme tanımlamalarında olduġu gibi, hangi yerleşmenin köy, hangisinin kasaba olduġu yönünde farklı fikirler ortaya konulmuştur. Ancak coġrafi anlamda bazı kriterler ön planda tutularak sınıflandırma yapılsa da, pratikte genelde kullanılabilecek nüfus kriteri, daha çok ön planda tutulmuş ve diġer kriterler de gözönüne alınarak köy tanımlaması yapılmıştır.

Köy yerleşmeleri tanımlanırken īīᶜ Sayılı Köy Kanunu'na göre cami, mektep, otlak, yaylak, baltalık gibi ortak malları bulunan ve toplu ya da dağınık evlerde oturan insanlar baġ, bahçe ve tarlaları ile birlikte bir köy teşkil eder[ᶜīş] şeklinde bir tanımlamadan bahsedilir. Fakat sadece bir adet sürekli yerleşim alanına sahip köy idari alanlarında bu yerleşmelere de köy denilmesi, idari anlamdaki köy ile yerleşme olarak köyün birbirine karıştırılmasına sebep olmuştur. Bu nedenle idari ünite olarak köyü ifade etmek için, köy idari alanı veya köy muhtarlık sahası şeklinde açık bir ifade kullanılması uygun olur[ᶜīᵛ] . İdari ünite olarak köy ise sadece tek bir yerleşim ünitesi deġil, belirli bir sınıra sahip olan ve bu sınır içerisindeki çeşitli tipteki yerleşim birimleri ile ortak kullanılan çayır, mera, orman alanları ile bütünleşen en küçük yönetim birimini oluşturmaktadır[ᶜīD] .

[ᶜīū] Necdet Tunçdilek " Türkiye'de Kır Yerleşmesinin Gelişimi ve Evrimi" *İstanbul Üniversitesi Coğrafya Enstitüsü Dergisi* , Sayı : ᶜñ, İstanbul ḫ)Ḍṭ, s.ᶜ.
[ᶜīş] Bkz: ḫ)ᶜī Ta rih ve īī ᶜ Sayılı Köy Kanunu, Madde: ᶜ
[ᶜīᵛ] Ali Özçaġlar, "Türkiye'de Mülki İdare Bölümlerinin İdari Coġrafya Analizi", *Coğrafi Bilimler Dergisi*, ñ (ḫ), Ankara ᶜṭṭū, s. ṣ.
[ᶜīD] Zeki Koday, *Hopa İlçesinin Coğrafyası,* s. ḫᶜī.

Köyler sadece yerleşim birimlerinin olduğu tek bir merkez değil aynı zamanda belirli bir idari alanı oluşturan sınırlar içerisindeki yerleşim birimleri ve ekonomik faaliyetleri ile bütün oluşturan idari bir ünitedir. Bu idari sınırlar içerisinde bir veya daha fazla devamlı yerleşme olabilmektedir. Bir den çok mahallesi olan ve muhtarlık olan mahalle köy merkezini oluşturmakta diğerleri ise bu köyün mahallelerini oluşturmaktadır[ci)] .

Çaycuma'da kır yerleşmelerinin tamamı sürekli yerleşmelerdir. Bu yerleşmeler daha çok dağınık ve çok mahalleli köy idari üniteleri şeklindedir (Fotoğraf c.hD). cthñ yılı itibariyle ilçede Dñköy yerleşmesi bulunmaktadır. Bu yerleşmelerin arazide yapılan gezi gözlemlere ve resmi verilere göre çok büyük bir kısmının mahalleli ve çok mahalleli köylerden oluştuğu çok az sayıda köy yerleşmesinin mahallesinin olmadığı gözlenmiştir.

Fotoğraf 2. 18. Araştırma Sahasında Köyler Yerleşmelerinden Genel Bir Görünüm.

Bir köyün sınırları içerisinde birden fazla sürekli yerleşme bulunuyorsa, bu yerleşmelerin her biri mahalle olarak tanımlanmaktadır. Bu mahallelerin köy idari alanları içerisindeki dağılışlarında çeşitli faktörler etkili olmuştur. Arazinin özelliklerinden kaynaklanan faktörler yanında, hidroğrafik durum, orman, tarım, otlak

---

[ci)] Ali Özçağlar, Ezinepazar Depresyonunun Coğrafyası, Anakara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi , *Araştırma Projesi*, Ankara h))c, s.vş.

alanların dağılışı ve bu kaynaklardan faydalanma, ulaşım gibi faktörler bu mahallelerin dağılışlarını etkilemiştir. Özellikle de engebeli yeryüzü şekillerine sahip olan dağlık alanlardaki köylerde, mahalleler birbirinden uzak mesafelerde kurulmuşken, daha düz yeryüzü şekillerinden oluşan yerlerde mahaller arasındaki mesafe daha yakındır.[ᶜūṭ]

Yerleşme çekirdeklerinin arazi üzerine dağılmasında rol oynayan fiziki faktörler yanında beşeri etkileri de görebilmekteyiz. Bu faktörlerden birisi de ormanlık alanların yer yer tarım sahalarına dönüştürülmesi ve miras yoluyla parsellerin gittikçe küçülmesi, evlenip aileden ayrılan fertlerin miras olarak kendisine düşen arazide kendisine ev yapmak istemelerinin de etkisi büyüktür[ᶜūḫ].

Çaycuma ilçesinde de topoğrafya özellikleri ve bitki örtüsü köylerin ve mahallelerin arazide dağılmasına en çok etki eden faktörlerden olmuştur. Nitekim araştırma sahasının yeryüzü şekillerinin engebili olması ve heyelan etkisiyle yerleşmeyi sınırlamıştır.

Çaycuma'da kırsal kesimde orman sahalarının genişçe yer kaplaması yerleşmelerin dağılışları üzerine etkisi olmuştur. Çoğu yerde orman açması ile oluşturulmuş arazilerde kurulmuş yerleşmeler görülmektedir. Yeryüzü şekilleri ve bitki örtüsü yanında su kaynaklarına yakın olma isteği ile ulaşım faktörü de kırsal yerleşmelerin dağılışı üzerinde etkili olmuştur. Nitekim Filyos Çayı'na yakın, düz ya da düze yakın yerler tercih edilmiştir.

Araştırma sahasındaki köy yerleşmelerinin kuruluş yeri seçiminde ulaşıma elverişliliğin de etkisi vardır. Nitekim Filyos Çayı'nın kollarının oluşturduğu koridorlar boyunca uzanan ana kara yollarına yakın yerlerde yol boyunca birçok köy yerleşmesi sıralanmıştır. Bu yerleşmeler gelişmişlik açısında ulaşımın etkisiyle kasaba ve şehir yerleşmelerinin etki sahanında yer aldığı için gelişmişlikleri daha fazladır.

Çaycuma ilçesinde köy yerleşmelerinin Filyos Çayı'nın doğu ve güneydoğu kesiminde daha çok yoğunlaştığı görülür. Bu kesimin diğer yerlere nispeten yer yüzü şekillerinin biraz daha sade olması, tarım arazilerinin fazla olması ve ulaşım yollarına daha yakın olması bunda etkili olmuştur. İlçede ikinci yoğunluk Filyos Çayı'nın araştırma sahasına giriş yaptığı güney kesiminden Karadeniz kıyısına kadar ki yaklaşık

---

[ᶜūṭ] Ali Özçağlar, *Türkiye'de Belediye Örgütlü Yerleşmeler*, Ekol Yayınevi, Ankara ḫ))ᵛ, s.ᵛ.

[ᶜūḫ] Mehmet Zaman, *Doğu Karadeniz Kıyı Dağlarında Yaylalar ve Yaylacılık,* Atatürk Üniversitesi Yayınları No:)ṣṭ, Fen-Edebiyat Fakültesi Yayınları No:ḫṭū, Araştırma Serisi No:ᵛū, Erzurum ᶜṭ ṭᵛ, s.ḫūṣ.

ñţ km'lik vadi boyunca, vadinin doğu ve batı yamaçları ile tabanında yerleşmelerin sıralandığı görülür.

Çalışma sahasında Çaycuma şehrinin yakınındaki tepelik alanlar, sırtlar ve yamaçlar da köy yerleşmelerinin yoğunlaştığı yerlerdir. Çaycuma şehrinin eğitim, sağlık, ulaşım, ticaret ve günübirlik ihtiyaçlarını karşılamak amaçlı çekim merkezi olması, şehre yakın yerlerdeki yerleşmelerin gelişmesine sebep olmuştur. Karamusa, Güzelyaka, Yakademirciler, Dereli, Ahatlı, Kayıkçılar Çaycuma şehrine çok yakın kurulmuş köy yerleşmeleridir.

Karamusa, Dereli ve Kayıkçılar köyleri neredeyse Çaycuma şehrinin bir parçası gibi devamlılık arz etmektedir. Şehrin sıkışık düzeninden biraz daha uzakta kalmak isteyenlerin ve şehir hayatı ile tarım faaliyetlerini beraber sürdürenlerin daha çok ikinci konutlarının da olduğu bu kesimler, çok mahalleli ve yoğun nüfuslu köyler haline gelmiştir. Kısmen Çaycuma Belediyesi'nden altyapı ve üstyapı hizmeti alan bu tarz yerleşmeler, sahadaki diğer köy yerleşmelerine göre daha modern bir görünüme sahiptir (Fotoğraf ς. h)).

Fotoğraf 2. 19. Çaycuma'da Modern Köy Yerleşmelerinden Olan Kayıkçılar Köyünden ki Kullanım Alanlarından Bir Görünüm.

Çaycuma'da köyde yaşayan nüfusun ekonomik gelişmişliği de köy yerleşmelerin gelişmişliği üzerinde rol oynamıştır. Yöreden yurt dışına göçün fazla olması ve özellikle de Almanya'ya göç etmiş ve ekonomik yönden yurt dışında güçlenen ailelerin köyleriyle de bağını koparmayıp, yılın belirli dönemlerinde köylerine gelip yatırımlarda bulunmaları ve buralarda yaşıyor olmaları köylerin kültürel ve sosyal yönden gelişimine katkı saġlamıştır. Bunun yanında başta Almanya ve yurt içinde Türkiye Taşkömürü İşletmeri (TTK)'den emekli olup, belirli bir ekonomik seviyenin üstünde imkana sahip olan maden işçileri ve emeklilerinin de köylerine ciddi yatırımlar yapması bu gelişmişlikte etkili olmuştur. Köylerin konut yapıları ile altyapı ve üst yapı gibi bazı alanlarda gelişim göstermeleri bunun en güzel örnekleridir. Nitekim köylerde çok katlı ve tek katlı betonarme yapılardan oluşan modern meskenler dikkati çekmektedir. Katlı ve modern köy camileri, köy içi ulaşım yollarının parke kaplama olması, meyvecilik yapılabilen bazı yerlerde soġuk hava depoları, internetin çoġu eve kadar ulaştırılması, hemen her konutun önünde bir aracın görülmesi ekonomik ve sosyal yönden gelişmişliği göstermektedir.

Çaycuma köylerinde tarım ve hayvancılık yanında çok az da olsa diġer ekonomik uġraşların olduġu da görülür. Atölye tipi sanayi faaliyetleri, bakkallar, tarımsal amaçlı kurulmuş kooperatif gibi mekanlar bulunur. Hatta yol üstü köylerin bazılarında köylerde haftalık alışveriş pazarları bile kurulmaktadır. Çömlekçi köyünde kurulan alışveriş pazarı ile Kışla köyündeki tekstil atölyesi buna en güzel örneklerdendir (Fotoġraf ᶜ.ᶜṭ).

Çömlekçiler Köyü'nde Kurulan Pazar Alanı

Kışla Köyü Tekstil Atölyesi

Kayıkçılar Köyü Kereste Atölyesi

Koramanlar Köyü Mermer İşlemeciliği Atölyesi

Fotoğraf 2. 20. Çaycuma'da Köylerdeki Bazı İş Kollarından Birer Görünüm

Köyleri genel olarak temel ekonomik faaliyetleri; ekip biçmeye, hayvancılığa, meyve ve sebzeciliğe dayanan köyler gibi sınıflandırabiliriz[ʿūʿ] . Ancak köyleri tek bir ekonomik faaliyeti belirleyip buna göre sınıflandırmak da oldukça güçtür[ʿūñ]. Çaycuma ilçesinin köylerinde ekonomik faliyetler genel olarak tarım ve hayvancılık olarak görülse de madende çalışmanın hem gelecek açısından garanti görülmesi hem de köyde daha modern konutlarda oturan ve daha iyi ekonomik gelire sahip görüntüsü nedeniyle atadan gelen bir meslek olarak benimsenmesi tarıma olan ilgiyi azaltmıştır. Çaycuma da köylerin kurulduğu yerin morfolojik özellikleri, bitki örtüsü ile su kaynaklarına yakınlığı ekonomik faaliyetlerin önceliğini belirlediği söylenebilir. İlçede bazı köylerde tarım bazılarında ise hayvancılık öne çıkmıştır. (Tablo ʿ.iḫ) .

[ʿūʿ] Hayati Doğanay, *Türkiye Beşeri Coğrafyası*, s.ʿūş.
[ʿūñ] Ünal Özdemir, *Sosyal ve Ekonomik Yönden Az Gelişmiş Bir İlçe Eskipazar*, Erzurum ʿ ṭṭ ş, s. ḫʿʿ.

Tablo 2. 42. Çaycuma İlçesindeki Köylerin Ekonomik Faaliyet Kollarına Göre Sınıflandırılması.

Köy	Konumu	Köy	Konumu	Köy	Konumu	Köy	Konumu
Ahatlı	Tarım ñ Hayvancılık	Kayabaşı	Hayvancılık ñ Tarım	Yukarıgöynük	Hayvancılık ñTarım	Aşağıihsaniye	Hayvancılık ñTarım
Akyamaç	Hayvancılık ñ Tarım	Kayıkçılar	Tarım ñ Hayvancılık	Adaköy	Hayv. ñ Tarım ñ Orm	Aşağısarmaşık	Hayvancılık ñTarım
Aliköy	Tarım ñ Hayvancılık	Kışla	Hayvancılık ñ Tarım	Akçahatipler	Tarım ñ Hayv ñ Orm	Başaran	Tarım ñ Hay. ñ Orm
Ayvazlar	Tarım ñ Hayvancılık	Muhsinler	Tarım ñ Hayv ñ Orm	Basat	Hayvancılık ñTarım	Coburlar	Tarım ñ Hay. ñ Orm
Burunkaya	Tarım ñ Hayvancılık	Sipahiler	Hayvancılık ñ Tarım	Dursunlar	Tarım ñ Hayv ñ Orm	Çamlık	Tarım ñ Hay. ñ Orm
Çayır	Hayvancılık ñ Tarım	Şeyhoğlu	Tarım ñ Hayv ñ Orm	Emirşah	Hayvancılık ñTarım	Çorak	Tarım ñ Hayvancılık
Çomranlı	Hayvancılık ñ Tarım	Taşçılı	Hayvancılık ñ Tarım	Hacı İbadi	Tarım ñ Hayvancılık	Gökçetabakla	Tarım ñ Hayvancılık
Dağüstü	Hayvancılık ñ Tarım	Torlaklar	Tarım ñ Hayv ñ Orm	Hacıosmanlar	Hayv. ñ Tarım ñ Orm	Güzeloğlu	Tarım ñ Hayv ñ Orm
Dereköseler	Tarım ñ Hayvancılık	Uluköy	Hayv. ñ Tarım ñ Orm	Helvacılar	Hayv. ñ Tarım ñ Orm	Hacılar	Tarım ñ Hayv ñ Orm
Dereli	Tarım ñ Hayvancılık	Veliköy	Tarım ñ Hayvancılık	Karaahmetler	Hayvancılık ñTarım	İhsanoğlu	Tarım ñ Hayvancılık
Erenköy	Hayvancılık ñ Tarım	Yakademirciler	Hayvancılık ñ Tarım	Koramanlar	Hayv. ñ Tarım ñ Orm	Kahvecioğlu	Hayv. ñ Tarım ñ Orm
Esenlik	Tarım ñ Hayvancılık	Yeşilyurt	Tarım ñ Hayv ñ Orm	Kerimler	Hayvancılık ñTarım	Karakoç	Tarım ñ Hayvancılık
EsenTepe	Hayvancılık ñ Tarım	Yolgeçen	Hayvancılık ñTarım	Kızılbel	Tarım ñ Hayv ñ Orm	Ramazanoğlu	Hayv. ñ Tarım ñ Orm
Geriş	Hayvancılık ñ Tarım	Yukarıdere	Tarım ñ Hayv ñ Orm	Madenler	Hayvancılık ñTarım	Sarmaşık	Tarım ñ Hayvancılık
Güdüllü	Hayvancılık ñ Tarım	Akpınar	Hayvancılık ñTarım	Muharremşah	Hayvancılık ñTarım	Sazköy	Tarım ñ Hayvancılık
Güzelyaka	Hayv. ñ Tarım ñ Orm	Çayköy	Tarım ñ Hayv ñ Orm	Musausta	Tarım ñ Hayvancılık	Serdaroğlu	Tarım ñ Hayvancılık
Güzelyurt	Tarım ñ Hayvancılık	Çömlekçi	Tarım ñ Hayvancılık	Sandallar	Hayvancılık ñTarım	Yeniköy	Tarım ñ Hayv ñ Orm
Kadıoğlu	Hayv. ñ Tarım ñ Orm	Derecikören	Tarım ñ Hayv ñ Orm	Şehler	Hayv. ñ Tarım ñ Orm	Yeşilköy	Tarım ñ Hayv ñ Orm
Kalafatlı	Hayvancılık ñ Tarım	Esenyurt	Hayvancılık ñ Tarım	Şenköy	Hayv. ñ Tarım ñ Orm	Yeşilyayla	Tarım ñ Hayv ñ Orm
Kalaycıoğlu	Hayvancılık ñ Tarım	Gökçeler	Hayv. ñ Tarım ñ Orm	Yazıbaşı	Hayv. ñ Tarım ñ Orm	Y.İhsaniye	Tarım ñ Hayv ñ Orm
Karamusa	Hayvancılık ñ Tarım	Temenler	Hayvancılık ñ Tarım	Yazıköyü	Hayvancılık ñTarım		

Kaynak: Çalışma Sahasında Uygulan Anket, Mülakat, Gezi Gözlem Ve Çaycuma İlçe Tarım Müdürlüğü Verilerinden Oluşturulmuştur (ʿṭḫñ).

Köyde yaşayan erkeklerin birçoğu madende çalışırken, kadınların orta yaş grubu iç pazara ya da ev ihtiyaçları için tarım ve hayvancılıkla uğraşmakta, daha genç nüfus tekstil işçiliğine yönelmektedir. Evdeki bireylerin çalışması köylerde ekonomik girdiyi artırmıştır.

Araştırma sahasındaki köyler, ormana göre konumları bakımından incelendiğinde, orman içi ve orman uzağı köyler olduğu görülmektedir. Ormanla en fazla ilişki içerisinde olan köyler aynı zamanda orman köyü statüsüne sahip olan orman içi köyleridir (Tablo ʿ.ī ʿ).

Tablo 2. 43. Çaycuma İlçesindeki Köylerin Ormana Göre Konumları

Köy	Konumu	Köy	Konumu	Köy	Konumu	Köy	Konumu
Ahatlı	Orman Uzağı(m)	Kayabaşı	Orman İçi	Yukarıgöynük	Orman İçi	Aşağıihsaniye	Orman İçi
Akyamaç	Orman İçi	Kayıkçılar	Orman Uzağı m	Adaköy	Orman İçi	Aşağısarmaşık	Orman İçi
Aliköy	Orman İçi	Kışla	Orman İçi	Akçahatipler	Orman İçi	Başaran	Orman İçi
Ayvazlar	Orman İçi	Muhsinler	Orman İçi	Basat	Orman İçi	Coburlar	Orman İçi
Burunkaya	Orman İçi	Sipahiler	Orman İçi	Dursunlar	Orman İçi	Çamlık	Orman İçi
Çayır	Orman İçi	Şeyhoğlu	Orman İçi	Emirşah	Orman İçi	Çorak	Orman İçi
Çomranlı	Orman İçi	Taşçılı	Orman İçi	Hacı İbadi	Orman İçi	Gökçetabakla	Orman İçi
Dağüstü	Orman İçi	Torlaklar	Orman İçi	Hacıosmanlar	Orman İçi	Güzeloğlu	Orman İçi
Dereköseler	Orman İçi	Uluköy	Orman İçi	Helvacılar	Orman İçi	Hacılar	Orman İçi
Dereli	Orman İçi	Veliköy	Orman İçi	Karaahmetler	Orman İçi	İhsanoğlu	Orman İçi
Erenköy	Orman İçi	Yakademirciler	Orman İçi	Koramanlar	Orman İçi	Kahvecioğlu	Orman İçi
Esenlik	Orman İçi	Yeşilyurt	Orman İçi	Kerimler	Orman İçi	Karakoç	Orman İçi
EsenTepe	Orman İçi	Yolgeçen	Orman İçi	Kızılbel	Orman İçi	Ramazanoğlu	Orman İçi
Geriş	Orman İçi	Yukarıdere	Orman İçi	Madenler	Orman İçi	Sarmaşık	Orman İçi
Güdüllü	Orman İçi	Akpınar	Orman İçi	Muharremşah	Orman İçi	Sazköy	Orman İçi
Güzelyaka	Orman İçi	Çayköy	Orman İçi	Musausta	Orman İçi	Serdaroğlu	Orman İçi
Güzelyurt	Orman İçi	Çömlekçi	Orman İçi	Sandallar	Orman İçi	Yeniköy	Orman İçi
Kadıoğlu	Orman İçi	Derecikören	Orman İçi	Şehler	Orman İçi	Yeşilköy	Orman İçi
Kalafatlı	Orman İçi	Esenyurt	Orman İçi	Şenköy	Orman İçi	Yeşilyayla	Orman İçi
Kalaycıoğlu	Orman İçi	Gökçeler	Orman İçi	Yazıbaşı	Orman İçi	Y.İhsaniye	Orman İçi
Karamusa	Orman İçi	Temenler	Orman İçi	Yazıköyü	Orman İçi		

Kaynak: Çaycuma Orman İşletme Şefliği'nin Mevcut Amenajman Planlarından Yararlanılmıştır.

ᶜṯẖñ -ᶜṯẖī yıllarını kapsayan Çaycuma Orman İşletme Şefliği'nin fonksiyonel amenajman planı ve ṣḌñẖ sayılı orman kanunu ñẖ-a maddesi kapsamına giren köyler orman içi köyle olarak kabul edilmiştir. Bu plan çerçevesinde Çaycuma Orman İşletme Şefliği'nin verilerine göre Çaycuma ilçesindeki köy yerleşmelerinin çok büyük bir kısmı orman içi köyler grubunda yer alır. Bunlardan Ahatlı ve Kayıkçılar köyleri orman uzağında kalan köyler olarak görülmektedir.

Ormaniçi kır yerleşmeleri, hiç şüphesiz ormanlarla türlü ilişkiler içindedir. Orman varlığı bu yerleşme insanları için eskiden beri önemli bir gelir kaynağı

olmuştur[ᶜūī]. Çaycuma ilçesinde de köy yerleşmeleri ormanlarla çeşitli etkileşim içerisinde olmuştur. Bazen ormanı tahrip ederek yerleşim yeri kazanmış, bazı durumlarda da orman sahalarındaki defne yapraġı, kestane, ıhlamur gibi odun dışı orman ürünlerini toplayıp satarak ekonomik gelir elde etmektedirler.

Ülkemizde orman alanlarının başta yerleşmeyi ve tarım alanlarını kısıtladığı için olumsuz bir etkiye sahip olduġu deġerlendirilse de ormaniçi köyü olmanın bazı avantajları vardır. İlçenin çok büyük bir kısmını oluşturan bu ormaniçi köyleri konut ve eklentilerinin inşaatında ucuz kereste temini, belirli ölçüde kışlık yakacak ihtiyacının karşılanması gibi avantajlara sahiptirler. Ayrıca orman köyleri Çevre ve Orman Bakanlığı Orman-Köy İlişkileri Genel Müdürlüġü (Orköy) tarafından çeşitli kredilerle desteklenmektedir. İlçe orman köylerinde süt sıġırcılığı, besi sıġırcılığı, meyvecilik, fenni arıcılık gibi ekonomik faaliyetler için Orköy kredilerinden yararlanılmaktadır.

Ülkemizde orman köylerinde ormancılık faaliyetleri her ne kadar birinci geçim kayanaġı olmasa da kuşkusuz bu tür desteklemeler köylerin ekonomisine katkı saġlayarak sınırlı da olsa göçü yavaşlatmıştır.

Çaycuma ilçesi köy yerleşmelerinin birçoġu da orman açmaları şeklinde olmuştur. Başta tek bir konut için yapılan yerleşme zamanla yakınında diġer konut ve eklentilerinin de eklenmesiyle ormanlık alanlar iyice tahrip edilmiştir. Orman içerisine kurulan yerleşmelerde yaşayanlar zamanla bu konutlarının yakınlarına tarım arazisi, yakacak odun ve konut yapımında kullanmak adına orman sahalarını tahrip ederek orman açması ile arazi kazanmışlardır. Sahada bu tarz köy yerleşmeleri de sıkça görülür. Konut alanı ve tarım arazisi kazanmak için orman açması sonucu kurulan orman içi köylerine Karamusa köyü örnek olarak gösterilebilir (Fotoġraf ᶜ.ᶜẖ).

[ᶜūī] Ali Yılmaz, “Orman İçi Kır Kır Yerleşmelerinde Ekonomik Yapı”, Türk Coġrafya Dergisi, Sayı:ñẖ, İstanbul ẖ))ṣ, s.ẖīḌ.

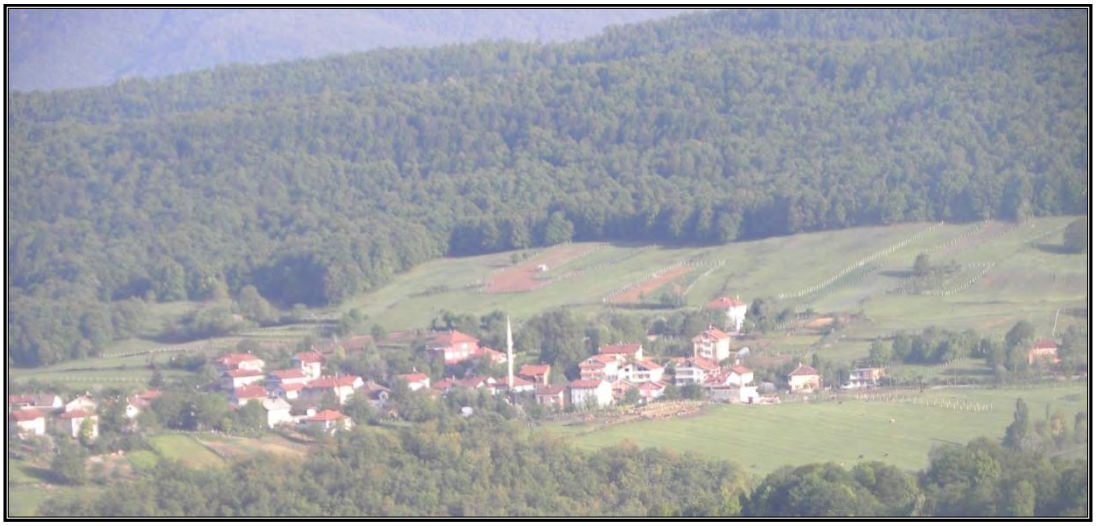

Fotoğraf 2. 21. Çalışma Sahasında Ormanlık Alanlar En Çok Yerleşim ve Tarım Alanı İçin Tahrip Edilmiştir (Karamusa Köyü).

İnceleme sahasında köy yerleşmelerinin üzerinde yükselti faktörünün etkisi çok fazla görülmemiştir. Sahada engebenin, bitki ötüsü ve heyelanların yerleşmeyi sınırladığı bu nedenle de yerleşmeye uygun boş arazilerin çoğu arazide dağınık bir şekilde olduğu görülmektedir. Yerleşmeler daha çok ᶜṭ ila ẖṭṭ m seviyelerinde yoğunlaşırken bunu ẖṭẖ -ᶜṭṭ m yükselti aralığındaki yerleşmeler takip eder.

Çaycuma'da köyler yüzölçümü büyüklüklüklerine göre değerlendirildiğinde alansal olarak çok büyük köyler olmadığı görülür. Fiziki coğrafya şartlarının olumsuzluğundan kaynaklanan bu durum yörede küçük alanlı fakat çok mahalleli köy yerleşmelerinin ortaya çıkmasına sebep olmuştur.

Köy yerleşmelerinin alanları kuruldukları yerin konumuna göre değişir. Nüfus yoğunluğunun artığı vadi boyu ve şehir ile kasaba yerleşmelerine yakın kesimler ile orman içi ve yamaçlarda kurulan köylerin alanı genelde küçük iken, merkezden daha uzak sınır kesimlerine yakın nüfusun seyrekleştiği kesimlerde köylerin alanları daha büyüktür. İlçenin batı sınırında bulunan ve bu kesimdeki en son köylerden olan Çayır (ẖṣ.ṣᶜṣ km^2) ile Güdüllü (ẖṭ.ẖṭẖ km^2) köyleri ilçe tapu kadastro verilerine göre en büyük alana sahip köy yerleşmeleri iken, Yeşilyurt (ṭ.īḌᵛ km^2) ve Dereli (ẖ.ẖᵛñ km^2) alanı en küçük olan köylerdir (Tablo ᶜ.īñ).

Tablo 2. 44. Araştırma Sahasında Köylerin Yüzölçümü Büyüklük ve Nüfusları

Köyün Adı	Nüfusu	Alanı (km²)	Köyün Adı	Nüfusu	Alanı (km²)
Ahatlı	ẖ.ṣñD	ū,ūᵛẖ	Yukarıgöynük	ᶜDñ	ṣ,ᵛīṣ
Akyamaç	Dñᶜ	ñ,ᵛᵛū	Adaköy	ñūṭ	ī, ñᵛẖ
Aliköy	ū)ṭ	ñ,ṣDẖ	Akçahatipler	ūṭᵛ	ñ,Dᵛṣ
Ayvazlar	ūṣ)	ᶜ,ᵛūī	Basat	)ᵛᵛ	ū,ᵛṣñ
Burunkaya	ᶜᶜẖ	ñ,ᵛᵛᵛ	Dursunlar	)ẖᵛ	ī, ṣū)
Çayır	)Dī	ẖᵛ,ṣᶜṣ	Emirşah	ūᶜṣ	ñ,)ᵛ)
Çomranlı	)ẖᵛ	ṣ,ᶜṭ)	Hacıibadi	DDD	ī,ᶜᶜẖ
Dağüstü	īDṣ	ṣ,ẖᵛᶜ	Hacıosmanlar	īDī	ṣ,ẖṣẖ
Dereköseler	ẖ.ᶜẖ)	Dɟ)ū	Helvacılar	ẖ.īẖū	ᵛ,īᵛṣ
Dereli	ñẖD	ẖ,ᶜᵛñ	Karaahmetler	ī)ī	ñ,ñṭD
Erenköy	ẖñD	ᶜ,ñᶜ	Kerimler	ẖ.īᶜᵛ	ū,Dᵛẖ
Esenlik	ñṭD	ṣ,)īᵛ	Kızılbel	ẖ.ṭṭD	ī,)ṣᵛ
EsenTepe	ẖṣᶜ	ū,ẖṭī	Koramanlar	ẖ.ñẖī	ᵛ,ṣṣ)
Geriş	ᵛīū	ū,ṭD)	Madenler	Dūẖ	Dᶜ,)ẖ
Güdüllü	ñṣī	ẖẖ,ẖṭẖ	Muharremşah	ẖ.ᶜᶜᶜ	ṣ,ᵛᵛū
Güzelyaka	ṣṣẖ	ñ,īẖū	Musausta	ūṭD	ñ,ṣṭD
Güzelyurt	ñūᵛ	ñ,ñṭẖ	Sandallar	)ᶜᵛ	ī, ẖṣᶜ
Kadıoğlu	ṣñū	ī,)ẖī	Şehler	Dẖī	ᵛ,ṭñ
Kalafatlı	ūñᶜ	ū,Dṣᶜ	Şenköy	ṣẖ)	ñ,ẖññ
Kalaycıoğlu	ūṭṭ	ī,ᶜ)i	Yazıbaşı	ūᵛᶜ	ᶜ,īᶜ
Karamusa	ẖ.ẖᵛū	ṣ,ṣñẖ	Yazıköy	ñ)ᶜ	ᶜ,ūẖᵛ
Kayabaşı	ᵛṭṣ	ū,ñᵛñ	Aşağıihsaniye	ẖᵛū	ṣ,Dñṣ
Kayıkçılar	ẖ.ñūD	ū,ūᵛū	Aşağısarmaşık	ūñD	ṣ,ñᶜñ
Kışla	īṣṣ	ū,ūñᵛ	Başaran	ᶜṣū	ñ,Dṣ
Muhsinler	)ṭṭ	ī, ẖDī	Coburlar	ūīū	ī, D)ū
Sipahiler	ñᵛū	ẖ,ūīᶜ	Çamlık	ẖᵛṭ	ẖ,ñẖū
Şeyhoğlu	ṣᶜñ	ū,ūīẖ	Çorak	ñṭD	ᶜ, īūṣ
Taşçılı	ᵛñẖ	ᵛ,ñᵛñ	Gökçetabaklar	ūᶜī	ᶜ,)ūD
Torlaklar	ṣᶜū	ū,ᵛDᶜ	Güzeloğlu	ẖ.ẖññ	ī, ūṣᶜ
Uluköy	ṣñᶜ	ī, ᵛ)ñ	Hacılar	ẖ.ñᶜẖ	ṣ,ṣᵛD
Veliköy	ūDṣ	ū,ᵛD)	İhsanoğlu	Dñī	ṣ,)ẖñ
Yakademirciler	īṣṣ	ṣ,ṭī)	Kahvecioğlu	ñūD	ṣ,Dīẖ
Yeşilyurt	ẖ)ᶜ	ṭ, īDᵛ	Karakoç	ᵛñṭ	ū,ᶜṣD
Yolgeçen	Dẖṭ	ᵛ,ūṣṣ	Ramazanoğlu	īñD	ū,ṣñᶜ
Yukarıdere	ūDṭ	ī, DūD	Sarmaşık	ẖñD	ᶜ,ūīD
Akpınar	ñṭū	ñ,ᶜᶜṣ	Sazköy	ẖṣ)	ṣ,ū)D
Çayköy	ᶜīī	ᶜ,uᶜ	Serdaroğlu	ṣṭñ	ᵛ,ᵛṣẖ
Çömlekçi	ᵛᶜD	ī, ṣṣñ	Yeniköy	īẖᶜ	ī,)ī
Derecikören	ñṭD	ṭ,)DD	Yeşilköy	ᶜẖū	ᶜ,ᶜñ
Esenyurt	)ṣ	ū,ẖṣẖ	Yeşilyayla	ẖūñ	ᶜ,ᶜñ
Gökçeler	ẖ)ñ	ū,ẖDD	Yukarıihsaniye	ẖᵛᵛ	ī, ẖṣ
Temenler	ᶜṣᵛ	ñ,ᶜū			

Kaynak: Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (ᶜṭẖñ) , Çaycuma İlçe Kadastro Müdürlüğü ve NetCad ū.ṭ Program larından Yararlanarak Hazırlanmıştır (ᶜṭẖñ) .

Çalışma sahasındaki köy yerleşmelerinin nüfusları bakımından orta büyüklükte olduğu söylenebilir. Ahatlı, Çayır, Dereköseler, Karamusa, Kayıkçılar, Veliköy, Basat, Helvacılar, Kerimler, Kızılbel, Koramanlar, Muharremşah, Güzeloğlu ve Hacılar köylerinde nüfus ẖṭṭṭ kişinin üzerindedir. Bu köylerin nüfuslanmasında Karamusa, Kayıkçılar, Velioğlu ve Ahatlı köylerinin Çaycuma şehrinin çok yakınında olması, Çayır ve Basat köyleri ise diğer yerleşmelerden farklı olarak arazisinin genişliği ile hem

çok mahalleli yerleşmeler olması hem de hayvancılık yapılacak arazisinin olması nedeniyle daha az göç vermesi etkili olmuştur. Bunların dışında kalan nüfus sayısının fazla olmasında başta arzilerinin yerleşmeye uygunluğu önemli bir etken olmuştur. Nitekim nüfusları fazla olan bu ẖī köyün ẖṭ tanesi daha önce de bahsedildiği gibi Filyos Çayı'nın doğu ve özellikle de güneydoğu kesiminde arazinin engebesinin daha az olduğu yerleşmeye elverişli arazide kurulmuştur. Bu nedenle birden çok mahalleden oluşmuş bu köyler tarım ve ulaşım imkanlarının da iyi olması neticesinde daha çok nüfuslanmıştır.

2.2.4.2. Kasaba Yerleşmeleri

Bilindiği üzere kasabalarda hem köy hem şehir hayat tarzını bir arada bulmak mümkündür[ᶜūū]. Bu tarz yerleşmelerde belediye teşkilatı sayesinde şehirsel fonksiyonlar gelişim gösterir. Altyapı ve üst yapı hizmetleri sağlanır. Bunun yanı sıra kırsal hayat tarzı ile tarım ve hayvancılığa dayalı ekonomik yaşam varlığını sürdürür. Çaycuma ilçesinde beş adet kasaba yerleşmesi bulunmaktadır. Tamamının belediye örgütüne sahip olduğu bu yerleşmeler Filyos, Saltukova, Perşembe, Nebioğlu ve Karapınar kasabalarıdır. Söz konusu kasabaların nüfusları ᶜṭṭṭ ile ūṭ ṭṭ arasında değişmektedir. Kasabalar içerisinde nüfusu en çok olan Filyos en az olan da Nebioğlu'dur. (Tablo ᶜ.īī).

Tablo 2. 45. Araştırma Sahasında Kasabaların Nüfus ve Ekonomik Fonksiyonları

Kasaba Adı	Erkek Nüfusu	Kadın Nüfusu	Toplam Nüfusu	Fonksiyonel Özelliği
FİLYOS	ᶜ.ūẖᶜ	ᶜ.ṣᶜ ū	ū.ẖñᵛ	Sanayiñ Hizmet
KARAPINAR	ẖ.ᶜᵛ ᵛ	ẖ.ᶜ) ṭ	ᶜ.ūṣᵛ	Hizmetñ Sanayiñ Tarım
NEBİOĞLU	ẖ.ᶜᵛ ī	ẖ.ᶜḌẖ	ᶜ.ᶜñ ṣ	Tarımñ Hizmet
PERŞEMBE	ẖ.ᶜᵛ ī	ẖ.ᶜḌẖ	ᶜ.ūūū	Hizmetñ Sanayiñ Tarım
SALTUKOVA	ẖ.)ñ ẖ	ẖ.)Ḍ)	ñ.)ᶜ ṭ	Hizmet.ñ Tarım

Kaynak: Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (ᶜṭẖñ) Verileri, Kurumlar ve Yörede Yapılan Anket Bilgilerinden düzenlenmiştir.

[ᶜūū] Zerrin Karakuzulu, *Karadeniz Ereğli İlçesinin Coğrafyası*, (Yayımlanmamış, Doktora Tezi) Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum ᶜṭṭᶜ, s. ẖṣñ.

Sahadaki kasabalar, etrafındaki kırsal yerleşmelerin çekim merkezi durumundadır. Kasabalar kırsal kesimde yaşayan halkın ekonomi, sağlık, eğitim ve güvenlik hizmetlerinden faydalandıkları birer merkezdir.

Ticaret bölümünde de ayrıntılı birşekilde ele alınacağı üzere her kasabada haftanın belirli bir günü Kilimli (Zonguldak), Çaycuma, Bartın, Yenice (Karabük), Devrek ve Karaman'dan (Zonguldak) gelenler ile yöre halkının getirdiği ürünlerle haftalık pazarlar kurulur. Kasaba halkı ve kırsal kesimde yaşayanlar ihtiyaçlarının önemli bir kısmını bu pazarlardan karşılamaktadır. Bunun yanısıra bakkal, market, manav, konfeksiyon, mobilya gibi mekanlar da pazar kurulan günlerde yoğun bir ticari hareketliliğe sahne olur. Özetle pazarın kurulduğu günlerde kasabalar birer çekim merkezi özelliği kazanır.

Diğer yandan ulaşım imkanlarının ve araçlarının gelişmesiyle artık hemen her köyden günübirlik kasabalara gidilebilmekte ve gündelik ihtiyaçlar karşılanmaktadır. Hatta kasabalardan köylere seyyar araçlarla bakkal, manav, fırın v.b hizmetler sağlanabilmektedir.

Kasabalar aile sağlık merkezi, eczane gibi mekanlarla çevresindeki yerleşmeler için aynı zamanda birer sağlık hizmet merkezi görevi de görür. Ayrıca aile sağlık merkezlerinde aile hekimleri belirli günlerde köyleri ziyaret ederek yerinde hizmet sağlamaktadır.

Bazı köy okullarının kapatılması ve taşımalı eğitim başlaması ile kasabalar çevresindeki kırsal saha için dersaneler ile birlikte birer eğitim merkezi özelliği de kazanmıştır. Nebioğlu kasabası hariç diğer kasabalar lise düzeyine kadar eğitim vererek eğitim fonksiyonları açısında da birer merkez görevi taşırlar.

Bazı kasabalarda banka şubesi ya da bankamatiklerin olmaması kasaba ve çevre halkının uzak sahadaki kasaba ya da şehire bağımlı kılmaktadır. Bu durum kasabayı ekonomik yönden olumsuz etkilemektedir. Çünkü banka hizmeti için şehre ya da uzak kasabaya giden halkın özellikle de emeklilerin birtakım ihtiyaçlarını buralardan sağlaması kasabadaki ticari canlılığı olumsuz etkilemektedir.

ᶜḌ)

2.2.4.2.1. Filyos Kasabası

Filyos, Çaycuma şehir merkezinin ᶜī km kuzeyinde yer alan bir kıyı kasabasıdır. Söz konusu kasaba ᶜṭ ḫñ yılı ADNKS verilerine göre ūḫñᵛ nüfusu ile Çaycuma ilçesindeki en büyük ikinci yerleşme durumundadır.

Antik kaynaklara göre Tios MÖ. ᵛ.yy'nin ilk yarısında veya MÖ ṣ.yy. başında Tios adlı rahip önderliğinde Miletos'tan gelenler tarafından kurulmuştur. Kolonileşme öncesinde "*Kaukanlar*" isminde yerel bir topluluğun olduğu antik kaynaklarda yer almaktadır. Çeşitli krallıkları bünyesinde barındıran Tios, Arkaik, Klasik, Helenistik, Roma, Bizans, Ceneviz, Selçuklu, Osmanlı ve Modern Çağ dönemlerinde sürekli yerleşim yeri olarak kullanılmıştır. Ancak Zonguldak'ın diğer ilçeleri Ereğli ve Amasra'da yer alan antik kentlerin gölgesinde kalmış ve siyasi bir güç olamamıştır[ᶜūṣ].

Filyos, MÖ. ᵛṭ yılında Romalılar tarafından yakılıp yağmalanmış ve tekrar inşa edilmiştir. Tios, Roma İmparatorluğu boyunca ticaret ve balıkçı kenti olmuştur. Bizans döneminde MS. ū.yy da önemli piskoposluk merkezi haline gelmiş olan Tios, Selçuklu ve Osmanlı döneminde MS. ḫī-ḫū.yy'da giderek önemini yitirmiş ve küçük balıkçı kasabası haline gelmiştir[ᶜūᵛ].

Filyos kasabası adının kaynağı hakkında bazı varsayımlar vardır. Bir anlatıma göre "Filyos" sözcüğü yerleşmeyi kuran çok eski zamanlardaki kurucu kralı Filibüs'ten aldığı söylenir. Kasabanın çok yaygın olarak bilinen diğer adıda Tieon'dur. Bazı kaynaklarda Tieion olarak geçen bu sözcük, Aziz Stephanos'a göre kentin kurucusu Rahip Tios'tan gelmektedir[ᶜūḌ]. Başka bir kaynağa göre de İlk Çağlarda nehrin adından dolayı Billaios adıyla biliniyordu. Bu sözcük Paila (su geçidi) sözcüğüne Tireios takısının eklenmesi ile Pailaios, Billaios biçimlerinde kullanılmış Filyos adı da muhtemelen bu sözcüklerin zamanla ses değişimine uğramasından ortaya çıkmıştır[ᶜū)].

[ᶜūṣ] Aysun Özköse, Betül Yıldırım, Fatma Zararsız " Sesemos (Amasra) ve Tios (Filyos) Antik Liman Kentleri Örneğinde Batı Karadeniz Bölgesi Arkeolojik Kentsel Mirasın Koruma Sorunları ve Öneriler", *1.Uluslararası Kültür Kongresi Bildiri Kitabı (6-9 Ekim 2011 Sinop)*, Karabük Üniversitesi Yayınları, Karabük ᶜṭḫñ, s.īī ᵛ.

[ᶜūᵛ] Aysun Özköse, Betül Yıldırım, Fatma Zararsız " Sesemos (Amasra) ve Tios (Filyos) Antik Liman Kentleri Örneğinde Batı Karadeniz Bölgesi Arkeolojik Kentsel Mirasın Koruma Sorunları ve Öneriler,s.īᵛ Ḍ.

[ᶜūḌ] Ataman, Çaycuma,s.ṣ)-ᵛṭ.

[ᶜū)] Filyos Belediye Başkanlığı : Kasabamız Hakkında: Erişim Tarihi : ṭḫ.ṭū.ᶜṭ ḫī. http://zzz . Filyos.bel.tr./ belde.htm

Zonguldak il merkezine bağlı iken, ẖ)ī̄ī yılında Çaycuma'nın ilçe olmasından sonra Çaycuma'ya bağlı bir nahiye haline getirilen Filyos'ta belediye kurulması için ʿ Ekim ẖ)ūñ't e referandum yapılmış, ñẖ Aralık ẖ)ūī̄'t e belediye kurulmuştur. Hisarönü, Kocaali ve Öteyiz köylerinin birleştirilmesiyle kurulan kasabaya, merkezde bulunan Hisarönü köyünün adı verilmiştir. Daha sonra Bakanlar Kurulunun ʿṣ.ṭī̄.ẖ))) Tarih ve))/ẖʿṣ)Ḍ sayılı kararıyla Hisarönü olan kasabanın adı "Filyos" olarak değiştirilmiştir[ʿṣṭ] .

Filyos kasabasının yerleşim tarihi ile ilgili Milattan önceki zamanlarda Gasgasların gelip bu kesimlere yerleştiğinden bahsedilir. Batı Karadeniz kıyılarına yerleşen Torların Filyos'a kadar geldikleri ve Kokonilerle Henetlerin de Filyos'a yerleştiği bilinir. İranlıların istilasında Ereğli, Filyos, Amasra ve Kurucaşile gibi bölgelerde birer bağımsız şehir devletleri kurdukları görülür. Bu dönemden sonra Filyos ve çevresine Frigyalıların yerleştiği bilinmektedir. İran Kralı Kros'un Lidya Krallığı'na son vermesi ile Filyos kesimi de İran'a, daha sonra ise Yunanlılara bağlandı. Büyük İskender zamanında da Paflagonya'ya bağlandı. Büyük Roma İmparatorluğu'nun ikiye ayrılmasıyla Bizans İmparatorluğu'na, Cenevizlilere, Selçuklulara ve ẖīū) -ẖī ṣṭ yıllarında da Fatih Sultan Mehmet tarafından Osmanlılara bağlandı[ʿṣẖ] . Kıyıda yer alması bakımından günümüze kadar birçok uygarlığın ilgisini çeken Filyos, birçok medeniyetin izlerini taşıdığı tarihi yapısıyla da halen Çaycuma'nın ve yörenin önemli yerleşmeleri arasındadır (Fotoğraf ʿ.ᶜᶜ).

Fotoğraf 2. 22. Filyos Kasabasından Bir Görünüm

[ʿṣṭ] Filyos (Zonguldak) Revizyon İmar Planı Araştırma Raporu , Ankara ʿṭẖʿ . s Ḍ.
[ʿṣẖ] Ataman, Çaycuma,s.ṣ).

Kasaba Çaycuma ilçe merkezine ᶜī km, Zonguldak il merkezine ise ñṭ km uzaklıktadır. Çaycuma Saltukova kasabasında bulunan havaalanına ẖṭ km uzaklıkta olan Filyos, Zonguldak ve Ankara demiryolu hattının kasaba merkezinden geçmesi sayesinde ulaşım bakımından avantajlara sahiptir.

Zonguldak-Karabük-Ankara bağlantısını saġlayan demiryolu hattı yolcu taşımacılığı ile kasabaya getirdiġi canlılık yanında asıl etkisini yük taşımacılığı ile göstermiştir. Zonguldak'tan Karabük Demir Çelik Fabrikası'na maden kömürü taşınması için gelişen demiryolu hattı zamanla yörede demir çelik fabrikasının yan sanayi ürünlerini üreten ateş tuġla gibi fabrikaların kurulmasına etki etmiştir. Hem fabrikaların enerji ihtiyacının kolyaca karşınabileceġi yol üstünde olması hem de üretilen mamul maddelerin yine demiryolu ile demir çelik fabrikasına ulaştırılabilmesi avantajları ile burada bu tarz sanayi kollarının gelişmesine olanak saġlamıştır.

Filyos kasabasının yerleştiği kesimin genelde engebeli bir sahada olması, kuzey kesiminde Karadeniz, güney ve batı kesiminde de ormanlarla kaplı olması tarımsal sahaları oldukça kısıtlamıştır. Kıyı kesiminde fabrikanın kurulması ve kasabanın yerleşim alanının da bu kıyı tarafına sıkışması tarım yapılabilecek sahaları iyice daraltmıştır. Sadece konutlarının önlerinde günlük ihtiyacı karşılayabilecek kadar tarımsal faaliyetler yapılabilmektedir. Hayvancılık ise yine çok sınırlı kalmıştır.

Tablo ᶜ.ūṭ' de de görüldüġü gibi ᶜṭẖñ yılı itibariyle Filyos kasabasında aktif nüfusun ŻḌṭ,ñ' e yakın bir kısmının tarım dışı sektörlerde istihdam edildiği görülür. Filyos'da aktif nüfusun Ż ẖṣ.ᵛ's i tarım (īū)ki şi), Ż ᶜḌ.ᶜ's i hizmetler (ᵛᵛū), Ż ūū.ẖ'i sanayi (ẖ.ūẖī) s ektöründe istihdam edilmektedir (Tablo ᶜ.īū ve Şekil ᶜ.ẖ ẖ).

Tablo 2. 46. Filyos Kasabası'nde Aktif Nüfusun Sektörel Dağılımı.

Ekonomik Faaliyet Türü	Çalışan Sayısı	%'si
Tarım	īū)	ẖṣ,ᵛ
Sanayi	ẖūẖī	ūū,ẖ
Hizmet	ᵛᵛū	ᶜḌ,ᶜ
Toplam	ᶜᵛīḌ	ẖṭ ṭ,ṭ

Kaynak: Kurumlardan Alınan Bilgiler ve ᶜṭẖñ Yılında Sahada Yapılan Anket ve Mülakat Sonuçlarında Derlenmiştir.

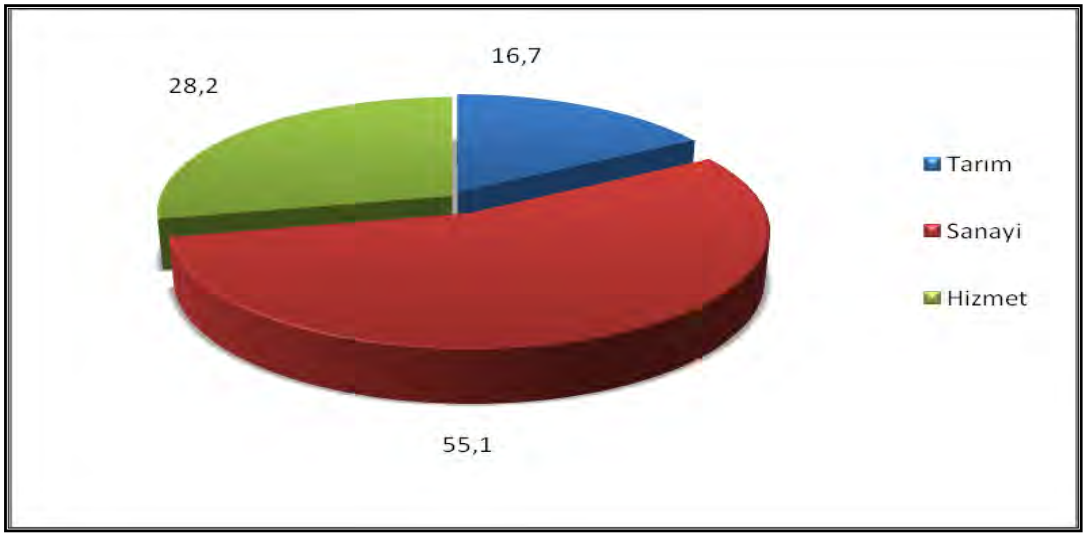

Şekil 2. 12. Filyos Kasabasında Aktif Nüfusun Sektörel Dağılımı.

Tarım ve hayvancılık faaliyetlerinde gelişme gösteremeyen kasabada, halkın belirli bir kesimi kıyıda sıkışmış tarım alanları ve balıkçılıkla uğraşan bölümü tarım nüfusunu oluşturur. Kasabada yer alan Filyos Ateş ve Çaytaş A.Ş. Tuğla fabrikaları ile sınır olduğu Kilimli ilçesi maden yataklarında çalışan nüfusu fazla olduğundan, sanayi sektöründe çalışan nüfusun daha çok olmasına sebep olmuştur. Kasabada ticari işyerleri sayısının fazla olması, resmi kurumlarda çalışanlar hizmet sektöründe çalışan nüfus, kasabada sanayi sektöründe çalışan nüfustan sonra en çok istihdam edilen iş koludur. Kasabadaki aktif nüfusun iş kollarına göre dağılımı incelendeğinde Filyos için *küçük bir sanayi kasabası* tanımlaması yapılabilir.

Filyos kasabası; demiryolu, denizyolu ve karayolu ile ulaşımı olan, tarihi mirasları ve plaj sahaları ile turizm değerlerine sahip, kıyı balıkçılığı, sanayisi ile ekonomik bir bütünlüğün bir arada olduğu, sosyal yaşam alanlarıylada nüfusu çekebilen gelişmiş bir yerleşmedir (Fotoğraf ʿ. ʿñ).

Fotoğraf 2. 23. Filyos Kasabası'nıdan Bazı Görünümler.

Filyos Belediyesi İmar Planı verilerine göre Filyos kasabası Hisarönü, Abacık, Sefercik, Kocaali ve Geriş mahallelerinden oluşan toplam ḫḌ.ū kmʿ alana sahiptir. Kasabanın mahalleri genelde toplu dokuluyken Sefercik Mahallesi kasaba merkezinden kopuktur. Normalde kasabanın büyüme alanı yönünde olmasına raġmen aradaki arkeolojik sit alanı birleşmeyi engellemiştir.

Kasabanın merkezini Hisarönü ve Kocaali mahalleri ile kısmen de Sefercik oluşturur. Mevcut ve gelişme konut sahaları ile ticaret alanları kasabanın bu mahallelerinde yoġunlaşmıştır. Kasabada ticaret, konut, eġitim, saġlık ve kamu kurum alanları sit alanının batı kesiminde yoġunlaşmıştır (Harita ʿ.ḫī).

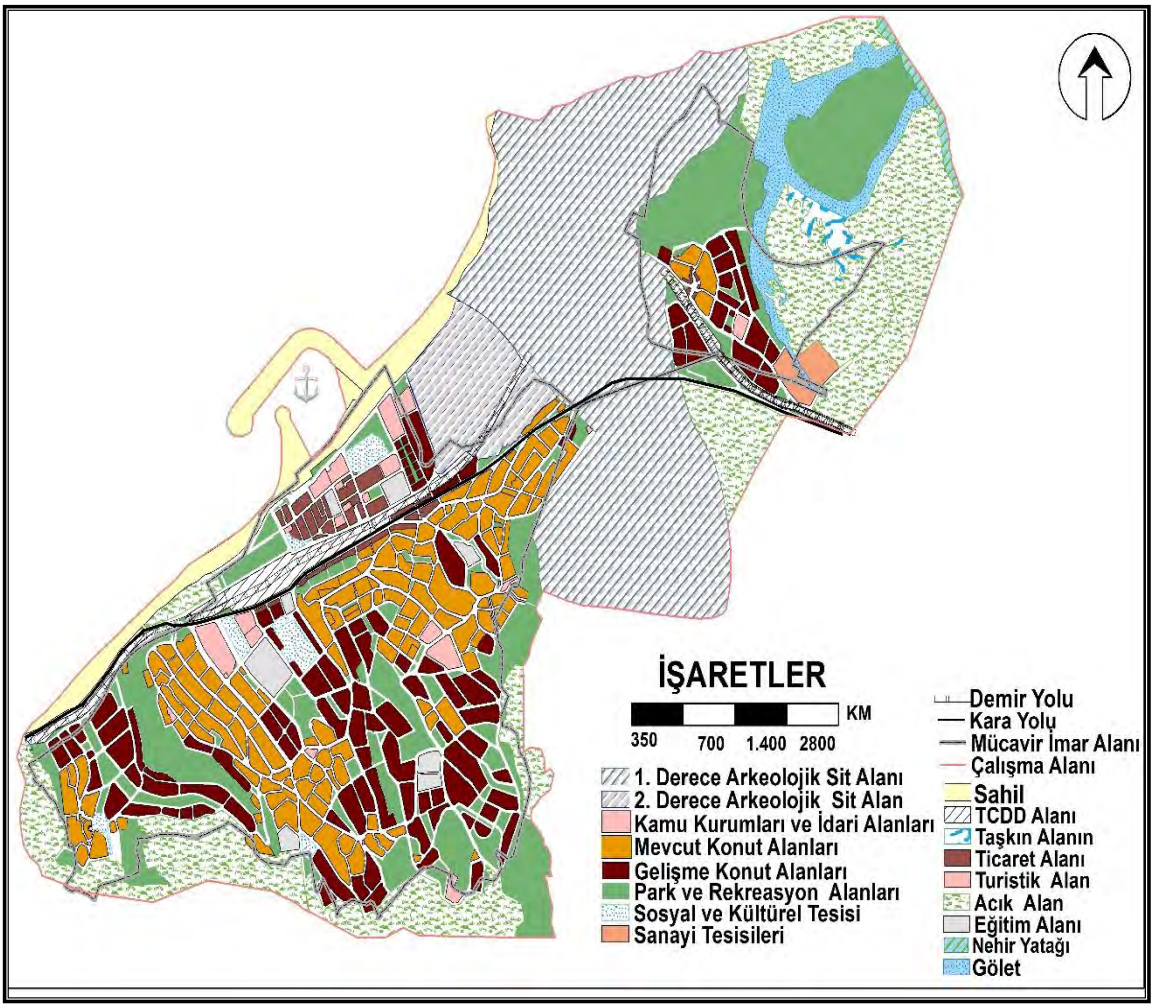

Harita 2. 14. Filyos Kasabasının Fonksiyon Alanları*.

Filyos'un geçmiş dönemden beri küçük çaplı da olsa sanayi atılımı kasabanın nüfusunun belirli bir dönem Çaycuma şehir merkezinden bile fazla olmasına sebep olmuştur. Şuan eski cazibesini yitiren bu sanayi tesisleri, yine de yöre halkı için önemli bir istihdam alanını oluşturduğundan, nüfusunun diğer kasabalara göre daha fazla olmasında etkili olmuştur.

Kasabada ẖt)ᶜ's i erkek, ẖẖᵛᵛ's i kadın olmak üzere ᶜᶜṭ) kişi ile en çok nüfusa Öteyüz Mahalle'si sahiptir. Bunu ṣ)ṭ erkek, ᵛṣᵛ kadın toplamda ẖīūᵛ kişi ile Hisarönü, īᵛᶜ' si erkek, ī))'u kadın olmak üzere toplam)ᵛẖ kişi ile Kocaali Mahalleleri takip eder (Tablo ᶜ.īṣ).

* Filyos Belediyesi Fen İşleri Müdürlüğü İmar Planı'ndan Yararlanılarak Hazırlanmıştır.

Tablo 2. 47. Filyos Kasabası Mahallelerinin Cinsiyete Göre Nüfusu

	Mahallesi	Erkek Nüfusu	Kadın Nüfusu	Toplam Nüfusu
FİLYOS	Öteyüz	ḫṯ)ᶜ	ḫḫḫᵛ	ᶜᶜṯ)
	Hisarönü	ṣ)ṭ	ᵛṣᵛ	ḫīūᵛ
	Kocaali	īᵛᶜ	ī))	)ᵛḫ
	Sefercik	)ṭ	ḌḌ	ḫᵛḌ
	Abacık	Ḍī	ᵛ)	ḫṣñ
	Geriş	Ḍī	ᵛū	ḫū)
	Toplam	ᶜ.ūḫᶜ	ᶜ.ṣᶜ ū	ū.ḫñᵛ

Kaynak: Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (ᶜṭ ḫñ).

Filyos kasabasının merkezinden geçen ve alternatif bir karayolu olan Zonguldak–Bartın-Çaycuma karayolu ile Zonguldak-Karabük-Ankara demiryolu hattı kasabayı ulaşım bakımından avantajlı bir konuma getirmiştir. Kasaba merkezinden yan yana geçen bu ulaşım ağının her iki tarafında ticaret merkezleri toplanmıştır. Genelde alt katı ticaret alanları üst katları ise konut olarak kullanılan bu alan kasabanın da en canlı merkezini oluşturur.

Sanayi tesislerinin bir kısmı Sefercik mahallesi kesiminde kalırken diğer kısmı kasabanın kıyı kesiminde yer alır. Her iki tarafta da verimli tarım arazileri ile kıyı turizmi için önemli alanlar olan kıyı hattında sanayi tesisleri kurulmuştur.

Kasaba kıyı kesiminde ticaret alanlarına yönelik balıkçı restaurantları, park ve bahçeler, spor sahaları, küçük çapta liman ve balıkçı barınağı ile yukarıda da bahsedildiği gibi sanayi tesisleri bulunmaktadır.

Antik Kentten günümüze toprak üstü kalıntısı olarak Roma ve Bizans dönemlerine ait sur duvarları, tiyatro, su kemeri, tonozlu galeri, savunma kulesi, mezarlar ve kale duvarları kısmen mevcuttur. Su altında ise Antik Dönem limanına ait kalıntılar ile mendirekler görülebilmektedir[ᶜṣᶜ] .

Kasaba alanının büyük bir kısmını ḫ. ve ᶜ. dereceden arkeolojik sit alanları oluşturur. Filyos Kalesi, Tios Antik Tiyatro, Su Kemeri, Sahil Suru, Antik Liman ve Mendireği köprülerin olduğu bu alan kasaba merkezinin doğu kesiminde kalmaktadır. Bu alanın kıyı ile iç içe olması yörenin beşeri ve doğal turistik açıdan avantajına olsa da bugüne kadar yeterli tanıtım ve gerekli organizasyon yapılmaması, önceliğin sanayi

[ᶜṣᶜ] Bülent ÖZTÜRK " Sesemos (Amasra) ve Tios (Filyos) Antik Liman Kentleri Örneğinde Batı Karadeniz Bölgesi Arkeolojik Kentsel Mirasın Koruma Sorunları ve Öneriler", *1.Uluslararası Kültür Kongresi Bildiri Kitabı (6-9 Ekim 2011 Sinop)*, s.īḌḌ.

sektörüne verilmesi nedeniyle kasaba yeterince turizm alanında gelişme sağlayamamıştır.

"Filyos Vadisi Projesi" ve "Filyos Limanı" kapsamında Bakanlar Kurulunun ᶜᵛṭṭñ sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan, ṭẖ.ṭ).ᶜṭṭḌ tarih ve ᶜṭṭḌ /ẖīṭṭḌᵛ sayılı kararı ile "Filyos Serbest Bölgesi" olarak yeniden ilan edilmesi ve ᶜṭẖī yılı ülkemiz genelinde yapılacak olan projeler içerisinde Filyos Limanı'nın da onaylaması sonrasında yöre halkı geleceklerinin sanayi yatırımlarında olduğunu görmüş, yörede sanayi hizmetleri tarım ve turizm yatırımlarının önüne geçmiş ve halkın ilgisini bu alanlara çekmiştir.

Kasabada ikisi ulusal marketler zincirinin bir şubesi (ŞOK, Aẖṭẖ) olmak üzere, ñ adet market hizmet vermektedir. Ayrıca ñ bakkal, ī tekel bayi, ẖᶜ kahvehane, ᵛ lokanta, ū balıkçı restaurant, ẖ pastane, ᶜ kasap, ᶜ tuhafiye, ᶜ kuyumcu, ᶜ eczane, ī berber, ẖ kuaför, ñ fotoğrafçı, ᶜ ekmek fırını, ñ birahane, ᶜ tüp ve su dükanı, ẖ internet kafe, ẖ düğün salonu ẖ taksi durağı, ᶜ dolmuş durağı, ẖ balıkçı barınağı ve tamir ve bakım alanı, ᶜ otel, ẖ pansiyon ñ tarım ve inşaat malzemeleri satan dükkan ile araç yedek parçacısı, mobilya mağazaları, beyaz eşya dükkanları, marangoz, ayakkabı dükkanları, küçük çaplı atölyeler mevcuttur. Bunların yanı sıra eğlenme ve dinlenme ihtiyacını karşılamaya yönelik çocuk ve aile parkları yer almaktadır.

Anaokulu, ilkokul, ortaokul seviyesinde birer okul ve bir tanesi anadolu lisesi olmak üzere ᶜ adet lise düzeyinde eğitim kurumu bulunan Filyos kasabasında ayrıca, Devlet Demir Yolları İstasyon Merkezi, belediye, PTT, ziraat bankası, jandarma, aile sağlık merkezi, kütüphane, arkeolojik kazılar için merkez oluşturan Zonguldak İl Kültür ve Turizm Müdürlüğüne ait hizmet binası, öğrenci yurdu ve her ne kadar şuan çok kullanılmasa da resmi müsabakaların oynanabildiği futbol sahası gibi hizmet birimleri mevcuttur.

2.2.4.2.2. Karapınar Kasabası

Zonguldak-Bartın eski karayolu üzerinde, Karapınar Deresi'nin aktığı vadi içerisinde, kurulmuş bir yerleşmedir. Vadi içerisinde uzanan, Bartın-Çaycuma-Zonguldak-Ankara alternatif karayolunun yapılması ile önemi azalan; fakat Bartın-Karapınar bağlantısını sağlayan karayolunun çevresinde sıralanan tipik bir yol boyu yerleşmesi özelliği gösterir.

Kasaba; Çaycuma ilçe merkezine ʿṭ, Bartın merkez ilçeye ʿṣ ve Zonguldak merkez ilçeye ise ṣṭ km uzaklıktadır. Çaycuma'nın doğusunda yer alan yerleşme mesafe olarak bağlı bulunduğu Zonguldak il merkezine, yanı başındaki Bartın ilinden çok daha uzak olduğu için başta ekonomik ilişkiler olmak üzere Bartın ili ile daha çok bağı vardır. Filyos ile birlikte Çaycuma'nın ilk kasabalarından olan yerleşme bugün gelişim sürecindedir (Fotoğraf ʿ.ʿī, H arita ʿ.ẖū).

Fotoğraf 2. 24. Karapınar Kasabasından Bir Görünüm

ᶜ)Ḍ

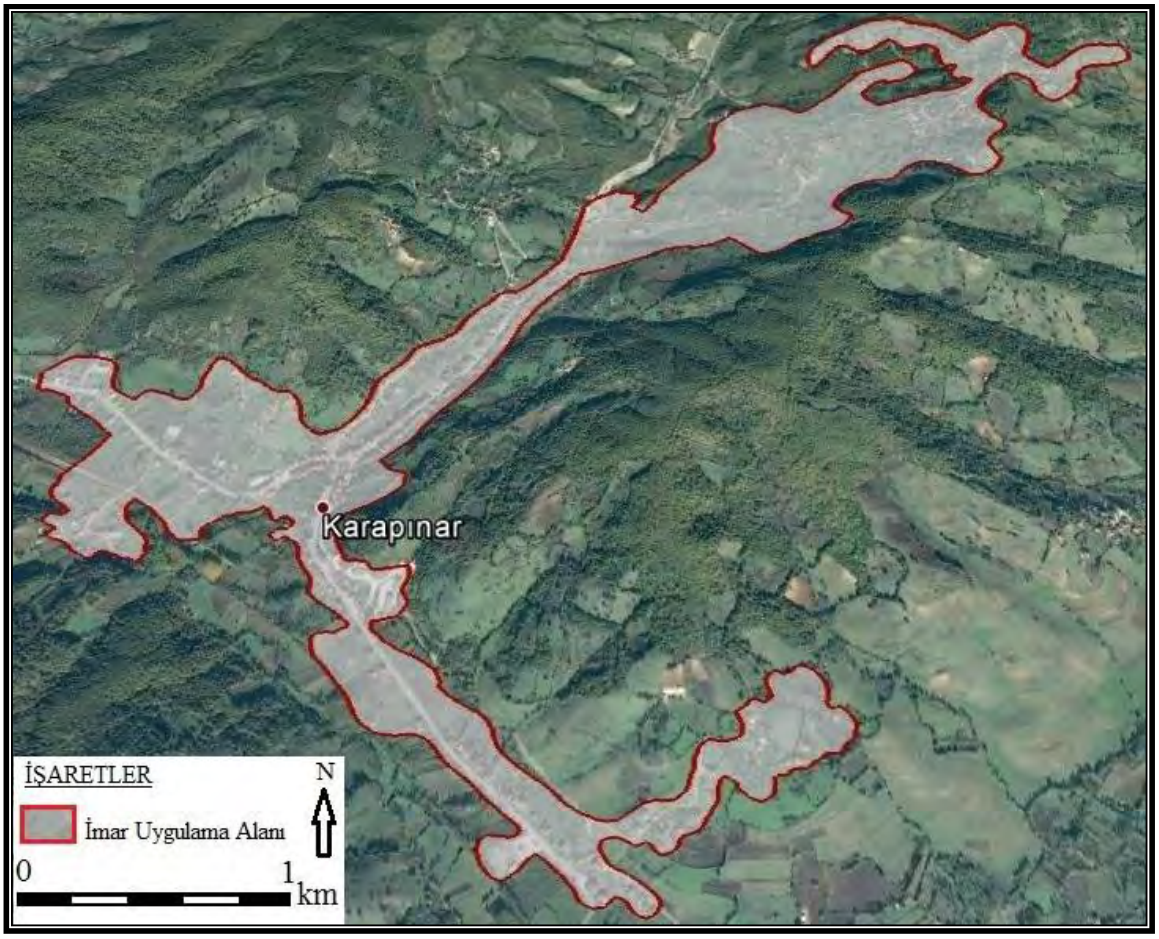

Harita 2. 15. Karapınar Kasabasının Yerleşim Alanları*.

Karapınar Kasabası; Merkez, Torlaklar, Durmuşlar, Aşaġı Çukur ve Yukarı Çukur olmak üzere beş mahalleden oluşmaktadır. ᶜṭẖñ ADNKS verilerine göre ẖᶜ ᵛᵛ erkek ẖᶜ)ṭ kadın olmak üzere toplam ᶜūṣᵛ nüfusa sahiptir. Karapınar'ın ẖṭñḌ kişi ile en çok nüfuslu mahallesi Merkez mahallesi iken ñẖẖnüfusu ile Aşaġı Mahalle ve ñẖḌ nüfusu ile Yukuru Çukur Mahallesi en az nüfuslu mahalleleridir (Tablo ᶜ. ïᵛ).

Tablo 2. 48. Karapınar Kasabası'nın Mahalle Nüfusları

	Mahallesi	Erkek Nüfusu	Kadın Nüfusu	Toplam Nüfusu
KARAPINAR	**Merkez**	ūᶜᵛ	ūẖẖ	ẖṭñḌ
	Torlaklar	ᶜḌᶜ	ᶜᵛẖ	ūūñ
	Durmuşlar	ẖṣẖ	ẖDṣ	ñïᵛ
	Aşağı Çukur	ẖūḌ	ẖṣṭ	ñẖḌ
	Yukarı Çukur	ẖï)	ẖṣᶜ	ñẖẖ
	Toplam	**1277**	**1290**	**2567**

Kaynak: Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (ᶜṭ ẖñ).

* Google earth ortamında ArcGIS proġramından faydalanılarak çizilmiştir.

Karapınar'da ilk yerleşim yerleri ḫ)ṣṭ yıllarında Merkez Mahallesi'nde başlamıştır[ᶜṣñ]. Yerleşmenin çekirdeğini de bu mahalle oluşturmuştur. Kasabanın tekrar eski canlılığına kavuştuğu dönemde köylerden olan göçlerin de bu Merkez Mahalle'si çevresinde yoğunlaşması, günümüzde bugün bu kesimin kasabanın en işlek yeri olmasına katkı sağlamıştır.

Çaycuma'nın Filyos ile birlikte ilk kasabalarından olan Karapınar daha sonra Bartın-Zonguldak karayolunun yapımı ile önemini yitiren kasaba, köy karakteri kazanmıştır.

Kasabada ticeret alanları merkez mahallede toplanmıştır. Özellikle de Çaycuma-Bartın karayolu üzerinde, yol boyu karşılıklı dizilen ticari işyerleri halkın gündelik ihtiyaçlarını karşıladığı alanlardır. Kasaba meydanı çevresinde ve Cumhuriyet Caddesi'nde de yoğunlaşan market, manav, dükkan ve resmi kurumlar en canlı mekanlardır. Pazarın kurulduğu gün kasabanın en canlı olduğu zamanlardır. Köylerden ve kasabanın yakın çevresindeki İhsanoğlu, Güzeloğlu gibi köyler ile Çaycuma, Kilimli, Bartın ve Devrek'ten gelenlerin kurduğu kasaba pazarında gündelik ihtiyaçlar karşılandığından kasabada ticari canlılık görülür (Foġoġraf ᶜ.ᶜū).

Fotoğraf 2. 25. Karapınar Kasabasında Kurulan Haftalık Pazardan Bir Görünüm.

[ᶜṣñ] Karapınar (Zonguldak) İmar Planı Açıklma Raporu , Ankara ḫ))ī. s ḫ .

Kasabada bir tanesi ulusal marketler zincirinin bir şubesi (DiaSA) olmak üzere, ñ adet market hizmet verir. Ayrıca ᵛ bakkal, ḫ tekel bayi, ḫṭ kahvehane, ñ lokanta, ḫ pastane, ñ tuhafiye, ḫ kuyumcu, ᶜ eczane, ī berber, ᶜ fotoġrafçı, ñ ekmek fırını, ᶜ birahane, ī tüp ve su dükanı, ᶜ internet kafe, ᶜ dolmuş durağı, ū tarım ve inşaat malzemeleri satan dükkanın yanı sıra araç yedek parçacısı, mobilya maġazaları, beyaz eşya dükkanları, marangoz, ayakkabı dükkanları, küçük çaplı atölyeler, bunların yanı sıra eġlenme ve dinlenme ihtiyacını karşılamaya yönelik çocuk ve aile parkları yer almaktadır. Karapınar'da yaptığımız gözlemlerde daha önceden var olan kasap, manav ve bakkal tarzı yerlerin bazılarının kapandığı görülmüştür. Yöre halkının da beyanıyla ulusal düzeyde açılan marketin manav, kasap gibi hizmetleri birarada vermesi ile küçük dükkanların zamanla kapandığı anlaşılmaktadır.

Anaokulu, ilkokul, ortaokul ve lise düzeyinde eğitim kurumu bulunan Karapınar kasabasında ayrıca, belediye, PTT, jandarma, aile saġlık merkezi, öğrenci yurdu resmi müsabakaların oynanabildiği futbol sahası, gibi hizmet birimleri mevcuttur.

ᶜṭḫñ yılı itibariyle Karapınar Kasabasında aktif nüfusun Ż ᵛñ'ü tarım dışı sektörlerde istihdam edildiği görülür. Karapınar'da aktif nüfusun Żᶜᵛ' si tarım (ᶜūñki şi), Ż ñṭ,ᵛ's i sanayi (ñ)ṣ), Ż īᶜ.ñ'ü hizmetler (ᶜḌᵛ) sektöründe istihdam edilmektedir (Tablo ᶜ.īḌ ve Şekil ᶜ.ḫᶜ).

Tablo 2. 49. Karapınar Kasabasında Aktif Nüfusun Sektörel Dağılımı.

Ekonomik Faaliyet Türü	Çalışan Sayısı	%'si
Tarım	ᶜūñ	ᶜᵛ
Sanayi	ᶜḌᵛ	ñṭ ,ᵛ
Hizmet	ñ)ṣ	īᶜ ,ñ
Toplam	)ñṣ	ḫṭṭ

Kaynak: Kurumlardan Alınan Bilgiler ve ᶜṭḫñ Yılında Sahada Yapılan Anket ve Mülakat Sonuçlarından Derlenmiştir.

ñṭḫ

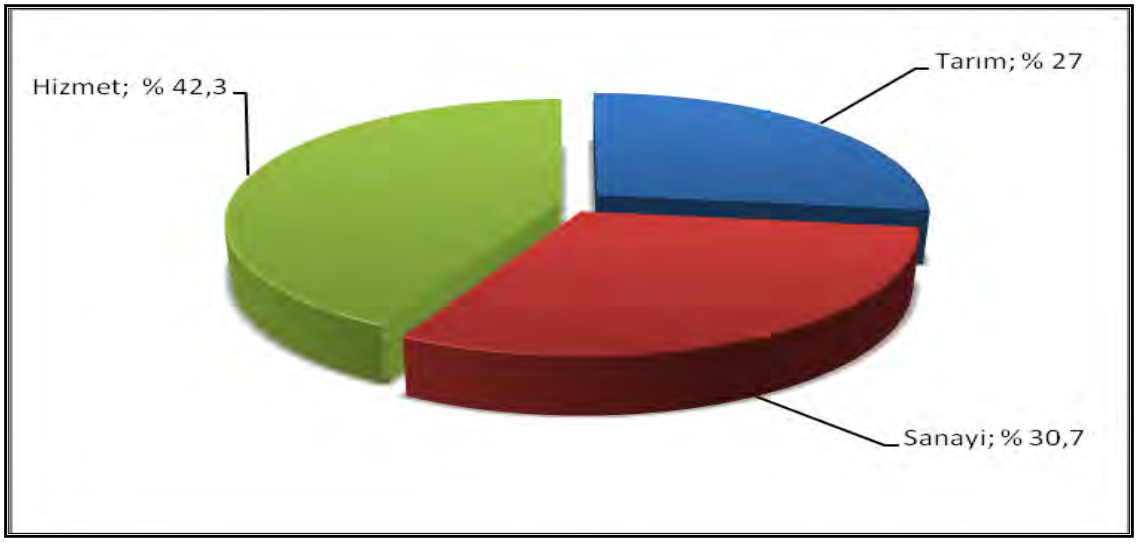

Şekil 2. 13. Karapınar Kasabasında Aktif Nüfusun Sektörel Dağılımı

Karapınar kasabasında belirli bir iş kolu baskın bir şekilde öne çıkmamıştır. Kasabanın arazisi engebeli olduğundan tarım sahaları fazla yer kaplamadığından tarım sektöründeki gelişim belirli bir seviyede kalmıştır. Yerleşmede büyük sanayi tesisleri yok denecek kadar azdır. Ancak küçük çaplı atöllyelerin faaliyet gösterebildiği kasabada, Zonguldak ve Amasra maden sahaları ile Bartın organize sanayide çalışan nüfus sanayi iş kolundaki nüfusun başlıca istihdam sahalarıdır. Karapınar'da konutların altında gelişim gösteren ticaret haneler diğer iş kollarına göre halkın ekonomik yaşamında daha ön plandadır. Kasabada geçmişten beri geleneksellleşmiş halk pazarlarındaki ticaret hayatı ile kamu kurum ve kuruluşlarında çalışanların oluşturduğu sayı yerleşmenin hizmet sektörünün biraz daha öne çıkmasına sebep olduğundan Karapınar kasabası için *küçük hizmet- sanayi kasabası* tanımlaması yapılabilir.

Kasabada canlı bir ticaret hayatının olduğu, özellikle de pazarın kurulduğu günler daha da canlanan kasaba, yakın çevresindeki kırsal kesimde yaşayanlar için hizmet ve cazibe merkezi olmuştur. Yerleşmenin ticaret hayatını destekleyecek bir banka şubesinin kurulması, ticaret hayatına katkı sağlayacağı ve banka işlemleri için Çaycuma şehrine giden emeklilerin şehir yerine kasabada alışveriş ihtiyaçlarını gidererek kasaba ekonomisine daha çok katkı sağlayacağı söylenebilir.

Karapınar vadisi boyunca uzanan yerleşmenin özellikle vadinin iki kenarı boyunca gelişim göstererek yerleşme alanları çok katlı yani dikey olarak gelişim göstermiştir. Yeni tip yapılardan oluşan konutların kasaba merkezinde olanlarının birçoğunun alt katları ticaret amaçlı kullanılır.

Karapınar kasabasının kurulduğu yer gereği en önemli sorunu Karapınar Deresi ve yan derelerin kabardığı dönemlerdeki taşkınlardır. Doğu ve kuzey yönlü uzanan derelerin iki taraftan aynı anda taştığı dönemlerde yerleşmeye ciddi zaralar vermiştir. Geçmiş dönemlerde birkaç kez taşan dereler yerleşmedeki konutların zemın katlarına , işyerlerine, araçlar ve yollara önemli ölçüde hasar vermiştir (Fotoğrafᶜ.ᶜş).

Fotoğraf 2. 26. Karapınar Kasabasında Meydana Gelen ᶜţţ) Seli nden Birer Görünüm (Kaynak: Karapınar Belediye Arşivi).

Yakın zamanda kasabayı hem bu taşkınlardan korumak hem de sulama amaçlı, Çobanoğlu Gölet'i yapılmıştır. Bartın-Çaycuma sınırında olan bu gölet bugün atıl durumda olduğundan kasaba yine ciddi sel tehditi altındadır. Kasabanın kuzey tarafında dereler üzerinde DSİ'nin yaptığı taşkın koruma amaçlı bentler kuzey taraflı taşkınları biraz olsun kontrol altına almıştır (Fotoğraf ᶜ.ᶜᵛ). Ancak geçmişte kasabanın kuzey batı tarafındaki derelerin taştığı zamanlarda Kasabanın büyük bir bölümünün zarar gördüğü bilinmektedir. Kasabanın en çok tehdit altında olduğu taşkınlardan korunmak için Çobanoğlu Göleti'i tadilattan geçirilerek tekrar kullanılmalıdır. Gölet taşkınları önleyeceği gibi çevre düzenlemesi yapıldığında piknik ve gezi alanı olarakda kullanılabilir.

Fotoğraf 2. 27. Taşkından Korunmak İçin Karpınar Kasabası Yakınlarıdaki Dere Yataklarına Yapılan Bent ve Atıl Durumdaki Çobanoğlu Göleti Ağız Kısmından Bir Görünüm

2.2.4.2.3. Nebioğlu Kasabası

Yeni bir yerleşim yeri olan Nebioğlu kasabasının tarihiyle ilgili bilgiler sözlü anlatımlarla sınırlıdır. ẖ)ᶜṭ yılından önce Nebioğlu, Karaevligeriş ve Karaevliçavuş köyleri ile birlikte Karaevli Divanı olarak idare ediliyordu. Sonraki yıllarda ise Karaevli Kariyesi ismini aldı. ẖ)ᶜ ṭ'l i yıllarda Karaevli Kariyesi, Nebioğlu, Karaevligeriş ve Karaevliçavuş köyleri olmak üzere ñ köye ayrıldı[ᶜşī] .

Nebioğlu kasabasının yer aldığı yöre, geçmişte Karaevli Divanı olarak idare edilen bir idari birim içerisinde yer almıştır. Batı Karadeniz Bölümü kırsal kesiminde, Samsun'dan başlayarak Sakarya ve Kocaeli illerine kadar olan sahada bugün birkaç mahalleden oluşan köy muhtarlıklarının bir kısmına halk eskiden gelen alışkanlıklarla divan demektedir. Coğrafyacılar tarafından genelde bir kırsal yerleşme tipi olarak algılanan, buna karşılık tarihçiler tarafından ise kesin olarak bir idari ve mali birim olduğu dile getirilen divanlar, Batı Karadeniz Bölümü'nde çok önceden beri varlığını sürdüren yerleşmeler dışında, kuruluşları yeni olan ve en eskisi ẖṭṭ -ẖūṭ yıl geriye giden, ormanların içine doğru sokulmuş, birbirinden bağımsız, çoğu kurucularının adları

[ᶜşī] Nebioğlu (Zonguldak) İmar Planı Açıklma Raporu , Ankara ᶜṭṭ). s ẖ .

ile anılan, önce ᶜ-ñ hane, ardından bunların büyümesi ile birer mahalle görünümü kazanmış ve coğrafya literatürüne divan olarak geçmiş yerleşmelerdir[ᶜṣū] .

ẖ)ᵛñ yılında dönemin muhtarı köy halkından ᶜṭ dönüm arazisini muhtarlık adına hibe alarak köyde pazar kurulması için Zonguldak Valiliği'ne müracaat etmiştir. Bu tarihten itibaren köyde çarşamba günleri pazar kurulmaya başlanmıştır. Söz konusu pazar Nebioğlu kasabasının kurulmasında ve gelişmesinde bu pazar etkili olmuştur[ᶜṣṣ] .

Çaycuma ilçe merkezinin doğusunda Bartın-Çaycuma sınırında, deniz seviyesinden ṣū m yükseltide, Çaycuma-Kozcağız (Bartın) karayolunun yakınında kurulan Nebioğlu Kasabası diğer kasabalara göre daha az gelişmiştir. Merkezinde kurulan pazarın zamanında yörenin ticaretinde önemli bir yeri olması ve konutların bu merkez çevresinde gelişmesi kasabanın kurulup gelişmesinde önemli bir rol oynamıştır (Harita ᶜ.ẖṣ).

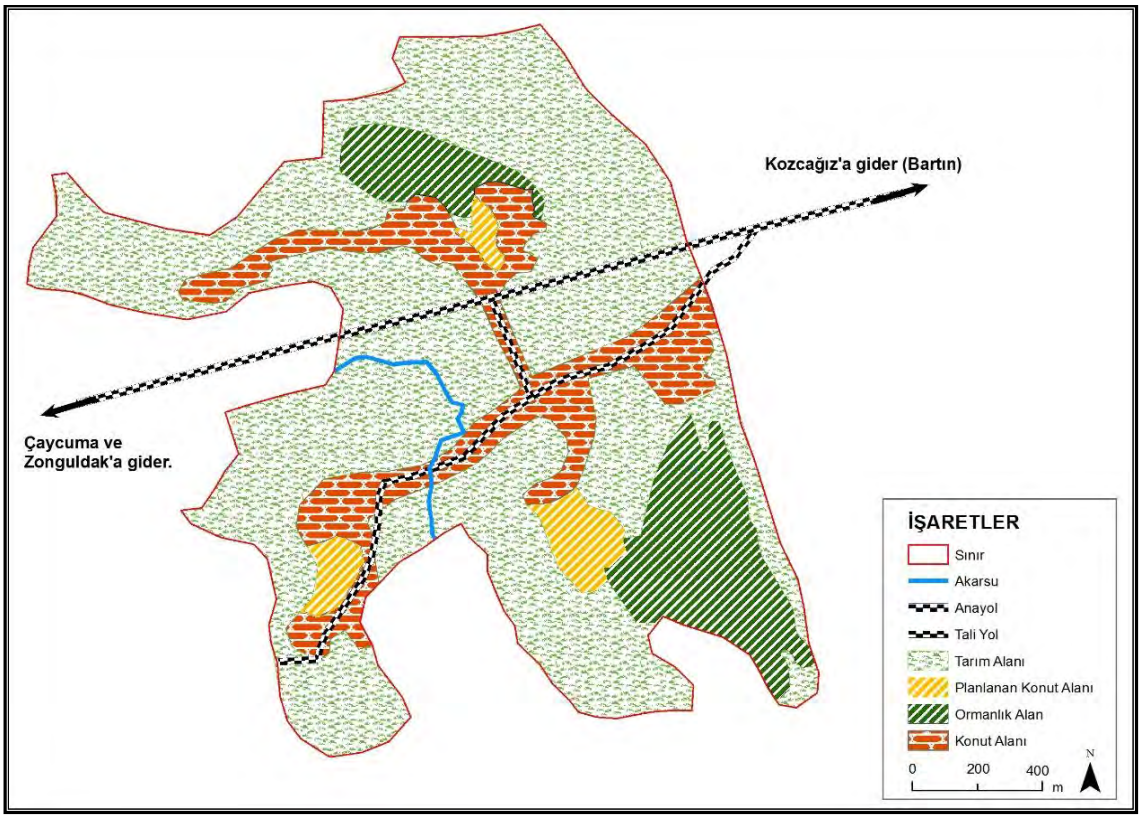

Harita 2. 16. Nebioğlu Kasabasının Fonksiyon Alanları*

[ᶜṣū] Cevdet Yılmaz , Kırsal Yerleşmeler I, Terminolojik Sorunlar, Palmiye Kitapları, Samsun ᶜṭṭᶜ, s.)).
[ᶜṣṣ] Nebioğlu (Zonguldak) İmar Planı Açıklma Raporu, s.ẖ.
* Çevre ve Orman Bakanlığının Çevre Düzeni Planlarından Faydalanılarak Hazırlanmıştır.

Yakın bir zamanda hızlı bir gelişim gösteren Nebioğlu kasabası, ḫī Ocak ḫ))ᵛ tarih ve ᶜᶜḌᵛᵛ sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren İçişleri Bakanlığı'nın)ᵛ/īṣṣūṣ karar sayısı ile belediye kurulmasına karar verilmiş ve ḫḌNisan ḫ))) yıl ında da kasaba belediyesi kurularak çalışmalara başlamıştırᶜṣᵛ .

Yeni Pazar, Karaevligeriş,Terziler ve Yeşilyurt mahallerinden oluşan kasabada ᶜṭḫñ ADNKS verilerine göre ḫ.ṭṣ ḫ'i erkek, ḫ.ḫᵛū'i kadın olmak üzere toplam ᶜ.ᶜñṣ nüfus mevcuttur. Mahalleleri içerisinde Yenipazar ñ)ᵛ erkek, īñṭ kadın olmak üzere Ḍᶜᵛ kişi ile ilk sırada yer alırken, en az nüfusa sahip mahallesi ise ḫñᵛ erkek, ḫīī kadın toplam ᶜḌḫ kişi ile Yeşilyurt mahallesidir (Tablo ᶜ.īᵛ). Yörede Nebioğlu kasabası, Yeni Pazar olarak da bilinir. Hatta çoğu zaman Nebioğlu yerine Yeni Pazar ismi kullanılır. Aslında Yeni Pazar kasabanın Merkez mahallesinin adı olduğu; fakat kasabanın geçmişte Yenipazar yerleşmesinin gelişmesi ile büyüdüğü bugün Yeni Pazar kasabanın merkezini, Nebioğlu ise kasabanın bütün idari sınırının adını temsil ettiği ifade edilir.

Tablo 2. 50. Nebioğlu Kasabası Mahalle Nüfus Sayıları

	Mahallesi	Erkek Nüfusu	Kadın Nüfusu	Toplam Nüfusu
NEBİOĞLU	Yeni Pazar	ñ)ᵛ	īñṭ	Ḍᶜᵛ
	Karaevligeriş	ññḫ	ñṣḌ	ṣ))
	Terziler	ḫ)ṣ	ᶜññ	īᶜ)
	Yeşilyurt	ḫñᵛ	ḫīī	ᶜḌḫ
	Toplam	1.061	1.175	2.236

Kaynak: Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (ᶜṭ ḫñ).

Toplu dokulu bir yerleşme yapısının olduğu kasabada konutlar betonarme ve çok katlıdır. Kasabanın dış mahallelerine doğru merkeze göre daha gevşek dokulu bir yerleşme özelleği görülürken konutların kat sayısında da azalma görülür. Çaycuma-Kozcağız karayoluna paralel uzanan ve bir yolun iki tarafında sıralanan konutların alt katları ticaret alanları üst katlarını ise konut alanları oluşturmaktadır (Fotoğrafᶜ.ᶜḌ) .

ᶜṣᵛ ATAMAN, Çaycuma,s.Ḍ).

Fotoğraf 2. 28. Nebioğlu Kasabasından Bir Görünüm

Kasabada ticaret alanları Yenipazar Mahallesi'nde yoğunlaşmıştır. Ekonomik hayatın daha çok tarım ve hayvancılığa dayandığı yerleşmede, tarım ve hayvancılıkta çalışanlar kadar TTK' de çalışan işçiler ile yine buradan emekli olanlar kasabanın ticaret hayatında önemli bir hareketlilik sağlarlar. Almanya'da çalışan gurbetçilerin de kasabaya yaptığı yatırımlar ile hayvancılıkta diğer kasabalara göre daha önde olan yerleşmede, süt toplama kooparetifi, ziraat teknisyenliği ve hayvan sağlığı üzerine hizmet veren yerler de mevcuttur.

Ticaret hayatının Çaycuma, Perşembe (Çaycuma) ve Kozcağız (Bartın)'la daha çok etkileşimde olduğu kasabada sanayi yatırımları olmadığından imalat sanayi gelişmemiştir. Her hafta çarşamba günleri pazar kurulur. Çarşamba, kasabanın en canlı olduğu gündür.

Çaycuma'daki diğer kasaba yerleşmelerinin aksine Nebioğlu'nda ulusal düzeyde market bulunmamaktadır. kasabada ū bakkal, ḫ tekel bayi,) kahvehane, ᶜ lokanta, ᶜ pastane, ᶜ kasap, ᶜ tuha fiye, ᶜ kuyum cu, ḫ eczane, ᵛ be rber, ᶜ f otoğrafçı, ñ ekmek fırını, ᶜ birahane, ñ tüp ve su dükanı, ḫ akaryakıt istasyonu, ñ inşaat malzemeleri satan dükkanın yanı sıra araç yedek parçacısı, mobilya mağazaları, beyaz eşya dükkanları, marangoz haneler, ayakkabı dükkanları, küçük çaplı atölyeler, çay ocakları bulunmaktadır.

Nebioğlu'nda tarım sektöründe çalışanlar, toplam çalışanların Ż ṣñ'ünü, oluşturmaktadır. Tarım iş kolu yanında kasabada çalışma çağındaki nüfusun Ż ʿī, 'ṣ sı hizmet (ʿḫṣ kişi), Ż ḫḫ,ū'i sanayi (ḫṭḫ), sektöründe çalışmaktadır (Tablo ʿ.ī) ve Şekil ʿ.ḫʿ).

Tablo 2. 51. Nebioğlu Kasabasında Aktif Nüfusun Sektörel Dağılımı.

Ekonomik Faaliyet Türü	Çalışan Sayısı	%'si
Tarım	ūṣḫ	ṣñ,)
Sanayi	ḫṭḫ	ḫḫ,ū
Hizmet	ʿḫṣ	ʿī ,ṣ
Toplam	ḌᵛḌ	ḫṭ ṭ,ṭ

Kaynak: Kurumlardan Alınan Bilgiler ve ʿṭḫñ Yılında Sahada Yapılan Anket ve Mülakat Sonuçlarında Derlenmiştir.

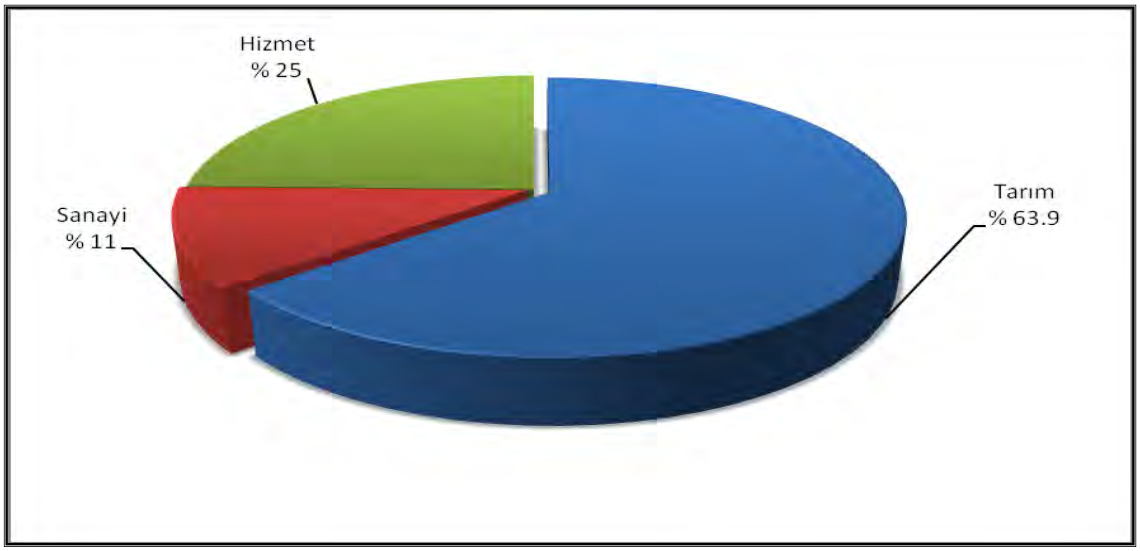

Şekil 2. 14. Nebioğlu Kasabasında Aktif Nüfusun Sektörel Dağılımı.

ʿṭḫñ yılı itibariyle Karapınar Kasabasında aktif nüfusun büyük bir kısmı tarım sektöründe çalışanların önemli bir çoğunlukta olduğu görülür. Nebioğlu'nun yakın bir zamanda köy statüsünden kasabaya dönüşmesi nedeniyle burada yaşayanların hala kırsal yaşamın biri parçası olan tarımdan kopmadıkları, kasabada niteliği korunan tarım sahalarının çokluğu, et ve tavuk çiftliğinin kasaba yakın çevresinde çok olması ve Çaycuma şehrine uzak bir yerleşme olduğundan şehir hayatından daha az etkilenen bir yerdir. Tarım iş kolunun diğer sektörlere göre açık ara önde olduğu kasaba için *küçük tarım kasabası* denilebilir.

Kasabada tarım fonksiyonu ağırlıkta olduğundan ḫ süt kooperatifi, ᶜ veteriner kliniği, ᶜ tarımsal aletler satan orta büyüklükte dükkan, mandıra ve tavuk çiftlikleri yer alır. Büyük çapta marketlerin olmayışı orta ölçekteki bakkalların varlığının sürmesine katkı sağlarken, kasaba merkezinde hiç manav olmaması, yerleşmenin kurulup gelişmesinde etkisi olan haftalık pazarın yöre halkının ihtiyaçlarına cevap vermesi ile ilgilidir.

Anaokulu, ilkokul ve ortaokul düzeyinde birer eğitim kurumu bulunan Nebioğlu Kasabasında belediye, PTT, aile sağlık merkezi, gibi hizmet birimleri mevcuttur. Lise düzeyinde eğitim veren bir kurumun olmaması kasaba için önemli bir olumsuzlıktur. Çaycuma'ya ḫū km uzaklıkta olan kasabada lise düzeyinde eğitim için taşımalı eğitim sistemi ile öğrenciler taşınmaktadır. Aslında çevresindeki kırsal yerleşmerin ticaret ve sağlık gibi ekonomik fonksiyonları ile hizmet veren kasaba lise düzeyinde yapılacak bir eğitim kurumuyla da çevresine hizmet verebilecek merkezi bir konumdadır.

Kasabaya ilk girildiğinde yolların bakımsızlığı yanında üst ve altyapı yatırımlarının yetersizliği, özellikle üstyapı hizmetlerinin gelişigüzel yapıldığı, konutların bakımsız olduğu, hayvancılık yapılan mahallelerde hayvansal atıkların çokça görülmesi ve belediye hizmetlerininde uzak mahallelere yeterince ulaşmasında aksaklıklar dikkat çekmektedir (Fotoğraf ᶜ.ᶜ)).

Fotoğraf 2. 29. Nebioğlu Kasabasında Görüntü Kirliliğine Sebep Olan Üst Yapı Önemli Bir Sorundur.

Nebioğlu Belediyesi'nin, kasabanın gerçek ihtiyaçlarını karşılayabilecek bir imar planı hazırlatıp tavizsiz uygulaması ile zamanla şehirleşme kimliği ve bilinciyle belediye hizmetlerinin daha etkin olması sonucu bu tarz aksaklıklar azalacaktır. Kasabanın ihtiyaç duyduğu bir diğer konu lise düzeyinde eğitim veren bir okul ile ticaret hayatını destekleyecek banka şubesidir. Kasabanın ticaret ve tarım hayatının canlanmasında önemli bir yeri olan tarım festivalleri kamu ve sivil toplum kuruluşlarının daha etkin desteğiyle her yıl ve daha geniş kapsamlı yapılması kasabanın sosyo-ekonomik hayatına katkı sağlayacağı söylenebilir.

2.2.4.2.4. Perşembe Kasabası

Perşembe kasabasının kuruluş tarihi kesin olarak bilinmemekle birlikte ñṭṭ yıllık bir geçmişe sahip olduğu tahmin edilmektedir. Kasaba şimdiki Hacıkadılar Mahallesi'nin bulunduğu yerde kurulmuştur. Çaycuma ilçesinin en eski yerleşmelerinden birisi olan kasaba, ḫ)ū) yılında bucak merkezi olmuş, ḫ)ṣñ yılında bucaklık kaldırılmış ve daha sonra ḫ))ṭ yılında belediye kurularak belediye örgütlü yerleşme halini almıştır. Adını perşembe günleri kurulan pazardan alan kasaba bugün çevresindeki kırsal yerleşmlerin merkezi konumundadır.[ʿṣD].

Çaycuma-Bartın eski karayolu olan şimdiki Çaycuma-Kozcağız (Bartın) karayolunun yakınında deniz seviyesinden ūṣ m yükseltide yer alan Perşembe kasabası ulaşım olarak işlek bir konumda bulunur. Çaycuma'nın doğusunda yer alan Perşembe daha doğudaki kasaba ve köy yerleşmelerine giden bir yol üzerinde yer aldığından ulaşımdan kaynaklanan bir canlılık görülür. Kasaba Çaycuma şehir merkezi, Çaycuma Organize Sanayi Bölgesi ve ulaşım yollarına yakın olduğundan, kasabanın şimdiki seviyesinden daha gelişmiş bir görünüm sergilemesi beklenirken bakımsız yolları, sıkışık konutları ve alt-üst yapı sorunları başlıca olumsuzluklardır (Fotoğraf ʿ.ñṭ Harita ʿ.ḫ^{v}).

[ʿṣD] Özer Tutkun, Tevfik Suratoğlu, Dünden Bugüne Çaycuma, s.ᶜᶜ.

ñh̲t

Fotoğraf 2. 30. Perşembe Kasabasından Bir Görünüm

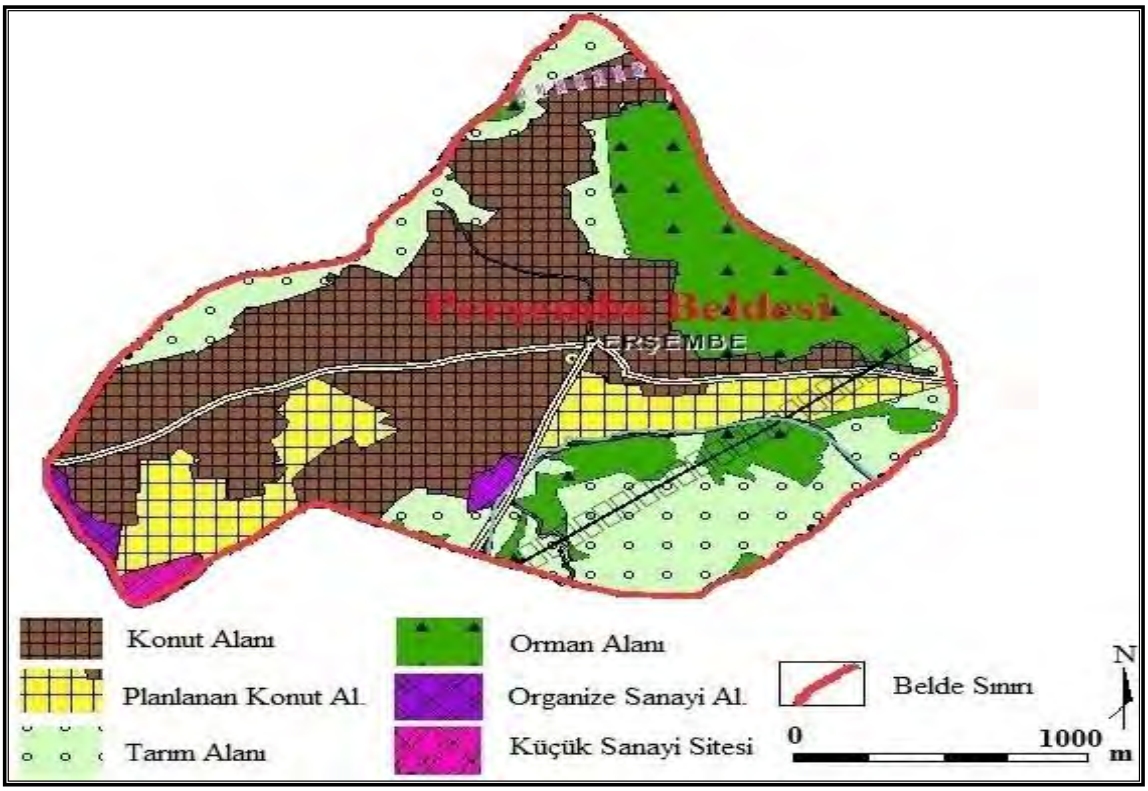

Harita 2. 17. Perşembe Kasabasının Fonksiyon Alanları*.

* Çevre ve Orman Bakanlığının Çevre Düzeni Planlarından Faydalanılarak Hazırlanmıştır.

Merkez, Sarı Kadı, Keçecioğlu ve Hacı Kadı Mahalleleri'nden oluşan kasabanın, ᶜṭḫñ ADNKS verilerine göre ḫ.ᶜᵛī'ü erkek, ḫ.ḫḌḫ'ikadın olmak üzere toplam ᶜ.ūūū nüfusu vardır. Mahalleleri içerisinde ūḫḫ'i erkek, ī)ᵛ's i kadın olmak üzere ḫṭṭḌ kişinin yaşadığı Merkez Mahallesi en nüfuslu mahalle, ᶜᶜū'i erkek, ᶜḫ)'u kadın, toplam ī īī nüfusu Hacı Kadı Mahallesi en az nüfuslu mahalledir. (Tablo ᶜ.ūṭ).

Tablo 2. 52. Nebioğlu Kasabası Mahalle Nüfus Sayıları.

	Mahallesi	Erkek Nüfusu	Kadın Nüfusu	Toplam Nüfusu
PERŞEMBE	**Merkez**	ūḫḫ	ī)ᵛ	ḫṭṭḌ
	Sarı Kadı	ñṭū	ñ̃ñṭ	ṣñū
	Keçecioğlu	ᶜñ̃ñ	ᶜñū	ī̇ṣḌ
	Hacı Kadı	ᶜᶜū	ᶜḫ)	īīī
	Toplam	**1.274**	**1.281**	**2.555**

Kaynak: Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (ᶜṭ ḫñ).

Perşembe kasabasının da yerleşme çekirdeğini Merkez Mahalle ile oluşturan Hacı Kadı en önemli bir Mahalleleridir. Kasabada yerleşme isimlerinde kadı eki dikkat çekmektedir. Geçmişte kasabanın ismi bir dönem Hacıkadı olarak kullanılmıştır. Perşembe'de Osmanlı Dönemi'nde asayiş olayları bu kesimde fazlaca görüldüğünden yöredeki mahkemeler burada kurulmuş ve buraya kadılar tayin edilmiştir. Hacıkadı, Sarıkadı gibi yerleşmeler adlarını bu kadılardan almıştır.

Toplu dokulu yerleşme özelliğinin görüldüğü kasabada konutlar Merkez Mahallede çok katlı ve birbirine bitişik durumdadır. Bunun sonucunda sokaklar dar ve sıkışıktır. Bu durum kasabanın gelecekteki gelişimi açısından olumsuz bir durum oluşturmaktadır. Daha şimdiden kasaba merkezinde trafik sorunu baş göstermiş, yeni açılacak ticaret alanları için alternatif kalmamış ve görüntü kirliği meydana getirmiştir.

ᶜṭḫñ yılı itibariyle Perşembe kasabasında faal nüfusun Ż ᵛ)'u tarım dışı sektörlerinde çalışmaktadır. Perşembe'de aktif nüfusun Ż ḫ),ᵛ's i tarım (ḫ)ñ̃ki şi), Ż ñ̃ᵛ,)' si sanayi (ñ̃ᵛᶜ), Ż ī̇ᶜ.ū'i hizmet (īḫᵛ) sektöründe istihdam edilmektedir (Tablo ᶜ.ūḫ ve Şekil ᶜ.ḫñ).

Tablo 2. 53. Perşembe Kasabasında Aktif Nüfusun Sektörel Dağılımı

Ekonomik Faaliyet Türü	Çalışan Sayısı	%'si
Tarım	h̲)ñ	h̲) ,ᵛ
Sanayi	ñᵛᶜ	ñᵛ ,)
Hizmet	ïh̲ᵛ	ïᶜ ,ū
Toplam	)Dᶜ	h̲tt̤

Kaynak: Kurumlardan Alınan Bilgiler ve ᶜt̤h̲ñ Yılında Sahada Yapılan Anket ve Mülakat Sonuçlarında Derlenmiştir.

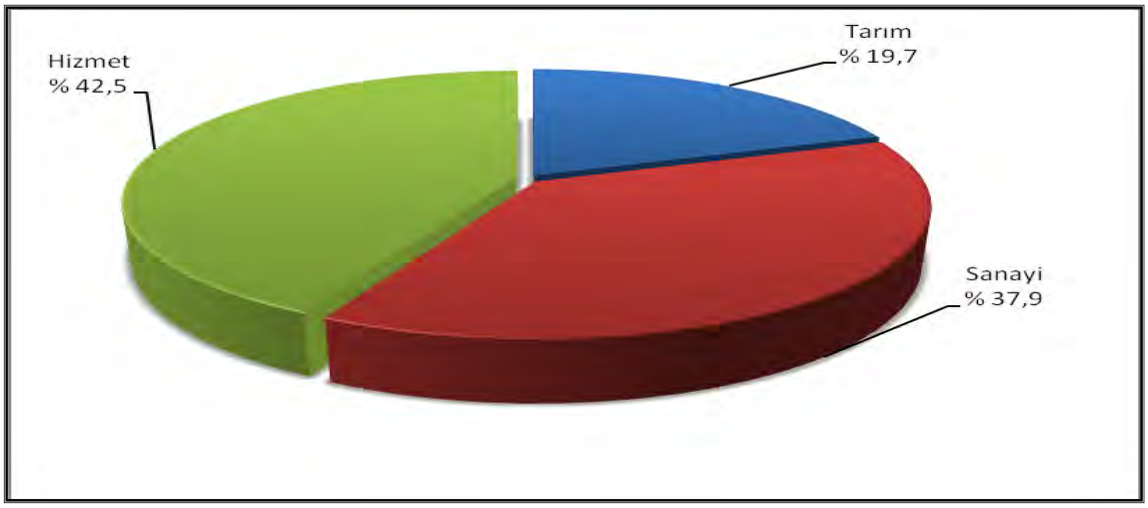

Şekil 2. 15. Perşembe Kasabasında Aktif Nüfusun Sektörel Dağılımı.

Perşembe kasabasında faal nüfusun sektörel bazda daha çok hizmet ve sanayi sektöründe istihdam olması kasabadaki hizmet sektöründe çalışanlar kadar, yerleşmenin Çaycuma şehir merkezine yakın olması nedeniyle, Perşembe'de ikamet eden ve Çaycuma'da kamu kurumları ile ticari işyerlerinde çalışanların şehir merkezine göç etmeden günlük kasabaya gidip-gelme imkanına sahip olmasının etkisi vardır. Bununla birlikte kasabanın ulaşım yollarına çok yakın olması çevresindeki kırsal yerleşmeler ile ulaşım imkanlarının da iyi olması kasaba kırsal mekan arasında ticaret hayatının da gelişmesine etksi olmuştur. Kasabada ticari hayatin gelişmesine etki eden bir diğer faktör pazarlardır.

Ticaret hayatının Perşembe günleri kurulan pazarla daha da canlandığı kasabada ticaret mekanları daha çok konutların alt katlarında yer alır. Pazarın kurulduğu günlerde ulaşım avantajı ile birleşen canlılık, ticaret hayatı için önemli bir durumdur. Birçok kırsal yerleşmenin merkezinde bulunan kasabada atölye tipi sanayi, mobilya ve kereste

atölyeleri ile pazar günleri kurulan oto pazarı, kasabanın ekonomik hayatına canlılık katmaktadır (Fotoġraf ᶜ. ñḫ).

Fotoğraf 2. 31. Perşembe Kasabasında Perşembe Günleri Kurulan Pazardan Bir Görünüm

Kasabada gelecekte sanayi ve hizmet sektöründe çalışanların sayısının daha da artacaġı öngörülebilir. Çünkü Çaycuma şehirine çok yakın olan kasabanın giderek büyüdüğü, Organize Sanayi Bölgesi'nin de gittikçe büyüyerek alanını genişlettġi ve hatta bir kısmının Perşembe kasabası sınırları içerine taştığı görülür. Bu durum kasabanın gelecekte hem nüfus hem de nüfusun sektörel bazda sanayi ve hizmet alanlarından daha fazla istihdam edilebileceġi söylenebilir.

Kasabada hizmet sektöründe çalışanlardan sonra en fazla çalışanın olduğu sektör, sanayidir. Perşembe kasabasının Çaycuma Organize Sanayi Bölgesi'nin hemen yanında kurulması Perşembe halkı için önemli avantajları olmuştur. Organize Sanayi Bölgesi'nin bir kısmının da kasaba sınırları içerisinde kaldığı yerleşmeden fabrikalar işçi temin etmektedir.

Kasaba, hafif eğimli bir arazide kurulmuştur. Büyükdere'nin getirmiş olduğu verimli toprakların oluşturduğu sahalara yakın olduğu alüvyal vadi tabanlarda tarımsal faaliyetler yoğunluk kazanmıştır. Merkeze uzak mahallelerinde tavuk çiftliklerinin ise yöre halkının hayvancılıktan önemli gelirler elde ettiği bir iş koludur. Sonuç olarak

Perşembe kasabası hizmet sektörü ve sanayi iş kolunun geliştiği *hizmet-sanayi kasabası* özelliği gösteren bir yerleşmedir.

İlkokul, ortaokul ve lise düzeyinde birer eğitim kurumu bulunan Perşembe Kasabasında ayrıca PTT, belediye, ziraat bankası, jandarma, aile sağlık merkezi, gibi hizmet birimleri mevcuttur. Ayrıca spor faaliyetleri için bir adet futbol sahası vardır.

Perşembe kasabasında, biri ulusal marketler zincirinin bir şubesi (BİM) olmak üzere ū adet market hizmet verir. Ayrıca) bakkal, ū tekel bayi, ī birahane, ʿṭ kahvehane, ṣ lokanta, ʿ pastane, ʿ kasap, ī ekmek fırını, ʿ manav, ñ tuhafiye, ñ kuyumcu, ʿ ec zane, ˇ be rber, ẖ kuaför, ʿ fotoġraf çı, ñ internet cafe, ñ veteriner kliniği, ẖ taksi durağı, ẖ dolmuş durağı, ū tarım ve inşaat malzemeleri satan dükkanın yanı sıra araç yedek parçacısı, mobilya maġazaları, cep telefonu ve beyaz eşya dükkanları, marangoz haneler, ayakkabı dükkanları ile kundura tamircileri, küçük çaplı ataölyeler, çay ocakları bulunmaktadır. Bunların yanı sıra eğlenme ve dinlenme ihtiyacını karşılamaya yönelik çocuk ve aile parkları yer almaktadır.

Çaycuma ilçe merkezinin mahallesi olan Velioğlu ve Çaycuma Organize Sanayi ile birlikte bir devamlılık gösteren kasaba Çaycuma'nın mahallesi gibi görünmektedir. Çaycuma'nın devamı gibi görünen Perşembe kasabası yakın gelecekte Çaycuma şehrinin bir mahallesi olabilecek konumdadır. Böyle bir birleşmede hem Çaycuma Belediyesi'nin iller bankasından alacağı para artacak, hem de Perşembe kasabasının Çaycuma Belediyesi hizmetlerinden yararlanma olanağı olacağından böyle bir bütünleşmenin her iki yerleşemeye de katkısı olacağı düşünülebilir.

2.2.4.2.5. Saltukova Kasabası

Kokaksu adıyla da anılan Saltukova kasabası, Filyos Çayı Vadisi, taşkın ovası düzlüğünde, Zonguldak-Çaycuma-Bartın karayolu yakınında, Zonguldak-Çaycuma-Karabük-Ankara demiryolu hattı üzerinde, deniz seviyesinden yaklaşık ʿṭ m yükseklikte kurulmuş bir yerleşmedir.

Çaycuma ilçe merkezine ẖṭ km uzaklıkta olan yerleşme ile ilgili yörede yaptığımız mülakatlarda; eskiden bu kesimin bataklık olduğu özellikle de bahar ayların da çok koktuğu, yöreye havaalanı inşaatı için yurt dışından ve yurt içinde gelenlerin bu kesimin ve yöredeki içtikleri suların da kokması nedeniyle buraya Saltukova ismi dışında Kokaksu isminin de denildiğinden bahsedilmektedir.

Kasabanın kurulup gelişmesinde ulaşım fonksiyonunun etkisi büyük olmuştur. h̲)ᶜᵛ yılında yapımına başlanan Zonguldak-Çaycuma-Karabük-Ankara demiryolu hattının istasyonlarından bir tanesi de bu kasabaya yapılmıştır. Saltukova Demiryolu İstasyonu köylerde yaşayanların zamanla ilgi gösterdiği bir durak haline gelmiştir. Çevreden gelenlerin tren gelinceye kadar barınabileceği, bazı ihtiyaçlarını giderebileceği, kahvehane ve bazen de konaklayabileceği küçük han gibi işyerlerinin bu istasyon çevresinde kurulduğu ve böylelikle Saltukova'nın ortaya çıkışında demiryolunun etkili olduğu söylenebilir.

Bugün bile yerleşmede ulaşım fonksiyonun çok güçlü olmasında başka etkenler de vardır. Bartın-Çaycuma-Zonguldak karayolu ve h̲)ī ū yılında da ilk başta askeri amaçlı şimdi ise sivil ve özel teşebbüsün işlettiği havaalanı etkisiyle demiryolu-karayolu-havayolu ulaşımına sahip Saltukova, bu üçlünün etkisiyle ticaret hayatı, kasabanın geliştiği ve nüfusunun arttığı bir merkez durumundadır. Kasabanın ulaşım avantajları sayesinde gösterdiği gelişim Çaycuma ilçesinin Filyos'tan sonra en gelişmiş kasabası olmasını sağlamıştır (Harita ᶜ.h̲Ḍ).

ñḫṣ

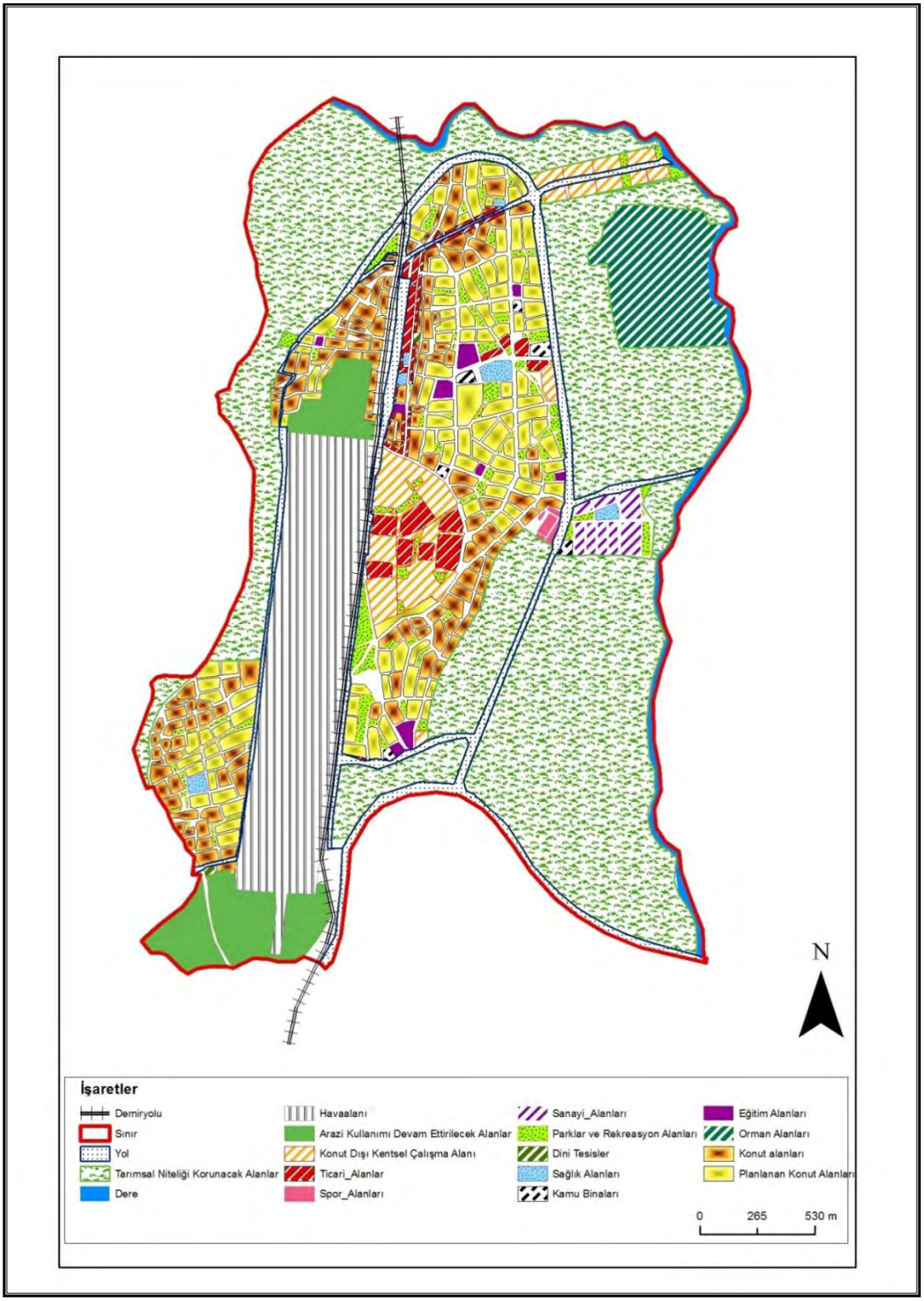

Harita 2. 18. Saltukova Kasabasının Fonksiyon Alanları*.

* Saltukova Belediyesi Fen İşleri Müdürlüğü İmar Planı'ndan Yararlanılarak Hazırlanmıştır.

ʿṭḫñ yılı itibariyle Saltukova kasabasında faal nüfusun Ż ˅ḫ'i tarım dışı sektörlerde çalışmaktadır. Saltukova'da aktif nüfusun Ż ʿḌ,˅'si tarım (ī ṭ˅ kişi), Ż īḌ,ñ') hizmet (ṣḌū), Ż ʿñ'ü de sanayi (ñ˜ᶜ˅) sektöründe istihdam olmuştur (Tablo ʿ.ūʿ ve Şekil ʿ.ḫ ī).

Tablo 2. 54. Saltukova Kasabasında Aktif Nüfusun Sektörel Dağılımı

Ekonomik Faaliyet Türü	Çalışan Sayısı	%'si
Tarım	ī ṭ˅	ʿḌ,˅
Sanayi	ñ˜ᶜ˅	ʿñ ,ṭ
Hizmet	ṣḌū	īḌ,ñ
Toplam	ḫīḫ)	ḫṭṭ

Kaynak: Kurumlardan Alınan Bilgiler ve ʿṭḫñ Yılında Sahada Yapılan Anket ve Mülakat Sonuçlarında Derlenmiştir.

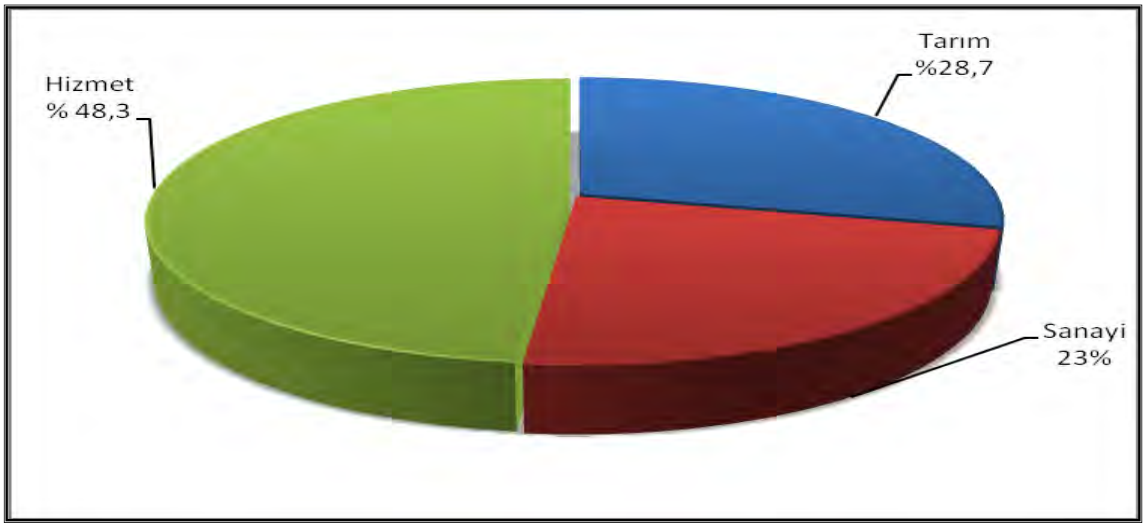

Şekil 2. 16. Saltukova Kasabasında Aktif Nüfusun Sektörel Dağılımı.

Kasabada ticaret alanları ile havaalanı ve demiryolu gibi hizmet alanları ile kamu kurumunda çalışanlar kasabada hizmet sektörünün ön plana çıkmasına sebep olmuştur. Bunun yanında Filyos Çayı taşkın ovası çevresindeki verimli topraklarda yapılan tarımsal faaliyetler de yöre halkının ekonomisine katkı sağlamaktadır. Ulaşım, hizmet ve tarım iş koluna dağılan aktif nüfusun bir bölümü de Zonguldak'ta bulunan maden ocaklarında çalışanlardan oluşur. Daha çok hizmet sektörünün, ardından da tarım iş kolunda daha çok çalışanın olduğu yerleşme küçük *hizmet-tarım kasabası* özelliği gösterir.

Kasabada konutlar, ulaşım yolları etrafında dizilmiştir. Betonarme ᶜ-ñ katlı binalar mevcuttur. Konutların alt kısımlarında ticari işyerleri yer alır. Kasabanın merkezinden çevreye doğru gidildikçe konutların kat sayısı düşmektedir. Eski tip meskenlerin azınlıkta olduğu kasabada yeni tip konutlar daha çok yer alır (Fotoğraf ᶜ.ñᶜ).

Fotoğraf 2. 32. Saltukova Kasabasından Bir Görünüm

Kokaksu, Sarıkum, Karboğaz ve Düz Mahalleleri'nden oluşan kasabanın, ᶜṭḫñ ADNKS verilerine göre ḫ.)ñḫ'i erkek, ḫ.)Ḍ)'u kadın olmak üzere toplam ñ.)ᶜṭ nüfusu vardır. Mahalleleri içerisinde Ḍñᶜ'si erkek,)ṣ ṭ'ı kadın olmak üzere ḫṣ)ᶜ kişinin yaşadığı Kokaksu Mahallesi en fazla nüfuslu mahallesi, ᶜḌū'i erkek, ñᶜḫ'i kadın toplam ṣṭṣ nüf usu ile Düz Mahallesi en az nüfuslu mahalledir. (Tablo ᶜ.ī)).

Tablo 2. 55. Nebioğlu Kasabası Mahalle Nüfus Sayıları.

Yerleşim adı	Mahallesi	Erkek Nüfusu	Kadın Nüfusu	Toplam Nüfusu
SALTUKOVA	**Kokaksu**	Ḍñᶜ	Ḍṣṭ	ḫṣ)ᶜ
	Sarıkum	ῑῑᶜ	ῑñṣ	Ḍᵛ Ḍ
	Karboğaz	ñᵛᶜ	ñᵛᶜ	ᵛῑῑ
	Düz	ᶜḌū	ñᶜḫ	ṣṭṣ
	Toplam	**1.931**	**1.989**	**3.920**

Kaynak: Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (ᶜṭ ḫñ).

Kasabada ikisi ulusal marketler zincirinin bir şubesi (BİM, DiaSA) olmak üzere, ñ adet market hizmet verir. Ayrıca Ḍ bakkal, ū tekel bayi, ẖñ kahvehane, ū lokanta, ᶜ pastane, ī kasap, ᶜ manav, ṣ tuhafiye, ᶜ kuyumcu, ᶜ eczane, ᵛ berber, ñ kuaför, ᶜ fotoġrafçı, ṣ ekmek fırını, ū birahane, ū tüp ve su dükanı, ᶜ internet kafe, ẖ atari oyun merkezi, ᶜ güzellik ve moda evi, ẖ taksi durağı, ñ tarım ve inşaat malzemeleri satan dükkanın yanı sıra araç yedek parçacısı, mobilya mağazaları, beyaz eşya dükkanları, marangoz haneleri, ayakkabı dükkanları, küçük çaplı atölyeler, çay ocakları bulunmaktadır. Bunların yanı sıra eğlenme ve dinlenme ihtiyacını karşılamaya yönelik çocuk ve aile parkları yer almaktadır.

Anaokulu, ilkokul, ortaokul ve lise düzeyinde birer eğitim kurumu bulunan Perşembe kasabasında ayrıca Zonguldak Saltukova Havaalanı, devlet demir yolları istasyon merkezi, belediye, PTT, Ziraat Bankası, jandarma, aile sağlık merkezi, öğrenci yurdu gibi hizmet birimleri yanında resmi müsabakaların oynanabildiği futbol sahası ve halı sahanın olduğu spor hizmet alanları da vardır.

Saltukova yerleşmesi ulaşım açısından avantajlara sahip olsa da, kurulduğu yerin Filyos Çayı taşkın ovası düzlüğünde yer almasının olumsuzlukları da vardır. Yörede uzun süreli sağanak yağışların olduğu ve özellikle de bahar aylarında Filyos Çayı havzasındaki kar erimeyleriyle birleşen sağanak yağışın çayın debisinin çok yükselmesine sebep olduğu gözlenmektedir. Debisi yükselen çayın çekik dönemindeki yatağından taşıp, taşkın yatağını kaplayarak aktığı zamanlarda yöredeki birçok yerleşmeye zarar verdiği bilinmektedir.

Filyos Çayı'nın doğu tarafında yer alan yerleşmenin kurulduğu tarihten bugüne birkaç kez sel sularının altında kaldığı, konutların kullanılamaz hale geldiği, konutların alt katlarında bulunan ticaret alanlarının çamur ve sular altında kaldığı, ulaşım alanlarından olan demiryolu ve karayolunun çamur basması neticesinde kullanılamaz hale geldiği, çayın hemen kenarında bulunan havaalanın sel suları altında kaldığı ve pistin çamur yığını ile dolduğu, tarım sahalarının zarar gördüğü kaydedilmiştir. Bahar aylarında ve yaz mevsimi başında tarım sahalarında ürünlere de zarar verdiğinden zararın daha da büyüdüğü, ayrıca altyapı şebekesinin göçtüğü, evlerinde mahsur kalanlara günlük ihtiyaçlarını karşılamaları açısından anca helikopterlerle ulaşılabildiği zamanlar olmuştur (Fotoğraf ᶜ.ññ).

Fotoğraf 2. 33. Saltukova Kasabası'da ḫ))Ḍ Taşkınından Bir Görünüm (Saltukova Belediyesi Arşivinden).

2.2.4.3. Şehir Yerleşmesi

Sürekli yerleşmelerden olan şehirler, kasabalara göre belirli derecelerde gelişmiş yerleşmeler olup, kolaylıkla kasabalardan ayrılırlar. Bu yerleşmeler sahip oldukları yapısal ve fonksiyonel özellikleriyle bünyelerinde bulundurdukları insanların ihtiyaçlarını başka yerleşmelere bağımlı kalmadan büyük oranda yerinde karşılarlar. Bu itibarla şehirleri, bünyesinde barındırdığı insanların ihtiyaçlarını başka yerleşmelere fazlaca muhtaç olmadan yerinde karşılayabilecek fonksiyonlara sahip bulunan, alt ve üst yapı bakımından fazlaca eksiği olmayan, bugünkü koşullarda nüfusu ñṭ.ṭṭṭ veya ūṭ.ṭṭṭ'in üzerindeki belediye örgütlü yerleşmeler olarak tanımlayabilmekteyiz[ʿş)] .

Bu koşullarda, Türkiye'de bir yerleşmenin şehirsel özellikler kazanması, genel olarak ñṭ. ṭ ṭṭ nüfusun üzerinde başlamaktadır. Ancak nüfusu ñṭ.ṭṭṭ üzerinde olan yerleşmelerin hepsinde şehirsel özellikleri görmek mümkün değildir. Buna karşılık,

---

[ʿş)] Özçağlar, *İdari Coğrafya*, s.ṣī

ẖū.ṭṭṭ -ʿṭ.ṭṭṭ'i n arasında nüfusa sahip olduġu halde, şehirsel özellikler gösteren yerleşmeler de bulunmaktadır[ʿᵛṭ]. ʿṭẖñ ADNKS verilerine göre ʿṣ.ṭñʿ kişinin yaşadığı Çaycuma Şehri belirtilen ñṭ.ṭṭṭ sınırının altında kalsa da ẖ)ᵛṭ -ẖ)Ḍū yılları arasında sanayi ve hizmet fonksiyonlarında gösterdiği hızlı atılımlar, havayolu, deniz, demir ve karayolu sayesinde birleşen ticaret alanları, eġitim, saġlık, sosyal ve kültürel alandaki yaşam alanlarıyla bugün Çaycuma ilçe merkezi araştırma sahasında şehir yerleşmesine örnek olarak gösterilebilir.

Çaycuma şehri, Filyos Çayı'nın açtığı geniş vadi tabanında kurulmuş ve zamanla çevredeki yamaçlara doġru yayılmıştır. Çaycuma şehir merkezinin kuzeyinden kuzeybatıya doğru Kıranburnu Tepe (ʿñū m), Çaylaktürbesi Tepe (ūīī m), Odakorusa Tepe (ūūṭ m), Kaylık Tepe (ūūṭ m) ve serinin en batısında ve en yüksek noktasında Bolatdağı Tepe (ṣīī m) uzanır. Bir sıra şeklinde uzanan ve Çaycuma şehrini kuzey kesiminden esen soğuk karakterli rüzgarlardan da koruyan Bolatdağı Tepe ile Çaycuma şehir merkezi arasında başka tepeler de bulunur. Şehrin yamaçlarına kadar sokulduğu Veliköy Tepe (ẖūṭ m) ile şehir merkezinin batı kesiminde kalan Türbe Tepe (ʿūẖ m) bunlardandır. Çaycuma, batı kesiminde akarsuların yardığı bu Tepelik alanların, yamaçlarına kadar yayılış göstermiştir.

Çaycuma şehri güneyinde Doġan Tepe (Ḍẖ m), doğusunda Kocakoruma Tepe (ʿūᵛ m) ile Göktaş (ʿṣṭ m) Tepe ile doğudan sınırlandırılmıştır.

Osmanlı Dönemi kentlerinin kuruluş nedenleri çeşitli olduğu halde, Cumhuriyet Dönemi kentlerinin kurluşu iki nedene dayanır ki bunlar, madencilik ve endüstridir[ʿᵛẖ]. Taşkömürünün bulunmasından sonra madencilik, demir-çelik fabrikaları ve yan sanayi hamleleriyle hızla büyüyen Zonguldak ve yakın çevresindeki yerleşmelerden birisi de Çaycuma'dır.

Tarımdan ziyade sanayi ve ticaretin ön planda olduğu Çaycuma'nın tarihi ile ilgili bilgiler, Osmanlı Dönemi'nde hazırlanan Kastamonu ve Bolu Salnameleri'nde yer alır. Yine bu salnamelerde daha çok Çaycuma ilçesinin genelinden ve Filyos'tan bahsedilirken, Çaycuma şehrinin olduğu mekanın küçük bir köy olduğu ifade edilir (Fotoġraf ʿ. ñī).

[ʿᵛṭ] Özçaġlar, *İdari Coğrafya*, s.ṣī -ṣū.

[ʿᵛẖ] Metin Tuncel, "Türkiye'de Kent Yerleşmelerinin Tarihçesine Toplu Bir Bakış", *İstanbul Üniversitesi Coğrafya Enstitüsü Dergisi* , Sayı : ʿñ, İsta nbul ẖ)Ḍṭ, s.ẖūṣ.

Fotoğraf 2. 34. Eski Zamanlarda Çaycuma'dan Bir Görünüm (Kaynak: Mimarlar Odası Çaycuma Tem Arşv.)

Çaycuma tarih öncesi dönemde Paflagonya Bölgesi'nde yer alır. Paflagonya'nın batı sınırını oluşturan Filyos Çayı'nın kenarında bulunmakta olup, Karadeniz'e Miletosun kolonisi olan Tios (Filyos) ile açılır. h̲ˇīˇ tarihli kaynaklarda bir yerleşim yeri olarak sözü edilen Çaycuma, h̲Ḍñ)'da Zonguldak, Karabük, Kurucaşile ile beraber henüz köy durumundaydı. Kapısında h̲Ḍʿṭ tarihi kaydı bulunan Eski Camii'nin yapılışından sonra gelişme gösteren Çaycuma, h̲ḌīḌ yılında Sultan Abdülmecid'in Ereğli Kömür Havzası'nın işletilmesini buyuran fermanı ve kömür üretimi ile birlikte h̲ṭh̲ maddelik ünlü Dilaver Paşa Nizamnamesi'ndeki bölge halkının zorunlu olarak madende çalıştırılması sonucu bugüne kadar süregelen maden işçiliği ile ticaret ve sanayi de gelişmeye başlamıştır. Ticaretin gelişmesi ile birlikte nahiyede Rum ve Ermeni nüfus çoğalmış, tarımla pek ilgilenmeyen; ancak ticaret ve zanaat alanında

becerikli olan Rum ve Ermeniler, değişik bölgelerden gelip Çaycuma'ya yerleşmiştir. Ticaret amacıyla gelenlerin içinde en çok dikkati çeken kişi Yordan ÇORBACI'dır. Yap-sat yöntemiyle iş yapan Safranbolulu bir müteahhit olan Yordan ÇORBACI suyla çalışan bir kereste atölyesi kurmuş bugünkü ilçe merkezinde bulunan ve tarla olarak kullanılan arazileri satın almış ve binalar yapmaya başlamıştır[˜˜].

Bugün, ilçe merkezinde halen ayakta duran ve kullanılan şehir hamamı, sıra dükkânların hepsi Yordan ÇORBACI'nın eserleridir. Türk ahaliye terzilik ve kunduracılığı öğretenler bu dönemdeki Rum zanaatkârlar olmuştur. ḫḌḌ) tarihli bir salnameye göre ñḫ köyü ile birlikte ḫḫ.ṣṭṭ İslam, ñ˅ṭ Rum, ñī Ermeni olmak üzere toplam ḫ˂.ṭṭī nüfusa sahiptir. ḫ)ḫ ṣ tarihli başka bir salnamedeki bilgiye göre nahiye merkezi Çaycuma'da muntazam bir çarşı, iki camii, bir medrese, üç mektep ile bir kilise ve bir Rum İptidai Mektebi, han, hamam gibi ihtiyaç hissedilen binalar mevcuttur. Çaycuma, Cumhuriyet'in kuruluşundan sonra da ˂ḫ yıl nahiye olarak kalmış, ancak ḫ)īī yılında ilçe statüsüne kavuşmuştur. Cumhuriyet döneminde kurumsal ve sosyal gelişmeler hızlı bir şekilde yaşanmıştır.ḫ)˅ ṭ' li yıllarda, Seka Selüloz Kâğıt Fabrikası'nın yapılmasıyla Çaycuma kentsel sanayileşme sürecine girmiştir, bugün özelleştirme kapsamında satışı yapılan SEKA'nın Çaycuma'nın gelişiminde önemli katkısı olmuştur[˜˅ñ].

Zonguldak'ta kömür ocaklarının işletilmeye başlanmasıyla (ḫḌī)) ve limanın yapılmasıyla (ḫḌṣṣ) hızlanan kömüre bağımlı sanayileşme ve bununla doğrudan ilintili olarak ticaretin gelişmesi sonucu kentleşme biçimlenmiştir. Bunun tersine Çaycuma, içinden geçen Filyos Çayı nedeniyle sahip olduğu düz ve geniş vadisi, dört farklı ulaşım yolunun kavşağından kaynaklanan konum özellikleriyle bölge ölçeğindeki kentsel gelişme de öne çıkmaktadır[˜˅ī].

Filyos kasabası ve çevresinin yerleşim tarihi eskilere dayansa da, Çaycuma şehir merkezi oldukça yeni bir yerleşmedir. Kastamonu Salnameleri'nde bahsedildiği gibi önceleri önemsiz bir köy yerleşmesi olan Çaycuma, Cumhuriyet'in kuruluşundan sonra ˂ḫ yıl kadar nahiye olarak varlığını sürdürmüştür. ḫ)īī senesinde ise ilçe merkezi

---

[˜˜] Tmmob Mimarlar Odası Ankara Şubesi Bülteni, (Ankara Şube Coğrafyası), Matsa Basımevi, Ankara ˂ṭṭñ, s. ḫḫ.

[˜˅ñ] Tmmob Mimarlar Odası Ankara Şubesi Bülteni s. ḫḫ-ḫ˂.

[˜˅ī] EroL Köktürk, Erdal Köktürk, "Kentleşme ve Çaycuma", *Çaycuma Ticaret ve Sanayi Odası Aylık Dergi*, Çaycuma ḫ))ū, s .ḫ˂ -ḫñ.

haline getirilmiştir. Çaycuma'da uzun yıllar ulaşımı sağlayacak köprü olmadığı için Filyos Çayı'nın batı kesiminde terkedilmiş ve ulaşımı güç bir yerleşme olarak kalmıştır. Çaycuma önceleri küçük bir köy yerleşmesi iken, Zonguldak civarının madenciliğe ve beraberinde endüstriye dayanan gelişiminden etkilenmiş, ḫ)ṣḌ-ʸṭ yıllarında da orman ürünlerine dayalı SEKA Kağıt ve Selüloz Fabrikası ile taşa toprağa dayalı endüstri faaliyetlerinden olan Yurtbay Tuğla Fabrikası ve Çaycuma Süt Fabrikası'nın kurulması son olarak Çaycuma Organize Sanayi Bölgesi'ndeki sanayi hamleleri ile hızlı bir gelişim göstererek şehir karakteri kazanmıştır (Fotoğraf ᶜ.ñū).

Fotoğraf 2. 35. Çaycuma Şehrinin Veliköy Tepe'den Genel Bir Görünümü (Çaycuma Bld. Arşivi).

İlçe merkezi olduğu yıldan itibaren sürekli gelişim gösteren Çaycuma, ekonomik faaliyetler sonucu son zamanlarda önemli bir gelişim göstermekte, şehir nüfusu da buna bağlı olarak artış göstermektedir. ḫᶜ.ṣṭ) erkek, ḫñ.īʸñ kadın olmak üzere ᶜṣ.ṭ ñᶜ kişinin yaşadığı Çaycuma şehri,) mahalleden oluşur. Yeni mahalle). Ḍūū kişi ile en kalabalık mahalle iken ñᶜḌ kişinin ikamet ettiği Sofular Mahallesi ise en az nüfuslanmış mahalledir (Tablo ᶜ.ūṭ) .

Tablo 2. 56.Çaycuma İlçesi'nin Mahalle Nüfusları

	Mahallesi	Erkek Nüfusu	Kadın Nüfusu	Toplam Nüfusu
ÇAYCUMA	**Yeni**	ĩūḌ'	ū'ñ	)Ḍūū
	Çay	'ĩi)	'ū Ḍ	ūṭ'
	İstasyon	ḫ)'	ḫṣḌ)	ñiḌḫ
	Pehlivanlar	ḫṣṣ'	ḫṣĩ'	ññṭi
	Velioğlu	ĩñ	Ḍṭḫ	ḫūĩi
	Gemiciler	ĩiṭ	i'	)ḫ'
	Karalar	ĩūḫ	ĩñ)	Ḍ)ṭ
	YeşilTepe	ññi	ñū	ṣ)ḫ
	Sofular	ḫūṣ	ḫ'	ñ'Ḍ
	Toplam	**12.609**	**13.473**	**26.032**

Kaynak: TUİK Zonguldak Bölge Müdürlüġü ('ṭḫñ).

2.2.4.3.1. Çaycuma Şehri'nin Bükünkü Fonksiyon Alanları

Şehirlerin sahip oldukları fonksiyonların devamlılığını saġlayan hiç süphe yok ki şehrin kurulduġu yerin coġrafi şartlarıdır[ū]. Denizler, akarsular, daġlar, tepeler, bitki örtüsü gibi faktörler şehirlerin gelişim yönünü tayin ederken, limanlar, maden kaynakları, ticaret alanları, sanayi tesisleri, askeri yatırımlar, tarımsal alanlar gibi sahip oldukları bazı özellikler de şehirlerin kurulup gelişimine katkı saġlar. Bugün Çaycuma şehri başta sanayi olmak üzere ulaşım, ticaret, eġitim ve tarım fonksiyon alanlarıyla hem çevresindeki diġer yerleşmelerde yaşayanların ilgi odaġı olmuş, diġer ekonomik özelliklere göre biraz daha önde olan sanayi fonksiyonuyla da gelişime devam eden bir kimliġe kavuşmuştur (Harita '.ḫ)).

[ū] Metin Tuncel, "Şehir Yerleşmelerinde Kuruluş Yerinin Fonksiyonel Sürekliliġe Etkisi Üzerine Bir Deneme: İzmit", İstanbul Üniversitesi Coġrefya Enstitüsü Dergisi, Sayı:', İsta nbul ḫ) , s.) ū.

ñ˜ş

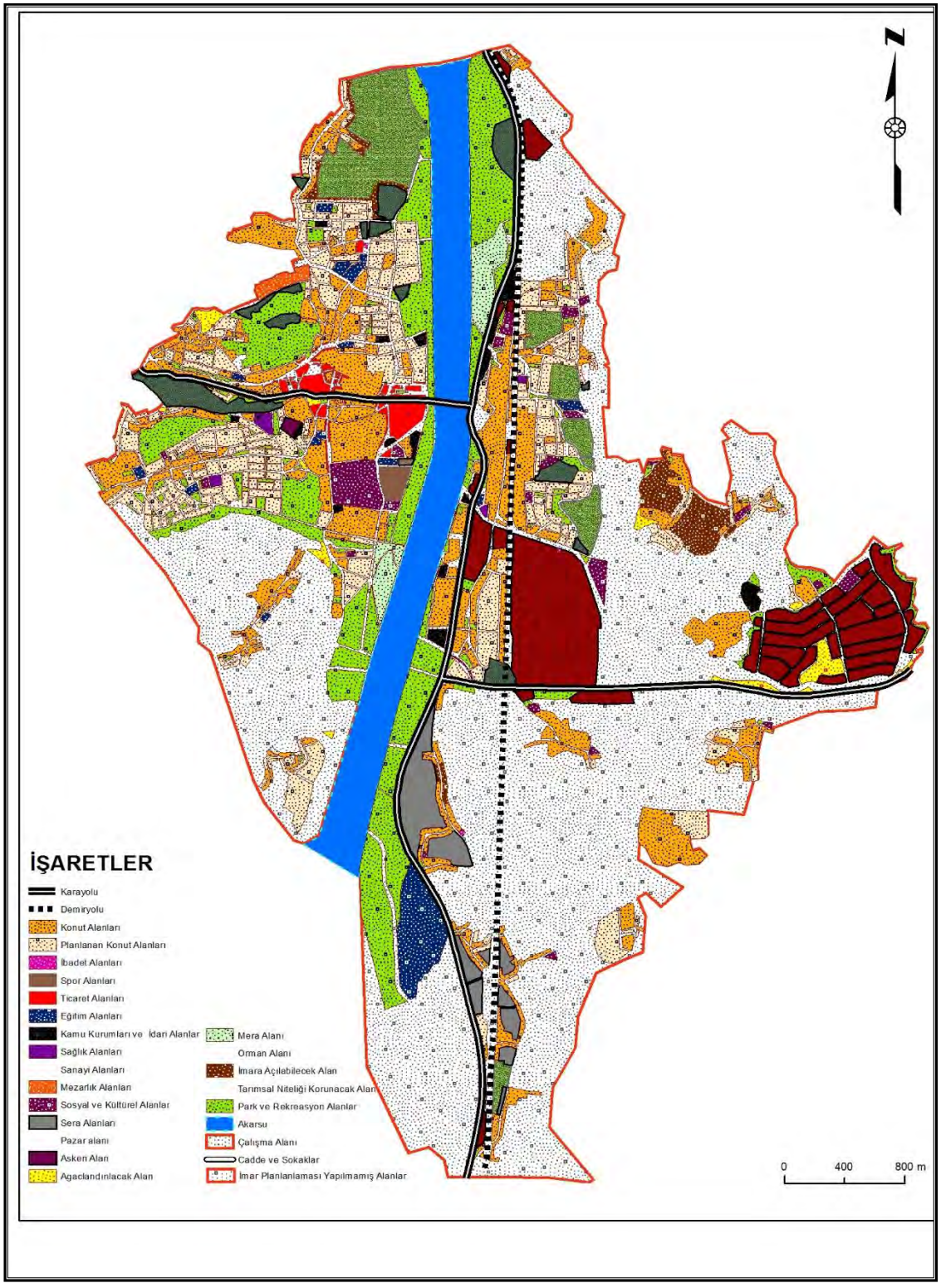

Harita 2. 19. Çaycuma İlçesi'nin Fonksiyon Alanları*.

* Çaycuma Belediyesi Fen İşleri Müdürlüğü İmar Planı'ndan Yararlanılarak Hazırlanmıştır.

Şehir merkezinde konutlar sık ve toplu doku özelliği gösterirken çevreye doğru konutlar açıldıkça daha seyrek konut alanları görülür. Çaycuma şehrinde eski tip meskenler kalmamıştır. Çok nadir görülen ahşap karkaslar arasına kremit sıkıştırılarak yapılan ve yörenin alışılagelmiş konut tiplerini de görmek çok zordur. Ara sokaklarda birkaç tane görülebilen bu konutlar da atıl durumda ve yıkılmak üzeredir. Şehirdeki konutlar genelde modern konutlar şeklindedir.

Şehrin çevresinden merkeze doğru gidildikçe konutların kat sayısının arttığı daha büyük yapıların inşaa edildiği görülür. Nihat Kantarcı Caddesi (Seka Caddesi) ve Atatürk Caddesi boyunca sıralanan konutların alt katları ticaret alanlarına ayrılmış, üst katları ise mesken olarak kullanılmaktadır. Pasajların, iş hanlarının da olduğu bu kesimler çok katlı ama eski ve yeni yapılaşmanın bir arada görüldüğü kesimleri de oluşturur. Bugün Çaycuma şehri kuzey-güney yönünde büyük bir bölümü modern konutlardan oluşan daha çok az katlı ve yatay bir gelişim göstermiştir (Fotoğrafᶜ.ñş).

Fotoğraf 2. 36. Yatay Gelişim Gösteren Çaycuma Şehrinde Konutların Yayılış Alanlarından Genel Bir Görünüm (Kocakoruma Tepe'den).

Yeni yapıların ve site şeklinde konut alanlarının bulunduğu Pehlivanlar Mahallesi son dönemde yapılaşmanın en çok görüldüğü kesimdir. Site şeklinde daha çok yapılaşan bu kesim, daha yeni ve modern görünümleri yanında ortak kullanım alanları ile birlikte yeni yaşam alanlarını oluşturur. Ticarete ve bu kesimde yaşayanların

gündelik ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik market, manav gibi işyerlerinin çok az olması bu kesim için en önemli olumsuzluktur. Yakın zamanda bu tarz işyerlerinin açılmasından sonra yerleşim alanı olarak düz bir kesim olan bu mahallenin daha çok tercih edileceği söylenebilir.

Şehirde Pehlivanlar Mahallesi'ndeki site tarzı konut yapılaşması kadar olmasa da geçmişte yapılmış Belediye Evleri ve Dokap Siteleri yoğun yapılaşmanın görüldüğü yerlerdendir. Yeni Mahalle'de nüfusun önemli bir kesiminin ikamet ettiği bu siteler şehrin nüfus yoğunluğunun görüldüğü yerlerdendir.

Yine Çay Mahallesi'nde son zamanlarda yeni yapılar, hastane yokuşu bölgesinde az da olsa villa tipi modern konutlar ile planlı bir görünüm elde edilmeye çalışılmıştır. Bu yapılaşmada halkın ekonomik düzeyinin iyi olmasının da önemli bir etkisi olduğundan bahsedilebilir. Maden işçisi ve emeklisi olan halkın yanında sanayi alanlarının da önemli bir gelir sahası olduğu şehirde, alım gücünün yüksek olması başta konut tipleri olmak üzere birçok alanda kendisini hissettirmektedir.

Şehirde yeni yerleşim yerleri sonradan mahalle olan sahalarda yoğunlaşırken, şehir merkezinden fazla uzağa gitmeme isteği merkezde daha eski yapı özelliği gösteren binalar yıkılıp altı işyeri üstü mesken olacak şekilde yeni konutlar inşa edilmeye başlanmıştır. Şehir içerisinde gelişmiş bir şehir içi dolmuş taşımacılığının olmaması daha ferah ve doğası daha güzel olan dış mahalleler yerine merkezde oturup her türlü imkana yakın olma isteğini öne çıkarmıştır.

TUİK verilerine göre ᶜṭẖñ yılında Çaycuma şehir merkezinde ᶜṣ. ṭñᶜ kişi yaşamaktadır. İlçenin en çok nüfuslu mahallesi Yeni Mahelle'dir. Adı geçen mahalle, ilçe nüfusunun Żñᵛ.Ḍ' ini ().Ḍūū kişi) barındırmaktadır. Daha sonra Ż ẖ) .ūñ'lük oranla (ūṭᶜᵛ kişi) Çay, Ż ẖñ.ñ'lük oranla (ñīḌẖ kişi) İstasyon, Ż ẖᶜ.ṣ'l ük oranla (ñ̄ṇṭī kişi) Pehlivanlar, Ż ū,)'l ük oranla (ẖūī̄ kişi) Velioğlu, Ż ñ.ū'lik oranla ()ẖᶜ kişi) Gemiciler, Ż ñ.ī'lük oranla (Ḍ)ṭ kişi) Karalar, Ż ᶜ.ṣ'lık oranla (ṣ)ẖ kişi) YeşilTepe, Ż ẖ.ū'lik oranla da (ñᶜḌ kişi) Sofular mahalleleri izlemektedir. Şehir merkezinin geçmişten beri nüvesini oluşturan Yeni Mahalle ve Çay Mahallesi ẖī.Ḍᶜᶜ kişi ve Żūṣ,Ḍ'lik bir oran ile diğer ᵛ mahalleden daha çok nüfusu barındırmaktadır. Buna yine demiryoluna bağlı olarak gelişen bir yerleşme olan İstasyon Mahallesi'ni de dahil ettiğimizde bu oran Żᵛṭ. ẖ'e ulaşır ve ᶜṣ.ṭñᶜ kişinin yaşadığı şehir merkezinde ẖḌṇ̃ñ kişinin bu üç mahallede yaşadığı görülür (Tablo ᶜ.ūẖ).

Çaycuma Belediyesi verilerine göre şehirde, ^{c}ṭ ḫñ yılı itibariyle ḫ)^{v}ḫ^{v} konut bulunmaktadır. Nüfus gibi konut bakımından da Ż ñṭ.ṣ oran ve ṣṭūṭ konut sayısı ile Yeni Mahalle ilk sırada yer alırken bunu yine nüfusta olduğu gibi ^{c}ñ.^{c} oran ve ïū^{v}) ile Çay Mahallesi, Żḫ).ñ oran ve ñḌḫḫ konut sayısı ile İstasyon Mahallesi takip eder. Bu üç mahalle Ż^{v}ñ.ḫ oran ile şehirdeki konutların çok büyük bir kısmına sahiptir. Şehirdeki toplam ḫ).^{v} ḫ^{c} konut sayısının ḫï.ïïṭ'ı Yeni Mahalle, Çay ve İstasyon Mahallesi'nde bulunmasında; bu kesimlerin özellikle de Yeni ve Çay Mahalleleri'nin şehrin merkezini oluşturan ve özel ve kamu işyerlerinin toplanması etkili olmuştur. Konut sayısının en az olduğu Mahalle ise Ż ṭ.Ḍ'lik oran ve ḫ^{v}ū konut sayısı ile Sofular Mahallesi'dir. Şehir merkezine uzak olması ve yanında diğer mahallelere göre kurulduğu arazinin vadi içerisinde olması ve alan olarak ṣ^{c}. ^{v} ha ile en küçük mahalle olması bunda etkilidir (Tablo ^{c}.ūḫ).

Tablo 2. 57.Çaycuma Şehrinde Mahallelerin Yüzölçümü Büyüklükleri, Nüfus, Konut ve İnşaat Sayıları

Mahalle Adı	Yüzölçüm*		Nüfus		Konut		İnşaat	
	Hektar	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Yeni	ḫṣṭ,^{c}	ṣ,)	)ḌūūūÑ^{v},Ḍ	ṣṭūṭ	ñṭ,ṣ	ū	Ḍ,^{v}	
Çay	^{c}ṭḌ	Ḍ,)	ūṭ^{cv}	ḫ),ñ	ïū^{v})	^{c}ñ,^{c}	ñ	ū,^{c}
İstasyon	ïïï,ū	ḫ),ū	ñïḌḫ	ḫñ,ñ	ñḌḫḫ	ḫ),ñ	ḫṭ	ḫ^{v},ū
Pehlivanlar	ḫïū,ñ	ṣ,^{c}	ñ̃ñṭï	ḫ^{c},ṣ	^{c}ḫḫ^{v}	ḫṭ,^{v}	ñ	ū,ṣ
Velioğlu	ūṭ^{v},^{v}	^{c}ḫ,Ḍ	ḫūïï	ū,)	ḫḫï)	ū,Ḍ	ḫḫ	ḫ),ñ
Gemiciler	ï^{cv},ū	ḫḌ,ï	)ḫ^{c}	ñ,ū	ṣñḫ	ñ,ï	ḫ	ḫ,^{v}
Karalar	ḫñṣ,ṣ	ū,Ḍ	Ḍ)ṭ	ñ.ï	^{v}ṭ^{v}	ñ,ū	^{v}	ḫ^{c},^{c}
YeşilTepe	^{cc}ï,)	),Ḍ	ṣ)ḫ	^{c},ṣ	ï)Ḍ	^{c},^{v}	ḫ^{v}	^{c}),Ḍ
Sofular	ṣ^{c},)	^{c},^{v}	ñ^{c}Ḍ	ḫ.ū	ḫ^{v}ū	ṭ,Ḍ	-	-
Toplam	**2317,6**	**100**	**26.032**	**100**	**19.717**	**100**	**57**	**100**

Kaynak: Çaycuma Belediyesi Fen İşleri Müdürlüğü ve TUİK verilerinden derlenmiştir. (^{c}ṭḫñ) .

Yeni Mahalle ve Çay Mahallesi merkezi kısımlarında mesken ve işyeri tazında yapıların çok yoğunlaşması nedeniyle şehirde yeni konutlaşma alanları daha çok site tarzında Pehlivanlar Mahallesi'ne doğru kaymaktadır. Diğer mahallerin nüfuslarının az olmasında şehir merkezine uzak olmaları, yakın zamanda köy ya da köy mahallesi iken şehre bağlanarak mahalleye dönüşmelerinin etkisi vardır. Son zamanlarda daha çok

* Mahallelerin Yüzölçümleri Çaycuma Belediyesi Fen İşleri Müdürlüğü İmar Planı'ndan Nedcad ū.ṭ Ortamında Ölçülerek Hesaplanmıştır (^{c}ṭ ḫñ). Mahalle Nüfusları TUİK (^{c}ṭḫñ), Mahalle Konut ve İnşaat Sayıları Çaycuma Belediyesi Fen İşleri Müdürlüğü'nden Temin Edilmiştir. (^{c}ṭ ḫñ)

şehrin hizmetlerinden faydalanan bu mahalleler gösterecekleri gelişmelere paralel olarak nüfusları da artacaktır.

Gemiciler, Velioğlu, Karalar, Sofular ve kısmen de İstasyon Mahalleleri şehir merkezinden uzakta yani şehrin dış bölgesinde yer almaktadır. Gemiciler Mahallesi'ndeki konutların bahçe içerisinde daha çok ᶜ-ñ katlı inşa edilmiş ve gevşek dokuda oldukları görülür. Yine Karalar,Velioğlu ve Sofular da yakın zamana kadar köy yerleşmelerinin mahallesi veya köy yerleşmesi konumunda iken Çaycuma Belediyesi'ne bağlanmışlardır. Yakın zamana kadar bu yerleşmeler kırsal yerleşme özelliği gösterdiğinden yapılar gevşek dokulu ve az katlıdır. İstasyon Mahallesi ise demiryolu hattı boyunca uzanan, şehir merkezindeki konut alanlarına göre daha eski ᶜ-ñ kattan oluşan yapılar çoğunluktadır. İstasyon Cadddesi boyunca sıralanan konutların alt katları ticaret alanı üst katları ise meskenlerden oluşmuştur.

Çaycuma'da en fazla inşaat Yeşiltepe Mahallesi'nde yer almaktadır. Şehrin en ferah, yeşil ve manzarası daha iyi olan kesimlerine denk gelmesi yine Çaycuma Devlet Hastanesi'nın yeni yapılan binaları ile bu kesimde büyümesi, Çay Mahallesi'nin hemen bitişiğinde yer alması gibi nedenlerle şehir merkezine en yakın mahalle olması sebebiyle son zamanlarda bu mahalleye nüfusun kaymaya başlamasıyla yapılaşma artmıştır. Yeşiltepe'den sonra inşaatın en fazla olduğu mahalle Velioğlu Mahallesi'dir. Şehir merkezine en uzak mahalle olmasına rağmen konut inşaasında atılım göstermesinde Çaycuma Organize Sanayi Bölgesi'nin hemen bitişiğinde yer almasının etkisi büyüktür.

Zonguldak-Çaycuma-Bartın eski karayolu olan, şimdi ise Zonguldak-Çaycuma-Kozcağız-Bartın alternatif karayolu durumunda ki karayolu, Çaycuma şehrinin gelişim gösterebileceği güney kesimininde yer alır. Çaycuma şehrinin güney kesimini, bahsedilen karayoluna bağlamak için yapılacak ñ. köprü, şehrin yatay gelişimi için olumlu bir tercih olabilir. Çaycuma şehrine yapılması düşünülen ñ. köprünün bu kesimde yapılması ile Nebioğlu, Perşembe kasabaları ve Velioğlu Mahallesi yanısıra şehrin güneydoğu kesiminde sayısı fazla olan kırsal yerleşmelerin şehre giriş noktaları bu kesimden olacağı, Organize Sanayi Bölgesi ile küçük sanayi tesislerine de yakın olan bu alanın sanayi bölgelerinden şehre yönelen trafik yoğunluğunu Çaycuma Köprüsü'nde azaltacağı, en çok kazaların meydana geldiği Bartın-Çaycuma kavşağı ve şehrin karayoluna bağlandığı köprünün altarnetifi olacaktır. Şehirdeki en az inşaatın

eski yerleşim alanlarını oluşturan Yeni Mahalle, Çay Mahallesi'nde olduġu görülür. Yapılaşmanın planlı bir şekilde olduġu Gemiciler Mahalle'sinde de inşaat azdır. Çay ve Yeni Mahalle'de yeni konut yapacak arazilerin sınırlı olması nedeniyle yapılaşma oldukça azalmıştır. Gemiciler Mahalelesi'nde ise yapılaşma planlı bir şekilde ve daha çok yeni konutlardan oluştuġundan imara yeni açılacak alanda yapılaşma devam etmektedir.

Çaycuma şehrinin yatay gelişimi çoġunlukla verimli tarım alanları aleyhine gerçekleşmiştir. Filyos Çayı'nın oluşturduġu verimli alüviyal toprakların büyük oranda amaç dışı kullanımı söz konusudur. Filyos Çayı'nın şehir merkezi hattını da kapsayan "Taşkın Koruma Sedde Projesi" kapsamında çayın her iki kesiminde kazanılacak tarım sahaları biran önce imar planında yerleşilmemiş alüvyal sahalarla birlikte "tarımsal niteliği korunacak alan" olarak planlanması olumlu olacaktır.

Filyos Vadi Tabanı'nda kurulmuş yerleşmelerin en büyük sorunlarından birisi de taşkınlardır. Filyos Çayı vadi tabanında kurulan bazı yerleşmeler ve Çaycuma şehri h̲))Ḍ sel feleketi başta olmak üzere birçok dönemde Filyos Çayı'nın taşması neticesinde (başta İstasyon ve Gemiciler Mahalle'leri olmak üzere) birçok konut ve işyeri sular altında kalmıştır. Filyos Çayı'nın taşdığı dönemlerde en çok etkilenen bu yerler için imar planında taşkın riski taşıyan yerler belirlenerek birinci derece risk oluşturan yerlere imar izni verilmemelidir. Ayrıca Oyka Kaġıt Fabrikası içerisine uzanan demiryolu için yapılan köprü çok alçak olduġu için saġanak yaġışlar zamanında dere yataġında tıkanmalara sebep olduġundan derenin taşmasına sebep olmaktadır (Fotoġraf ᶜ.ñᵛ). Köprünün olduġu kesimde h̲))Ḍ yılında meydana gelen sel taşkınında, İstasyon Mahallesi'nin güney kesimleri sular altında kalmıştır. Zaten atıl durumda olan bu köprünün ivedilikle kaldırılması ve yatak derinliği azalan bu tarz dere yataklarının ıslah edilmesi faydalı olacaktır.

Fotoğraf 2. 37. Çaycuma'da Dere Yatağında Çok Alçak Yapıldığı İçin Taşkınlara Sebep Olan Köprüler Çoğunluktadır. (ḫ))Ḍ Yılında İstasyon Mahallesi'de Taşkına Sebep Olan OYKA Kağıt Fabrikası'na Ait Köprü)

Dere içerisinde kurulmuş Çay Mahallesi'nin Abdullah Kalaycı Caddesi etrafında kalan konutlar taşkın riski altındadır. Bu kesimler son zamanlarda daha yoğun konutlaşmaya başlamış, dere yatağı ve çevresi istila edilerek dere yatağı her geçen gün daralmıştır. VeliTepe yamaçlarının da heyelan riski taşıyan araziler imara kapatılmalı, bunun yerine daha önce de bahsettiğimiz gibi yerleşmenin yatay gelişimi Yeni Mahalle'nin güney kesimlerine yönlendirilmelidir.

Çaycuma şehrinde heyalan ve taşkın riskinin olduğu başka kesimler de vardır. Şehir merkezinin batı ve kuzeybatı kesimlerinde kalan Türbe Tepe (ʿūḫ m) ve Veliköy Tepe (ḫūṭ m) ile güneyde yer alan Doğan Tepe (Ḍḫm) yamaçlarına kadar uzanan Çay, Sofular ve YeşilTepe Mahalleleri'nin bazı kesimleri heyelan riskine karşı iyi analiz edilerek konut imarına açılmalıdır. Özellikle Çay ve Sofular Mahalleleri'nin kurulduğu kesimde yer alan Veliköy Tepe yamaçlarında inşaa edilen konut alanları bu tarz heyelan riski taşıyan sahalardır.

Karadeniz Bölgesi'nde sık görülen heyelanların etkisini azaltıcı önlemler alınması gerekir. Hızla nüfusu artan kentlerde coğrafi esaslar dahilinde bir "Kentleşme Planı'nın" yapılması gerekmektedir. Yeni yapılacak yapıtların vadi eteklerine değil,

heyalan riskinin daha az olduġu eġimin çok düşük olduġu yerlerin tercih edilmesi uygun olacaktır.[cvş] . Ülkemizde heyalandan etkilenen kesimlerde, heyelanların doġurduġu sonuçlar aynı olduğundan heyelan riski taşıyan sahalar, yerleşim yerine açılmadan önce mutlaka tespit edilmelidir. Bu tarz doġal afetlerin yaşanabileceği yerlere, yapılaşma izini verilmeyerek koruma amaçlı tedbirler geliştirilmesi ülke ekonomisinin uġrayacağı kayıpları da en aza indirecektir[cvv] .

Şehirde konut planlaması yapılırken dikkat edilmesi gereken bir başka konu da şehrin kurulduğu zeminin özellikleridir. Bilindiği gibi üzerinde yerleşmeler kurulan alüvyal dolgunun kaba gereçli, çok boşluklu, iyi çimentolaşmamış ve gevşek zeminli olması; yine vadi tabanlarında taşkın ovalarının kumlu, killi depoları depremin şiddetini arttırmaktadır.[cvḌ]

Çaycuma ilçesi de daha çok Bolu ve çevresinde olan depremlerden sarsıntı şeklinde etkilenmektedir. Şiddeti yüksek depremler her ne kadar bu kesimde yaşanmasa da Çaycuma'nın büyük bir kesiminin Filyos Çayın'nın getirdiği alüvyonlar üzerindeki Filyos Vadi Tabanı'nında yer alması nedeniyle, Ülkemiz'de ki deprem gerçeği de göz önünde tutularak, imar planın da gevşek dokulu yerlerde kurulacak konutların zemin etütleri daha detaylı yapılmalı ve imar izini verilecek yerlerde kat sayısı kontrol altında tutulmalıdır.

Şehirin daha çok Yeni Mahalle ve İstasyon Mahallesi'nin güney kesimleri ki tarımsal sahaların da niteliklerine dikkat ederek, Şehir merkezinin doğusunda kalan Perşembe-Ahatlı-Kayıkçılar kesiminin başta yeryüzü şekillerinin uygun ve ulaşım imakanlarının da olumlu olduğu düzlük kesimlere doğru gelişim göstermesi teşvik edilmelidir.

Nitekim Ahatlı ve yakın çevresi geçmiş dönemde ulaşım alanlarına yakın olması neticesinde stratejik bir noktada yer alan önemli görevleri üstlenmiş bir yerleşmeydi. Ahatlı köyü Ellezi Mahallesi'nde mezarlık alanlarında yapılan arkeolojik kazılar ile geçmiş dönemi hakkında bazı bilgiler elde edilen yerleşim alan *Genç*

[cvş] Mehmet Ardos "Ḍ Şubatẖ)ʸī Karabük Heyelanı", s.ūñ.

[cvv] Cemal Sevindi, İbrahim Kopar, Günay Kaya, " Akdam (Kağızman-Kars) Heyelanı", *Doğu Coğrefya Dergisi*, Cilt :), Sayı:ẖẖ, Erzurum ʿṭṭī, s:ẖ Ḍū.

[cvḌ] Yaşar Gök, N. Tanfer Altaş, Serhat Zaman, "Aşkale Depremleri ve Etkileri", *Doğu Coğrafya Dergisi*, Sayı: ẖʸ, Erzurum ʿṭṭʸ, s. ẖşş.

Helenistik Dönem'de, Tepecikören-Erenler (Bakacakkadı) ile birlikte yörenin en büyük iki yerleşim yerinden birtanesi olduġu anlaşılmıştır[ᶜᵛ)] .

Sonuç olarak, Çaycuma şehir merkezinde yeni oluşturulacak konutlar inşa edilirken, İstasyon ve Gemiciler Mahalleleri'nde taşkın, Sofular, Çay ve YeşilTepe Mahalleleri'nin kurulduġu yamaçlarda ise heyelan unsuru göz önünde bulundurulmalıdır. Bununla birlikte Şehir merkezinin büyük bir kesiminde gevşek dokulu bir arazi yer aldığından, bu kesimdeki konut alanlarında çok katlı binalara yer verilmemelidir.

2.2.4.3.1.1. Sanayi Alanları

Şehirlerde sanayi fonksiyonunun önemli olması, sanayi faaliyetlerinin şehirde yaşayan halkın ihtiyaçlarını karşılamaktan ziyade, daha geniş bir alana hizmet etmesine bağlıdır[ᶜDṭ]. Bugün Çaycuma şehrinde bulunan sanayi tesisleri ulusal ve uluslararası analamda önemli bir etki alanına sahiptir. Daha çok yöre halkının çalıştığı sanayi tesisleri alım gücünü artırdığı için ticaret alanlarının gelişimine de katkı saġlamaktadır.

Çaycuma'nın şehirleşme sürecinde en önemli katkıyı Çaycuma Seka Kaġıt ve Selüloz Fabrikası yapmıştır. ẖ)ṣū yıllarında yapımına başlanan ve ẖ)ᵛṭ yılında tam kapasite çalışmaya başlayan fabrika, o dönem yörede ciddi istihdam saġlamış, maden işçiliği dışında yöre halkı için alternatif bir iş kolu olmuştur. Bugün özelleşerek Oyak şirketler grubu adı altında faaliyet gösteren fabrika ile beraber gıda ve taşa topraġa dayalı diġer sanayi tesisleri canlanmıştır. Son zamanlarda uluslararası ölçekte Organize Sanayi Bölgesi kurulmuş, Küçük Sanayi Sitesi faaliyete geçirilmiştir. Tüm bu sanayi tesisleri Çaycuma ekonomisinin can damarını oluşturmaktadır (Fotoġraf ᶜ.ñD).

[ᶜᵛ)] Güngör Karauġuz, Ayhan Akış, Halil İbrahim Kunt, *Zonguldak Bölgesi Arkeoloji Eskiçağ Tarihi ve Coğrafya Araştırmaları*, (Eski Anadolu Kent Tarihi Araştırmaları III/ẖ) Çizgi Kitabevi, Konya ᶜṭẖṭ, s.ẖūū-ẖᵛD.

[ᶜDṭ] Süha Göney, *Şehir Coğrafyası*, İstanbul Üniversitesi Yayınları No: ñ)ṭD, Edebiyet Fakültesi Yayınları No:ᶜᶜᵛī, C oğrafya Bölümü Yayını No :)ẖ, İstanbul ẖ)ᵛᵛ, s.ᶜẖṭ

Fotoğraf 2. 38. Organize Sanayi Bölgesi'nden Bir Görünüm (OSB Arşivi).

Çaycuma'nın sanayi alanları Filyos Çayı'nın doğu kesimlerine toplanmıştır. Organize Sanayi Bölgesi, Velioğlu Mahallesi'nde, Oyka Kağıt Fabrikası, Yurtbay Tuğla ve Küçük Sanayi Sitesi İstasyon Mahalle'sinde, Yurtbay Yem Fabrikası da Gemiciler Mahallesi kuzey kesiminde yer alır.

Yakın zamana kadar teşvik kapsamında olduğu için başta Kocaeli, Düzce, İstanbul ve Sakarya gibi illerden gelen yatırımcılar sahanın ulaşım fonksiyonunun uygunluğu, Karabük-Bartın-Zonguldak üçgeninin ortasında olması gibi avantajlarının da etkisiyle Organize Sanayi Bölgesi'nde birçok fabrika kurmuşlardır. Söz konusu avantajlar nedeniyle çevre illerdeki bazı fabrikalar buraya taşınmış ve yörede önemli bir sanayi alanı ortaya çıkmıştır. Bu sanayi alanının şehrin kenar kısmında yer alması sanayi tesislerinin gelişigüzel dağılmadığı için palansız yapılaşmanın da önüne geçmesi bakımından önemlidir.

Çaycuma Organize Sanayi Bölge Müdürlüğü'nün verilerine göre Organize Sanayi'de üretime başlayan yaklaşık ñh fabrika, yörede önemli bir istihdam sağlamaktadır. Başta Gersan Elektrik Tic. A.Ş, Yeni Seher ve Serenko Tekstil, Essel Selüloz, Trouz Nutrıtion TR Gıda, Oral Cam Doğrama, Karademir Mobilya , Çaycuma Süt Ürünleri A.Ş, Doruk Anbalaj, Us Mühendislik, SF Sandalye Fabrikası, Doruk Anbalaj, Güpgüpoğlu Grup gibi Fabrikalar ile Organize Sanayi Alanı dışarısında yer

alan uluslararası bir etki sahasında sahip olan Oyka Kağıt Ambalaj, Yurtbay Tuğla ve Yurtbay Yem Fabrikaları başka sanayi alanlarını oluşturur (Fotoğrafᶜ.ñ)).

Fotoğraf 2. 39. İstasyon Mahallesinde Yer Alan Yurtbay Tuğla Fabrikası (Önde) ve Küçük Sanayi Sitesi'nden Bir Görünüm.

2.2.4.3.1.2. Eğitim Sağlık ve Kültür Alanları

Eğitim ve kültür alanları bakımından ileri bir seviyede olan Çaycuma'da ülkemizde birçok il merkezinden bile daha fazla sayı ve çeşitte okul bulunmaktadır. Şehirde ᶜ anaokulu, ᶜ ilkokul, ᶜ ortaokul, ᵛ lise ḫ ilköğretim düzeyinde hizmet veren kolej ve ī tanede yaygın eğitim veren kurum olmak üzere toplam ᶜñ tane okul bulunmaktadır. Ayrıca ī dershane, ū rehabilitsyon merkezi, ᶜ sürücü kursu, ḫ Eğitim Gönüllüleri Vakfı ve ḫ yabancı dile yönelik dershane bulunmaktadır. Bunun yanında her ne kadar şehir merkezinde kurlmamış olsa da şehir merkezine yakın bir konumda yer alan Çaycuma Meslek Yüksek Okulu ve Yabancı Diller Hazırlık Bölümü şehrin eğitim fonksiyonunun güçlenmesine katkı sağlamaktadır. Yine Çaycuma Meslek Yüksek Okulu Kampüsü içerisinde yapımı tamamlan Gıda Mühendisliği Fakültesi de ᶜṭḫī -ᶜṭḫū eğitim döneminde öğrenci almaya başladığında şehrin eğitim hayatına ayrı bir katkı sağlayacağı söylenebilir (Fotoğrafᶜ.īṭ).

Fotoğraf 2. 40. Çaycuma Meslek Yüksek Okulu Kampüsünden Bir Görünüm

Çaycuma şehrinde eğitim alanları nüfusun da en çok toplandığı Yeni Mahalle'de kümelenmiştir. Çay ve Pehlivanlar Mahalleleri eğitim kurumlarının yoğunlaştığı diğer kesimlerdir. İlköğretim seviyesinde eğitim veren okullar her mahalleye dağılmış şekilde bulunur. Yeni Mahalle Oktay–Olcay ve Uğur Mumcu Caddeleri üzerinde bazı eğitim kurumları cadde boyunca sıralanmaış durumdadır. Çaycuma TSO Anadolu Öğretmen Lisesi, Oktay-Olcay Yurtbay Anadolu Lisesi, İsmail Hakkı Tonguç ve ˅ū. Yıl ilköğretim okulları, Çaycuma Kültür Sarayı ve içerisinde yer alan kütüphane, İlçe Gençlik ve Spor Müdürlüğü ile bir de dershane bu kesimde yer alır. İlçe Gençlik Spor Müdürlüğü bahçesi içerisinde inşaası devam eden Çaycuma Gençlik Merkezi de çok yakın bir zamanda faaliyete geçmesi ile buranın eğitim fonksiyonu daha da artacaktır.

Yeni Mahalle ile Çay Mahallesi'ni birbirinden ayıran Nihat Kantarcı Caddesi üzerinde şehrin en büyük ortaokulu olan Barbaros Kutlutaş Ortaokulu yer alır. Bununla birlikte aynı cadde üzerinde ˂ dersane ve Atatürk Bulvarı üzerinde ˂ sür ücü kursu ile bir de özel güvenlik sertifikası veren bir kurs merkezi yer almaktadır. Yine Çay Mahallesi'nde Ticaret Meslek Lisesi ve Halk Eğitim Merkezi Müdürlüğü diğer eğitim kurumlarındandır. Çay Mahallesi Abdullah Kalaycı Caddesi sonunda İmam Hatip Lisesi ile bu cadde üzerinde yapımı devam eden ilköğretim okulu bulunmaktadır. Aynı mahalede köylü pazarı mevkisinde yabancı diller eğitimi veren bir dershane ile Hasan Kalaycı Caddesi üzerinde ve yakınında üç dershane bulunmaktadır. Pehlivanlar

Mahallesi'nde Endüstri Meslek Lisesi ile Çaycuma Anadolu Lisesi bulunur. İstasyon Mahallesi İstasyon caddesi üzerinde Fatih Anadolu Lisesi ve caddenin doğu kesimlerinde Şehit Hasan İlköğretim Okulu bir diğer eğitim kurumudur.

Şehirde daha çok Yeni Mahalle'de toplanan eğitim kurumları yakın çevresindeki kasaba ve kırsal alanları da etki sahasına alır. Taşımalı eğitim özellikle de lise düzeyinde önemli bir seviyededir. Çaycuma'da yer alan Anadolu Liseleri ve Öğretmen Lisesi gibi sınavla öğrenci alan kurumlar yanında mesleki alanda eğitim veren liselerin de olması Çaycuma'ya ilçe dışından Devrek, Gökçebey ilçeleri yanında, Bakacakkadı (Gökçebey), Eğerci(Devrek) Karaman (Zonguldak) gibi yerleşim birirmlerinden taşımalı öğrenci gelmektedir.

Çaycuma'da bunların yanı sıra kültürel faaliyetleri destekleyen sinema, halk kütüphanesi, yerel gazete ve dergiler yanında Çaycuma Musiki Cemiyeti, Atatürkçü Düşünce Derneği gibi birçok dernek de bulunmaktadır. Ayrıca sendikaların düzenledikleri eğitim içerikli etkinlikler Yeni Mahallede yoğunlaşmaktadır.

Şehirde ṣṭ ṭ kişilik kapasitesiyle modern bir yapı inşa edilerek yakın bir zamanda Yeni Mahalle Uğur Mumcu Caddesi üzerinde hizmete açılan bir diğer kültürel alanda Çaycuma Kültür ve Sanat Merkezi'dir. Her türlü sergi, tiyatro, konferans, panel v.b etkinlik burada düzenlenmektedir. Yine Yeni Mahalle Nihat Kantarcı Caddesi (SEKA) üzerinde eski SEKA sosyal tesisleri ve şimdi Çaycuma Belediyesi işletmesinde olan Çaycuma Belediye Sineması şehrin kültürel faaliyetlerine katkı sağladığı alanlardandır.

Şehirdeki fonksiyonel alanlardan bir başkasını da sosyal alanlar oluşturur. Şehir halkının önemli ilgi gösterdiği bu alanların en önemlileri Yeni Mahalle'de Nihat Kantarcı Caddesi'nde yer alan Atatürk Çay Bahçesi, Seka Kağıt ve Selüloz Fabrikası'na ait olan ve fabrika özellleştikten sonra Çaycuma Belediyesi'nin alarak düzenlediği Seka Park, yer almaktadır. İçerisinde Çaycuma Belediye Sineması, çocuk parkı, Mika Yardım Derneği, Yurtkur Öğrenci Yurdu, Çaycuma Spor Futbol Takımı Tesisi ve Huzurevi'nin de bulunduğu bu genişçe park alanı şehir halkının yoğun ilgi gösterdiği mekanlardandır. Bununla birlikte şehirde birçok pastane, cafe ve canlı müzik yayını yapan eğlence merkezleri de sosyal yaşamın birer parçasını oluşturmaktadır (Fotoğraf ᶜ.īḫ).

ññ)

Atatürk Parkı (Nihat Kantarcı Caddesi)

Kent Ormanı (Pehlivanlar Mahallesi)

Has Fırın Pastanesi (Yeni Mahalle)

Mesire Alanı (İstasyon Mahallesi)

Seka Park (Yeni Mahalle)

Belediye Sineması (Yeni Mahalle)

Fotoğraf 2. 41. Çaycuma Şehrindeki Sosyal Alanlardan Bazı Görünümler.

Pehlivanlar ve İstasyon Mahalleleri'nde yer alan Kent Ormanı Mesire alanları özellikle haftasonları halkın yoğun kullandığı bir diğer sosyal alanlardandır. Çaycuma Belediyesi'nin düzenleyerek hizmete açtığı bu mekanlar yörede çok coşkulu kutlanan Hıdırellez etkinliklerinin de yapıldığı alanlardır.

Çaycuma'da kültürel faaliyet alanları içerisinde bulunan bir diğer alan da spor tesisleridir. Yeni Mahalle Uğur Mumcu Caddesi üzerinde yer alan İlçe Gençlik ve Spor Müdürlüğü alanında ḫ doğal, ḫ de yapay çim saha, ḫ kapalı spor solonu, ᶜ kort tenisi, ḫ basketbol sahası ile yine bu bahçede açık alanda halkın yararlanması için fitness aletleri yer almaktadır. Bununla birlikte Yalı Caddesi üzerinde yer alan ḫ halı saha, Atatürk Bulvarı üzerinde yer alan ᶜ vucut geli ştirme salonu bulunmaktadır (Fotoğraf ᶜ.īᶜ).

Fotoğraf 2. 42. Çaycuma Şehrinde Çeşitli Spor Alanlarından Görünümler.

Kültürel faaliyet alanlarından bir diğerini oluşturan camiler, nispeten hemen her mahallede birden fazla olacak şekilde dağılış göstermiştir. Şehirde tüm mahallelerde cami bulunmaktadır. Bu camiler içerisinde en önemlileri Çay Mahallesi de bulunan Merkez Cami, Yeni Mahalle'de ki Seka ve Pehlivanlar Mahalelesi'ndeki Pehlivanlar Camii'dir. Şehir'de Veliköy Tepesi üzerinde kaldığı söylenen ve yöre halkı tarafından ziyaret edilen Velibaba Türbesi dini-kültürel bir mekân durumundadır.

Çaycuma şehrinde İstasyon Mahallesi, diğeri de şehir merkezinde olmak üzere ᶜ Aile Hekimliği Merkezi, ḫ Toplum Sağlığı Merkezi, ḫ İlçe Sağlık Müdürlüğü, ḫ Diş Sağlığı Merkezi ve ḫ Devlet Hastanesi bulunmaktadır. Bunun yanında Çaycuma şehrinde başka sağlık merkezleri de mevcuttur. Yeni Mahalle Nihat Kantarcı Caddesi üzerinde bir tıp merkezi, yine aynı cadde üzerinde görüntüleme merkezi yer alırken,

Çay Mahallesi'nde dört katlı ağız ve diş poliklıniği ile birçok doktor muayene büroları bulunmaktadır.

İlçe Saġlık Müdürlüğü verilerine göre aile hekimliği merkezleri ʿṭḫñ yılında şehir merkezinde Ḍ doktor, ḫṭ ebe, ī hemşire ḫ acil tıp teknisyeni ile, ayakta tedavi gerektiren durumlar, aşı, ana çocuk saġlığı gibi hizmetler verilmektedir. Ayrıca yanı sıra ilçe köylerine saġlık hizmeti de götürmektedir. Bununla birlikte Toplum Saġlığı Merkezi ī doktor, ū saġlık memuru, ḫ çevre saġlık teknisyeni, ṣ hemşire,) ebe, ʿ tıbbı sekreter ve) yardımcı hizmetler alanında çalışan personeli ile saġlık çalışanlarına aşılama, ana çocuk saġlığı ve aile planlaması gibi hizmet alanlarında, Saġlık Bakanlığının yıllık programına uygun olarak lojistik destekte bulunarak saġlık merkezlerine eġitim ve planlama merkezleri olarak hizmet vermektedir.

Çay Mahallesi Hasan Gemici Caddesi üzeinde Çaycuma Devlet Hastanesi, diyaliz ünitesi ile birlikte hizmet vermektedir. Çaycuma Devlet Hastanesi ṣṭ yatak kapasitesi ve ḫ iç hastalıkları uzmanı, ʿ anestezi ve reanimasyon, ḫ çocuk saġlığı ve hastalıkları, ḫ psikiyatri, ḫ göġüs hastalıkları, ʿ kardiyoloji, ḫ nöroloji, ḫ radyoloji, ḫ tıbbi biyokimya, ḫ patoloji, ḫ genel cerrahi, ḫ göz hastalıkları, ḫ kadın hastalıkları ve doġum, ḫ kulak-burun-boġaz, ḫ üroloji ḫ ortopedi ve travmatoloji alanalarında ṣ operatör doktor, branşların da olmak üzere ḫḌ uzman doktor ile ḫ diyaliz, ʿ'de acil olmak üzere toplamda ʿḫ doktor ve saġlık memuru, hemşire, ebe, laborant, anestezi teknikeri, acil tıp teknisyeni, röntgen teknikeri, tıbbi sekreter, yardımcı hizmetler ve yönetim kadrosuyla toplam ʿḫ) çalışanı ile hizmet veren kapsamlı bir hastanedir (Fotoġraf ʿ. īñ).

Fotoğraf 2. 43. Çaycuma Şehrinde En Büyük Saġlık Kuruluşu Olan Çaycuma Devlet Hastasesi'nin Kocakoruma Tepe'den Görünümü

Çaycuma Devlet Hastanesi, ilçe ve yakınında bulunan Gökçebey ilçesi gibi yerleşmelerin de etki sahasında olduġundan yaklaşık ẖṭṭ bin kişiye hizmet vermektedir. Bu yoġun talep nedeniyle başta hizmet binasının yetersizliği ve polikiliklerin yoġun talebi karşılamada yetersiz kalması hizmette sık sık aksaklıkların yaşanmasına sebep olmaktadır. Yine şehrin her yerinden hastaneye ulaşım imkanının olmaması da ayrı bir sorun oluşturur. Bütün bunların yanında hastaneden doktorların sık sık tayininin çıkması veya başka özel ya da üniversite hastanelerine geçmeleri doktorların senelik izin veya eġitim ve konferanslar için ilçe dışında oldukları dönemlerde alternatifinin olmaması nedeniyle çoġu zaman ilçedeki hastalar başta Karabük ve Bolu'daki özel hastaneler olmak üzere Ankara, Düzce ve İstanbul gibi çevre şehirlere yönelmektedirler. Özellikle de Karabük ve Bolu'da hizmet veren özel hastanelere şehirdeki hastaların en çok ilgi gösterdiği yerlerdir. Her sabah Bolu ve Karabük'ten ˁū kişilik hastane servisleri gelerek günlük olarak hastaları buradaki özel hastanelere götürmekte ve akşam da geri getirip evlerine bırakmaktadır.

2.2.4.3.1.3. İş ve Ticaret Alanları

Şehirlerin gelişiminde, sahip oldukları fonksiyon alanlarının etkisi büyüktür**.** Bu alanlar içerisinde en önemli kullanış alanına sahip yerler ticaret alanlarıdır. Bu ticaret alanları şehirlerde genel olarak alışveriş merkezleri, merkezi iş sahaları, ticari şeritler ve dağınık işyerleri şeklindedir[ˁDẖ].

Çaycuma'da iş ve ticaret alanları daha çok Yeni Mahalle ve Çay Mahallesi'nde toplanmıştır. Bu mahallerde bulunan Atatürk Bulvarı ve Nihat Kantarcı (Seka) caddesi ticaret yerleri için bir kümelenme alanı durumundadır. Şehirdeki ticari işletmeler buralarda yoġunlaşmıştır. Çaycuma'nın en işlek mekanlarını oluşturan bu kesimlerle birleşen ara caddelerden olan, Güneş Müftüoġlu, Esengin, Hürriyet, Uġur Mumcu, Korudüzü, İstiklal Caddeleri'ne kadar ticaret alanlarının dağıldığı görülebilir. Bu kesimlerde ulusal düzeyde marketler, işhanları, bankalar, lokantalar, eczaneler, kahvehaneler, kasaplar, ayakkabı dükkânları, manavlar ve kuyumcular gibi iş ve ticaret faaliyet alanlarını oluşturmaktadır. Bu nedenle Atatürk Bulvarı ile birlikte, SEKA Kaġıt

---

[ˁDẖ] Erol Tümertekin, " İstanbul'un Merkezi İş Sahaları", *İstanbul Üniversitesi Coğrafya Enstitüsü Dergisi*, Cilt:Ḍ,Sayı:ẖ˅ , İstanbul ẖ) ş˅, s.ẖḌ.

ve Selüloz Fabrıkası'nın tesislerinin eskiden bu cadde üzerinde olması nedeniyle yöre insanının daha çok Seka Caddesi dediği resmiyette Nihat Kantarcı Caddesi gerek ticarethaneler gerekse kamu işyerleri açısından Çaycuma'nın en önemli caddeleri durumundadır (Fotoġraf ᶜ.īī).

Fotoğraf 2. 44. Çaycuma Şehrinde Ticari Alanlar İçerisinde En Yoġun Yerlerden Olan Nihat Kantarcı (Seka) Caddesinden Bir Görünüm

Çaycuma'da ticaret hayatının en canlı olduġu yerler Çay Mahallesi ve Yeni Mahalle'nin olduġu kesimler olmasına raġmen Çaycuma Belediyesi Fen İşleri Müdürlüġü, ᶜṯẖñ yılı verilerine göre; īū.Ḍ oran ve ṣṭī sayı ile en çok İstasyon Mahallesi'nde işyeri olduġu görülür. İstasyon Mahallesi'de bulunan küçük sanayi sitesinde irili ufaklı oto tamircileri başta olmak üzere bu tarz yerlerin fazla olmasıyla açıklanabilir. Ancak şehirde ticaret hayatının en canlı olduġu yerler Yeni Mahalle ve Çay Mahallesindeki ticaret alanlarındadır. Şehirde en az işyeri ṭ.ñ Ż'lük oran ile ī işletme ile işyerinin bulunduġu Sofular Mahallesi'ndedir (Tablo ᶜ.īṣ). Bunda Sofular Mahallesi'nin çok yakın bir zamanda şehir merkezine bağlanması yanında merkeze çok uzak olmasının da etkisi olmuştur.

Tablo 2. 58.Çaycuma Şehiri'n deki Özel ve Kamu İşyeri Sayıları

Mahalle Adı	Özel İşyeri		Kamu İşyeri		Toplam İşyeri	
	Sayı	%'si	Sayı	%'si	Sayı	%'si
Yeni	ḫīḫ	ḫḫ,ᵛ	īṣ	īṭ,ñ	ḫDᵛ	ḫī,ḫ
Çay	ñD)	ñᶜ,ū	ᶜṭ	ḫᵛ,ū	īṭ)	ñḫ
İstasyon	ūḌī	īḌ,ū	ᶜṭ	ḫᵛ,ū	ṣṭī	īū,Ḍ
Pehlivanlar	ñū	ᶜ,)	ū	ī,ñ	īṭ	ñ
Velioğlu	ñū	ᶜ,)	ᵛ	ṣ,ḫ	īᶜ	ñ,ī
Gemiciler	ḫᶜ	ṭ,)	ᵛ	ṣ,ḫ	ḫ)	ḫ,ū
Karalar	ī	ṭ,ī	ī	ñ,ᵛ	Ḍ	ṭ,ṣ
YeşilTepe	ᶜ	ṭ,ḫ	ñ	ᶜ,ᵛ	ū	ṭ,ñ
Sofular	ᶜ	ṭ,ḫ	ᶜ	ḫ,Ḍ	ī	ṭ,ñ
Mahalleler Toplam	**1204**	**100**	**114**	**100**	**1318**	**100**

Kaynak: Çaycuma Belediyesi Fen İşleri Müdürlüğü (ᶜṭḫñ).

İstasyon Mahallesi'ndeki İstasyon Caddesi, şehirdeki bir diğer ticari kümelenme alanını oluşturur. Filyos Çayı ile şehrin diğer bölümünden ayrılan bu mekan, ticaret alanına uzakta bulunan İstasyon, Gemiciler ve Velioğlu Mahalleleri'ne hizmet verir.

Çaycuma'ya şehir niteliği kazandırlabilecek nitelikte çok sayıda ticari işyeri vardır. Ulusal düzeyde büyük marketler (Migros, Özmar, Şok, BİM, Aḫṭḫ) ve yine ulusal çapta giyim markalarını satan şubeler, katlı alışveriş merkezleri, işhanları, pasaj, oto galerileri, yıldızlı konaklama tesisleri, Batı Karadeniz'in en büyük gazinosu, banka şubeleri, katlı otoparkı, özel tıp merkezi ve diş hastanesi gibi yerler yanında eğitim, kültür ve sosyal tesisleri de şehir kimliğine katkı yapan başlıca yerler arasındadır.

Çaycuma şehrinin önemli ticaret aktivitelerinden birisi de periyodik ticaret alanlarını oluşturan şehrin ayrı mahallelerinde kurulan periyodik pazarlardır. Özellikle cuma günleri geçmişten beri kırsal yerleşmeler için de toplanma yeri olan pazarların kurulduğu gün, şehrin nüfusu iki katına yaklaşır. Cuma günleri Çay Mahallesi'nde Köylü Pazar'ı mevkinde köylü pazarı, salı günleri de İstasyon Mahallesi İstasyon Caddesi üzerinde salı pazarı, gıda maddeleri içerikli kurulan bir pazarlardır. Periyodik pazarlar yöre halkının kırsalda ürettikleri köy ürünlerini sattıkları mekanlardır. Yine aynı gün cuma günleri Yeni Mahalle Uğur Mumcu Caddesi üzerinde kurulan elbise pazarı önemli bir pazar alanıdır. Şehirde kurulan bu iki pazar nedeniyle ticaretin en canlı olduğu, nüfusun kalabalıklaştığı şehrin en hareketli günü cumadır (Fotoğraf ᶜ.īū).

Fotoğraf 2. 45. Çaycuma Şehrinde Periyodik Olarak Kurulan Pazarlar Ticaret Hayatının En Canlı Olduġu Günlerdir (Köylü Pazarı).

Çaycuma'da çok çeşitli alanlarda hizmet veren ẖṭñ^{v} ticari işletme bulunmaktadır. Bunlar içerisinde bakkal, bayicilik ve büfecilik işletmeciliğinden oluşan (ẖ^{v}Ḍ) işyeri ilk sırada gelir. Daha sonra kahvehane, kıraathanecilik ve internet kafe işletmeciliği (ẖ^{v}ñ), kadın ve erkek kuaförlüġü (^{c}Ḍ), kır kahvesi, çay bahçesi (^{c}ñ) yer alırken bunları oto motor tamirciliği (^{c}ū), pazarcılık (ẖ^{v}), lokantacılık (ẖ^{v}), oto kaporta tamirciliği (ẖū), hırdavatçılık (ẖū) demircilik (ẖū) ve marozgozluk (ẖī) gelmektedir (Tablo ^{c}.ī^{v}).

Tablo 2. 59. Çaycuma Şehrinde Ticari İşyeri Sayıları

İşyerinin Adı	Sayısı	İşyerinin Adı	Sayısı
Aktar ve Baharatçı	ū	Lokantacı	ẖ^{v}
Ayakkabı İmal ve Satıcısı	)	Odun, Kömür v.b. Alım ve Satımı	)
Bakkal, Bayii ve Büfe	ẖ^{v}Ḍ	Marangoz ve Dülgerci	ẖī
Çeyizlik Eşya İmal ve Satıcılık	^{v}	Mobilya İmal ve Satıcısı	Ḍ
Demirci	ẖū	Oto Elektrikçisi	)
Disko, Taverna, Gazino, Gece Kulübü, Pavyon, Birahane ve Bar İşletmecisi	ẖī	Oto Motor Tamircisi	^{c}ū
Elektrik Malzemeleri İmal, Satış ve Tamircisi	)	Oto Şase, Kaporta Tamircisi	ẖū
Elektrik Tesisatçısı	ẖẖ	Oto Yağlama ve Yıkamacısı	^{v}
Elektrikli Araç Gereç ve Ev Aletleri İmal, Satış ve Tamircisi	)	Oto Yedek Parça İmal ve Satıcısı	ẖẖ
Elektronik Cihazlar Araç Gereçler Satış, Bakımı ve Tamircisi	Ḍ	Otobüs Bilet Acentecisi	ū

ñīṣ

Fırıncı	ᵛ	Pastaneci	ṣ
Fotoġrafçı	ṣ	Pazarcı	ẖᵛ
Halı ve Kilim Yıkama İşletmecisi	ī	Perde ve Mefruşat İmal ve Satıcısı	ū
Havlu, Bornoz İmal ve Satıcısı	)	Plastik Doġrama İmal ve Satıcısı	ṣ
Hırdavatçı (Nalbur) İmal ve Satıcısı	ẖū	Şans Oyunları (Milli Piyango, Loto, Toto, Ganyan Bayii v.b.)	ī
Hızarcı ve Bıçkıcı	ū	Taşçılık, Mermercilik ve Süsleme Taşçısı	ū
İnşaat Malzemeleri İmal ve Satıcısı	ṣ	Tavukçu ve Yumurtacı	ṣ
Kabzımallık	ᵛ	Telefon, Cep telefonu, Faks, Telsiz ve Diġer Haberleşme, Bakım ve Tamircisi	ī
Kadın ve Erkek Kuaförlüġü	ʿḌ	Terzilik	ẖẖ
Kafe, Kafeterya, Kahvaltı Salonu İşletmecisi	ẖẖ	Torna ve Tesviyeci	ṣ
Kahvehane, Kıraathane *ve* İnternet Kafe İşletmecisi	ẖᵛñ	Tuhafiyeci	ẖṣ
Kantinsi	ū	Turistik, Otantik Hediyelik ve Hatıra Eşya İmal ve Satıcısı	)
Kasap, Sakatatçı	ẖẖ	Yorgancı ve Hallaçlık	ṣ
Kaynakçı	)	Yufka ve Kadayıf İmal ve Satıcısı	ū
Kır Kahvesi, Çay Bahçesi, Çay Ocaġı, Piknik ve Dinlenme Yeri İşletmecisi	ʿñ	Züccaciyeci	Ḍ
Kırtasiyeci	ū	Marketçi	ẖẖ
Konfeksiyon İmal ve Satıcısı	ẖṣ	Diġer	ẖṣẖ
Benzin İstasyonu	)	**Toplam**	**1037**

Kaynak: Çaycuma Esnaf ve Sanatkârlar Odası Başkanlıġı (ʿṭẖñ).

Çaycuma'da son dönemlerde sanayi alanında özellikle de organize sanayi bölgesinde açılan yeni fabrikalara yan ürün temin etmek için açılan işyerleri ticaret hayatının canlanmasına katkı saġlamıştır. Bununla birlikte şehrin yönetim merkezi olarak da güçlenmeye başlamasıyla merkezde gittikçe ekonomik canlanma yaşanmıştır. Bu durum hizmet kollarının sayısında artışın yanı sıra yeni hizmet alanlarının da ortaya çıkması, ticari işletme sayısında artışı beraberinde getirmiştir. Fakat Ankara, Zonguldak, Bartın ve Karabük gibi illerin ticari hinterlandında yer alan şehirde, halkın bir kısmı bazı ürünlerin alış-verişi için söz konusu şehirleri tercih etmektedir. Bu durum Çaycuma'da bazı ticari işyerlerinin gelişimini olumsuz etkilemektedir.

Çaycuma ilçesinin idari yönetim merkezi Çaycuma şehrinde, Hükümet Konaġı, Adliye Sarayı, İlçe Emniyet Müdürlüġü, İlçe Jandarma Komutanlıġı, İlçe Askerlik Şube Başkanlıġı, Orman İşletme Müdürlüġü, İlçe Tarım Müdürlüġü, Milli Eġitim, Nüfus, PTT, Tapu ve Kadastro, İlçe Özel İdare Müdürlüġü, Mal Müdürlüġü, Vergi Dairesi Müdürlüġü, Müftülük, Devlet Hastanesi, Toplum Saġlıġı Merkezi, İlçe Saġlık Müdürlüġü, Aile Hekimlikleri, Sosyal Sigortalar Kurumu (SGK), Huzurevi, Yetiştirme Yurdu, Yurtkur, Halk Eġitim Merkezi, İlçe Gençlik ve Spor Müdürlüġü, Gençlik Hizmetleri Birimleri, Kültür Merkezi, Halk Kütüphanesi, Belediye Sineması, Rehberlik Araştırma Merkezi, Mesleki Eġitim Merkezi, bankalar gibi kamu hizmet birimleri

bulunmaktadır. Kamu kurumlarının büyük çoğunluğu da Yeni ve Çay Mahalleleri'nde toplanmıştır.

Şehirde) banka şubesi ve diğer bankaların da ATM noktarının olması , ilçedeki ticari hayatın canlılığı hakkında bazı bilgi verebilir. Çaycuma'da, Denizbank, Finasbank, Akbank, Yapı Kredi Bankası, Garanti Bankası, İş Bankası, Halkbank, Ziraat Bankası ve Vakıfbank bulunur. Bu bankalar da şehir merkezinde ticaret hayatının en canlı olduğu Atatürk Bulvarı'nda yer alırlar. Yörenin ticaret hayatını destekleyen organize sanayi bölgesi ile birlikte alım gücünün yüksek olduğu yurt içi ve yurt dışından emekli ve faal olan maden işçilari ilçenin ticaret hayatına çok önemli katkı sağlar. Şehirde ticaretin lojistik desteğini sağlayan ikisi uluslararası olmak üzere (UPS, MNG, Aras, Yurt içi ve Sürat) beş tane kargo şirketi bulunmaktadır.

Çaycuma Mal Müdürlüğü verilerine göre; Çaycuma Şehri'nde kamu kurumlarında ᶜṣūī kişi çalışmaktadır. Çalışan nüfusun dağılımı incelendiğinde, Milli Eğitim Müdürlüğü (ḫṭḫī kişi), Müftülük (ñṣḌ kiş), Devlet Hastanesi (ᶜḫ) kişi) , Belediye (ḫᶜū kişi), İlçe Emniyet Müdürlüğü (ṣḌ kişi), Adliye (ūṣ) kurumları isdihdamın en yoğun olduğu kurumlardır (Tablo ᶜ.īḌ). Çaycuma şehrinde kamu kurumunda çalışıp hizmet sektöründe yer alanlar yanında geçmişte kamu kuruluşu olup bugün özelleşen Enerjisa gibi kurumlar ile birlikte, kamu bankası olmayıp yine hizmet veren diğer) banka, dersaneler, özel güvenlikler, sürücü kursları, rehabilitasyon merkezleri gibi kuruluşlarda çalışanlar da mevcuttur. Hizmet sektöründe yer alan bu işletmeler aktif nüfusun yükünü çekmektedir.

Tablo 2. 60.Çaycuma'da Kamu Kurumlarında Çalışanların Kurumlara Göre Dağılımı (ᶜ ṭḫ ñ).

Kurum Adı	Çalışan Sayısı	%'si	Kurum Adı	Çalışan Sayısı	%'si
Müftülük	ñᵛñ	ḫī	Devlet Hastanesi	ᶜḫ)	Ḍ,)
Adliye	ūṣ	ᶜ,ḫ	Toplum Sağlığı Merkezi	ñṣ	ḫ,ñ
Seçim Kurulu Başkanlığı	ᶜ	ṭ,ṭᵛ	Aile Hekimlikleri	ūī	ᶜ
Kaymakamlık	ᵛ	ṭ,ñ	Sağlık Evi	ḫᵛ	ṭ,ṣ
Özel İdare Müdürlüğü	ḫ)	ṭ,ᵛ	Belediye	ḫᶜū	ī,)
İlçe Emniyet Müdürlüğü	ṣḌ	ᶜ,ū	Jandarma Komutanlığı	ūū	ᶜ,ṭ
Vergi Dairesi Müdürlüğü	ñṣ	ḫ,ñ	Askerlik Şubesi	ḫḫ	ṭ,ī
Nüfus Müdürlüğü	ṣ	ṭ,ᶜ	Kadastro Müdürlüğü	Ḍ	ṭ,ñ
Mal Müdürlüğü	Ḍ	ṭ,ñ	Halk Kütüphanesi	ī	ṭ,ḫ

Milli Eġitim Müdürlüġü	ᶜᵛ	ẖ,ṭ	Halk Eġitim Müdürlüġü	Ḍ	ṭ,ñ
Milli Eġitim Müdürlüġü (Öġretmen)	)Ḍᵛ	ñᵛ,ẖ	Mesleki Eġitim Merkezi	ẖḌ	ṭ,ᵛ
Öġretmenevleri	ᶜ	ṭ,ṭᵛ	Halk Bankası	ẖẖ	ṭ,ī
Defterdarlık	ẖū	ṭ,ṣ	Ziraat Bankası	ẖẖ	ṭ,ī
Gençlik Spor İlçe Müdürlüġü	Ḍ	ṭ,ñ	Yetiştirme Yurt Müdürlüġü	ẖṭ	ṭ,ī
Orman İşletmesi	ẖ)	ṭ,ᵛ	Vakıfbank	)	ṭ,ñ
Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma	ī	ṭ,ẖ	PTT	ᶜẖ	ṭ,ᵛ
Rehberlik ve Arşt. Merk.	ẖᶜ	ṭ,ī	İlçe Tarım Müdürlüġü	ᶜᵛ	ẖ
DDY İstasyon Şefliġi	ẖẖ	ṭ,ī	Yurtkur	ẖī	ṭ,ū
Huzurevi Müdürlüġü	ẖṭ	ṭ,ī	Diġer	ñẖᵛ	ẖẖ,)
Sosyal Sigortalar Kurumu	)	ṭ,ñ	**Toplam**	**2654**	**100**

Kaynak: Çaycuma Mal Müdürlüġü Verileri ve Yerinde Yapılan Gözlemlerden Derlenmiştir.

Çaycuma ẖ)ī̄ī yılında ilçe satatüsü kazanmış bir yerleşme olmasına raġmen, ilçede kentsel fonsiyonlar ancak ẖ)ᵛṭ yılından sonra özellikle de ẖ)Ḍū-ẖ))ṭ'l ı yıllardan sonra gelişmeye başlamıştır. Uzun bir süre gelişme göstermeyip küçük bir yerleşim yeri olarak kalan, tarım ve madende çalışanların ekonomisine dayalı küçük bir yerleşme olma özelliġini sürdüren Çaycuma, ẖ)ᵛṭ yılında Çaycuma SEKA Kaġıt ve Selüloz Fabrikası'nın işletmeye açılması ve daha önce kurulan Yurtbay Tuġla ve Çaycuam Süt Fabrikası sanayi ve hizmetler sektörlerinde, gelişmelere katkı saġlamıştır. Son zamanlarda ise Organize Sanayi Bölgesi'nde kurulan birçok fabrika hem yerleşmenin kasaba kimliğinden şehir kimliğine geçişinde büyük katkı saġlamış, hem de aktif nüfusun büyük çoġunluġunun tarım sektöründen koparak imalat ve ticari hayata kaymasında etkili olmuştur.

Nitekim tablo ᶜ.ī)'da de görüldüġü gibi ᶜṭẖñ yılı itibariyle ilçede de aktif nüfusun Ż ᵛḌ'e yakınının tarım dışı sektörlerde istihdam edilmesi bu durumu doġrular niteliktedir. Başka bir ifadeyle geçmişte küçük bir tarım kasabası olan Çaycuma, sanayi ve hizmetlerde yakın yıllarda meydana gelen gelişmelere baġlı olarak günümüzde tipik bir *endüstri hizmet-şehri* halini almıştır. Çaycuma'da aktif nüfusun Ż ᶜᶜ. ū'i tarım (ñᵛ ᶜṭ kişi), Ż ñū.ẖ'i hizmetler (ūᵛṣū) , Ż ī̄ᶜ.ī'ü sanayi (ñ)ᵛ)) sektöründe istihdam edilmektedir (Tablo ᶜ.ī) ve Şekil ᶜ. ẖẖ). Çaycuma şehrini kasaba ve kırsal yerleşmeleri arasında başta ulaşım yollarının iyi gelişmesi nedeniyle, şehrin yakında kurulmuş birçok köy ve kasabalar ile sosyo-ekonomik yönden baġı kuvvetlidir. Şehir de yer alan

kamu kurum ve kuruluşları, ticaret alanları ve sanayi tesislerinde şehirde ikamet edenler dışında köy ve kasabalardan gelip çalışanlarda yer aldığından ekonomik faaliyet kollarındaki çalışan sayının artmasına sebep olduğu söylenebilir.

Şehirde tarımda çalışan nüfusun fazla olmasında Gemiceler ve İstasyon Mahalleleri'nde tarımsal niteliğini koruyan sahaların yer alması, çok yakın zamanda Çaycuma Belediyesi sınırlarına dahil olan Velioğlu, Sofular, Karalar, Şahnalar ve Veliköy yerleşmelerinde yaşayanların büyük bir bölümünün tarımsal faaliyetlere devam ediyor olmasının etkisinden söz edilebilir. Bunun yanında son zamanlarda tarımsal ürünlerin üretimini desteklemek için Devlet tarafından verilen karşılıksız destekleme ücretleri nedeniyle İlçe Tarım Müdürlüğü'ne tarım sahası olan birçok kişinin kayıt yaptırmasının da etkisi olmuştur.

Tablo 2. 61.Çaycuma Şehri'nde Faal Nüfusun Sektörel Dağılımı.

Ekonomik Faaliyet Türü	Çalışan Sayısı	%'si
Tarım	ñ$^{\vee}$ṭ^{c}	^{cc} ,ū
Hizmet	ū$^{\vee}$ṣū	ñū,h̲
Sanayi	ṣ)$^{\vee}$)	ī^{c} ,ī
Toplam	h̲ṣ īīṣ	h̲ṭ ṭ,ṭ

Kaynak: Kurumlardan Alınan Bilgiler ve ^{c}ṭh̲ñ Yılında Sahada Yapılan Anket ve Mülakat Sonuçlarında Derlenmiştir.

Şekil 2. 17. Çaycuma Şehirinde Nüfusun Sektörel Dağılımı.

Yerleşmelerin ekonomik ve sosyal karekterlerini sadece hakim olan tek bir fonksiyona bakarak belirlemede bazı sakıncaların olduğu bir gerçektir. Nitekim, her bir yerleşme çeşitli ekonomik faaliyetlerin bir bileşkesi olarak fonksiyonel bir kimlik

kazanır. Bunun için de yerleşmeleri bu yan yana gelen ekonomik doku içerisinde guruplamak faydalı olacaktır. Ülkemizde şehirleşme sürecinde endüstri ve hizmet sektörünün öne çıktığı, buna karşılık tarımın önemli ölçüde küçüldüġü yönetim merkezlerinin bazılarında madencilik, bazılarında da fabrika tipi endüstri faaliyetlerinin yeri ve önemi çok büyüktür[ʿDʿ].

Çaycuma'da çalışan nüfusun sektörel dağılımında ilçe statüsü kazandığı ẖ)īī yılından sonra ẖ)ᵛṭ yıllarına kadar tarımsal aġırlıklı ekonomi sürmüştür. Ancak Çaycuma'da açılan Çaycuma SEKA Kaġıt ve Selüloz Fabrikası ve ve daha önceden kurulmuş olan Yurtbay Tuġla ve Çaycuma Süt fabrikalarınında kapasite artırımına gitmesi, daha genel bir ifadeyle gelişen sanayinin neden olduġu söylenebilir. Yaklaşık ṣṭṭṭ kişinin çalıştığı sanayi tesisleri, beraberinde artan nüfusun ihtiyaçlarını karşılayacak hizmet kollarının da gelişmesine yol açmıştır. ẖ)ᵛṭ'l i yılların başında başlayan sanayileşme hareketini yörenin kalkınmada öncelikli bölge ilanından sonra ẖ))ṭ yıllarda Organize Sanayi Bölgesi'nde büyük bir atılım gösteren büyük fabrikaların da kurulması izlemiştir. Bunun sonucunda endüstri gelişmiş ve gelişen edüstrinin de hizmetler fonksiyonuna etkisyle Çaycuma'da çalışan nüfusun sektörel dağılımında da deġişim yaşanmıştır. Nitekim geçmişte küçük bir tarım-hizmet yerleşmesi olan Çaycuma, sanayi ve hizmetlerde yakın yıllarda meydana gelen gelişmelere bağlı olarak günümüzde tipik bir *sanayi-hizmet-şehri* halini almıştır.

Sonuç olarak araştırma sahasında şehir yerleşmesini oluşturan Çaycuma ʿṣ.ṭñʿ nüfusu ile, şehir nüfus eşiği olarak kabul edilen ʿṭ.ṭṭṭ sayısını geçmiştir. Sanayi ve hizmet fonksiyonlarının gelişmesine paralel olarak şehrin de büyümesi sürmektedir. Çaycuma şehri nüfus büyüklüġü bakımından *küçük şehirler* arasında yer almakla birlikte, gelişmiş fonksiyonel özellikleriyle, ilçe merkezi durumundaki çoġu şehir yerleşmesinden ileri düzeydedir. Havaalanı, demiryolu, denizyolu ve karayolu ile ulaşımda önemli bir konumda olan Çaycuma'nın ʿṭẖī yılında yapımına başlanması, planlanan Filyos Limanı'nın da bitmesiyle Organize Sanayi Bölgesi'nin de geliştiğinde istihdamın artması ticareti canlandıracak bu da şehrin gelişimini sağlayacaktır. Bu

[ʿDʿ] Murat Özgür, "İl ve İlçe Merkezlerimizin, Faal Nüfusun Ekonomik Faaliyet KollarınaDağılımı Bakımından Sınıflandırılması", *Türkiye Coğrafyası Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi*, Sayı:ū, Ankara ẖ))ṣ, s. ūī -ṣẖ.

bağlamda Çaycuma'nın yakın gelecekte *orta büyüklükte bir sanayi şehri* olabileceği öngörülebilir.

2.2.5. Meskenler ve Mesken Tipleri

İnsan, hayatını devam ettirebilmek için yiyeceğini, içeceğini ve giyeceğini temin ettikten sonra, kendini her türlü dış etkenlere karşı korumak amacıyla bir barınağa ihtiyaç duymuştur. Prehistorik devirlerde toplayıcı bir düzende yaşayan ve göçebe bir hayat süren insan, önce taş veya kaya altları, daha sonra mağaraları en ilkel konutlar olarak kullanmıştır. Zamanla meydana gelen gelişmeler meskenler üzerinde de etki etmiş, doğal barınaklardan farklı olarak, insan zekasını ve emeğini kullanarak taş ve ağaç gibi malzemelerden evlerini yapmıştır[ʿḌñ].

Çeşitli faktörlerin etkisinde kalan, şekil ve planı ile etkisinde kaldığı faktörlerin her birisinin özelliğini yansıtan ev, çok kompleks bir yeryüzü olayıdır[ʿḌī]. Yerleşmenin yapısını oluşturan en küçük eleman meskenler,[ʿḌū] her şeyden önce çevre şartları ile insan ve faaliyetlerinin eseri sonucunda ortaya çıkmıştır. Buna göre mesken; çevre şartları yani relief, jeolojik yapı, litoloji, yükselti bitki örtüsü, iklim elemanları ile onu inşa edecek insanların gelenek, görenek, arzu, mali imkân ve nihayet ekonomik faaliyetlerin bileşkesi olarak kabul edilebilir[ʿḌş].

Konutlar yapı malzemesi, şekil ve plan bakımından bir yerden diğerine değiştiği için coğrafyanın ilgi alanına girer. Konut, kültürün peyzaj üzerinde görünen en somut yansımasıdır. Konut tasarımı kültürel tutumu yansıtır. İnsanı etkileyen her şey evini de etkiler, geçmişteki etkilerden bir kısmı günümüze kadar ulaşır ve yaşar[ʿḌᵛ].

Her ev coğrafyayı aynı derecede ilgilendirmez. Coğrafyayı ilgilendiren evler, yapı malzemesi, şekil ve muhtelif kısımlarının oluşum tarzı ile içinde bulunduğu coğrafi şartların etkisini taşıyan ve bu etkiyi aksettiren yapılardır. Bir ev çevre şartlarını

[ʿḌñ] Saliha Koday,"Dadaşköy Meskenlerinin Coğrafi Şartlarla İlişkisi", *Atatürk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Edebiyat Bilimleri Araştırma Dergisi,* Sayı: ʿ ḫ, Erzurum ḫ))ū, s. ʿḌ.
[ʿḌī] Ali Tanoğlu, *Nüfus ve Yerleşme,*s.ᶜᶜ ū
[ʿḌū]Tolun (Denker), *Yerleşme Coğrafyası-Kır Yerleşmeleri*, s. ū).
[ʿḌş]Necdet Tunçdilek, *Türkiye İskan Coğrafyası,* İstanbul Üniversitesi Edebiyat. Fakültesi Yayınları No:ḫʿḌñ, Coğrafya Enstitüsü Yayını No: ī), İstanbul ḫ) şᵛ, s.ūḫ.
[ʿḌᵛ] Abdullah Köse, "Türkiye'de Geleneksel Kırsal Konut Planlarında Göçebe Türk Kültürü İzleri" Afyon KocaTepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt VII, Sayı :ᵛ, Sayı ʿ, Afyon ʿṭṭ ū, *,s.158.*

aksettirdiği nispette coğrafi bir anlam ve önem taşır. Çevre şartlarının tamamiyle değilse bile kısmen olsun sıyrılan büyük şehir evlerinin coğrafi manaları azdır[ᶜDD].

Coğrafi görünümün bir parçası olarak "ev" insanların nasıl yaşaması gerektiği, aile bireylerinin bağlantısının nasıl olması gerektiği ve ev sakinlerinin dış dünya ile nasıl bağlantı kurmaları gerektiği hakkında fikirleri sembolize eder.[ᶜD)] Ev ya da yapılar, insanların inşa ettiği, bağımsız olarak maddi kültürün de en temel yapısıdır. Çoğu insan için, neredeyse halk kültürlerinin hepsinde, bir ev onların bugüne kadar inşa ettiği en önemli şeydir[ᶜ)t] . Çaycuma halkı özellikle de kırsal halk, geçmişte kendi ihtiyaçlarını karşılayacak düzeyde coğrafi şartlarının da etkisiyle meskenlerini kendi kültürel birikimini yansıtacak şekilde daha çok ahşap meskenler inşa etmişlerdir. Bugün pek kullanışlı olmasa da kırsal kesimde yer yer görebildiğimiz bu meskenler yöre insanın geçmişteki yapı kültürü hakkında bizlere bazı bilgiler vermektedir.

Karadeniz Bölgesi'nin kendisine has coğrafi özellikleri de başta kırsalda meskenlerin üzerinde etkisini göstermiştir. Doğal çevre şartları ile yerleşmenin bileşkesi olan meskenler ve eklentileri yatay ve dikey dağılışları ile yakın çevreye ana hatlarıyla benzemekle birlikte, diğer coğrafi bölgelerimizden belirgin farklılıklar ortaya koymuştur[ᶜ)h̲] .

Çaycuma ilçesinde şehirde, kasabalarda ve hatta köylerde son yıllarda alım gücünün artmas, yol standartlarının iyileşmesi, inşaat malzemesi temininin kolaylaşması ve popüler kültürün yansıması gibi faktörlere bağlı olarak betonarme konutlar yapılmıştır. Meskenlerin yapı malzemeleri coğrafi etkiden kurtulmuş, şekilleri, yapı malzemeleri, planları şehirdekine benzer meskenler inşa edilmiştir. Yapılar arasında şuan neredeyse en belirkin fark eski ve yeni olmalarıdır. Yöredeki ekonomik zenginlik eski yapıların yerine daha modern ve görkemli binaların inşaasına olanak sağlamıştır. Şehirdeki konutların şu anda önemli bir yatırım unsuru olarak da görülmesi, başta Almancıların ikinci konut olarak inşa ettiği yazlık evlerin de çoğalmasına sebep olmuştur.

[ᶜDD] Tanoğlu, *Nüfus ve Yerleşme,* s.ᶜṭᶜ.
[ᶜD)] Nazmiye Özgüç, *Kadınların Coğrafyası*, Çantay Kitabevi, İstanbul h̲))Ḍ, s.ṣñ.
[ᶜ)t] Mona Domosh, Roderich P.Neuman, Patricia L. Price, Terry G. Jordan-Bychkov., *The Human Mosaic Acultural Approach to Human Geography*, Z̲. H. Freeman and Company, Nez̲ York , ᶜṭḥṭ, s. ūᶜ.
[ᶜ)h̲] Muzaffer Tunç, "Trabzon'da Kırsal Alanlardaki Daimi Yerleşmelerde Mesken Tipleri ve Eklentileri", *Türk Coğrafya Dergisi*, Sayı:ñᶜ, İsta nbul h̲))ᵛ, s .h̲īi.

Yöredeki meskenlerde eskiden genelde ahşap malzeme kullanımıştır. Sahada gür orman örtüsünün varlığı en kolay temin edilebilen malzemenin ağaç olması etkili olmuştur. Zonguldak ve çevresinde maden kömürünün işletilmeye başlanması ve sanayi alanındaki atılımlar insanın ekonomik yönden gelişimine katkı sağlamıştır. Bu durum meskenlerin yapı malzemesine etki etmiş; çimento, demir, tuğla, briket v.s. gibi malzemeler köy meskenlerinde de kullanılır olmuştur. Yani yapı malzemesini ahşabın teşkil ettiği evler, sosyal ve okonomik gelişmeyle birlikte yerini modern betonarme veya yığma tuğla olarak inşa edilen meskenlere bırakmıştır. Ayrıca çalışanların köylerden şehir ve kasabalara gelip-gitmeleri kırsal ve şehir arasında ilişkileri artırmış kırsalda yaşayan halkın şehirle sosyal ve kültürel etkileşim ve değişimi sonucunda bu değişim meskenlere de yansımıştır[ʿ)ʿ] .

Avrupa ülkelerinde çalışan vatandaşlarımızın Türkiye'de yaptıkları yatırımların başında gayrimenkul, bunun içinde de konut başta gelmektedir. Bu konutların bir kısmı kırsal kesimlerde yer alırken diğer önemli bir kısmı da şehirlerde yer almaktadır[ʿ)ñ] .

Çaycuma'nın Zonguldak maden sahalarına yakın olması nedeniyle maden işçiliğinde tecrübe kazanan yöre işçisi, ẖ)ṣṭ 'lı yılların başında göç ettikleri Almanya'da ekonomik olarak güçlenip, kültürel ve sosyal anlamda kendilerini daha da geliştirmişlerdir. Köylerinden hiç kopmayan bu kesimin kısa süre içerisinde Çaycuma'ya yansımaları olmuştur. Memleketlerine dönen gurbetçiler, önce kırsaldaki konutlarını betonarme ve günün modern yapılarına uygun şekilde inşa etmiş, daha sonra da, Çaycuma şehir merkezinde modern görünüme sahip işyeri ve konutlar yaparak ilçenin imarına önemli katkılar sağlamışlardır.

TUİK tarafından pilot bölge şeçilen ilçede ʿṭ ẖẖ yılında hanelere uygulanan araştırmalarda konut sayıları da tespit edilmiştir. En son ʿṭẖẖ yılında yapılan bu sayıma göre Çaycuma ilçesinde ẖ[ʿʿ]ṣ'sı yazlık konut olmak üzere toplam ī̇ṣ.ū)ẖ konut bulunmaktadır

Yerleşmelere göre konut sayılarına bakıldığında ẖẖ,ñ)ʿ toplam konut sayısı ile Çaycuma şehri en önde gelir. Bunda şehrin çeşitli fonksiyel özellikleri nedeniyle kendisine çektiği nüfusun diğer yerleşmelere göre çok olması ve insanların yatırım

---

[ʿ)ʿ] Karakuzulu, *Karadeniz Ereğli İlçesinin Coğrafyası*, Basılmamış Doktora Tezi, s.ʿẖ[ᵛ].

[ʿ)ñ] Cevdet Yılmaz, "Türkiye'de Kentsel Konut Sorunu ve Yurt dışındaki İşgücünün Büyük Kentlerimizdeki Konut Sorununun Çözümüne Katkıları, *Doğu Coğrafya Dergisi*, Cilt ẖ, Sayı ẖ, Erzurum ẖ))ū, s.ī Ḍ[ᵛ].

amaçlı düşündükleri konutları ekonomik olarak kasaba ya da diğer yerleşmelere göre daha yüksek fiyattan satıp ya da kiraya verme imkanlarını göz önünde bulundurarak Çaycuma şehrini tercih etmelerinde etkili olmuştur.

Çaycuma Şehrinden sonra en fazla konutlaşma alanlarını kasabalar oluşturur. Bunlardan Filyos'ta ñ.ṭḌṣ, Saltukova'da ẖ.)ṣ), Perşembe'de ẖ.ī^{v}), Nebioğlu'nda ẖ.ī ū^{v} ve Karapınar'da ẖ.^{c}ī ^{v} konut bulunmaktadır. Kasabalar içerisinde Filyos ve Saltukova'da kanut sayıları fazladır. Bu duruma, yerleşmelerin nüfus sayılarının fazla olması neticesinde arz-talep ilişkisi sebep olmuştur (Tablo ^{c}. ūṭ).

Kırsal yerleşmeler içerisinde Kayıkçılar ^{v}ṣī, Ahatlı ^{v}ñṣ, Veliköy ^{v}ṭḌ, Karmusa ṣẖñ, Koramanlar ṣṭ), Dereköseler ūūṭ, Helvacılar ūīṣ, Muharremşah ū^{c}Ḍ, Kerimler īḌ), Çayır ī)ī, ve Dursunlar īūḌ köyleri konut sayısının en çok olduğu köylerdir. Buna karşın; Çamlık ^{v}Ḍ, Sarmaşık ^{v}), Yeşilyayla Ḍ^{c}, Erenköy Ḍñ ve Esenyurt)ī konut sayıs en az meskene sahip köylerdendir (Tablo ^{c}.ūṭ). Kayıkçılar köyü nüfsusu Ahatlı'ya göre daha az olduğu halde konut sayısının daha çok olamasına yazlık konutlar sebep olmuştur. Nitekim Ahatlı'ya göre Çaycuma şehir merkezi'ne yakınlığı, Bartın-Zonguldak- Ankara karayolu üzerinde olması, arazisinin düz ve zengin bitki örtüsü ile verimli toprakları yanında daha çok villa tarzı konutların bu kesime inşa edilmiş olmasının etkisinden söz edilebilir.

Tablo 2. 62. Çaycuma İlçesin'de Konut Sayıları.

Yerleşim Adı	Konut Sayısı	Yazlık Konut Sayısı	Toplam Konut Sayısı	Yerleşim Adı	Konut Sayısı	Yazlık Konut Sayısı	Toplam Konut Sayısı
Çaycuma	ḫṭ.)ḫṭ	ïDᴰ	ḫḫ.ñ)ᴰ	Esenyurt	)ï	--	)ï
Filyos	ñ.ṭDū	ḫ	ñ.ṭDṣ	Gökçeler	ḫïṭ	--	ḫïṭ
Saltukova	ḫ.)ñū	ñï	ḫ.)ṣ)	Temenler	ḫñD	--	ḫñD
Perşembe	ḫ.ï˅)	--	ḫ.ï˅)	Yukarıgöynük	ᶜï)	--	ᶜï)
Nebioğlu	ḫ.ïū˅	--	ḫ.ïū˅	Adaköy	ᶜᶜ)	ḫᶜ	ᶜïḫ
Karapınar	ḫ.ᶜï˅	ᶜū	ḫ.ᶜ˅ᶜ	Akçahatipler	ᶜūï	--	ᶜūï
Ahatlı	˅ññ	ñ	˅ñṣ	Basat	ïï˅	--	ïï˅
Akyamaç	ññḫ	--	ññḫ	Dursunlar	ïïᶜ	ḫṣ	ïūD
Aliköy	ïᶜḫ	ū	ïᶜṣ	Emirşah	ᶜïṣ	--	ᶜïṣ
Ayvazlar	ñᶜū	ṣ	ññḫ	Hacıibadi	ñ˅ṣ	--	ñ˅ṣ
Burunkaya	ḫïñ	--	ḫïñ	Hacıosmanlar	ᶜñD	--	ᶜñD
Çayır	ï)ᶜ	ᶜ	ï)ï	Helvacılar	ūïṣ	--	ūïṣ
Çomranlı	ïDṭ	--	ïDṭ	Karaahmetler	ḫDṣ	--	ḫDṣ
Dağüstü	ñḫṣ		ñḫṣ	Kerimler	ïD)	--	ïD)
Dereköseler	ūïñ	˅	ūūṭ	Kızılbel	ūᶜD	ñ	ūñḫ
Dereli	ḫū˅	--	ḫū˅	Koramanlar	ūḫᶜ	)˅	ṣṭ)
Erenköy	Dñ	--	Dñ	Madenler	ïṣï	ḫᶜ	ï˅ṣ
Esenlik	ḫ˅ï	--	ḫ˅ï	Muharremşah	ūᶜD	--	ūᶜD
EsenTepe	ḫñD	--	ḫñD	Musausta	ᶜïū	ḫḫ	ᶜūṣ
Geriş	ñïṭ	ḫṭ	ñūṭ	Sandallar	ñūï	--	ñūï
Güdüllü	ñṭD	--	ñṭD	Şeyhler	ñ˅ï	ᶜṭ	ñ)ï
Güzelyaka	ñḫṣ	--	ñḫṣ	Şenköy	ᶜïD	--	ᶜïD
Güzelyurt	ḫṣñ	ᶜū	ḫDū	Yazıbaşı	ᶜḫṭ	--	ᶜḫṭ
Kadıoğlu	ᶜ)ṣ	--	ᶜ)ṣ	Yazıköy	ḫDD	--	ḫDD
Kalafatlı	ñṭū	--	ñṭū	Aşağıihsaniye	)ḫ	ṣ	)˅
Kalaycıoğlu	ᶜḫ)	)	ᶜᶜD	Aşağısarmaşık	ᶜṣḫ	--	ᶜṣḫ
Karamusa	ṣṭṣ	˅	ṣḫñ	Başaran	ḫḫū	ᶜD	ḫïñ
Kayabaşı	ñ))	ḫ	ïṭṭ	Coburlar	ᶜ)ñ	--	ᶜ)ñ
Kayıkçılar	˅ïṭ	ᶜï	˅ṣï	Çamlık	˅D	--	˅D
Kışla	ñᶜḫ	ṣ	ñᶜ˅	Çorak	ḫū˅	--	ḫū˅
Muhsinler	ñṣ˅	ñ	ñ˅ṭ	Gökçetabaklar	ñḫḫ	--	ñḫḫ
Sipahiler	ḫ))	--	ḫ))	Güzeloğlu	ïūD	ṣD	ūᶜṣ
Şeyhoğlu	ñṭū	ñḫ	ññṣ	Hacılar	ūūṭ	--	ūūṭ
Taşçılı	ïṭḫ	--	ïṭḫ	İhsanoğlu	ñ)D	ñ	ïṭḫ
Torlaklar	ᶜṣṭ	--	ᶜṣṭ	Kahvecioğlu	ḫṣṣ	ḫṭū	ᶜ˅ḫ
Uluköy	ᶜūḫ	ū	ᶜūṣ	Karakoç	ñDḫ	ḫḫ	ñ)ᶜ
Veliköy	˅ṭṭ	D	˅ṭD	Ramazanoğlu	ḫDṭ	ïḫ	ᶜᶜḫ
Yakademirciler	ïᶜᶜ	--	ïᶜᶜ	Sarmaşık	˅ḫ	D	˅)
Yeşilyurt	ḫñï	ñḫ	ḫṣū	Sazköy	ḫṭᶜ	ï	ḫṭṣ
Yolgeçen	ñ˅D	ñū	ïḫñ	Serdaroğlu	ñū)	--	ñū)
Yukarıdere	ᶜ)ṭ	ᶜ	ᶜ)ᶜ	Yeniköy	ᶜṭṭ	--	ᶜṭṭ
Akpınar	ᶜṭḫ	--	ᶜṭḫ	Yeşilköy	ḫñD		ḫñD
Çayköy	ḫïḫ	--	ḫïḫ	Yeşilyayla	˅D	ï	Dᶜ
Çömlekçi	ïñḫ	ḫᶜ	ïïñ	Yukarıihsaniye	ḫᶜñ	ñ	ḫᶜṣ
Derecikören	ḫDD		ḫDD	**TOPLAM**	**45365**	**1226**	**46591**

Kaynak. Türkiye İstatistiki Kurumu Zonguldak Bölge Müdürlüğü Arşivi (ᶜṭḫḫ) .

Çaycuma ilçesinde yazlık konut sayıları oldukça fazladır. Bu durum yörenin ekonomik yapısının iyi olmasının bir yansımasıdır. İlçede yazlık konutların fazla olmasında Almanya'da yaşayan gurbetçilerin etkisi büyüktür. Yurt dışına çıktıktan

sonra ekonomik seviyeleri yükselen halk daha önce sahip oldukları arsa veya eski evlerini satmayıp yerine daha modern binalar inşa etmiştir. Daha çok yaz tatilinde Çaycuma'ya geldiklerinde kullandıkları bu meskenlere ilçenin birçok yerleşmesinde rastlamak mümkündür. Yazlık konutlar en çok Çaycuma şehir merkezinde yer alır (īḌᶜ) . Çaycuma şehrinden sonra en çok yazlık ev Kahvecioġlu (ẖṭū) , Koramanlar ()ᵛ) , Güzeloġlu (ṣḌ), Yolgeçen (ñū) ve Saltukova (ñī)'da gör ülmektedir (Fotoġrafᶜ.īṣ).

Fotoğraf 2. 46. Çaycuma Şehri Yeni Mahalle'de Yazlık Konutlardan Bir Görünüm

2.2.5.1. Köy Konutları

İnsan bütün faaliyetlerinde olduġu gibi evinin inşaasında da içinde bulunduġu coġrafi çevre şartlarından iklim ve toprağın tesiri altında kalır. Örneğin, insan evinin inşaasında kullandığı malzemeyi çevreden tedarik eder. Bu nedenle orman bölgelerinde ahşap malzemeden, step sahalarında topraktan, taşlı bölgelerde ise, taştan evler yapar. Bu çeşitli malzeme ve bölgeye göre evler çeşitli şekiller alırlar. Coğrafi çevreye en iyi

uyan ve bulundukları çevrenin etkisini taşıyan evler ise, daha ziyade köy ve kasaba evleridir[ʿ)ī] .

Meskenler sadece doğal çevrenin şekillendirdiği eserler değillerdir. Bunların yapılış ve şekillenmesinde bölge ailelerinin gelenek ve görenekleri, sosyal, ekonomik ve kültürel düzeyleri ile uġraşılan ekonomik faaliyetler gibi beşeri faaliyetler de etkili olmaktadır[ʿ)ū] .

Çaycuma'da özellikle de çok nadir de olsa geçmişten kalan ve kırsaldaki ilk konutlardan olan mesken tipi ağaç meskenlerdir. Ormana yakın yerleşmelerde genelde ilk meskenleri oluşturan bu yapılar, tomrukların birbirine çatılması suretiyle yapılmıştır. Genelde iki tip inşe edilen bu meskenlerden temelinde taş olan ve bunun üzerinde yükselen yapılar olduğu gibi sadece ahşaptan yapılanlar da vardır. Odunların üst üste yerleştirilmiş şekilde kabaca iki tarafından yontulmuş, birbiri üzerine gelecek şekilde ve ağaçların burunları köşelerde tırnaklar açılmak suretiyle birbirine tutturulmuştur. Bu tırnaklar ile tahtaların birbirne sağlamca tutturulmasını sağlanmış, sonrada tahtalar arasın da kalan delik ve aralıklar toprakla kapatılmıştır. Daha çok iki tarafa meyilli çatılardan oluşan bu meskenlerin şekilleri ise genelde diktörtgen yapılıdır[ʿ)ş] . İlçede bugün yok olma derecesine gelen, bu tarz sadece ahşaptan yapılmış meskenlere çok nadiren rastlanır (Fotoğraf ʿ.īᵛ). Yörede orman sahalarına yakın yerlerde kurulmuş bazı kırsal yerleşmelerde geçmişte bu tarz meskenlere rastlanırken bugün yıkılmaya yüz tutmuş ahşap evler, daha sonra yerini ahşap-karkas taşıyıcıyla sitem arasına ateş tuğla sıkıştırılarak yapılmış ahşap-karkas yapılara, son olarakta coğrafi etkilerden bağımsız daha çok betonerme meskenlere yerini bırakmıştır.

[ʿ)ī] Ali Tanoğlu, *Nüfus ve Yerleşme,*s.ʿṭ ʿ.

[ʿ)ū] Mehmet Zaman, " Tonya (Trabzon) İlçe Merkezinde Mesken Tipleri" *Doğu Coğrafya Dergisi*, Cilt:ḫ, Sayı:ḫ , Erzurum ḫ)) ū, s.ūṭ ḫ.

[ʿ)ş] Necdet Tunçdilek, "Eskişehir Bölgesinde Meslen Tiplerine Toplu Bir Bakış", *İstanbul Üniversitesi Coğrafya Enstitüsü Dergisi*, Cilt :ʿ, Sayı ū-ṣ, İstanbul ḫ) ūñ-ḫ)ūī, s.) ñ-)Ḍ.

Fotoğraf 2. 47. Çaycuma'da Bugün Çok Nadir Görülen Aġaç Meskenlere Bir Örnek (Akçahatipler Köyü).

Karadeniz kırsal kesimi evlerinin yönlerinde manzara ve güneşten çok, arazinin eğim yönü etkili olur. Eğimin üst kısmında yer alan evin ön cephesi açıklığa bakar. Ayrıca günün büyük bir bölümünü dışarıda geçiren insanlar için manzara fazla önem taşımamaktadır. Planlamada bu faktör esas olmayınca evlerde birbirine paralel olmaktan kurtulmakta ve daima eğime dik olarak arazi ile birlikte yönlenmektedir. Bunda iklimin ılıman oluşunun ve bu tür esnek çözümlere olanak tanımasının da etkisi büyüktür[ς)ᵛ] .

Yörede heyelan ve taşkınların sık görülmesi, kırsal konutların inşaa edileceği yer üzerinde belirleyici olmuştur. Çaycuma'da kırsal konutlar daha çok Tepelik alanların yüksek kesimlerine ve sırtların üzerlerine yapılmaya çalışılmıştır. Ancak eğim ve bitki örtüsü de yerleşmeye engel oluşturunca sınırlı bir yerleşim alanı nedeniyle Tepelik sahaların yamaçları ve vadi içlerine de kırsal konutlar inşa edilmiştir.

Çaycuma ilçesinde kırsal konutlar daha çok kare ve dikdörtgen şeklinde inşa edilmiştir. Heyelanlı sahalarda inşa edilmiş konutların imar şekli ve yönü diğer kesimlerdekilerden faklılık gösterir. Yamaçlarda kurulan dikdörtgen şekilli konutlarda

---

[ς)ᵛ] Asuman Gülalioğlu, Karadeniz Evlerinin İklim ve Çevre Açısından Araştırılması, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Mimar Sinan Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul ḫ))Ḍ,s.ñᶜ.

ön ve arka cepheye oranla daha uzun olan yan cepheler eğime dik şekilde inşa edilmiştir. Bu şekilde eğim yönünde konutun kayma ve yıkılma riski daha uzun ve güçlü inşaa edilmiş bu yan cephelerle önlemeye çalışılmıştır.

Araştırma sahasında sayıları çok azalan eski tip evlerin bölümleri, eklentileri ve yakın çevresindeki yapılara yerel bazı isimler verilmiştir. Aralık, eski tip evlerde iki oda arasında ki boşluk salona denir. Evin odasına "eçer", evin önüne ise "eyvan" ismi verilmiştir. Bahçe ve tarla girişlerine yapılan basit açaç kapılara "germeç", eski evlerin ocaklı odalarında ocağın iki yanındaki duvara yapılmış ahşap raf ve gözlerine "gözgöre", evin bir bölümünde insanların günlük kullandıkları eşyalarını koydukları bölüme "gulluk" denilmiştir. Yine yatak odasında bir kapıyla geçilen duşluğa "hamamlık", evin her bir odasına "kasnak", evlerin alt katına "seyat" denilirken evin penceresine de "top" ismi verilmiştir[ʿ)Ḏ].

Yöre kırsalında daha çok eskiden yapılmış, geleneksel yapı tarzından olan ahşap-karkas yapı tarzında çoğunlukta iki katlı meskenler inşa edilmiştir. Bu tip meskenlerde alt katlarda ahşabın yanında taş malzeme kullanılırken üst katlarda kerpiç kullanılmaktadır. Alt katlarda genellikle ˇṭ -Ḏṭ cm yüksekliğe kadar meskenlerin temelleri taşla örülür. Bazı meskenlerde toprak seviyesine kadar indirilen köşe direklerinin toprakla temasını kesmek ve çürümesini önlemek için irice köşe taşları kullanılır. Bunların yanı sıra alt katlarda karkas sistemin arasının tamamen taşla doldurulmuş olduğu görülür. Taşın hem neme karşı dayanıklı olması hem de taşıyıcı olarak binanın dayanıklılığını attırması köy meskenlerinin alt katlarında yaygın olarak kullanılmasına neden olmuştur. Üst katlarda ise çoğunlukla saman ve balçık karışımının kalıplara dökülüp güneşte kurutulmasıyla elde edilen kerpiç kullanılmaktadır. Karkas sistemin dayanıklılığını arttırmak için direkler arasına çapraz olarak (diyagonal*) payanda*lar yerleştirilir. Aralarına ise dikey olarak *yeğdana*lar dizilir. Yeğdanaların araları kerpiç malzeme ile doldurulduktan sonra içten ve dıştan çamurla sıvanır. Bazı meskenlerde üst katlarda da yeğdanaların arasında taş kullanıldığı (alt katlara göre daha küçük ebatlardadır), taşların içeriden ve dışarıdan çamurla sıvandığı görülür[ʿ)) . Yörede kırsalda hemen hemen her köyde ḫ ya da ʿ tane bu tarz meskenlere rastlanır.

[ʿ)Ḏ] Mevlüt Kırnapçı, *Yandım Ela Gözüne, (Çaycuma Bölgesi Gelenekleri Sözcük ve Deyimler Değişen Sosyal Yaşam)*, Kurgu Kültür Merkezi Yayınları, Ankara ʿṯḫñ, s.ḫḫʿ -ḫīṭ.

[ʿ)) Çelikoğlu, *Çerkeş İlçesi'nin Beşeri ve Ekonomok Coğrafyası*,s. ʿ Ḍḫ.

Çaycuma'da geçmişte olduġu gibi bu günde yerleşim yeri sıkıntısı nedeniye alt katı genelde ahır olarak kullanılan daha çok ᶜ katlı bu meskenlerin çok azı kullanılmaktadır. (Fotoġraf ᶜ. īḌ, Şekil ᶜ.ḫᶜ).

Karamusa Köyü

EsenTepe Köyü

Basat Köyü

Geriş Köyü

Fotoğraf 2. 48. Araştırma Sahasında Köylerde Ahşap-Karkas Yapı Tarzına Örnek Meskenlerden Görünümler.

ñṣḫ

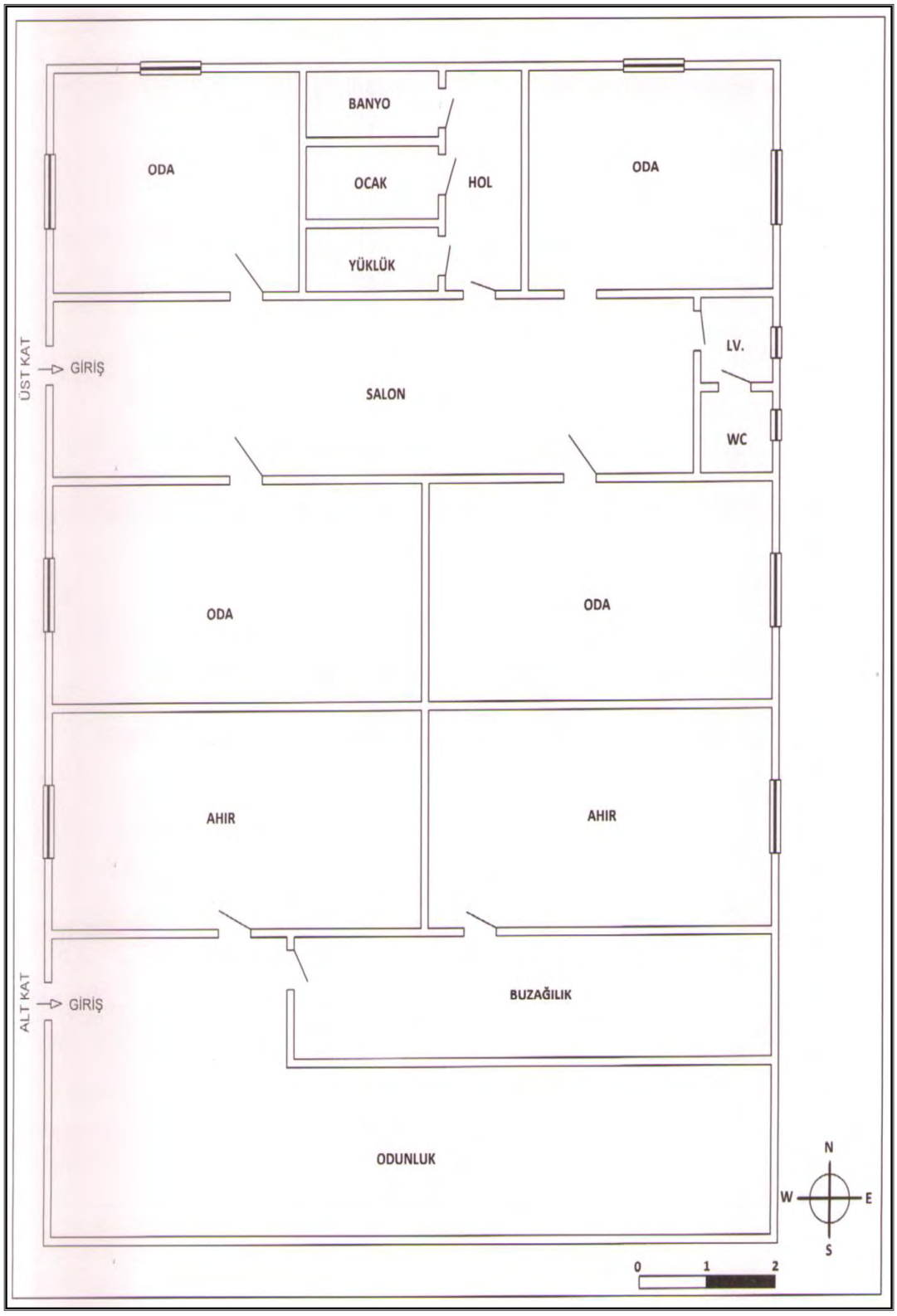

Şekil 2. 18. EsenTepe Köyü Merkez Mahallesinde İki Katlı Eski Tip Ahşap-Karkas Tipi İki Katlı Bir Mesken Planı (Mesken Sahibi: İbrahim DURAK).

Ev geçici bir olaydır. Sedece köylerde değil, büyük şehirlerde rastladığımız en eski evlerin bile ilk yapılış tarihi nihayet birkaç yüzyıldan daha geriye gitmez. Denilebilir ki, evler bunları yapan veya yaptıran insanlar gibi, kısa ömürlü geçici olaylardır. Yapıldıktan kısa bir müddet sonra eskir, yıkılır ve yerlerine yenileri yapılır[ñtt] . Araştırma sahasında bugün şehir yerleşmesinden daha çok köylerde yeni ve eski yapıların bir arada olduğu görülür. Eski tip olarak tabir edilen ahşap evler bir bakıma ömrünü doldurmuş, bugün yerini kırsalda bile betonarme yapılara bırakmıştır.

Ulaşım olanaklarının iyileşmesi ve ekonomik gelir seviyesinin artmasına bağlı olarak kırsal kesimde geleneksel meskenler hızla modern meskenlere yerini bırakmıştır. Günümüzde kırsal yerleşmelerde ancak ẖ-ᶜ tane geleneksel meskene rastlanır. Çok modern görünümlü betonarme yapılar kırsal yerleşmelerin bugün neredeyse tamamını oluşturmaktadır. Çaycuma'da birçok köy yerleşmesinde şuan konutların bir çoğu ᶜ ya da üç katlı betonarme meskenlerden oluşmaktadır (Fotoğraf ᶜ.ī)). Hayvancılığın ağır bastığı kesimlerde zemin kat ahır, odunluk, buzağılık v.b kullanımına ayrılmıştır. Bu tarz konutlar daha çok engebeli arazilerde yerleşmenin çokk müsait olmadığı yerlerde tercih edilirken, düz veya düze yakın sahalarda ise ev ve eklentileri şeklinde meskenlerin inşa edildiği, meskenin iki katının da daha çok konut olarak kullanıma ayrıldığı görülür.

İlçede kırsal mimarinin şehir meskenleri gibi son derece modern olmasında ekonomik olarak iyi seviyede olan maden işçisinin köyleri ile bağını koparmadan yaşamalarından söz edilebilir. Yurt içi ve yurt dışında belirli bir ekonomik seviyeye gelen maden işçisi, önce köyde kendi meskenini modern birşekilde inşa etmiş, sonra da şehrin yapılaşmasında önemli rol oynamıştır.

[ñtt] Tanoğlu, *Nüfus ve Yerleşme,202.*

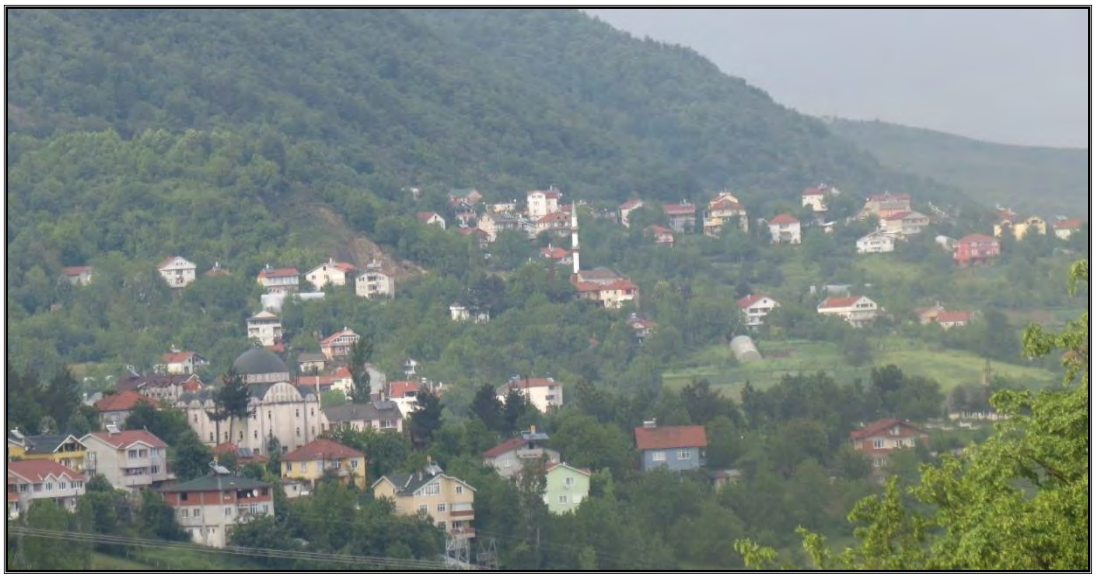

Yakademirciler Köyü

Geriş Köyü

Kayıkçılar Köyü

Fotoğraf 2. 49. Çaycuma'da Köylerde Yeni Yapı Tarzına Örnek Meskenlerden Görünümler.

2.2.5.2. Kasaba Konutları

Araştırma sahasındaki kasaba yerleşmeleri olan Filyos, Karapınar, Saltukova, Perşembe ve Nebioğlu kasabalarında, kırsal kesimlere oranla eski tip evler çok nadir görülür. Bu yerleşmelerde daha çok yeni tip konutlar hakimdir. Kırsal ve şehirsel konut arasında bir geçiş özelliği de gösteren kasaba konutları, merkeze doğru kat sayısı artan dikey bir gelişim gösterir. Merkezden dışa doğru gidildikçe daha çok müstakil, bahçe

içerisinde genelde iki katlı meskenlere rastlanmaktadır. Kasaba konutları şehirdeki gibi coğrafi etkiden uzak betonerma yapılardan oluşmaktadır.

Çaycuma'da kasabalar içerisinde Filyos, Perşembe ve Saltukova kasabalarının meskenlerinde, kat sayısı fazladır. Nebioğlu ve Karapınar'da kasabaların daha az gelişim göstermesi nedeniyle meskenlar daha az katlıdır. Özellikle Filyos ve Saltukova da birden çok konutun biraraya gelerek oluşturdukları site tarzı yapılaşmalar da görülebilmektedir. Kasabalarda modern yapılaşmalara daha çok Filyos ve Saltukova kasabasında rastlanır. Filyos'un Çaycuma ilçesinin en gelişmiş kasabası olması ve askeriye gibi bazı kamu lojmanlarının yer alması, Saltukova kasabasında ise Toki konutları inşaa edildiğinden yeni yapılaşmalar görülmektedir.

2.2.5.3. Şehir Konutları

Çaycuma şehrinde çok çeşitli konut tiplerini görmek mümkündür. Şehirde son dönemlerde yapılaşmaya açılmış Pehlivanlar Mahallesi'nde olduğu gibi ū katlı site şeklinde meskenler olduğu gibi daha çok ᶜ-ñ kattan oluşan yapılar ile sayıları az da olsa tek katlı meskenler de mevcuttur.

ẖ)ᵛṭ'l i dönemlerde daha çok geleneksel yapılardan olan ahşah-karkas evlerin görüldüğü ilçe merkezinde, sanayi yatırımları ile berebar halkın ekonomik seviyesinin yükselmesi mimariye modern konutlar şeklinde yansımıştır. Madenden emekli olan işçi nüfusun şehirde ᶜ-ñ kattan oluşan aile apartmanları yapmayı tercih etmesiyle Çaycuma'da birçok apartman tek kişi ya da iki kardeş tarafından yapılan binalardan oluşmuştur.

Çaycuma'da daha çok kırsalda görülebilen ahşap-karkas yapılardan oluşmuş meskenlerin sayısı son derece azdır. Bugün birçoğu kullanılmayan bu yapıların çoğunun tavan kısımları göçmüş atıl bir halde bulunurlar. Şehir merkezinde olan kısmen tadilattan geçmiş bir-iki eski tip konutun sadece alt katları kullanılmaktadır (Fotoğraf ᶜ.ūṭ). Şehir merkezinde modern binalar arasında çok nadir görülen eski tip konutlar ömrünü doldurmuştur. Yörenin geçmişteki yapı kültürünü yansıttığı için, bu konutlar restore edilerek korunmadığı takdirde birkaç yıl sonra bu meskenlerden görmek mümkün olmayacaktır.

Fotoğraf 2. 50. Çaycuma Şehrinde Çok Nadir Görülen Eski Tip Meskenlerden Bir Görünüm (Çay Mahallesi).

Çaycuma şehrinde site şeklinde konutlar yanında ᶜ veya ñ katlı betonerma şeklinde bahçe içerisinde modern mimari ile yapılmış konutlar da görülmektedir (Fotoğraf ᶜ. ūẖ, ᶜ.ūᶜ). Yeni Mahalle'de ve Çay Mahallesi'nde bu tarz meskenler daha çok görülür. Gemiciler ve İstasyon Mahalleri'nde ise ẖ veya ᶜ kattan oluşan bahçe içerisinde meskenler daha yaygındır. Bu yapıların arasına son dönemlerde inşa edilmiş apartman tarzı binalar serpilmiş durumdadır. Ticaretin yoğun olduğu ve şehrin de ilk kurulduğu yerlerden olan Nihat Kantarcı Caddesi boyunca yaşı daha büyük eski binalar görülür. Ticaret alanlarının yoğun olduğu bu caddede alt katlarında bulunan işyerleri nedeniyle konutların yeniden inşası, ticarette kaybedilecek bir zaman olarak görüldüğünden bu kesimlerde yapılaşmalara şimdilik yer verilmemektedir.

ñşş

Fotoğraf 2. 51. Çaycuma Şehrinde Son Zamanlarda Daha Çok Site Şeklinde İnşa Edilen Konutlardan Bir Görünüm (Pehlivanlar Mahallesi, Veliköy Tepe'den).

Fotoğraf 2. 52. Çaycuma Şehrinin Konut İnşaasında Önemli Bir Etkiye Sahip Olan Gurbetçilerin İnşa Ettiği Aile Tipi Konutlardan Bir Görünüm (Yeni Mahalle, Uğur Mumcu Caddesi, Beyler Sokak.).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

EKONOMİK COĞRAFYASI

Coğrafyanın, insanın tarım, hayvancılık, sanayi, ulaşım, ticaret, turizm gibi geçim kaynaklarını inceleyen dalına ekonomik coğrafya denir[ñṭḫ]. Tarih boyunca, ekonomik coğrafya, nüfus, ekonomi ve kaynaklar arasındaki ilişkiler ile insanların hayatlarını kazanmaları bakımından yerden yere olan farklılık ve benzerlikler, ekonomik faaliyetlerin yer seçiminde tercihleri belirleyen faktörler, bölgesel uzmanlaşmalar ve bu uzmanlaşmaların yarattığı ticaret akışlarının nedenleri, ekonomik kalkınma ve yaşam standartlarındaki farklılıkların açıklanması gibi çok sayıda konu üzerinde durmuştur[ñṭᶜ].

Araştırma sahasındaki ekonomik faaliyetleri; tarım, ormancılık, sanayi , ticaret, ulaşım ve turizm şeklinde altı grupta değerlendirilebilir. İlçenin ekonomik faaliyetleri içerisinde yer alan bu ekonomik kolları incelemeden önce, Çaycuma ilçesinin ekonomik potansiyelini ve varsa bazı aksaklıkları çözüm önerilerinde bulunabilmek amacıyla ilk önce ilçenin arazi bölünüşü ve araziden faydalanma durumunu ana hatlarıyla incelemek gerekmektedir.

3.1. ARAZİ BÖLÜNÜŞÜ VE ARAZİDEN FAYDALANMA

Bir yerdeki ekonomik faaliyetlerde ve dolayısıyla arazi kullanımında öncelikle o yerin arazisinin verimlilik durumunun bilinmesi ve verimlilik özelliğine göre sınıflandırılması büyük önem taşır. Devamlılığı olan bir planlama yapılabilmesi için arazinin verimlilik durumunun dikkate alınması gerekmektedir. Gerçekten arazinin gelişigüzel, metodsuz kullanılması veya ekonomik posibilite bakımından bir değer ifade etmiyor gibi görünen bazı sahaların bugün kendine has potansiyele sahip olması, o sahada arazi kullanılması metodlarının uygulanması ile rasyonel bir şekle sokulabilir[ñṭñ].

[ñṭḫ] İbrahim Atalay, *Genel Beşeri ve Ekonomik Coğrafya 3. Baskı*, Meta Basım, İzmir ᶜṭṭṭ, s.ḫ.

[ñṭᶜ] Erol Tümertekin-Nazmiye Özgüç, *Ekonomik Coğrafya Kalkınma ve Küreselleşme*, Çantay Kitabevi, İstanbul ᶜṭṭū, s. ᶜ.

[ñṭñ] "Selami Gözenç, "Arazinin Kullanılması ve Değerlendirilmesinin Coğrafi Yönden Tetkiki", *İstanbul Üniversitesi Coğrafya Enstitüsü Dergisi*, Sayı:ᶜṭ -ᶜḫ, İsta nbul ḫ)ᵛī -ḫ) ᵛᵛ, s. ḫṣ).

Çaycuma'da toplam arazinin Ż ī ṭ.ī'ünü tarım alanı, Ż ñū.'si orman alanı Żḫñ.ñ' ü yerleşim alanı ve Żḫḫ. ḫ'ini de diğer (Serbest Bölge, kayalık, mezarlık, kumullar, yollar, dere v.b) alanlar oluşturmaktadır. Genel olarak Çaycuma ilçesinde arazinin büyük bir bölümünden faydalanılmaktadır (Harita ñ.ḫ, Tablo ñ.ḫ, Şekil ñ.ḫ).

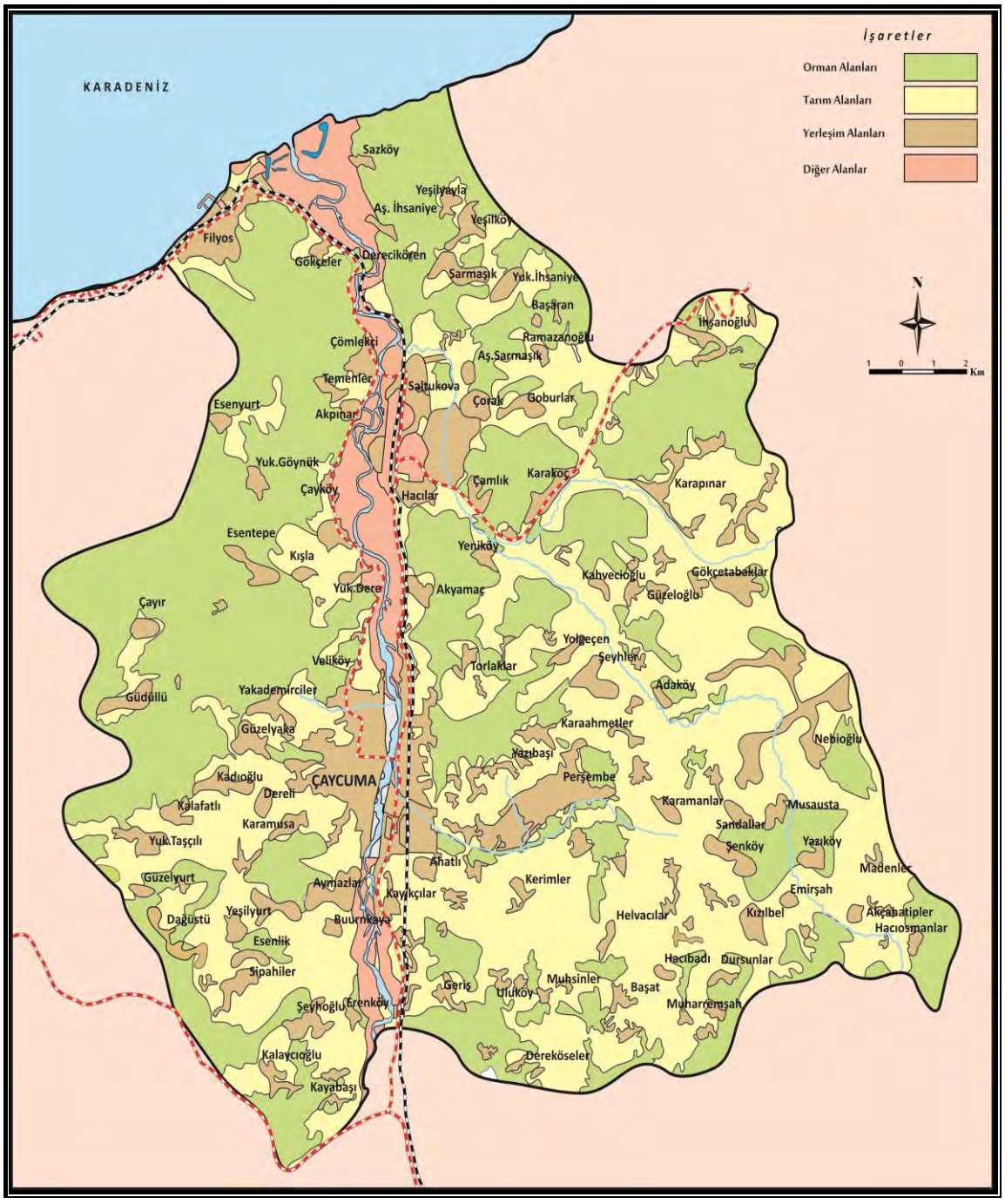

Harita 3. 1. Çaycuma İlçesinde Arazi Kullanımı Haritası*

* Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın Zonguldak-Bartın-Karabük İlleri Arazi Kullanım Haritasından Faydalanılarak Hazırlanmıştır.

ñṣ)

Tablo 3. 1. Çaycuma İlçesinde Genel Arazi Bölünüşü.

Kullanılış Durumu	**Yüzölçümü (Dekar)**	**%'si**
Orman Alanı	ḫ^{v} ū.ñī ḫ	ñū,^{ᶜ}
Tarım Alanı	^{ᶜ}ṭ ḫ.ḫ^{v} ṭ	īṭ ,ī
Yerleşim Alanı	ṣṣ .ḫīṭ	ḫñ,ñ
Diġer	ūū.ñī)	ḫḫ,ḫ
Genel Alan	ī) Ḍ.ṭṭ ṭ	ḫṭ ṭ,ṭ

Kaynak: Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın Zonguldak-Bartın-Karabük İlleri Arazi Kullanım Haritası, Zonguldak İli Arazi Varlığı (ḫ)Ḍ)) İlçe Tarım Müdürlüġü (^{ᶜ}ṭḫñ) ve Çaycuma Orman İşletme Şeflikleri Orman Amenajman Raporları(^{ᶜ}ṭḫñ) ve NetCat ū.ṭ ort amında yapılan ölçümlerden derlenmiştir.

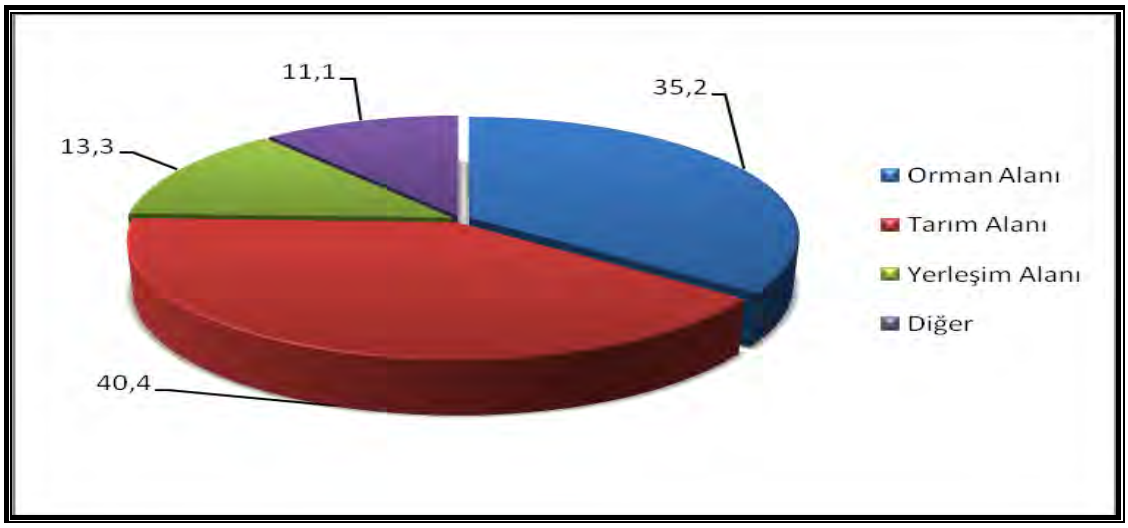

Şekil 3. 1. Çaycuma İlçesi'nde Genel Arazi Bölünüşü.

3.1.2. Yerleşim Alanları

Çaycuma ilçesinde ṣṣ. ḫīṭ da alan kaplayan yerleşim alanları toplam arazi içerisinde Ż ḫñ,ñ'lük bir pay ile tarım ve orman alanlarından sonra üçüncü sırada gelir.

İlçede daha yerleşim alanlarını Ḍñ köy, ū kasaba ve Çaycuma şehri oluşturmaktadır. İncelem sahasında yerleşim alanları içerisinde Çaycuma en geniş yerleşim alanına sahiptir. Bunu kasabalar ve köyler takip eder. Ancak toplam olarak değerlendirildiğinde kırsal yerleşim alanları daha çoğunluktadır.

İlçedeki yerleşim alanları içerisinde en büyüğü ^{ᶜ}ṭ.^{ᶜv}ū dekar ile Çaycuma şehridir. Şehirde fonksiyonel bakımdan meskenlerin çeşitlenmesi, sanayi tesisleri,

hizmet binaları, ticarethaneler ve sosyal tesisler gibi binalar yerleşim alanının fazla olmasında etkili olmuştur (Fotoġraf ñ.ḫ)

Fotoğraf 3. 1. Konut Alanları Daha Çok Çaycuma Şehrinde Yoğunlaşmıştır.

Kasabalar içerisinde ise yerleşim tarihi eski olan antik yerleşim özelliği de gösteren Filyos kasabası (ī.ñṭ^{ᶜ} dekar) en geniş alanı kaplar. Bunu Saltukova (ñ.)^{ᶜ} ḫ dekar), Perşembe (ñ.^{vᶜ}ḫ dekar), Karapınar (ñ.^{ᶜ}ḫñ) ve Nebioğlu (^{ᶜ}.Ḍṭñ dekar) kasabaları takip eder.

Kırsal yerleşim birimleri içerisinde Ḍ̄ū dekar ile Ahatlı, ^{v}ṣ̄ī dekar ile Kayıkçılar ve ^{v}ūṣ dekar ile Karamusa gelmektedir. Ahatlı, Kayıkçılar ve Karamusa yerleşim birimleri, tarım, ulaşım ve şehir merkezine yakınlıkları gibi nedenler için nüfuslandıkları, bulunduğu jeomorfolojik ünitenin de yatay gelişmelerine imkân sağladığı için alanalarını genişletmişlerdir. Filyos Çayı Vadi Tabanı tabanında yer alan yerleşim birimleri nispeten geniş yerleşim alanlarına sahiptir. Öte yandan engebeli arazi yapısına sahip olan Filyos Çayı doğusundaki köylerde yerleşim alanları vadi tabanındakilere nazaran daha küçüktür (Tablo ñ.^{ᶜ}).

Tablo 3. 2. Çaycuma İlçesindeki Yerleşim Birimlerine Ait Yerleşim Alanları (da).

Yerleşim Birimi	Toplam Alan	Yerleşim Alanı	Yerleşim Birimi	Toplam Alan	Yerleşim Alanı
Çaycuma M	',t h	t,' ū	Esenyurt	ū,hsh	ñū'
Filyos	hi,)t h	i,ñtñ	Gökçeler	ū,hDD	ñūs
Nebioğlu	h',)h)	',Dtñ	Temenler	ñ,'ūh	ññh
Perşembe	ū,t)'	ñ,'hh	Yukarıgöynük	s,'iş	ñsū
Karapınar	hñ,ūs ū	ñ,'h'	Adaköy	i,ñ'h	ñD'
Saltukova	D,ūūD	ñ,)'h	Akçahatipler	ñ,D's	ihi
Ahatlı	ū,ū'h	D'ū	Basat	ū,'sñ	ūū)
Akyamaç	ñ,''ū	''i	Dursunlar	i,sū)	ñūh
Aliköy	ñ,sDh	'ūD	Emirşah	ñ,)')	ñū'
Ayvazlar	','ūi	ñūh	Hacıibadi	i,''h	iūt
Burunkaya	ñ,'''	ūih	Hacıosmanlar	s,hsh	ith
Çayır	h',s' ş	ñD)	Helvacılar	',i's	iD'
Çomranlı	ş,'t)	ñDi	Karaahmetler	ñ,ñtD	'th
Dağüstü	ş,h''	iDi	Kerimler	ū,D'h	iūt
Dereköseler	D,i)ū	ū'h	Kızılbel	i,)ş'	ñ''
Dereli	h,'ñ	hūi	Koramanlar	',şş)	ş)h
Erenköy	',ñ'h	'ūi	Madenler	D,')h	ū'i
Esenlik	ş,)i'	ñ'h	Muharremşah	ş,''ū	ñ''
EsenTepe	ū,hti	ñhi	Musausta	ñ,stD	iti
Geriş	ū,tD)	ūDş	Sandallar	i,hş'	'')
Güdüllü	hh,ht h	i')	Şehler	',tñt	ñ'h
Güzelyaka	ñ,ihū	'h	Şenköy	ñ,hññ	ñūū
Güzelyurt	ñ,ñth	'Di	Yazıbaşı	',i't	h')
Kadıoğlu	i,)hi	'ñD	Yazıköy	',ūh'	htñ
Kalafatlı	ū,Dş'	ih'	Aşağıihsaniye	ş,Dñş	ūtñ
Kalaycıoğlu	i,')i	ññ)	Aşağısarmaşık	ş,ñ'ñ	ū'h
Karamusa	ş,şñh	'ūş	Başaran	ñ,Dşt	ñi)
Kayabaşı	ū,ñ'ñ	'ū'	Coburlar	i,D)ū	ñt)
Kayıkçılar	ū,ū'ū	'şi	Çamlık	h,ñhū	hti
Kışla	ū,ūñ'	iū'	Çorak	',iūş	hūi
Muhsinler	i,hDi	iūD	Gökçetabaklar	',)ūD	'D)
Sipahiler	h,ūi'	hhi	Güzeloğlu	i,ūş'	ñş)
Şeyhoğlu	ū,ūih	'ūş	Hacılar	ş,ş'D	ñū'
Taşçılı	',ñ'ñ	ñū'	İhsanoğlu	ş,)hñ	ñ)i
Torlaklar	ū,'D'	i'i	Kahvecioğlu	ş,Dih	ith
Uluköy	i,')ñ	'ū)	Karakoç	ū,'şD	ñhh
Veliköy	ū,'D)	ñūş	Ramazanoğlu	ū,şñ'	hi)
Yakademirciler	ş,ti)	i))	Sarmaşık	',ūiD	hūū
Yeşilyurt	t,iD'	ht'	Sazköy	ş,ū)D	ñ')
Yolgeçen	',ūşş	şi'	Serdaroğlu	','şh	ūşū
Yukarıdere	i,DūD	ñ'h	Yeniköy	i,)ih	ñD)
Akpınar	ñ,''ş	ñth	Yeşilköy	','ñt	ñ)h
Çayköy	',ū''	it'	Yeşilyayla	',''ñt	'th
Çömlekçi	i,şşñ	ih'	Yukarıihsaniye	i,hst	it'
Derecikören	t,)DD	hñh	Toplam	i)D.t tt	şş.hi t

Kaynak: Çaycuma İlçe Kadastro Müdürlüğü ve NetCad ū.t Programlarından Yararlanarak Hazırlanmıştır ('thñ).

3.1.3. Orman Alanları

Çaycuma ilçesinde orman alanları ḫ˅ū.ñīḫ dekar alan kaplamaktadır. İlçedeki arazi varlığı içerisinde Ż ñū,ᶜ oran ile tarım sahalarından sonra ikinci sırada gelir. Önceleri orman alanları daha fazla yer kaplamasına rağmen tarım açmak için tahrip edilen orman alanları bu üstünlüğünü tarım sahaların bırakmıştır. Araştırma sahasında orman alanları yerleşim yeri elde etmek için de tahrip edildiğinden, ilçede orman alanları her geçen gün azalmaktadır. Son zamanlarda yöre halkın köylerini bırakıp şehirlere göç ettiğinden terkedilen tarım topraklarında tarım yapılmadığı için otlak alanlarına terk edilmiştir. Yörede tahribat sonucu bozulan orman alanlarını canlandırmak için Çaycuma ve Perşembe Orman İşletme Şeflikleri'nin yaptğı yenilme çalışmaları son zamanlarda yoğunluk kazanmıştır. (Fotoğraf.ñ.ᶜ).

Fotoğraf 3. 2. Çaycuma'da Orman Alanları Tarım ve Yerleşim Yeri Elde Etmek İçin Tahrip Edilmiştir. (Yolgeçen Köyü Gülşenler Mahallesi).

Araştırma sahasında alçak kesimlerde psödomaki topluluklarından sonra yüksek kesimlere doğru orman alanları görülür. Çaycuma'da en fazla orman alanlarına sahip yerler Filyos Çayı'nın batı kesimlerinde kalan arazilerdir. Doğu kesimine göre nispeten daha yüksek ve engebeli olan bu kesimler daha az nüfuslandığından az tahrip edilmiştir.

Güdüllü, Çayır, Kadıoğlu, Derecikören, Kışla, İhsanoğlu köyleri kesimleri orman alanlarının daha gür ve geniş alan kapladığı yerlerdir.

İnceleme sahasında ormanlar ekonomik hayat üzerinde önemli bir yere sahiptir Yöre insanı orman alanlarından yakacak ve yapacak temini yanında, gövde, yaprak, tohum ve meyve veren ağaçlarından toplamak suretiyle faydalanmaktadırlar. Çaycuma, Perşembe Orman İşletme Şeflikleri'nden elde edilen verilere göre ilçe ormanlarından yıllık ortalama ḫḫ.Ḍṣḫ.ūḫ˅.ṭṭṭ mñ orman ürünleri elde edilmiştir. Bu ürünler içerisinde en büyük pay ḫḫ.Ḍīḫ.)ṣḫ m^{ñ} endüstriyel odun (tomruk, maden direk, sanayi odunu, kâğıtlık odunu, yapacak odunu, lif yonga odunu ve sırık) grubuna aittir. Ayrıca ormanlar yöredeki kestane, defne, ıhlamur, mantar toplayılcılığı ve arıcılık için de önemli bir potansiyel oluşturarak bazı orman köyü sakinlerine önemli bir gelir sağlamaktadır. Bu nedenle ormanlar özellikle kırsal kesimde yaşayanlar için önemli bir faydalanma alanı durumundadır.

3.1.4. Tarım Alanları

Çaycuma ilçesinde arazinin büyük bir bölümünün engebli ve Filyos Çayı ve kolları tarafından yarılmış olması nedeniyle tarım sahaları parçalı ve alanları küçüktür. Tarım sahaları genellikle Tepelik alanların sırtlar ve yamaçları ile Filyos Çayı ile yan kullarının vadi tabanlarında yoğunlaşmıştır.

Yüksek kesimlerde eğim değerlerinin artması toprakların işlenmesini güçleştirmektedir. Bununla birlikte toprak örtüsü, iklim özellikleri de bu alanlarda tarımı sınırlamaktadır[ñṭī] . İlçede yeryüzü şekillerinin daha çok engebeli olduğu Dağüstü köyünden Filyos kasabasına kadar olan genişçe arazide tarım arazileri çok az yer kaplamaktadır. (Fotoğraf ñ.ñ).

[ñṭī] Şaban Çelikoğlu, Adem Başıbüyük, "Suşehri Havzasında Genel Arazi Kullanımı*", Coğrafyacılar Derneği Yıllık Kongresi Bildiriler Kitabı*, ḫ) -ʿḫ Haziran İstanbul ʿṭ ḫñ. s.ş˅).

Fotoğraf 3. 3. Filyos Çayı'nın Batı Keiminde Arazinin Egebeli Olması Nedeniyle Tarım Sahaları Tepelik Alanların Yamaçlarında Yer Alır (Kalafatlı Köyü).

Araştırma sahasında tarımsal faaliyetler daha çok alçak kesimlerde yani Filyos Çayı Vadi Tabanı'nda yoğunlaşmıştır. Bu kesimlerin eğim derecesinin düşük olması, verimli alüvyal topraklar ile su kaynakları gibi faktörler nedeniyle yüksek kesimlere göre daha avantajlı sahalar olan bu kesimlerde tarım alanları yoğunluk kazanmıştır. Vadi tabanındaki tarım sahaları tarla tarımı, meyvecilik ve seracılık olmak üzere değerlendirilmektedir (Fotoğraf ñ.ī).

Fotoğraf 3. 4. Filyos Çayı Vadi Tabanında Tarım Sahaları Çok Amaçlı Kullanılır.

Yöre halkının başta zorunluluktan sonra da geleceklerinin garantisi gördükleri maden işçiliğine yönelmesi yanında son zamanlarda sanayi sektöründeki istihdam nedeniyle tarıma duyulan ilgi azalsa da son zamanlarda ilçede başta meyve ve seracılık alanlarında önemli gelişmeler olmuştur. Hayvancılıkta ise kümes hayvancılığı için yapılan çiftlikler arazide önemli bir alan kaplar.

Çaycuma ilçesinde tarım alanları dar ve parçalıdır. Yeryüzü şekillerinden kaynaklanan bu durum yanında son zamanlarda mülkiyet sorunu nedeniyle parçalanan tarım alanlarında alınan verim diğer sektörlere göre pek ekonomik olmamaktadır. Bu durum köylerde tarımdan kopmalara neden olduğundan ilçede, tarım arazilerinin gittikçe daralmasına sebep olmaktadır (Fotoğraf ñ.ū).

Fotoğraf 3. 5. Çaycumada Yeryüzü Şekillerinin Engebeli Olması ve Mülküyet Sorunu Nedeniyle Tarım Sahaları Dar ve Parçalıdır. (Helvacılar ve Hacıibadi Köyleri).

Çaycuma'da tarım alanlarında dikkat çeken bir diğer durum da tarım arazilerinin tamanında ekim yapılmamasıdır. h̲))ṭ yılından sonra yöredeki maden işçisi istihdamının daralması nedeniyle köylerden şehirlere yaşanan göçler neticesinde, köyler büyük oranda nüfus kaybetmiştir. Günümüzde ise köylerde yaşayanların önemli bir kısmını da, maden işçiliğinden emekli olanlar oluşturmaktadır. Genç nüfus ise çalışmak amacıyla şehirlere göç etmiştir. Yörede tarım hayatında etkin rol oynayan kadın nüsusun da h̲))ṭ yılından sonra ilçede büyük bir gelişim gösteren tekstil işçiliğine

yönelince köylerde tarım ve hayvancılık önemli ölçüde gerilemiştir. Bu nedenlerden dolayı Çaycuma'da hemen her köyde terkedilmiş tarım arazilerini görmek mümkündür.

İlçede Koramanlar (ū.Ḍ^cc dekar), Çayır (ī.ūḌḌ dekar), Kerimler (ī.īş ^v dekar), Derekösler (ī.ñṭṭ dekar), Madenler (ñ.^vvū dekar), köyleri tarım alanlarının en çok olduġu yerleşim birirmleridir. Bu köyler çok mahalleli yerleşmeler olduġundan köy alanları dolayısıyla da tarım alanları da diġer köylere göre daha çok olmaktadır. Dercikören (ṭ.^cī Ḍdekar), Yeşilyurt (ṭ.^c) ^c dekar) ve Çamlık (ṭ.^vḌ) dekar) köyleri idari olarak yüzölçümlerinin küçük olması orman arazilerinin engebeli olması gibi nedenlerden dolayı tarım alanları en küçük olan köylerdir. (Tablo ñ.ñ)

Tablo 3. 3. Çaycuma İlçesindeki Yerleşim Birimlerine Ait Tarım Alanları (da).

Yerleşim Birimi	Toplam Alan	Tarım Alanı	Yerleşim Birimi	Toplam Alan	Tarım Alanı
Çaycuma M	˂˅,˂ṭ ḫ	ñ,ñḫ˂	Esenyurt	ū,ḫṣḫ	ḫ,ūñṭ
Filyos	ḫ̄i,)ṭ ḫ	˂,ñṭñ	Gökçeler	ū,ḫDḌ	˂,ḫī˂
Nebioğlu	ḫ˂,)ḫ)	˅,ṭḫī	Temenler	ñ,˂ūḫ	ḫ,ḫū˅
Perşembe	ū,t)˂	ṣ,)Ḍ˂	Yukarıgöynük	ṣ,˅īṣ	ḫ,ū˅ḫ
Karapınar	ḫñ,ūṣ ū	ī,ṭīḌ	Adaköy	ī,ñ˅ḫ	˂,ṭḌ˅
Saltukova	Ḍ,ūūḌ	ū,)˂ū	Akçahatipler	ñ,Ḍ˅ṣ	˂,ḫūḫ
Ahatlı	ū,ū˅ḫ	˂,)ṭṭ	Basat	ū,˅ṣñ	˂,ūṭṭ
Akyamaç	ñ,˅˅ū	ḫ,Ḍḫñ	Dursunlar	ī,ṣū)	˂,ṭ˅ū
Aliköy	ñ,ṣḌḫ	ḫ,ḫḌ˂	Emirşah	ñ,)˅)	ḫ,˅īñ
Ayvazlar	˂,˅ūī	ḫ,ñḌṭ	Hacıibadi	ī,˂˂ḫ	˂,ḫṭṭ
Burunkaya	ñ,˅˅˅	ḫ,Ḍḫ˂	Hacıosmanlar	ṣ,ḫṣḫ	˂,ṭ˅ū
Çayır	ḫ˅,ṣ˂ ṣ	ī,ūḌḌ	Helvacılar	˅,ī˅ṣ	ñ,ṣṭū
Çomranlı	ṣ,˂ṭ)	˂,)ūṭ	Karaahmetler	ñ,ñṭḌ	ḫ,˅˂)
Dağüstü	ṣ,ḫ˅˂	˂,ḫūṭ	Kerimler	ū,Ḍ˅ḫ	ī,īṣ˅
Dereköseler	Ḍ,ī)ū	ī,ñṭṭ	Kızılbel	ī,)ṣ˅	ñ,˂ṣ˅
Dereli	ḫ,˂˅ñ	ṭ,ūñī	Koramanlar	˅,ṣṣ)	ū,Ḍ˂˂
Erenköy	˂,ñ˂ḫ	ḫ,ṭūḌ	Madenler	Ḍ,˂)ḫ	ñ,˅˅ū
Esenlik	ṣ,)ī˅	˂,ñṭṭ	Muharremşah	ṣ,˅˅ū	˂,ūūṭ
EsenTepe	ū,ḫṭī	ḫ,ḌḌṣ	Musausta	ñ,ṣṭḌ	ḫ,)ṣṭ
Geriş	ū,ṭḌ)	˂,ṣḫṭ	Sandallar	ī,ḫṣ˂	˂,˅˅˅
Güdüllü	ḫḫ,ḫṭ ḫ	ḫ,ṭūṭ	Şehler	˅,ṭñṭ	ñ,˅ṭṭ
Güzelyaka	ñ,īḫū	ḫ,ḫ˂ñ	Şenköy	ñ,ḫññ	ḫ,Ḍ˅ū
Güzelyurt	ñ,ñṭḫ	˂,ṭūḫ	Yazıbaşı	˂,ī˂ṭ	ḫ,ūṣ˅
Kadıoğlu	ī,)ḫī	˂,ḫ˂ṭ	Yazıköy	˂,ūḫ˅	ḫ,īīū
Kalafatlı	ū,Ḍṣ˂	˂,ṭ˅ū	Aşağıihsaniye	ṣ,Ḍñṣ	ñ,ṭūṭ
Kalaycıoğlu	ī,˂)ī	ḫ,)ḫñ	Aşağısarmaşık	ṣ,ñ˂ñ	˂,ññḫ
Karamusa	ṣ,ṣñḫ	˂,˂Ḍṣ	Başaran	ñ,Ḍṣṭ	ḫ,ḫ˂˅
Kayabaşı	ū,ñ˅ñ	˂,ḫṭṭ	Coburlar	ī,Ḍ)ū	ḫ,ñ˅ṣ
Kayıkçılar	ū,ū˅ū	˂,˂ñṭ	Çamlık	ḫ,ñḫū	ṭ,˅Ḍ)
Kışla	ū,ūñ˅	˂,˂ṭṭ	Çorak	˂,īūṣ	ḫ,ī˅ī
Muhsinler	ī,ḫḌī	˂,ñṭṭ	Gökçetabaklar	˂,)ūḌ	ḫ,˅˅ū
Sipahiler	ḫ,ūī˂	ṭ,ṣḫ˅	Güzeloğlu	ī,ūṣ˂	˂,ḫū˂
Şeyhoğlu	ū,ūīḫ	˂,ḫ˂ī	Hacılar	ṣ,ṣ˅Ḍ	˂,Ḍ)ī
Taşçılı	˅,ñ˅ñ	˂,ṭūṭ	İhsanoğlu	ṣ,)ḫñ	˂,īṭḌ
Torlaklar	ū,˅Ḍ˂	˂,īḫṭ	Kahvecioğlu	ṣ,Ḍīḫ	˂,ḫñ˅
Uluköy	ī,˅)ñ	ḫ,)ḫḌ	Karakoç	ū,˂ṣḌ	˂,ḫḌū
Veliköy	ū,˅Ḍ)	˂,ṭḌ)	Ramazanoğlu	ū,ṣñ˂	˂,ūñḫ
Yakademirciler	ṣ,ṭī)	˂,ṭṣṭ	Sarmaşık	˂,ūīḌ	ḫ,ḫñī
Yeşilyurt	ṭ,īḌ˅	ṭ,˂)˂	Sazköy	ṣ,ū)Ḍ	˂,ṭñū
Yolgeçen	˅,ūṣṣ	ñ,ḫ˂ṭ	Serdaroğlu	˅,˅ṣḫ	˂,ṭ˅ū
Yukarıdere	ī,ḌūḌ	ḫ,ñḫḌ	Yeniköy	ī,)īḫ	ḫ,˅ḫñ
Akpınar	ñ,˂˂ṣ	ḫ,ḫ˂ṭ	Yeşilköy	˂,˂ñṭ	ḫ,ṭṣṭ
Çayköy	˂,ū˂˂	ṭ,)ṣñ	Yeşilyayla	˂,˂ñṭ	ṭ,Ḍūṭ
Çömlekçi	ī,ṣṣñ	ṭ,)ṣṭ	Yukarıihsaniye	ī,ḫṣṭ	ḫ,ū˂ḫ
Derecikören	ṭ,)ḌḌ	ṭ,˂īḌ	Toplam	ī)Ḍ.ṭ ṭ	˂ṭḫ.ḫ ˅ṭ

Kaynak: Çaycuma İlçe Tarım Müdürlüğü, Çaycuma İlçe Kadastro Müdürlüğü ve NetCad ū.ṭ Progra mlarından Yararlanarak Hazırlanmıştır (˂ṭḫñ).

Çaycuma şehrinde en çok konut alanları yer almasına rağmen tarım sahaları da bazı yerlerde geniş yer kaplar. Çaycuma Belediyesi'ne yakın zamanda katılan Veliköy, Yakardemirciler köyleri ile Velioğlu Mahallesi'nin tarım sahalarının şehir alanına dahil olmasının etkisinden bahsedilebilir. Çaycuma Belediyesi'ne yakın zamanda katılan bu yerleşmelerde hala köy yaşantısının sürmesi tarım alanlarının ilçede geniş yer almasına sebep olmuştur. Gemiciler ve İstasyon Mahalleleri Çaycuma şehrindeki tarım alanlarının yer aldığı diğer yerleşmelerdir. Kasabalar içerisinde ise Nebioğlu (^{v}.ṯẖ ī dekar) en geniş tarım sahasına sahiptir.

3.1.5. Diğer Alanlar

İnceleme sahasında arazi kullanımı içerisinde diğer alanlar olarak tanımladığımız sahalar ūū.ñī) dekar yer kaplamaktadır. Bu alan içerisinde en geniş araziyi Filyos Vadisi Projesi için kamulaştırılan Filyos Serbest Bölgesi en geniş alanı kaplamaktadır.

Filyos Vadi Projesi'ni kapsayan alanda yer alan ve Bakanlar Kurulunun ṭñ.ḫḥ.^{ʿ}ṭṭṣ tarih ve ^{ʿ}ṭṭṣ/ḫḫūṣṣ sayılı kararı ile kaldırılan "Filyos Serbest Bölgesi", Bakanlar Kurulunun Resmi Gazete'de yayımlanan, ^{ʿ}ṭ.ṭ).^{ʿ}ṭṭḌ tarih ve ^{ʿv}ṭṭñ sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan ṭẖ.ṭ). ^{ʿ}ṭṭḌ tarih ve ^{ʿ}ṭṭḌ/ḫīṭḌ^{v} sayılı karar ile yeniden ilan edilmiştir. Filyos Çayı yatağının her iki yanında yer alan kıyıdan iç kıma doğru yaklaşık ḫ) bin dönüm büyüklüğündeki araziyi kaplar[ñṭū].

Belirtilen alanların "Serbest Bölge" ilan edilmesi sonrası Filyos Yatırım Havzası'nın mülkiyeti özel şahıslara ait taşınmazların kamulaştırılması işlemleri Milli Emlak Genel Müdürlüğünce yürütülmüş ve bu kapsamda nisan ^{ʿ}ṭẖ ṭ tarihi itibariyle yaklaşık ū.ūṭṭ.ṭṭṭ m^{ʿ}'l ik taşınmaz için Ḍū.ṭṭṭ. ṭṭṭ TL'lik bedel Maliye Bakanlığın'ca Zonguldak Valiliğine (Deftardarlık) aktarılmış ve hak sahiplarine dağıtılmıştır[ñṭṣ].

Araştırma sahasında Filyos Serbest Bölgesi dışında yer alan diğer alanlar içerisinde Karadeniz kıyısındaki kumul alanları, Filyos Çayı'nın Serbest Bölge dışında ve çayın yan kollarının kapladığı alan, sahil kesimindeki aktif falez sahalarındaki kayalık alanlar, mezarlıklar ve yollar sahadaki diğer alanlardandır. Sahadaki sanayi

---

[ñṭū] Çaycuma İlçesi'ni Kapsayan Planların Değerlendirilmesi, Bimtaş Boğaziçi İnşaat Müşavirlik A.Ş, İstanbul ^{ʿ}ṭẖñ, s.^{ʿ}ṭ.

[ñṭṣ] Filyos Projesi, Zonguldak Valiliği, Ocak ^{ʿ}ṭḫḫ, s. ^{v}.

alanları şehrin fonksiyon alanları ile sanayi bölümünde detaylı olarak ele alındığından bu bölümde tekrar ele alınmamıştır.

3.2. TARIM

İnsanoğlunun ilk ve en büyük keşfi olarak kabul edilen tarım, dar anlamda, bitkisel üretim etkinliklerini içerir. Geniş anlamda ise sadece bitkisel üretim olmayıp, hayvansal üretim, su ürünleri üretimi ve silvikültür (orman ağacı bitkileri yetiştirilmesi) anlamını da kapsar. Tarım coğrafyasının amacı ise doğal ve beşeri coğrafya etmenleriyle, tarım etkinlikleri arasındaki ilgiyi kurmaktır[ñţ˅] .

Ülkemiz ekonomisinde tarımın eskiden beri süregelen üstünlüğü diğer sektörlere göre azalmıştır[ñţD]. Çaycuma ilçesinde de tarımsal faaliyetler son zamanlarda üstünlüğünü sanayi faaliyetlerine bırakmıştır. Sahada gelişen sanayi faaliyetleri nedeniyle verimli tarım sahalarına yeni fabrikalar kurulması tarım alanlarını daraltmıştır. Örneğin Çaycuma ilçesinde kurulan Çaycuma Organize Sanayi Bölgesi, Küçük Sanayi Sitesi ve Yurtbay Tuğla, Yurtbay Yem, Oyka Kâğıt ve Ambalaj ile kıyı kesiminde kurulan Ateş Tuğla Fabrikaları, eğim değeri düşük verimli tarım toprakları üzerinde kurulmuştur.

İlçede tarım alanları ekonomik olarak daha fazla gelir getiren sanayi tesislerinin işgali, tarım arazisinin miras yoluyla parçalanması, uygulanan tarım poltikaları ve ekonomik gelişmeler paralelinde tarımın daha az gelir getirici bir ekonomik kol olması gibi nedenlerle yöre insanı maden işçiliği ve sanayi faaliyetlerine yönelmiştir. Bu durum ilçedeki tarımsal faliyetlerin ticari olmaktan çok geçim tarzı olarak kalmasına sebep olmuştur.

Araştırma sahasında tarımsal faaliyetler maden işçiliği ile birlikte ẖ)Ḍţ ‘li yıllara kadar önemli bir ekonomik gelir kaynağı olmasına rağmen, ẖ)˅ţ yılında faaliyete geçen Çaycuma Seka Kâğıt ve Selüloz Fabrikası ve sonrasındaki sanayi atılımları tarımsal faliyetlere olan ilgiyi azaltmıştır. Geleceğini maden işçiliğinde gören yöre insanı, tarım

---

[ñţ˅] Hayati Doğanay, Ünal Özdemir, İbrahim Fevzi Şahin, *Genel Beşeri ve Ekonomik Coğrafya*, Pegem A Akademi, Ankara ʿţẖʿ, s.ʿ ţñ .

[ñţḌ] Erol Tümertekin, “Türkiye’de Tarımda Yeni Gelişmeler” *İstanbul Üniversitesi Edebiyet Fakültesi Coğrafya Bölümü Cağrafya Dergisi*, Sayı ẖ, İstanbul ẖ)Ḍ˅, s.ẖ-ʿ.

yerine maden ve sanayi sektöründe çalışmayı daha cazip görmüş Çaycuma köylerinde bile tarım kültürü pek gelişememiştir.

Araştırma sahasındaki tarıma uygun toprakları amaç doğrultusunda kullanmayan yöre insanının, gelişim gösteren sanayi ve ticaret iş koluna yönelmesi tarımın sınırlı kalmasına sebep olmuştur.

Türkiye Taşkömürü Kurumu'nun (TTK) son dönemde işçi alımını azaltması ve yörenin kalkınmada öncelikli yerler kapsamından çıkarılmasıyla sanayi tesislerindeki istihdamın da yavaşlaması nedeniyle tarım hayatında tekrar bir canlanma söz konudur. Çaycuma'da et ve yumurta tavuğu yetiştiriciliği, süt ve et besiciliği ile seracılık ve meyvecilik alanlarında önemli gelişmeler yaşanmaya başlamıştır.

Çaycuma ilçesinde ʿṭẖ.ẖ ʸṭ kmʿ tarım sahası vardır. Bu tarım alanlarının Filyos Çayı ve yan kollarının vadi tabanlarında daha çok, sulamalı yamaçlarda ve yüksek kesimlerde ise ağırlıklı kuru tarım yapılmaktadır. Arazinin yapısı, bitki örtüsü ve mülkiyet sorunu nedeniyle parçalı ve dağınık olan tarım arazisinin önemli bir bölümü makinalı tarıma uygun değildir.

Filyos Çayı Vadisi ile yan kolları boyunca arazinin az eğimli ve su kaynaklarının daha uygun olması bu kesimlerde seracılık faaliyetlerinin ön plana çıkmasını sağlamıştır. İlçede meyve ve sebze yetiştiriciliği tarımsal alanlar içerisinde daha geniş alanı kapsar. İlçede kiraz, ceviz, vişne, dut, elma, armut gibi meyveler başlıca meyveleri oluştururlar. Domates, salatalık, marul, taze fasülye ise en çok yetiştirilen sebzeleri oluşturmaktadır. Yörede deneme amaçlı kivi üretimi de yapılmaktadır. Çalışma sahasında fındık ise daha çok evlerin bahçesinde dar arazilerde görülmektedir.

Çaycuma ilçesinde arazi yapısı makinalı tarıma uygun olmasa da, düz ve düze yakın kesimlerde makine desteği ile tarım yapılmaktadır. Çaycuma'da tarımsal üretimde kullanılan tarımsal alet ve makinaların toplam sayısı ẖʸ.ẖḌī' tür. Tarımsal üretimde dişli tırmık (ū.ṭū ṭ), sırt pülverizatörü (ʿ.ṣī ṭ) kulaklı traktör pulluğu (ʿ.ṭū ṭ) ve römork (ẖ.ʸẖṭ) en çok kullanılan tarımsal aletleri oluşturmaktadır (Tablo ñ.ī) .

Tablo 3. 4. Çaycuma İlçesindeki Tarımsal Alet ve Makinalar.

Alet ve Makineler	Sayısı	Alet ve Makineler	Sayısı
Karasaban	ūṭ	Derin Kuyu Pompa	ūḌ
Hayvan Pulluġu	ḫṣ	Yaġmurlama Tesisi	ñ
Kulaklı Traktör Pulluġu	ʿ.ṭūṭ	Krema Marinası	ʿ
Ark Açma Pulluġu	ḫū	Kuluçka Makinesi	ʿ
Toprak Frezesi (Rotovatör)	ū	Civciv Ana Makinesi	ñ
Kültivatör	ḫḌ	Süt Saġım Tesisi	ṣ
Merdane	ʿ	Süt Saġım Makinesi (Seyyar)	ñṭū
Diskli Tırmık (Diskarolar)	ī	Römork (Tarım Arabası)	ḫ.ˇḫṭ
Dişli Tırmık	ū.ṭūṭ	Su Tankeri (Tarımda Kullanılan)	ḫ.ḫūū
Ot Tırmığı	īʿ	Dip Kazan (Subsoiler)	ñ
Çiftlik Gübresi Dağıtma Makinesi	ʿ	Rototiller	ṣ
Kimyevi Gübre Dağıtma Makinesi	ḫ)	Toprak Tesviye Makinesi	ʿ
Balya Makinesi	ḫṣ	Hayvanla Ve Traktörle Çekilen Ara Çapa Makinesi	ḫī
Traktörle Çekilen Çayır Biçme Makinesi	ḫḫṭ	Pnömatik Ekim Makinesi	ṣ
Ot Silaj Makinesi	ñ	Üniversal Ekim Makinesi (Pancar Mibzeri Dahil)	ʿ
Mısır Silaj Makinesi	ūṭ	Sap Döver Ve Harman Makinesi (Batöz)	)ʿū
Mısır Daneleme Makinesi	ñṣū	Motorlu Tırpan	ḫḌ
Selektör (Sabit Veya Seyyar)	ʿ	Damla Sulama Tesisi	ñṭṭ
Yem Hazırlama Makinesi	ʿñ	Yayık	ū
Sırt Pülverizatörü	ʿ.ṣīṭ	Kepçe (Tarımda Kullanılan)	ḫ
Kuyruk Milinden Hareketli Pülverizatör	ʿ	Traktör - Tek Akslı (ḫ-ū Bg)	ñī
Motorlu Pülverizatör	ʿʿ	Traktör - Tek Akslı (ū Bg'Den Fazla)	īṭ
Tozlayıcı	ñ	Traktör - İki Akslı (ñū-ūṭ Bg)	ḫ)ṭ
Atomizör	ñ	Traktör - İki Akslı (ūḫ-ˇṭ Bg)	Ḍḫṭ
Santrifüj Pompa	ñḌ	Traktör - İki Akslı (ˇṭ Bg' Den Fazla)	ˇṭṭ
Elektropomp	ñʿū	Toplam Alet ve Makine Sayısı	ḫˇ.ḫḌī
Motopomp (Termik)	)		

Kaynak: Türkiye İstatistikî Kurumu Zonguldak Bölge Müdürlüġü ʿṭḫñ.

Çaycuma'nın tarımsal faaliyetleri için genel olarak şu söylenebilir. Yöre insanının daha çok maden işciliği ve sanayi faaliyetlerine yönelmesi nedeniyle fazla gelişmeyen ve ilçe ekonomisine diğer ekonomik kollara göre daha az gelir saġlayan ekonomik faaliyet şeklinde kendini göstermektedir.

3.2.1. Tarımsal Üretim

Buġday, arpa, yulaf, mısır, çavdar, pirinç, darı, kaplıca, kuşyemi ve mahlût gibi tahıllardan oluşan tarla bitkileri, uzun süre saklanabilmesi ve insanların önemli besin maddelerini oluşturması bakımından önemli bir yere sahiptir. Bu nedenle ülkemiz tarım arazilerinin Żūṭ' den fazlası tahıl tarımına ayrılmıştır[ñṭ)] . Çaycuma ilçesinde de tarımsal üretim içerisinde tahıl tarımını daha çok buġday ve mısır üretimi oluşturmaktadır. Bu ürünlerden buġday ve arpa ticaret amaçlı olmayıp daha çok geçime yönelik üretilirken mısır üretimi az da olsa ticarete yönelik üretilmektedir.

Tahıl tarımı içerisinde ᵛñ.ɨɨṭ da alan ile buġday en geniş alana sahiptir. ᵛñ.ɨɨṭ da. alandan ḫñ.ṣḫū ton buġday elde edilmiştir. İlçede dekar başına buġday verimi ḫDṣ kg'dır. Araştırma sahasında köylerin tamamında buġday tarımı yapılmaktadır. Temel besin maddesi olduġu için daha çok ihtiyaca yönelik üretimi yapılan buġday, başta Dereköseler, Basat, Kayıkçılar, Akyamaç, Helvacılar ve Geriş köylerinde ekilmektedir. (Fotoġraf ñ.ṣ).

Fotoğraf 3. 6. Araştırma Sahasında Tahıllar İçerisinde En Çok Hasadı Yapılan Ürün Buġdaydır.

ñṭ) Zeki Koday, "Türkiye'nin Tahıl Üretimi", *Türk Coğrafya Dergisi*, Sayı :ñū, İstanbul ᶜṭ ṭṭ, s .ᶜ)) -ñṭḫ.

II. Dünya Savaşı öncesine kadar üretimi yapılan ülkelerde nüfsun temel besin maddesi olan, halen insan besini olarak da tüketilen, bugün gelişmiş ülkelerde ise daha çok besi hayvancılığı ve sanayide kullanılan mısır önemli bir üründür. Son zamanlarda sadece insan besini ve besi hayvancılığı yanında kâğıt selüloz endüstrisi ve mısırözü yağı adıyla bilinen bitkisel yağın imalinde de kullanıldığı için giderek üretim alanı artmaktadır[ñḫṭ].

Çaycuma ilçesinde ᶜṭḫ ñ yılı itibariyle tahıl üretimi içerisinde buġdaydan sonra en fazla mısır tarımı yapılır. Toplam ñṣ.)ᶜṭ da alanın ñḫ.Ḍḫᵛ dekarında mısır dane şeklinde, ī.ᵛṭṭ dekarında slajlık ve īḫṭ dekarında hasıl olarak mısır üretimi yapılmaktadır. Dane olarak ñ.ṣū) ton ürün alınan mısırın, hektarda verimi ḫḫū kg'dır. İlçede ḫᶜ.ᶜᶜṭ ton slajlık mısır üretimi yapılmış ve dekar başına ᶜ.ṣṭṭ kg verim elde edimiştir (Tablo ñ.ū).

Tablo 3. 5. Çaycuma İlçesinde Tarla Bitkileri Türlerinin Ekiliş ve Üretim Durumu (ᶜ ṭḫ ñ).

	Ürün Adı	Ekilen Alan (Dekar)	Üretim (Ton)	Verim (kg/da)
Tahıllar	Buġday (Durum)	ḫ.ᵛᵛ ᶜ	ᶜḌū	ḫṣḫ
	Buġday (Diġer)	ᵛḫ.ṣṣ Ḍ	ḫñ.ññṭ	ḫḌṣ
	Mısır (Dane)	ñḫ.Ḍḫ	ñ.ṣū)	ḫḫū
	Arpa (Diġer)	ḫ.īḌṭ	ᶜī)	ḫṣḌ
	Yulaf (Dane)	ñᶜū	īñ	ḫñᶜ
Baklagiller	Bakla (Yemeklik)	ḫ.ūᶜ ṭ	ḫūᶜ	ḫṭṭ
	Nohut	ñ)	ī	ḫṭñ
	Fasülye (Kuru)	ᶜ.ūṭ ṭ	ᶜūṭ	ḫṭṭ
Yağlı Tohumlar	Ayçiçeği (Yaġlık)	ᶜḌṭ	ñ)	ḫñ)
Yem Bitkileri	Fiġ (Yeşil Ot)	ṣ.ḫṭ ṭ	ḫ.īṭ ñ	ᶜñṭ
	Yonca (Yeşil Ot)	ḫ.ūḫṭ	ḫ.ᶜḌī	Ḍūṭ
	Korunga (Yeşil Ot)	Ḍṭ	ᶜᵛ	ñīṭ
	Mısır (Hasıl)	īḫṭ	ḫṣī	īṭṭ
	Mısır (Silajlık)	ī.ᵛṭ ṭ	ḫᶜ.ᶜᶜ ṭ	ᶜ.ṣṭ ṭ

Kaynak: Türkiye İstatistikî Kurumu Zonguldak Bölge Müdürlüğü ᶜṭḫñ.

[ñḫṭ] Hayati Doğanay, Ogün Coşkun, *Tarım Coğrafyası Güncellenmiş 2. Baskı*, PegemA Akademi, Ankara ᶜṭḫᶜ, s.ḫ īḫ -ḫīᶜ.

Çaycuma'da geçmişe göre üretimi azalsa da Karadeniz halkının damak tadı arasında yeri olan mısırın bazı kesimlerde yoğun bir şekilde tarımı yapılmaktadır. Daha çok besin maddesi için kullanılan mısırın hayvan yemi amaçlı üretim yapıldığı yerler de mevcuttur. Belirli bir bölümü ise ticaret amaçlı yetiştirilmektedir.

Danesi besin maddesi olarak bazen de satılarak ekonomik kazanca çevrilen ürünün yapraklarının da hayvan yemi olarak kullanılması nedeniyle yöre insanının önemli tarımsal ürünü haline gelmiştir. Çaycuma'da sulama imkânlarının elverişli olduğu Filyos Vadi Tabanı boyunca birçok yerde mısır tarımı yapılmaktadır. Özellikle de Saltukova kasabası arazilerinde daha geniş alanlarda tarımının yapıldığı görülmektedir (Fotoğraf ñ.ᵛ).

Fotoğraf 3. 7. Çaycuma'da Mısır Üretimi Saltukova Kasabası Civarında Geniş AlanlardaYapılır.

Araştırma sahasında tahıllar üretimi içerisinde buğday ve mısırdan sonra arpa ve yulaf tarımı gelmektedir. Çaycuma'da hayvancılıkla uğraşan bazı aileler çok dar bir alanda bu ürünün tarımını yapmaktadır. İlçede ᶜṭḫñ yılı itibariyle ḫ.ībṭ da alandan, alanda ᶜī) ton arpa, ñᶜ ū da'lık alandan, ībñ ton yulaf üretimi yapılmıştır. Araştırma sahasında ᶜṭḫñ yılında dekar başına ḫṣḌ kg. ile toplam ᶜī) ton arpa verimi elde edilmiştir. Aynı yıl ise dekara yulafın verimi ḫñᶜ kg olmuştur.

Araştırma sahasında ᶜṭ ẖñ yılında ᶜūṭ ton fasülye, ẖūᶜ ton bakla, ī ton nohut üretilmiştir. Aynı yıl ẖ dekara ẖṭṭ kg fasülye, ẖṭṭ kg bakla, ẖṭñ kg nohut verimi elde edilmiştir.

Tarımsal üretim içerisinde hayvan besiciliğinde kullanılan, ṣ.ẖṭṭ da fiġ (yeşil ot), ẖ.ūẖṭ da yonca, Ḍṭ da alanda ise yonca ekimi yapılmıştır. Bu alanlardan ᶜṭẖ ñ yılında ẖ.īṭ ñ ton fiġ, ẖ.ᶜḌī t on yonca ve ᶜᵛ ton da korunga elde edilmiştir.

Çaycuma ilçesinde ᶜṭẖ ñ yılı itibariyle yaġlı tohumlu bitkiler içerisinde yer alan ayçiçeği üretimi inceleme sahasında ᶜḌṭ da alanda gerçekleştirilmiştir. ᶜ ṭẖñ yılında ñ) ton ayçiçeği üretimi yapılan sahada dekar başına ẖñ) kg verim alınmıştır. Ahatlı, Dereköseler ve Saltukova en çok üretim yapılan yerleşmelerdir. İlçede yağışların yeterli olmadığı ve sulama sorunu ile karşılaşıldığı dönemlerde ayçiçeğinin verimi düşmektedir (Fotoġraf ñ.Ḍ).

Fotoğraf 3. 8. Araştırma Sahasında Ayçiceği Tarımı Yapılan Sahalardan Bir Görünüm (Kerimler Köyü).

Araştırma sahasında arazinin oldukça az ve engebeli olması; ancak iklim şartlarının müsait olması nedeniyle, aileler ihtiyaçlarını karşılamak için evlerinin önünde bostan adı verilen küçük arazilerde daha çok karışık halde birçok sebze çeşidi üretilmektedir. Küçük parseller halinde yapılan sebze tarımı için ayrılan alanının bir kısmında fasülye, diğer kısmında domates, karalâhana, kabak v.s şeklinde dar bir alanda birçok ürün bir arada yetiştirtmektedir. ᶜṭẖñ yılında Çaycuma'da ẖᶜ.ᶜṭṭ da alanda

Ḍ.ṣ)ī ton sebze üretilmiştir. Bu ürünler içerisinde en fazla, fasülye domates, hıyar, biber v.b. ürünler yer almıştır. (Tablo ñ.ṣ).

Tablo 3. 6. Çaycuma İlçesinde Sebze Ekiliş Alanları ve Üretim Durumu.

Ürün Adı	Ekilen Alan (Dekar)	Üretim (Ton)
Soġan (Taze)	ñḫᶜ	ᶜḫ)
Sarımsak (Taze)	ḫᶜ	ī
Pırasa	ṣᶜū	ñīī
Domates (Sofralık)	ḫ.ñṭ)	ḫ.ṣḌñ
Hıyar (Sofralık)	)ḫᵛ	ḫ.ḫ)Ḍ
Biber (Dolmalık)	ññṭ	ḫᶜṭ
Biber (Sivri)	ṣñḫ	ᶜṣḌ
Bamya	ḫᶜṭ	ᶜḫ
Patlıcan	ñ)ī	ᶜñī
Kabak (Sakız)	īṣᵛ	ñīū
Balkabağı	ḫñṭ	ḫṣᶜ
Bezelye (Taze)	ñᶜṭ	Ḍñ
Fasülye (Taze)	ᶜ.Ḍᵛ)	ḫ.ḌḌū
Bakla (Taze)	ᶜīṭ	ᵛᶜ
Barbunya Fasülye (Taze)	ᶜᵛ	ḫᶜ
Karpuz	Ḍū	ᶜ)Ḍ
Patates	ñūṭ	ᶜīū
Lahana (Beyaz)	ūūṭ	ñḌū
Lahana (Karayaprak)	ḫ.ūīṭ	ᵛḌū
Marul (Kıvırcık)	ñḌī	ḫḌī
Marul (Göbekli)	ḫtḫ	ṣᶜ
Ispanak	ᵛīᵛ	ñḫᶜ
Pazı	ṣ	ᶜ
Semizotu	ū	ᶜ
Maydonoz	ṣṭ	ḫñ
Nane	)	ḫ
-	ḫᶜ.ᶜṭ ṭ	Ḍ.ṣ)ī

Kaynak: Türkiye İstatistikî Kurumu Zonguldak Bölge Müdürlüġü ᶜṭḫñ.

Kuru ve yumru bitkiler içerisinde ṣᶜū dekar alanda pırasa, ñḫᶜ dekar taze soġan ve ḫᶜ dekar arazide ise taze sarımsak üretimi yapılmıştır. Bu ekim alanlarından ᶜṭḫñ yılında ñīī ton pıra sa, ᶜḫ) ton t aze soġan ve ī t on da taze sarımsak elde edilmiştir.

Araştırma sahasında sebzeler içerisinde en geniş alanda taze fasülye (ᶜ.Ḍᵛ) da), sofralık domates (ḫ.ñṭ) da), sofralık hıyar ( )ḫᵛ da), sivri biber (ṣñḫ da) yer alırken, bunları sakız kabak (ñṣᵛ da), patlıcan (ñ)ī) , taze bezelye (ñᶜṭ da), dolmalık biber (ññṭ

da) takip etmiştir. Sahada son dönemlerde üretimine önem verilen bamyadan oldukça fazla verim elde edilmiştir. ᶜṭẖñ yılında ẖᶜṭ dekar arazide bamya tarımı yapılmıştır (Fotoġraf ñ.)).

Fotoğraf 3. 9. Bamya, Araştırma Sahasında Birim Alanda En Fazla Ürün Veren Bitkilerdendir (Çaycuma Şehri Gemiciler Mahallesi).

Sonuç olarak çalışma sahasında ᶜṭ ẖñ yılı içerisinde Ḍ.ṣ)ī ton sebze üretimi yapılmıştır. Bu ürünler içerinde ẖ.ḌḌū ton taze fasülye, ẖ.ṣḌñ ton sofralık domates, ẖ.ẖ)Ḍ ton sofralık hıyar, ñīū ton kabak (sakız), ᶜṣḌ ton sivri biber, ᶜñī ton patlıcan, ẖṣᶜ ton balkabaġı, ẖᶜṭ ton dolmalık biber ve Ḍñ ton taze bezelye üretimi olmuştur. Aynı yıl içerisinde Çaycuma'nın Gemiciler ve İstasyon Mahallerinde deneme amaçlı yapılan karpuz üretiminde olumlu sonuçlar alınmıştır. Karpuz ise Ḍū dekar arazide ekilmiş ve ᶜ)Ḍ ton ürün elde edilmiştir (Fotoġraf ñ.ẖṭ, ñ.ẖẖ).

Fotoğraf 3. 10. Gemiciler ve İstasyon Mahalleri'nde Deneme Amaçlı Yapılan Karpuz Üretiminde Olumlu Sonuçlar Alınmıştır.

Fotoğraf 3. 11. Çaycuma'da Tarımsal Ürünler İçerisinde En İyi Ürün Getiren Sebzeler Arasında Patlıcan Tarlalarından Görünüm

ñḌ)

Tarım sektöründe, çok kapasiteli bir üretim alanı ve ekonomik önemi giderek artmış bir faaliyet de meyve yetiştirme ve pazarlama faaliyetidir. Dünya nüfusunun beslenmesi açısından da meyveler önem taşır[ñḫḫ].

Çaycuma ilçesinde ʿṭḫ ñ yılında ñ.ṣṣṭ dekar alanda ī̈ñ ū.ī̇ṣñ meyve aġacı bulunmaktadır. Söz konusu yıl içerisinde ñ.)ʿᵛ ton meyve üretimi gerçekleşmiştir. Sahada meyve veren yaşta aġaç sayısı ī̇ṭṭ.)ṣḌ adettir. ñī̇.ī̇)ū adet m eyve aġacı da fidan şeklinde yani meyve vermeyen yaşta meyve fidanı durumundadır (Tablo ñ,ᵛ).

Tablo 3. 7. Çaycuma İlçesinde Meyve Aġacı Sayısı ve Üretimi ʿṭḫñ.

Ürün Adı	Toplu Meyveliklerin Alanı(Dekar)	Üretim (Ton)	Ağaç Başına Ortalama Verim(Kg)	Meyve Veren Yaşta Ağaç Sayısı	Meyve Vermeyen Yaşta Ağaç Sayısı	Toplam Ağaç Sayısı
Kivi	ī̈ī̇	ū	ī̇	ḫ.ʿ)ṭ	ḫ.ṭṭṭ	ʿ.ʿ)ṭ
İncir	ṭ	ḫḫʿ	ḫū	ᵛ.ᵛṭṭ	ṣñṭ	Ḍñ̈ñṭ
Elma (Golden)	)	ṣ)	ʿṭ	ñ.ī̇ṣṭ	ḫ.ṣūṭ	ū.ḫḫṭ
Elma (Starking)	ʿṭ	ʿʿḫ	ʿʿ	ḫṭ. ṭūṭ	ḫ.ṣ)ṭ	ḫḫ.ᵛī̇ṭ
Elma (Amasya)	ṭ	ʿñ	ḫñ	ḫ.ᵛī̇ṭ	ṣṭṭ	ʿ.ñī̇ṭ
Elma (Grannysmith)	ʿū	ī̇ṭ	ḫṣ	ʿ.ūʿṭ	ñ.ūūṭ	ṣ.ṭᵛṭ
Elma (Diġer)	ūṭ	ū)ʿ	ḫū	ñ). ūṭṭ	ʿ.ʿṭṭ	ī̇ḫ. ᵛṭṭ
Armut	ḫṭṣ	ᵛñᵛ	ʿū	ʿ). ūṭṭ	ʿ.ñūṭ	ñḫ.Ḍūṭ
Ayva	ṭ	ñḌ	ḫṭ	ñ.ᵛᵛṭ	ī̇ḫṭ	ī̇. ḫḌṭ
Muşmula	ṭ	Ḍ	ḫṭ	Ḍʿū	ī̇ṭ	Ḍṣū
Şeftali (Diġer)	ṭ	ʿñ	Ḍ	ʿ. Ḍūṭ	ʿḌṭ	ñ.ḫñṭ
Erik	ᵛṣ	ñṣñ	ḫḌ	ʿṭ. ḫūṭ	ḫñ.ʿṭṭ	ñ̈ñ.ñūṭ
Kiraz	ūī̇	ñ̈ñī̇	ʿṭ	ḫṣ.ᵛṭṭ	ñ.Ḍṭṭ	ʿṭ. ūṭṭ
Vişne	ṭ	ī̇ñ	ḫū	ʿ. Ḍūṭ	ʿḌū	ñ.ḫñū
Kızılcık	ṭ	ī̇ṣ	Ḍ	ū.ᵛūṭ	ḫṣṭ	ū.)ḫṭ
Çilek	ḫñ	ḫī̇	ḫ.ṭᵛᵛ	ḫñ	ṭ	ḫñ
Dut	ṭ	ḫḌʿ	ʿṭ	). ḫūṭ	ī̇ṭṭ	). ūūṭ
Fındık	ʿ. Ḍī̇ṭ	ñṣ)	ʿ	ḫ)ṭ. ūṭṭ	ṭ	ḫ)ṭ. ūṭṭ
Ceviz	ī̇ʿñ	ṣʿṣ	ḫū	ī̇ṭ.)ūṭ	ʿ.ʿṭṭ	ī̇ñ. ḫūṭ
Kestane	ṭ	Ḍʿ	ᵛ	ḫḫ.ᵛṭṭ	ūṭ	ḫḫ.ᵛūṭ
Toplam	ñ.ṣṣṭ	ñ.)ᶜᵛ	ḫ.ñī̇ṭ	ī̇ṭṭ.)ṣḌ	ñī̇. ī)ū	ī̇ñū. ī̇ṣñ

Kaynak: Türkiye İstatistikî Kurumu Zonguldak Bölge Müdürlüġü ʿṭḫñ.

[ñḫḫ] Saliha Koday, "Bursa İlinde Meyvecilik", *Güney Marmara Bölümü Mekansal Sorunlar ve Çözümler, 29. Coğrafya Meslek Haftası Bildiriler Kitabı (17-19 Mayıs 2011 Çanakkale), Türk Coğrafya Kurumu Onsekiz Mart Üniversitesi Eğitim Fakültesi Bildirirler Kitabı İstanbul 2002, s.109.*

Meyve ağaçlarının genel özelliği bir yıl çok bir yıl az meyve vermeleridir. Ağaçlar çok ürün verdiğinin ertesi yıl dinlenmeye çekildiklerinden verim azaldığından[ñẖ ʿ], yörede yıllar arasında meyve verimini gözlemleme şansımız olmadığından, yaptığımız mülakatlarda ʿṭẖʿ yılına göre ağaçlar ʿṭẖñ yılında daha çok meyve vermiştir.

İlçede ʿṭẖñ yılında, ağaç başına verimde elma çeşitleri içerisinde en çok verim ᶜᶜ kg ile starking cinsi olurken bunu ʿṭ kg, ile golden cinsi elma takip etmiştir. Bütün cinsler dâhil ilçede ṣṣ.) ṣṭ adet elma ağacı bulunurken bunlardan ūᵛ.ʿᵛṭ ağaç ürün verebilen yaştadır. Geriye kalan).ṣ)ṭ ağaç fidan durumunda olduğundan meyve verebilecek yaşta değildir. Elmadan sonra ñm̃.ñūṭ adet ile erik ağacı ikinci sırada yer almaktadır. Bu meyve ağaçlarını ñẖ.Ḍūṭ adet armut, ʿṭ.ūṭṭ adet ile kiraz ağacı takip etmektedir. Bunlar içesinde kiraz ʿṭ kg., erik ẖḌkg vişne ẖū kg ve ayva ile muşmula da ẖṭ kg ağaç başına ürün vermiştir (Fotoğraf ñ.ẖʿ).

[ñẖʿ] Zeki Koday, "Kağızman İlçesinde Meyvecilik" *Doğu Coğrafya Dergisi*, Cilt), Sayı :ẖʿ, Erzurum ʿṭṭī, s.ẖ)).

Fotoğraf 3. 12. Çaycuma'da Meyve Bahçelerinden Bir Görünüm

İnceleme sahasında son dönemlerde meyve üretimine olan ilgi artmıştır. İlk başta daha çok evlerinin bahçesinin bir köşesinde ev halkının tüketimi için yapılan meyve üretimi bugün tahıl tarımına göre daha fazla tercih edilmeye başlanmıştır. Yörede kurulan pazarlarda ve Zonguldak halinde ticaretini yapma imkânını bulmasından sonra meyveciliği ekonomik boyuta taşıyıp ticaretini yapmak isteyenler, tarlalarını meyve bahçesine dönüştürmüşlerdir. Damla sulama sistemi ile fidanların sulandığı meyve bahçeleri, su kaynakları ile verimli alüvyal torakların yer taldığı Filyos Vadi Tabanı boyunca görülebilmektedir (Fotoğraf ñ.hñ). Meyveciliğin en yoğun yapıldığı kesimler ise Çaycuma Belediyesi'ne bağlı Gemiciler Mahallesi ile Kayıkçılar köyüdür. Son derece verimli toprakların ve bol su kaynaklarının bulunduğu bu kesimler organize tarım bölgeleri ilan edilip tamamen meyveciliğe ayrılabilir.

Fotoğraf 3. 13. Çaycuma'da Filyos Vadi Tabanı Boyunca Son Zamanlarda Oluşturulan Meyve Fidanı Bahçeleri Çoğunluktadır. (Kayıkçılar Köyü).

Ülkemizde daha çok Orta Karadeniz Bölümü'nde yetiştirilen fındık, Batı Karadeniz Bölümü'nde son zamanlarda önemli bir tarım ürünü olmaya başlamıştır. Araştırma sahasında meyveler içerisinde, alanını en çok genişleten ve en çok üretim yapılan ürün haline gelmiştir. Bölgede son zamanlarda fındık üretiminin artmasının bazı sebepleri vardır.

Batı Karadeniz'de fındık tarımı yeni olsa da, göstermiş olduğu gelişim oldukça etkileyicidir. Bunda, fındığı buralara getiren göçmenlerin deneyimlerinin yanında, verimli tarım alanlarının varlığı, yetiştirilmesinin nispeten kolay olması ve devletin fındık alım politikalarının etkileri de göz ardı edilemez. Batı Karadeniz'de fındık ekim alanları ve beraberindeki üretim artışında Doğu Karadeniz'den gelip yerleşen ailelerin tecrübeleri ve alışkanlıkları önemli rol oynamıştır[ñḫñ].

İnceleme sahasında ᶜ.Ḍīṭ dekar alanda fındık tarımı yapılmaktadır. ᶜṭḫñ yılında ḫ)ṭ.ūṭṭ fındık ocağı bulunan yörede ñṣ) ton fındık üretilmiş, ocak (her ocakta ortalama ū-ḫṭ arasında kök fidan bulunur) başına ortalama ḫū-ᶜṭ kg fındık elde edilmiştir.

[ñḫñ] Ünal Özdemir, Ünsal Bekdemir, Alperen Kayserili, "Batı Karadeniz`de Fındık Tarımı". *I. Karadeniz'de Sanayileşme Ve Çevre Sempozyumu*, Trabzon ᶜṭṭᵛ, ᶜ īᵛ -ᶜū).

Fındık tarımı için ilkbahar mevsiminde yaşanan don olayları önemli olduğundan Karadeniz Bölgesi kıyı kesiminde ᵛūṭ -Ḍṭṭ m den sonra fındık yetiştiriciliği pek iktisadi değildir[ñẖī]. İnceleme sahasının alçak kesimlerini oluşturun Filyos Vadisi köylerinde evlerin bahçesinde daha çok görülebilen fındık tarımı, özellikle Sazköy ve yakın çevresinde yoğunlaşmıştır (Fotoġraf ñ.ẖī).

Fotoğraf 3. 14. Sazköy'de Fındık Bahçesinden Bir Görünüm

Türkiye, dünyada çok çeşitli türde meyve yetiştiren bir ülkedir. Bir taraftan eskiden beri yetiştirilmekte olan meyvelerin dikim alanı ve üretim miktarı artarken, diğer taraftan da yurdumuz için yabancı olan bazı meyve türlerinin yetiştirilmesine başlanmıştır. İşte "kivi" de böyle bir meyve türüdür. Ülkemizde kivi üretimi için ilk deneme üretimi yapılan yerlerden birisi de Zonguldak'tır[ñẖū]. Yörede yaptığımız anketlerde ilk başta tek bir çiftçinin ū-ẖṭ kadar fidan ile Çaycuma ilçesinde deneme amaçlı üretimine başlanan kivi tarımı, bugün alanını genişletmiş ve yöre halkının ilgisi çeken meyvelerden olmuştur. Sazköy, Geriş, Derecikören, köyleri ile Saltukova kasabası ve Gemiciler Mahallesi'nde küçük parsellerde ẖī dekar arazide tarımı yapılmaktadır. Kivi fidanlarından ᶜṭẖñ yılında fidan başına ī kg. ürün elde edilmiştir.

[ñẖī] Mehmet Zaman, "Türkiye'de Fındık Bahçelerinin Dağılışı ve Üretimi", *Doğu Coğrafya Dergisi*,Cilt), Sayı :ẖẖ, Erzurum ᶜṭṭī, s. ūş.

[ñẖū] Saliha Koday, "Türkiye'de Kivi Üretimi" *Doğu Coğrafya Dergisi*, Cilt ş, Sayı ñ, Erzurum ᶜṭṭ , s.ẖṭī.

Çaycuma'da ḫ.ᶜ)ṭ meyve veren, ḫṭṭṭ tanede fidan olmak üzere toplam ᶜ,ᶜ)ṭ kivi ağacı bulunmaktadır. Birim alanda yüksek getirisi olan bir ürün olduğu için yakın gelecekte ilçede daha çok sahada kivi tarımının yapılması yöre ekonomisine diğer ürünlere göre daha çok katkı sağlayabilecek bir meyve olması mümkündür.

Araştırma sahasında genelde evlerin bahçesinde sayısı oldukça az olan ve ev ihtiyacı için, bazı kesimlerde deneme amaçlı dikilmiş meyveler de bulunmaktadır. Bunlar içerisinde başta Trabzon hurması, ayva, incir, ahududu, dut, kestane, şeftali, kayısı, üzüm bulunmaktadır. Filyos ve Sazköy'de evlerin bahçesinde ḫ-ᶜ adet ağaç şeklinde mandalina ve portakal ağacına da rastlanmaktadır.

3.2.1.1 Seracılık Faaliyetleri

Tarımsal ürün yetiştiriciliği gibi doğal şartlara doğrudan bağımlı olan ekonomik faaliyetlerde, doğal koşulların zaman zaman ortaya çıkardığı olağandışı durumlar, tarımsal üretime zarar verebilmekte ve oldukça önemli düzeyde ekonomik kayıplara neden olabilmektedir. Dolayısıyla ortaya çıkan bu kontrolsüz durumların meydana getirdiği istenmeyen sonuçların azaltılabilmesi ve doğa koşullarına olan bağımlılığın azaltılarak, birim alandan daha yüksek verim alınabilmesi için geliştirilen tarımsal üretim şekillerinden birisi de seracılık yani örtü altı yetiştiriciliğidir[ñḫṣ].

İnceleme sahasında maden işçiliği ve sanayi faaliyetlerine duyulan ilgi, tarımsal üretime yönelmeyi azaltsa da son yıllarda seracılık faaliyetlerine ilgi artmıştır. Yörede tarımsal faaliyetler içerisinde meyvecilik üretimi kadar ekonomik olan örtü altı yetiştiriciliği, yıl içerisinde birden fazla ürünün yetiştirilebildiği tarımsal sahalardandır.

Çaycuma'da ᶜṭḫñ yılında īūṣ dekar alanda seracılık faaliyeti yapılmıştır. Bu alanlardan ᶜ.īḫᶜ ton ürün elde edilmiştir. Ekilen ürünler içerisinde Ż ñī,) oran ve ḫū) dekar alan ile en çok fasulye ekimi yapılmıştır. Seralık alanlarda fasülyeden sonra Ż ḫṣ,) oran ve ᵛᵛ dekar ile hıyar, Ż ḫū,ḫ oran ve ṣ) dekar ile de domates ekim alanı ayrılmıştır. Bu ürünlerden sonra ūī dekar kıvırcık marul, ᶜṣ da ıspanak ve ḫṣ dekarlık bir kesimde ise göbekli marul yetiştirilmiştir.

[ñḫṣ] İbrahim Sezer, Zafer Başkaya, " Coğrafi Koşullar ve Dağılışı Yönüyle Giresun İlinde Seracılık Faaliyetlerinin Uygulama ve Geliştirilebilme Potansiyeli, *Marmara Coğrafya Dergisi*, Sayı ᶜ) , İstanbul ᶜṭḫī, s.ᶜ ī).

İnceleme sahasında ᶜṭḫ ñ yılında seralardan Ḍṭñ ton salatalık, ᵛñṭ ton domates, ī ᵛñ ton fasülye, ṣ) ton kıvırcık marul, ᶜī ton ıspanak, ᶜñ ton kabak, Ḍton patlıcan ve ṣ ton da dolmalık biber olmak üzere ᶜ .ī ḫᶜ ton ür ün elde edilmiştir (Tablo ñ.Ḍ).

Tablo 3. 8. Çaycuma İlçesinde Sera Alanları ve Üretim Durumu (Dekar) ᶜṭḫñ

Ürün Adı	Ekilen Alan (Dekar)	%'si	Üretim (Ton)	%'si
Ispanak	ᶜṣ	ū,ᵛ	ᶜī	ḫ,ṭ
Marul (Göbekli)	ḫṣ	ñ,ū	ᶜᶜ	ḫ,ñ
Marul (Kıvırcık)	ūī	ḫḫ,Ḍ	ṣ)	ñ,ᵛ
Maydanoz	ū	ḫ,ḫ	ḫ	ṭ, ṭ
Biber (Dolmalık)	ū	ḫ,ḫ	ṣ	ṭ, ᶜ
Biber (Sivri)	ñᶜ	ᵛ, ṭ	īᶜ	ḫ,ᵛ
Domates	ṣ)	ḫū,ḫ	ᵛñṭ	ñṣ ,)
Fasülye (Taze)	ḫū)	ñī ,)	ī ᵛñ	ḫ) ,ṣ
Hıyar	ᵛᵛ	ḫṣ ,)	Ḍṭñ	ñī ,ḫ
Kabak (Sakız)	ᵛ	ḫ,ū	ᶜñ	ḫ,ṭ
Patlıcan	ī	ṭ,)	Ḍ	ṭ, ñ
Soġan (Taze)	ᶜ	ṭ, ī	ᶜ	ṭ, ḫ
Toplam	īūṣ	ḫṭ ṭ,ṭ	ᶜ. ī ḫᶜ	ḫṭ ṭ,ṭ

Kaynak: Türkiye İstatistikî Kurumu Zonguldak Bölge Müdürlüğü ᶜṭḫñ.

Seralarda ürünün ekim zamanları bitkinin türüne göre uygun zamanlar seçildiğinde yılda üç kez ürün alınabilmekte aile ekonomisine önemli katkı sağlanmaktadır. Daha çok domates, salatalık, marul, biber yetiştirilen seralarda, Mart Nisan döneminde fasülye, domates marul, mayıs dönemi için için salatılık ve Aġustos ayı başlarında ise ıspanak ve marul ekimi yapılmaktadır.

Çaycuma ilçesinde seracılık faaliyeti hemen her köyde yapılmaktadır. Örtü altı üretimi, iklim koşulları ve yeryüzü şekilleri bakımından uygun olan Filyos Vadisi Tabanı'nda daha çok yoġunluk göstermektedir. Çaycuma İlçe Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü verilerine göre ᶜṭḫñ yılı itibariyle ilçede ḫ.ᶜṭṭ adet plastik, ḫ.ᶜṣṭ adet de alçak sera olmak üzere toplam ᶜ.īṣṭ adet sera bulunmaktadır. İlçede Geriş, Kayıkçılar ve Erenköy seracılık faaliyetlerinin en yayın olduġu yerlerdir (Harita ñ.ᶜ) .

ñ)ș

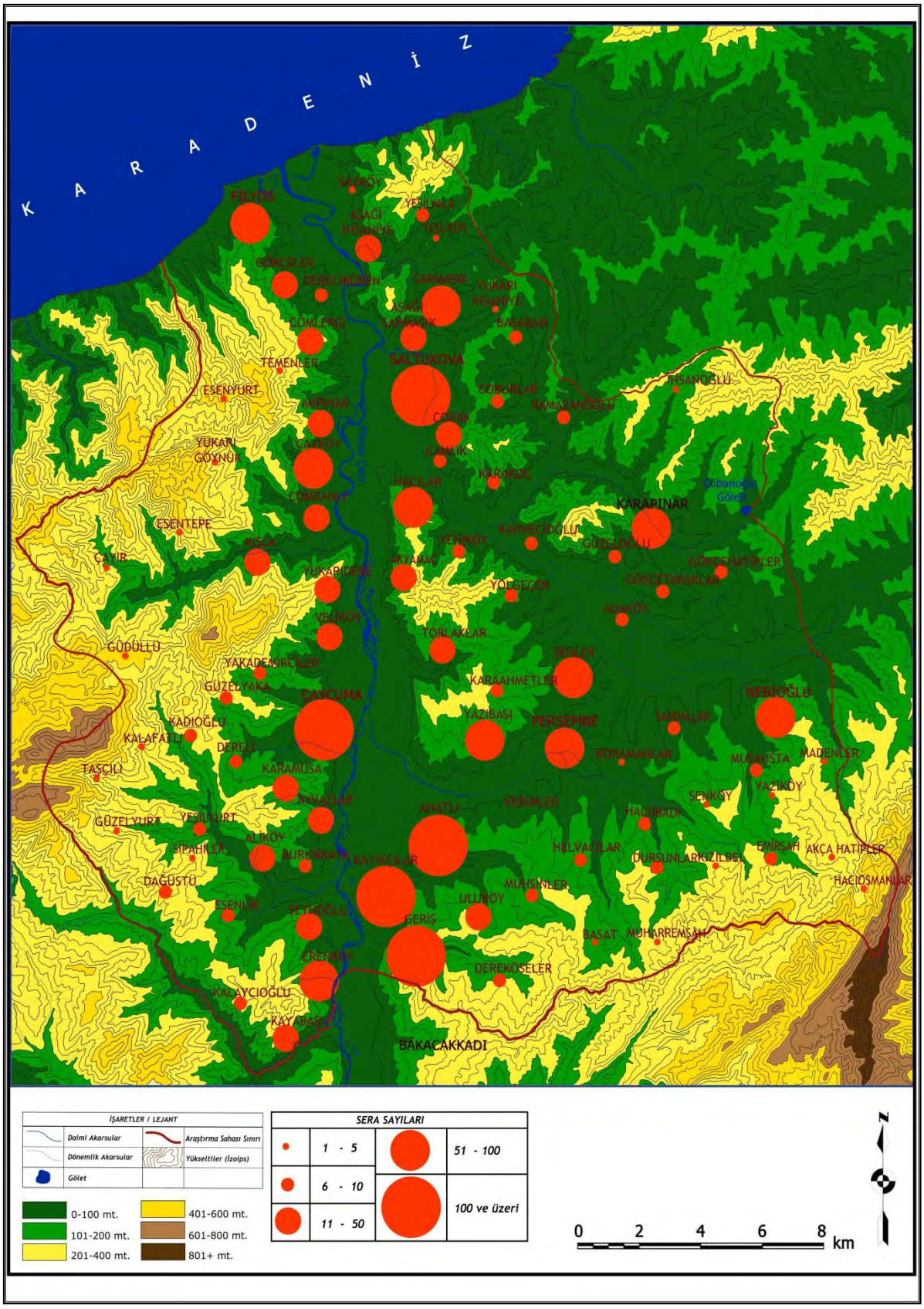

Harita 3. 2. Çaycuma İlçesinde Seracılık Faaliyetlerinin Dağılışı (ᶜṯẖñ) .

Seralarda üretilen fasülye, hıyar ve biber gibi ürünler şehirde ve kasabalarda periyodik kurulan köylü pazarlarında satılmaktadır. Çaycuma'da köylü pazarında yaptığımız mülakatlarda yaz aylarında aylık ẖ.ᵛūṭ TL, diġer mevsimlerde ise ẖ.ṭṭ ṭ TL civarında gelir elde ettiklerini belirtmişlerdir (Fotoġraf ñ.ẖū).

Kayıkçılar Köyü.

Fasülye Tarımı Yapılan Bir Sera.

Çaycuma Köylü Pazarı.

Fotoğraf 3. 15. Çaycuma'da Düz Sahalarda Daha Çok Yayılış Gösteren Seralarda Üretilen Ürünler Yöre Halkı İçin Önemli Ekonomik Kazanç Saġlamaktadır.

3.3. HAYVANCILIK

Tarih öncesi dönemlerden başlayan ve insanın en eski ekonomik etkinliklerinden birisi olarak kabul edilen hayvancılık, tarımsal etkinliklerin alt kolu olan bir faaliyet olarak kabul edilir. Deġişik yönleri ile insana pek çok yarar saġlayan bu ekonomik etkinlik evcil hayvanların bakımı, besleme, üretim ve yetiştirme esaslarının bir bütününü oluşturur. Tarımın bitkisel üretimi yanında bir de hayvansal üretim yer alır[ñẖ˅].

Ülkemiz doġal çevre özellikleri itibariyle, hayvancılıġa oldukça elverişli koşullara sahip[ñẖḌ] olmasına raġmen ilçe halkının geçimini sanayi ve maden işçiliğinden saġladığı için hayvancılığı daha çok ev ihtiyaçlarını karşılayacak ve belirli bir miktarda ticaretini yapacak şekilde düşünmüştür. Çaycuma'da hayvancılık faaliyetleri içerisinde büyükbaş hayvancılık ile tavuk çitliklerinde yetiştirilen et ve yumurta tavuġu ile kümes hayvancılığı daha çok gelişmiştir.

İlçede mera alanlarının çok dar olması, mera hayvancılığının gelişimini engellemiştir. Hayvanları beslemek amacıyla mısır, fiġ ve yonca ekimi yapılmaktadır. Büyükbaş hayvancılık ilçenin hemen her yerinde daha çok aile ihtiyacını karşılamaya yönelik bir faaliyet iken az da olsa besi hayvancılığı da yapılmaktadır. Çaycuma'da büyükbaş hayvancılığı teşvik eden İlçe Tarım Müdürlüġü yanında süt üretimlerini hemen paraya çevirebilmelerine olanak saġlayan Çaycuma Süt Fabrikası yöre hayvancılığına önemli katkı saġlamaktadır.

Çaycuma Organize Sanayi Bölgesi'nde faaliyetlerine devam eden fabrika, süt ürünleri üretimi ile ilçedeki hayvancılığın en büyük destekçisi konumundadır. Köylerde yapılan süt üretiminde, pazar sorununa çözüm olan fabrika, yakınında süt üretimi için kurulmuş büyükbaş hayvan çiftliklerinin gelişmesine de katkı saġlamıştır(Fotoġraf ñ.ẖṣ).

[ñẖ˅] Hayati Doġanay, *Ekonomik Coğrafya 3, Ziraat Coğrafyası*, Aktif Yayınevi, İstanbul ʿṭ ṭ˅, s .ññī. ññū.
[ñẖḌ] Saliha Koday, *Doğu Anadolu Bölgesinde Hayvancılık*, Atatürk Üniv. Yay. No:)ī), Fen-Ed. Fak. Yay. No: ẖṭī, E rzurum ʿṭṭū, s. ū.

Fotoğraf 3. 16. Çaycuma'da Hayvancılığın En Önemli Destekçililerinden Çaycuma Süt Fabrikası'ndan Bir Görünüm.

ᶜṭḫñ yılında Çaycuma ilçesinde ññ.ṭīṣ adet büyükbaş, ñ.)ṭū adet küçükbaş olmak üzere toplam ñṣ.)ūḫ adet hayvan bulunmaktaydı. Bu sayının Ż Ḍ).ū'ini büyükbaş hayvanlar, Ż ḫt,ṣ's ını ise küçük baş hayvanlar oluşturmaktaydı. Bu oran ilçede büyükbaş hayvancılığın ne kadar önde olduġunu göstermektedir. İlçede mera ve otlak alanlarının çok dar olmasının bu duruma etki ettiği söylenebilir. Aynı yıl içerisinde Çaycuma'da kümes hayvanı sayısı ise ḫ.ᵛṭū.ūᵛᵛ'di r.

İlçede hayvansal üretim olarak daha çok süt sıġırcılığı yapılmaktadır. ᶜṭḫ ñ yılında büyükbaş hayvanlardan ñṣ.ᶜñṣ.ñ) ton, küçükbaş hayvanlardan ise ū).īḌ) ton olmak üzere toplam ñṣ.ñᶜᶜ.)ᶜ ton süt elde edilmiştir. Büyükbaş hayvanlar içerisinde en çok süt ḫṣ.) ṭḌ ton ile kültür cinsi sıġırlardan elde edilmişken en az süt ise üretimi ilçede sayıları tükenme noktasına gelmiş mandalardan saġlanmıştır (Tablo ñ.)). Aynı dönem içerisinde küçükbaş hayvanlar içerisinde sayıları koyunlara göre daha az olmasına raġmen kıl keçilerinden daha fazla süt elde edilmiştir.

Tablo 3. 9. Çaycuma İlçesinde Büyükbaş ve Küçükbaş Hayvan Sayısına Türlerine Göre Süt Üretimi

Hayvan Adı	Yetişkin	Genç Yavru	Toplam	Sağılan Hayvan Sayısı (Baş)	Süt (Ton)
Sıġır (Kültür)	ḫṭ .ᶜṣū	ī̇. ñḫū	ḫī̇ .ūḌṭ	ī̇. ṣī̇ū	ḫṣ .)ṭḌ ,ūñ
Manda	ñī̇ṭ	)ñ	ī̇ñ̃ñ	ḫḌᵛ	ḫᵛ ᵛ,ṣū
Sıġır(Melez)	Ḍī̇īṭ	ᶜ. ñṣū	ḫṭ .Ḍṭū	ū.īūᶜ	ḫñ̃.ᵛ)ᶜ ,ūū
Sıġır(Yerli)	ṣ. ᶜṭṭ	)ñū	ᵛ. ḫñ̃ū	ñ̃.)ūṣ	ū.ñ̃Ḍī̇,ṣṣ
Koyun (Yerli)	Ḍī̇ū	)Ḍṭ	ḫ.Ḍᶜū	ñūᵛ	ᶜᵛ ,īḌ)
Keçi (Kıl)	ḫ.ḫ)ᶜ	ḌḌḌ	ᶜ. ṭḌṭ	ñᶜṭ	ñᶜ ,ṭī̇
Toplam	ᶜᵛ .ᶜḌᶜ	). ūᵛṣ	ñṣ .ḌūḌ	ḫī̇ .)ḫᵛ	ñṣ .ñᶜᶜ .)ᶜ

Kaynak: Türkiye İstatistikî Kurumu Zonguldak Bölge Müdürlüġü ᶜṭ ḫñ̃.

3.3.1 Büyükbaş Hayvancılık

Çaycuma ilçesinde hayvancılık faaliyetlerinde büyükbaş hayvancılık kümes hayvancılığı ile birlikte en çok gelişen hayvancılık kolu olmuştur. ᶜṭḫñ̃ yılında ilçede ñ̃ñ̃.ṭī̇ṣ adet büyükbaş hayvan bulunmaktaydı. Bu sayının ī̇ñ̃ ñ̃ tanesini mandalar)ñ̃'ün ü de tek tırnaklılar olarak bilinen katır, at ve eşek gibi yük hayvanları oluşturmaktadır.

Çaycuma ilçesinde yük hayvanları dışında, büyükbaş hayvan sayısının ᶜṭḫñ̃ yılında en fazla olduġu köy ḫ.ṭī̇ñ̃ baş ile Helvacılar'dır. Aynı yıl Dereköseler (Ḍñ̃ᵛ baş), Hacılar (ᵛṣᵛ baş), Çomranlı (ᵛṭṭ baş), Güzeloġlu (ṣṣᵛ baş) Madenler (ṣᶜṭ baş), Muharremşah (ṣḫṣ) , İhsanoġlu (ūñ̃ṣ baş), Coburlar (ūṭ) baş) köyleri büyükbaş hayvan sayılarının en fazla olduġu köylerdendir. Dereli (ñ̃) baş), Güdüllü (ūī̇ baş) ve Çamlık (Ḍḫ baş) büyükbaş hayvan sayısının en az olduġu köylerdir. Tarım ve hayvancılığın birçok yerleşmeye göre daha çok geliştiği Nebioğlu kasabası büyükbaş hayvancılığın da önemli bir ekonomik faaliyet olduġu yerleşmedir (Harita ñ.ñ̃, Tablo ñ.ḫṭ) .

Kasabalar içerisinde en fazla büyükbaş hayvana sahip olan kasaba Nebioğlu'dur (ḫṣᵛ)) . İlçede kasabalar arasında büyükbaş hayvan sayısı bakımından Nebioğlu ve Karapınar kasabası (ḫᶜḌḫ baş) izlemektedir. Bazı köylerin birleşmesi ile oluşan kasabaların çevre mahallelerinde hala köy hayatının devam etmesi, kasabalarda köylerden daha çok büyükbaş hayvan sayısının olmasına yol açmıştır.

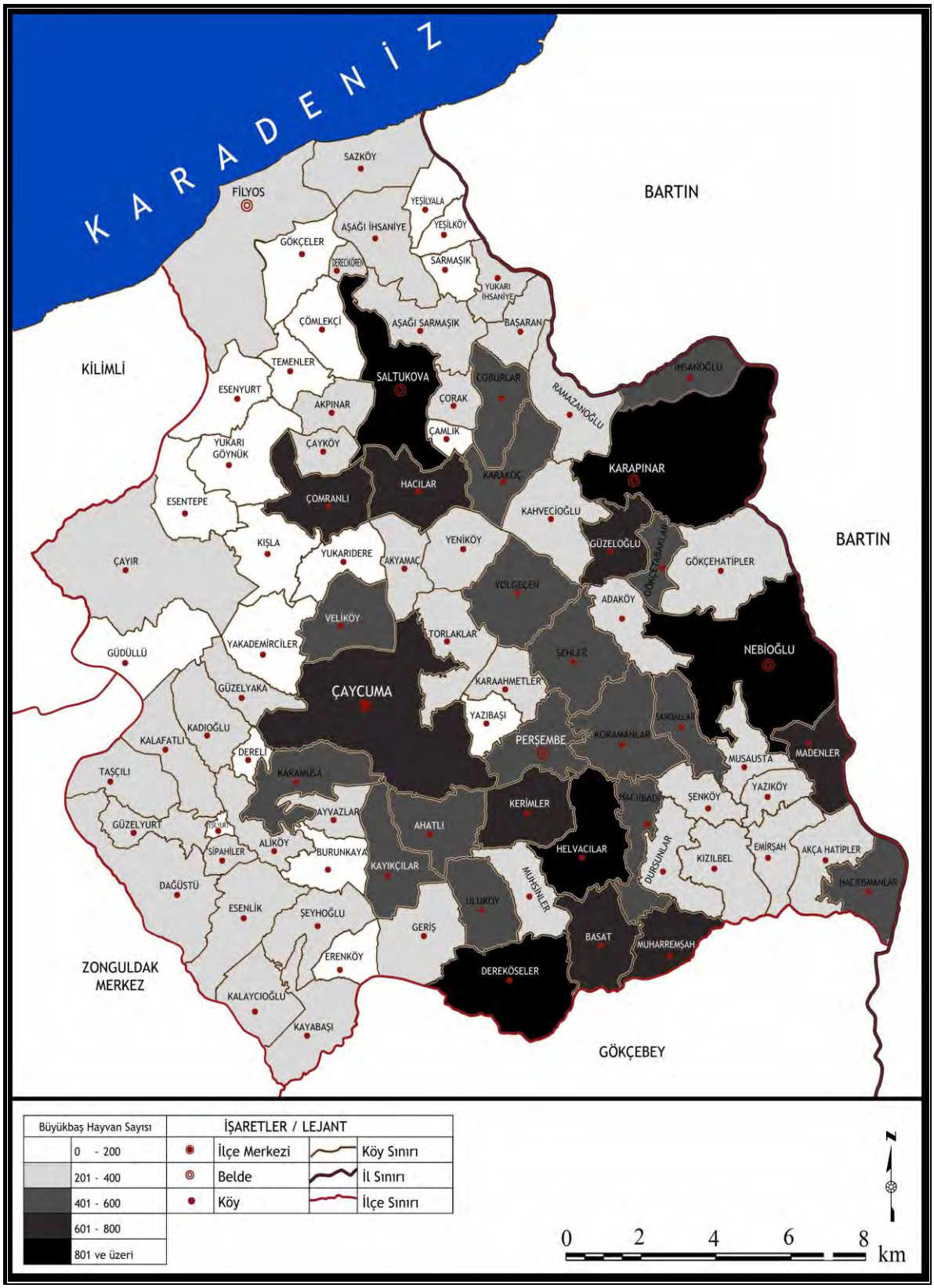

Harita 3. 3. Çaycuma İlçesinde Büyükbaş Hayvan Dağılışı (ᶜ ţḫñ).

Tablo 3. 10. Çaycuma İlçesinde Büyükbaş Hayvan Sayısının Yerleşmelere Göre Dağılımı (ᶜṭḫñ).

Yerleşme Adı	Büyük Baş	%	Yerleşme Adı	Büyük Baş	%	Yerleşme Adı	Büyük Baş	%
Merkez	ᵛūñ	ᶜ, ñ	Sipahiler	ᶜñū	ṭ, ᵛ	Madenler	ṣᶜḫ	ḫ,)
Filyos	ñūḫ	ḫ,ḫ	Şeyhoğlu	ñṣḌ	ḫ,ḫ	Muharremşah	ṣḫṣ	ḫ,)
Nebioğlu	ḫṣᵛ)	ū,ḫ	Taşçılı	ᶜᵛū	ṭ, Ḍ	Musausta	ñḫñ	ṭ,)
Karapınar	ḫᶜḌḫ	ñ,)	Torlaklar	ñṣᶜ	ḫ,ḫ	Sandallar	ūḫᶜ	ḫ,ṣ
Saltukova	)ṣñ	ᶜ,)	Uluköy	ɨṭᶜ	ḫ,ᶜ	Şehler	ɨūḫ	ḫ,ɨ
Perşembe	ɨ)ñ	ḫ,ū	Veliköy	ɨūṣ	ḫ,ɨ	Şenköy	ᶜñū	ṭ, ᵛ
Akyamaç	ᶜᵛḌ	ṭ, Ḍ	Yakademirciler	ṣṣ	ṭ, ᶜ	Yazıbaşı	ḫñ)	ṭ, ɨ
Aliköy	ᶜᵛṣ	ṭ, Ḍ	Yeşilyurt	ḫḫṭ	ṭ, ñ	Yazıköy	ᶜɨᶜ	ṭ, ᵛ
Ayvazlar	ᶜ)ū	ṭ,)	Yolgeçen	ɨḌḌ	ḫ,ū	Aşağıihsaniye	ᶜᶜᵛ	ṭ, ᵛ
Burunkaya	ḫᶜñ	ṭ, ɨ	Yukarıdere	ḫūḌ	ṭ, ū	Aşağısarmaşık	ñūḫ	ḫ,ḫ
Çayır	ñ)ᶜ	ḫ,ᶜ	Akpınar	ᶜḌi	ṭ,)	Başaran	ñᵛñ	ḫ,ḫ
Çomranlı	ᵛṭṭ	ᶜ, ḫ	Çayköy	ᶜᶜɨ	ṭ, ᵛ	Coburlar	ūṭ)	ḫ,ū
Dağüstü	ᶜᵛū	ṭ, Ḍ	Çömlekçi	ḫḌᵛ	ṭ, ṣ	Çamlık	Ḍḫ	ṭ, ᶜ
Dereköseler	Ḍñᵛ	ᶜ, ū	Derecikören	ñᶜḫ	ḫ,ṭ	Çorak	ñ)ū	ḫ,ᶜ
Dereli	ñ)	ṭ, ḫ	Esenyurt	ūḫ	ṭ, ᶜ	Gökçetabaklar	ɨḌᶜ	ḫ,ū
Erenköy	ḫᵛḫ	ṭ, ū	Gökçeler	ḫḫᶜ	ṭ, ñ	Güzeloğlu	ṣṣᵛ	ᶜ, ṭ
Esenlik	ᶜḫū	ṭ, ᵛ	Temenler	ḫᶜᵛ	ṭ, ɨ	Hacılar	ᵛṣᵛ	ᶜ, ñ
EsenTepe	ḫñṭ	ṭ, ɨ	Yukarıgöynük	ḫḫ)	ṭ, ɨ	İhsanoğlu	ūñṣ	ḫ,ṣ
Geriş	ñḌḌ	ḫ,ᶜ	Adaköy	ᶜñṭ	ṭ, ᵛ	Kahvecioğlu	ñḫṣ	ḫ,ṭ
Güdüllü	ūɨ	ṭ, ᶜ	Akçahatipler	ᶜṣṣ	ṭ, Ḍ	Karakoç	ɨṣḌ	ḫ,ɨ
Güzelyaka	ᶜḌū	ṭ,)	Basat	ṣḫᶜ	ḫ,)	Ramazanoğlu	ᶜṣṣ	ṭ, Ḍ
Güzelyurt	ᶜḌū	ṭ,)	Dursunlar	ñḌɨ	ḫ,ᶜ	Sarmaşık	ḫṭṣ	ṭ, ñ
Kadıoğlu	ñṭᶜ	ṭ,)	Emirşah	ᶜṣᶜ	ṭ, Ḍ	Sazköy	ñṭᵛ	ṭ,)
Kalafatlı	ñᶜᵛ	ḫ,ṭ	Hacıibadi	ūñḌ	ḫ,ṣ	Serdaroğlu	ñṭū	ṭ,)
Kalaycıoğlu	ᶜᵛṣ	ṭ, Ḍ	Hacıosmanlar	ɨñᶜ	ḫ,ñ	Yeniköy	ᶜ)ṣ	ṭ,)
Karamusa	ɨ)ṭ	ḫ,ū	Helvacılar	ḫ.ṭɨñ	ñ,ᶜ	Yeşilköy	ḫɨñ	ṭ, ɨ
Kayabaşı	ᶜᵛṣ	ṭ, Ḍ	Karaahmetler	ᶜ)ū	ṭ,)	Yeşilyayla	ḫḌṣ	ṭ, ṣ
Kayıkçılar	ɨḌū	ḫ,ū	Kerimler	ṣñɨ	ḫ,)	Yukarıihsaniye	ᶜṣḌ	ṭ, Ḍ
Kışla	ḫ)ṣ	ᶜ, ñ	Kızılbel	ñḫṭ	ṭ, ᵛ	Toplam	ñᶜ .)ūñ	
Muhsinler	ñḌᶜ	ḫ,ḫ	Koramanlar	ɨᶜᵛ	ḫ,ḫ			

Kaynak: Çaycuma İlçe Tarım Gıda ve Hayvancılık Müdürlüğü ile Araştırma Sahasında Yapılan Anketler (ᶜṭḫñ) .

Çaycuma Süt Fabrikası yakınında yer alan köyler, pazarlama sorunu yaşamadığı için süt sığırcılığına yönelmiştir. Bu durum fabrikanın yakın çevresindeki köylerde büyükbaş hayvan sayısının fazla olmasına neden olmuştur. Yine Perşembe, Nebioğlu civarındaki arazilerin eğim ve yükseltisi diğer yerlere göre daha düşük olması, yatak derinliği az olan derelerin yakın çevresinde az da olsa otlak alanlarının bulunması, ormanlık alanların daha az yer kaplaması gibi nedenlerle bu kesimde büyükbaş

hayvancılık daha çok gelişmiştir. İlçede büyükbaş hayvancılık, Filyos Çayı Vadi Tabanı içerisinde kurulmuş köylerde görülür. Filyos Çayı'nın yaz aylarında yatağına çekildikten sonra taşkın yatağında otlak alanların gelişmesi, su kaynaklarının yeterli olması, terk edilmiş tarım arazilerinin otlak alanı olarak kullanılabilmesi bu kesimlerde hayvancılığın gelişmesine etki etmiştir (Fotoğraf ñ.h^{v}).

Fotoğraf 3. 17. Çaycuma'da Otlak Alanlarının Çok Dar Olması Nedeniyle Filyos Çayı Vadi Tabanında Yer Alan Yerleşmeler, Hayvanlar İçin Vadideki Otlak Alanları ile Su Kaynaklarından Faydalanmaktadır.

İlçede otlak alanları, büyükbaş hayvan dağılışı üzerinde önemli bir rol oynamıştır. Bitki örtüsünün daha çok ormanlardan oluştuğu kesimlerde, büyükbaş hayvancılık gelişmemiştir. Yüksek ve otlak alanlarının olmadığı yerlerde ev ihtiyaçlarını karşılayabilecek kadar hayvan beslenebilmektedir. Yörede çayır alanları yok denilecek kadar az olduğundan hayvansal yem olarak yörede bulunan Yurtbay Yem Fabrikası'ndan alınan suni yemlerle hayvancılık yapılmaktadır.

Buğday ve arpa ekim alanı kısıtlı olduğundan hayvansal yem amaçlı mısır ve yonca ekimi de yapılmaktadır. Yörede buğday samanı, hayvancılığı besleyebilecek durumda olmadığından yakın çevreden özellikle de tahıl tarımının daha çok yapıldığı Bolu ilinden saman getirip ilçede satanlar çoğunluktadır (Fotoğraf ñ.hD). Bu durum ilçedeki hayvanclığın pahalı ve zahmetli bir faaliyet olmasına yol açmaktadır.

İnceleme sahasında büyükbaş hayvanlardan; kültür, melez ve yerli ırk görülmektedir. Bir arada bulunan bu türlerden süt ve et verimi daha iyi olduğu için

melez ırk daha çok tercih edilmektedir. Bu ırkların ahırda hayvansal gıdarla beslenerek süt veriminin artması sağlanmaktadır.

Fotoğraf 3. 18. İlçede Tahıl Üretim Alanlarından Elde Edilen Saman Yeterli Olmadığından İlçe Dışından Satın Alınmaktadır.

Yörede geçmişte sayıları bir hayli fazla olan sütü ve çok kaliteli yoğurdu ile tanınan manda, ilçe köylüsü için önemli ekonomik gelir oluşturmuştur. Bugün bakımın zorluğu, besleme masraflarının pahalı olması ve köylerde tarım hayatından uzaklaşma gibi nedenlerle sayısı tükenme noktasına gelen mandalara Nebioğlu, Güzeloğlu, Yolgeçen köylerinde rastlamak mümkündür. Çaycuma İlçe Tarım Müdürlüğünün verdiği bilgilere göre yörede dişi manda başına destekleme ücreti verilerek tükenmek üzere olan mandaların sayısının artırılması amaçlanmaktadır (Fotoğraf ñ.h)).

Fotoğraf 3. 19. Sayıları Gittikçe Azalan Mandalar Yörede Çok Az Yerde Görülebilmektedir (Yolgeçen Köyü).

3.3.2. Yük ve Çeki Hayvancılığı

Çaycuma'da sayıları çok az olmakla birlikte yük ve çeki hayvanlarından katır, at ve eşek de bulunmaktadır. Binek ve yük çekiciliği için kullanılan bu hayvanlara ilçenin batı sınırını oluşturan köylerden olan Güdüllü, Çayır ve EsenTepe'de rastlanmaktadır (Tablo ñ.ḫḫ). Bu hayvanların geçmişten beri bu köylerde görülmesinin sebebi ilçenin bu kesimlerinin Zonguldak Kilimli kömür yataklarına komşu olduğundan orman yollarından köylerine bu hayvanlarla kömür taşımada kullanılmasının etkisi olduğu söylenebilir.

Tablo 3. 11. Çaycuma İlçesinde Yük ve Çeki Hayvan Sayısı.

Hayvan Adı	Yetişkin	Genç Yavru	Toplam
At	ḫḌ	ū	ʿñ
Katır	ḫḫ	ñ	ḫī
Eşek	īū	ḫḫ	ūṣ
Toplam	ˇī	ḫ)	)ñ

Kaynak: Türkiye İstatistikî Kurumu Zonguldak Bölge Müdürlüğü ʿṭḫñ.

3.3.3. Küçükbaş Hayvancılık

Araştırma sahasında büyükbaşa göre, küçükbaş hayvan sayısı oldukça azdır. İlçe genelinde ᶜṭḫñ yılında ñ.)ṭū baş küçükbaş hayvan bulunmaktaydı. Bunun ḫ.Ḍᶜū'ini koyun, ᶜ.ṭḌṭ'i ni de kıl keçisi oluşturmaktaydı. İlçede küçükbaş hayvan sayısının az olmasında tarım alanları ve yerleşmelerin iç içe olması, otlak alanlarının az olması gibi nedenler, mera hayvanı olan koyunun yetiştirilmesini engellemiştir. Daha az sayıda büyükbaş hayvan yetiştirerek daha fazla süt elde etme şansı olduġundan her aile ᶜ -ñ adet sığır besleyerek süt ihtiyacını karşılamaktadır. Ayrıca büyükbaş hayvanları koyun gibi meraya götürme ihtiyacı da yoktur.

Çaycuma köylerinin büyük bir çoġunluġunda küçükbaş hayvancılık yapılmamaktadır. Sayıları az olmakla birlikte ilçede en çok küçükbaş hayvan bulunan köyler; Kalafatlı (ūᵛū baş), Esenyurt (īūḫ baş), EsenTepe (ñᶜᵛ baş), Taşçılı (ᶜūᶜ baş) Çayır (ᶜḫṭ baş), Sazköy (ᶜṭ) baş), Çayköy (ḫñṭ baş), Kışla (ḫ)ī baş), Veliköy (ḫ)ṭ baş) Geriş (ḫᵛ) baş)'dır. Buna karşın Kayabaşı (ḫṭ baş), Çomaranlı (ᶜ) baş), Koramanlar (ñṭ baş), Güdüllü (ñū baş), Yakademirciler (īū baş), Hacılar (ūᵛ baş), ve Torlaklar (ṣṭ baş) küçükbaş hayvan sayısının en az olduġu köylerdir.

Yörede daha çok büyükbaş hayvancılık ile bahçe tarımının geliştiġi yerler ile ormanlık alanların geniş yer kaplaması köylerde çayır ve mera alanları olmaması küçükbaş hayvancılıġa yönelmeyi engellemiştir. Karamusa, Kayıkçılar, Ayvazlar, Madenler, Musausta, Muharremşah, Şenköy, Akyamaç, Aliköy, Ayvazlar küçükbaş hayvancılığın yapılamadığı köylerden bazılarıdır. Kasabaların daha çok kenar mahallerinde yetiştirilen küçükbaş hayvanlar sadece Saltukova (ḫḌᵛ baş) ve Nebioġlu (ḫᶜū ba ş) kasabalarında görülmektedir (Harita ñ.ī, Tablo ñ.ḫ ᶜ).

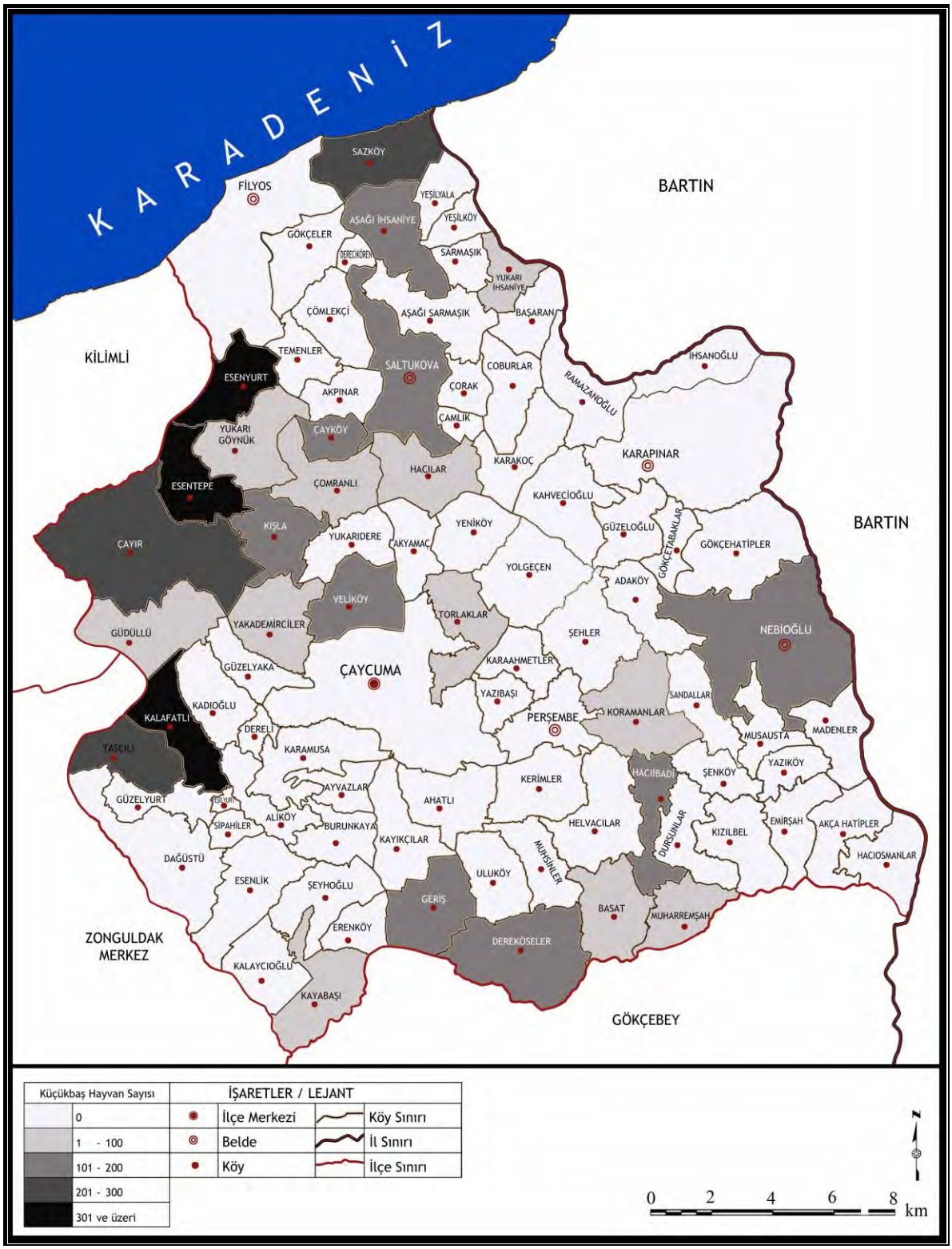

Harita 3. 4. Araştırma Sahasında Küçükbaş Hayvan Dağılışı (ᶜṯẖñ) .

Tablo 3. 12. Çaycuma İlçesinde Küçükbaş Hayvan Sayısının Yerleşmelere Göre Dağılımı (ᶜṭẖñ).

Yerleşme Adı	Küçük Baş	Yerleşme Adı	Küçük Baş	Yerleşme Adı	Küçük Baş
Merkez	-	Sipahiler	-	Madenler	-
Filyos	-	Şeyhoğlu	-	Muharremşah	)ṭ
Nebioğlu	ẖᶜū	Taşçılı	ᶜūᶜ	Musausta	-
Karapınar	-	Torlaklar	ṣṭ	Sandallar	-
Saltukova	ẖḌᵛ	Uluköy	-	Şehler	-
Perşembe	-	Veliköy	ẖ)ṭ	Şenköy	-
Akyamaç	-	Yakademirciler	ɨū	Yazıbaşı	-
Aliköy	-	Yeşilyurt	-	Yazıköy	-
Ayvazlar	-	Yolgeçen	-	Aşağıihsaniye	ẖɨū
Burunkaya	-	Yukarıdere	-	Aşağısarmaşık	-
Çayır	ᶜẖṭ	Akpınar	-	Başaran	-
Çomranlı	ᶜ)	Çayköy	-	Coburlar	-
Dağüstü	-	Çömlekçi	-	Çamlık	-
Dereköseler	ẖṭū	Derecikören	-	Çorak	-
Dereli	-	Esenyurt	ɨūẖ	Gökçetabaklar	-
Erenköy	-	Gökçeler	-	Güzeloğlu	-
Esenlik	-	Temenler	-	Hacılar	ūᵛ
EsenTepe	ñᶜᵛ	Yukarıgöynük	ṣū	İhsanoğlu	-
Geriş	ẖᵛ)	Adaköy	-	Kahvecioğlu	-
Güdüllü	ñū	Akçahatipler	-	Karakoç	-
Güzelyaka	-	Basat	ñū	Ramazanoğlu	-
Güzelyurt	-	Dursunlar	-	Sarmaşık	-
Kadıoğlu	-	Emirşah	-	Sazköy	ᶜṭ)
Kalafatlı	ūᵛū	Hacıibadi	ẖᵛṭ	Serdaroğlu	-
Kalaycıoğlu	-	Hacıosmanlar	-	Yeniköy	-
Karamusa	-	Helvacılar	-	Yeşilköy	-
Kayabaşı	ẖṭ	Karaahmetler	-	Yeşilyayla	-
Kayıkçılar	-	Kerimler	-	Yukarıihsaniye	ñṭ
Kışla	ẖ)ɨ	Kızılbel	-	Toplam	ñ.)ṭū
Muhsinler	-	Koramanlar	ñṭ		

Kaynak: Çaycuma İlçe Tarım Gıda ve Hayvancılık Müdürlüğü ile Araştırma Sahasında Yapılan Anketler (ᶜṭẖñ).

Çaycuma'da küçükbaş hayvanclığı teşvik etmek amacıyla İlçe Tarım Müdürlüğü tarafından geliştirilen projeler kapsamında, köylere küçükbaş hayvan dağıtımı yapılmaktadır. Yöreye yabancı olan; ancak süt ve diğer ürünler bakımından verimi yüksek olan bu hayvanların genelde yöre çiftçisine örnek olması ve damızılık olarak beslenmesi ilçedeki küçükbaş hayvan kalitesini geliştirecektir. Projeler kapsamında yetiştirilen küçükbaş hayvanlar Geriş köyü ve Çaycuma Belediyesi'ne bağlı Gemiciler Mahallesi'nde görülür (Fotoğraf ñ.ᶜṭ).

Fotoğraf 3. 20. Gemiciler Mahallesinde, Devlet Desteği İle Alınmış Damızlık Küçükbaş Hayvalardan Bir Görünüm

3.3.4. Kümes Hayvancılığı

Ülkemizde kümes hayvancılığı denildiği zaman akla ilk gelen tavuk yetiştiriciliğidir[ñh)]. Çaycuma ilçesinde en fazla gelişim gösteren hayvanclık kolu et ve yumurta tavukçuluğu faaliyetidir. ᶜṭḫñ yılında ilçede ḫ.ṣḫṭ .ṭṭ adet et tavuğu,)ū.īḌṭ adet yumurta tavuğu bulunmaktaydı. Aynı yıl ṣṭ hindi, ñᵛ kaz olmak üzere ilçede toplam ḫ.ᵛṭū.īᵛᵛ adet kümes hayvanı bulunuyordu (Tablo ñ.ḫñ).

Tablo 3. 13. Çaycuma İlçesi'ndeki Kümes Hayvan Sayısı.

Et Tavuğu	Yumurta Tavuğu	Hindi	Kaz	Toplam
ḫ.ṣḫṭ. ṭṭṭ	)ū .īḌṭ	ṣṭ	ñᵛ	ḫ.ᵛṭū. ūᵛᵛ

Kaynak: Türkiye İstatistikî Kurumu Zonguldak Bölge Müdürlüğü ᶜṭḫñ.

Çaycuma'da tavukçuluk faaliyeti, et ve yumurta tavukçuluğu olarak iki şekilde yapılmaktadır. İlçede en çok et tavukçuluğu yapılmaktadır. Yörenin birçok kesiminde görülebilen et tavuğu yetiştiriciliği, ortalama īū ile ḫū bin adet arasında kapasiteli çiftliklerde yapılmaktadır. Çaycuma'da ᶜṭḫñ yılı itibariyle, Ḍ) et tavuğu, ñ tane de yumurta tavuğu çiftliği olmak üzere toplam)ᶜ adet tavuk çiftliğinde toplam ḫ.ṣṭī.ū ṭṭ adet çiftlik tavuğu bulunmakta idi (Harita ñ.ū Tablo ñ.ḫī).

[ñh)] Saliha Koday, *Doğu Anadolu Bölgesinde Hayvancılık*, s.ḫṭᵛ.

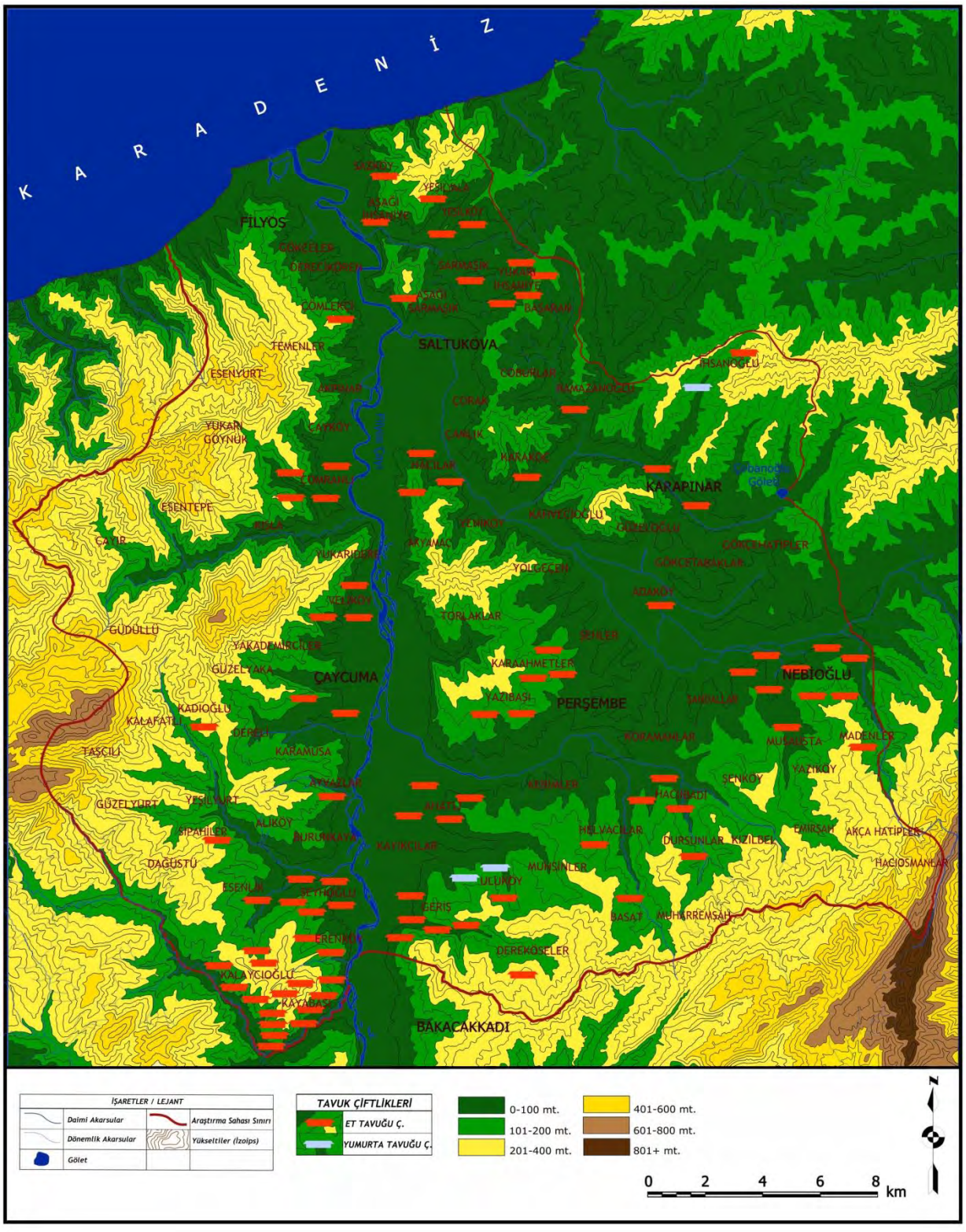

Harita 3. 5. Araştırma Sahasında Et ve Yumurta Tavuğu Çiftliklerinin Dağılışı (ʿṭẖñ) .

Tablo 3. 14. Çaycuma İlçesinde Et ve Yumurta Tavuġu Çiftlik Sayı ve Kapasitesi.

	İşletmenin Ticari Adı	İşletmenin Adresi	Kapasitesi	Firma	Tipi
ḫ	Ahmet Dedemen	Dursunlar Köyü	ḫīūṭṭ	Beypi Aş.	Broiler
ᶜ	Ahmet Demirtaş	Çomranlı Köyü	ḫīṭṭṭ	Ak piliç	Broiler
ñ	Ahmet Kabuk-ḫ	Hacılar Köyü	ḫūṭṭṭ	Beypi Aş	Broiler
ī	Ahmet Kabuk-ᶜ	Hacılar Köyü	Ḍṭṭṭ	Beypi Aş	Broiler
ū	Alaattin Demirci	İhsanoğlu Köyü	ḫḫūṭṭ	Akpiliç	Broiler
ṣ	Ali Kolçak	Kayabaşı Köyü	ḫīṭṭṭ	Beypi Aş	Broiler
ᵛ	Bahattin Kara	Hacıibadi Köyü	ᶜūṭṭṭ	Beypi Aş	Broiler
Ḍ	Banu Başören-ḫ	Aşaġı İhsaniye Köyü	ñḌṭṭṭ	Beypi Aş	Broiler
)	Banu Başören-ᶜ	Sarmaşık Köyü	īūṭṭṭ	Beypi Aş	Broiler
ḫṭ	Batı Karadeniz Aş.-ḫ	Yukarıihsaniye Köyü	ᶜᶜ ūṭṭ	Akpiliç	Broiler
ḫḫ	Batı Karadeniz Aş.-ᶜ	Yukarıihsaniye Köyü	ñūṭṭṭ	Akpiliç	Broiler
ḫᶜ	Batı Karadeniz Aş.-ñ	Yukarıihsaniye Köyü	ᶜīṭṭṭ	Akpiliç	Broiler
ḫñ	Celalettin Bostancı	Şeyhoğlu Köyü	ḫᵛṭṭṭ	Beypi Aş	Broiler
ḫī	Cemal Yılmaz	Sazköy Köyü	ḫṣūṭṭ	Beypi Aş	Broiler
ḫū	Cengiz Bozacı	Karapınar Kasabası	ᶜḌṭṭṭ	Beypi Aş	Broiler
ḫṣ	Durdu Eliçora	Kayabaşı Köyü	ḫḌṭṭṭ	Akpiliç	Broiler
ḫᵛ	Durmuş Cebeci	Kayabaşı Köyü	)ṭṭṭ	Beypi Aş	Broiler
ḫḌ	Dursun Akkaş	Madenler Köyü	ḫīṭṭṭ	Beypi Aş	Broiler
ḫ)	Emrah Hot	Nebioğlu Köyü	ᶜūṭṭṭ	Beypi Aş	Broiler
ᶜṭ	Emrullah Zengin	Veliköy Köyü	ᶜṭ ṭṭṭ	Beypi Aş	Broiler
ᶜḫ	Ercan Kartal	Kalaycıoğlu Köyü	ḫñṭṭṭ	Beypi Aş	Broiler
ᶜᶜ	Ercan Kartal-ḫ	Kalaycıoğlu Köyü	ḫᶜṭṭṭ	Beypi Aş	Broiler
ᶜñ	Ercan Kartal-ᶜ	Kalaycıoğlu Köyü	īṭ ṭṭṭ	Beypi Aş	Broiler
ᶜī	Erdal Mantarlı	Helvacılar Köyü	ḫ) ṭṭṭ	Beypi Aş	Broiler
ᶜū	Ergül Kartal	Kalaycıoğlu Köyü	ᶜūṭṭṭ	Beypi Aş	Broiler
ᶜṣ	Ergül Kartal-ḫ	Şeyhoğlu Köyü	ᶜᶜ ūṭṭ	Beypi Aş	Broiler
ᶜᵛ	Ergül Kartal-ᶜ	Şeyhoğlu Köyü	ᶜᶜ ūṭṭ	Beypi Aş	Broiler
ᶜḌ	Ergül Kartal-ñ	Şeyhoğlu Köyü	ᶜᶜ ūṭṭ	Beypi Aş	Broiler
ᶜ)	Ergül Kartal-ī	Şeyhoğlu Köyü	ᶜᶜ ūṭṭ	Beypi Aş	Broiler
ñṭ	Ertan Demirkurt	Nebioğlu Kasabası	ḫñūṭṭ	Beypi Aş	Broiler
ñḫ	Fatime Karakök	Kayabaşı Köyü	Ḍṭṭṭ	Beypi Aş	Broiler
ñᶜ	Fatime Kocaarslan	Geriş Köyü	ᶜᶜ ūṭṭ	Aytaç	Broiler
ññ	Hakan Kiraz	Geriş Köyü	ḫṭ ṭṭṭ	Beypi Aş	Broiler
ñī	Hamide Meme	Ramazanoğlu Köyü	ḫūṭṭṭ	Beypi Aş	Broiler
ñū	Hatice Albuz	Geriş Köyü	ᶜīṭṭ	Beypi Aş	Broiler
ñṣ	Hayrettin Karagöz	Çomranlı Köyü	ḫḌūṭṭ	Akpiliç	Broiler
ñᵛ	Hayrullah Cebeci	Kayabaşı Köyü	Ḍūṭṭ	Beypi Aş	Broiler
ñḌ	Hayrullah Çetin-S.Güner	Karakoç Köyü	ñṭ ṭṭṭ	Beypi Aş	Broiler
ñ)	Hüseyin Verim-ḫ	Nebioğlu Kasabası	ᶜṭ ṭṭṭ	Beypi Aş	Broiler

ī̲ṭ	Hüseyin Verim-ᶜ	Nebioğlu Kasabası	ᶜṭ ṭṭṭ	Beypi Aş	Broiler
ī̲h̲	İbrahim Uslu	Hacılar Köyü	h̲ī ūṭṭ	Akpiliç	Broiler
ī̲ᶜ	İdris Yılmaz	Kayabaşı Köyü	h̲ṭ ṭṭṭ	Akpiliç	Broiler
ī̲ñ	İlyas Üzümcü	Aşağı Sarmaşık Köyü	ᶜī ṭṭṭ	Aytaç	Broiler
ī̲ī	İrfan Terzi	Yukarıihsaniye Köyü	h̲h̲ūṭṭ	Beypi Aş	Broiler
ī̲ū	İsa İnam	Yazıbaşı Köyü	)ṭṭṭ	Beypi Aş	Broiler
ī̲ṣ	Kadir Islak	Karaahmetler Köyü	h̲ṣṭṭṭ	Beypi Aş	Broiler
ī̲ᵛ	Kenan Kafkas	Ahatlı Köyü Köyü	h̲h̲ūṭṭ	Beypi Aş	Broiler
ī̲Ḍ	Kenan Saka(Çaymer Tav.)	Karaahmetler Köyü	h̲ñṭṭṭ	Beypi Aş	Broiler
ī̲)	Latif Ünlütürk	Çömlekçi Köyü	h̲ᵛ ṭṭṭ	Beypi Aş	Broiler
ūṭ	MArif İnam	Hacıibadi Köyü	h̲Ḍūṭṭ	Beypi Aş	Broiler
ūh̲	Mehmet Kafkas	Ahatlı Köyü Köyü	h̲h̲ūṭṭ	Beypi Aş	Broiler
ūᶜ	Metin Eren	Dereköseler Köyü	h̲ī ūṭṭ	Beypi Aş	Broiler
ūñ	Metin İpekdal	Musausta Köyü	ᵛūṭṭ	Beypi Aş	Broiler
ūī	Mevlüt Kanbak	Ahatlı Köyü	h̲ṭ ṭṭṭ	Beypi Aş	Broiler
ūū	Mevlüt Köksal	Çomranlı Köyü	h̲ī ṭṭṭ	Aytaç	Broiler
ūṣ	Muharrem Akça	Adaköy Köyü	h̲Ḍūṭṭ	Beypi Aş	Broiler
ūᵛ	Muhittin Akkaş	Nebioğlu Kasabası	h̲ñṭṭṭ	Beypi Aş	Broiler
ūḌ	Murat Baloğlu	Hacıibadi Köyü	h̲ūṭṭṭ	Beypi Aş	Broiler
ū)	Musa Saġdıç	Çaycuma (Müc.Alan)	h̲ṣṭṭṭ	Beypi Aş	Broiler
ṣṭ	Mustafa Karaca	Basat Köyü	h̲ñūṭṭ	Beypi Aş	Broiler
ṣh̲	Mutlu Demirkurt	Nebioğlu Kasabası	h̲ñṭṭṭ	Beypi Aş	Broiler
ṣᶜ	İrfan Köktürk	Sipahiler Köyü	h̲ñṭṭṭ	Beypi Aş	Broiler
ṣñ	Naci Yılmaz	Veliköy Köyü	h̲Ḍṭṭṭ	Akpiliç	Broiler
ṣī	Nazmiye Aygün	Ayvazlar Köyü	h̲ᵛ ṭṭṭ	Beypi Aş	Broiler
ṣū	Osman Dereli	Uluköy Köyü	h̲ᶜ ūṭṭ	Akpiliç	Broiler
ṣṣ	Ömer Oġuz	Yeşilyayla Köyü	h̲ṭ ūṭṭ	Beypi Aş	Broiler
ṣᵛ	Önder Adalıoğlu	Kalaycıoğlu Köyü	h̲ūṭṭṭ	Beypi Aş	Broiler
ṣḌ	Önder Alkan	Erenköy Köyü	ᶜᵛ ṭṭṭ	Erpiliç	Broiler
ṣ)	Özkan Akman	Geriş Köyü	Ḍṭṭṭ	Beypi Aş	Broiler
ᵛṭ	Ramazan Çakır	Ahatlı Köyü	h̲ṣūṭṭ	Beypi Aş	Broiler
ᵛh̲	Ramazan Korkmaz	Çaycuma (Müc. Alan)	h̲h̲ūṭṭ	Beypi Aş	Broiler
ᵛᶜ	Ramazan Meme	Karapınar Kasabası	h̲ṭ ṭṭṭ	Beypi Aş	Broiler
ᵛñ	Ramazan Toplu	Kayabaşı Kasabası	h̲ūṭṭṭ	Beypi Aş	Broiler
ᵛī	Ramazan Toplu	Kayabaşı Köyü	ᶜū ṭṭṭ	Beypi Aş	Broiler
ᵛū	Recep Akgül-ᶜ	Veliköy Köyü	h̲ñṭṭṭ	Beypi Aş	Broiler
ᵛṣ	Recep Akgül-h̲	Nebioğlu Kasabası	h̲ī ṭṭṭ	Beypi Aş	Broiler
ᵛᵛ	Ruşen Uzun	Esenlik Köyü	ñūṭṭṭ	Beypi Aş	Broiler
ᵛḌ	Sabahattin Yılmaz	Yeşilköy Köyü	h̲Ḍṭṭṭ	Akpiliç	Broiler
ᵛ)	Salih Helvacı	Kadıoğlu Köyü	h̲) ṭṭṭ	Beypi Aş	Broiler
Ḍṭ	Satılmış Bostancı	Geriş Köyü	h̲ᶜ ṭṭṭ	Beypi Aş	Broiler

Ḍh̲	Sefa Tuncel	Yeşilköy Köyü	h̲ṭ ṭṭṭ	Aytaç	Broiler
Ḍᶜ	Seyfi Cin	Nebioğlu Kasabası	h̲ᵛ ūṭṭ	Beypi Aş	Broiler
Ḍñ	Şaban Arduç	Karaahmetler Köyü	h̲ī ūṭṭ	Beypi Aş	Broiler
Ḍī	Şeref Ateş	Çomranlı Köyü	)ṭṭṭ	Beypi Aş	Broiler
Ḍū	Şükrü Yazıcı	Erenköy Köyü	h̲Ḍṭṭ	Aytaç	Broiler
Ḍṣ	Turgut Bardakçı	Yazıbaşı Köyü	Ḍṭṭṭ	Beypi Aş	Broiler
Ḍᵛ	Vedat Kolçak	Kayabaşı Köyü	h̲ñūṭṭ	Beypi Aş	Broiler
ḌḌ	Yılmaz Cebeci	Kayabaşı Köyü	h̲ñūṭṭ	Beypi Aş	Broiler
Ḍ)	Yücel Tıska	Kayabaşı Köyü	h̲h̲ūṭṭ	Beypi Aş	Broiler
	Et Tavuğu Çiftliklerinin Toplam Tavuk Kapasitesi		h̲.ṣh̲ṭ. ṭṭ		
)ṭ	Çay-Tes Aş.	Uluköy Köyü	ṣ)ṭ ṭṭ		Yumurtacı
)h̲	Harun Lermi-h̲	İhsanoğlu Köyü	h̲ṣ īḌṭ		Yumurtacı
)ᶜ	Harun Lermi-ᶜ	İhsanoğlu Köyü	h̲ṭ ṭṭṭ		Yumurtacı
	Yumurta Tavuğu Çiftliklerinin Toplam Tavuk Kapasitesi		)ū .īḌṭ		
	Çiftliklerin Toplam Tavuk Kapasitesi		h̲.ᵛṭū. īḌṭ		

Kaynak Çaycuma İlçe Tarım Gıda ve Hayvancılık Müdürlüğü ᶜṭh̲ñ.

Araştırma sahasında tavuk yetiştiriciliğinin bu kadar çok gelişmesinde Çaycuma'nın konumu önemli bir etkendir. Bolu ilinde bulunan birçok ulusal tavuk fabrikası, çevresindeki yerleşim birimlerinde kurulan tavuk çiftliklerine kendi adına yetiştirmek üzere civciv vermektedir.

Bolu'dan fabrikaya ait araçlar ile ilçeye getirilen civcivler tavuk çiftliğine teslim edilmektedir. Yem ve ilaç desteğinin de yüklenici tavuk firması tarafından verilen civcivler, çiflik sahibi tarafından īū gün beslendikten sonra kesim aşamasına geldiğinde tavuklar, fabrikaya geri gönderilir. Bu süreç içerisinde çiftliğe civciv şeklinde getirilip, kesim aşamasına kadar, fabrikaya teslim sürecinde tavuk sayısındaki azalmaya ve et verimine göre çiftlik sahibine verilen performans puanına göre kar payı verilir ve bu işlem yıl boyunca dönüşümlü olarak devam etmektedir.

İlçede yapılan bir diğer tavukçuluk faaliyeti de yumurta tavukçuluğudur. ᶜṭh̲ñ yılı itibariyle ᶜ tanesi İhsanoğlu, h̲ tanesi de Uluköy'de olmak üzere ñ tane yumurta tavuğu çiftliği bulunmaktadır. Toplam Ḍī.ṭṭṭ tavuk kapasiteli çiftliklerden Uluköy'de olanı daha büyüktür. İhsanoğlu Köyü Harun Lemi Öğretmen Tavuk Çiftliği'nde üretilen yumurtaların büyük bir bölümü Bartın iline, az bir kısmı da Çaycuma ilçesi ve çevresindeki yakın yerleşmelere satılmaktadır. Çiftlikten elde edilen yumurtaların daha çok Bartın iline satılmasında çiftliğin Bartın sınırında yer alan İhsanoğlu köyünde yer

alması ve pazarlamada nakliye ücretinin düşük olması nedeniyle Bartın'daki işletmeciler tarafından tercih edilmesine neden olmuştur.

Çiftliklerde yapılan mülakatlarda yumurta tavuklarının Bursa'dan alındığı ve çiftliklerde beslendikten sonra yumurta veriminin ˇṭ -)ṭ gün kadar olduġu sürede beslendiği belirtilmiştir. Bu süre sonucunda yumurta verimi azalmaya başlayan tavuklar, Van ilinden gelen alıcılara satılmaktadır. Yumurta verimi düşmüş tavuklar satıldığı illerde de bir bölümü kesimhanelere diğer kısmı da köylere satıldığı belirtilmiştir. Çaycuma'da et ve yumurta, tavuk çiftliklerinde modern sistemlerle besicilik yapıldığından işçi istihdamı ancak ḫ-ᶜ kişi kadardır. Buna rağmen Çaycuma'da büyükbaş ve küçükbaş hayvancılık için gerekli otlak alanlarının yetersiz olması ve yüksek kapasiteli tavuk çiftliklerinin bulunması yem sanayinin gelişmesinde etkili olmuştur. İlçede yerel sermaye ile kurulmuş Yurtbay Yem fabrikası ile Hollandalı yatırımcılar tarafından Troz Nitrition TR Gida Fabrikasının kurulmasına etki etmiştir. (Fotoġraf ñ.ᶜḫ, ñ.ᶜᶜ)

Fotoğraf 3. 21. Ayvazlar Köyü Kulluk Mevkii'nde ḫᵛ.ṭṭṭ Tavuk Kapasiteli Et Tavuġu Kapasiteli Çiftlikten Bir Görünüm

Fotoğraf 3. 22. İhsanoğlu Köyü'nde Yer alan, Yumurta Tavuğu Çiftliğinden Bir Görünüm

3.3.5. Arıcılık

Arıcılık, zar kanatlılar takımına ait Apoidea familyasını oluşturan böcek türlerinden oluşan arıların bir kısmının (bal arısı) bitkisel kaynakları kullanarak bal, polen ve arı sütü gibi ürünleri üretme faaliyetini içeren, tüm dünyada ve ülkemizde binlerce yıldan bu yana yapılan, kendine has ekonomik ve sosyal yapısıyla yaygın tarımsal faaliyetlerden birisidir[ñʿṭ] . Ülkemizde de arıcılığın çok yaygın olması, çok sayıda ve farklı tiplerde yerli kovan bulunması arıcılığın Anadolu yarımadasındaki tarihininde çok eskilere uzandığını göstermektedir[ñʿẖ] .

Arıcılık birtakım teknik ve biyolojik bilgileri gerektirmekle beraber caġrafi ortamla da doğrudan bağlantılıdır.. Topografya, iklim, flora ve hidrografik özelliklerle arıcılık arasında sıkı bir ilişki bulunmaktadır. Bunların dışında beşeri olaylar da arıcılığı

[ñʿṭ] Ersin Kaya Sandal, Celal Kan, "Bingöl İli'nde Arıcılık Faaliyetleri", *Türk Coğrafya Dergisi*, Sayı :ṣṭ, İstanbul ʿṭẖñ. s.ẖ.
[ñʿẖ] Şahin, İ. F., Gök."Erzincan İlinde Arıcılık", Doğu Coğrafya Dergisi, Cilt :), Sayı ẖẖ, Erzurum ʿṭ ṭī, s.ẖẖ.

etkilemektedir. Örneğin gürültülü ya da tozlu yol ve şehir yakınları, çimento fabrikaları gibi tozlu veya zehirli atıkları olan fabrika yakınları arıcılık için uygun değildir[ñᶜᶜ] .

Çaycuma ilçesi konum itibariye bitki örtüsü bakımından zengin bir yerde bulunur. Orman sahaları, Filyos Vadisi boyunca görülebilen birçok bitki çeşidi ile arıcılığa uygun bir biyolojik çeşitliliğe sahiptir.

Çaycuma ilçesinde ñ.ᵛ ḫṭ tanesinin yeni ī̲ū tanesi de eski olmak üzere toplam ñ.ᵛūū kovan ile arıcılık yapılmakdır. Kovan sayılarının çok büyük bir bölümünün yeni olması ilçede son zamanlarda arıcılığa olan ilginin arttığını göstermektedir. İlçede arıcılık faaliyetleri daha çok bal üretimine yönelik olmuştur. ᶜṭ̲ḫ̲ñ yılında).ḫ̲ū ton bal, çok az bir miktarda da balmumu üretilmiştir (ñ.ḫ̲ū).

Tablo 3.15. Çaycuma İlçesindeki Arıcılık Faaliyetleri.

Arıcılık Yapan İşletme Sayısı (Adet)	ᵛū	Bal Üretimi (Ton)	). ḫ̲ū
Yeni Kovan Sayısı	ñ.ᵛḫ̲ṭ	Bal Mumu Üretimi (Ton)	ṭ. ṭ̲ṭ̲ī̲
Eski Kovan Sayısı	ī̲ū		

Kaynak: Türkiye İstatistikî Kurumu Zonguldak Bölge Müdürlüğü ᶜṭ̲ḫ̲ñ.

İlçede arıcılık son dönemlerde gelişim gösterebilmiştir. ᶜṭ̲ḫ̲ñ yılında ilçede ñ.ḫ̲ᵛṭ kovan bulunmaktaydı. İlçede birçok yerde arıcılık yapılabildiği gibi daha çok İhsanoğlu (ᶜī̲Ḍ kovan), Hacıosmalar (ḫ̲ḫ̲ū kovan), Karakoç (ḫ̲ḫ̲ṭ), Kızılbel (ḫ̲ḫ̲ṭ) Yazıköy (ḫ̲ṭ̲ū kovan) ve Çayır (ḫ̲ṭ̲ñ kovan), köyleri kovan sayısının en fazla olduğu ve arıcılık faaliyetlerinin en yaygın olduğu köylerdendir. Bunun yanında, Esenlik (ḫ̲ḫ̲ kovan) Çomranlı (ḫ̲ᶜ kovan), Şenköy (ḫ̲ñ), ve Burunkaya (ḫ̲ī̲ kova n) köylerinde arıcılık faaliyetinin en az olduğu köylerdir. İlçede dönem dönem yapılmış ancak günümüzde arıcılığın pek yapılmadığı köyler de bulunmaktadır. Belirli yıllarda çok az sayıda olan kovan sayısı bu köyler için pek anlam ifade etmez. Akyamaç, Çorak ve Dereli bu köylerdendir (Harita ñ.ṣ Tablo ñ.ḫ̲ṣ) .

[ñᶜᶜ] Harun Tuncel, "Türkiye'de (ḫ̲)ṣṣ -ḫ̲)Ḍṣ Yılları Arasında) Arıcılığa Genel Bakış", *Türkiye Coğrafyası Uygulama ve Araştırma Merkezi Dergisi,* Sayı :ḫ̲, Ankara ḫ̲))ᶜ, s.)).

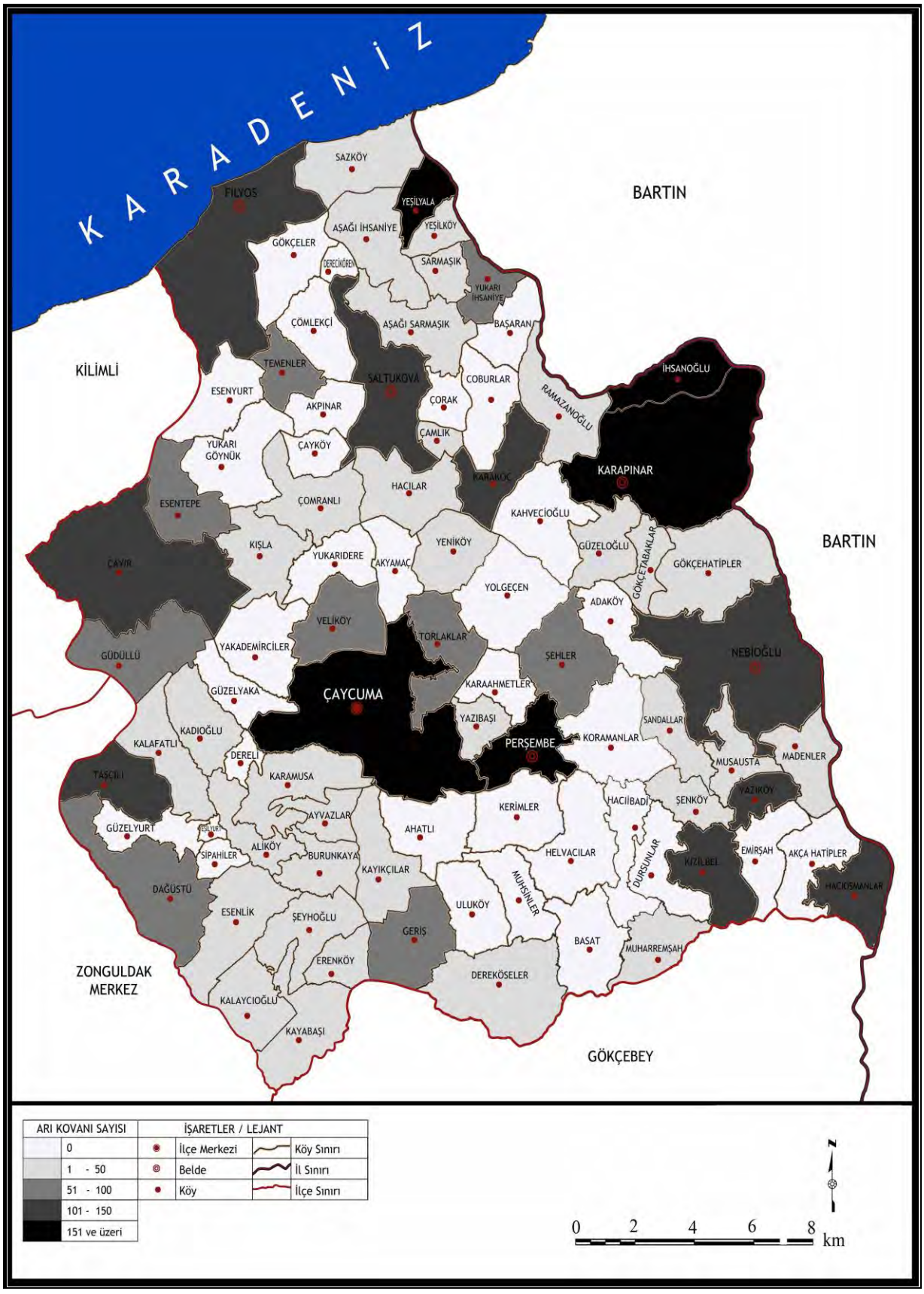

Harita 3. 6. Çaycuma İlçesi'nde Arı Kovanlarının Dağılışı (ˤṯẖñ).

Tablo 3. 15. Çaycuma İlçesinde Arı Kovanlarının Dağılışı (ᶜṭḫñ).

Yerleşme Adı	Kovan Sayısı	Yerleşme Adı	Kovan Sayısı	Yerleşme Adı	Kovan Sayısı
Merkez	ḫᵛṭ	Sipahiler	ñṭ	Madenler	ññ
Filyos	ḫïū	Şeyhoğlu	ūṭ	Muharremşah	ïū
Nebioğlu	ḫᶜū	Taşçılı	ḫḫṭ	Musausta	ᶜū
Karapınar	ᶜḌṭ	Torlaklar	ṣṭ	Sandallar	ᶜū
Saltukova	ḫḫū	Uluköy	ᶜṭ	Şehler	ṣū
Perşembe	ᶜïṭ	Veliköy	ṣṭ	Şenköy	ḫñ
Akyamaç	ṭ	Yakademirciler	ᶜï	Yazıbaşı	ᶜṭ
Aliköy	ᶜ)	Yeşilyurt	ṭ	Yazıköy	ḫṭū
Ayvazlar	ḫḌ	Yolgeçen	ᶜū	Aşağıihsaniye	ḫū
Burunkaya	ḫï	Yukarıdere	ṭ	Aşağısarmaşık	ḫṭ
Çayır	ḫṭñ	Akpınar	ṭ	Başaran	ṭ
Çomranlı	ḫᶜ	Çayköy	ṭ	Coburlar	ṭ
Dağüstü	ū)	Çömlekçi	ḫï	Çamlık	ᶜū
Dereköseler	ḫï	Derecikören	ḫᶜ	Çorak	ṭ
Dereli	ṭ	Esenyurt	ïᶜ	Gökçetabaklar	ᶜḫ
Erenköy	ñḫ	Gökçeler	ḫṭ	Güzeloğlu	ḫᵛ
Esenlik	ḫḫ	Temenler	ṣᶜ	Hacılar	ᶜñ
EsenTepe	ū)	Yukarıgöynük	ñṭ	İhsanoğlu	ᶜïḌ
Geriş	ṣḫ	Adaköy	ṭ	Kahvecioğlu	ṭ
Güdüllü	ḌḌ	Akçahatipler	ᶜḫ	Karakoç	ḫḫṭ
Güzelyaka	ṭ	Basat	ñḫ	Ramazanoğlu	ḫï
Güzelyurt	ṭ	Dursunlar	ḫᶜ	Sarmaşık	ᶜṭ
Kadıoğlu	ḫᵛ	Emirşah	ḫᵛ	Sazköy	ᶜṭ
Kalafatlı	ḫï	Hacıibadi	ṭ	Serdaroğlu	ḫï
Kalaycıoğlu	ḫḫ	Hacıosmanlar	ḫḫū	Yeniköy	ñṭ
Karamusa	ḫï	Helvacılar	ᶜṣ	Yeşilköy	ḫṭ
Kayabaşı	ḫ)	Karaahmetler	ṭ	Yeşilyayla	ḫᵛū
Kayıkçılar	ḫū	Kerimler	ḫṭ	Yukarıihsaniye	ṣū
Kışla	ñū	Kızılbel	ḫḫṭ	Toplam	ñ.ᵛūū
Muhsinler	ṭ	Koramanlar	ḫᵛ		

Kaynak: Çaycuma İlçe Tarım Gıda ve Hayvancılık Müdürlüğü (ᶜṭḫñ) ve Sahada Yapılan Anket Çalışmaları.

Çaycuma ilçesinde arıcılık faaliyetleri evlerin hemen yakında bulunan arazilerde yapıldığı gibi, bitki örtüsü bakımından daha zengin alanlara taşınarak da yapılmaktadır. Çeşitli aroma tadında üretimi yapılan balın elde ediliş türüne göre de kovanlar ilçenin muhtelif yerlerine taşınmaktadır. Eğer kestane balı elde etmek isteniyorsa yörede kestanelerin yoğunlukta olduğu Hacıosmanlar köyü civarındaki yamaçlara kovanlar taşımaktadır. Ancak acı bal elde edilmek isteniyorsa ormangüllerinin yoğunlukta olduğu Güdüllü köyü yakınındaki Göldağı çevresindeki arazilere gidilmektedir (Fotoğraf ñ.ᶜñ).

Fotoğraf 3. 23. Kestane Balı Üretmek İçin Kovanlarını Ohlar Mevkii'ye Taşıyan Bir Çiftçi ve Elde ettiği Kestane Balından Bir Görünüm

Çaycuma'da kestane balı ile birlikte en çok üretilen diğer bal çeşidi de acıbaldır. Kilosu kestane balı gibi, yörede ortlama ūṭ -ṣṭ TL den satılan acı bal, diğer çeşitlere göre pahalı olmasına rağmen başta yurt dışından gelen (Almancılar) tarafından büyük ilgi görmektedir. İlçede yaygın tür olan ve yöre halkı tarafından ağu olarak bilinen mor çiçekli ormangülleri bahar aylarında yoğun bir şekilde açmakta ve çok acı olan bu çiçeklerden beslenen arılar, deli bal olarak bilinen balı üretmektedir. Fazla tüketildiğinde çok tehlikeli olan fakat ölçülü kullanıldığında tıbbı anlamda astım ve bronşit hastalıklarına karşı faydası olduğunu anlatan yerel arıcılar, deli bal üreterek önemli kazançlar elde ederler (Fotoğraf ñ.ʿī). Ülkemez genelinde de yüksek fiyattan satılan, kestane ve deli bal, yörede yaygınlaştırılıp elde edilen ürünü ülkemiz ölçeğinde pazarlandığı takdirde ilçe ekonomisine çok büyük katkı sağlayacağı söylenebilir.

Fotoğraf 3. 24. Bahar Aylarında Çiçek Açan Orman Güllerinden Beslenen Arılar Acı Ya da Diğer Adıyla Deli Bal Üretmektedir.

3.3.6. Balıkçılık

Çaycuma ilçesinde Karedeniz'e kıyısı olduğu için Filyos ve Sazköy kesimlerinde deniz balıkçılığı, Filyos Çayı ve yan kolları üzerinde ise az da olsa tatlısu balıkçılığı yapılmaktadır.

İlçede balıkçılığın gelişmemesindeki en önemli neden, maden ve sanayi sektörlerinin gelişmiş olması ve bu alanlarda istihdamın olması balıkçılığa olan talebi azaltmış, bu da balıkçılık faaliyetinin yörede önemli bir ekonomik faaliyet olmasını engellemiştir.

İlçede deniz ve tatlı su balıkçılığının gelişmemesinin başka sebepleri de vardır. Sazköy kesimlerinde balıkçı barınağının olmaması bu kesimdeki balıkçılık faaliyetinin başlamasına engel olmuştur. Filyos kasabası kesiminde ise küçük balıkçı barınağında küçük balıkçı tekneleri ile bu faaliyet yürürtülmeye çalışılmaktadır. Filyos Belediyesi tarafından plaka verilen kayıkların sayısı gün geçtikçe azalmaktadır. Filyos Belediyesi kayıtlarına göre ʿṯ̲ʿ de īḌ, ʿṯ̲ñ yılında ise īṭ tane balıkçı teknesi bulunmaktaydı (Fotoğraf ñ.ʿū).

Fotoğraf 3. 25. Filyos Kasabasındaki Balıkçı Barınağından Bir Görünüm

Kasabada av yasağı dönemi hariç yılın her döneminde balıkçılık yapılmaktadır. Ekim- Mart dönemi balıkçılığın en yoğun, Temmuz ayı ise en durgun zamanını oluşturur. Temmuz ayında kıyıdaki balık restoranlarının ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla teknelerle olta balıkçılığı yapılmaktadır.

Filyos kasabasında yapılan mülakatlarda yılın her dönemi için ayrı çeşitte balık avlandığı belirtilmiştir. Kalkan Mart Nisan arasında, barbun ise Nisan Mayıs ayları arasında avlanmaktadır. Deniz suyu sıcaklığına göre yıl içerisinde sürekli yer değiştiren istavrit ve mezgit geçişlerinin en yoğun avlandığı dönem Mayıs ve Haziran aylarıdır.

Karadeniz'de altmışa yakın balık cinsi tutulmakta ise de bunların içerisinde en bereketlileri ringa zümresine mensup hamsi ve tirsi balıklarıdır[ñ‘ñ]. Filyos'ta da ḫū Ekim'den sonra kış ayalarına doğru hamsi ve zargana dönemi başlar. Ekim ayından kış aylarına doğru hamsi yoğunluğu artar. Bu dönemde yoğun bir şekilde avlanan hamsiler kasaba dışına hatta il dışına bile satılmaktadır. Kasabada zaten en çok hamsi avlanmaktadır. Hamsiden sonra mezgit, istavrit ve palamut en çok yakalanan balık çeşitleridir.

[ñ‘ñ] Hamit Sadi Selen, *İktisadi Türkiye, Tabii, Beşeri ve Mevzii Coğrafya Tekkikleri*, Tan Matbası, İstanbul ḫ)ñ) -ḫ)īṭ, s.ḫḫñ.

Araştırma sahasında mezgit ve istavrit yılın her döneminde avlanabilmektedir. Balıkçılığın yoğun olduğu kış aylarında görülen diğer tür ise kalkan balığıdır. Ekonomik değeri oldukça yüksek olan kalkanlar özel teknikle avlanmaktadır.

Filyos kasabasında avlanan balıklar daha çok kasaba ihtiyacını karşılamaya yöneliktir. Filyos'taki balıkçılar ile balık restoranları en önemli pazarı oluşturur. Çaycuma şehrindeki balıkçılar balığı daha çok sürekli temin edebildikleri Amasra'dan aldıklarından Filyos'taki balıkçılığın pazar payı düşmektedir. Kış dönemlerinde balığın çok avlandığı zamanlarda Karabük, Ankara, Bolu illerine kadar satış yapılmaktadır.

Kasabadaki balıkçılarla yaptığımız anket ve mülakatlara göre ^ctẖñ yılı balık sezonunda; kalkanın tanesi teknede ūṭ TL, balıkçıda ^vū TL ye, hamsi ilk çıktığında kasası ẖṭ TL den, kış aylarında ise kasası ñ TL civarında satılmaktadır. İri barbunun kilosu ẖū-^cṭ TL, küçük olanları ise ẖṭ TL den satılabilmektedir. Yine mezgitin kilosu ū-ẖ^c TL, İstavrit ū TL, palamut ise ilk çıktığında tanesi ū TL daha sonra ñ tanesi ẖṭ TL den satıldığı belirtilmiştir. ^ctẖñ yılı balık sezonunda ortalama ẖṭ ton hamsi, ṣ ton barbun, ū ton mezgit, ī ton palamut, ī ton kalkan ve ñ.ū ton da istavrit avladıklarını ifade etmişlerdir.

Filyos kasabasında Ereğli ve Amasra'daki gibi büyük balıkçı tekne ve gemilerinin yükleme ve boşaltma yapabileceği büyüklük ve donanımda balıkçı barınağı olmadığından türce zengin balık avlansa da küçük teknelerle balıkçılık yapıldığından miktar olarak ancak iç pazara yetebilecek kadar balık avlanabilmektedir. Bu durum balıkçılığın yörede önemli ekonomik kollardan biri olmasını engellemiştir. Yine kıyıda soğuk hava deposunun olmaması avlanan balıkların hemen elden çıkarılmasını zorunlu kıldığı için avlanan balıklar değerinin altında satılmaktadır. Çaycuma'da balıkçılığın ekonomik değere ulaşması için acilen şimdikinden daha büyük ve donanımlı balıkçı barınağı ve kıyıda soğuk hava deposuna ihtiyaç vardır.

Araştırma sahasında talısu balıkçılığı az da olsa, daha çok yöre insanı tarafından olta balıkçığı şeklinde yapılmaktadır. Bu balıkçılığın çok sınırlı kalmasında en önemli faktör, akarsuların kirliğidir. Filyos Çayı'nın ana kolu sanayi ve evsel atıklarla uzun yıllardır kirletildiğinden, balık yaşamına elveşli bir ortam omaktan uzaklaşmıştır[ñ^cī] .

[ñ^cī] Sedat Avcı, Filyos Çayı Havzasının (Karabük- Filyos arası) Coğrafi Etüdü III : Ekonomik Coğrafya Özellikleri, İstanbul Üniversitesi Coğrafya Dergisi, Sayı: ^v, İstanbul ẖ))), s.^c) ṣ.

Araştırma sahasında çalışma çağındaki nüfus çok çeşitili iş kollarına dağılmıştır. İlçede cinsiyet ayrımı olmadan hanedeki her birrey iş hayatına atılmıştır. İş kolunda cinsiyete göre katı bir ayrımın olmadığı sahada kadınların başta sanayi ve tarım olmak üzere birçok iş kolunda rol aldıkları görülür.

Günümüzde hızla değişen dünya koşulları içerisinde kentleşm, eğitim, sağlık, göç, ulaşım ve teknolojideki gelişmelere rağmen kadının toplumsal rolleri, aile içi ve dışı ilişkileri, kararlara katılımları ve evlilik örüntüleri değişse de erkeklere oranla kalkınmanın getirdiği kazanımlardan daha az yararlandıkları yandınamaz bir gerçektir[ñʿū].

Dünyadaki çoğu toplumda kadınlar erkeklere göre ekonomik olarak dezavantajlıdır ve daha az güçlü oldukları için sömürülmeye karşı savunmasızdır. Kadınların erkeklere hangi derecede bağlı oldukları milletlerin ekonomik gelişmeleriyle ilişkilidir.[ñʿş] Cinsiyete göre iş bölümü tüm toplumlarda görülür. Bazı toplumlarda kadın ve erkeğin üstlendiği görevler iki cins tarafından paylaşılır. İnsanlar karşı cinsin üstlendiği bazı görevleri yerine getirebilir ve bunu yaparken toplumdaki yerleri sarsılmaz. Ancak bazı toplumlarda kadının yapacağı iş ile erkeğin yapacağı işler ayrı tutulmuştur[ñʿv].

Çaycuma'da kadın erkek arasında çok belirgin olmasa da bir iş bölümü oluşmuştur. Erkek nüfusun madende çalışması yörede kadının iş hayatındaki yerini daha aktif hale getirmiştir. İş bölümünün daha çok tarımsal faaliyetlerde görüldüğü ilçede, tarımsal işgücünü daha çok kadınlar ve çoçuklar oluşturur. Kırsal kesimde tarım sektöründe önemli bir işgücünü kadınlar oluşturmaktadır (Fotoğraf ñ.ʿş).

[ñʿū] Faruk Kaya, Sinan Kocaman, " Kadın Coğrafyası Perspektifinde Ağrı Kenti'ndeki Kadınların Toplumsal ve Demografik Özellikleri", *I. Ulusal Coğrafya Sempozyomu*, Edebiyat Fakültesi Coğrafya Bölümü Bildiriler Kitabı, Erzurum ʿ ṭẖʿ, s. ñẖẖ-ñʿṣ.

[ñʿş] Mark Abrahamson, *Global Cities*, Oşfo rt University Press Neẕ Y ork ʿ ṭṭī, s. ūī.

[ñʿv] Ẕ ıllıam A. Havıland, Harald E. Prıns, Dana Ẕalrath, Bunny Mcbrıde, Çeviren: İnan Deniz Erguvan Sarıoğlu, "*Kültürel Antropoloji*", s.ūī ẖ.

Fotoğraf 3. 26. Çaycuma İlçesinde Tarım Hayatında Kadın İşgücü Önemli Bir Rol Oynar.

3.4. ORMANCILIK

Ormanlar; ülkemiz insanı için odun, su, yiyecek, gıda güvenliği, açık alan, daġ sporu, yayla ve ekoturizm, saġlık, can ve mal emniyeti, hayvan yemi, barınağı, ulaşım, haberleşme, gelir kaynağı, döviz, iş istihdamı, kültür ve ülke prestiji demektir. Sektör, sürdürülebilir kalkınmanın temel girdilerini oluşturmakta ve üretmektedir. Çevre, tarım, enerji ile kırsal alandaki sosyal istikrarın sigortası, su ve su ürünleri, biyolojik çeşitlilik ve yaban hayatının kaynağı ve koruyucusu, turizmin itici gücünü oluşturmaktadır.[ñʿḌ]

Ülkemiz ormanlarının tamamına yakını devletin hüküm ve tasarrufu altında olup Orman Genel Müdürlüġü tarafından sürdürülebilirlik ilkesi esas alınarak idare

[ñʿḌ] Mustafa Konukçu, *Ormanlar ve Ormancılığımız, (Faydaları, İstatistiki Gerçekler,Aanayasa Kalkınma Palanları Hükümet Proğramları ve Yıllık Proğramlarda Ormancılık)*, T.C Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı, Yayın No DPT:ʿ ṣñṭ, Ankara ʿṭṭẖ, s.ñ ū

edilmektedir. ṣDÑẖ sayılı Orman Kanunu'nun ᶜṣ. maddesinde yer alan "Devlet ormanlarından yapılacak istihsal, Orman ve Su İşleri Bakanlığınca tespit olunacak esaslar dairesinde ve amenajman planlarına göre devlet tarafından yapılır" hükmünün bir uygulaması olarak ülke ormanlarının tamamı orman amenajman planları ile işletilmektedir. Bu planlar Orman Genel Müdürlüġü Orman İdaresi ve Planlama Dairesi Başkanlığı tarafından belli dönemlerle orman işletme şefliği bazında yapılmaktadır. Türkiye ormanları, en küçük işletme birimi olan orman işletme şeflikleri bazında ẖṭ -ᶜṭ yıllık dönüş süreleri ile hazırlanan orman amenajman planları ile işletilmektedir[ñᶜ)] .

Ormancılık ise, toplumun orman ürünlerine ve hizmetlerine olan gereksinimlerini sürekli veya geçici olarak karşılamak amacıyla biyolojik, teknik, sosyal, kültürel ve yönetsel çalışmaların tümünü kapsayan çok yönlü ve sürdürülebilir bir etkinlik olarak tanımlanmaktadır. Diğer bir ifadeyle ormancılık, biyolojik ve teknik özelliğinin yanında ekonomik, sosyal, kültürel ve yönetsel boyutu ön palanda olan bir orman kaynakları yönetim mesleği olarak algılanmaktadır. Aslından daha genel anlamda ormancılık, orman kaynaklarına toplumun refahı doğrultusunda bilinçli müdahale etmektir. Bunu yaparken toplum taleplerini, ormancılık sektörünün diğer sektörlerle, bölgeyle makroekonomik yapıyla olan ilişkilerini, ülke ve sektör kısıtlarını dikkate almak parasal faydaları diğer faydalarla dengelemek, ekonomik, sosyal ve biyofizik sonuçları farklı olan alternatifler üretmek ve çok ölçütlü karar verme tekniklerini kullanarak aralarından seçim yapmak çağdaş ormancılık anlayışının gereğidir[ñño] .

Orman alanları, günümüzde henüz doğrudan pazar değeri olmayan ormancılık faaliyetleri yanında birtakım başka hizmetler de sağlarlar. Orman ekosistem hizmetleri olarak adlandırılan bu faydaların bir kısmı, doğal çevrenin temizlenmesi ve korunması, suyun filtrelenmesi, havanın temizlenmesi, toprak oluşumu, erozyonun önlenmesi, biyolojik çeşitlilik kaynağı, besin döngüsü, tozlaşma, iklim değişikliği etkilerinin azaltılması ve sel kontrolü gibi işlevlerle ilintilidir. Ayrıca Türkiye'de, rekreasyon ve turizm faaliyetleri kapsamında ormanlar, giderek artan bir ekonomik önem

---

[ñᶜ)] Orman Genel Müdürlüğü, *Türkiye Orman Varlığı-2012*, Orman İdaresi ve Planlama Dairesi Başkanlığı Yayın No: Ḍū,Envanter Serisi No: ẖᶜ, Ankara ᶜṭẖᶜ, s.ẖ-ū.
[ñño] Orman Genel Müdürlüğü: Ormancılık. Erişim Tarihi: ẖᶜ.ṭṣ.ᶜ ṭẖī.htt p://zzz.og mgov.tr/bilgi/ormancilik.htm

kazanmaktadır. Bu işlev de bir kültürel ekosistem hizmetidir[ñ].

Araştırma sahasında orman alanları geniş yer tutsa da sahada önemli yükseltilerin olmaması, orman alanlarının başta yerleşim ve tarım sahaları kazanma adına tahrip edilmiş olması verimli orman varlığını azaltmıştır.

Çalışma sahası ormanları, ʿṭḫʿ yılına kadar tek şeflik olan Çaycuma Orman İşletme Şefliği tarafından faaliyetler yürütülürken ʿṭḫñ yılı başında Perşembe Orman İşletme Şefliği kurulmuş ve bugün iki orman işletme şefliği olarak faaliyet sürdürülmektedir. Filyos Çayı'nın batı tarafında kalan ormanlık alanlar Çaycuma Orman İşletme Şefliğinin, çayın doğu tarafında kalan orman sahaları ise Perşembe Orman İşletme Şefliği'nin sorumluluğundadır.

Çaycuma ilçesinin, Çaycuma ve Perşembe Orman İşletme Şefliklerinin genel alanı ūḫ.ḫᵛṣ .Ḍha'lık bir araziyi kapsar. Bunun ḫᵛ.ūñī.ḫ ha'lık kısmı ormanlık, ññ.ṣī ʿ.ʿ ha'lık kısmı ise açıklık alandan oluşmaktadır. Belirtilen ormanlık alanın ḫī.ʿ)ḫha'lık alanı verimli, ñ.ʿīñ.ḫ ha is e bozuk niteliktedir[ñ] .

Araştırma sahası ormanları tür bakımından çeşitlilik gösterir. Bitki örtüsü kısmında da bahsedildiği gibi çalışma sahasındaki orman varlıkları içerisinde, Karaçam, Sarıçam, Kızılçam, Fıstıkçamı, Douglas (ABD Çamı), Göknar, Sedir, Kayın, Meşe, Kestane, Dişbudak, Gürgen ve Kavak tek tür olarak görüldüğü gibi, bazı yerlerde de karışık seriler halinde yer alır. Bu karışık seriler, iğne yapraklı karışık, iğne-geniş yapraklı karışık ve geniş yapraklı karışık şeklindedir. Çaycuma orman alanı ḫᵛ.ūñī hektardır. Bunun ñ.ṣṭʿ hektarını son yedi yıl içerisinde çeşitli projelerle ağaçlandırılan alanlar oluşturmaktadır (Tablo ñ.ḫᵛ).

[ñ] T.C Orman ve Su İşleri Bakanlığı, Orman Genel Müdürlüğü, *İklim Değişikliği ve Ormancılık : Modellerden Uygulamaya,* Doğa Koruma Merkezi ḫ. Basım, Ankara, s.ʿʿ.

[ñ] Çaycuma Orman İşletme Şefliği Foksiyonel Orman Amenajman Planı, *Şölen Ormancılık Mühendislik Lmt. Firması* , Ankara ʿṭḫʿ s.ī -ū.

Tablo 3. 16. Çaycuma İlçesin'nin Orman Varlıkları (ᶜṭḫñ).

Orman Varlığının Türlere Göre Dağılımı					
Tür	**ha**	**%**	**Tür**	**ha**	**%**
Karaçam	ḫ) ᵛ.ṭ	ḫ.ḫ	Meşe	ᶜḫ ṣṣ.ᶜ	ḫᶜ .ī
Sarıçam	ḫ.ḫ	ṭ	Gürgen	ñ) ᵛ.)	ᶜ. ñ
Kızılçam	ṣᶜ .)	ṭ. ī	Kavak	ḫñ.ᵛ	ṭ. ḫ
Fıstık Çamı	ᵛñ .Ḍ	ṭ. ī	Dişbudak	ūḫᵛ.ṭ	ᶜ.)
Duglas (ABD Çamı)	ᵛṭ .ū	ṭ. ī	Diğer	īᶜ).ī	ᶜ. ī
Göknar	-	-	İğne Yapraklı Karışık	ᶜū ū.ṣ	ḫ.ū
Sedir	ṭ.)	ṭ	İğne-Geniş Yapraklı Karışık	ḫñ.ṣ	ṭ. ḫ
Ardıç	-	-	Geniş Yapraklı Karışık	ḫḫ)ṣñ. ṣ	ṣḌ.ᶜ
Kayın	ḫñᵛṭ.)	ᵛ. Ḍ	Toplam	ḫᵛ .ūñī .ḫ	ḫṭṭ

Kaynak: Çaycuma-Perşembe Orman İşletme Şeflikleri Amenajman Planı ᶜṭḫñ.

Araştırma sahasında ᶜṭḫ ñ yılında ḫḫḫ.Ḍṣḫ mñ orman ürünleri üretimi yapılmıştır. Endüstriyel odun üretiminde ṣ.ṣīᵛ mñ ile en fazla sanayi odunu üretimi yapılırken, onu ī.)ᶜṣ mñ ile tomruk üretimi izlemektedir. Söz konusu üretim için kullanılan aġaç türlerinin ī. ṭḫᶜ mñünü meşe, ñ.ḫᶜī mñünü kayın, ñ.Ḍḫū mñünü dişbudak, ūṭᵛ mñünü çınar, ñūṣ mñünü gürgen, ᶜ)ḌḌ mñünü kavak, ḫ)ḫᶜḌ mñünü kestane ve ṣḫūṣ mñünü de titrek kavak oluşturmaktadır (Tablo ñ.ḫḌ).

Tablo 3. 17. Araştırma Sahasında Orman Ürünleri Üretimi (ᶜṭḫñ).

Ürün Çeşidi		Meşe	Kayın	Gürgen	Kavak	Dişbudak	Çınar	Kestane	Titrek Kavak	Toplam
Endüstriyel Odun (mñ)	Tomruk	ḫ.ṭᵛ ᵛ	ḫ.ᵛᶜ ī	ᶜᶜ.)ṭ ī	ᶜ) .ḌḌ	ḫ.ᵛḌᶜ	ᶜ)ī	ḫ) .ḫᶜ Ḍ	ṣ.ḫūṣ	ī .)ᶜ ṣ
	Maden Direk	Ḍñ.ᵛḌṣ	ḫḌḫ.ī)ñ	-	-	-	-	-	-	ᶜṣū
	Sanayi Odunu	ᶜ .Ḍī)	ḫ.ᶜḫ Ḍ	ñññ.īḌḫ	-	ᶜ .ṭñ ñ	ᶜḫñ	-	-	ṣ.ṣīᵛ
	Kağıtlık Odunu	ḫ.ḫᶜ ū	ḌḌḫ	ᵛī	-	ᶜñ)	-	-	-	ᶜ .ñḫ)
Diğer (mñ)	Yaprak – Lif-Yonga	-	-	-	-	-	-	-	-	ḫñ
	Çok Kaba Kağıtlık Odun	-	-	-	-	-	-	-	-	ṣṣ
	Yapraklı Yakacak Odun.	-	-	-	-	-	-	-	-	ṣ.ñ) ñ
	İbreli Yak. Odun.	-	-	-	-	-	-	-	-	ḫṭ
	Toplam	ī .ṭḫᶜ	ñ.ḫᶜ ī	ñūṣ.īū)	ᶜ) .ḌḌ	ñ.Ḍḫū	ūṭᵛ	ḫ) .ḫᶜ Ḍ	ṣ.ḫūṣ	ḫḫḫ.Ḍṣḫ

Kaynak: Çaycuma-Perşembe Orman İşletme Şeflikleri ᶜṭḫñ .

Araştırma sahasında orman ürünleri üretimi kapsamında endüstriyel odun üretimi yanında ḫñ mñ yaprak-lif- yonga, ṣṣ mñ çok kaba sayılabilecek kâğıtlık odun, ṣñ mñ yapraklı yakacak odun ve ḫṭ mñ de ibreli yakacak odun üretimi yapılmıştır.

İlçedeki meşe, gürgen ve kayın türlerinin oluşturduġu ekonomik deġeri olan orman varlığının büyük bir kısmı batıdaki yüksek kesimlere denk gelen Göldağı çevresinde yer alırken, bir kısmı da kuzeybatıdaki Bolatdağı yüksek kesimlerine denk gelen sahalarda orman ürünleri üretimi sürdürülmektedir.

Günümüzde de Çaycuma kırsal kesiminde halkın büyük çoġunluġunu madencilikten emekliler oluşturduġundan ormancılıġa duyulan ilgi azdır. Orman ürünleri üretimine ilgi geçmiş yıllara göre oldukça azalsa da bugün Kadıoğlu, Kızılbel, Taşçılı, Karamusa ve Dağüstü köyleri civarında diġer yerlere göre ormancılık faaliyetleri daha yaygındır.

Orman üretimi için aġaçlar kesildikten sonra kabukları baltalarla soyulur. Hazırlanan tomruklar, halat ya da zincirlere bağlanarak ulaşım imkânının olduġu yere kadar çekilir. Burada istiflenen tomruklar daha sonra pazarlanmak üzere kamyonlarla depolara götürülür. Bu iş oldukça zahmetlidir. Bu nedenle ormancılıkla uġraşanların bir çoġu son yıllarda ilçede açılan yeni iş kollarına yönelmiştir (Fotoġraf ñ.ᶜᵛ).

Fotoğraf 3. 27. Çaycuma'da Ormancılık Faaliyetlerinden Bir Görünüm (Kalafatlı Köyü).

Çaycuma-Perşembe Orman İşletme Şefliklerinin ᶜṭẖñ yılı genel üretim cetveline göre ilçede ormancılık sektörü önemli bir paya sahiptir. ñᶜᶜ. ṣñḌ TL kesme, ẖ.ṭñṭ.ṭ ī ṣ TL sürütme, īḌṣ.ī̄ī̄ TL nakliye, ᵛᶜ.Ḍṣī TL yükleme ve ẖᵛ).ūẖ) TL ise yapılan çalışmalar sonucu elde edilen karın belirli bir Ż'sinin dağıtımı olmak üzere ilçede ormancılık sektöründen elde edilen yıllık toplam para ᶜ.ṭ)ẖ.ūẖẖ TL'dir. Sözkonusu bu paranın büyük bir kısmı orman kooperatifleri vasıtasıyla orman köylülerine ekonomik kazanç olarak yansımaktadır.

İlçede her yıl orman şeflikleri tarafından yapılan, orman sahalarını yenileme çalışmaları kapsamında birçok yeni fidan dikilmektedir. Yenileme çalışmalarında daha çok yöre halkının ormancılık faaliyetleri kapsamında orman ürünlerinin yanı sıra odun dışı orman üretimi olarak bilinen ve önemli gelirler getiren kestane, defne ve ıhlamur türlerinin ekimine daha çok önem verilerek devamlığına katkı sağlanması yöre ekonomisine önemli fayda sağlamış olacaktır. Bununla beraber usulsüz kesimlerin önüne geçilerek gençleştirme çalışmalarına da önem verilmelidir.

Milli servet ormanlarımızı ülkemiz genelinde olduğu gibi Çaycuma'da da başta yerleşim yeri, sanayi tesisi ve tarım alanı oluşturma gibi beşeri nedenlerin yanı sıra heyelan ve erozyon gibi doğal olaylarla orman alanları zarar görebilmektedir. Oysa ormanlar insan ve doğa arasında önemli bir etkileşimin yaşandığı doğal zenginliğimizdir. Ülke ekonomisine sağladığı yararlar yanında birçok canlının da yaşam ortamı olduğu unutulmamalıdır.

3.5. SANAYİ

Değişik ham maddelerin ve yarı işlenmiş malların, fabrika ya da atölyelerde işlenerek kullanılabilir yani imal edilmiş mallar durumuna getirilmesi üretim faaliyet ve tekniklerine sanayi ya da endüstri denir[ñññ].

Bilindiği gibi sanayi insanların başlıca faaliyetlerinden biridir. Sanayi faaliyetleri saha olarak yeryüzünde önemsiz yer kaplamaktaysa da milyonlarca insanın gıdası, barınması, giyinmesi, çeşitli aletler ve diğer ihtiyaçlarının temini ancak bu faaliyetlerle mümkün olur. Sanayi faaliyetleri daima yüksek nüfus yoğunluğuna, yüksek hayat

[ñññ] Hayati Doğanay, *Türkiye Ekonomik Coğrafyası*, Pegem Akademi Yayımları, Ankara ᶜṭ ẖẖ, s.ñ)ᵛ.

seviyesine büyük miktarda enerji tüketimine düzenli ve geniş hacimli ulaşım sistemlerine, kuvvetli pazarlara ve nihayet siyasi ve askeri güce tekabül eder[ñmï] .

Sanayi faaliyetlerinin dağılış düzeni, yerleşmiş bulundukları yerlerde diğer elemanlarla ilişkileri ve diğer bölgelerle ilişkileri gibi hususları coğrafyayı ilgilendirir. Sanayi faaliyetlerinin coğrafi yönden incelenmesinde çeşitli yollar takip edilebilirse de çoğunlukla bir sanayi kolunun incelenmesi ya da bir sanayi bölgesinin incelenmesi şeklinde iki yol tercih edilmektedir[ñmū]. Bu bölümde giderek önemli bir sanayi alanı özelliği kazanan Çaycuma ilçesindeki sanayi faaliyetlerinin tarihsel gelişimi, mekânsal ve sektörel dağılımları ele alınmıştır.

3.5.1 Sanayinin Tarihsel Gelişimi

Çaycuma, ḫ Eylül ḫ)ïï 'te Devrek ilçesinden ayrılarak ilçe statüsü kazanmıştır. İlçenin en önemli yerleşmesi ḫ)ṣū yılına kadar Filyos kasabası olmuştur. Aynı zamanda antik bir yerleşmenin devamı olan Filyos'ta, ḫ)ī)'da kurulan Filyos Ateş Tuğla Fabrikası kasabanın gelişimine katkı sağlamıştır. Bu tesisin ardından Çaycuma ilçe merkezinde ḫ)ūū yılında kurulan Çaycuma Süt ve Yurtbay Tuğla fabrikaları ile ḫ)ᵛṭ yılında kurulan Seka Kâğıt ve Selüloz Fabrikası gibi işletmeler Çaycuma'nın gelişmesinde ve nüfuslanmasında önemli rol oynamıştır. Bunun sonucunda Çaycuma, ḫ)ᵛṭ't e nüfus bakımından ilk sıraya yerleşmiş, ḫ)Ḍū'te ḫṭ. ṭṭṭ nüfus eşiğini geçmiştir. Daha sonraki dönemde sanayi, ticaret ve hizmet sektörlerinde gelişimin etkisiyle şehrin nüfusu ñṭ.ṭṭṭ'e yaklaş mıştır.

Filyos kasabasında faaliyet gösteren fabrikalardan biri de ḫ)ᵛī yılında üretime başlayan Çaytaş Ateş Tuğla Fabrikası'dır. Bu tesisle birlikte toplam ū adet fabrika ḫ))ṭ öncesi dönemde kurulmuştur. Çaycuma ilçesindeki sanayi tesislerinin Ż ḫḫ,ṣ'sını oluşturan bu fabrikalarda, günümüzde toplam ṣᶜḌ kişi istihdam edilmektedir.

İlçede ḫ))ṭ -ḫ))) döneminde kurulmuş ḫṭ sanayi tesisi yer alır. Bunlardan en önemlilerini tekstil fabrikaları oluşturmaktadır. Yörede tekstil sanayisinin serüveni İstanbul'da tekstil fabrikası olan Ardahanlı bir işadamının ḫ))ū't e Çaycuma'daki bir arkadaşını ziyaret etmesiyle başlar. İbrahim Coşkun adlı iş adamı, ilçeye geldiğinde

---

[ñmï] Erol Tümertekin *Sanayi Coğrafyası*, İstanbul Üniversitesi Yay. No: ᵛū ḫ, İstanbul ḫ) ṣ), s. ñï.
[ñmū] Erol Tümertekin, *Sanayi Coğrafyası*, İstanbul Üniversitesi Yay. No: ᵛūḫ, İstanbulḫ)ṣ), s .ñ) -iᶜ.

arazinin ve iklimin müsait olduġunu, yöredeki işgücü potansiyelini (özellikle de kadın işgücü potansiyelini) ve kalkınma teşvik imkânlarını görerek İstanbul'daki fabrikasını Ünver Tekstil adıyla ḫ))ṣ'da Çaycuma'ya taşımıştır. Bu tekstil fabrikası başka yatırımcılara örnek oluşturmuş, aynı yıl Başak Tekstil ve ḫ))) yıl ında Seher Tekstil gibi fabrikalar açılmıştır.

Yörede hazır giyim sektörü önemli bir istihdam olanaġı saġlamaktadır. Özellikle ᶜṭ -ñṭ yaş grubu kadın nüfus için önemli bir iş alanı oluşturur. Söz konusu iş kolu tesis sayısı bakımından tüm sektörler içerisinde Ż ḫñ,ñ'lük oranı temsil ederken toplam çalışan sayısının ñī,ṣ' sını istihdam etmektedir.

Söz konusu dönemde ḫ))ñ't e Yurtbay Yem Fabrikası, ḫ))ī't e Doġan çiftliġi Konserve Gıda Sanayii, ḫ))ū't e Karademir Mobilya A.Ş., ḫ))ṣ Altınkum Çakıl Eleme Sanayii, ḫ))ṣ'da Oral Cam ve Doġrama Fabrikası ve ḫ)) Ḍ'de Alagözler Kum Çakıl Tesisi gibi çeşitli tesisler faaliyete geçmiştir.

Çaycuma ilçesinde ᶜṭṭ ṭ -ᶜṭṭ) döneminde ḫū sanayi tesisi kurulmuştur. Bunlar arasında ağırlıklı sektörü ū adet tesis ile taşa toprağa dayalı sanayi oluşturur. Daha sonra ī adet tesis ile orman ürünleri ve mobilya sanayisi gelir. Bununla birlikte söz konusu dönemde gıda sanayi hariç tüm sektörlerde fabrika açıldığı dikkati çeker.

İlçedeki sanayi tesislerinin Ż ñṭ,ī' ü ᶜṭḫṭ -ᶜṭḫī döneminde kurulmuştur. Yani fabrikaların önemli bir kısmı yenidir. Bahattin Muslu Tekstil Fabrikası dışında tesislerin tamamı Çaycuma Organize Sanayi Bölgesi'nde yer alır. Çaycuma Organize Sanayi Bölgesi'nin saġlamış olduġu Ż)ṭ ücretsiz arsa temini, düşük maliyette altyapı hizmetleri, daha kolay ve ucuz üretim, mekânsal yakınlıġa baġlı olarak nakliye ve işçi taşıma konusunda işbirliği gibi avantajlarla ū yıllık süreçte Çaycuma OSB'de ḫᶜ sanayi tesisi faaliyete geçmiştir (Tablo ñ.ḫ)). Son dönemde kurulan ū adet orman ürünleri ve mobilya sanayisi tesisi ile ilçe sanayisinde orman ürünleri üretimi tesis sayısı bakımından sektörel bazda ilk sıraya yerleşmiştir.

Tablo 3. 18. Çaycuma'daki sanayi tesislerin kuruluş yıllarına göre dağılışı

Kuruluş dönemi	1990 Öncesi	1990-1999	2000-2009	2010-2014	Toplam
Tesis sayısı	ū	ḫṭ	ḫū	ḫñ	ïñ
Ż	ḫḫ,ṣ	ᶜñ ,ñ	ñī ,)	ñṭ ,ᶜ	ḫṭ ṭ,ṭ

Kaynak: Anket sonuçları ve Çaycuma Ticaret ve Sanayi Odası kapasite raporlarından derlenmiştir.

3.5.2 Sanayinin Mekânsal Dağılışı

Sanayinin kuruluş yerini hammadde, enerji ve pazara yakınlık, sermaye ve pazar koşulları, ucuz işgücü, ulaşım imkânları ve devlet tarafından sağlanan teşvikler gibi koşullar belirler. Elbette bunların hepsini aynı yerde bulmak oldukça güçtür. Bununla birlikte bu faktörlerin biri ya da birkaçının bir yerde var olması burada sanayi tesislerinin kurulmasında belirleyici olabilmektedir.

Zonguldak ili teşvik sistemi kapsamında ñ. bölgede yer alır. ūṭḌī sayılı Kanunla gelir vergisi stopajı teşviki, sigorta primi işveren hissesi teşviki ile enerji desteği getirilmiştir. Ayrıca Organize Sanayi Bölgesi'nde sağlanan bedelsiz yatırım yeri tahsisi ve enerji desteği yatırım için önemli bir teşvik sağlamaktadır.

Çaycuma ilçesinde sanayinin kuruluş yerini belirleyen en önemli koşullardan biri ulaşımdır. Zonguldak-Bartın karayolu ve Zonguldak-Ankara demiryolu hattı üzerinde yer alan ilçe, yakın zamanda hizmete açılan Zonguldak Havaalanı ile hava ulaşımına imkânına kavuşmuştur, Filyos Çayı ağız kısmında ʿṭẖī sonunda yapımına başlanacak Filyos Limanı Projesi tamamlandığında Çaycuma ilçesi dört ulaşım şekline birden sahip olacaktır.

İlçede sanayinin kuruluş ve gelişiminde demiryolu ve karayolu ulaşımı belirleyici olmuştur. Nitekim ẖ)ī) yılında kurulan Filyos Ateş Tuğla ve ẖ)ᵛ ī't e kurulan Çaytaş Ateş Tuğla fabrikaları öncelikle demiryoluna yakın olmayı tercih etmiştir. Bu sayede hem üretim için gerekli olan enerji kaynağını Zonguldak Karadon ve Gelik havzalarından sağlamış, hem de demiryoluyla pazar alanlarına mamul maddeyi taşıyabilmiştir.

Sanayinin yer seçiminde devlet teşvikleri önemli bir yere sahiptir. Zonguldak ili teşvik sistemi kapsamında ñ. bölgede yer. Belirlenen sektörlerde minimum yatırım tutarının üzerinde yapılacak sanayi yatırımlarında gümrük vergisi muafiyeti, KDV istisnası, gelir vergisi indirimi, sigorta primi işveren hissesi desteği, yatırım yeri tahsisi ve faiz desteği gibi teşvikler uygulanmaktadır.

Çaycuma ilçesinde sanayinin yoğunluk gösterdiği alan kuşkusuz Çaycuma Organize Sanayi Bölgesi'dir. Organize Sanayi Bölgelerinde faaliyette bulunan gelir ve kurumlar vergisi mükelleflerine yönelik teşviklere ūṭḌī sayılı Yatırımların ve İstihdamın Teşviki Kanununda yer verilmiştir. Bu bölgelerde faaliyette bulunan mükelleflere gelir vergisi stopajı teşviki, sigorta primi işveren hissesi teşviki, bedelsiz

yatırım yeri tahsisi ve enerji desteği sağlanmaktadır[ññş]. Bu avantajlar sanayicilerin yatırımlarını, diğer şehirlerde olduğu gibi, OSB'de yapmalarını sağlamaktadır.

Ülkemizde sanayi üretiminin mekânsal organizasyonunda, Organize Sanayi Bölgeleri (OSB), Küçük Sanayi Siteleri (KSS), Serbest Bölgeler (SB) ve Teknoloji Geliştirme Bölgeleri (TGB) özel statüye sahip üretim bölgeleri olarak tanımlanmaktadır. Bu girişimlerden OSB'ler, planlı kalkınma dönemi ile birlikte uygulanmaya başlamış ve sanayiye altyapı oluşturmayı amaçlamıştır. OSB uygulamaları, sanayi gelişiminin ve bölgesel planlı kalkınmanın sağlanması, kentleşme ve sanayileşme ilişkilerinin düzenlenerek oluşabilecek çevre sorunlarının giderilmesi, daha düşük maliyette altyapı hizmetlerinden yararlanılması ve daha kolay ve ucuz üretim yapılması gibi hedefler taşımaktadır[ññ˅] .

Organize Sanayi Bölgeleri, gerek ülke bütününde sanayinin destinasyonu, gerek bölge ölçeğinde sanayinin düzensiz gelişiminin önlenmesi, planlanması ve mekân düzenlemesi açısından önem taşımaktadır. Öte yandan organize sanayi bölgeleri ulaşım, su, elektrik, kanalizasyon, banka, haberleşme, sosyal tesisler gibi altyapı imkânlarıyla donatılmış ve böylece sanayi tesisleri için daha iyi üretim olanakları sunulmuş olmaları nedeniyle günümüzde en uygun sanayi yerleşim alanları olarak kabul edilmektedir[ññD].

Organize sanayi bölgeleri sayesinde, inşa edilen işletme kapatıldığında birer sanayi çöplüğüne dönüşmesi ve plansız yapılaşmayla bazı sanayi tesislerinin yerleşim alanı içerisinde kalması gibi olumsuzlukların önüne geçilerek daha planlı bir sanayileşme ve kentleşme süreci izlenebilir.

İlçede sanayi tesislerinin yoğunlaştığı alan Zonguldak-Bartın karayolunun yaklaşık ñ km kadar doğusunda, Çaycuma Kozcağız (Bartın) karayolunun kuzey kenarında kurulmuş olan Çaycuma Organize Sanayi Bölgesi'dir. Çaycuma şehri ile Perşembe kasabası arasındaki hafif dalgalı düzlük üzerinde kurulmuş olan OSB'nin toplam alanı)[ᶜ˅].ūū[ᶜ],ii m [ᶜ] alana sahiptir.

Organize Sanayi Bölgesi'nde [ᶜ]Ḍ firma üretim faaliyeti sürdürmektedir. Ayrıca inşaatını tamamlamış iki firma, inşaatı devam eden bir firma ve proje aşamasında olan

---

[ññş] http://zz z.gi b.gov.tr/indes.php?idṬiḌḌ Erişim Tarihi ḫ˅.ṭ˅.[ᶜ]ṭḫ ī.

[ññ˅] Çiğdem Varol, ''Türkiye'de Organize Sanayi Bölgeleri Deneyimi'', T.C. Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı Kalınmada Anahtar Verimlilik Dergisi, Sayı: [ᶜ] Ḍñ Ankara Temmuz [ᶜ]ṭ ḫ[ᶜ], s. ḫḌ.

[ññD] Mustafa Mutluer, Gelişimi Yapısı ve Sorunlarıyla Denizli Sanayii, Denizli Sanayi Odası Yayınları, Ege Üniversitesi Basımevi, İzmir ḫ)) ū, s.ḫūū.

altı firma bulunmaktadır. İlçedeki ḫṭ ve üzeri işçi çalıştıran sanayi tesislerinin Ż ṣū'i Çaycuma OSB'de faaliyetini sürdürmektedir. Söz konusu OSB'de toplam ṣū parsel bulunmaktadır, bunlardan ḫṣ'sı boş durumdadır. Başka bir ifadeyle OSB'nin doluluk oranı yaklaşık Ż ˅ū'tir.

3.5.3 Sanayinin Sektörel Dağılışı

Çaycuma ilçesinde ˁṭḫ ñ yılı itibariyle ī ñ sanayi tesisi faaliyet göstermektedir. Bu tesislerden)'u da ḫṭṭ ve üzeri işgücü istihdam etmektedir. Bu çalışmada ilçedeki sanayi tesisleri genel olarak Ḍsektör altında incelenmiştir. Sanayi faaliyetleri içerisinde üç sektör belirgin bir şekilde öne çıkmaktadır. İlk sırada ḫḫ tesisle temsil edilen orman ürünleri ve mobilya sanayi ile taşa toprağa dayalı sanayi yer almaktadır. Söz konusu iki sektör ilçe sanayi tesislerinin yaklaşık yarısını oluşturmaktadır (Tablo ñ.ˁṭ ve G rafik ḫ).

Tablo 3. 19. Çaycuma'daki Sanayi Tesislerin Sektörlere Göre Dağılışı (ˁṭ ḫñ)

Sektörü	Gıda	Yem	Giyim	Orman Ürünleri ve Mobilya	Elektrik, Plastik ve Kimya	Hammaddesi Taş ve Toprak olan	Metal Eşya ve Makine	Toplam
Tesis sayısı	ñ	ˁ	ṣ	ḫḫ	˅	ḫḫ	ñ	ïñ
Ż	˅,ṭ	ī,˅	ḫī,ṭ	ˁū,ṣ	ḫṣ,ñ	ˁū,ṣ	˅,ṭ	ḫṭ ṭ,ṭ

Kaynak: Anket sonuçları ve Çaycuma Ticaret ve Sanayi Odası Kapasite Raporlarından Derlenmiştir.

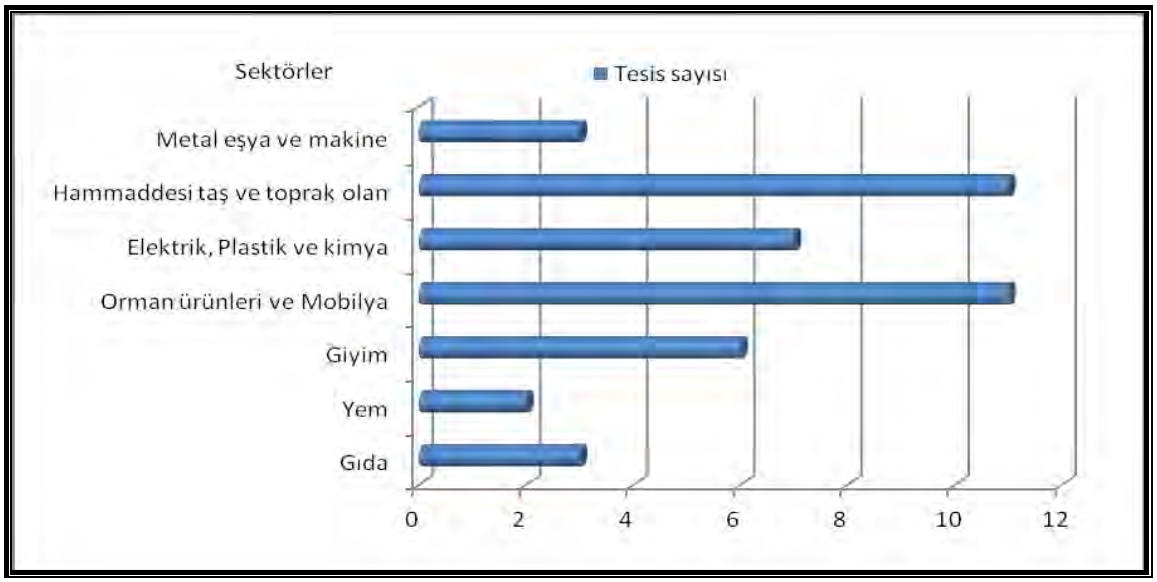

Şekil 3. 2. Çaycuma'daki Sanayi Tesislerin Sektörlere Göre Dağılışı (ᶜṭḫñ).

3.5.3.1 Gıda Sanayi

Hammaddesini tarımdan temin eden, hammadde işleme, üretim ve ambalajlama teknikleri uygulayarak raf ömrünü artıran, hammaddeye ürün çeşitliliği sağlayarak katma değer katan tarıma dayalı sanayi alt sektörüne gıda sanayi denir[ñn)].

Çaycuma ilçesinde gıda sektörü içerisinde ī adet işletme yer almaktadır. Bunlar Çaycuma Süt Fabrikası, Doğan Çiftliği Konserve, Has Fırın ve Bayram Açıcı Fırını'dır. Gıda sanayi, hammaddesi taş ve toprak olan sanayi ile birlikte ilçedeki en eski sanayi koludur. Nitekim ḫ)ūū yılında kurulan Çaycuma Süt Fabrikası, ḫ)ī) yılında kurulan Filyos Ateş Tuğla Fabrikası'ndan sonra ilçede kurulan ikinci fabrikadır.

İlçede gıda sektöründe faaliyet gösteren diğer firmalar hazır yemek konservesi imalatı yapan Doğan Çiftliği Konserve Gıda Sanayi ile ekmek, unlu mamuller ve pastacılık ürünleri imalatı yapan Çaycuma Has Unlu Mamuller tesisleridir. Gıda sektörü tesis sayısı bakımından Ż ᵛ'lik bir paya sahiptir. Toplam ḫṭḌ kişinin çalıştığı sektörün işçi sayısı bakımından payı ise Ż ñ.Ḍ'dir (Tablo ñ.ᶜḫ).

[ñn)] Okan Yaşar, *Sanayi Coğrafyası Açısından Bir Araştırma: Türkiye'de Tarıma Dayalı Sanayiler*, Çantay Kitabevi, İstanbul ᶜṭṭᶜ, s.ṣḌ.

Tablo 3. 20. Çaycuma'daki Sanayi Tesislerin Sektörlere Göre İşçi Sayısının Dağılışı (ᶜ ṭḫñ)

Sektörü	**Gıda**	**Yem**	**Giyim**	**Orman ürünleri ve mobilya**	**Elektrik, plastik ve kimya**	**Hammaddesi taş ve toprak olan**	**Metal eşya ve makine**	**Toplam**
Toplam	ḫṭḌ	ī)	)Ḍ)	ṣᶜḫ	ī$^{\vee}$Ḍ	ūñ)	$^{\vee}$ī	ᶜḌūḌ
Ż	ñ,Ḍ	ḫ,$^{\vee}$	ñī,ṣ	ᶜḫ,$^{\vee}$	ḫṣ,$^{\vee}$	ḫḌ,)	ᶜ,ṣ	ḫṭṭ,ṭ

Kaynak: Anket sonuçları ve Çaycuma Ticaret ve Sanayi Odası Kapasite Raporlarından Derlenmiştir.

3.5.3.1.1. Çaycuma Süt Ürünleri Fabrikası

Bugün Çaycuma Organize Sanayi Bölgesi içerisinde, ū.Ḍṣᶜ mᶜ'si kapalı alan olmak üzere ḫ$^{\vee}$.ṭṭṭ mᶜ alan üzerinde üretime devam eden Çaycuma Süt Ürünleri Fabrikası ilçede bu alanda faaliyet gösteren tek fabrikadır.

İlçedeki hayvancılığa önemli destek sağlayan bu fabrika, şehirdeki mandıralardan, kasabalardan ve kırsal kesimden yıllık toplam).ḫṭḌ ton süt almaktadır. Toplam $^{\vee}$ī kişinin çalıştığı fabrikada yıllık ī.ñṣñ ton yoğurt, ñ.ḫḫū ton ayran, ḫṣñ ton tereyağı, ḫñṭ ton krem peynir üretilmektedir. Çaycuma süt markasıyla ülke çapında bir pazar ağına sahiptir. Ayrıca yurt dışına da ihracat yapmaktadır. Yıllık ihracat geliri yaklaşık ñūṭ.ṭṭṭ USD'dir. Firma ᶜṭṭḌ yılında bir şube de Burdur'da açmıştır ve taze kaşar üretimini bu şubede gerçekleştirmektedir.

Süt ürünlerinin ambalajlanması için gerekli olan plastik kaplar İstanbul'dan tedarik edilmektedir. Yıllık yaklaşık ᶜᶜ.ṭṭṭ.ṭṭṭ adet plastik malzemeden oluşan yoğurt kâsesi, yoğurt kovası, ayran bardağı ve krem peynir kâsesi tüketilmektedir. Bu yüksek talebin yerinde karşılanması için Çaycuma OSB'de bir adet plastik kap işletmesi kurulabilir (Fotoğraf ñ.ᶜḌ).

Fotoğraf 3. 28. Çaycuma Süt Fabrikası, Üretim Ünitesi ve Mamül Maddeden Birer Görünüm

3.5.4 Hammaddesi Taş ve Toprak Olan Sanayi

Bu sanayi kolu ilçede faaliyet gösteren ilk sektörü oluşturur. ḫ)ī) yılında kurulan Filyos Ateş Tuġla ve ḫ) ūū'te faaliyete geçen Yurtbay Tuġla bu sektörün öncüleri olmuştur. Pelenkoğlu Hazır Beton, Pelenkoğlu Doruk Beton, Yurtbay Tuġla, Filyos Ateş Tuġla, Çaytaş Ateş Tuġla, Alagözler Kum-Çakıl (ñ Şube), Ece Seramik, Oral Cam ve Altınkum Çakıl Eleme olmak üzere toplam ḫḫ adet işletme bu sektörde faaliyet sürdürmekte ve ūñ) ki şi istihdam edilmektedir.

Taş ve toprağa dayalı üretim yapan sanayi kuruluşları, çok miktarda ve ağır hammaddeler kullanmaktadır. Hammaddenin taşınması maliyetinin yüksekliği nedeniyle, hammaddeye veya pazar alanına yakın kurulmak durumundadır[ñíţ] .

3.5.4.1 Filyos Ateş Tuğla

Filyos kasabasında h)ī) yılında faaliyete geçen Filyos Ateş Tuġla Fabrikası ilçede kurulan ilk fabrikadır. Söz konusu tesis, Karabük Demir Çelik Fabrikası'nın ateş tuġla ihtiyacını karşılamak için Sümerbank sermayesiyle kurulmuştur. Kuruluş yerinin seçiminde demiryolu ile bir yandan enerji kaynağının bulunduġu Zonguldak Karadon ve Gelik taşkömürü havzalarına yakın olması diğer yandan Karabük Demir Çelik Fabrikası ile bağlantısının olması belirleyici olmuştur. Bununla birlikte soġutma için gerekli olan su ihtiyacının denizden kolaylıkla sağlanabilmesi de önemli bir faktördür.

Refrakter malzeme imalatı yapan fabrika, ṣī.ˇñ ṣ mˆ'si kapalı alan olmak üzere ˆṭṣ.)ˆī mˆ arazi üzerine kurulmuştur. Kuruluş yıllarında ˆūū kişi istihdam eden işletme, yakın zamanda özelleşerek küçülmeye gitmiştir. Filyos Ateş Tuġla Fabrikası'nda ˆṭhñ yılı itibariyle ñ mühendis, ñ teknisyen, hñ usta, īˆ işçi ve) idari personel olmak üzere toplam ˇṭ kişi çalıştırılmaktadır. Fabrikanın yıllık hṭ.ṭṭṭ ton harç, ñṭ.ˆṭ ṭ ton ağır hizmet tuġlası, h.hṭṭ ton izole tuġla, ˆ.ˇṭṭ ton diğer tuġlalar, hh.ūṭṭ ton reçine bazlı tuġla, ˆūṭ'ş er ton AC ve ASC tuġla üretim kapasitesine sahiptir. Üretim için birçok madde kullanılmakla birlikte yıllık ˆṣ. īhˇ ton boksit, ˆṭ.ṭˆṭ ton kömür,).ū)h ton fused manyezit, ˇ.ūñṣ ton Ż ūṭ'ye varan Aluminalı hammadde ñ.ṣtū ton fuel oil en fazla tüketilen maddelerdir (Fotoġraf ñ.ˆ)) .

[ñíţ] Yılmaz, A., ˆ ṭṭū, *Çorum Sanayii*, Etüt Yayınları, Samsun ˆṭṭ ū, s.ṣū.

Fotoğraf 3. 29. Filyos Kasabasında yer Alan Filyos Ateş Tuġla Fabrikası'ndan Bir Görünüm

3.5.4.2 Çaytaş Ateş Tuğla

Filyos kasabasında faaliyet gösteren Çaytaş Ateş Tuġla Sanayi Ticaret Anonim Şirketi ẖ)ᵛ ī yılında kurulmuştur. Yer seçiminde Filyos Ateş Tuġla Fabrikası örnek teşkil etmiştir. Ayrıca üretimin kârlı olduġunun anlaşılması, gerek iç pazarda gerekse dış pazarda talep fazlalıġı fabrikanın kuruluşunda öne çıkan faktörlerdir.

Toplam).ū ṭṭ mʿ'si kapalı alan olmak üzere ẖᵛ.ʿūṭ mʿ arazi üzerinde kurulmuş olan Çaytaş Ateş Tuġla Fabrikası ʿṭẖñ yılı itibariyle ẖ mühendis, ʿ teknisyen, ʿ usta, ñḌ işq̇ ve ū idari personel olmak üzere toplam ᵛṭ kiş i istihdam etmektedir.

Fabrika, yıllık Ḍ.ʿūṭ ton ateş tuġlası, ñūṭ ton şamot izole tuġlası, ī̄ṭṭ ton örgü harçları ve ūṭṭ ton ateş betonu üretim kapasitesine sahiptir. Üretimin büyük bir kısmı iç pazara yöneliktir. Ayrıca başta Irak ve Lübnan gibi ülkelere bir miktar ihracat söz konusudur. Yıllık yaklaşık ñṭ ṭ.ṭṭṭ USD ihracat gelirine sahiptir.

3.5.4.3 Yurtbay Tuğla ve Toprak Sanayi

Çaycuma şehrindeki önemli fabrikalardan biri olan Yurtbay Tuġla ve Toprak Sanayii ḫ)ūū yılında faaliyete geçmiştir İstasyon Mahallesi, Ankara Caddesi üzerinde yer alan fabrikanın kuruluşunda yerel sermayenin tercihi, demiryolu ulaşımı, hammaddeye ve enerji kaynağına yakınlık gibi faktörler belirleyici olmuştur. Müteşebbisin ḫᵛ.Ḍīṭ mᶜ'lik kendi arsası üzerinde kurduġu fabrika, ḫḫ.ṭṭṭ mᶜ kapalı alana sahiptir. Toplam ḫūṭ çalışanla faaliyet gösteren fabrika son beş yılın ortalamasına göre yıllık ūū.ṭīᶜ ton üretim gerçekleştirmektedir. Delikli inşaat tuġlası üretiminin yapıldığı Yurtbay Tuġla ve Toprak Sanayii, hammaddeyi Çaycuma ilçesinin Güzelyaka köyünden ve Bartın ilinden karşılarken mamul maddeyi Zonguldak, Ankara, İstanbul, Bolu, Düzce, Karabük ve Bartın illerine pazarlamaktadır (Fotġraf ñ.ñṭ).

Fotoğraf 3. 30. Yurtbay Tuġla Fabrikası'ndan Görünümler.

3.5.5. Yem Sanayi

İlçede yem sanayi alanında faaliyet gösteren iki fabrika bulunmaktadır. Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı'nın hibe desteği ile yapılan Yurtbay Yem Fabrikası, Yurbay Yem markasıyla üretim yapmaktadır. Fabrika, ñ.ḫʿḫ m ʿ'si kapalı alan olmak üzere toplam īḫ.ṭṭṭ m ʿ alan üzerine kurulmuştur. İlçedeki sözleşmeli tavuk çiftliklerinin yem ihtiyacını karşılamak amacıyla kurulmuştur. Toplam ññ kişinin çalıştığı fabrikada yıllık ḫ).ḫṭṭ ton kanatlı hayvan yemi üretilmektedir. Ayrıca büyükbaş hayvan yemi olarak ʿḌ.ṣṣṭ ton üretim gerçekleştirilmektedir. Yörede tahıl üretiminin sınırlı olması nedeniyle hammadde Ankara, Bolu, Konya ve Adana illerinden saġlanmaktadır. Yörede çayır ve mera alanlarının çok dar olması hayvan yemine duyulan ihtiyacı artırdığından Yurtbay Yem Fabrikası üretiminin bir bölümünün Çaycuma ve yakın çevresindeki yerleşmelere, tavuk çiftliklerine ve yurdumuzun birçok yerine pazarlanmaktadır (Fotoġraf ñ.ñḫ).

Fotoğraf 3. 31. Yurtbay Yem Fabrikası İlçedeki Hayvansal Gıda Temininde Önemli Rol Oynar.

İlçedeki bir diğer yem sanayi tesisi yem katkı maddesi üretimi yapan TROUZ Nutrition TR Gıda Tarım Hayvancılıktır. Hollandalılar tarafından h.ṣñ m'si kapalı alan olmak üzere toplam ..ñ m alan üzerine Ż htṭ yabancı sermaye ile kurulmuştur. Toplam hṣ işçi çalıştıran fabrikada yıllık h.īṣṭ ton vitamin premiş, hñ.ṭṭṭ ton yem katkı maddesi, hh ton koruyucu madde üretimi yapılmaktadır. Üretilen ürünler yurt içi ve yurt dışına başta Almanya omak üzere pazarlanmakta ve ihracattan yıllık ī)ū .ñ̃ñ̃ USD gelir elde etmektedir (Fotoġraf ñ.ñ).

Fotoğraf 3. 32. Yabancı Sermaye ile Kurulmuş Trouz Nutri tion Tr Gıda Fabrikası'ndan Görünümler.

Yem sanayisi ve hayvancılık birbirine bağımlı ve birbirini destekleyen faaliyetlerdir. Temelde sözleşmeli et ve yumurta tavuğu yetiştiriciliğinin ihtiyaç duyduğu yemi yerinde üretmek amacıyla kurulan yem fabrikaları, daha sonraki süreçte büyükbaş hayvancılığın gelişimine de katkı sağlamıştır. Mera alanının sınırlı olduğu ilçede özellikle Çaycuma ilçe merkezindeki Gemiciler ve İstasyon Mahalleleri ile Nebioğlu kasabası ve İhsanoğlu köyü olmak üzere ilçede ahır hayvancılığının yaygınlaşmasında önemli bir rol oynamıştır.

3.5.6. Orman Ürünleri ve Mobilya Sanayi

İlçedeki tesis sayısı bakımından en önemli iki sektörden birini orman ürünleri ve mobilya sanayi oluşturur. Bu sektörde faaliyet gösteren hh tesiste toplam ṣh kişi çalışmaktadır. Çaycuma için h)ṭ' lerden ṭṭṭ 'li yıllara kadar önemli bir istihdam alanını oluşturmaktayken, ṭṭñ yılında Seka Kâğıt Fabrikası'nın özelleşerek Oyka

Kâġıt ve Ambalaj tarafından devralınması ile çalışan sayısında önemli bir daralma olmuştur.

Orman ürünleri ve mobilya sanayi alanında ᶜ adet kâġıt ve selüloz fabrikası, ᵛ adet mobilya fabrikası, bir adet kereste ve bir adet odun kömürü imalatı yapan işletme faaliyet gösterir.

3.5.6.1. OYKA Kâğıt Ambalaj Sanayii ve Ticaret A.Ş.

Çaycuma İstasyon Mahallesi'nde, Zonguldak-Bartın karayolu kenarında ḫ)ᵛṭ yılında Seka Çaycuma Kâġıt Fabrikası olarak kurulmuştur. Uzun yıllar ilçenin gerek sanayisinde gerekse ekonomisinde lokomotif görevi görmüştür.

Cumhuriyet döneminde ilk kaġıt fabrikası ḫ)ñṣ yılında İzmit'te işletmeye açılmıştır. Bu fabrikaya ḫ)ïï't e ikinci kâġıt selüloz fabrikası, ḫ)ïū' te Klor Alkali Fabrikası ilave edilmiştir. ḫ)ūï 'te üçüncü, ḫ)ṣ ṭ't a dördüncü, ḫ)ṣḫ'de beşinci kâġıt fabrikası kurulmuştur. Söz konusu işletme ḫ)ūū yılında çıkarılan bir kanunla Sümerbank'tan ayrılıp Türkiye Selüloz ve Kâġıt Fabrikaları İşletmesi Genel Müdürlüġü (SEKA) adı ile iktisadi bir devlet kuruluşu olmuştur. Gazete ve diġer baskı kâġıtları, mukavva dayanıklı ambalaj (kraft) kâġıdı yapan fabrikaların sayısının artması, özellikle Karadeniz Bölgesi'nde Aksu (Giresun), Çaycuma (Zonguldak) fabrikaları ile Ege Bölgesi'nde Dalaman ve Aliaġa fabrikalarının açılmasıyla kaġıt ve selüloz endüstrisi daha da hızlı gelişmiştir[ñïḫ] .

SEKA (yeni ismiyle OYKA) İşletmesi, mal ve hizmet üreten sektörlerin hemen hepsi tarafından kullanılma gerekliliği olan ve dünyada en çok tüketilen endüstriyel malzeme olma özelliği taşıyan kâġıt ve karton üretiminde bulunmaktadır. Tüm üretim sektörleri ile bütünleşen bir yapıya sahip olan kâġıt ve karton endüstrisi, Türk sanayisi açısından da büyük önem taşımaktadır. Ancak bu öneme raġmen özelleştirmeden önce uzun süre Çaycuma SEKA'da modernizasyona yönelik bir yatırım gerçekleştirilmemiştir. ḫ)Ḍṭ'l erden bu yana kayda deġer hiçbir yatırım yapılmamış, bu durum SEKA'da zamanla durgunluġa ve verim düşüklüğüne yol açmıştır[ñïᶜ] .

[ñïḫ] Çiġdem Ünal, Türkiye'de Sanayi, Mega Ofset Matbaġacılık, Erzurum ᶜ ṭḫṭ, s. ḫ)ï.

[ñïᶜ] Yıldırım, H., Yavan, Ö., , "Kit'lerde Özelleştirme Sonrası Yeniden Yapılanma: Çaycuma Seka Örnek Uygulaması" *ZKÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt ñ, Sayı ū, Zonguldak ᶜ ṭṭᵛ, s. ḫᶜï.

Özelleştirme Yüksek Kurulu'nun [illegible] tarih ve [illegible] sayılı kararı ile özelleştirme programına alınan ve özelleştirme stratejisi belirlenen SEKA -Türkiye Selüloz ve Kâğıt Fabrikaları A.Ş.'ye ait Çaycuma İşletmesi, [illegible] tarih ve [illegible] sayılı karar ile varlık satışı yöntemiyle özelleştirilmesi için Özelleştirme İdaresi Başkanlığı tarafından yapılan ihale neticesinde, Çaycuma İşletmesi'nin [illegible] USD bedelle en yüksek teklifi veren OYKA Kâğıt Ambalaj Sanayii ve Ticaret A.Ş.'ye satılmıştır[ñîñ].

Özelleştirmeden sonraki süreçte yeniden yapılanma sürecine giren fabrikada önemli yatırımlar yapılmış, teknik ve idari anlamda yeniliklere gidilmiştir. Bunun sonucunda fabrikada önemli bir üretim artışı gerçekleşmiştir. Nitekim özelleştirme öncesi dönemde yer alan [illegible] yılında [illegible] ton olan yıllık üretim, özelleştirme sonrası döneme ait [illegible] de [illegible] tona yükselmiştir.

OYKA Kâğıt Ambalaj Sanayii ve Ticaret A.Ş. [illegible] kapalı alan olmak üzere toplam [illegible] gibi geniş bir arazi üzerine kurulmuştur. Kraft kâğıdı, kraft selülozu ve yarı kimyevi madde üreten fabrikada, [illegible] mühendis, [illegible] teknisyen, [illegible] usta, [illegible] işçi ve [illegible] idari personel olmak üzere toplam [illegible] personel çalışmaktadır.

OYKA, hammaddeyi yurt içinde Orman ve Su İşleri Bakanlığı'nın ilgili birimlerince ihaleye çıkarılmış kâğıtlık tomruklardan elde etmektedir, mamul maddeyi ise merkezi Adana'da olan Adana OYKA İşletmesi üzerinden yurt içinin tamamına ve yurt dışında Gürcistan, Azerbaycan, B.A.E. Irak, Suriye, Mısır ve Arnavutluk gibi ülkelere pazarlamaktadır. Söz konusu fabrikanın yıllık yaklaşık [illegible] milyon dolarlık ihracat geliri vardır.

3.5.6.2. ESSEL Selüloz ve Kâğıt Sanayi

İlçede selüloz ve kâğıt üretiminde faaliyet gösteren bir diğer fabrika Çaycuma Organize Sanayi Bölgesi içerisindeki ESSEL Selüloz ve Kâğıt Sanayi'dir. Toplam [illegible] alana sahip olan fabrikanın kapalı alanı [illegible] 'dir. Essel Selüloz ve Kâğıt Sanayi Tic. A.Ş. olarak [illegible] yılında, makineleri İtalyan Celli firması tarafından kurulan fabrika, günde [illegible] ton, yılda [illegible] ton üretim kapasitesiyle, tuvalet kâğıdı, peçete, dispanser peçete, kâğıt havlu, kutu mendil, dispanser havlu ve Z peçete gibi

[ñîñ] http://[illegible] , Erişim Tarihi: [illegible].

değişik gramajlarda yaklaşık ştţ çeşit ürün imal etmektedir. Üretim Żḫtţ selüloz kullanarak gerçekleştirilmektedir. Toplam ī^{v} işçinin çalıştığı tesiste yapılan üretimin tamamı yurt içine pazarlanmaktadır (Fotoġraf ñ.m̃m̃).

Fotoğraf 3. 33. Essel Kâğıt ve Selüloz Fabrikasından Genel Bir Görünüm (Osb Arşivi).

3.5.6.3. Karademir Mobilya

Çaycuma Organize Sanayi Bölgesi içerisinde iki şube olarak faaliyet gösteren işletme mobilya imalatı yapmaktadır. İki şube toplam īḫ.^{c}ī) m^{c} alana sahiptir. Bunun ḫṭ.ṭūḫ m^{c}'si kapalı alandır. Toplam ḫ^{cv} kişinin çalıştığı işletmede, işletmenin ḫ şubesinde, yatak odası takımı, yemek odası takımı, genç odası takımı, duvar ünitesi ve portmanto üretimi yapılırken diğer şubede zigon sehpa, seramik masa, orta sehpa, baza, kanepe, sandalye, oturma grubu ve yemek masası gibi eşyalar üretilmektedir.

Mobilya yapımında kullanılan hammaddeyi yakın çevredeki orman işletme depolarından çoğunlukla da Yenice'deki (Karabük) depolardan alan işletme; mamul maddeyi çoğunlukla yurt içine, kısmen de yurt dışındaki Fransa, Malta, Makedonya, Cezayir, Libya, Sudi Arabistan, Kuveyt ve Irak gibi ülkelere pazarlamaktadır (Fotoġraf ñ.ñī).

Fotoğraf 3. 34. Ürettiği Ürünlerin Büyük Bir Bölümünü İhraç Eden Kara demir Mobilya Fabrikasından Görünümler.

3.5.6.4. SF Sandalye

Çaycuma Organize Sanayi Bölgesi içerisinde faaliyet gösteren mobilya tesislerinden biride SF Sandalye Fabrikası'dır. Fabrika ʿṭ ḫñ yılı Kobi Mali Destek Proġramı kapsamında Batı Karadeniz Kalkınma Ajansı tarafından da desteklenmektedir Toplam Ḍ.ṣīī mʿ alan üzerine kurulmuş olan fabrikada ḫī kişi çalışmaktadır. Ahşap sandalye ve oturma grubu üretimi yapan fabrika üretimin tamamını yurt içine pazarlamaktadır.

Özellikle ahşap sandalye konusunda uzmanlaşan işletmede yıllık ñş bin adet ahşap sandalye ve ñ bin adet ahşap masa üretimi yapılmaktadır. Ayrıca ʿ bin adet oturma grubu imal edilmektedir.

Orman ürünleri ve mobilya alanında faaliyet gösteren diğer işletmeler, Vadi Orman Ürünleri ve Aydemir Kereste İnşaat Nakliye Sanayi'dir. Vadi Orman Ürünleri mangallık odun kömürü imalatı yaparken Aydemir Kereste İnşaat Nakliye Sanayi kereste, profil çıta lambri, doğrama tahtası ve ahşap palet imalatıyla uğraşmaktadır (Fotoğraf ñ.ñū).

Fotoğraf 3. 35. Çaycuma'da Mobilya Fabrikaları İçerisinde Önemli Bir Yeri Olan SF Sandalye Fabrikasından Görünümler.

3.5.7 Giyim Sanayi

Çaycuma ilçesindeki giyim sanayisini konfeksiyon (hazır giyim) fabrikaları oluşturur. İmalat sanayi içerisinde tüketim malları grubunda değerlendirilen hazır giyim sanayi, büyük ölçüde planlı kalkınma döneminde gelişim göstermiştir[ñīī] . İlçede hazır giyim tesisleri altıncı ve yedinci beş yıllık kalkınma dönemlerini içine alan ḫ))ṭ 'lı yıllarda kurulmaya başlanmıştır.

Giyim sanayi sektörel bazda Żḫī gibi düşük bir oranla temsil edilmesine rağmen, çalıştırılan işçi sayısı bakımından Ż ñī,ṣ gibi yüksek bir oranla ilk sırada seyreder. Başka bir ifadeyle giyim sektöründe yüksek istihdam sağlanmaktadır. Sektörün diğer bir özelliği de çalışanların çoğunluğunun kadın işçiden oluşmasıdır. Fabrikalarda kesim, dikim ve ütüleme gibi işlerin tamamına yakını kadın işçiler tarafından yürütülürken paketleme ve nakliye işleri erkek işçilerce yapılmaktadır.

[ñīī] Okan Yaşar., *Sanayi Coğrafyası Açısından Bir Araştırma: Türkiye'de Tarıma Dayalı Sanayiler*, Çantay Kitabevi, İstanbul ʿṭ ṭʿ, s .ṣḌ.

3.5.7.1. Yeni Seher Tekstil

Organize Sanayi Bölgesi'nde ñ.ṭṭṭ m˓ kapalı alan içerisinde faaliyet gösteren Yeni Seher Tekstil iç giyim imalatı yapmaktadır. Yıllık yaklaşık ẖṭ milyon adet çeşitli iç giyim ürünü üretmektedir. Fabrikada çok büyük bir bölümü kadın işlerden oluşan toplam ˓ṭ˓ işçi çalışmaktadır. İlçedeki tekstil fabrikaları arasında markalaşmaya bir örnek teşvik eder. Üretilen iç çamaşırları seher yıldızı markasıyla ülkenin değişik kesimlerine ve yurt dışına pazarlamaktadır (Fotoġraf ñ.ñṣ).

Fotoğraf 3. 36. Çaycuma'da Tekstil İşçilerinin Çok Büyük Bir Bölümünü Kadın İşler Oluşturmaktadır. (Seher Tekstil Fabrikası)

3.5.7.2.Eko Tekstil

Organize Sanayi Bölgesi'nde faaliyet gösteren bir diġer konfeksiyon işletmesi yine iç çamaşırı üretimi yapan Eko Tekstildir. Toplam ˓ᵛ.ᵛẖ˓ m˓ arazi üzerinde kurulmuş olan tesis ᵛīẖ ṭ m˓'lik kapalı alana sahiptir. Gerek tekstil sektöründe gerekse tüm sektörlerde ilçedeki en fazla işçiyi istihdam eden fabrika olması açısından önemlidir. Toplam ñṭᵛ kişinin çalıştığı fabrikada, tekstil sektörünün genelinde olduġu gibi, çalışanların yaklaşık dörtte üçü kadın işçilerden oluşur. Söz konusu fabrika yıllık yaklaşık ẖṭ milyon iç çamaşırı üretmektedir. Üretilen ürünler yurt içi ve yurt dışına İstanbul'daki aracı şirketler aracılığıyla pazarlanmaktadır.

İlçede faaliyet gösteren diğer tekstil fabrikaları, Ḍ) işçinin çalıştığı Nersoy Tekstil,)ᶜ içinin çalıştığı Bahattin Muslu Tekstil, ẖᵛ) kişinin çalıştığı Başak Tekstil ẖūṭ kişinin çalıştığı Ctmc Clup Tekstil'dir. Bunlardan Bahattin Muslu Konfeksiyon ve Ctmc Clup Tekstil şehir merkezinde faaliyet gösterirken, diğerleri Çaycuma Organize Sanayi Bölgesinde üretim yapar.

İlçedeki sanayicilerle yapılan mülakatlarda işçi temini konusunda sıkıntı yaşadıkları ifade edilmiştir. Diğer yandan yerel halkla yapılan mülakatlarda ücretlerin düşük olması çalışma süresinin uzun, şartlarının ağır olması, en önemlisi maaşların sigortaların düzenli yatırılmaması gibi gerekçelerle sektörde çalışmaya soğuk baktıkları dile getirilmektedir.

3.5.8. Metal Sanayi

İlçede metal sanayinde üç adet fabrika bulunmaktadır. Bu fabrikalar Organize Sanayi Bölgesi içerisinde faaliyetlerini sürdürmektedir. Sektörde toplam ᵛī kişi istihdam edilmektedir. Bunlardan Akbaş Dış Ticaret Pazarlama ve İnşaat LTD STİ. Ḍ.ūñṭ mᶜ'si kapalı alan olmak üzere ᶜẖ.ḌᵛḌ mᶜ arazi üzerinde faaliyet göstermektedir. Yıllık yaklaşık ᶜ.ūṭṭ ton dekoratif demir işleri üretim kapasitesi olan fabrika yine yıllık yaklaşık ẖ milyon USD ihracat yapmaktadır. Sektörde faaliyet gösteren bir diğer firma, aynı zamanda tescilli bir marka olan Nazar Çelik Kapı'dır. Organize Sanayi Bölgesi'nde ᶜ.īṭṭ mᶜ'si kapalı toplam).ᶜṣñ mᶜ arazi üzerinde toplam ẖṣ işçi ile yılda yaklaşık ū bin adet çelik kapı imalatı yapılmaktadır. Fabrikada kullanılan hammadde Kdz. Ereğli ve Eskişehir'den tedarik edilmektedir. Üretilen ürünler Zonguldak ili geneline pazarlanmaktadır.

Organize Sanayi Bölgesi'nde faaliyet gösteren metal sanayi fabrikalarından bir diğeri ī.Ḍṭṭ mᶜ'si kapalı, toplam ᶜṣ .ṭṭṭ mᶜ alan üzerinde faaliyet gösteren Dinamik Metal'dir. Fabrikada toplam ᶜᶜ kişi çalışmaktadır. Metal raf alanında uzmanlaşmış olan fabrika ürettiği ürünlerin bir kısmını Kazakistan ve Türkmenistan gibi Türk devletlerine pazarlamaktadır (Fotoğraf ñ.ñᵛ).

Fotoğraf 3. 37. Dinamik Metal Raf Fabrikası'nda Üretilen Ürünlerin Büyük Bir Bölümü İhraç Edilmektedir.

3.5.9. Elektrik, Plastik ve Kimya

Bu sanayi kolu ilçede faaliyet gösteren sanayi kolları içerisinde farklı bir özellik gösterir. Nitekim yörede orman ürünleri, taşa toprağa dayalı sanayi gibi sektörlerde hammaddenin yakınlığı sektörlerin gelişimine etki ederken, elektrik, plastik ve kimya sanayide hammadde unsuru çok belirleyici olmamıştır. Bu sektörlerin Çaycuma'da gelişim göstermesinde, yörenin geçmiş dönemlerde teşvik kapsamına alınması nedeniyle Kocaeli ve Sakarya'daki bazı fabrikaların Organize Sanayi Bölgesi'nde, başta arsa teşviği ile altyapı kolaylıklarının da katkısıyla bu fabrikaların buraya taşınmasına etkisi olmuştur.

Göker Plastik, Erduş Küvet-Jakuzi ve Yapı Malzemeleri, Dalgıç Kalıp Metali, Gersan Elektrik Ticaret, Gökermak Elektroteknik, Yılmaz Elektrik, Pim-el Elektronik ve Makine, olmak üzere toplam ᵛ adet işletme bu sektörde faaliyet sürdürmekte ve ĩᵛḌ kişi bu sektörde istihdam edilmektedir.

3.5.9.1. Gersan Elektrik Fabrikası

Çaycuma Organize Sanayi Bölgesi içerisinde faaliyet gösteren işletme muhtelif kablo taşıma sistemleri ve taşıyıcıları, elektrik dağıtım panelleri, döşeme altı kanalları üretimi yapmaktadır. Fabrika toplam Ḍᵛ.ṭṭṭ mᶜ alana sahiptir. Bunun ñṭ.ṭṭṭ mᶜ'si

kapalı alandır. ᶜ mühendis, ḫḌ teknisyen, ṣ usta, ḫḌṣ işçi ve ḫṭ idari personel olmak üzere toplam ᶜᶜᶜ kişinin çal ıştığı önemli bir işletmedir.

Fabrika kapsamlı üretim kapasitesine sahiptir. TOBB kapasite raporlarına göre fabrika, ᶜṣ ū.ṭṭṭ adet Bus-Bar kanal sitemleri, ñḫ.ññū.ṭṭṭ kiligram kablo taşıma sistemleri, ṣᶜṭ.ṭṭṭ kg kablo taşıma sistemleri için askı ve bağlantı elemanları, ḫ.ṣūṭ.ṭṭṭ kg topraklama ve bağlantı elemanları, Ḍṭ.ṭṭṭ adet yüksek gerilim askı-gergi takımları, ḫḫḌ.ṭṭṭ kg kesici-platform ızgaraları, ḫḌ,ṭṭṭ kg elektrik dağıtım panoları, ᶜī.ïḌṭ.ṭṭṭ kg sıcak daldırma galvanize ve ᶜᵛṭ. ṭṭṭ kg ise kalay kaplama kapasitesine sahiptir. Çaycuma için önemli bir yatırım olan fabrika mamül maddenin bir bölümünü yurt içine pazarlarken önemli bir bölümünü de İstanbul'daki şirketler aracılığıyla yurt dışına ihraç etmektedir. Gersan Elektrik Fabrikası son dönemde bir yıl içerisinde ïᶜ.ᵛïṣ.ḌūḌ TL tuta rında ihracat yapmıştır (Fotoġraf ñ.ñḌ).

Fotoğraf 3. 38. Gersan Elektirk Ürünleri Fabrikası, Çaycuma'da En Fazla İşçi İstihdam Eden Fabrikalardan Birisidir.

3.5.9.2. Göker Plastik Fabrikası

Çaycuma Organize Sanayi Bölgesi içerisinde faaliyet gösteren plastik sanayi en önemli fabrikalardan bir tanesi Göker Plastik Fabrikası'dır. Fabrika; plastik güvenlik mühürleri, elektrik tehlike levhası ve numaralama plakası, hologramlı mühürler, metal ve plastik vana kesme aparatı üretimi yapmaktadır. Fabrika toplam ḫ.ṭṭṭ m ᶜ alana sahiptir. Göker Plastik Fabrikası'nda ᶜ mühendis, ḫ teknisyen, ū usta, ī ᶜ işçi ve ū idari personel olmak üzere toplam ūū kişinin çalıştığı önemli bir işletmedir.

Fabrika TOBB kapasite raporları verilerine göre, ḫ ᵛ ū.ṭṭṭ kg. plastik kelebek mühür, ṣṭ.ṭṭ kg plastik varil ve çıpa mühürü, ṣṣ.ṭṭṭ kg plastik rakor kilidi, ḫ)Ḍ.ṭṭṭ adet plastik çelik kilidi kayış mühürü, ḫṣ.ᵛḫṭ adet plastik hologramlı mühürler, ᵛḌ.ṭṭṭ kg plastik vana kesme aparatı, ᶜ ū ᶜ.ṭ ṭṭ kg baskılı metal elektrik tehlike levhası, ᶜ ū ᶜ.ṭ ṭṭ adet baskılı metal numaralama plakası üretme kapasitesine sahiptir. Fabrika yurt içinde en çok İstanbul'a gönderdiği ürünleri yine İstanbul üzerinden başta Hollanda ve Polonya olmak üzere çeşitli Avrupa ülkelerine ihraç etmektedir.

Çaycuma ilçesi için sanayi tesisleri hayati öneme sahiptir. Şehrin farklı yerlerine dağılmış bir şekilde gün geçtikçe sayı ve kapasitesini de artırarak büyüyen bu iş kolu şehirde hizmet ve tarım sektöründen daha fazla sayıda personel istihdam etmektedir. Başta Organize Sanayi Bölgesi'nde toplanan fabrikalar gün geçtikçe yurt içi ve yurt dışında pazar paylarını büyütmektedir. Bu gelişim başta Çaycuma ilçesi ve yakın çevresinde yaşayanlar için önemli istihdam merkezleri olmuştur (Fotoġraf ñ.ñ))

Fotoğraf 3. 39. Göker Plastik Fabrikasından Görünümler.

Araştırma sahasında yapılan anket ve mülakatlar sonucunda işverenin işçi bulamaz noktaya geldiğinden ara ara Zonguldak işçi bulma kurumundan bile işçi talep ettiklerini belirtmişlerdir. Şuan için Çaycuma ilçesindeki sanayi yatırımcılarının dile getirdikleri sorunlar içerisinde gelecekte de en büyük sıkıntılarının işçi bulmak olacağını belirtmektedirler. Bunun yanında yöreye daha çok fabrika açılabilmesi için geçmişte olduġu gibi ilçenin tekrar teşvik kapsamanı alınması gerektiğinden bahsedilmektedir.

Yük ve yolcu taşımacılığına önemli katkıları olan demiryolu taşımacılığı Çaycuma sanayisi ile şuan kopuk durumdadır. Çaycuma şehir merkezi ve organize sanayi bölgesinin çok yakınından geçen demiryolu hattı, sanayi bölgesine de baġlandığı zaman karayolu taşımacılığı yerine daha çok yükün aynı anda ve daha ekonomik taşımacılığının yapılabildiği demiryolu ile Çaycuma Organize Sanayi Bölgesi'den daha çok faydalanılabilecektir.

Çaymuma şehri ve çalışanlar ile yapılan mülakatlarda ise Çaycuma'daki sanayi faaliyetleri hakkında neler düşündükleri sorusuna, yöre için en önemli iş kolu olduġu, bu iş koluna dayalı şehirde bazı ticaret sektörlerin açılmasına etkisi olduġu belirtilmiştir. Ancak bazı fabrikaların kısa ömürlü olduġu, ucuz işçi çalıştırdığı, maaşları zamanında ödemediği belirtilmiştir. Bununla birlikte Organize Sanayi Bölgesi'ne şehirden dolmuş olmadığı için ulaşım güçlüğünün olduġu, özellikle de tekstil fabrikalarının şehirde satış maġazalarının olmadığı için üretilen ürünlerinden daha ekonomik düzeyde faydalanamadıkları belirtilmiştir.

Çaycuma Ticaret ve Sanayi Odası Başkanlığı'nın kayıtlarına göre Çaycuma ilçesindeki ḫṭ' daha az içiye sahip işletmelerde ʿṭḫñ yılı itibariyle toplam ʿḌūʿ kişinin çalıştığı belirtilmiştir. Bunun yanında ḫṭ kişiden daha az kişinin istihdam edildiği tesisler de bu sayıya katılacak olursa ïūṭ ṭ civarında kişinin Çaycuma sanayi tesislerinde istihdam edildiği görülmektedir. Bununla birlikte Çaycuma ilçesinde İstasyon Mahallesi'nde yer alan Küçük Sanayi siteside ilçede önemli bir istihdam sahasıdır. ʿṭḫñ yılı itibariyle ṣḌ işletmenin çalışma ruhsatı olduġu sitede yaklaşık ñṭṭ kişi çalışmaktadır.

Çaycuma ilçesinde yaşayan için sanayi sektöründeki en büyük ve en önemli istihdam Zonguldak yöresindeki maden ocakları gelir. Zonguldak Merkez ilçe, Kozlu ve Kilimli ilçelerindeki maden ocakları yöredeki en büyük maden işçisi istihdam

sahalarıdır. Bu yerlerden sonra Amasra taş kömürü maden yataklarında da Çaycuma ilçesinden, işçi temin etmektedir. Vardiya sistemi çalışılan maden ocaklarının servisleriyle ilçeden gidilip gelinmektedirler.

Türkiye Taşkömürü Kurumu, Çaycuma Ticaret ve Sanayi Odası, Zonguldak İşkur Müdürlüġü verileri ve Çaycuma'daki sanayi kuruluşlarında yapılan anketlere göre Çaycuma'da sanayi sektöründe önemli bir sayıda işgücü istihdam edilmektedir. İlçedeki sanayi kuruluşları ile Zonguldak ve Amasra maden ocaklarında çalışan kitle, şehrin ekonomik ve ticaret hayatında da önemli rol oynamaktadır. Kurumlardan alınan bilgiler ve yapılan anketler sonucunda ilçedeki sanayi sektöründe çalışan nüfusun ṣṭṭṭ ile ˇṭṭṭ'i Çaycuma şehrinde yaşamaktadır. İlçedeki sanayi tesislerinin çok büyük bir kısmının şehirde kurulması, maden ocaklarında çalışanların günübirlik işyerine gidip gelebilme imkânına sahip olması nedeniyle göç etmemeleri, Çaycuma şehrinin yakınında yer alan Bakacakkadı ve Gökçebey yerleşmeleri ile Bartın Organize Sanayi Bölgesi'nde de Çaycuma şehrinden işçi temin etmesi ilçedeki sanayi iş kolununda çalışanların sayısının fazla olmasına sebep olmuştur.

3.6. ULAŞIM VE HABERLEŞME

Ulaşım, iktisat bilimi mal, insan ve fikirlerin bir yerden diġerine taşınmasında geçen hizmetlerin gerçek üretim şekilleri olduġunu kesinlikle ortaya koymuştur. Gerçekten de fazla olduġu yerden eksikliği hissedilen yerlere taşınan malların bu hareket sırasında değerlerinin artmasına neden olan ulaşım ya da fikirlerin taşınmasına önayak olan haberleşme aynen sanayi ya da ticaret gibi üretim şeklidir. Ulaşım faliyeti yeryüzünde çeşitli yerler ve bölgeler arasındaki ilişkilerin kurulmasında, ölçülebilmesinde ve coġrafi görünümün şekillenmesinde önemli rol oynamaktadır[ñïū] .

İnsanlarla ihtiyaç maddelerinin taşınması ve haberlerin genel nakli olarak da tanımlanan ulaşımda özellikle malların taşınmasında arazi şeritleri olarak tanımlayabileceğimiz yollar da önemlidir. İnsanlar arasında çeşitli saha ilişkilerini temin

---

[ñïū] Erol Tümertekin, *Ulaşım Coğrafyası*, İstanbul Üniv. Yayın No: ˁṭ ūñ, Coġrafya Enstitüsü Yayın No: Ḍū, İstanbul ḫ) Ḍˇ, s. ḫ.

eden, insanların ihtiyaç maddelerinin bir yerden başka bir yere taşınmasına imkân veren nakil araçlarının hareketine müsait alanlar yol olarak bilinir[ñīiş] .

Ekonomik faaliyetlerin gelişmesi ve varlığını sürdürebilmesi, ulaşım faaliyetlerinin gelişmesine bağlıdır. Sanayi, ticaret ve buna bağlı olarak gelişmiş şehirler ile toplumlar ulaşımın gelişmesine paralel bir gidiş göstermektedir[ñīv] .

Çaycuma, coğrafi konumu gereği ulaşım bakımından önemli bir yerde bulunmaktadır. Zonguldak'ın ve etki sahasındaki yerleşmelerin karayolu ile Batı Karadeniz'e, demiryolu ile İç Anadolu'ya ve buradan da diğer bölgelere, havayoluyla yur tiçi ve yurt dışına açıldığı bir konumda yer alır. Deniz yolu ise bugün sadece Çaycuma'ya hitap etse de yapımı planlanan Filyos Limanı da faaliyete geçtiğinde, kara-hava-demir-deniz ulaşımının bir arada olduğu ulaşım merkezlerinden biri olacağı söylenilebilir (Fotoğraf ñ.īṭ).

[ñīş] Cevdet R. Gürsoy, "Türkiye'nin Tabi Yolları", *Türk Coğrafya Dergisi*, (Cumhuriyetimizin ūṭ. Yıl Özel Sayısı) Sayı: ʿṣ, İstan bul ẖ)ᵛ ū, s.ʿī.

[ñīv] Saliha Koday, "Haydarpaşa –Gebze Arasındaki Demiryolu Banliyö Ulaşımı", *Türk Coğrafya Dergisi*, Sayı :ñū, İstanbul ʿṭṭṭ. , s.ʿ ṣʿ.

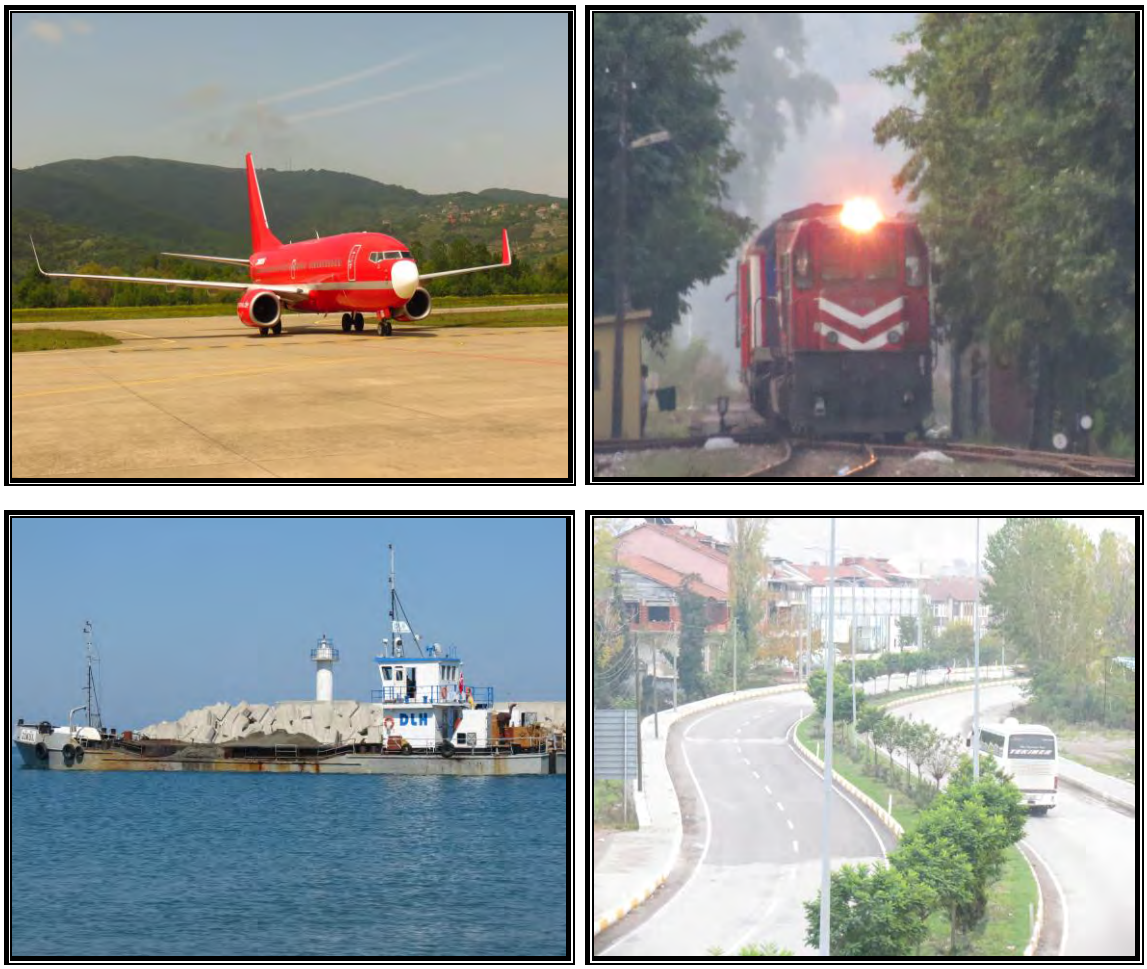

Fotoğraf 3. 40. Çaycuma; Havayolu, Karayolu, Denizyolu ve Karayolu Ulaşımında Önemli Bir Avantaja Sahiptir.

Bugün dünya ülkelerinde olduğu gibi, Türkiye'de de ulaşım faaliyetleri üzerinde doğal ve beşeri çevre faktörlerinin etkisi çok belirgin olarak görülmektedir. Bunlar ulaşımı güçleştiren ve kolaylaştıran faktörler şeklinde iki türlüdür. Yeryüzü şekilleri, iklim ve yükselti doğal faktörlerden, mali kaynakların sağlanması, yatırım, kalifiye yönetici ve işçi de ulaşımı etkileyen beşeri faktörler arasındadır[ñīḊ.]

Ulaşım imkânları açısından yörenin en avantajlı konumunda bulunan Çaycuma'da, ulaşım sistemi, ulaşımı etkileyen doğal faktörlerden olan daha çok yeryüzü şekillerinin etkisinde gelişmiştir. İlçede ulaşım yolları üzerinde yörenin de en önemli akarsuyu olan Filyos Çayı ve yan kollarının etkisi büyük olmuştur.

[ñīḊ] İbrahim Fevzi Şahin, *Türkiye'de Karayolu Ulaşımı ve Geçitleri*, PegamA Akademi, Ankara ʿṭẖñ, s.ū-ᵛ.

Bilindiği gibi yollarla akarsu şebesi arasında sıkı bir ilişki vardır[ñī)] . Çaycuma'da karayolu ve demiryolu, Karadeniz'e paralel, doğu-batı doğrultusunda uzanan dağ ve Tepelik alanları kabaca kuzey-güney doğrultusunda kesen Filyos Çayı ve yan kollarının vadi tabanlarını takip eder. Bu bakımdan Çaycuma'da olan kara ve demir yollarında ulaşım ağlarının yönü kuzey-güney doğrultuda gelişmiştir.

Çaycuma'nın diğer yerleşmelere çıkışını, büyük bir bölümü Filyos Çayı Vadisi boyunca uzanan, ilçe sınırları içerisinde yaklaşık ᶜḌ km uzunluğunda Bartın-Çaycuma-Devrek-Ankara bölünmüş karayolu ile sağlar. Ankara'ya ᶜū ẖ, İstanbul'a īṭᶜ, Bartın'a īṭ, Karabük'e Ḍẖ, Kastamonu'ya ẖ)ī, Devrek'e ñᵛ (Zonguldak), Gökçebey'e ẖ), (Zonguldak), Kozcağız'a ññ, (Bartın) km uzaklıkta olan Çaycuma, Zonguldak'a ise ūṭ km uzaklıktadır.

Çaycuma ve yakın çevresinde ulaşım kara ve demir yoluna yoğunlaşmıştır. Demir yolunun bakımda olduğu dönemlerde karayolunda ciddi yoğunluklar yaşanmaktadır. Çaycuma şehrinden geçen Bartın-Zonguldak-Ankara bölünmüş karayolu ulaşımda ana güzergâhı oluşturur. Bu ana yola bağlanan Bartın-Çaycuma-Ankara eski karayolu bugün önemini yitirse de Çaycumayı Filyos, Saltukova, Karapınar, Perşembe ve Nebioğlu kasabaları ile birçok köyü şehre bağlaması açısından önemlidir. Bartın-Kozcağaz-Nebioğlu-Perşembe-Çaycuma, Çaycuma-Karapınar-Bartın ve Çaycuma-Saltukova-Filyos-Zonguldak tali yolları kasabaları ana yola bağlayan tali yollardır. Bu yollar Bartın-Çaycuma-Ankara karayolundan sonra ilçenin en işlek karayollarıdır.

Çaycuma şehrinin dışarıya açıldığı Bartın-Çaycuma-Ankara karayolu trafik yoğunluğunun olduğu bir güzergâhtır. Çaycuma Organize Sanayi Bölgesi'nden Bartın Limanı'na, yük taşıyan tır ve kamyonlar ile ülkemizin de önemli turizm merkezlerinden olan Amasra'ya (Bartın) başta Ankara ve İstanbul'dan tatil amaçlı gelenler ve şehirler-arası otobüs, dolmuş ile diğer amaçlı seyahatlar için de yoğun bir şekilde kullanılması, bu karayolunu önemli hale getirmiştir.

Çaycuma şehrinin de batı ve doğudan Bartın-Çaycuma-Ankara karayoluna bağlandığı Bartın Işıklı Kavşağı araç ve yaya yoğunluğu nedeniyle trafik sorunun en

---

[ñī)] Saliha Koday, Olur'un Beşeri ve İktisadi Coğrafyası, (Yayımlanmamış Doktora Tezi) Atatürk Üniveristesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum ẖ))ẖ, s .ᶜᶜ ṭ.

çok görüldüğü yerlerin başında gelir. Sıkışan trafikle birlikte yaya ve araç geçişinde de teknik olarak eksiklikleri bulunan kavşakta sıkça trafik kazaları görülür. Normalde dörtlü bir kavşak olan bu kesimde şehrin ana yola batıdan bağlandığı Zonguldak yönüne ayrı bir çıkış verildiği için bu kesimden karşıya geçmek isteyen yayalara yeşil ışık yansa bile karşıya geçmek mümkün olmamaktadır. Kavşaktaki bu teknik sorun nedeniyle sık sık yaralanmalı ve hatta ölümlü trafik kazaları yaşanmaktadır.

Yapım Projesi onaylanan Filyos Limanı, Zonguldak-Çaycuma Havalimanı'nın tam kapasite çalışmaya başlaması ile gelişimini sürdüren Çaycuma, Bartın'ın yoğun bir şeklide tercih ettiği bu karayolunda trafik yoğunluğu iyice artacaktır. Daha şimdiden trafik sorununun olduğu Bartın Işıklı Kavşağı'nda Bartın-Zonguldak yönünde batma-çıkma tarzı daha geniş bir kavşak yapmak buradaki trafiği oldukça rahatlatacağı düşünülebilir. Gelecekte yapımı planlanan Filyos Vadi Projesi'nin de yan destekcisi olabilecek bu kavşak, trafik sorununa çözüm olacaktır. Yine bu kavşak bitişiğinde otobüs terminali olmasına rağmen dolmuşların sürekli bu kavşakta yolcu indirip bindirmesi trafiği aksattığından bu sorunu önlemek için denetimler artırılmalı, kavşak yakınında yapılmış üst geçidin yayalar tarafından daha çok kulanılması için gerekli teknik çalışmalar yapılıp yayalar bu konuda teşvik edilmelidir.

Çaycuma şehrinin ulaşımında en önemli yerlerden birisi de Çaycuma Köprüsü'dür. İlçenin ve şehrin doğu ile batı kesimlerini birbirine bağlayan söz konusu köprü, şehir merkezini de Bartın-Zonguldak-Ankara ana karayoluna bağlamaktadır. Aynı zamanda bu köprü, şehrin ana karayoluna tek bağlantı noktasını oluşturur. Çaycuma'nın gelişiminde önemli bir etkisi olan köprü geçmişte de şehirin ulaşım tarihinde önemli bir yere sahipti (Fotoğraf ñ.īḫ).

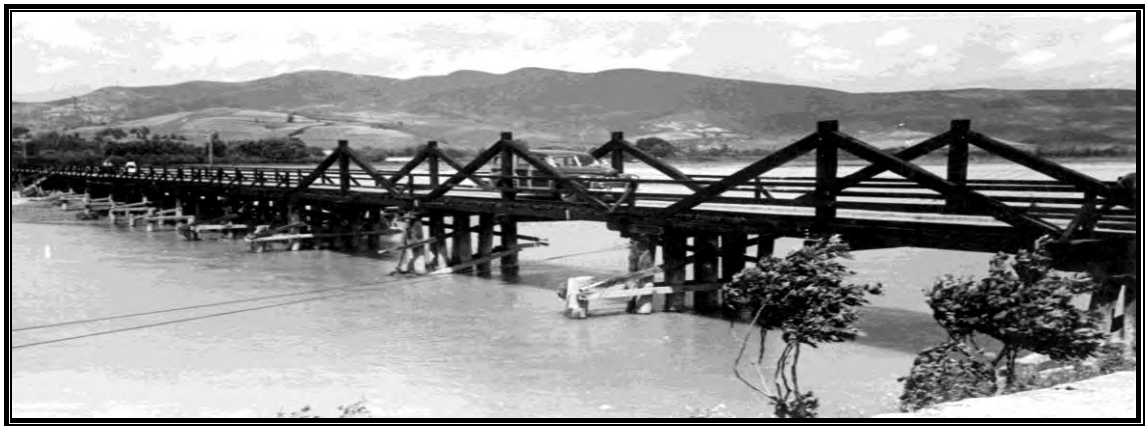

Fotoğraf 3. 41. Çaycuma Şehirini Ana Karyoluna Bağlayan Ahşaptan Yapılmış İlk Köprü. (Demokrat Çaycuma Gazetesi Arşivi).

Köprünün olmadığı dönemlerde halkın kendi imkânlarıyla birkaç tahtayı biraraya getirerek yaptığı ve yörede "pot" denilen, küçük kayıklara benzeyen araçlarla Gemiciler, Kayıkçılar ve Çomranlı kesimlerinden geçişler sağlanırmış. Bu durum Çay'ın kıyısında olan yerleşmelerin mesleki uğraşlarına da etki etmiştir. Gemiciler Mahallesi ile Kayıkçılar köyünün bulunduğu noktalardan karşıya geçişler için kayık başı denilen yerler oluşturulmuş, buralarda yapılan pot ve kayıklar yerel halkın bir kısmının meslek Kayıkçılar Gemiciler kesimlerinde yaşayanların meslek ve geçim kaynağı da olmuştur (Fotoğraf ñ.ïᶜ).

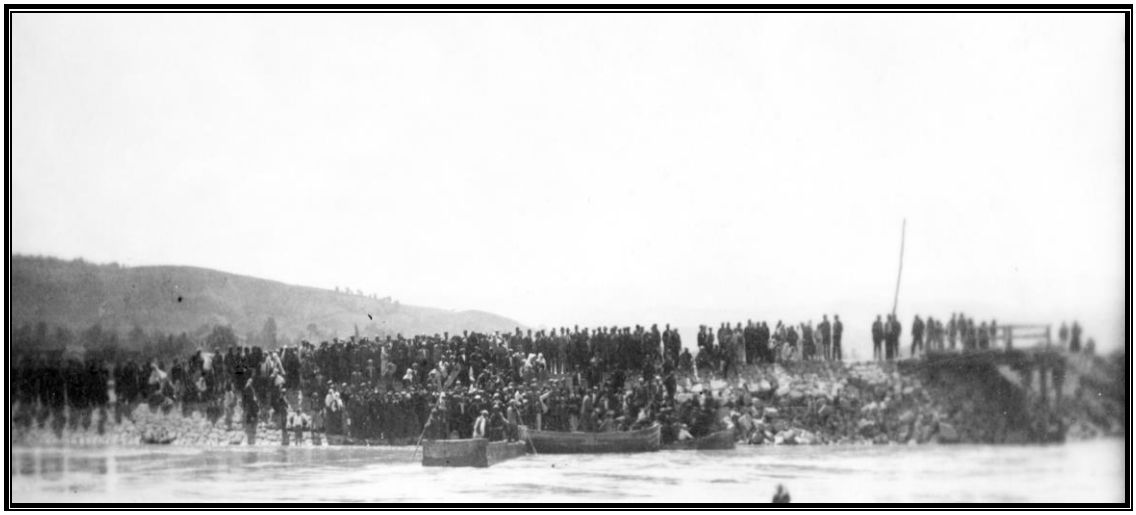

Fotoğraf 3. 42. Çaycuma'da Köprü Olmadığı Dönemde Çayın Üzerinden Ulaşım Pot Denilen Küçük Araçlarala Sağlanıyordu (Hasan Ataman Arşivi).

Bugün Çaycuma şehrinin ulaşımda en önemli sorunlarından bir tanesi de şehrin ana yola bağlantısının tek bir noktadan olmasıdır. Çaycuma Köprüsü'nü oluşturan bitişik şekildeki küprülerden birinin ṣ Nisan ᶜṯẖᶜ tarihinde Filyos Çayı tarafından yıkılması sonucu ulaşım durma noktasına gelmiştir. Yaklaşık iki ay süren bu durum şehirde birçok olumsuzluklara neden olmuştur.

Çaycuma şehri ulaşımı için hayati öneme sahip olan Çaycuma Köprüsü'nde yaşanabilecek olumsuzluklar ile birlikte, sürekli gelişim halinde olan şehrin şimdiki ve gelecekteki trafik yoğunluğunu da düşünerek alternatif geçişler sağlanmalıdır.

Şehrin ve çevresindeki yerleşmelerin trafik yükünü azaltmak için Nebioğlu-Perşembe tarafından gelen Ḍkm bölünmüş yolun karşısına yeni köprü yapılması faydalı olacaktır. Nitekim Perşembe –Nebioğlu kasabaları ile birlikte bu kesimdeki köylerin, organize ve küçük sanayi bölgelerinin de bağlantısı bu noktadan olabileceği için, şehrin

hem altarnatif ulaşım yeri olacak, hem de şimdiki köprüdeki trafik yoġunluġu azalacaktır. Daha önce de bahsedildiği gibi bu şekilde şehrin batı tarafına doġru büyümeye teşvik edilecektir. Nitekim şu anda kuzey tarafına doġru şehrin büyümesi, uçuş güvenliği açısında Saltukova(Çaycuma) Zonguldak Havaalanı için olumsuz bir durum olacaktır.

Kasabaları şehir merkezine köyleri de kasaba ve şehre baġlayan yolların çok büyük bir kısmı bakımlı karayollarından oluşmaktdar. Ancak Çaycuma şehrinden kırsala doġru uzaklaştıkça yolların kalitesinde bir düşme olur. İlçe merkezine en uzak köyler Hacıosmanlar (ñū km) Madenler (ñṭ km) İhsanoġlu (ᶜᵛ km), Sazköy (ᶜṣ km), Daġüstü (ᶜṣ km) iken, Veliköy (ī km), Karamusa (ūkm), Dereli (ṣ km) ve Yakademirciler (ᵛ km) köyleri ise en yakın köylerdendir. Şehir merkezinden uzakta olan Hacıosmanlar, İhsanoġu gibi köylerin yol kalitesi nispeten daha düşüktür. Kasabaları şehir merkezine baġlayan yolların üzerinde ve yakınında kurulmuş köylerin yolları asfalt, diġerlerinin çok büyük bir bölümü satabilize ve çok az bir kısmı özellikle köyleri birbirbine baġlayan ara yollar tasviye durumundadır (Harita ñ.ᵛ. Tablo ñ.ᶜᶜ) .

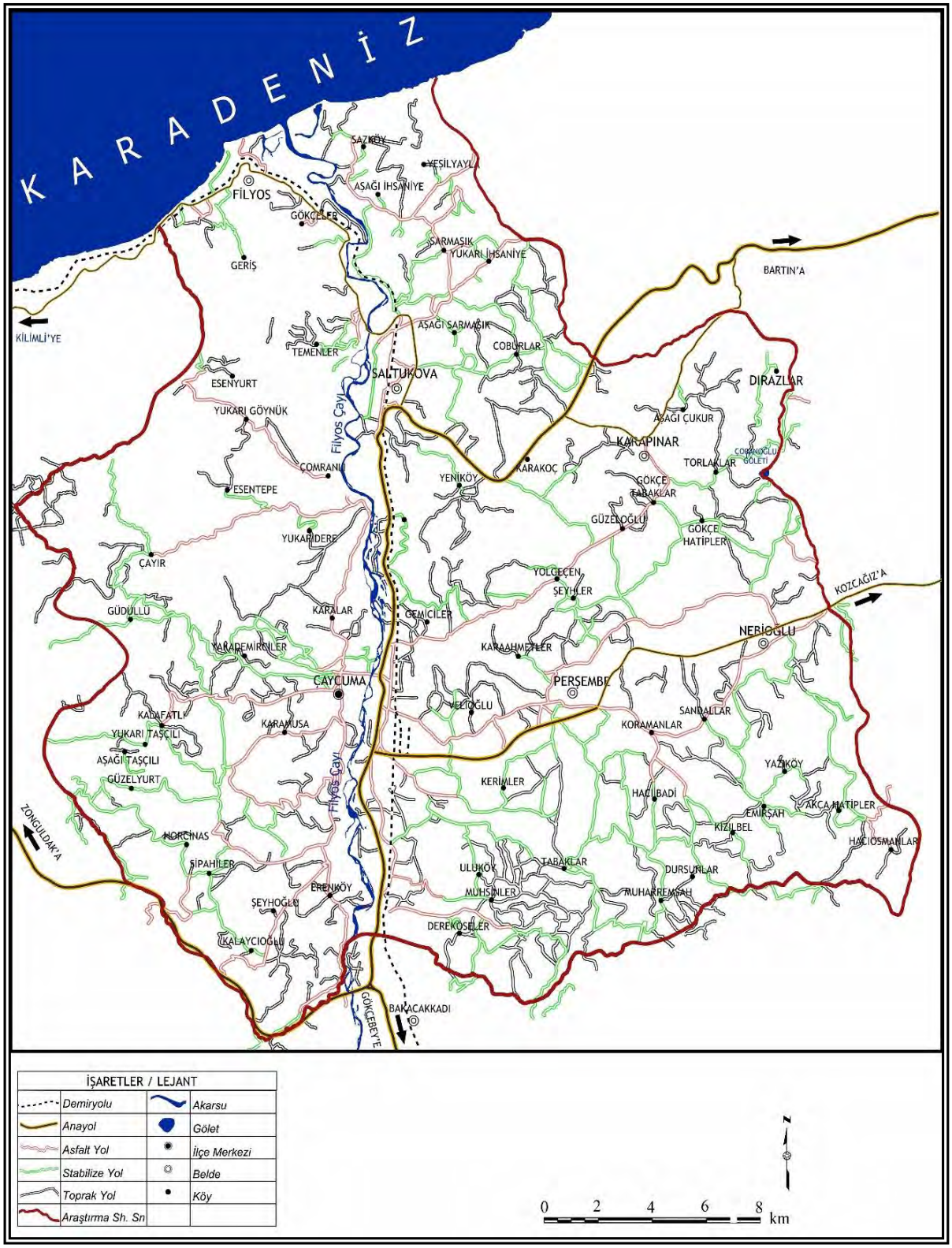

Harita 3. 7. Çaycuma İlçesinin Ulaşım Haritası.

Tablo 3. 21. Çaycuma İlçesindeki Yerleşmelerin Çaycuma Şehrine Olan Uzaklıkları (Km).

Yerleşim Adı	Mesafesi	Yerleşim Adı	Mesafesi	Yerleşim Adı	Mesafesi
Filyos	ᶜī	Sipahiler	ẖ̃	Madenler	ᶜẖ
Karapınar	ᶜū	Şeyhoğlu	ẖū	Muharremşah	ᶜᶜ
Nebioğlu	ẖ)	Taşçılı	ẖū	Musausta	ᶜñ̃
Saltukova	ẖī	Torlaklar	ẖṭ	Sandallar	ẖᵛ
Perşembe	)	Uluköy	ẖū	Şeyhler	ẖū
Ahatlı	)	Veliköy	ī	Şenköy	ᶜñ̃
Akyamaç	ẖᶜ	Yakademirciler	ᵛ	Yazıbaşı	Ḍ
Aliköy	ẖṭ	Yeşilyurt	ẖñ̃	Yazıköy	ẖᵛ
Ayvazlar	ī	Yolgeçen	ẖṭ	Aşağıihsaniye	ᶜẖ
Burunkaya	ẖṭ	Yukarıdere	Ḍ	Aşağısarmaşık	ᶜᶜ
Çayır	ᶜñ̃	Akpınar	ẖū	Başaran	ᶜñ̃
Çomranlı	ẖᶜ	Çayköy	ẖᶜ	Coburlar	ᶜᶜ
Dağüstü	ᶜṣ	Çömlekçi	ẖᵛ	Çamlık	ᶜẖ
Dereköseler	ᶜẖ	Derecikören	ᶜᶜ	Çorak	ẖᵛ
Dereli	ṣ	Esenyurt	ᶜñ̃	Gökçetabaklar	ᶜū
Erenköy	ẖū	Gökçeler	ᶜṭ	Güzeloğlu	ẖᵛ
Esenlik	ẖñ̃	Temenler	ẖḌ	Hacılar	ẖñ̃
EsenTepe	ẖū	Yukarıgöynük	ᶜṭ	İhsanoğlu	ᶜᵛ
Geriş	ẖñ̃	Adaköy	ᶜṭ	Kahvecioğlu	ẖṣ
Güdüllü	ẖᶜ	Akçahatipler	ᶜū	Karakoç	ᶜṭ
Güzelyaka	ñ̃	Basat	ᶜṭ	Ramazanoğlu	ᶜī
Güzelyurt	ẖñ̃	Dursunlar	ẖī	Sarmaşık	ᶜū
Kadıoğlu	Ḍ	Emirşah	ᶜī	Sazköy	ᶜṣ
Kalafatlı	ẖᶜ	Hacıibadi	ᶜẖ	Serdaroğlu (G.Hat.)	ᶜᵛ
Kalaycıoğlu	ẖᶜ	Hacıosmanlar	ñ̃ū	Yeniköy	ṣ
Karamusa	ū	Helvacılar	ẖṣ	Yeşilköy	ᶜẖ
Kayabaşı	ẖᵛ	Karaahmetler	)	Yeşilyayla	ᶜñ̃
Kayıkçılar	ᵛ	Kerimler	ᶜṭ	Yukarıihsaniye	ẖī
Kışla	ẖṭ	Kızılbel	ᶜū		
Muhsinler	ẖī	Koramanlar	ẖᶜ		

Kaynak Çaycuma Şoförler ve Otomobilciler Başkanlığı.

Çaycuma'da yol güzergâhları, yerleşmelerin yer seçiminde önemli bir rol oynamıştır. Çaycuma-Zonguldak, Çaycuma-Saltukova-Filyos, Çaycuma-Karapınar-Bartın ve Çaycuma-Perşembe-Nebioğlu-Kozcağız (Bartın) ana yolları üzerinde kurulmuş köyler sosyo-ekonomik yönden daha gelişmiş durumdadır.

İlçede köylerle ilçe merkezi arasında ulaşım çoğunlukla günlük minibüs seferleriyle sağlanmaktadır. Ayrıca Filyos-Saltukova-Çaycuma güzergâhında çeşitli istasyonlar aracılığıyla tren ulaşımı da söz konusudur.

Yörede ulaşımın şu an en sıkıntılı olduğu güzergâh kıyı kesimindeki Filyos – Zonguldak karayoludur. Kıyıdaki birçok heyelan ve aktif falez sahasından geçen yol boyunca sık sık meydana gelen heyelan ve kıyı göçmeleri sonucu ulaşım aksamaktadır. Çok dar bir yol olduğundan sık sık kazalar yaşanmaktadır. Koruma bariyerleri olmadığından denize düşen araçlar nedeniyle ölümlerin yaşandığı son derece tehlikeli bir yol olduğu için yöre halkı bu yola "ölüm yolu" demektedir.

Çaycuma şehrinden, İstanbul, Ankara, İzmir, Bursa, Kocaeli, Sakarya, Bolu, Trabzon, Rize, Antalya, Karabük, Kastamonu, Samsun, Ordu, Giresun,Tokat, Çorum gibi ülkemizin birçok şehrine günlük otobüs seferleri düzenlenmektedir. Bu amaçla faaliyet gösteren altı otobüs firması mevcuttur. Çaycuma'dan Ankara'ya günlük karşılıklı ʿū İstanbul'a ñṭ, İzmir'e ū ve Karabük'e ī, sefer düzenlenmektedir. Burada şunu belirtmek gerekir ki Çaycuma'nın, Bartın ili şehirlerarası otobüslerinin yol güzergâhı üzerinde bulunduğu için ilçeden, gün içerisinde birçok otobüs geçmektedir. Bu durum ilçeye ulaşım konusunda avantajlı bir konum sağlamaktadır. Fotoğraf ñ.ĩñ).

Fotoğraf 3. 43. Çaycuma Şehirlerarası Otabüs Terminalin de Askere Uğurlama Günleri En Yoğun Zamanlardır.

İlçe merkezinde ise yolcu taşımacılığı şehrin her yerini kapsayacak şekilde gelişmemiştir. Mahalleler arası ulaşım ağı mevcut değildir. Sadece şehir merkezinden otobüs terminalinin ve tren garının olduğu İstasyon Mahallesi'ne ordan da şehir merkezi ve Çaycuma Devlet Hastanesi'ne dolmuşlarla ulaşım sağlanmaktadır.

Şehrin en canlı yerlerinden olan Atatürk Bulvarı ve Nihat Kantarcı Caddesi'nin birleştiği kavşakta şehir içi dolmuşlarının hareket noktası, burada dolmuş yoğunluğuna sebep olmakta, yine bu kavşağa bağlanan Esengin Caddesi üzerinde de kasaba va köy dolmuş duraklarının yer alması ve kavşakta trafik akışında ciddi aksamalara neden olmaktadır.

İnceleme sahasında ulaşımın yükünü karayolu ile paylaşan bir başka ulaşım türü de demiryoludur. Önceleri demiryolu hattının Filyos'a kadar olması, Zonguldak Kömür havzası ile Karabük Demir Çelik Fabrikası bağının olmaması, kömür üretiminin Zonguldak'ta sürekli artması gibi nedenlerle ḫ)ñ ñ yılında Filyos'tan Ereğli'ye kadar bir bağın kurulması için demiryolu inşatına karar verilmiştir.

Filyos Irmak demir hattı ḫ)ᶜṭ -ḫ)ᶜū yılları arasında ilk başta bu kesimde değil savaş halinde de güvenli olması açısından kıyı kesimi yerine iç hatlardan geçirilerek Ereğli- Çaycuma Ankara Hattı yapımı planlansa da proje çeşitli ekonomik nedenlerle gerçekleşmemiş ve daha sonra ḫ Haziran ḫ)ᶜᵛ 'de Filyos'tan inşaasına başlanarak ḫ)ñ ī te Balıkısık İstasyonu'na kadar ᶜ)Ḍ km'si tamamlanarak Filyos-Balıkısık hattı ḫ Haziran ḫ)ñ ī't e işletmeye açılmıştır[ñūṭ].

Zonguldak Merkez ve Ereğli kömürlerinin ülke içerisine taşınması amacıyla, Filyos-Ereğli hattının yapımına ve Filyos'a kadar yapılmış olan hatta bağlanması için bir proje yapılmıştır. Bayındırlık Bakanlığı Demiryolu İnşaat Dairesi tarafından idare edilen inşaat ḫ)ñī yılına kadar ülkemizde yapılan demiryolu inşaat bedeli en zor ve km başına en pahalı hat olmuştur. Özellikle köprü ve tünellerin yapılacağı yerlerde önceden kömür çıkartıldığından buraların betonla doldurulması ve arazinin uygun olmaması başlıca zorluklar olmuştur. Hattın Filyos Çatalağzı bölümü ḫ)ñṣ, Zonguldak'a olan kesimi ise ḫ)ñᵛ yılında hizmete açılmıştır. ḫ.ᵛṣṣ.ᵛᶜᵛ işçinin çalışarak yaptığı ᶜṣ km

[ñūṭ] İsmail Yıldırım, C*umhuriyet Döneminde Demiryolları (1923-1950),*Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara ᶜṭ ṭḫ, s.)ṭ -)ī.

uzunluğundaki Filyos–Zonguldak Hattı'nın Ereğli'ye kadar olan kısmı ise II. Dünya Savaşı nedeniyle yapılamamıştır[ñūḫ].

Zonguldak-Karabük-Ankara demiryolu hattı üzerinde Çaycuma ilçesi sınırları içerisinde kalan ī istasyon ile yolcu ve yük taşımacılığı yapılmaktadır. Çaycuma'dan yolcu taşımacılığı daha çok Zonguldak ve Karabük hatlarında yoğunlaşmaktadır. Ankara'ya kadar bu seyehat hattı otobüs taşımacılığına göre yaklaşık ñ saat daha fazla olması nedeniye pek tercih edilmez. Ancak ʿṭḫʿ yılından beri hızlandırılmış tren kullanabilmek için demiryolu hattı ʿṭḫū yılına kadar modernizasyonu için bakıma alınmıştır. Tadilata girmeden önce Zonguldak-Karabük-Ankara arasında sabah akşam karşılıklı olarak yapılan taşımacılıkta Zonguldak-Karabük hattı yük ve yolcu taşımacılığı için daha yoğun kullanılmaktaydı. Demiryolunda yoğunluğu azaltan başka bir gelişme de yakın bir zamanda yapımı tamamlanan Karabük-Yenice-Zonguldak karayolunun faaliyete geçmesidir. (Fotoğraf ñ.ī̤ī).

Fotoğraf 3. 44. Çaycuma'da demiryolu Zonguldak- Karabük-Ankara Arasında Taşımacılıkta Önemli Bir Alternatiftir.

Bilindiği gibi demiryolu ulaşımı karayoluna göre daha güvenlidir. Ayrıca daha az maliyetle daha fazla yolcu ve yük taşıma olanağına sahiptir. Karayollarına göre bakım ve onarım maliyetleri de oldukça düşüktür. Karayolu ulaşımında her yıl binlerce

[ñūḫ] Yıldırım, C*umhuriyet Döneminde Demiryolları* s.ḫḫʿ.

insanımızı kaybettiğimiz ve akaryakıtta dışa bağımlı bir ülke olduğumuz da unutulmamalıdır. Bu bağlamda demiryollarının geliştirilmesi ve karayoluyla rekabet edebilir hâle getirilmesi büyük önem arz etmektedir[ñūᶜ]. Zonguldak-Ankara hattında ᶜṭḫū yılına kadar gerekli yenileme çalışmaları bittikten sonra, Çaycuma'dan başta Ankara olmak üzere daha uzun mesafeler için yolcu ve yük taşımacılığında daha fazla pay sahibi olarak karayolu taşımacılığına önemli bir alternatif olabileceği söylenilebilir

Yaklaşık ñū km'lik kesimi ilçe sınırları içerisinden geçen demiryolu hattı boyunca başta şehir merkezi olmak üzere Filyos ve Saltukova kasabaları ve birçok köy yerleşmesi içerisinden geçen demiryolu hattına sıklıkla kazalar meydana gelmektedir. Bu durum can ve mal kaybına sebep olmakta aynı zamanda seferleri de aksatmaktadır. Bu tür kazaları önlemek için yoğun nüfuslu bu kesimler hattı boyunca demiryolu yakın çevresine koruma bariyerleri yapılarak bu tarz olumsuzlukların önüne geçilmesi olumlu olacaktır.

Çaycuma ilçesinde bir diğer ulaşım şekli de havayolu ulaşımıdır. Saltukova kasabasında bulunan ve Çaycuma şehir merkezine ḫī km uzaklıkta olan Zonguldak Havalimanı ülkemizin ᶜ. Dünya Savaşı tehdidi dönemlerinde ḫ)īᶜ yılında askeri amaçlı inşa edilmiş, daha sonra da sivil uçuşlara açılmış bir havaalanıdır.

İlk başta ḫñūṭ m olan pist daha sonra ḫḌṭṭ s̱ ñṭ m ebatlarında büyütülerek, ḫ))) yılında sivil hava ulaşımına açılsa da, ᶜṭṭᶜ ta rihine kadar planlı bir uçak ve yolcu trafiği gerçekleşmemesi ve ᶜṭ ṭᶜ tarihinde işletme ve hava trafik hizmetlerine kapatılması nedeniyle havaalanı belirli bir süre atıl durumda kalmıştır (Fotoğraf ñ.īū).

[ñūᶜ] Şaban Çelikoğlu, *Çerkeş İlçesi'nin Beşeri ve Ekonomok Coğrafyası*, s.ñᵛī.

Fotoğraf 3. 45. Filyos Çayı Vadi Tabanın da Kurulmuş Zonguldak-Çaycuma Havaalanının Güneydoğu Yönünden Genel Bir Görünümü (Havaalanı Arşivi).

Havaalanında uçak trafiğinin gerçekleştirilebilmesi ve atıl olan bir yatırımın bölgeye kazandırılabilmesi için, ẖū.ṭ).ᶜṭṭṣ tarihinde Devlet Hava Meydanları İşletmesi'nin açmış olduğu kiralama ihalesine Zonguldak Valiliği öncülüğünde kurulan "Zonguldak Özel Sivil Havacılık Sanayi ve Ticaret AŞ." ile yöredeki bazı sivil toplum kuruluşları ortaklığıyla, havaalanının ᶜū yıllık bir süreyle her türlü işletme hakkı ñṭ.ẖṭ.ᶜṭṭṣ tarihinde devralınmıştır. Zonguldak Çaycuma Havalimanı ᶜṭṭṣ yılı sonunda ZONHAV tarafından Devlet Hava Meydanları İşletmesi'nden devralınmasıyla birlikte yapılan düzenlemeler sonucunda ᶜᶜ Aġustos ᶜṭṭ˅'de yur tiçi ve yurt dışı uçak seferlerine tekrar açılmıştır[ñūñ].

Zonguldak Çaycuma Havaalanı ᶜṭṭ˅ yılında uçuşları açılmış olsa da bu yıl tam kapasite olarak hizmet vermemiş, deneme uçuşlarına devam etmiş, ağırlıklı olarak küçük boyutta ambulans ve eğitim uçuşları gerçekleşmiştir. Havalimanı ağırlıklı olarak ᶜṭṭ) yılında yurt dışı, özel havayolu şirketleri ile yapılan anlaşmalarla ᶜṭẖṭ yılında yurt içi uçuşlarına başlamıştır.

Bugün Zonguldak Çaycuma Havaalanı'dan haftada ī seferle Almanya Flygermania Havayolu Şirketi tarafından karşılıklı, Duesseldorf-Çaycuma, Dortmund-

[ñūñ] Zonguldak Çaycuma Havaalanı Brifing Dosyası, Zonguldak Havaalanı Bilgileri ᶜ ṭẖ ñ.

Çaycuma seferleri gerçekleştirilirken, iç hat seferleri Bora jet Havayolu tarafından İstanbul-Çaycuma, Çaycuma-Trabzon arasında ñ yıl boyunca Mart-Aralık ayları arasında gerçekleştirilmiş fakat yolcu yetersizliği nedeniyle iç hat uçuşları havayolu şirketi tarafından ᶜṭẖñ yı lı sonunda iptal edilmiştir.

Havaalanına düzenli uçuşların başladığı ᶜṭṭ) yılında toplamda ẖī) uçak iniş-kalkış yapmıştır. Bunlardan ẖṭ)'u iç hat, ī̱ṭ tanesi ise dış hat uçuşlarına yöneliktir. ᶜṭṭ) yılında sadece dış hat tarifeli uçuşlarının düzenlediği havaalanında, ñṣ uçuş tarifeli iken ī uçuş ise tarife dışı özel amaçlı yapılan uçuşlardır. Bu özel uçuşları daha çok yöreye yurt dışından gelen Zonguldak ve yakın çevresinden olan futbolcu, sanatçı ve iş adamlarının yaptığı seyahatler olmuştur. Bu özelliği ile havaalanı yakın çevresine başta Bartın, Karabük olmak üzere daha çok yurt dışı uçuşları için önemli hizmetler vermektedir. İç hat tarifeli uçuşlarının olmadığı ᶜ ṭṭ) yılında iç hata yönelik yapılan ẖṭ) uçuş, eġitim, ambulans, deneme ve bazı özel amaçlı yapılan tarife dışı uçuşlar oluşturmuştur. Dış hata yönelik tarifeli uçuşların olduġu bu yıl dış hatta ᶜ.ẖṭṭ gelen, ᶜ.ṣī̱ñ giden olm ak üzere ī.ᵛī̱ñ kiş i yurt dışı uçuşu gerçekleştirmiştir.

Tarifeli iç hat yolcu uçuşlarına da başlanıldığı ᶜ ṭẖṭ yılında ᶜī̱ṣ iç, ẖṭ ᵛ dış hat olmak üzere toplamda ñūñ uçuşun gerçekleştiği havalimanında uçuşların ᶜḌᶜ sini yolcu uçağı uçuşları oluşturmuştur. ṣṭūī̱ iç hat gelen giden, ᶜñ.ūḌī̱ dış hat gelen giden olmak üzere ᶜṭẖ ṭ yılında toplamda ñūñ uçuşla ᶜ).ṣñḌ kişi havaalanından uçuş gerçekleştirmiştir.

Yapımına yaklaşık ᵛṭ yıl önce başlanan havalimanı ᶜṭṭ) -ᶜṭẖñ yılları arasında gün geçtikçe kapasitesi artarak gelişmeye devam etmiştir. Geçen beş yıllık süre içerisinde ḌḌṭ iç hat, uçuşu sonucunda).ḌḌī̱ gelen-giden, ūḌḌdış hat uçuşunda ise ẖṭñ.ṭḌṭ gelen giden yolcu havalimanında toplamda ẖ.ī̱ṣḌ uçuş ile beş yılda ẖẖᶜ.) ṣī̱ kişiye hizmet vermiştir (Tablo ñ.ᶜñ).

Tablo 3. 22. Çaycuma Zonguldak Havalimanı Yıllara Göre Uçuş ve Yolcu Sayıları.

Yıl	Tüm Uçak (İniş+Kalkış)			Tarifeli Uçak (İniş+Kalkış)			Yolcu Trafiği (Gelen+Giden)				
	İç Hat	Dış Hat	Toplam	İç Hat	Dış Hat	Toplam	İç Hat Gelen	İç Hat Giden	Dış Hat Gelen	Dış Hat Giden	Toplam
ᶜṯṯ)	ḫṯ)	ī̲ṯ	ḫī)	ṯ	ñṣ	ñṣ	ṯ	ṯ	ᶜ. ḫṯṯ	ᶜ. ṣī̲ñ	ī. ᵛī̲ñ
ᶜṯḫṯ	ᶜīṣ	ḫṯᵛ	ñūñ	ḫDᶜ	ḫṯṯ	ᶜDᶜ	ᶜ. Dᵛū	ñ.ḫᵛ)	ḫᶜ. ī̲ṯñ	ḫḫ.ḫDḫ	ᶜ). ṣñD
ᶜṯḫḫ	ḫṣᶜ	ḫṣD	ñ̄ñṭ	ḫṣ	ḫūṣ	ḫᵛᶜ	ḫṯ)	DD	ḫṯ. ṣᵛD	). DñD	ᶜṯ. ᵛḫñ
ᶜṯḫᶜ	ᶜḫD	ᶜṭī	ī̄ᶜᶜ	īD	ḫ)ṣ	ᶜī̄ī	ᶜᵛñ	ñ̄ñū	ḫñ.)ḫū	ḫñ.ᶜñ̄ᶜ	ᶜᵛ. ᵛūū
ᶜṯḫñ	ḫī̲ū	ṣ)	ᶜḫī̲	ḫḫṯ	ṣṣ	ḫᵛṣ	ḫ.ñ)ī̲	ḫ.ṣñḫ	ḫī̲. ḫḫī̲	ḫᶜ.)ᵛṣ	ñṭ. ḫḫū
Toplam	DDṭ	ūDD	ḫ.īṣD	ñūṣ	ūūī̲	)ḫṭ	ī̲. ṣūḫ	ū.ᶜñ̄ñ	ūñ.ᶜḫṭ	ī̲). Dᵛṭ	ḫḫᶜ.)ṣī̲

Kaynak. Çaycuma Zonguldak Havaalanı Müdürlüğü.(ᶜṯḫñ).

Geçen beş yıl içerisinde ḫḫᶜ.)ṣī̲ kişinin uçuş yaptığı havalimanında ḫṭñ.ṭñD sayısı ile büyük bir çoğunluğunun yurt dışına yapılan yolculuğun olduğu dikkati çekmektedir. Çaycuma-Zonguldak Havalimanı'dan ᶜṯḫᶜ yılında yurt dışından ḫñ.) ḫū kişi ülkemize giriş yapmış, ḫñ.ᶜñ̄ᶜ kişi de aynı yıl çıkış yapmıştır. ᶜṯḫᶜ yılında ülkemize giriş yapanları uyruklarına göre incelediğimizde, en çok ülkemiz vatandaşı ()ṣḫᵛ) olanlar ilk sırada yer alırken bunu Almanya (ī̲ṭī̲)) , Belçika (ḫṣñ) ve Hollanda (ī̲)) vatandaşlarının takip ettiği söylenebilir. Aynı yıl Çaycuma-Zonguldak Havaalanı'ndan yurt dışına başta ülkemiz vatandaşları olmak üzere ()ᵛūḫ) , Almanya (ī̲ṭṣḫ) ve Belçika (ḫ)ᵛ) vatandaşlarının çoğunlukta olduğu ḫī̲.ḫḫī̲ kişi yurt dışına çıkmıştır. ᶜṯḫñ yılı sonunda da bu havaalanından ḫñ̄ᶜñ̄ᶜ kişi yurt dışından gelmişken, aynı yıl ḫᶜ) ᵛṣ kişi yine ilk sıralarda ülkemiz, Almanya ve Belçika vatandaşları ülkemiz dışına çıkmıştır. (Tablo ñ.ᶜī̲).

Tablo 3. 23. Çaycuma Zonguldak Havaalanın Yıllara Göre Uçuş ve Yolcu Sayıları.

Uyruğu	Yurt Dışından Gelen Yolcu		Yurt Dışına Çıkan Yolcu	
	2012	2013	2012	2013
Türkiye	)ṣẖ˅	)ṭṭ꜀	)˅ūẖ	Ḍ˅꜀ī
Almanya	ī̱ṭi)	ī̱ṭṭñ	ī̱ṭṣẖ	ī̱ṭṭ)
Belçika	ẖ̱ṣñ	ẖ̱ṣī	ẖ̱)˅	ẖ̱ūñ
Hollanda	ī)	ūṭ	˅꜀	˅ū
Bulgaristan	ī	-	ī	꜀
İngiltere	˅	-	˅	-
Fransa	˅	꜀	˅	꜀
Polonya	꜀	ī	꜀	ū
İtalya	꜀	ñ	ẖ̱	ñ
Diġer	ẖ̱ū	ī	ẖ̱꜀	ñ
Toplam	ẖ̱ñ.)ẖ̱ū	ẖ̱ñ.꜀ñ꜀	ẖ̱ī .ẖ̱ẖ̱ī	ẖ̱꜀ .)˅ṣ

Kaynak. Çaycuma Zonguldak Havaalanı Müdürlüġü (꜀ṭẖ̱ñ) .

Çaycuma-Zonguldak Havaalanı'ndan Almanya ya gidenlerin en çok Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olması, ẖ̱)ṣṭ'l ı yılı başlarında yurt dışına özellikle de Almanya'ya olan göçlerin sonucunda bugün Almanya'nın birçok şehrinde yaşayan gurbetçi vatandaşlarımızdan kaynaklanmaktadır. Yine Almaya'da uzun süre yaşayan ve orada dünyaya gelen vatandaşlarımızın Almanya vatandaşı olma hakkı elde edip Almanya'ya ait pasaport taşımalarından kaynaklanır. Ülkemizden yurt dışına çıkan ve ülkemize giren insanlar uyruklarına göre incelendiğinde, yurt dışının birçok yöresinden Çaycuma-Zonguldak Havaalanı'na birçok yabancının geldiği görülmektedir. Yörenin ayrı bir çekiciliği ya da havalimanının diġer uçuş noktalarına göre sanki bir avantajı varmış gibi görünse de aslında durum böyle deġildir. Buradaki Havaalanını Zonguldak, Bartın, Karabük'lü olup yurt dışında yaşayan vatandaşlarımızın Anavatan'a gelirken kullandıkları bir yer olmasından ileri gelmektedir (Fotoġraf ñ.īş).

Fotoğraf 3. 46. Zonguldak-Çaycuma Havalimanı Yoğunluğun En Fazla Olduğu Zamanlar Yurt dışı Uçuşları Günleridir.

Çaycuma-Zonguldak Havalimanı, yurt içi ve yurt dışı tarifeli yolcu uçaklarının yanı sıra, Zonguldak ve yakın çevresi doğumlu olan, yurt dışında futbol oynayan bazı futbolcuların tatillerde memeleketlerine gelirken kullandığı, yine yurt içinden yöreye ziyaretlerde bulunan devlet büyükleri ile konser ve çeşitli açılışlara gelen sanatçılar, Karabük'e İstanbul'dan gelen bazı spor kulupleri ile birçok özel uçuşlar için başta Zonguldak olmak üzere Bartın ve Karabük gibi yakın çevresine önemli hizmetler veren bir havalimanı konumundadır.

Bilindiği gibi havalimanları, ülke bütçesinden ciddi paylar ayrılarak yapılan ulaşım alanlarıdır. Bu alanlarda meteoroloji istasyonları, itfaiye, güvenlik noktaları, gelişmiş ulaşım ağı, yakıt depoları, teknik bakım üniteleri gibi diğer destek ünitelerinin de yapımıyla oldukça pahalı yatırımlar olan havalimanlarını etkin kullanmak ve

birtakım zararlardan korumak amacıyla yer seçiminde bazı coğrafi özelliklerin göz önünde bulundurulması faydalı olacaktır. Bugün Çaycuma-Zonguldak havaalanının kurulduğu yerin başta doğal çevre özellikleri bakımından bazı sorunları vardır. Bu sorunlara beşeri faktörlerin olumsuzluklarının da eklenmesi havalanının gelişimini olumsuz etkilemektedir.

Yöre için önemli bir havalimanı olan Çaycuma-Zonguldak Havaalanı yaklaşık ٧ṭ yıllık bir geçmişi olmasına rağmen bugün yurt dışı uçuşlarında belirli noktaya gelmesi anca son ᶜ-ñ yılda gerçekleşmiştir. Yurt içerisinde olsada, yurt içi uçuşlarında birkaç kez deneme olsa da istenilen seviyeye gelemediği için şuan yurt içi uçuşlarına kapalıdır. Havaalanı'nın kurulduğu yerin Filyos Çayı taşkın sahasında olması, pistin güney tarafında pist başına çok yakın bir yerde Kıranburnu Tepe (ᶜñū m) nin yükselmesi ve vadi içerisinde olduğundan özellikle bahar ve kış mevsimlerinde sıcaklık terselmesinden kaynaklanan sis olayının sık görülmesi havaalanının gelişmesini engelleyen doğal faktörlerdir. Bu olumsuzluklara ek olarak etkili bir tanıtım, yakın çevresindeki yerleşmelerden düzenli servis imkânı olmaması yanında uçuş günleri ve saatlerinin çok sık değişmesi gibi beşeri nedenlerinde etkisisyle en çok yurt içi olmak üzere havalimanının gelişimini olumsuz etkilemektedir.

Yine havalimanının özel teşebbüslerin elinde olması sebebiyle pist boyunca uzanan ve piste sadece ᶜ m uzaklıktaki alanların kiralanarak mısır tarlalarına dönüştürülmesi uçuş güvenliği açısından olumsuzluk yaratmaktadır. Nitekim göçmen kuşların geçiş güzergahı üzerinde olan Filyos Çayı Vadisi'nde çeşitli kuş türleri bu mısır tarlarında yuvalanmakta ve uçakların iniş kalkışları için bir tehdit oluşturmaktadır. Havaalanın hemen yanında bulunan bazı köy yerleşmeleri de havalimanı için ayrı bir sorun oluşturmaktadır.

Havaalanını başta yurt dışı uçuşlarına açmak için ilk sorun olarak pistin güneyinde bulunan ve uçakların iniş, kalkışlarına engel olan Kıranburnu Tepe'si tıraşlanarak alçaltılmıştır. Bunun için yurt dışında yaşayan yöre sakinlerinden toplanan yardımların da katkısıyla ᶜ yıl süren bir çalışma gerçekleştirilmiştir. Yükseltinin belirli bir kesimi tranşlanmış ve uçuşlara uygun hale getirilmeye çalışılmıştır. Bununla birlikte bu seviye havanın açık olduğu günlerde uçuşlar için uygun olsa da havanın orta düzeyde sisli olduğu zamanlarda havalanının çevresindeki bu şekildeki yükseltiler nedeniyle uçaklar inişte zorlandığı için Ankara ve İstanbul'a yönlendirilmektedir (Fotoğraf ñ.ī٧).

Fotoğraf 3. 47. Havalimanı Yapımında Yanlış Yer Şeçimi Nedeniyle Uçakların İniş ve Kalkışlarına Tehlike Yaratan Kıranburnu Tepe'nin Bir Bölümü Yüksek Miktarda Para Harcanarak Tranşlanmıştır.

Yine yörenin genelinde görülen taşkınların Filyos Çayı yatağında daha fazla etkin olduġu, vadinin taşkın yatağında bulunan yerleşme, tarım sahaları ve bazı yatırımlara zaman zaman zarar verdiği bilinmektedir. ḫ))Ḍ yılında çayın taşması sonucu yatağı boyunca birçok yerleşmeye zarar verdiği görülmüştür. Çaycuma-Zonguldak Havaalanı'nı ciddi şekilde etkilemiş birçok teknik dökümana zarar vermiş, pist çamur baskınına uġrayarak büyük zarar görmüştür. Dönem dönem bu tarz olayların görüldüġü yörede yine aynı olumsuzluklarla karşılaşmamak için biran önce Havaalanı'nın bulunduġu kesimde çay, set ile kontrol altına alınmaya çalışılmalıdır.

Havaalanının ulaşım ağının ve kapasitesinin artırılması ve sis olayından daha az etkilenmesi için uçuşların sabah saatlerinde deġil, sis olayının azlamaya başladığı öğlen saatlerinde olması, pist başındaki Kıranburnu Tepe'nin uçuşa engel olabilecek geri kalan kısmı da traşlanarak olumsuz etkinin nispeten azalacağı söylenilebilir.

Havaalanlarının gelişiminde etki ettiği ard bölgesinin genişliği ve bu kesime bağlandığı etkin ulaşım yollarının da etkisi büyüktür. Bugün Zonguldak şehir merkezi ve yakın çevresi, Bartın, Karabük ile yurt dışı uçuçları için kısmen de Bolu'nun Çaycuma'ya yakın kesimleri havaalanın art bölgesi olmasına raġmen bu kesimlere istenilen düzeyde hitap etmemektedir. Kara ve demir yolu ulaşım ağının olmasına

rağmen yeterli organizasyon yapılmadığı için havaalanına ulaşımda sorunlar yaşanmaktadır. Çok sık, uçuş günleri ve saatlerinin değişmesi de önemli bir faktördür.

Bartın ve Çaycuma'dan düzenli servis araçları konulması, devlet demir yollarıyla koordine sağlanarak Zonguldak ve Karabük'ten karşılıklı düzenlenen tren seferlerinin uçuş saatlerine yakın zamanlarda yapılması, yöreye yakın yerlerde bulunan sanayi tesislerinin demiryolu ile havalimanına bağlanması zamanla bu kesimin havayolu kargo taşımacılığı yönünden de gelişimine katkı sağlayarak havaalanın hinterlandı ile bağının güçlenlensine katkı sağlayacaktır.

Çaycuma ilçesinde bir diğer ulaşım imkânı da denizyoludur. İlçenin Filyos kasabası denizyolu ile doğrudan bağlantısı olan bir yerleşme olmasına rağmen şuan denizyolundan istenilen seviyede ulaşım için fadalanılamamaktadır. Yolcu taşımacılığının olmadığı kıyıda, ᶜṭ ẖī yılı sonlarına doğru yapımına başlanılacak olan Filyos Limanı faaliyete geçtiğinde Çaycuma ilçesi ulaşımda denizyolundan da önemli ölçüde faydalanmaya başlayacaktır.

Araştırma sahasında haberleşme ağı oldukça gelişmiştir. Hemen her köy, cep telefonu ile görüşme imkânına sahiptir. İlçe merkezi ve çevresinde televizyonlar uydu anteni aracılığıyla ulusal ve uluslararası yayınlar izlenebilmektedir. İlçe merkezinden yayın yapan Çaycuma'ya ait iki yöresel radyo kanalı ile yine ilçenin birçok yerinde dinlenebilen ī ulusal radyo kanalı mevcuttur. İlçe ve yöredeki gelişmeleri okuyucusuna ulaştırmak amacıyla Çaycuma'da ī yerel gazete ile ī internet sitesi mevcuttur. Bunların yanında Zonguldak'ta çıkan diğer yerel gazeteler ile bazı ulusal gazatelerin de temsiciliklerinin olduğu ilçede güçlü bir haberleşme ağı mevcuttur.

3.7. TİCARET

Türkçede alışveriş veya alım satım terimleriyle de ifade edilen ticaret, kazanç sağlamak amacıyla, mal alıp satma faaliyetine denilmektedir. Ticaret faaliyetinin iç tüketim merkezleri yani iç pazara yönelmiş bölümü iç ticaret, yabancı ülkelere yönelmiş bölümü ise dış ticaret, ticaretle uğraşan meslek erbabı da tüccar diye tanımlanır.[ñūī]

[ñūī] Hayati Doğanay, *Türkiye Ekonomik Coğrafyası, Güncellenmiş ve Geliştirilmiş 5. Baskı*, PegemA Akademi Yayıncılık, Ankara ᶜṭẖẖ, s.ᵛ ᵛᵛ.

Ülkemizde her bölgenin kendine özgü coġrafi potansiyeli bulunmaktadır. Buna bağlı olarak tarım ve sanayi ürünlerinde görülen faklılaşma bölgeler arasında canlı bir ticaretin doġmasına sebep olmaktadır. Şehirlere ve pazarlara gelen tüccarlar, yöresinin ihtiyacı olan malları satın alırken, yöresinde üretilen malları da pazarlama imkanı bulmaktadır. Böylece üretici ve tüketici arasında alışverişin olduġu merkezler gelişmektedir[ñūū].

Çaycuma'da maden işçiliğinin popüler olduġu geçmiş dönemlerde gelecekle ilgili başka bir alanda beklenti yoktu. Madencinin oġlu da kendisi gibi maden işçisi olacaktı. O nedenle yaşam, madenci Çaycumalı köylüleri için deġişmeyen, istikrarlı ve tekdüze bir çizgiydi. Bu davranış ve yaşam biçimi yöre insanının oġlunu da maden işçisi yapınca yaşamını garanti altına almış ve diġer faaliyetleri ikinci plana atmıştı. Tipik Çaycumalı için yaşamını sürdürmenin ve geleceğini kurtarmanın yolu başta maden olmak üzere bir devlet işine girip sigortalı olmaktı[ñūş]. Yöre insanın her adımında izlerini taşıyan maden işçiliği insanların başka bir şeyler düşünmesine engel olmuş, sanayileşme, ticaret hayatı gibi alanlarda gelişime, ekonomik hayatın çeşitlenmesine engel olmuştur. Daha sonraki dönemde maden işcisi alımının azalmasından sonra, devlet yatırımlarının da sahada sanayiye dayalı olmasıyla zamanla ekonomik hayat, sanayi ve ticarete doġru kaymaya başlamıştır.

Çaycuma ilçesinde ticari faaliyetler şehrin sanayi sektöründeki gelişmelerinden sonra önemli bir gelişim göstermiştir. Yakın bir zamanda ilçe statüsüne kavuşan ve Cumhuriyet Dönemi yerleşmelerinden olan Çaycuma, özellikle de Seka Kâġıt ve Selüloz Fabrikası'nın kuruluşu ile önemli bir canlılık kazanmıştır.

İlçede ẖ)ʸṭ döneminden sonra kaġıt fabrikası ile başlayan sanayi atılımı Organize Sanayi Bölgesi'ndeki fabrikaların da yöredeki sanayileşmeye kattığı sürdürülebilirlik, zamanla ilçedeki ekonomik çehreyi deġiştirmiştir. Halkın alım gücüne yaptığı katkı nedeniyle ticaret hayatının canlanmasına katkı saġlamıştır.

Alım satım faaliyeti olarak bildiğimiz ticaret için, alım yapacak halkın ekonomik gücü büyük önem arz eder. Halkın gelir düzeyinin ticaretin kapasitesini de belirlediği bilinen bir gerçektir. ẖ)ş ṭ'l ı yılların başında başta Almanya olmak üzere yurt dışına göç

[ñūū] Okan Yaşar ,*Türkiye'de Sanayi ve Ticaret, Türkiye Coğrafyası ve Jeopolitiği*, (Ed.: H.YAZICI, MK. KOCA), PegamA Akademi Yayıncılık, Ankara ʿṭ ṭʸ,s.ñʿṭ -ñʿẖ.
[ñūş] Hasan Ataman, *Çaycuma*,s.ẖʸẖ.

eden yöre insanı, yurt dışında çalıştığı süre boyunca Çaycuma ile bağını koparmamıştır. Yurt dışına gitmeden önce Zonguldak maden ocaklarında çalışırken belirli bir alım gücüne sahip olan bu kesim, yurt dışına gititkten sonra önemli bir gelir artışı saġlamıştır. Yurt dışından emekli olan Çaycumalılar ömürlerinin geri kalanını memleketlerinde geçirmek istemiş ve Çaycuma'ya yerleşmiştir. Çaycuma'da gerek yurt dışından gerekse madenden emekli olan emekliler önemli bir tüketici kesimi oluşturmaktadır. Bunun yanı sıra ilçede sanayi sektöründe çalışanların da önemli bir tüketici kitle oluşturması günümüzde Çaycuma'da ticaret hayatının oldukça canlı olmasına yol açmıştır.

Kırsal kesimle şehir, genelde birbirinin tamamlayacısı durumundadır. Kırsal kesimde üretilen bitkisel ve hayvansal ürünler şehirde satılır, elde edilen gelirle kırsalda bulunmayan ihtiyaçlar karşılanır.

Çaycuma ilçesinde ticaret hayattın en önemli unsurları oluşturan ticari işyerleri daha çok şehir merkezinde toplanmıştır. Kasabalar ticari işyerlerinin şehirden sonra en çok görüldüġü yerleşmeleri olurştururken, bazı köylerde de bakkal, kereste ve mermer atölyeleri ile çok nadir olmakla birlikte Kışla köyündeki tekstil atölyesi, gibi ticari işletmeleri görmek mümkündür.

Araştırma sahasında genel başlıkta deġerlendirildiğinde üü farklı çeşitte toplam ẖṣ˅ū ticari işyeri bulunmaktadır. Bunlar içerisinde ˁ˅ ñ işletme ile kahvehane, kıraathanecilik ve internet kafe işletmeciliği en önde gelir. Bunu ˁññ işletme ile bakkal, bayilik ve büfecilik takip etmektedir. İlçede ticari işyerleri arasında kadın ve erkek kuaförlüġü (Ḍñ), lokantacılık (īū) , kır kahvesi, çay bahçesi (īñ) oto motor tamirciliği (īū) , marangozluk (ñẖ), terzilik (ˁ˅) önde gelen diġer ticari işletmelerdir (Tablo ñ.ˁū). İlçede ticaretin en önemli unsurları olan bu işyerleri ile birlikte yörede kurulan pazarlar ticari hayatın önemli parçalarıdır.

Tablo 3. 24. Çaycuma İlçesinde Ticari İşyeri Sayıları.

İşyerinin Adı	Sayısı	İşyerinin Adı	Sayısı
Aktarlık ve Baharatçılık	)	Lokantacılık	ī ū
Ayakkabı İmal ve Satıcılığı	h̲ ñ	Odun, Kömür v.b. Alım ve Satımı	h̲ ñ
Bakkallık, Bayilik, Büfecilik	ʿ ñ ñ	Marangozluk ve Dülgerlik	ñ h̲
Çeyizlik Eşya İmal ve Satıcılığı	h̲ ṭ	Mobilya İmal ve Satıcılığı	h̲ ˅
Demircilik	ʿ ū	Oto Elektrikçiliği	h̲ ṣ
Disko, Taverna, Gazino, Gece Kulübü, Pavyon, Birahane ve Bar İşletmeciliği	ʿ h̲	Oto Motor Tamirciliği	ī ū
Elektrik Malzemeleri İmal, Satış ve Tamirciliği	h̲ ū	Oto Şase, Kaporta Tamirciliği	ʿ ñ
Elektrik Tesisatçılığı	h̲ ˅	Oto Yağlama ve Yıkamacılığı	h̲ h̲
Elektrikli Araç Gereç ve Ev Aletleri İmal, Satış ve Tamirciliği	h̲ ñ	Oto Yedek Parça İmal ve Satıcılığı	h̲ ī
Elektronik Cihazlar Araç Gereçler Satış, Bakımı ve Tamirciliği	h̲ ñ	Otobüs Bilet Acenteliği	˅
Fırıncılık	h̲ ʿ	Pastanecilik	h̲ h̲
Fotoğrafçılık	h̲ ṭ	Pazarcılık	ʿ ñ
Halı ve Kilim Yıkama İşletmeciliği	˅	Perde ve Mefruşat İmal ve Satıcılığı	)
Havlu, Bornoz İmal ve Satıcılığı	h̲ ñ	Plastik Doğrama İmal ve Satıcılığı	h̲ ṭ
Hırdavatçı (Nalbur) İmal ve Satıcılığı	ʿ ñ	Şans Oyunları (Milli Piyango, Loto, Toto, Ganyan Bayii v.b.)	˅
Hızarcılık ve Bıçkıcılık	)	Taşçılık, Mermercilik ve Süsleme Taşçılığı	)
İnşaat Malzemeleri İmal ve Satıcılığı	)	Tavukçuluk, Yumurtacılık	h̲ ṭ
Kabzımallık	)	Telefon, Cep telefonu, Faks, Telsiz ve Diğer Haberleşme, Bakım ve Tamirciliği	h̲ ṭ
Kadın ve Erkek Kuaförlüğü	Ḍ ñ	Terzilik	ʿ ī
Kafe, Kafeterya, Kahvaltı Salonu İşletmeciliği	h̲)	Torna ve Tesviyecilik	)
Kahvehane, Kıraathanecilik ve İnternet Kafe İşletmeciliği	ʿ ˅ ñ	Tuhafiyecilik	ñ ṣ
Kantinçilik	Ḍ	Turistik, Otantik Hediyelik ve Hatıra Eşya İmal ve Satıcılığı	h̲ Ḍ
Kasaplık, Sakatatçılık	ʿ h̲	Yorgancılık ve Hallaçlık	)
Kaynakçılık	h̲ ū	Yufka ve Kadayıf İmal ve Satıcılığı	)
Kır Kahvesi, Çay Bahçesi, Çay Ocağı, Piknik ve Dinlenme Yeri İşletmeciliği	ī ñ	Züccaciyecilik	h̲ h̲
Kırtasiyecilik	)	Marketçilik	h̲ Ḍ
Konfeksiyon İmal ve Satıcılığı	ʿ ṣ	Diğer	ʿ ṣ ˅
		Toplam	h̲ ṣ ˅ ū

Kaynak: Çaycuma Esnaf ve Sanatkârlar Odası Başkanlığı (ʿ ṭ h̲ ñ).

Pazarlar, geçmişten günümüze üreticiyle tüketicinin bir araya geldiği, üreticinin ürünlerini kısa ve kolay yoldan tüketiciye sunduğu geleneksel alışveriş mekânlarıdır. Günümüzde, giderek gelişen yeni alışveriş mekânları ve satış biçimleri semt pazarlarını etkilemekte ve dönüşüme zorlamaktadır. Bununla birlikte kurulduğu çevrenin kültürel özelliklerine ve ekonomik düzeyine göre kendini şekillendirebilen, değişime karşılık

verebilme esnekliğine sahip olan bu organizasyonlar, önemini korumaya devam etmektedir.[ñū˅]

Çaycuma'da market, bakkal, manav gibi alışveriş mekanları yanında salı ve cuma günleri periyodik halk pazarları kurulmaktadır. Pazar, Zonguldak, Bartın, Karabük il merkezleri ile Kilimli, Devrek, Gökçebey, Karaman, Türkali, (Zonguldak), Yenice (Karabük), Kozcağız (Bartın) ve Çaycuma'nın kasabaları ve kırsalından gelenler ile şehirde yaşayanlar tarafından kurulur. Salı günleri İstasyon Mahallesi'nde Cuma günleride Çay Mahallesi'nde gıda üzerine dayalı köylü pazarı ile Yeni Mahalle Uğur Mumcu Caddesi'nde kurulan elbise pazarlarında, gıda, giyim, nalburiye gibi çeşitli ürünler satılır. Şehirde fiyat dengesinin, başka bir ifadeyle alım gücü istikrarının sağlanması açısından bu pazarlar önemlidir (Fotoğraf ñ.īḌ, ñ.ī)).

Fotoğraf 3. 48. Çaycuma'da Sebze Pazarından Bir Görünüm.

ñū˅ Saliha KODAY, Şaban ÇELİKOĞLU, "Geleneksel Alışveriş Mekanlarına Bir Örnek", *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı:ẖū/ᶜ , Erzurum ᶜ ṭẖẖ, s. ẖ.

ī^{v})

Fotoğraf 3. 49. Çaycuma'da Elbise Pazarından Bir Görünüm.

Çaycuma ilçesinde ticaret hayatının büyük bir kısmının Çaycuma şehrinde yoğunlaştığı görülebilir. İlçede, şehir merkezinden sonra kasabalar, ticaret hayatın aktif olduğu diğer yerlerdendir. Küçük sanayi siteleri, marketler, bakkallar ve şehir merkezinde olduğu gibi haftanın belirli bir günü başta Çaycuma olmak üzere yakın ilçe ler kasabalardan gelenler ile yörede yaşayanların katılımıyla oluşturulan pazarların kurulduğu günler ticaret hayatının en canlı olduğu günlerdir.

Bartın-Zonguldak-Ankara-İstanbul hattının önemli bir karayolu güzergâhı üzerinde yer alan Çaycuma ilçesinde, benzinlik, dinlenme tesisi, lokanta, pansiyon, bakkal, otel, oto yıkama gibi yol boyu tesisleri gelişmiştir. Bu tesislerde yer alan market, restaurant ve kafeterya gibi alanlar karayolunu kullanan araçlara ve yolculara ve yakınında bulunan yerleşmelere de hizmet vermektedir. Diğer yandan bu tür yol boyu işletmelerinde toplam ẖ^{ᶜ}ū kişinin çalıştığı dikkate alındığında ilçede önemli bir istihdam alanı oluşturdukları söylenebilir.

Kestane insanoğlunun ilk besin kaynaklarından bir tanesi olduğu için halk arasında "ekmek ağacı" olarakta bilinir. Ortadoğuda Azerbeycanla beraber, Dünya da en çok Çin ve Güney Kore'den sonra ṣẖ.ṣ)^{v} ton üretimde üçüncü sırada olduğumuz halde iç pazarda yüksek tüketim nedeniyle ī.)īẖ.ṭṭ dolar ihracat geliri ile dünyada sekizinci sırada yer aldığımız kestane, aslında geniş kullanım alanıyla iyi bir ticaret ürünüdür.

Nitekim kestaneden son zamanlara kadar sadece meyvesi ve kerestesinden faydalanılırken bugün, konserve sanayinden, kozmetik sanayine, ilaç endüstrisinden, şeker ve çikolata endüstrisine kadar çok sayıdaki üretim sektöründe kestane meyvesi hammadde olarak kullanılır[ñūḌ].

İlçede orman ürünlerine dayalı ekonomik getirisi olan bir başka faaliyet de odun dışı orman ürünleri kapsamında kestane ve defneyapraġı toplayıcılıġıdır. Çaycuma'da Derecikören, Hacıosmanlar, Filyos kasabasına yakın köylerden sonbahar aylarına yakın toplanan kestaneler, bazen toptancılara, çoġu zamanda ilçede ve kasabalarda farklı günlerde kurulan pazarlara götürülerek tane boyutuna göre kilosu ï -ẖṭ TL arasında bir fiyattan satılmakta ve önemli kazançlar elde edilmektedir (Fotoġraf ñ.ūṭ).

Fotoğraf 3. 50. Çaycuama İlçesi Civar Ormanlarında Toplanan Kestaneler Çaycuma Köylü Pazarında Satılılarak Ev Bütçesine Katkı Sağlamaktadır.

Orman işletme müdürlüklerinin amanejman planları çerçevesinde her yıl iyileştirme çalışmaları kapsamında fıstıkçamı dikimine önem verilir. Ancak kestane dikiminin de bu bağlamda ele alınması yöre ormanlarına ve ekonomisine daha fazla katkı sağlayacağı söylenebilir. Çünkü bölgenin iklimi gereği nem oranının fazla olması, orman ürünleri ile yapılan konut ve eklentilerinin neme karşı dayanıklı olması gerekmektedir. Bunun yanında Filyos kasabası ile Karadeniz'e kıyısı olan yörede küçük

---

[ñūḌ] Emin Atasoy, Yasemin Altınöz, "Dünya ve Türkiye'de Kestanenin Önemi ve Üretimi", *İstanbul Üniversitesi Coğrafya Dergisi*, Sayı:[cc] , İstanbul ʿṯẖẖ s .)-ẖʿ.

balıkçı tekne ve kayıklarıyla balıkçılık da yapıldığından neme karşı dayanıklı olan kestane kerestesi tercih edilmesi daha isabetli olacaktır.

Çaycuma ilçesinde odun dışı orman ürünleri kapsamında yapılan defne yapraġı toplayıcılığı daha çok ilçenin Güdüllü, Sazköy ve Derecikören köylerinde çok yoġun olmakla birlikte Filyos Çayı Vadisi'nin güney yamaçları boyunca da defne yapraġı toplayıcılığı yapılmaktadır (Fotoġraf ñ.ūḫ). Derfne yapraġının ilk başta yaş şekilde dallı bir biçimde Kocaeli, İzmir, Bursa ve İstanbul'dan gelen toptancılara tonu ūṭṭ TL. den satılırken son zamanlarda defne yapraġı toplayıcılığı için yörede yapılan akademik çalışmaların yöre halkına yaptığı rehberlik sonucunda ilçede bugün bir tane defne yapraġı kurutma tesisi yapılmış ve kuru yaprak şeklinde tonu ū.ṭṭṭ TL. civarında satılabildiğinden daha önceki gelirinin on katı kadar gelir elde edilmektedir. Bunun yanı sıra ıhlamur yapraġı ve tohumu toplayıcılığı da yörede giderek yaygınlaşan bir diġer ekonomik faaliyettir.

Fotoğraf 3. 51. Çaycuma'da Defne Yapraġı Toplayıcılığı Yoġun Bir Şekilde Yapıldığından Ormanlara Zarar Verilmemesi İçin Toplama İşlemleri Orman Koruma Memurları Gözetiminde Yapılmaktadır (Güdüllü Köyü).

3.8. TURİZM

Turizm, dinlenme, eğlenme, görme, tanıma, sportif faaliyetlerde bulunma veya izleme bilgi ve görgüsünü artırma gibi amaçlarla ya da sadece zevk için yapılan gezi yani seyahate çıkma demektir[ñū)] .

Özellikle II. Dünya Savaşı'ndan sonra turizm hareketleri ortaya çıkmış ve ekonomik bakımdan önem kazanmaya başlamıştır. Turizmin ekonomik bir faaliyet olması coğrafyanın ekonomik coğrafya konuları içerisinde ele alınıp incelenmesini sağlamıştır[ñṣṭ] .

İnceleme sahasının ekonomik faaliyetlerinde sanayi ve ticaret önde olsa da, ekonomisine katkı sağlayabilecek doğal ve beşeri turistik değerleri de mevcuttur. Fakat bu turistik potansiyelin tam anlamıyla farkına varılamaması, tanıtım eksikliği yanında ilginin daha çok sanayi yatırımlarına yoğunlaşması nedeniyle turizm henüz beklenen gelişmeyi gösterememiştir.

Karadenize kıyısındaki Filyos Plajı, Çayır Köyü Mağarası, ormanlık alanlar içerisinden sahil kesimine kadar olan Gali Tepesi yürüyüş alanları, Göldağı Tabiat Parkı, göçmen kuşları doğal barınma alanı olan Filyos Çayı Sazköy Sazlığı ve yörenin zengin doğal bitki örtüsü ile bütünleşen yaban hayatı doğal turistik varlıklarıdır.

Çaycuma ilçesi, doğal değerler kadar beşeri turizm varlıklarından olan kültürel değerlere de sahiptir. Roma ve Frigyalılar döneminden kalma eserler yörede ağırlıktadır. Geçmişteki ismi ile Tion Antik Kalıntıları ile Tion(Filyos) Kalesi, Filyos kasabasında küçük plajlarla çekiciliğini bütünleştirmiştir. Kayabaşı, Kadıoğlu köyünde gün yüzüne çıkan mezar kalıntıları ve diğer eserler, Çayır köyündeki tarihi kemer köprüler ile Filyos Vadisi güney kesimleri boyunca sıralanan yerleşmelerde bulunan tarihi kalıntılar, Gavuranbarı mevkideki tarihi su kanalları ile Roma ve Frigya dönemine ait diğer kalıntılar ise tarihi ve beşeri turistik zenginlikleridir.

Çaycuma ilçesinde her yıl ṣ-) Mayıs tarihleri arasında köylerinin hemen hemen hepsinde, ilçe merkezinde ise dört ayrı mahallede yakın çevre illerden de halkın yoğun ilgi gösterdiği Hıdrellez Şenlikleri ile haziran ayı içerisinde düzenlenen Çaycuma Kültür ve Yoğurt Şenlikleri yöre turizmine katkı sağlayan diğer kültürel faaliyetlerdir.

[ñū)] Hayati Doğanay, Serhat Zaman, Türkiye Turizm Coğrafyası, PegemA Akademi, Ankara ᶜṭḫñ, s.ḫ

[ñṣṭ] Saliha Koday, "Olur'un Turizm Bakımından Önemi" *Atatürk Üniversitesi Fen Edebiyet Fakültesi Edebiyat Bilimleri Araştırma Dergisi,* Sayı:ᶜᶜ, Erzurum ḫ))ū,s. ñ).

3.8.1. Doğal Turistik Kaynaklar

Doġal güzellikler turizm olayının ortaya çıkmasına sebep olur ve turizm olayı süresince etkisini devam ettirir. Turizm planlamaları yapılırken doġal çekicilikler göz önünde bulundurulur. Bu çekicilikler o yerin turistik özelliklerinin başında gelir[ñṣḫ]. Coġrafi ortamda doġal yollarla oluşan ve yeryünün ilgi çeken yerleri olan maġara, plaj, travanten, kanyon, göl, deniz gibi yerler turizm potansiyeli çok yüksek sahalardır. Araştırma sahasında coġrafi görünümün bir parçası olan bu deġerler önemli bir yere sahiptir.

3.8.1.1. Çayır Mağarası

Maġaraların görsel, sportif, saġlık ve kültürel açıdan sahip olduġu özellikler ile turizme kaynak olarak maġara turizmi ortaya çıkarmıştır. Maġara turizmi, sportif ve bilimsel amaçlı olarak maġaracıların, maġara içlerinin doġal güzelliklerini keşfetmeleri ve tanıtmalarıyla başlamıştır. Maġaralar, maġaracılık sporu açısından aktif turistleri çekerken diġer taraftan girişe açılması, dolaşımın düzenlenmesi, aydınlatma hizmetleriyle her yaştan ve gruptan turistleri çekmektedir. Maġaralar sarkıt dikitler ve traventenlerin oluşumu gibi süslü salonları, gölleri, yer altı dereleriyle doġa turizminin, yerleşim ve dini ibadet yeri olarak kültür ve inanç turizminin izlerini de taşırlar[ñṣᶜ].

Batı Karadeniz Bölümü'nde yer alan karstik sahaların bir bölümü de Zonguldak sınırları içerisinde yer alır. Kireçtaşlarının yoġun olduġu bu sahalarda gelişen bugün turizm deġeri olan yaklaşık ḫᶜ maġara, Zonguldak ilinin sahip olduġu bir diġer zenginliktir. Genel olarak batıda Ereġli ilçesinden başlayan karstik uzanımların doġu ucunda yer alan Çaycuma, karstik sahaların sınırlı olduġu batı kesiminde yerüstü ve yer altında bazı karstik oluşumlara rastlamak mümkündür. Çaycuma'da özellikle Güdüllü ve Çayır köyleri civarında görülen karstik oluşumlardan en önemlisi Çayır köyünde bulunan Çayır Maġarası'dır.

Çaycuma ilçe merkezinin kuzey batısında ve Çayır köyünde yer alan maġara ilçenin tek maġarasıdır. Şehir merkezine yaklaşık ḫḫ km uzaklıkta olan maġaraya

---

[ñṣḫ] Suna Doġaner, "Turizmde Doġanın Önemi ve Türkiye'de Doġayı Koruma Çalışmaları", *İstanbul Üniversitesi Deniz Bilimleri Enstitüsü Bülten Dergisi*, Sayı:ᶜ, İsta nbul ḫ) Ḍū, s ḫḫᵛ.
[ñṣᶜ] Suha Doġaner, *Türkiye Turizm Coğrafyası*, Çantay Kitabevi, İstanbul ʿṭ tḫ, s ,ḫṣñ.

Güdüllü ve Kışla köyü güzergâhları kullanılarak iki yolla varılabilir. Çayır köyüne kadar ulaşımın kolay olduġu; fakat daha sonrasında zor ve patika yolları takip ederek ulaşılabilen maġara deniz seviyesinden ẖīṭ m yükseltide yer alır.

Maġara, başta giriş kısmında oluşan iki küçük göleti ve ardındaki oluşumları ile farklı bir doġal çekiciliġe sahiptir. İki aġzı bulunan maġaranın batı tarafında küçük göl oluşumları ile kapalı olduġundan maġaraya anca suyla kaplı olan aġızın kuzey tarafından girilebilir. Maġaranın içerisinde akan küçük bir dere mevcuttur. Suyu son derece berrak olan bu dere üzerinde de bir deġirmen ve tarihi bir eser olan kemer köprü bulunur. Maġaranın içerisinde sarkıt, dikit ve sutunlar çok belirgin bir şekilde görülebilmektedir. Bu oluşumlar halen devam ettiğinden maġara aktif bir durumdadır (Fotoġraf ñ.ūᶜ).

Fotoğraf 3. 52. Çayır Köyü Maġarası'ndan Bir Görünüm

Başlangıçta doġal bir şekil olan maġaraların araştırılarak tanıtılması ve turizme açılmaları neticesinde, zamanla birer çekim merkezi haline gelebilirler[ñṣñ].

Kültür, inanç ve saġlık turizmi bakımından bir önemi olmayan Çayır köyü Maġarası doġal çekiciliği nedeniyle ilgi çekici bir özelliġe sahiptir. Maġaraya ulaşımın sıkıntılı olması, özellikle de aġız kısmına yaklaşıldığında kayaların üzerinden güçlükle

[ñṣñ] İhsan Bulut, Hayati Doġanay, M. Girgin, "*Ballıca Maġarası'nın Turistik Önemi*", ẖū. Türkiye Jeoloji Bilimsel ve Teknik Kurultayı Bildirileri, Ayrı Basım, Ankara ẖ))Ḍ, s.ẖ.

geçilerek varılan mağara için öncelikle doğal yapısını bozmadan ulaşım imkânları iyileştirilmelidir. Giriş kısmı düzenlenip mağaranın iç kısımında yürüme alanları ve ışıklandırma yapılarak etkin bir tanıtımla turizme kazandırılabilir.

3.8.1.2. Plajlar

Deniz turizmi içerisinde yer alan kıyı turizmi denizden çok çeşitli rekreasyonel faaliyetlerle büyük ölçüde faydalanan ve konaklama, ağırlama gibi hizmetleri kıyıya bağlı olarak sağlayan bir turizm çeşididir[ñşī].

Karadeniz kıyılarının dik, yani yüksek oluşu, plaj sahalarına pek az olanak sağlamıştır [ñşū]. Araştırma sahasında Filyos Çayı'nın denize döküldüğü yerin doğu ve batı kesiminde küçük düzeyde plajlar bulunur. Sazköy civarındaki iki küçük palaj ulaşımın çok güç olması nedeniyle pek tercih edilmez.

Filyos kasabası kıyısında bulunan yaklaşık ᶜ km uzanlığındaki plaj başta Çaycuma'dan ve yakın çevreden gelenlerin kulladığı bir plajdır. Karadeniz kıyılarının da genel özeliklerinden olan kısa mesafede derinliğin artması, sık sık kum kaymalarının olması ve tesislerin yetersizliği gibi nedenlerle çok dar bir kesime hitap eden plajdır. Bu olumsuzlukları yanında Karadeniz'de gün içerisinde etkili olan hava akımları da deniz turizmini olumsuz etkilemektedir (Fotoğraf ñ.ūñ)

Fotoğraf 3. 53. Filyos Plajından Bir Görünüm

[ñşī] Suha Doğaner, *Türkiye Turizm Coğrafyası,*s.h.
[ñşū] Aydoğan Köksal *Türkiye Turizm Coğrafyası*, Gazi Büro Kitabevi, Ankara h))ī, s .h.

Deniz turizminde plajlı ve güneşli deniz kıyıları çoğu insanın aradığı sahalardır. Bu sahalarda en önemli olay, havanın sıcak, güneşli ve yağışsız olmasıdır.[ñşş] Deniz turizmini etkileyen doğal kaynaklar içerisinde en önemli olanı iklimdir. Yaz yağışlarının görülmesi, bulutlu gün sayısının fazla olması, kuzey sektörlü rüzgârların etkisi v.b kıyı turizmini sınırlayan klimatik etkenlerdendir. Yılın büyük bir bölümünde yağışlı günlerin fazla olduğu Karadeniz'de bu faktör nispeten daha çok öne çıkar.

Batı Karadeniz kıyı kuşağında ş Haziran – h[ˇ] Eylül arasındaki termal konfor şartlarının genel olarak turizm ve rekreasyon faaliyetlerine uygun olduğu dönemlerdir[ñş ˇ]. Yaklaşık ñ,ū ay gibi kısa bir süreye denk gelen bu zaman dilimi ülkemizin diğer kıyılarına göre Karadeniz kıyı tuzmi için olumsuz bir durumdur.

Karadeniz Bölgesi'nde kıyı turizmini etkileyen faktörler çeşitlidir. Yeşilin maviyle buluştuğu, bozulmamış koyları ve eşsiz manzaraları olumlu yanlarıyken kıylarda geniş plajların olmaması, bulutlu gün sayısının fazlalığı nedeniyle güneşli gün sayısının az olması, denizin genelde dalgalı olması, denizin tabanında güçlü kum kaymalarının varlığı, deniz suyu sıcaklığında gün içerisinde ani değişmelerin olması, yeterince konforlu olmayan ya da yeterli sayıda konaklama veya diğer tesislerin olmaması tuzmi olumsuz etkileyen başlıca faktörlerdir. Bölgede hava açık ve yeterli sıcaklığın olduğu anlarda deniz suyunun bir anda soğuması ise ayrı bir sorundur.

Türkiye, soğuk ve sıcak mevsimler veya serin ve sıcak enlemler arasında büyük sıcaklık farkı gösteren bir bölgede bulunduğu için atmosfer sarsımları arasında "soğuk dalgaları" ve "soğuk basmaları" gibi olaylar eksik olmaz. Bu olaylar soğuk mevsimlerde olduğu gibi sıcak mevsimlerde de sıkça görülür[ñşḌ].

Araştırma sahasında yaz mevsiminde sıcaklık değerlerinin denize girilebilecek derecede olduğu günlerde bile, kuzey yönünden soğuk karekterli Yıldız ve Poyraz rüzgârlarının etkili olduğu zamanlarda soğuk hava akımlarının sahilde soğutucu etkisinin yanında denizi de dalgalı hale getirerek hem Karadeniz'in derinliklerindeki soğuk su katmanlarını üste çıkarır hemvde kısa mesefade derinliği artan denizde dalgalar tehlikeli boyutlara ulaşır. Bu nedenle her yıl bu kıyılarda boğulma vakaları

[ñşş] İbrahim Atalay, *Genel Beşeri ve Ekonomik Coğrafya* ñ. Baskı, Meta Basım, İzmir ᶜ ṭṭṭ, s.ᶜ ī).

[ñş ˇ] Yüksel Güçlü,"Batı Karadeniz Bölümü Kıyı Kuşağında Klimatik Konfor ve Deniz Turizmi Mevsiminin İklim Koşullarına Göre Belirlenmesi", *Türk Coğrafya Dergisi*, Sayı :ūñ, İstanbul ᶜṭṭ), s. ˇ.

[ñşḌ] İbrahim Hakkı Akyol, "Atmosfer Sarsımları ve Türkiye'de Hava Tipleri" *Türk Coğrafya Dergisi,* Yıl: ñ, Sayı: ˇ-Ḍ, Ankara h)īū, s.ᶜ ī.

yaşanır. İklim ve yeryüzü şekillerinden kaynaklanan olumsuzlukların etkilediği Karadeniz plajları tesisleştiği ve gerekli düzenlemerin yapıldığı zaman yıl içerisinde öncelikle yöre halkına ve yakın çevresine önemli hizmetler sunabilecek alanlar haline getirilebilir.

3.8.1.3. Diğerleri

Yörede kısa süren kıyı turizmi destekleyecek kültür, maġara, av, çadır, karavan kamp, yat ve ırmak turizmi gibi ekoturizm olanakları da dikkate alınırsa turizm faaliyetleri için Karadeniz'de zengin bir potansiyelin olduġu kolaylıkla anlaşılır[ñṣ)].

Araştırma sahasında doġal turizm deġerleri içerisinde yer alan doġal çekicilikler dikkat çekicidir. Gali Tepesi yürüyüş alanları, Göldağı Tabiat Alanı, göçmen kuşları doġal barınma alanı olan Filyos Çayı Sazköy Sazlığı ve yörenin zengin doġal bitki örtüsü ile bütünleşen yaban hayatı yöredeki başlıca çekiciliklerdir.

İlçenin doġal turistik çekiciliklerinden birini şehir merkezinin batısındaki Göldağı'nda bulunan Göldağı Tabiat Alanı oluşturmaktadır. Alana gelenlerin günlük ihtiyaçlarını karşılayabileceği bir tesisin bulunduğu mesire alanı ve çevresi zengin orman örtüsü ve ormanaltı florası, faunası, temiz havası ve su kaynakları vb. özellikleri ile ekoturizm açısından önemli bir potansiyele sahiptir. Yine Pehlivanlar ve İstasyon Mahalleleri'nde yer alan mesire alanları da başta Çaycuma'da ve yakın çevresinde yaşayanların ilgi duyduğu yerlerdendir (Fotoġraf ñ.ūī).

[ñṣ)] Vedat Karadeniz, Şaban Çelikoğlu, M.Samet Altınbilek, "Turistik Özellikleri Yönünden İnkumu Rekrasyon Alanı ve Çakraz Tatil Köyü (Bartın)", *Erzincan Eğitim Fakiltesi Dergisi*, Cilt:ẖᶜ , Sayı: ẖ, Erzincan ᶜṭẖ ṭ, s.ẖᵛ Ḍ.

Fotoğraf 3. 54. Çaycuma'da ˇşṭ m de Yer Alan Göldağı Dinlenme ve Mesire Alanı Şehrin Bunaltıcı Havası ve Yoğunluğundan Uzaklaşmak İsteyenler ile TrekingYürüyüşleri İçin Önemli Bir Yerdir.

Yörede yine doğal bitki örtüsünün zengin olduğu yerler de mevcuttur. Başta Göldağı'nda kayın ormanları altında bulunan ormanaltı formasyonlarından ormangülleri ve Hacıosmalar tarafında yer alan Ohlar Tepesi yamaçlarında yer alan zengin orman örtüsü arasında karışık halde bulunan kestaneliklerin baharda çiçek açtığında sunduğu manzaralar görülmeye değer güzelliktedir. Yürüme parkurlarının yer aldığı Gali Tepesi, Sazköy tarafında Filyos Çayı'nın yatağını değiştirmesi sonucu ağız kesiminde oluşan iki tane kanal görünümlü su birikintilerinin bitki örtüsüyle beraber kuş barınağı haline gelmiştir ve çeşitli kuşların yaşadığı bu kesimler doğal turistik çekciliklikler arasında yer alır.

Çalışma sahasının, göçmen kuşların geçiş güzergâhı üzerinde yer alması ayrı bir çekicilik sağlamıştır. Filyos Çayı Vadisi boyunca özellikle Saltukova-Derecikören-Sazköy hattı ile İhsanoğlu köyündeki Çobanoğlu Göleti ve çevresi kuş gözlemi için önemli sahalardandır. Kıyısı olduğu Filyos kasabasında yazın denizin üzerinden batan güneşin kıyıdaki falezler üzerinden ve kıyıdan izleyenlere verdiği güzellikler görülmeye değer manzalar arasında yer almaktadır (Fotoğraf ñ.ūū).

Fotoğraf 3. 55. Filyos Çayı Vadisi Göçmen Kuşları Yaşam Alanı ve Bazı Doğal Çekicilikler.

3.8.2 Beşeri Turistik Değerler

Kültür turizmi, insanların yeni bilgi, deneyim kazanarak kültür seviyelerini artırmak ve kültürel farklılıkları öğrenmek amacıyla kültürel mekânları görmek ve kültürel olaylara katılmak için yer değiştirmesidir[ñ˅ṭ] .

Çaycuma'da doğal turistik çekicilikler yanında beşeri turistik değerleri de görmek mümkündür. Bunlar arasında Filyos Antik Yerleşmesi, Kayabaşı ve Ahatlı köylerinde ki Roma Dönemi'ne ait mezar kalıntıları, Kadıoğlu köyünde yakın zamanda bulunan mozaikler, Derecikören köyündeki tarihi köprü, mezarlıklar ve sütunlar vb. eserler ile kültürel değerler ve şenlikler yörenin turistik değerleri arasında gösterilebilir.

[ñ˅ṭ] Suna Doğaner, *Türkiye Kültür Turizmi*, Doğu Kitabevi, Sosyologca Kitapları /ñẖ, İstanbul ʿṭẖ ñ, s.ẖñ.

Araştırma sahasının en önemli tarihi yerlerinden birisi olan Filyos yerleşmesinde tarih boyunca birçok uygarlık hüküm sürmüştür. İ.Ö ḫʿṭ ṭ'l ü yıllarda Tios Miletos Kolanisi ve ardından Frig Karallığı, İ.Ö VII. yy.da Kafkasyadan gelerek yöreye yerleşen Kimmerler, İ.Ö VI. yy. Lidya Devleti, İ.Ö ūīṣ'd a Persler, İ.Ö ññī Makedonya Krallığı (İskender İmparatorluġu), İ.Ö ʿñū -ʿñḌ Doġu Roma (Bizans) İmparatorluġu, VII.yy. Bizans İmparatorluġu ve Osmanlı Dönemi'nde de Fatih Sultan Mehmet zamanında Osmanlı toprakların katılan Filyos geçmişteki bu uygarlıkların izlerini taşıdığı tarihi kalıntıları ile bugün önemli bir yerleşmedir.

Yörede Filyos kasabasında sit alanlarında çok sayıda tarihi eserler mevcuttur. Kıyıda yer alması sebebiyle geçmişte birçok uygarlığın ilgisini çekmiştir. Tarih boyunca üzerinde yaşayan çok sayıdaki uygarlığın izlerini taşıyan eserler bulunur. Bazıları yeryüzünde diğerleri de toprak ve denizin altında kalan eserlerin son zamanlarda yapılan kazılarla gün yüzüne çıkarılmaya başlanılmış olması yöre turizmi açısında olumlu gelişmelerdendir.

Yakın zamana kadar diğer ismi de Hisarönü olan antik kent Filyos, Bizans Dönemi'nde psikoposluk merkezi de olmuştur. Bizans Dönemi'nde dini merkez fonksiyonu olması nedeniyle yerleşmeye verilen önem daha da artmış ve burada birçok yapı inşa edilmiştir. Akropolis olarak adlandırılan yerde kurulmuş Filyos Kalesi yöredeki en belirgin yapı olarak görülür. Yine Roma ve Bizans İmparatorluġu Dönemi'ne ait, Çayır Maġarası'ndan çıkan suyu Akrapolis'e taşıyan su kemeri, sahil surları, tonuzlu galeri, tiyatro, savunma kulesi ve çeşitli tarihi mezarlar Filyos'ta yer alan en önemli tarihi toprak üstü yapıtlarıdır. Bunun yanında bir kısmı deniz altında kalmış mendirek diğer bir önemli eserdir (Fotoġraf ñ.ūṣ).

Fotoğraf 3. 56. Filyos Kasabasında HisarTepe Üzerinde Yer Alan Filyos Kalesinden Bir Görünüm

Filyos Antik Yerleşmesi'nin geçmişi çok eskilere dayanır. Nitekim yörenin tarihi Paflagonya Bölgesi'nden de izler taşır. Paphlagonia Bölgesi'ne ait arkeolojik verilerinde yer aldığı bu eski yerleşmeler ile ilgili eserler, ẖ). yy. dan itibaren Avrupalı gezginler tarafından derlenerek bilim dünyasına tanıtılmıştı. Bu gezilerin öncelikli konuları, yerli, Helen ve Pers sanatını, mimari anlayışında birleştiren görkemli Paphlagonia Kaya Mezarları yanında, yüzeyde görülen tüm arkeolojik ve sanat tarihine yönelik bulgulardır[ñ'ẖ].

Filyos'ta bulunan bugün ẖ. ve ᶜ. derece olmak üzere belirlenen sit alanında ara ara kazılar devam etmektedir. Yapılan bilimsel arkeoloji kazıları sonucu tarihi miltaşı sütunları, mezar taşları, Roma dönemine ait Tios Kenti Sikkeleri gibi birçok tarihi eser bulunmuştur. Bulunan bu eserler Çaycuma'da müze olmadığından İstanbul, Ereğli, Amasra ve Kastamonu müzelerinde sergilenmektedir.

Bunların yanı sıra ẖ)ī ū -ẖ)ūū yılları arasında Filyos Ateştuğlası Fabrikası yapımı sırasında şuan fabrikanın kurulduğu alandan birçok tarihi eser ortaya çıkmıştır. Bu alandan; meduz başı, insan heykeli kadın ve erkek başları, kabartma insan heykelleri gibi eserler çıkarılmıştır. Bulunan bu eserler Kastamonu Müzesi envanterine kaydolmuş

[ñ'ẖ] F.Eray Dökü, Güven DİNÇ, Fatma Şimşek, "Ahmet Gökoğlu Not Defterleri: Paphlagonia Bölgesi İlk Kültür Envanteri", *Anadolu*, Ankara Üniversitesi Dil, Tarih ve Coğrafya Fakültesi Degisi, Sayı: ñṭ, Doi:ẖṭ. ẖūṭẖ, Ankara ᶜṭṭṣ, s.ṣ ū.

ve bugün bu eserler yakın çevredeki müzelerde (Kastamonu ve Ereğli) sergilenmektedir.

İnceleme sahasında Filyos/Tion(Hisarönü) kasabasından sonra son dönemlerde yapılan kazılarla toprak üstüne çıkarılan başka kültürel yapılar da bulunmaktadır. Bunlardan en önemlisi kazı çalışmalarına ara ara devam edilen belirli bir bölümü ortaya çıkartılan Kadıoğlu köyündeki Tarihi Mozaik'tir. Etrafı işlemelerle süslü olan mozaik üzerinde çeşitli figürlerin bulunduğu mozaik taban döşemesi şeklinde durmaktadır. Yapılan bilimsel arkeolojik kazıların ardından yine aynı yerden sikkeler de çıkarılmıştır. Sikkelerin üzerinde Roma İmparatoru Publius Licinius Valerianus kabartma resimleri görülmesi sonucunda Filyos yerleşmesinde olduğu gibi burada da Romalıların yaşadığı anlaşılmıştır. Kadıoğlu köyünde mozaiklerden başka; sikkeler, tarihi bina kalıntıları ve çömlek parçaları da bulunan diğer tarihi eserlerdendir.

Çaycuma ilçesinin Kayabaşı köyünde tarihi mezarlıklar, Ahatlı Köyü Ellezi Mahallesi yakınlarında yine çömlek ve sütun parçaları, Çömlekçi köyü Gavur Anbarı kesimleri ormanlık alanlarında tarihi mezarlar, sütünlar ve çömlek parçaları bulunmuştur. Bunların yanında Çayır köyünde mağaradan çıkan ve yukarı çığırında Küçükmağara aşağı kesimlerinde ise Büyükmağara deresi adını alan dere üzerinde yine Roma Dönemi'ne ait tarihi köprü bulunmaktadır. (Fotoğraf ñ.ūᵛ).

Fotoğraf 3. 57. Çayır Köyünde Roma Dönemine Ait Tarihi Kemer Köprü Bakımsızlıktan Yıkılma Seviyesine Gelmiştir.

Çaycuma sahip olduġu doġal ve beşeri turistik kaynakları bakımından çeşitlilik gösteren deġerlere de sahiptir. Sahip olduġu beşeri turistik deġerleri yanında, özel coġrafi konumu sonucu ilgi çekici bir doġaya sahiptir. Yörenin göz doldurucu doġası ekoturizm açısından bir deġer taşımaktadır. Doġadan zevk alma ve doġanın kıymetini bilme, bozulmamış doġal alanlarda, doġaya dayalı seyehat şeklinde tanımlanan ekoturizm[ñ˅ˁ] alanları açısından Çaycuma zengin bir yöredir. Sahip olduġu çeşitli bitki örtüsü, Filyos Çayı Aġız Kısmı Kuş Yaşam Alanı, Sazköy ve Çobanoġlu Göleti (İhsanoġlu köyü), Göldaġı Orman İçi Dinlenme Alanı (Güdüllü köyü), Gali Tepesi Yürüyüş Parkuru ve Velibaba Tepesi (Torlaklar köyü) başlıca ekoturizm alanlarıdır.

Doġaya saygı ve doġal turistik deġerleri korumayı ve bu toplumsal bilinci oluşturmayı hedefleyen ekoturizm etkinlikleri sayesinde Çaycuma'nın bu doġa harikaları tanıtılıp aynı zamanda korunarak turizme kazandırılabilir. Yakın gelecekte yapımı planlanan Filyos Vadisi Projesi bazı ekoturizm alanları için en büyük tehlike olarak görünüyor.

Yöreye seyehat edecek olan turistleri, ilçenin diġer kültürel zenginliklerinden olan ve kırsal kültürle de tanışıp kaynaşarak bir tatil geçirmek olarak tanımlanan kırsal turizm[ñ˅ñ] açısından da önemli bir potansiyel beklemektedir. Çeşitli yöresel yemekler, müzikler ve geleneksel hale gelen Hıdrellez gibi köy şenlikleri yöredeki turizme katkı saġlayacak kırsal turizm kaynakları arasında yer alır.

Çaycuma ilçe genelinde geçmişten beri kutlanan Hıdırellez etkinlikleri yörede bir iç turizm dinamizmi oluşturmaktadır. Genel olarak ş Mayıs günü kutlanan Hıdırellez, Çaycuma ilçe merkezinde Mayıs'ın ş'sı ile)'u arasında her gün farklı bir mekânda yapılmak üzere dört gün boyunca kutlanır. Çalışma sahasında üç farklı şekilde Hıdrellez kutlamalarının yapıldıġı gözlenebilir. Çaycuma şehir merkezinde daha çok panayır ve eġlence tarzı kutlama yapılırken, eġlence ve dini etkinliklerin bir arada olduġu köyler de bulunmaktadır. Bunların dışındaki köylerde ise caminin altındaki toplanma yerinde sadece Hıdırellez yemeġi ve Kur'an okutarak Hıdırellez'in bereket getirmesi için dualar edildiġi bir dini etkinlik olarak kutlanır. Bu etkinliklere özellikle

---

[ñ˅ˁ] Nazmiye Erdoġan, *Çevre ve Ekoturizm*, Erk Yayın ve Daġıtım, Ankara ˁṭ ẖñ, s.ẖṭ).
[ñ˅ñ] Fisun Soykan, "Kırsal Turizm ve Türkiye Turizmi İçin Önemi", *Ege Coğrafya Dergisi*, Sayı: ẖˁ , İzmir ˁṭṭñ, s. ˁ.

hafta sonuna denk geldiği zamanlarda başta İstanbul, Ankara, Bolu, Karabük gibi yakın çevrede yaşayan Zonguldaklıların ilgi gösterdiği söylenebilir.

Araştırma sahasını oluşturan Çaycuma ilçesinin birçok yerinde özellikle Roma Dönemine ait mezar, çömlek parçaları, sütunlar, insan heykellerinin olduġu görülmüştür. Yerüstünde olan varlıkları kadar bugün yeryüzüne çıkarılmaya çalışılan başta Filyos olmak üzere Kadıoğlu köyünde de olduġu gibi kazılar ara ara devam etmektedir. Yörenin bu önemli kültür varlıklarını başta Çaycuma sonra da ülkemiz turizm kaynakları arasına katmak için yapılan arkeolojik kazıların ödenek sıkıntısı nedeniyle sekteye uġraması tarihi yerlerdeki eserlerin tamamının gün yüzüne çıkarılmasını engellemiştir.

Turistik çekicilikler ve deġerler, turistin bir bölgeyi ziyaret etmelerine sebep olan en önemli arz kaynaklarıdır. Sahanın iklimi, tarihi mekânlar, anıtlar, yeryüzü şekilleri, kültürel deġerler kadar, turistlerin seyehat kararlarını vermelerinde birinci derecede etkili olmasa da tercihlerini olumsuz yönde etkileyebicek seyehat ve konaklama gibi turizmin üst yapısıda önemlidir[ñ˅ī] . Yerli ve özellikle de yabancıların geceledikleri tesisler anlamına gelen, turistik amaçlı konaklama tesisileri; başta oteller, moteller, pansiyonlar gibi klasik konaklama tesisleri ile tatil evleri, ikinci evler, kampingler, gibi yardımcı konaklama tesisleri şeklinde gruplandırılabilmektedirler[ñ˅ū]. Araştırma sahasında konaklama tesisi bakımından şehir merkezi yeterli konumda iken tek eksik doġal ve kültürel turizmin bir arada olduġu Filyos kasabasında konforlu otel ve tesis eksikliği vardır. Şehirde konforlu oteller yöreye seyehat edecekler için ihtiyacı karşılayabilcek yeterliliktedir. Çaycuma şehrinde iki tanesi ñ yıldızlı olmak üzere ş tane otel bulunmaktadır.

Bartın-Zonguldak karayolunun Çaycuma şehrininẖūṭ -ʿṭṭ m uzaġında, İstasyon Mahallesi'nde yer alan bu otellerin çevresindeki aynı standartta olan otellere göre fiyatları da uygundur. Nitekim yörede Bartın'da yer alan ülkemizin de önde gelen turizm merkezlerinden olan ve yurt içi, yurt dışından turistlerin ilgi göstediği Amasra'ya gidecek olan tur araçları çoğu zaman bu otellerde misafirlerini konaklatmaktadır. Yörenin turistik deġerlerinden haberi olmadan Çaycuma'dan geçip giden turistler bu

---

[ñ˅ī] Gürhan Aktaş, *Turizm ve Coğrafya-Turizm Coğrafyası*, (Ed.:Gürhan AKTAŞ), Detay Yayıncılık, Ankara ʿṭṭḌ, s.˅.

[ñ˅ū] Hayati Doġanay, *Türkiye Turizm Coğrafyası*, Çizgi Kitabevi, Konya ʿṭṭẖ, s.ū ʿī.

otellerde konakladığı günlerde Çaycuma Kaymakamlığı ve Belediyesi'nin öncülüğünde yörenin doğal ve turistik değerlerini tanıtan el ilanları ile otellerin yakınında ve güzergâhlarında reklam panoları, afişler ve otellerin içerisine tanıtıcı reklam yapan led ışıklı reklam panoları yaptırılıp tanıtım yapılabilir. Hatta bu organizasyonları düzenleyen tur öperatörleri ile iletişim kurup şehir merkezine kadar gelen turistlere çok yakınlarındaki doğal ve beşeri turistik varlıklar gezdirilip tanıtımları yapılabilir.

Çaycuma İlçesi doğal ve beşeri birçok turistik değere sahiptir. Çaycuma'da turistik zenginliklerin aynı güzergâh üzerinde olması çok önemli bir avantajdır. İlçede dağınık halde olmayan ve art arda dizilmiş olan doğal ve beşeri turistik varlıklar ziyaretçilerin düşledikleri birçok şeyi fazla mesafe kat etmeden bir arada bulmalarına olanak sağlayacaktır.

Şehir merkezinde yıldızlı otellerde konaklayacak ziyaretçiler araziye çıktıklarında ilk konakladıkları otellere sadece Ḍ km uzaklıkta olan Roma Dönemi'nin mimarisini yansıtan Kadıoğlu Köyü Mozaik alanına ulaşacaklardır. Buradan yaklaşık ī km sonra Göldağı'na erişilebilir. Güdüllü köyünün batısında yer alan, doğal çekiciliğin üst seviyede olduğu kayın ağaçları ve altındaki orman gülleri formasyonu ile dikkat çekici güzelliklerin yer aldığı Göldağı Orman İçi Dinlenme Alanı'na varılır. Buradan ḫ km yakınında Çayır köyündeki karstik oluşumların zenginliği ve hemen mağaranın önünde yer alan Roma Dönemine ait Kemer Köprü görüldükten sonra ī km gidilerek Filyos Vadisi'ne erişilir. Doğal çekiciliğin ve kuş çeşitliliğinin olduğu vadide seyahat edilerek Derecikören köyündeki mezar kalıntıları, köprüler görülebilir. Buradan ñ km uzaklıktaki Sazköy Kuş Barınağı, kuş çeşitliği ve göz doldurucu bir mekan ile karşınıza çıkar. Yine sadece ḫ km batıya seyehat edildiğinde Filyos Antik Yerleşmesi'ne ulaşılır. Birçok medeniyete ev sahipliği yapmış bu yerleşmede başta kalesi ve antik tiyatrosu gibi alanlar gezildikten sonra tarihi ve doğal turistik varlıkların yan yana olduğu Filyos Plajı'na varılır. Günün sonunda ise harika bir doğa olayına tanıklık edilebilir. Akşama doğru Akropolis üzerinde yer alan kaleye çıkıldığında denizin üzerinden batan güneşin, denizle buluştuğu an ortaya çıkan eşşiz güzellikler fotograflarla ölümsüzleştirilebilir.

Yörede planlanabilecek bu turistik gezinin gerçekleştirilebilmesi için başta Zonguldak Valiliği, Çaycuma Kaymakamlığı ile birlikte Çaycuma, Saltukova, Filyos Belediyesi, Çaycuma Özel İderesi ve yöredeki sivil toplum kuruluşlarının ortaklaşa çalışıp bu güzergahdaki bazı aksaklıkları gidermesi gerekmektedir. Güdülllü köyüne

kadar ulaşabilen fakat çok dar olan yolların genişletilmesi gerekir. Güdüllü Köyü-Göldağı arasındaki toprak yol genişletilerek asfaltlanmalıdır. Çayır köyünde belirli bir mesafeye kadar gidilebilen mağaraya ve mağara içerisine yürüme yolları yapılmalı, mağaranın girişi ve içerisi dokusu bozulmadan düzenlenmelidir. Sazköy'de kuş barınak alanlarına kuş gözlem noktaları oluşturulmalı. Filyos'ta tarihi eserlerin gezildiği alanlara günlük ihtiyaçların karşılanağı büfe, lavabo tarzı mekânlar yapılmalıdır. Kıyı kesiminde ise plaj genel düzenlemeden geçirilip her gün temizlenmeli bazı sosyal tesis alanları ve konaklama imkânları iyileştirilmelidir.

Çaycum ilçesinin çeşitli yerlerinden çıkan tarihi eserlerin sergileceği bir müzenin olmayışı, yöredeki kültürel varlıklardan olan tarihi eserlerin tanıtılmasında bir eksiklik olmuştur. Yörde çıkan sikkelerin bazısı İstanbul, insan figürleri Kastamonu ve Ereğli (Zonguldak) ve bazılarıda bugün Amasra müzelerinde sergilenmektedir. Çaycuma merkez veya Filyos kasabasına bir müze kurulması turizm açısından olumlu olacaktır.

Sahip olduğu turistik değerlerin başta erişilebilirlik sorununu çözümü ve gerekli restorasyonlarının yapıldığı zaman Çaycuma turizm olanaklarında birtakım avantajlara da sahip olacak, ekonomisine katkı sağlayıp yeni istihdam alanları oluşturacaktır.

Herhangi bir yerin turist çekebilme potansiyeli üç şeye bağlıdır. Turizmin temel unsurlarından olan bu üç şey, erişim, çekicilikler ve konaklamadır[ñ˅ș] . Çaycuma ilçesinin bu üç kaynak içerinde havayolu, demiryolu, karayolu ve deniz yolu ile erişilebilirliği, yıldızlı otelleriyle konaklama imkânı, doğal ve beşeri anlamda sahip olduğu turistik değerleriyle de turizm için gerekli bu üçlemeyi sağlasa da en önemli eksikliği yöre girişimcisinin yılın belirli bir döneminde getirisi olan turizm yerine, yıl boyu getirisi olan sanayiye ilgisinin yoğunlaşmasıdır.

[ñ˅ș] Nazmiye Özgüç, *Turizm Coğrafyası*, Çantay Kitabevi, İstanbul ʿțț˅, s. īū.

SONUÇ

Kuzey Anadolu Alp Orojenezi içinde yer alan Çaycuma'nın içinde bulunduğu saha genel olarak Paleozoik, Mezozoik ve Eosen formasyonlarından oluşmaktadır. Temelini Mezozoik serilerinden Üst Kretase'ye ait kayaçların meydana getirdiği yörede, kumlu kireçtaşı, kumtaşı ve kil taşı ardalanmasıyla geniş yayılım gösterir. Bu jeolojik yapı ile birlikte killi arazilerin ve yamaç eğimlerinin fazla olması tarih boyunca ilçenin ***heyelanlara*** maruz kalmasına sebep olmuştur**.**

Çaycuma ilçesinin tektonik-litolojik yapısı (Eğimli yamaçlar ve killi yapıların yaygın olması) ve klimatik etmenlerden (baharda ani kar erimeleri ve uzun süreli saġanak yağışlar) kaynaklanan heyelanların oluşmasında beşeri çevrenin de etkileri vardır. Bu nedenle heyelanlardan korunmada öncelikle beşeri çevrenin olumsuz etkilerini ortadan kaldırarak başta yerleşim yeri için kazılan ***yamaçların doğal dengesini korumak gerekmektedir***. Bununla birlikte heyelan riski altındaki yamaçlarda killi katmanlara sızan sular drenaj kanallarıyla yüzeysel akışa geçirilmeli, yamaçlardaki bitki örtüsü tahrip edilmemeli, heyelan riski taşıyan sahalar tarımsal faaliyetler ile yerleşmeye açılmamalıdır.

Yöre için yamaç yerleşmelerinde heyelan riski en büyük tehdidi oluşturduğundan, bu yerleşmeler için heyelan risk analizi yapılmalı ve tehlike arz eden yerleşmeler için gerekli önlemler alınmalıdır.

Araştırma sahasındaki doğal çevre koşullarından kaynaklanan diğer önemli bir sorunu da; ani ve saġanak yağışlar sonucu meydana gelen **seller ve taşkınlar** oluşturmaktadır**.** İnceleme sahasında tarih boyunca yerleşim yerleri ve tarım sahalarına heyelanlar ile birlikte en çok zarar veren taşkınlar olmuştur. Filyos çayı yatağının her geçen gün başta yerleşim yerleri ile işgal edilmesi, doğal bitki örtüsünün de tahrip olması, araştırma sahasında su baskınlarına neden olmaktadır. Bu amaçla sel tehdidi altındaki yerler imara kapatılmalı, çayın muhtelif kesimlerine barajlar yapılmalı, risk altındaki yerleşmelerin daha korunaklı yerlere taşınması, doğal bitki örtüsünün korunarak, ***Filyos çayı ve kolları üzerine yapılmış alçak köprülerin yerlerine daha yükseklerinin yapılması gerekmektedir***.

Bilindiği üzere vadi tabanında kurulmuş yerleşmelerin en büyük sorunlarından bir tanesi de taşkınlardır. Filyos Çayı vadi tabanında kurulan bazı yerleşmeler ve Çaycuma şehrinin h̲))Ḍ seli başta olmak üzere birçok dönemde Filyos Çayı'nın taşması

neticesinde (başta İstasyon ve Gemiciler Mahalle'leri olmak üzere) birçok konut ve işyeri sular altında kalmış ve ciddi hasarlar olmuştur. Filyos Çayı'nın taşdığı dönemlerde en çok etkilenen bu yerler için imar planında taşkın riski taşıyan yerler belirlenerek birinci derece risk oluşturan yerlere imar izni verilmemelidir. Ayrıca ***Oyka Kâğıt Fabrikası içerisine uzanan demiryolu için yapılan demiryolu köprüsü çok alçak olduğundan*** saġanak yağışlar zamanında ***dere yatağında tıkanmalara sebep olduğundan, üzerindeki derenin taşmasına sebep olmaktadır***. Nitekim bu durum ẖ))Ḍ taşkınında da olduġu gibi İstasyon Mahallesi'nin güney kesimlerinin sular altında kalmasına sebep olmuştur. Zaten ***atıl durumda olan bu köprü ivedilikle Oyka Kâğıt Fabrikası tarafından kaldırılmalı*** ve yatak derinliği azalan bu tarz dere yataklarının ıslah edilmesi faydalı olacaktır.

Yine dere içerisinde kurulmuş ***Çay Mahallesi'nin Abdullah Kalaycı Caddesi etrafında kalan konutlar taşkın riski altındadır***. Bu kesimler son zamanlarda daha yoġun konutlaşmaya başlamış, dere yatağı ve çevresi istila edilerek dere yatağı her geçen gün daralmıştır. ***Veli Tepe yamaçlarının da heyelan riski taşıyan araziler imara kapatılmalı,*** bunun yerine daha öncede bahsettiğimiz gibi ***yerleşmenin yatay gelişimi Yeni Mahalle'nin güney kesimlerine yönlendirilmelidir.***

Filyos Çayı kollarıyla birlikte birçok yerleşim, sanayi merkezleri ve tavuk çiftliklerinin yakınından geçer. Bölgenin morfolojisini göz önünde bulunduracak olursak yerleşim yerleri vadi yamaçları ile vadiye yakın geniş vadi tabanlarında kurulmuştur. Bununla birlikte su kaynaklarına yakın olma tercihi de buna eklenince, havza boyunca vadi kenarları yerleşim yerleri yoġunluklarının görüldüġü yerlerdir. Çaycuma, Devrek, Gökçebey, Yenice ilçe merkezlerinin içerisinden geçen çay ve kolları özellikle bu bölgelerde ***Çaya atılan katı ve sıvı atıklar nedeniyle kirlenmektedir***. Devrek ve Çaycuma ilçesi bu kirliğin arttığı sahalardır. Özellikle katı atıklar her zaman taşkın riskinin olduġu bir çay için oldukça tehlikeli sonuçlar doġurabilmektedir. Debinin yükseldiği zamanlarda çayın yatağındaki katı atıklar menfezleri tıkayarak suyun yataktan taşmasına ve çevresindeki başta yerleşmeler olmak üzere birçok alana zarar vermektedir. Bu nedenle ***Filyos Çayı ve yan kolları yakınlarında kurulan sanayi tesisleri ve yerleşmelerde yaşayanların bu tarz kirliliği önlemeye karşı eğitimden geçirilmeli, kamu denetçileri tarafından caydırıcı önlemlerin alınması gerekmektedir***.

Saltukova kasabasını Filyos'a bağlayan karayolu, Filyos'un yatağına dik bir şekilde yapıldığı için, taşkın zamanlarında çayın sularının yatak doğrultusunda akmasına engel olmaktadır. Bu durum hesaba katılmadan yapılan Saltukova Filyos Karayolu kesimine şuan yolun başka tarafa taşınması pek mümkün görünmese de, yakın zaman için bu yolun muhtelif yerlerine ***taşkın dönemlerinde suyun tahliyesi için ek köprüler yapılması faydalı olacaktır***. Gelecekte de bu kesime yapılacak yolların güzergâhının yer seçiminde daha seçici olunması taşkın zararlarından korunmak açısından olumlu olacaktır. Bütün bunların yanında taşkınlardan korunmanın en önemli yanı da akarsuların taşın yataklarında yapılaşma yapılmamasıdır. Geçmiş dönemlerde taşkın zamanlarında Filyos Çayı'nın etki sahası tespit edilerek bu kesimlerde yapılaşmaya izin verilmemelidir. Çünkü Filyos Çayı yöreye çoğu zaman bereket yatağıyla oynandığında ise felaket getirmiştir.

Çaycuma şehrinde heyelan ve taşkın riskinin olduğu kesimler vardır. Şehir merkezinin batı ve kuzeybatı kesimlerinde kalan Türbe Tepe (ʿūḫ m) ve Veliköy Tepe (ḫūṭ m) ile güneyde yer alan Doğan Tepe (Ḍḫ m) yamaçlarına kadar uzanan ***Çay***, ***Sofular*** ve ***YeşilTepe*** Mahalleleri'nin bazı kesimleri heyelan riskine karşı iyi analiz edilerek konut imarına açılmalıdır. Özellikle Çay ve Sofular Mahalleleleri'nin kurulduğu kesimde yer alan ***Veliköy Tepe yamaçlarında*** inşaa edilen ***konut alanları bu tarz heyelan riski taşıyan sahalardır.***

Çaycuma ilçesinin daha çok Bolu ve çevresinde olan depremlerden sarsıntı şeklinde etkilendiği bilinmektedir. Şiddeti yüksek depremler her ne kadar bu kesimde yaşanmasa da Çaycuma'nın büyük bir kesiminin Filyos Çayın'nın getirdiği alüvyonlar üzerindeki Filyos Vadi Tabanı'nında yer alması nedeniyle, ülkemizdeki ***deprem gerçeği*** de göz önünde tutularak, ***imar planında gevşek dokulu yerlerde kurulacak konutların kat sayısı kontrol altında tutulmalıdır.***

Çaycuma şehir merkezinde yeni oluşturulacak imar sahaları inşa edilirken, ***İstasyon*** ve ***Gemiciler*** Mahalleleri'nde ***taşkın,*** Sofular, ***Çay*** ve ***YeşilTepe*** Mahalleleri'nin kurulduğu vadi yamacı ve Tepe yamaçlarında ***heyelan*** unsurları göz önünde bulundurulmalıdır. Bununla birlikte şehir merkezinin büyük bir kesiminde ***gevşek dokulu bir arazi yer aldığından, bu kesimdeki konut alanlarında çok katlı binalara yer verilmemelidir.***

Bu bağlamda yol, köprü, konut, sanayi gibi yapıların inşaasından önce sağlıklı bir ÇED raporunun hazırlanmasının afet önlemede ve kaynakların planlanmasında son derece önemli olacaktır.

Çalışma sahasında arazinin genelde Tepelik alanlardan oluşmuş eğim değerlerinin fazla olması ile tarım arazilerinin yanlış kullanılması toprağın **erozyonla** taşınmasına neden olmaktadır. Erozyon yolu ile kaybolan toprakları korumak için bazı önlemlerin alınması gerekmektedir. Erozyon tehdidi altındaki yerlerde tarımla uğraşan çiftçilere gerekli eğitimler verilmeli, çeşitli sebeplerle tarımın terk edildiği ve toprağın işlenmediği kesimler ağaçlandırılmalıdır. Araştırma sahasında çok sık görülen eğimli yamaçlarda eğim yönünde tarlaların sürülmesi erozyonu tetikleyen en önemli sorundur. Bu nedenle ***ilçede erozyondan korunmak için tarım arazilerinde teraslama ve eğime dik sürüm yapılması gerekmektedir***.

Araştırma sahası topraklarının erozyon yanında başka bir sorunu da ***taban suyu seviyesinin yüksek olduğu yerlerde toprağın çoraklaşmasıdır***. ***Taban suyunun yüksek olduğu kesimlere, fazlaca su tüketen okalüptüs ağacı ekimi de yapılabilir***. Nitekim dünyanın birçok yerinde bataklık alanlarını kurutmada okalüptüs ağacından faydalanılmaktadır. Çoğu iklim şartlarına da uyum sağlayan bu ağaç yöredeki iklim özelliklerine de uyum sağlayacak yapıdadır. Bununla beraber boyu,)ṭ-ẖṭṭ m kadar uzadığından dünyanın en uzun ağaçlarından olan, kerestesi yanında, yapraklarından elde edilen okalüptüs, yağı ile de ekonomik değeri olan bir bitkidir. ***Sahadaki orman ürünlerine dayalı sanayi tesisleri içinde önemli bir hammadde olabilecek okalüptüsün***, Çaycuma'da taban suyu seviyesinin yüksek olduğu yerlerde yetiştirilmesinin faydalı olabileceği kanaatindeyiz.

İnceleme sahasının zengin bitki örtüsünü oluşturan ormanlar, yörede yerleşim yerleri için her geçen gün tahrip edilmektedir. Tahrip edilen bitki örtüsü nedeniyle inceleme sahasında heyelan, taşkın ve erozyonlar oluştuğundan inceleme sahası bitki örtüsünün tahrip edilmemesi için, caydırıcı tedbirler alınarak korunması gerekmektedir.

Orman işletme müdürlüğü veya şeflikleri tarafından yapılan fidan dikimlerinde gelecekte orman köylüsüne daha çok ekonomik kazanç sağlayabileceği ve faydalanabileceği türlerin seçilmesi olumlu olacaktır. Şöyle ki orman işletmelerinden fatura karşılığı ücret ödenerek toplanmasına izin verilen odun dışı bazı

orman ürünleri vardır. Yörede çok yaygın olan kestane hem kerestesi hem de meyvesi ile yine ıhlamur yapraklarının ve çiçeklerinin çeşitli alanlarda kullanımı, defnenin kalitesinin yüksekliği nedeniyle yapraklarının satılarak değerlendirildiği düşünülürse, gelecekte Orman İşletme Şefliği görevlilerinin de kontrolüyle yapılacak bu faaliyetler önemli gelir kaynağı olabileceği öngörülebilir.

Çaycuma şehrinde de kış aylarında ***hava kirliliği*** ciddi bir sorun oluşturmaktadır. Başta yöre insanın yaşam kalitesini düşürmekte ve şehrin yaşanabilirliğini olumsuz etkilemektedir. Şehirdeki hava kirliliğinin önüne geçilmek için ***kalitesiz ve ucuz kullanılan fasil yakıtların kullanılması azaltılmalı***, baca temizlikleri düzenli yapılmalı, sıcaklık terselmesinin güçlü olduğu günlerde akşam saatlerinde gerektiğinde kalorifer ilk yakış saatlerinin mahallelere göre belirlenmeli, gittikçe artan konutlaşma nedeniyle kurumların kalitesiz yakıt ve kalorifer bacası temizliği denetimlerinin artırmalıdır. Bunun yanında şehirde doğalgaz kullanımına geçilmiş olmasına rağmen, ilçenin kömür yataklarına yakın olması neticesinde halkın ucuz kömür elde etme imkânının olması, doğalgazı ekonomik bulmaması, doğalgaz kullanımını şuan sınırlı kılmaktadır. ***Alternatif enerji kaynaklarından olan doğalgaz kullanımının şehirde yaygınlaşması*** için resmi kurumların denetim gücü daha yüksek ve doğalgazında kullanımı özendirici kararlar almalı. Ayrıca Çay Mahallesi Atatürk Caddesi üzerinde vadi içerisinde çok katlı blok yapılaşmanın yoğun bir şekilde devam etmesi, vadiden şehir merkezine doğru esen yerel rüzgârların oluşumunu engellediği gibi bu kesimdeki blok ve çok katlı yapıların inşaasına müsaade edilmemelidir.

Araştırma sahasında başka çevre sorunları da bulunmaktadır. Çaycuma şehir merkezinden geçen Filyos Çayı'nın hemen kıyısında faaliyet gösteren oto yıkamalar, küçük sanayi tesisleri, gazinolar, düğün salonları atıklarını doğrudan nehire göndermektedir. İstasyon Mahallesi'ndeki Oyka Kâğıt Fabrikası, Yurtbay Tuğla Fabrikası ve Velioğlu Mahallesi'ndeki büyük sanayi tesisleri de yan kol olan derelerle özellikle sıvı atıklarını Filyos Çayı'na göndermektedir (Fotoğraf ḫ.īᵛ). Daha önce bahsedildiği gibi Oyka Kâğıt Fabrikası çevre kirliliğine sebep olmaktadır. Buna karşın yöreye sağladığı iş olanağı nedeniyle ilgili kamu kurumları tarafından gerekli denetimler yeterince yapılmamaktadır. Yörede yapılan mülakatlarda yöre halkının ***Oyka Kâğıt Fabrikası'ndan çevreye yayılan kötü kokudan ve Filyos Çayı'na karışan zararlı sıvı atıklardan oldukça rahatsız olduklarını ifade etmektedir***. Çaycuma'da yoğun bir

şekilde hissedilen ***Oyka Kâğıt Fabrikası'ndan çevreye yayılan kâğıt hamuru kokusu nedeniyle*** Çaycuma'ya ilk kez gelenlerin veya karayolundan transit geçildiğinde bile hemen hissedilen koku nedeniyle ilçeyi ***"kokan ilçe***" olarak anımsadıkları söylenmektedir. Saltukova kasabasıda Filyos Çayı'nın hemen yanı başındaki taşkın ovası düzlüğünde kurulmuştur. Bu sahadaki, evlerden ve küçük sanayi tesislerinden çaya karışan atıklar diğer bölgelerde olduğu gibi kirlenmelere sebep olmaktadır. Yöre için önemli olan Filyos Çayı'na akıtılan sıvı atıklar ve ***Çaycuma şehrindeki yaşam kalitesini olumsuz etkileyen hava kirleticilerini önlemek için Oyka Kâğıt Fabrikası, kamu kuruluşları tarafından daha sıkı ve caydırıcı bir şekilde denetlemelidir***.

Yanı başında yer alan Çaycuma ilçe merkezinin mahallesi olan Velioğlu ve Çaycuma Organize Sanayi ile birlikte bir devamlılık gösteren ***Perşembe kasabası*** ve **Karamusa,** ***Dereli***, ***Veliköy***, ***Yakademirciler*** Çaycuma'nın mahallesi gibi görünmektedir. Çaycuma'nın devamı gibi görünen ***bu yerleşmeler yakın gelecekte Çaycuma şehrinin bir mahallesi olabilecek konumdadır***. ***Böyle bir birleşmede*** hem ***Çaycuma Belediyesi'nin iller bankasından alacağı para artacak, hem de bu yerleşmelerin Çaycuma Belediyesi hizmetlerinden yararlanma olanağı olacağından*** böyle bir bütünleşmenin her iki yerleşemeye de katkısı olacağı düşünülebilir.

Çaycuma şehrinin yatay gelişimi çoğunlukla verimli tarım alanları aleyhine gerçekleşmiştir. Filyos Çayı'nın oluşturduğu verimli alüvyal toprakların büyük oranda amaç dışı kullanımı söz konusudur. Filyos Çayı'nın şehir merkezi hattını da kapsayan "***Taşkın Koruma Sedde Projesi***" kapsamında ***çayın her iki kesiminde kazanılacak tarım sahaları*** biran önce imar planında yerleşilmemiş alüvyal sahalarla birlikte ***"tarımsal niteliği korunacak alan" olarak planlanması*** olumlu olacaktır.

Bazı kasabalarda ***banka şubesi*** ya da ***bankamatiklerin olmaması*** kasaba ve çevre halkın uzak sahadaki kasaba ya da şehre bağımlı kılmaktadır. Bu durum kasabayı ekonomik yönden olumsuz etkilemektedir. Çünkü banka hizmeti için şehre ya da uzak kasabaya giden halkın özellikle de emeklilerin birtakım ihtiyaçlarını buralardan sağlaması kasabadaki ticari canlılığı olumsuz etkilemektedir. ***Kasabalardaki ticaret hayatının desteklenmesi için*** özel banka şubelerinin şuan açılması pek mümkün görülmediğinden devlet ***bankalarının açılması kasabalarda ekonomik hayata destek olacaktır.***

Çaycuma ilçesinde olduġu gibi Çaycuma şehrinde ticaret hayatına katkı saġlayan pazarlar; Çaycuma şehir merkezinde mahalle aralarında ve bazı alanlarda gelişigüzel ve pazarcıların kendi imkânlarıyla kurduġu için beraberinde de bazı sorunları ortaya çıkarmıştır. Karadeniz İklimi'nin karakteristik özelliği gereği yörede yağışlı gün sayısının fazla olması, pazarın yıl boyunca kurulduġu da düşünüldüğünde kış aylarında açık alanlar için iklimin elverişsiz olması önemli bir sorundur. Pazarlar alanda gelişigüzel kurulduġundan çok sıkışık bu da tüketicilerin pazarda rahat dolaşmasına engel olup kargaşalara sebep olmaktadır. Pazara gelenlerin araçlarını park edecek yerleri olmadığından araçlarını gelişi güzel park etmeleri, özellikle Yeni Mahalle'de kurulan elbise pazarının halkın ve trafiğin en yoġun olduġu Cuma günü şehrin en işlek kavşağı olan Filyos Işıklı Kavşağı'nı tıkadığı ve yine ana caddelerden olan Uġur Mumcu Caddesi'ni trafiğe kapadığı için şehirnde trafik sorununa sebep olmaktadır. Yine pazar alanları halkın en yoġun olduġu mekânlar olduġundan kapkaç, hırsızlık gibi asayiş olaylarıyla çok sık karşılaşılmaktadır. Şehrin ticaret hayatında ticari işyerleri ile birlikte vazgeçilmezlerinden olan ve yörede yıllardan beri gelen pazar kültürünün sebep olduġu bu olumsuzluk için iki pazarda birleştirilerek daha uygun bir mekânda ***Kapalı Pazar Alanı*** kurulması olumlu olacaktır.

Çaycuma'nın isminin duyulmasında önemli iki sembolü vardır. Bunlardan birisi şimdiki ismi OYKA Kâġıt ve Ambalaj olan geçmişteki ismiyle de Çaycuma Seka Kâġıt ve Selüloz Fabrikası, diġeri ise Çaycuma'nın en önemli kültürel mirası Çaycuma Manda Yoġurdu'dur. Çaycuma ilçesinde geçmişte sayıları ẖş bin civarında olan ancak şimdi köylerde sayısı ʿūṭ -ñṭ ṭ'e kadar kadar düşen mandalar ve manda yoġurdu yok olma tehlikesi yaşamaktadır. Bugün İlçe Tarım Müdürlüġünce desteklense de bu kültürün yaşatılması için yeterli deġildir. Daha etkili tedbirlerin alınması bu mirasın korunması açısından önemli olacaktır. Yörede özellikle de mandaların uyum saġladığı yarı çamurlu, sulu arazilerin dere boyu da müsait olduġu Nebioġlu-Perşembe kasabaları ara bölgesindeki bu saha ile yine aynı coġrafi özelliklerin görüldüğü Güzeloğlu köyü taraflarında devlet teşvikli projelerle ***Manda Yetiştirme Mandıraları*** kurularak, tadı ve özellikle kaymağı çok meşhur olan ***manda sütü - kaymağı - yoğurdu*** üretilerek yörede hala çok büyük ilgi gören ve ilçe dışına ziyaretlere gidenlerin hediye olarak götürmeyi tercih ettiği bu üründen ciddi ekonomik gelir elde edileceği gibi önemli bir kültür varlığı da yaşatılarak gelecek kuşaklara aktarılacaktır.

Çaycuma'da kestane balı ile birlikte en çok üretilen diğer bal çeşidi de acı baldır. Kilosu ***kestane balı*** gibi yörede ortalama ūṭ -ṣṭ TL aralığında satılan acı bal, diğer çeşitlere göre pahalı olmasına rağmen başta yurt dışından gelen Almancılar tarafından büyük ilgi görmektedir. İlçede yaygın tür olan ve yöre halkı tarafından *ağu* olarak bilinen mor çiçekli ormangülleri bahar aylarında yoğun bir şekilde açmakta ve çok acı olan bu çiçeklerden beslenen arılar ***deli bal*** olarak bilinen balı üretmektedir. Fazla tüketildiğinde çok tehlikeli olan fakat ölçülü kullanıldığında tıbbı anlamda astım ve bronşit hastalıklarına karşı faydası olduğunu anlatan yerel arıcılar, deli bal üreterek önemli kazançlar elde ederler. Ülkemiz genelinde de yüksek fiyattan satılan, kestane ve deli bal, ***yörede yaygınlaştırılıp elde edilen ürünün ülkemiz ölçeğinde pazarlanması halinde*** ilçe ekonomisine çok büyük girdi sağlayacağı söylenebilir.

Filyos kasabasında Ereğli ve Amasra'daki gibi büyük balıkçı tekne ve gemilerinin yükleme ve boşaltma yapabileceği büyüklük ve donanımda balıkçı barınağı olmadığından türce zengin balık avlansa da miktar olarak ancak iç pazara yetebilecek kadar balık avlayabilen küçük teknelerle balıkçılık yapılmasına sebep olmuştur. Bu durum balıkçılığın yörede önemli ekonomik kollardan biri olmasını engellemiştir. Yine kıyıda soğuk hava deposunun olmaması avlanan balıkların hemen elden çıkarılmasını zorunlu kıldığı için avlanan balıklar değerinin altında satmak zorunda kalmaktadırlar. Çaycuma'da balıkçılığın ekonomik değere ulaşması için acilen şimdikinden daha büyük ve donanımlı ***balıkçı barınağı*** ve ***kıyıda soğuk hava deposuna ihtiyaç vardır***.

Yük ve yolcu taşımacılığına önemli katkıları olan ***demiryolu taşımacılığı*** şuan Çaycuma ***sanayisi ile kopuk durumdadır***. Çaycuma şehir merkezi ve organize sanayi bölgesinin çok yakınından geçen ***demiryolu hattı, sanayi bölgesine de bağlandığı zaman karayolu taşımacılığı yerine daha çok yükün aynı anda ve daha ekonomik taşımacılığının yapılabildiği demiryolu ile Çaycuma Organize Sanayi Bölgesi'de daha çok faydalanabilecektir.***

Çaycuma için hayati öneme ***sahip sanayi sektörünün en önemli sorunlarından birisi de*** fabrikaların kısa ömürlü olduğu, ucuz işçi çalıştırdığı, işçilerin maaşlarını zamanında ödememesi nedeniyle ***işçi temininde güçlük çekmeleridir***. Oysa ilçeden işsizlik nedeniyle başka illere göçlerin olduğunu bilmekteyiz. ***İlçedeki sanayi tesislerinin daha sistemli ve işçilerin ekonomik ve sosyal hakları yanında kurumsal yapılanma ile çalıştıklarında ilçe dışına güç eden nüfusun Çaycuma sanayisinde***

istihdam edileceği için işçi sorunun rahatlıkla çözüme kavuşacağı söylenebilir. Organize sanayi için önemli sorunlardan birtanesi de ***Organize Sanayi Bölgesi'ne şehirden dolmuş olmadığı için ulaşım güçlüğüdür. Çaycuma şehir içi dolmuş hattının organize ve küçük sanayi sitesine kadar uzatılması şehir ile sanayi tesislerinin bağının güçlenmesine katkı sağlayacaktır.***

Çaycuma ilçesindeki fabrikaların ürettiği ürünlerden Çaycuma halkı yeterince faydalanamamaktadır. Özellikle de tekstil fabrikalarının şehirde satış mağazalarının olmadığı için üretilen ürünlerinden daha ekonomik düzeyde ilçe halkının faydalanamadığı görülür. Ülkemizin birçok yerinde de olduğu gibi her fabrikanın ***Çaycuma şehrinde ya da önemli bir karayolu olan Bartın-Çaycuma-Zonguldak-Ankara karayolu üzerinde seyehat edenlerinde faydalanabileceği fabrika satış mağazalarının kurulması hem ilçe halkının daha ucuza ürünler elde edebileceği hem de ilçe ticareti ve sağlayacağı işçi istihdamı ile önemli bir sektör olabileceği söylenebilir.***

Çaycuma şehrinin de batı ve doğudan Bartın-Çaycuma-Ankara karayoluna bağlandığı ***Bartın Işıklı Kavşağı araç ve yaya yoğunluğu nedeniyle trafik sorunun en çok görüldüğü yerlerin başında gelir***. Sıkışan trafikle birlikte yaya ve araç geçişinde de teknik olarak eksiklikleri bulunan kavşakta sıkça trafik kazaları görülür. Normalde dörtlü bir kavşak olan bu kesimde şehrin ana yola batıdan bağlandığı Zonguldak yönüne ayrı bir çıkış verildiği için bu kesimden karşıya geçmek isteyen yayalara yeşil ışık yansa bile karşıya geçmek mümkün olmamaktadır. ***Kavşaktaki bu teknik sorun nedeniyle sık sık yaralanmalı ve hatta ölümlü trafik kazaları yaşanmaktadır.***

Yapım onayı çıkan Filyos Limanı, Zonguldak-Çaycuma Havalimanı'nın tam kapasite çalışmaya başlaması, gelişimini sürdüren Çaycuma ve Bartın'ın daha çok kullanacağı Bartın-Çaycuma-Zonguldak karayolunda trafik yoğunluğu iyice artacaktır. Şimdiden trafik sorununun olduğu ***Bartın Işıklı Kaşağı'da, Bartın-Zonguldak yönünde batma-çıkma tarzı bir kavşak*** yapılması buradaki trafiği oldukça rahatlatacak, gelecekte yapımı planlanan Filyos Vadi Projesi'nin de yan destekçisi olabilecek bu kavşak, trafik sorununa çözüm olabileceği söylenilebilir. Yine bu kavşağın bitişiğinde otobüs terminali olmasına rağmen dolmuşların sürekli bu kavşakta yolcu indirip bindirmesi trafiği aksattığından bu sorunu önlemek için denetimler artırılmalı, kavşak yakınında

yapılmış üst geçidin yayalar tarafından daha çok kullanılması için gerekli teknik çalışmalar yapılmalı ve yayalar bu konuda teşvik edilmelidir.

Çaycuma ilçesinde ulaşımın sıkıntılı olduğu bir başka yerde kıyı ***kesimindeki Filyos – Zonguldak karayoludur***. Kıyıdaki birçok heyelan ve aktif falez sahasından geçen yol boyunca sık sık meydana gelen heyelan ve kıyı göçmeleri sonucu ulaşım aksamakta, çok dar bir yol olduğundan sık sık kazaların yaşandığı ve araçların denize düştüğü, bu yol ulaşım da ciddi sorun durumundadır. Ara ara yol buyunca yenileme ve genişletme çalışmaları devam etse de bu kesimdeki heyelanların ve kıyıdaki falezin aktivitesi devam ettiğinden bu tarz sorunla sürekli karışılacağı bir gerçektir. Bu nedenle Filyos–Zonguldak ulaşımı için Filyos kasabasından alternatif bir ulaşım olan demiryolu seyahati için özendirilmelidir. Bu kesimden demiryolunun tünellerle Zonguldak'a bağlandığı için ilk akla karayolunun da tünelle bu kesiminden geçirilmesi gelse de çok yoğun kullanılmayan bu yol için çok ekonomik olmayan bir yatırım olmuş olur. Bunun yerine yolu ***kıyı yerine daha iç kesimlerdeki Tepelik alanların alçak kesimlerinden geçirmek*** akla daha yatkın gelmektedir. Yakın zamanlı planlama içinde tek aracın bile yola zor sığdığı karayolunu ***büyük tonajlı araçlara*** **kapatılmalı** ve yolun deniz tarafına demir bariyerler yaparak denize düşen araçlara karşı koruma sağlanmalıdır.

Bugün Çaycuma şehrinin ulaşımda en önemli sorunlarından bir başkası da şehrin ana yola bağlantısının tek bir noktadan olmasıdır. Çaycuma Köprüsü'nü oluşturan bitişik şekildeki köprülerden birinin ***6 Nisan 2012 tarihinde Filyos Çayı tarafından yıkılması sonucu ulaşım durma noktasına gelmiştir. Yaklaşık iki ay süren bu durum şehirde birçok olumsuzluklara neden olmuştur.***

Çaycuma şehri ulaşımı için hayati öneme sahip olan ***Çaycuma Köprüsü'nde yaşanabilecek olumsuzluklar ile birlikte***, sürekli gelişim halinde olan ***şehrin şimdiki ve gelecekteki trafik yoğunluğunu da düşünerek alternatif geçişler sağlanmalıdır***.

Şehrin ve çevresindeki yerleşmelerin trafik yükünü azaltmak için Nebioğlu-Perşembe tarafından gelen 8 km bölünmüş yolun karşısına yeni köprü yapılması faydalı olacaktır. Nitekim Perşembe–Nebioğlu kasabaları ile birlikte bu kesimdeki köylerin, organize ve küçük sanayi bölgelerinin de bağlantısı bu noktadan olabileceği için, şehir hem alternatif ulaşım yeri olacak, hem de şimdiki köprüdeki trafik yoğunluğu azalacaktır. Daha önce de bahsedildiği gibi bu şekilde şehrin batı tarafına doğru büyüme teşvik edilecektir. Nitekim şu anda kuzey tarafına doğru şehrin büyümesi, uçuş

güvenliği açısında Saltukova (Çaycuma) Zonguldak Havaalanı için olumsuz bir durum olacaktır.

Çaycuma ilçesinde ulaşımın önemli bir ayağını oluşturan ***Çaycuma Zonguldak havalimanı bazı sorunlar nedeniyle tam kapasite çalışamamaktadır***. Havaalanının ***ulaşım ağının ve kapasitesinin artırılması ve sis olayından daha az etkilenmesi için uçuşların sabah saatlerinde değil, sis olayının azalamaya başladığı öğlen saatlerinde olması, pist başındaki Kıranburnu Tepe'nin uçuşa engel olabilecek geri kalan kısmı da taraşlanarak*** olumsuz etkinin nispeten azalacağı söylenilebilir.

Bartın ve Çaycuma'dan ***havaalanına düzenli servis araçları konulması***, ***devlet demir yollarıyla koordine sağlanarak Zonguldak ve Karabük'ten karşılıklı düzenlenen tren seferlerinin uçuş saatlerine yakın zamanlarda yapılması***, yöreye yakın yerlerde bulunan sanayi tesislerinin demiryolu ile havalimanına bağlanması zamanla bu kesimin havayolu kargo taşımacılığı yönünden de gelişimine katkı sağlayarak havaalanın hinterlandı ile bağının güçlensine katkı sağlayacaktır.

İlçede turizmin canlanması için başta Zonguldak Valiliği olmak üzere Çaycuma' daki resmi kurumlar ile sivil toplum örgütlerinin de bir araya gelerek acilen ***Çaycuma'nın Turizm Strateji'si*** belirlenerek yörenin turistik değerlerini tanıtmak, var olanları da korumak ve bunlardan etkin bir biçimde yararlanmak amacıyla ***Çaycuma Turizm Eylem Planı*** hazırlanarak hayata geçirilmesi sağlanmalıdır.

Filyos'ta yeni yapılaşmalar kontrol altına alınmalıdır. Kasabanın antik kent özelliği göz önünde bulundurularak tarihini koruyan, bir planlama yapılmalıdır. Filyos'ta sanayileşmeden çok bu bölgede yapılacak olan, çadır kamp alanları, parklar, bahçeler, yaz okulları, gençlik turizmi, şenlikler ve festivaller ile kasabanın coğrafyasına uygun mimari ile butik oteller ve pansiyonlar yapılması ***hem işsizliğin azalmasına yardımcı olacak, hem de turizm Filyos'un ulusal ve uluslararası ölçekte özgün bir yere gelmesine katkı sağlayacaktır***.

Filyos kasabasının merkezinden geçen ve alternatif bir karayolu olan ***Zonguldak–Bartın-Çaycuma karayolu ile Zonguldak-Karabük-Ankara demiryolu hattı sit alanının içerisinde geçmektedir***. Özellikle de demir yolu hattı yıkılmaya yüz tutmuş birçok tarihi eserin hemen yanında geçmektedir. Ağır tonajlı vagonların oluşturduğu titreşimler ile antik kalıntıların yıkılmasına sebep olmaktadır. ***Tarihi yapıları korumak için bir an önce sit alanından geçen demir ve karayollarının***

güzergâhları değiştirilmelidir. ʿṯẖū yılına kadar bakımda olan demiryolu için yolun sit alanından çıkarılması için bir fırsattır. ***Nitekim kasabanın güneyine doğru yapılacak bir kısa tünel ile kara ve demiryolu bu tünelle alınabilir***. Bunun yanında sit alanının içerisinde kurulmuş Filyos Ateş Tuġla Fabrikası da hem Filyos Plajı'nı işgal etmekte hem de sit alanının içerisinde yer almaktadır. Gerekli koşullar saġlandığı takdirde fabrikanın da sit alanından çıkartılması Sefercik Mahallesi'ndeki tarımsal niteliği korunacak alanların dışındaki kesime inşa edilmelidir.

Yine yörede alternatif bir turizm çeşidi olan ***ekoturizm*** için mevcut alanlarda gerekli düzenlemeler yaparak etkin bir şekilde turizme kazandırılması olumlu yöre turizmi için olumlu olacaktır. Göldaġı Orman İçi Dinlenme Alanı ile bu kesimin güneydoğu kesimlerinde kalan, Göldaġı'na da ismini veren daġlık kültlesinin zirvesinde (ʿḌṭ m) yer alan bahar aylarında içi suyla dolduğu zamanlarda küçük bir göl, diğer zamanlarda da göl tabanının ortaya çıktığı insanlarda merak uyandıracak bu alan arasında yaġışlı havaları da düşünerek yürüyüş alanları oluşturarak iki nokta arasındaki baġ artırılarak bu kesimin ***Göldaġı Orman İçi Ekoturizm*** alanına dönüştürülerek bu kesimin çekiciliği artırılabilir. Nitekim Göldaġı zirvesindeki göl tabanı ile dinlenme arasında kayın aġaçları, orman gülleri ve çeşitli kuş türleri eşsiz güzellikler sunan bu kesim daha etkin bir şekilde turizme kazandırılabilir.

Yörede ekotruzim açısından düzenleme bekleyen bir başka yerde ***Gali Tepesi*** yürüyüş alanıdır. Bu kesimde yörenin gür ormanları arasında yer alan bu kesimden başlanacak yürüyüş sonunda kuzeyindeki Filyos Antik Kenti Kalıntıları ve uzun bir yürüyüş bitiş noktasında denize girme imkânı da veren ve birbirini tamamlar nitelikteki bu yürüyüş güzergâhı birtakım düzenlemelerden geçirilerek önemi artırılmalıdır.

Yörede ekoturizm için kaynak olabilecek doġal varlıklardan ***Çayır Köyü Karstik Mağarası'nın*** iç düzenlemesi, önemli kuş barınma merkezi konumunda olan başta ***Sazköy Sazlığı*** ve ***Çobanoğlu Göleti*** ile bir eġlen-dinlen alanı olan ***Velibaba Tepesi*** (Torlaklar köyü) çevresel düzenlemesi yapılarak kuş gözlem noktaları ve insanların günlük ihtiyaçlarını karşılayabileceği yerler oluşturarak bu kesimlerin ***ekoturizme*** kazandırılmaları olumlu olacaktır.

Çayır Köyü Mağarası doġal çekiciliği nedeniyle ilgi çekici bir özelliğe sahiptir. Maġaraya ulaşımın sıkıntılı olması, özellikle de ağız kısmına yaklaşıldığında kayaların üzerinden güçlükle geçilerek varılan maġara için öncelikle ***doğal yapısını bozmadan***

ulaşım imkânları iyileştirilmelidir. ***Giriş kısmı düzenlenip mağaranın iç kısmında yürüme alanları ve ışıklandırma yapılarak etkin bir tanıtımla turizme kazandırılabilir***.

Filyos Antik Kenti ve Kadıoğlu köyünde tarihi kalıntıları ortaya çıkarmak için ara ara kazı çalışmaları yapılmaktadır. Bu kesimlerden çıkan tarihi eserler ilçede müze olmadığı için kazılar sonucu ortaya çıkan tarihi kalıntılar sergilenmek üzere çevre illerdeki müzelere götürülmektedir.(Kastamonu, Ereğli, Amasra ve İstanbul'daki müzelere gidiyor). İlçe turizmine katkı sağlayacak bu tarihi eserlerin başka iller yerine ilçede sergilenmesi için ***Filyos kasabası ya da Çaycuma şehrinde müze yapılması faydalı olacaktır.***

Filyos kasabasında yer alan plaj, günlük ihtiyaçlara da cevap verebilecek şekilde düzenlenmeli günlük temizliği yapılarak yöreye kazandırılacak bu plaj ile kültürel miraslardan olan tarihi kalıntıların bir arada olduğu ve demiryolu, denizyolu ve karayolu gibi ulaşım kolaylıkları ile bu imkânların birleştirilmesi yörenin turizm merkezi haline gelmesine katkı sağlayacaktır. Yine hemen yanı başında olan ***Sazköy Kuş Barınma Alanı da bu plana dahil edilmelidir.*** Sahil kesimlerinin turistlerin vazgeçilmez tercihlerinden olan balık kültürünü de var olan küçük; ama otantik balıkçı barınağı da destekleyecektir.

KAYNAKÇA

Akartuna, M, Çaycuma, Devrek, Yenice, Kozcağız Bölgesi'nin Jeolojisi, İstanbul Üniversitesi Fen Fakültesi Yayını, İstanbul ḫ)ṣᶜ, s.ᶜ-ḫṭ.

Abrahamson, M, Global Cities, Osfort University Press Nez Y ork ᶜṭṭī, p.ūī.

Akbaş, B. Altun, İ., Aksay,A.,"ḫ.ḫṭṭ.ṭṭṭ Ölçekli Türkiye Jeoloji Haritaları Zonguldak-EᶜḌ Paftası İzahnamesi", Jeoloji Etütleri Dairesi, Ankara ᶜṭṭᶜ.

Akpınar, E., "ᶜṭṭṭ Genel Nüfus Sayımına Eleştirel Bir Bakış: Erzincan Örneği", Doğu Coğrafya Dergisi, Sayı : ḫī, Erzur um ᶜṭṭū, s ,ñḫ-īṣ.

Akıncı, S., Karadeniz Bölgesinin İklim Özellikleri, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul ḫ))ḫ, s.ḫᶜ.

Aktaş, G., Turizm ve Coğrafya-Turizm Coğrafyası, (Ed.:Gürhan AKTAŞ), Detay Yayıncılık, Ankara ᶜṭṭḌ , s.ᵛ.

Akyol,H, İ., "Türkiye'de Akarsu Sistemleri ve Rejimleri I", Türk Coğrafya Dergisi, Sayı: IS-S, Yıl: ñ, İstanbul ḫ)īᵛ, s.ḫ -ñṣ.

----------, "Türkiye'de Akarsu Rejimleri I ", Türk Coğrafya Dergisi, Sayı: SI-SII, İstanbul ḫ)īḌ-ḫ)ī), s. ḫ-ñī

----------, "Atmosfer Sarsımları ve Türkiye'de Hava Tipleri" Türk Coğrafya Dergisi, Yıl: ñ, Sayı: ᵛ-Ḍ, Ankara ḫ)īū. S.ḫ-ñṣ.

Alagöz, C, A. "Türkiye Yer Adları Üzerine Bazı Düşünceler", Türkiye Yer Adları Sempozyumu Bildirileri (ḫḫ-ḫñ Eylül ḫ)Ḍī), Kültür ve Turizm Bakanlığı Milli Folklor Araştırma Dairesi Yayınları: ṣṭ, Seminer, Kongre Bildirileri Dizisi: ḫᵛ Ankara ḫ)Ḍī, s. ḫᵛ.

Aliağaoğlu A., UĞUR A., Şehir Coğrafyası, Nobel Yayın No:ḫūᵛṭ, Sosyal Bilimler)ᵛ, Ankara ᶜṭḫṭ.

Ardel, A., "Karadeniz'in İdrolojisi" İstanbul Üniversitesi Coğrafya Enstitüsü Dergisi, Cilt:ᶜ, Sayı: ū-ṣ, İstanbul ḫ)ūñ-ḫ)ūī, s.ᶜñ.

----------, Kurter, A., Dönmez, Y., Klimatoloji Tabikatı, İstanbul Üniv. Yay. No: ḫḫᶜñ, Ed. Fak. Coğraf ya Ens. Yay. No: īṭ, İs tanbul, ḫ)ṣ).

Ardos, M., "ḌŞubat ḫ)ᵛ ī Karabük Heyelanı", İstanbul Üniversitesi Coğrafya Enstitüsü Dergisi, Sayı: ᶜñ , İstanbul ḫ)Ḍṭ, s .ūñ.

Arınç, K., “Ulaşım Coġrafyası Bakımından Bir İnceleme: Rahva Düzlüġü ve Çevresi”, Atatürk Üniversitesi Doġu Coġrafya Dergisi, Cilt :ṣ Sayı :ñ, Erzurum ḫ))Ḍ. S.ʿū -īṣ.

----------, “Ekolojik Yönleriyle: Bursa Ovası’nda Arazi Kullanılışı ve Çevresel Etki Deġerlendirmesi” Doġu Coġrafya Dergisi, Cilt:Ḍ, Sayı:ḫṭ, Erzurum ʿṭṭñ, s.Ḍñ-ḫḫñ.

----------, Türkiye’nin Coġrafi Bölgeleri, I.Cilt, Mega Ofset Matbaa, Erzurum ʿṭṭṣ .

----------, Doġal, İktisadi, Sosyal ve Siyasal Yönleriyle Türkiye’nin İç Bölgeleri, Eser Ofset Matbaacılık, Erzurum ʿṭṭ) .

Atalay, İ., Uygulamalı Hidroġrafya, Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, No:ñḌ , İzmir ḫ)Ḍṣ.

----------, Türkiye Jeomorfolojisine Giriş, Ege Üniv. Edebiyat Fak. Yay. No:), İzmir ḫ)Ḍᵛ.

----------, “Vejetasyon Coġrafyası’nın Esasları”, Dokuz Eylül Üniversitesi Yayınları, İzmir ḫ))ṭ s.ī -ū.

----------, Türkiye Coġrafyası, Yeniçaġ Basın – Yayın Sanayi, Ankara ḫ))ḫ.

----------, Türkiye Vejatasyon Coġrafyası, Ege Üniversitesi Basımevi, İzmir ḫ))ī

----------, Türkiye’nin Ekolojik Bölgeleri, Orman Bakanlığı Yayınları No: ḫṣñ, İzmir, ʿṭṭʿ

----------, Türkiye Coġrafyası ve Jeopolitiġi, Meta Basım Matbaacılık Hizmetleri, İzmir ʿṭṭī.

----------, Toprak Oluşumu, Sınıflandırılması ve Coġrafyası, Meta Basım Matbaacılık Hizmetleri, İzmir ʿṭṭṣ.

----------, Uygulamalı Klimatoloji , Meta Basım ve Matbaacılık Hizmetleri, ḫ Baskı, İzmir ʿṭḫṭ.

----------, Türkiye İklim Atlası, İnkılap Kitapevi, İstanbul ʿṭḫḫ.

----------, Genel Beşeri ve Ekonomik Coġrafya ñ. Baskı, Meta Basım, İzmir ʿṭṭṭ, s.ʿī).

Ataman, H., Çaycuma, Ekin Yayınları, Çaycuma ʿṭṭḫ.

Atasoy, E., Altınöz,Y,. “Dünya ve Türkiye’de Kestanenin Önemi ve Üretimi”, İstanbul Üniversitesi Coġrafya Dergisi, Sayı:ʿʿ, İs tanbul ʿṭḫḫ

Alan, İ, Aksay, İ., ḫ.ḫṭṭ .ṭṭṭ Ölçekli Türkiye Jeoloji Haritaları Zonguldak-FᶜḌ Paftası İzahnamesi , MTA Genel Müdürlüġü Jeoloji Etütleri Dairesi, Ankara ᶜṭṭᶜ.

Avcı, M, Çeşitlilik ve Endemizim Açısından Türkiye'nin Bitki Örtüsü", İstanbul Üniviversitesi Edebiyat Fakültesi Coġrafya Bölümü Coġrafya Dergisi, Sayı ḫñ, İstanbul ᶜṭṭū.

Avcı., S "Filyos Çayı Havzasının (Karabük-Filyos Arası) Coġrafi Etüdü I : Fiziki Şartlar." İstanbul Üniversitesi Edebiyet Fakültesi Coġrafya Dergisi Sayı :ṣ, İstanbul ḫ))Ḍ.

----------, " Filyos Çayı Havzası'nın (Karabük Filyos Arası) Coġrafi Edüdü II, Beşeri Coġrafya Özellikleri İstanbul Üniversitesi Coġrafya Dergisi, Sayı :ᵛ, İstanbul ḫ))), s.ᶜñṭ.

----------, Filyos Çayı Havzasının (Karabük- Filyos arası) Coġrafi Etüdü III : Ekonomik Coġrafya Özellikleri, İstanbul Üniversitesi Coġrafya Dergisi, Sayı: ᵛ, İsta nbul ḫ))), s.ᶜ)ṣ.

Aydın, M, Kılıç Ş., Toprak Bilimi, Nobel Yayım Daġıtım, Ankara ᶜṭḫṭ.

Başıbüyük, A., "Coġrafi Açıdan Türkiye'de Kırsal Kalkınma Sorunu", Doğu Coġrafya Dergisi, Sayı:ḫᶜ, Erz urum ᶜṭṭī. s.ĩñ -ṣṣ.

----------, "Doġu Anadolu Bölgesinde Nüfusun Cinsiyet ve Yaş Yapısı", Doġu Coġrafya Dergisi, Sayı: ḫī, Erzur um ᶜṭṭū, s.ṣᵛ -)ū .

----------, "Doġu Anadolu Bölgesi'nde Ortama Hanehalkı Büyüklüklerinin Daġılışı" Doġu Coġrafya Dergisi, Cilt: ḫṭ Say ı :ḫñ, Erzurum ᶜṭṭū , s.ᶜᵛñ -ᶜ)ṭ .

Baydil, E., Genel Coġrafya, Pegem Akademi Yayıncılık,.Ankara ᶜṭḫḫ.

Bulut, İ., " Tipik Bir Yolboyu Yerleşme Örneği Kars Kümbetli Köyü", Doğu Coġrafya Dergisi, Cilt :ḫ, Sayı:ḫ, Erzurum ḫ))ū, s.)ṣ -ḫḫḫ.

----------, Doġanay, H., MGirgin., Ballıca Maġarası'nın Turistik Önemi", ḫū. Türkiye Jeoloji Bilimsel ve Teknik Kurultayı Bildirileri, Ayrı Basım, Ankara ḫ))Ḍ, s.ḫ.

----------, Genel Tarım Bilgileri ve Tarımın Coġrafi Esasları, Gündüz Eġitim ve Yayıncılık, Ankara ᶜṭṭṣ.

Bulut, İ., Girgin,İ., Gök,Y., " Kalacik Heyelanı-Karlıova" Doğu Coġrafya Dergisi", Cilt:ṣ Sayı :ñ, Erzurum ᶜṭṭṭ ,s.ĩᵛ -ṣṭ.

Büyüksalih, İ., Akçın,H., Sefercik,U.,G., Karakış,S., Marangoz, A.,M, "Batı Karadeniz Sahil Bölgesindeki Filyos Nehri ve Deltasındaki Değişimlerin Zamansal CBS ile İncelenmesi", Ege Coğrafi Bilgi Sistemleri Sempozyumu, ᶜᵛ -ᶜ) Nisan ᶜṭṭū, İ zmir.

Ceylan, S., "Burdur Gölü Kıyılarında Kışla Yerleşmeleri" Doğu Coğrafya Dergisi, Cilt :ᵛ, Sayı :ş, Erzurum ᶜṭṭ ḫ, s) -ᶜᵛ .

----------, *Taşlar Döndükçe Çaycuma Köyleri ve Su Değirmenleri*, Hel Yayıncılık, Ankara ᶜṭḫī.

Çiçek, İ., "Türkiye'de Termik Dönemlerin Yayılışı ve Süreleri", Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi, Cilt :ī ṭ, Sayı: ḫ-ᶜ, Ankara ᶜṭ ṭṭ, s.ḫḌ)-ᶜḫᶜ.

Çelik, L., "Ellinci Yılında Göçtürklerin Almanya ve Türkiye Açısından Önemi" Uluslar arası Tarih ve Sosyal Araştırmalar Dergisi" Sayı:ᵛ, Konya ᶜṭḫᶜ.

Çetik, S., "Türkiye Şehir ve Köy Nüfusunun Yaş ve Cinsiyet Yapısı (ḫ)Ḍṭ -ḫ)Ḍū)", T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı, Sosyal Planlama Genel Müdürlüğü, Ankara ᶜṭḫᶜ, s.ḫ.

Çelikoğu, Ş., ATIŞ, E.,"Zonguldak İlinde (Çaycuma, Ereğli, Alaplı, Merkez İlçe) Defne Yapraği Üretiminin Kırsal Ekonomiye Katkıları ve Sürdürülebilirliği, I. Ulusal Coğrafya Sempozyomu, Erzurum ᶜṭḫᶜ, s. īñḌ-īīḫ.

----------, Çerkeş İlçesi'nin Beşeri ve Ekonomok Coğrafyası, Fenomen Yayıncılık, Erzurum ᶜṭ ḫñ.

Çelikoğlu, Ş., Başıbüyük, A.,"Suşehri Havzasında Genel Arazi Kullanımı", Coğrafyacılar Derneği Yıllık Kongresi Bildiriler Kitabı, ḫ) -ᶜḫ Haziran İstanbul ᶜṭḫñ. s.şᵛ).

Çoban, A., "Amasya'da Nüfusun Eğitim Durumu" Kastamonu Eğitim Dergisi, Cilt:ᶜḫ, No:ḫ, Kastamonu ᶜṭḫñ, s.ᶜşñ.

Çölaşan, U. E., Türkiye İklim Kulavuzu, Ongun Kardeşler Mabaası, Ankara ḫ)ᵛṭ.

Darkot, B., Türkiye İktisadi Coğrafyası, İstanbul Üniversitesi Yayınları, No:ḫñṭᵛ, Coğrafya Enstitüsü Yayınları, No: ūḫ, İstanbul ḫ) ᵛᶜ.

Dönmez, Y., Trakya'nın Bitki Coğrafyası, İstanbul Üniversitesi Coğrafya Enstitüsü Yayınları, İstanbul ḫ)ṣḌ.

Demirci, F., Filyos Havzası'ndeki Sediment Birikim Alanlarının Uydu Görüntü Verileri ve Sayısal Arazi Modeli İle Analizi, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimler Enstitüsü, İstanbul ᶜṭṭḌ, s.ṣū.

Doğaner, S., "Turizmde Doğanın önemi ve Türkiye'de Doğayı Koruma Çalışmaları", İstanbul Üniversitesi Deniz Bilimleri Enstitüsü Bülten Dergisi, Sayı:ᶜ, İstanbul ḫ)Ḍū, s. ḫḫᵛ.

Doğaner, S., Türkiye Turizm Coğrafyası, Çantay Kitabevi, İstanbul ᶜṭṭḫ, s,ḫṣ̃ñ.

----------,Türkiye Kültür Turizmi, Doğu Kitabevi, Sosyologca Kitapları /ñḫ, İstanbul ᶜṭḫ̃ñ.

Doğanay, H., Demografya, Kazım Karabekir Eğitim Fak. Ofset Tes., Erzurum ḫ))ᶜ.

----------,Türkiye Beşeri Coğrafyası, Gazi Büro Kitabevi, Ankara ḫ))ī.

----------, Türkiye Beşeri Coğrafyası, ME.B Eğitim Dizisi, İstanbul ḫ))ᵛ.

----------, Ekonomik Coğrafya ᶜ Enerji Kaynakları, Şafak Yayınevi Genişletilmiş ᶜ. Baskı, Erzurum ḫ))Ḍ.

----------, Türkiye Turizm Coğrafyası, Çizgi Kitabevi, Konya ᶜṭṭḫ.

----------, Ekonomik Coğrafya ñ, Ziraat Coğrafyası, Aktif Yayınevi, İstanbul ᶜṭṭᵛ.

----------, Türkiye Ekonomik Coğrafyası, Güncellenmiş ve Geliştirilmiş ū. Baskı, PegemA Akademi, Ankara ᶜṭḫḫ.

----------, Özdemir,Ü., Şahin, İ.F., Genel Beşeri ve Ekonomik Coğrafya ᶜ. Baskı, Pegem A Akademi, Ankara ᶜṭḫᶜ, s. ᶜṭñ.

----------, Türkiye Beşeri Coğrafyası Genişletilmiş ve Güncelleştirilmiş ī. Baskı, Pegem Akademi, Ankara ᶜṭḫī.

Doğanay, H., Zaman, S., Türkiye Turizm Coğrafyası, PegemA Akademi, Ankara ᶜṭḫ̃ñ.

Doğanay, H., Ogün COŞKUN, Tarım Coğrafyası Güncellenmiş ᶜ. Baskı, PegemA Akademi, Ankara ᶜṭḫᶜ, s.ḫīḫ -ḫīᶜ.

Doğan, M,"Türkiye'de Uygulanan Nüfus Politikalarına Genel Bakış", Marmara Coğrafya Dergisi, Sayı: ᶜñ, İs tanbul ᶜṭḫḫ.

Dökü, F. E., Dinç, G., Şimşek, F., "Ahmet Gökoğlu Not Defterleri: Paphlagonia Bölgesi İlk Kültür Envanteri", Anadolu, Ankara Üniversitesi Dil, Tarih ve Coğrafya Fakültesi Degisi, Sayı:ñṭ , Doi:ḫṭ.ḫūṭḫ, Ankara ᶜṭṭṣ, s.ṣū.

Domosh, M, Neuman R. P., Price P. L., Jordan-Byckon G.T., The Human Mosaic Acultural Approach to human Geography, Z . H. Freeman and Company, Nez Y ork, ᶜṭḫṭ.

Dönmez, Y., Bitki Coġrafyasına Giriş, İstanbul Üniveristesi Yayınları No:ᶜḫū ū Coġrafya Enstitüsü Yayınları No:Ḍī,İstanbul ḫ)ᵛṣ.

----------, “Umumi Klimatoloji ve İklim Çalışmaları”, İstanbul Üniversitesi Yayınları No:ñṣīḌ, Fakült e Yayınları, No: ñᶜīḌ, İzm ir ḫ))ṭ.sss

Dönmez, Y., Aydınözü,D.,“Bitki Örtüsü Özellikleri Açısından Türkiye”, İstanbul Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Coġrafya Bölümü Coġrafya Dergisi, Sayı:ᶜī İsta nbul ᶜṭḫᶜ, s.ñ.

Ekinci D., “Büyükdere (Filyos Vadisi’nin Bir Kolu) Havzası’nın Uygulamalı Jeomorfoloji Sorunları”, Türk Coġrafya Dergisi, Sayı:ñṣ, İstanbul ᶜṭṭḫ,s.ᶜī) -ᶜūṭ.

Erdoġan, N., Çevre ve Ekoturizm, Erk Yayın ve Daġıtım, Ankara ᶜṭḫñ.

Ergene, A,. Toprak Biliminin Esasları, Öz Eġitim Basım Yayın Daġıtım, Konya ḫ))ᵛ.

Erinç, S., “Karadeniz ve Çevresinin Morfolojik Tekamülü ile Plesistosen İklim Tehavülleri Arasındaki Münasebetler”, İstanbul Üniversitesi Coġrafya Enstitüsü Dergisi, Cilt:ᶜ , Sayı: ū-ṣ, İstanbul ḫ)ūñ -ḫ)ūī, s.ᵛñ .

----------, Klimatoloji ve Metodları, Alfa Basım Yayım Daġıtım, İstanbul ḫ))ṣ.

----------, Tümertekin,E., “Türkiye’de Yaġış Oynaklıġı”, İstanbul Üniversitesi Coġrafya Enstitüsü Dergisi, Cilt:ᶜ Sa yı:ū-ṣ, İstanbul ḫ)ūñ -ḫ) ūī, s.ᶜṭū.

Erol, O., Genel Klimatoloji, Gazi Büro Yayıncılık ī.Baskı, Ankara ḫ))ḫ.

----------, Genel Klimatoloji, Gazi Büro Kitabevi,Ankara ḫ))Ḍ.

----------, Genel Klimatoloji, Çantay Kitabevi ū.Baskı, İstanbul ḫ))).

Fidan, H., Çömlekçi, N., “Nüfus Sayısı Verileri Kullanılarak Sayımlararası Hayatta KalmaOranlarından Yaşam Ümidi Deġerlerinin Belirlenmesi ve Öngörüsü, Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt : ū, Sayı ḫ, Eskişehir ᶜṭṭī, s.ᶜṭ.

Garipaġaoġlu, N., “Türkiye’de Göç Eden Nüfusun Ekonomik Faaliyet Kollarına Daġılımı” Türk Coġrafya Dergisi, Sayı:ñī, İstanbul ḫ))) .

Genç, H., “ Cumhuriyet’in İlk Yıllarında Zonguldak’ta Nüfus, Ticaret ve Sanayi”, BEÜ. Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt:ṣ, Sayı: ḫᶜ , Zonguldak ᶜṭ ḫṭ, s.ḫñḌ.

Gök, Y., Horasan İlçesinin Coğrafyası, Atatürk Üniversitesi Yayınları No:)ṣū, K.K.E.F. Yayınları No:ḫᶜī, Araştırm alar Serisi No:ī), Erzurum , ᶜṭṭᵛ .

----------, Altaş,N.T., Zaman,S., "Aşkale Depremleri ve Etkileri", Doğu Coğrafya Dergisi, Sayı: ḫᵛ, Erz urum ᶜṭṭᵛ, s.ḫṣṣ.

Gülalioğlu, A., Karadeniz Evlerinin İklim ve Çevre Açısından Araştırılması, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Mimar Sinan Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul ḫ))Ḍ, s.ñᶜ.

Güçlü, Y.,"Batı Karadeniz Bölümü Kıyı Kuşağında Klimatik Konfor ve Deniz Turizmi Mevsiminin İklim Koşullarına Göre Belirlenmesi", Türk Coğrafya Dergisi, Sayı :ūñ, İstanbul ᶜṭṭ), s.ḫ-ḫī .

Göney, S., Büyük Menderes Bölgesi, İstanbul Üniv. Yay. No: ḫḌ)ū,Coğr. Ens. Yay. No: ᵛ), İs tanbul ḫ)ᵛū, s . ᶜᵛḌ.

----------, Şehir Coğrafyası, İstanbul Üniversitesi Yayınları No: ñ)ṭḌ, Edebiyet Fakültesi Yayınları No:ᶜᶜᵛī, Coğrafya Bölümü Yayını No :)ḫ, İstanbul ḫ)ᵛᵛ,s.ᶜḫṭ.

Günal. N., "Türkiye'de İklimin Doğal Bitki Örtüsü Üzerindeki Etkileri", Acta Turcica, Sayı:ḫ, S.ᶜ., ᶜṭḫñ.

Güner, İ., KOCA,H.,"Bodrum'un Rüzgar Gücü Potansiyeli ve Bundan Yararlanma Olanaklarının Araştırılması" Türk Coğrafya Dergisi, Sayı:ñī , s.ᵛū.

Güner, Y., "Filyos Vadisi'nin ve Dolayının Jeomorfolojisi", Türkiye Jeoloji Bülteni, Sayı: ḫḌ, Ankara ḫ)ᵛū, s.ḌḌ

Güney, E., Türkiye Hidrocoğrafyası, Çantay Kitabevi, İstanbul ᶜṭṭī.

Güngördü, E., Türkiyenin Coğrafyası, Asil Yayın Dağıtım, Ankara ᶜṭṭṣ.

Gürbüz, M, KARABULUT,M,"Kırsal Göçler ile Sosyo- Ekonomik Özellikler Arasındaki İlişkilerin Analizi", Türk Coğrafya Dergisi, Sayı:ūṭ, İstanbul ᶜṭṭḌ. S.ñᵛ -ṣṭ.

Gürbüz, M, "Karadeniz Bölgesinde Kırsal Göçler ile Sosyo-Ekonomik Özellikler Arasındaki İlişkilerin Analizi", Marmara Coğrafya Dergisi, Sayı ḫḌ, İstanbul ᶜṭṭḌ. S.ūṭ -ᵛū.

Gürel, A., Balta,Y., "İstanbul'un Göç Olayı ve Etnik Yapı Üzerine" Marmara Sosyal Araştırmalar Dergisi, Sayı .ḫ Aralık ᶜṭḫḫ, s.ī.

Gürsoy, C.R., “Türkiye’nin Tabi Yolları”, Türk Coġrafya Dergisi, (Cumhuriyetimizin ūṭ.Yıl Özel Sayısı) Sayı: ᶜṣ, İstanbu l ḫ)ᵛū, s .ḫ-ñṣ .

Gözenç, S., “Arazinin Kullanılması ve Deġerlendirilmesinin Coġrafi Yönden Tetkiki”, İstanbul Üniversitesi Coġrafya Enstitüsü Dergisi, Sayı:ᶜṭ -ᶜḫ , İstanbul ḫ) ᵛī - ḫ)ᵛᵛ, s. ḫṣ).

Havıland, A. H., Prıns,H.E.L.,Z alrath,D., Mcbrıde,D., Çeviren: İnan Deniz ERGUVAN SARIOĠLU, “Kültürel Antropoloji”, Kaknüs Yayınları: ḫīñ, İstanbul ᶜṭ ṭḌ.

Hayli, S., “Rüzgar Enerjisinin Önemi, Dünya’da ve Türkiye’deki Durumu”, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt:ḫḫ Sayı:ḫ, Elazıġ ᶜ ṭṭḫ, s.ṣ.

Hoşgören, Y., Hidroġrafyanın Ana Çizgileri I, Çantay Kitapevi, İstanbul ᶜṭṭī.

----------, Jeomorfolojinin Ana Çizgileri II, Çantay Kitabevi, İstanbul ᶜṭḫ ṭ.

Işık, Ş., “ḫ))ū -ᶜṭṭṭ Döneminde İzmir’e Yönelik Göçler”, Türk Coġrafya Dergisi, Sayı:ūᶜ, İsta nbul ᶜṭṭ), s.ḫ -ᶜḌ.

----------, “Türkiye’de Eġitim Amaçlı Göçler”, Coġrafi Bilimler Dergisi,Sayı:ᵛ, Ankara ᶜṭṭ), s.ᶜ).

İbret, B,İ., “Kastamonu’nun Göç Olgusu”, İstanbul Üniveristesi Edebiyet Fakültesi Coġrafya Bölümü Coġrafya Dergisi, Sayı:ᶜṭ, İst anbul ᶜṭḫṭ.

İnandık, H., Türkiye Bitki Coġrafyasına Giriş, İstanbul Üniv. Coġrafya Enst. Yay., İstanbul ḫ)ṣū.

İzbırak, R., Sular Coġrafyası, Öġretmen Kitapları Dizisi, İstanbul ḫ))ṭ.

----------, Türkiye I, MEB Yayınları, İstanbul ḫ))ṣ.

Karaboran, H., “Türkiye’de Mevzii Adları Üzerine Bir Araştırma”, Türkiye Yer Adları Sempozyumu Bildirileri (ḫḫ-ḫñ Eylül ḫ)ḌĪ), Kültür ve Turizm Bakanlığı Milli Folklor Araştırma Dairesi Yayınları: ṣṭ, Seminer, Kongre Bildirileri Dizisi: ḫᵛ Ankara ḫ)ḌĪ, s.)ᵛ.

Karaçetin, H., “Antik Çaġ’da Anadolu’da Tarihi Yer Adları”, Türkiye Yer Adları Sempozyumu Bildirileri (ḫḫ-ḫñ Eylül ḫ)ḌĪ), Kültür ve Turizm Bakanlığı Milli Folklor Araştırma Dairesi Yayınları: ṣṭ, Seminer, Kongre Bildirileri Dizisi: ḫᵛ Ankara ḫ)ḌĪ, s. ᶜḫ).

Karadeniz, V., Çelikoġlu,Ş., Altınbilek, M,S., “Turistik Özellikleri Yönünden İnkumu Rekrasyon Alanı ve Çakraz Tatil Köyü (Bartın)”, Erzincan Eġitim Fakiltesi Dergisi, Cilt:ḫᶜ, Sayı: ḫ, Erzincan ᶜṭ ḫṭ, s.ḫᵛḌ.

Karakuzulu, Z., Karadeniz Ereğli İlçesinin Coğrafyası, Basılmamış Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum ᶜṭṭ ᶜ.

----------, "Ülke Kalkınması İçin Yapılan Planlamalarda Coğrafyanın Önemi" Kafkas Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Kars ᶜṭṭḌ.

Karauġuz, G., Akış,A., Kunt, H.İ.İ, Zonguldak Bölgesi Arkeoloji Eskiçaġ Tarihi ve Coğrafya Araştırmaları, (Eski Anadolu Kent Tarihi Araştırmaları III/ḫ) Çizgi Kitabevi, Konya ᶜṭḫṭ, s.ḫūū -ḫᵛḌ.

Kaya, F., Kocaman, S., " Kadın Coğrafyası Perspektifinde Aġrı Kenti'ndeki Kadınların Toplumsal ve Demografik Özellikleri", I. Ulusal Coğrafya Sempozyomu, Edebiyat Fakültesi Coğrafya Bölümü Bildiriler Kitabı, Erzurum ᶜṭḫᶜ, s.ñḫḫ-ñᶜṣ.

Kaya, F., "Aġrı İli'nin ḫ)ᶜᵛ -ᶜṭḫᶜ Sayım Dönemleri Kır-Kent Nüfus Hareketleri", The Journal of Academic Social Science Studies, Volume: ṣ, Issue: ī, ᶜṭḫñ s.ūñū-ūū).

Kırnapçı, M, Yandım Ela Gözüne, (Çaycuma Bölgesi Gelenekleri Sözcük ve Deyimler Değişen Sosyal Yaşam), Kurgu Kültür Merkzezi Yayınları, Ankara ᶜṭḫñ, s.ḫḫᶜ -ḫīṭ.

Koca, N., Yazıcı,H.,"Afyonkarahisar İlindeki İdari Yerleşmelerin Toponomik Sınıflandırılması" Türk Coğrafya Dergisi, Sayı:ūṣ, İstanbul ᶜṭḫḫ, s.ū.

Koçman, A., Türkiye İklimi, Ege Üniversitesi Edebiyet Fakültesi Yayını, İzmir ḫ))ñ.

Koday, S., Olur'un Beşeri ve İktisadi Coğrafyası, (Yayımlanmamış Doktora Tezi) Atatürk Üniveristesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum ḫ)) ḫ, s.ᶜᶜṭ.

----------, "Olur'un Turizm Bakımından Önemi" Atatürk Üniversitesi Fen Edebiyet Fakültesi Edebiyat Bilimleri Araştırma Dergisi, Sayı:ᶜᶜ, Erzurum ḫ))ū,s.ñ).

----------, "Dadaşköy Meskenlerinin Coğrafi Şartlarla İlişkisi", Atatürk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Edebiyat Bilimleri Araştırma Dergisi, Sayı: ᶜḫ, Erzurum ḫ))ū, s. ᶜ

----------, "Türkiye'de Kivi Üretimi" Doğu Coğrafya Dergisi, Cilt ṣ, Sayı ñ, Erzurum ᶜṭṭṭ, s.ḫṭñ -ḫᶜᶜ .

----------, Murgul Çayı Havzasının Coğrafyası, Atatürk Üniversitesi Yay. No:) ẖᶜ, Fen-Edebiyat Fakültesi Yay. No:), Araştırma Serisi No:ṣ), Erzurum ᶜṭṭṭ, s. ẖṭū.

----------, "Haydarpaşa–Gebze Arasındaki Demiryolu Banliyö Ulaşımı", Türk Coğrafya Dergisi, Sayı :ñū, İstanbul ᶜṭṭṭ , s.ᶜṣᶜ.

----------, "Trakya'da Köy Adlarında Coğrafyanın Etkisi", ᶜḌ. Coğrafya Meslek Haftası (ẖṭ -ẖᶜ Hazir an ẖ))Ḍ), Bil diriler Kitabı, İstanbul ᶜṭ ṭṭ, s.ᶜᶜᶜ -ᶜᶜ ñ.

----------, "Bursa İlinde Meyvecilik", *Güney Marmara Bölümü Mekansal Sorunlar ve Çözümler, 29. Coğrafya Meslek Haftası Bildiriler Kitabı (17-19 Mayıs 2011 Çanakkale), Türk Coğrafya Kurumu Onsekiz Mart Üniversitesi Eğitim Fakültesi Bildirirler Kitabı İstanbul 2002, s.109-126.*

----------, "Gümüşhane İlinin Eğitim Coğrafyası" Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt:ū, Sayı:ẖ, Erzurum ᶜṭṭū, S.ī ū -ūṣ.

----------, Doğu Anadolu Bölgesinde Hayvancılık, Atatürk Üniv. Yay. No:)ī), Fen-Ed. Fak. Yay. No: ẖṭī, Erz urum ᶜṭ ṭū.

Koday, S., Erhan,K.,"Çoruh Vadisinde Nüfusun Dağılışı", Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Sayı :ẖī (ᶜ), Erzur um ᶜ ṭẖṭ, s.ẖ -ẖṭ .

Koday, S., Çelikoğlu,Ş.,"Geleneksel Alışveriş Mekanlarına Bir Örnek", Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Sayı:ẖū/ᶜ, Erzurum ᶜṭ ẖẖ, s.ᶜīñ -ᶜṣᶜ.

Koday, Z., Hopa İlçesi'nin Coğrafyası, Basılmamış Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum ẖ))ū.

----------, "Türkiye'nin Tahıl Üretimi", Türk Coğrafya Dergisi, Sayı :ñū, İstanbul ᶜṭṭṭ, s.ᶜ)) -ñᶜṭ .

----------, Arhavi Çayı Havzası'nın Coğrafyası, Atatürk Üniv. Yayın. No:)ñī, Fen-Edebiyat Fak. Yayın. No: ẖṭṭ, Araştırma Serisi No: ᵛẖ, Erzurum ᶜṭṭñ, s. ᵛñ.

----------, "Doğu Karadeniz Bölümünde Ulaşım Sorunu". *Doğu Karadeniz Bölgesinde Kırsal Alanda Ulaşım, Yerleşim Sorunları Ve Çözümleri Sempozyumu (18-20 Aralık 2003) Bildiriler Kitabı.*

----------, "Kağızman İlçesinde Meyvecilik" Doğu Coğrafya Dergisi, Cilt) , Sayı :ẖᶜ, Erzurum ᶜṭ ṭī, s.ẖḌ) -ᶜṭ ṣ.

----------, “Tourism in Altınoluk” Fıfth International Conference Global Changes Vulnerability, Mitigation And Adaptation "St. Kliment Ohridski" Faculty of Geology and Geography University of Sofia, Bulgaria ẖᵛ-ẖḌApril ᶜṭṭḌ

----------, *Fındıklı İlçesinin Coğrafyası*, Atatürk Üniversitesi Yayınları, No:ẖṭī īū, Edebiyat Fakültesi Yayınları No: ẖīẖ, Araştırma Serisi No: ẖẖᵛ, Erzurum ᶜṭẖī .

Kopar, İ., Zengin,M, “Coġrafi Faktörlere Baġlı Olarak Erzurum Kentinde Hava Kalitesinin Zamansal ve Mekansal Deġişiminin Belirlenmesi” Türk Coġrafya Dergisi, Sayı:ūñ, İstanbul ᶜṭṭ), s.ūẖ -ṣū.

Konukçu, M, Ormanlar ve Ormancılığımız, (Faydaları, İstatistikî Gerçekler, Aanayasa Kalkınma Palanları Hükümet Proġramları ve Yıllık Proġramlarda Ormancılık), T.C Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı, Yayın No DPT: ᶜṣñṭ, Ankara ᶜṭṭẖ.

Köksal., A., Türkiye Turizm Coġrafyası, Gazi Büro Kitabevi, Ankara ẖ))ī.

Köktürk, E., Köktürk, E., “Kentleşme ve Çaycuma”, Çaycuma Ticaret ve Sanayi Odası Aylık Dergi, Çaycuma ẖ))ū, s.ẖᶜ -ẖñ.

Köse, A., “Türkiye’de Geleneksel Kırsal Konut Planlarında Göçebe Türk Kültürü İzleri” Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt VII, Sayı :ᵛ, Sayı ᶜ, Afyon ᶜṭṭū, s.ẖūṭ -ẖṣᵛ .

Kurter, A., “Zonguldak – Safronbulu Arasında Morfolojik Müşahadeler. “İstanbul Üniversitesi Coġrafya Enst. Dergisi, Sayı: ẖᶜ, İstanbul ẖ)ṣẖ, s.ẖ-ñṭ

Mutluer, M, Gelişimi Yapısı ve Sorunlarıyla Denizli Sanayii, Denizli Sanayi Odası Yayınları, Ege Üniversitesi Basımevi, İzmir ẖ))ū, s.ẖūū.

Nişancı, A., Klimatoloji, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Egitim Fak.Yay.No:ū), Samsun ẖ))ṭ.

Oakes, H., Türkiye Toprakları, Türk Yüksek Ziraat Mühendisleri Birliġi Yayını No: ẖḌ, Ege Üniversitesi Matbaası, İzmir ẖ)ūḌ, s.īᶜ.

Orcan, S., “Toponomi, Coġrafi Yer Aadları Standardizasyonu’nun Milli ve Milletlerarası Önemi”, Türkiye Yer Adları Sempozyumu Bildirileri (ẖẖ-ẖñ Eylül ẖ)Ḍī) , Kültür ve Turizm Bakanlığı Milli Folklor Araştırma Dairesi Yayınları: ṣṭ, Se miner, Kongre Bildirileri Dizisi: ẖᵛ Ankara ẖ)Ḍī, s. ūū.

Özçağlar, A., Ezinepazar Depresyonunun Coğrafyası, Anakara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi , Araştırma Projesi, Ankara ẖ))ᶜ, s.ᵛṣ.

----------, Türkiye'de Belediye Örgütlü Yerleşmeler, Ekol Yayınevi, Ankara ẖ))ᵛ.

----------, Coğrafya'ya Giriş, Ankara ᶜṭṭẖ.

----------, İdari Coğrafya, Ümit Ofset Matbaacılık, Ankara ᶜṭẖẖ.

----------, "Türkiye'de Mülki İdare Bölümlerinin İdari Coğrafya Analizi", Coğrafi Bilimler Dergisi, ñ (ẖ), Ankara ᶜṭṭū. ss. ᶜīᵛ -ᶜū).

Özçağlar, A., Kasarcı,R., "Türkiye'de Hanehalkı Sayılarının Coğrafi Dağılışı ve Kır Kesimi Hanehalkı Sayısının Ekonomik Faaliyete Göre Ayrımı", Türkiye Coğrafyası Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi, Sayı:ū, Ankara ẖ))ṣ, s.ẖ-ᶜṭ .

M.Özdemir, Bolaman Çayı Havzası, Atatürk Kültü, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, Türk Tarih Kurumu Yayınları, S SV II. Dizi, Sayı:ṣ, Ankara ᶜṭṭṣ.

Özdemir, Ü., Bekdemir,Ü., Kayserili,A., "Batı Karadeniz`de Fındık Tarımı". I. Karadeniz'de Sanayileşme Ve Çevre Sempozyumu, Trabzon ᶜṭṭᵛ, ᶜīᵛ -ᶜū).

Özgüç, N, Kadınların Coğrafyası, Çantay Kitabevi, İstanbul ẖ))Ḍ.

----------, "Türkiye'deki İç Göçlerde Ankara İlinin Yeri", Türkiye Coğrafyası Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi, Sayı:ī, Ankara ẖ))ū.

----------, Türkiye Nüfus Coğrafyası, GMC Basın-Yayın, Ankara ẖ))Ḍ.

----------, "İl ve İlçe Merkezlerimizin, Faal Nüfusun Ekonomik Faaliyet KollarınaDağılımı Bakımından Sınıflandırılması", Türkiye Coğrafyası Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi, Sayı:ū, Ankara ẖ))ṣ, s. ūī -ṣ) .

----------, "Türkiye'de Nüfusun Yaş Yapısı", Türkiye Coğrafyası Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi, Sayı:ᵛ, Ankara ẖ))), s.ẖū).

----------, Türkiye Coğrafyası, Hilmi Usta Matbaacılık, Ankara ᶜṭṭẖ.

Özgür, M,E., "SSI. Yüzyılın Başında Türkiye Nüfusu", Coğrafya Bilimler Dergisi, Sayı:ẖ, Ankara ᶜṭṭñ.

Özgür, E,M, Nüfus Coğrafyası Ders Notları, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, Ankara ᶜṭẖẖ.

Özköse, A., Yıldırım,B., Zararsız, F., " Sesemos (Amasra) ve Tios (Filyos) Antik Liman Kentleri Örneğinde Batı Karadeniz Bölgesi Arkeolojik Kentsel Mirasın Koruma Sorunları ve Öneriler", ẖ.Uluslararası Kültür Kongresi Bildiri

Kitabı (ṣ-) Ekim ᶜṭḫḫ Sinop), Karabük Üniversitesi Yayınları, Karabük ᶜṭḫñ, s.īīᵛ.

Öztürk, A., Bitki Coğrafyası, Mega Ofset Matbaacılık San. Tic., Erzurum ᶜṭḫṭ.

Öztürk, B., " Sesemos (Amasra) ve Tios (Filyos) Antik Liman Kentleri Örneğinde Batı Karadeniz Bölgesi Arkeolojik Kentsel Mirasın Koruma Sorunları ve Öneriler", ḫ.Uluslararası Kültür Kongresi Bildiri Kitabı (ṣ-) Ekim ᶜṭ ḫḫ Sinop), s.īḌḌ.

Saġlam, S., "Türkiye'de İç Göç Olgusu ve Kentleşme" Hacettepe Üniv.Türkiyat Arşt.Enst. Sayı:ū, Ankara ᶜṭṭṣ.

Sandal, K., E., Kan,C., "Bingöl İli'nde Arıcılık Faaliyetleri", Türk Coğrafya Dergisi, Sayı :ṣṭ, İst anbul ᶜṭḫñ. s.ḫ-ᶜṭ .

Sanır, F., Coğrafya Terimleri Sözlüġü, Gazi Kitapevi, Ankara ᶜṭṭṭ.

Saraçoğlu, H., "Bitki Örtüsü Akarsular ve Göller", MEB Yayınları Öġretmen Kitapları Dizisi: ḫᵛᵛ, İstanbul ḫ))ṭ.

Saran, N., Köylerimiz, Edebiyet Fakültesi Basımevi, İstanbul ḫ)Ḍī.

Şahin, C., Sipahioğlu,Ş.,Doġal Afetler ve Türkiye, Gündüz Eġitim ve Yayıncılık,Anakara ᶜṭ ṭñ.

Şahin, İ.F., GÖK, Y., "Erzincan İlinde Arıcılık", Doğu Coğrafya Dergisi, Cilt :), Sayı ḫḫ, Erzurum ᶜṭṭī, s.ᵛ -ñṭ .

Şahin, İ.F., Türkiye'de Karayolu Ulaşımı ve Geçitleri, PegamA Akademi, Ankara ᶜṭḫñ.

Saner, S., "Batı Pontidler'in ve Komşu Havzalarının Oluşumlarının Levha Tektoniği Kuramıyla Açıklanması Kuzeybatı Türkiye", MTA Dergisi Sayı:)ñ-)ī, Ankara ḫ)Ḍṭ, s.Ḍ.

Selen, H. S., İktisadi Türkiye, Tabii, Beşeri ve Mevzii Coğrafya Tekkikleri, Tan Matbası, İstanbul ḫ)ñ) -ḫ)īṭ, s.ḫḫñ.

Sergün, Ü., Beşeri Coğrafya Açısından Bir Araştırma Uluova, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayımları No:ᶜṭᶜ), Coğrafya Enstitüsü Yayımı No:Ḍᶜ, İstanbul ḫ)ᵛū.

Sergün, Ü., "Türkiye'de Kır Nüfusunun Yükselti Kademelerine Göre Dağlışı", İstanbul Üniversitesi Edebiyet Fakültesi Coğrafya Bölümü Coğrafya Dergisi, Sayı: ī, İs tanbul ḫ))ñ -ḫ))ṣ, s.ḫ -ᶜḫ .

Sezer, L. İ., “Türkiye’de Ortalama Yıllık Sıcaklık Farkının Dağılışı ve Kontinentalite Derecesi Üzerine Yeni Bir Formül”, Ege Coğrafya Dergisi, Sayı ū, İzmir ḫ))ṭ, s.ḫḫṭ -ḫū).

Sezer, İ., Başkaya Z., “Coğrafi Koşullar ve Dağılışı Yönüyle Giresun İlinde Seracılık Faaliyetlerinin Uygulama ve Geliştirilebilme Potansiyeli, Marmara Coğrafya Dergisi, Sayı ᶜ), İs tanbul ᶜṭḫī, s.ᶜīṭ -ᶜū) .

Sevindi,C., Kopar,İ., Kaya,G., “Akdam (Kağızman-Kars) Heyelanı”, Doğu Coğrafya Dergisi, Cilt :) , Sayı:ḫḫ, Erzurum ᶜṭ ṭī, s: ḫṣᵛ -ḫDʹ.

Soykan, F., “Kırsal Turizm ve Türkiye Turizmi İçin Önemi”, Ege Coğrafya Dergisi, Sayı: ḫᶜ, İ zmir ᶜṭṭñ, s. ḫ-ñᵛ .

Sungur, A.K., Göneçgil,B., “Çeşitli İklim Elemanlarının Hava Kirliği Üzerine Etkileri”, Ankara Üniversitesi Türkiye Coğrafyası Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi, Sayı:ṣ, Anakara ḫ))ñ, s.ññṭ -ñīᶜ.

Tağıl, Ş., “Balıkesir’de Hava Kirliliğinin Solunum Yolu Hastalıklarının Mekansal Dağılışı Üzerine Etkisi Anlamındajeo-İstatistik Teknikler”, Coğrafi Bilimler Dergisi, Sayı: Cilt :ū, Sayı: ḫ, Ankara ᶜṭṭᵛ, S.īṭ -ūñ.

Tandoğan, A., Demografik Temel Kavramlar ve Türkiye Nüfusu, Trabzon ḫ))Ḍ.

----------, “Türkiye’nin İrtifa Kuşakları” Türk Coğrafya Dergisi, Sayı:) -ḫṭ, Yıl:ñ, İstanbul ḫ)ī ᵛ,s.ñᵛ -ṣñ.

----------, “İskan Coğrafyası: Esas Fikirler Problemler ve Metod”, Türkiyat Mecmuası, SI (ᶜᵛ -ᶜḌ), İstanbul ḫ)ūī, s. ᶜ -ñ.

----------, Nüfüs ve Yerleşme, İ.Ü, Yay. No: ḫḫḌñ, Ed. Fak. Coğ. Enst. Neşr. No:īū, İstanbul ḫ)ṣṣ.

Tapur, T., “Konya İli’nin ᶜṭṭᵛ Adrese Dayalı Nüfus Sayımı Açısından Değerlendirilmesi ve Konya’da Nüfusun Gelişimi”, Marmara Cografya Dergisi, Sayı:ᶜḫ, İ stanbul ᶜṭḫṭ.

Tekeli, T., “Türkiye’de Nüfusun Mekânsal Dağılımında Yaşanan Gelişmeler: (ḫ)ñū -ᶜṭṭṭ)” , ODTÜ Mimarlık Fakültesi Dergisi, Ankara ᶜṭṭū, s. Ḍū-ḫṭᶜ.

Tıraş, M, “Ulaşımın Yerleşmeye Etkisine Bir Örnek : Pozantı”, Türk Coğrafya Dergisi, Sayı:ñḌ, İstanbul ᶜṭṭᶜ, s.ḫᶜḫ -ḫñḫ.

Tokay, M, “Filyos Çayı Ağzı, Amasra-Bartın–Kozcağız-Çaycuma Bölgesinin Jeolojisi”, Maden Tetkik ve Arama Enst. Mecmuası.

Tolun (Denker), B., Yerleşme Coġrafyası-Kır Yerleşmeleri, İstanbul Üniversitesi Yayını, No: ᶜᶜᵛū, Coġrafya Enstit üsü. Yayını, No:)ñ, İstanb ul ḫ)ᵛᵛ, s.ḫūḌ.

Tümertekin, E., "İstanbul'un Merkezi İş Sahaları", İstanbul Üniversitesi Coġrafya Enstitüsü Dergisi, Cilt:Ḍ Sayı:ḫᵛ, İst anbul ḫ)ṣᵛ, s.ḫ-ñī .

----------, Sanayi Coġrafyası, İstanbul Üniversitesi Yay. No: ᵛūḫ, İ stanbul ḫ)ṣ), s .ñī.

----------, "Türkiye'de Tarımda Yeni Gelişmeler" İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Coġrafya Bölümü Caġrafya Dergisi, Sayı ḫ, İstanbul ḫ)Ḍᵛ, s.ḫ-ñᵛ .

----------, Ulaşım Coġrafyası, İstanbul Üniv. Yayın No: ᶜṭūñ, Coġrafya Enstitüsü Yayın No: Ḍū, İstanbul ḫ)Ḍᵛ.

----------,Beşeri Coġrafyaya Giriş, İstanbul Üniv. Yay. No:ñḌḫ), Edebiyat Fak. Yay.:ᶜīṣī, İstanbul ḫ)) ī.

Tümertekin, E., Özgüç,N., Beşeri Coġrafya İnsan. Kültür. Mekân, Çantay Kitabevi, ᶜṭṭī.

----------, Ekonomik Coġrafya Kalkınma ve Küreselleşme, Çantay Kitabevi, İstanbul ᶜṭṭū.

----------, Beşeri Coġrafya, Çantay Kitabevi, İstanbul ᶜṭṭ).

Tuncel, H., "Türkiye'de (ḫ)ṣṣ -ḫ)Ḍṣ Yılları Arasında) Arıcılıġa Genel Bakış", *Türkiye Coğrafyası Uygulama ve Araştırma Merkezi Dergisi,* Sayı :ḫ, Ankara ḫ))ᶜ, s.)) -ḫᶜī.

Tuncel, M, "Şehir Yerleşmelerinde Kuruluş Yerinin Fonksiyonel Sürekliliġe Etkisi Üzerine Bir Deneme: İzmit", İstanbul Üniversitesi Coġrefya Enstitüsü Dergisi, Sayı:ᶜᶜ, İ stanbul ḫ)ᵛᵛ, s .)ḫ -ḫṭñ .

----------, "Türkiye'de Kent Yerleşmelerinin Tarihçesine Toplu Bir Bakış", İstanbul Üniversitesi Coġrafya Enstitüsü Dergisi , Sayı : ᶜñ, İstanbul ḫ)Ḍṭ, s.ḫūᶜ -ḫḌṣ.

Tunç, M, "Trabzon'da Kırsal Alanlardaki Daimi Yerleşmelerde Mesken Tipleri ve Eklentileri", Türk Coġrafya Dergisi, Sayı:ñᶜ, İsta nbul ḫ))ᵛ, s.ḫīñ -ḫū).

Tunçdilek, N., "Eskişehir Bölgesinde Meslen Tiplerine Toplu Bir Bakış", İstanbul Üniversitesi Coġrafya Enstitüsü Dergisi, Cilt :ᶜ , Sayı ū-ṣ, İstanbul ḫ) ūñ-ḫ)ūī, s.)ñ -ḫṭū .

Tunçdilek, N., “İç Anadolu’daki Kır Yerleşmelerinin Ekonomik Yapısına Göre Sınıflandırılması” İstanbul Üniveristesi Coġrafya Enstitüsü Dergisi, Sayı:), İstanbul ẖ)ūᵛ. s.Ḍṭ -ẖṭᶜ.

----------, Türkiye İskan Coġrafyası, İstanbul Üniversitesi Edebiyat. Fakültesi Yayınları No:ẖᶜḌñ, Coġrafya Enstitüsü Yayını No: ī), İs tanbul ẖ)ṣᵛ.

----------, “Türkiye’de Kır Yerleşmesinin Gelişimi ve Evrimi” İstanbul Üniversitesi Coġrafya Enstitüsü Dergisi , Sayı : ᶜ ñ, İstanbul ẖ)Ḍṭ, s.ẖ -ñᶜ.

----------, Türkiye’de Yerleşmenin Evrimi, İatanbul Üniversitesi Yayınları no:ññṣᵛ, Deniz Bilimleri ve Coġrafya Enstitüsü Yayınları no:ī, İstanbul ẖ)Ḍṣ, s.VII-VIII.

Turoġlu, H., Gönençgil, B., Özdemir, H., Bartın’da Meydana Gelen Sel ve Taşkınların Coġrafi Analizi, Sırrı ERİNÇ Sempozyumu, s.ẖū), İs tanbul ᶜṭṭñ.

Türkeş, M, Klimatoloji ve Meteoroloji, Kriter Yayınları No:ṣñ,Fi ziki Coġrafya Serisi No:ẖ,İstanbul ᶜṭẖṭ. YÜCEL,T., Türkiye Coġrafyası, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları, No:ṣḌ, Ankara ẖ)Ḍᵛ.

Tutkun, Ö., Suratoġlu, T., Dünden Bugüne Çaycuma, Milsan Basın San. A.Ş. İstanbul ᶜṭṭṣ,s.ẖḌ.

Tylor, E. B., Primitive Culture Researches into The Development of Mitologyi Philosophy, Religion, Language, Art and Custom, Volume ẖ, John Murray, London ẖ)ᶜṭ, s.ẖ

Ünal, Ç., Türkiye’de Sanayi, Mega Ofset Matbaġacılık, Erzurum ᶜṭẖṭ, s.ẖ)ī.

Varol, Ç.,‘’Türkiye’de Organize Sanayi Bölgeleri Deneyimi’’, T.C. Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı Kalınmada Anahtar Verimlilik Dergisi, Sayı: ᶜḌñ, Ankara Temmuz ᶜṭẖᶜ, s. ẖḌ.

Yakar, M., “Türkiye’de Nüfusun Mekansal Dağılımının Eşitsizlik Endeksleriyle Analizi” e-Journal of Nez Z orld Sciences Academy (NZ SA) Nature Sciences, Volume: ū, Number: ᶜ, Ar ticle Number: īAṭṭᶜẖ, ᶜṭẖṭ, s.ṣṭ -Ḍū

Yaprak, Ş., “ Uluslar arası Emek Göçü Bağlamında Almanya’ya Türk İşçigücü Göçü ve Sosyo- Ekonomik Etkileri”, İnternational Conference on Eurasian Economies ᶜṭẖñ.

Yaşar, O., Sanayi Coġrafyası Açısından Bir Araştırma: Türkiye’de Tarıma Dayalı Sanayiler, Çantay Kitabevi, İstanbul ᶜṭṭᶜ, s.ṣḌ.

----------, Türkiye'de Sanayi ve Ticaret, Türkiye Coğrafyası ve Jeopolitiği, (Ed.: H.Yazıcı, MK.Koca), PegamA Akademi Yayıncılık, Ankara ᶜțț ᵛ, s.ñᶜț - ñᶜḫ.

Yazıcı, H., Orta Sakarya Vadisi'nin Coğrafi Etüdü, Yenice – Alaplı Arası, Atatürk Üniversitesi Yayınları, No:Ḍñ), Araştırma Serisi No:ḫ), Erzurum ḫ))ᵛ, s.)ū.

Yıldırım, İ., Cumhuriyet Döneminde Demiryolları (ḫ)ᶜñ -ḫ) ūț),Ata türk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara ᶜțțḫ.

Yıldırım, H., Yavan, Ö., "ZKÜ Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt ñ, Sayı ū, Zonguldak ᶜț țᵛ, s. ḫᶜț -īū .

Yılmaz, C., "Türkiye'de Kentsel Konut Sorunu ve Yurt dışındaki İşgücünün Büyük Kentlerimizdeki Konut Sorununun Çözümüne Katkıları, Doğu Coğrafya Dergisi, Cilt ḫ, Sayı ḫ, Erzurum ḫ)) ū, s.īᵛū -ī)ī .

----------, Kırsal Yerleşmeler I, Terminolojik Sorunlar, Palmiye Kitapları, Samsun ᶜțțᶜ, s.)).

Yılmaz, A., "Orman İçi Kır Yerleşmelerinde Ekonomik Yapı", Türk Coğrafya Dergisi, Sayı:ñḫ, İstanbul ḫ))ș, s.ḫīū -ḫșᶜ .

Yüceşahin, M, M,"Türkiye'de İllere Göre Cinsiyet Oranları", Türkiye Coğrafyası Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi, Sayı: ū, Ankara ḫ))), s.ᶜșḌ -ᶜ)ț .

Yücel, T., Türkiye Coğrafyası, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları, No:șḌ, Ankara ḫ)Ḍᵛ.

Yurt Ansiklopedisi, Zonguldak Maddesi, Anadolu Yayıncılık, Cilt ḫț, Fasikül ḫñḌ, Haziran ḫ)Ḍī.

----------, Zonguldak Maddesi, Anadolu Yayıncılık, Cilt ḫț, Fasikül ḫñ), Temmuz ḫ)Ḍī, s.ᵛᵛñī

Zaman, M, "Tonya (Trabzon) İlçe Merkezinde Mesken Tipleri" Doğu Coğrafya Dergisi, Cilt:ḫ, Sayı:ḫ, Erzurum ḫ))ū, s.ī)ū -ūțḌ.

----------, "Türkiye'de Fındık Bahçelerinin Dağılışı ve Üretimi", Doğu Coğrafya Dergisi, Cilt), Sayı: ḫḫ, Erzurum ᶜț țī, s.ī) -)ᶜ.

----------, Doğu Karadeniz Kıyı Dağlarında Yaylalar ve Yaylacılık, Atatürk Üniversitesi Yayınları No:)șț, Fen-Edebiyat Fakültesi Yayınları No:ḫțū, Araştırma Serisi No:ᵛū, Erzurum ᶜț țᵛ, s.ḫūș.

İNTERNET SİTELERİ

Başbakanlık Özelleştirme Dairesi Başkanlığı: Seka Çaycuma, Erişim Tarihi: ᶜᶜ .ḫᶜ.ᶜṭ ḫñ

http://zz z.oib.gov.tr/p ortfoy/sekaķcaycuma.htm

http://zz z.hgk.m sb.gov.tr/hgk/uygulamalar/haritauygulama/ilķilceķalanlari.pdf .

Orman.Genel.Müdürlüġü:Ormancılık.ErişimTarihi:ḫᶜ.ṭṣ.ᶜṭḫ ī.htt p://zz z.og mgov.tr/bi lgi/ormancilik.htm

http://zz z.tuik.gov.t r/Start.do

http://zz z.tuik.gov.t r/PreHaberBultenleri.do?idṬḫū)ᵛī

http://zz z.caycum a.org/

http://zz z.caycum a.bel.tr

http://zz z.caycum a.gov.tr

http://tr.zi kipedia.org/z iki/ŻCñŻDᵛ aycuma

http://caycuma.meb.gov.tr/

http://zz z.caycum atso.org.tr/

http://zz z.cayors an.org.tr/

http://zz z.caycum asut.comtr/

http://zz z.caycum asanat.com/

http://zz z.zonguldak.gov.tr.çaycu ma

http://zz z.dh mi.gov.tr/havaalanlari

http://zz z . Filyos.bel.tr./ belde.htm

http://zz z.gib.gov.tr/i ndeş.php?i dṬīḌḌ Erişim Tarihi ḫᵛ.ṭᵛ .ᶜṭḫī.

http://zz z.resm igazete.gov.tr/eskiler/ᶜṭṭñ/ ṭū /ᶜ ṭṭñṭūḫᵛ.Erişim Tarihi: ḫḌ.ṭᵛ.ᶜṭḫī.

PLAN, RAPOR, HARİTA, YILLIK VE İSTATİSTİKLER

Batı Karadeniz Havzası Filyos Çayı Taşkın Koruma Projesi Planlama Raporu, D.S.İ, Kastamonu Aralık ḫ))ñ.

Çaycuma (Zonguldak) Revizyon İmar Planı Araştırma Raporu, Ankara ᶜṭḫᶜ.

Çaycuma Belediyesi Yıllıġı, Çaycuma ᶜṭḫṭ.

Çaycuma Belediyesi Yıllıġı, Çaycuma ᶜṭḫᶜ.

Çaycuma Kaymakamlıġı ᶜṭḫḫ Yıl ı Brifing Dosyası.

Çaycuma Kaymakamlıġı ᶜṭḫñ Yıl ı Brifing Dosyası.

Çaycuma Orman İşletme Şefliği Foksiyonel Orman Amenajman Planı, Şölen Ormancılık Mühendislik Lmt. Firması, Ankara ᶜ ṭḫᶜ.

Çaycuma İlçesi'ni Kapsayan Planların Deġerlendirilmesi, Bimtaş Boġaziçi İnşaat Müşavirlik A.Ş, İstanbul ᶜṭḫñ, s .ᶜṭ.

Çaycuma Süt Tanıtım Kitapçıġı.

Filyos (Zonguldak) Revizyon İmar Planı Araştırma Raporu, Ankara ᶜṭḫᶜ.

Filyos Projesi, Zonguldak Valiliġi, Ocak ᶜṭḫḫ, s .ᵛ.

Karapınar (Zonguldak) İmar Planı Açıklma Raporu, Ankara ḫ))ī.

Nebioġlu (Zonguldak) İmar Planı Açıklma Raporu, Ankara ᶜ ṭṭ).

Perşembe (Zonguldak) İmar Planı Açıklma Raporu, Ankara ḫ))ṭ.

Saltukova (Zonguldak) İmar Planı Açıklma Raporu, Ankara ᶜṭṭḫ.

Seçilmiş Göstergelerle Zonguldak ᶜṭḫᶜ, Türkiye İstatistik Kurumu Matbaası, Ankara ᶜṭḫᶜ.

Seçilmiş Göstergelerle Zonguldak ᶜṭ ḫñ, (Yayımlanmamış Eser), s.)ḫ -)ī.

Tmmob Mimarlar Odası Ankara Şubesi Bülteni, (Ankara Şube Coġrafyası), Matsa Basımevi, Ankara ᶜṭṭñ, s. ḫḫ.

Zonguldak-Filyos Çayı –Taşkın Koruma Projesi Kat'i Proje Aşaması Mühendislik Raporu, DSİ ᶜñ. Bölge Müdürlüġü, Kastamonu ḫ))).

Zonguldak İli Arazi Varlıġı, KHGM Yayınları, Ankara ḫ)Ḍ).

Zonguldak İli Verimlilik Envanteri ve Gübre İhtiyaç Raporu, Topraksu Genel Müdürlüġü Yayınları, Genel Yayın No:ᵛᶜī, Ankara ḫ)Ḍñ.

T.C Orman ve Su İşleri Bakanlıġı, Orman Genel Müdürlüġü, İklim Deġişikliġi ve Ormancılık: Modellerden Uygulamaya, Doġa Koruma Merkezi ḫ. Basım, Ankara.

ū^{c})

Türkiye İstatistik Yıllığı ^{c}ṭḫ^{c}, Türkiye İst atistik Kurumu Matbaası, Ankara ^{c}ṭḫ^{c}.

Türkiye İstatistik Yıllığı ^{c}ṭḫñ, Türkiye İst atistik Kurumu Matbaası, Ankara ^{c}ṭḫñ.

DİE (TÜİK), ḫ)īṭ Genel Nüf us Sayımı, Zonguldak İli, Ankara.

DİE (TÜİK), ḫ)īū Genel Nüf us Sayımı Zonguldak İli, Ankara.

DİE (TÜİK), ḫ)ūṭ Genel Nüf us Sayımı, Zonguldak İli, Ankara.

DİE (TÜİK), ḫ)ūū Genel Nüf us Sayımı, Zonguldak İli, Ankara.

DİE (TÜİK), ḫ)ṣṭ Genel Nüf us Sayımı, Zonguldak İli, Ankara.

DİE (TÜİK), ḫ)ṣū Genel Nüf us Sayımı, Zonguldak İli, Ankara.

DİE (TÜİK), ḫ)^{v}ṭ Genel Nüf us Sayımı, Zonguldak İli, Ankara.

DİE (TÜİK), ḫ)^{v}ū Genel Nüfus Sayım ı, Zonguldak İli, Ankara.

DİE (TÜİK), ḫ)Ḍṭ Genel Nüf us Sayımı, Zonguldak İli, Ankara.

DİE (TÜİK), ḫ)Ḍū Genel Nüfus Sayımı, Zonguldak İli, Ankara.

DİE (TÜİK), ḫ))ṭ Genel Nüf us Sayımı, Zonguldak İli, Ankara.

DİE (TÜİK), ^{c}ṭṭṭ Genel N üfus Sayımı, Zonguldak İli, Ankara.

DPT, Ormanlar ve Ormanlarımız, Yayın No: ^{c}ṣ ñṭ, Ankara ^{c}ṭṭḫ.

DPT, İllerin ve Bölgelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması, Ankara ^{c}ṭṭñ.

HGK ḫ/^{c}ū.ṭ ṭṭ ve ḫ/ḫṭṭ.ṭṭṭ Ö lçekli Topoġrafya Haritaları

Orman Genel Müdürlüġü, Türkiye Orman Varlığı-^{c}ṭḫ^{c}, Orman İdaresi ve Planlama Dairesi Başkanlığı Yayın No: Ḍū,Envanter Serisi No: ḫ^{c}, Ankara ^{c}ṭḫ^{c}.

Millî Eġitim İstatistikleri ^{c}ṭṭ) -^{c}ṭḫṭ.

TÜİK ^{c}ṭṭḌ Tür kiye İstatistik Yıllığı

TÜİK ^{c}ṭṭ) Tür kiye İstatistik Yıllığı

Türkiye Maden Envanteri (İllere Göre), MTA Enstitüsü Yayınlarından, Yayın No:ḫ^{v}), Ankara ḫ)Ḍṭ.

Yurtbay Yem Tanıtım Kitapçığı.

Yurtbay Tuġla Tanıtım Kitapçığı

ūñṭ

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler	
Adı Soyadı	Evren ATIŞ
Doġum Yeri ve Tarihi	Kars - ḫ)Ḍḫ
Eğitim Durumu	
Lisans Öġrenimi	Erzurum Atatürk Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Coġrafya Bölümü
Y. Lisans Öġrenimi	Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
İş Deneyimi	
Katıldıġı Kurslar	Tübitak Eġitim Proġramları
Bulunduġu Görevler	Emniyet Genel Müdürlüġü Türkiye Futbol Federasyonu Profesyonel Orta Hakem
İletişim	
e-Posta Adresi	evrencografyażgm ail.com
Tarih	ʿṭ.ṭḌ.ʿṭḫī